Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani
96025

Kršansko katoliško

NRAVOSLOVJE.

N.B.: Pastoralka ali nauk o dušnem pastirstvu

Spisal

France Kosec,

župnik v Truškah.

V Celovcu.

Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohora.

1879.

V natis rokopisa: „Kršansko katoliško Nravoslovje“ radostno dovolimo in knjigo duhovnikom in vernim priporočimo.

V Celovcu dne 27. marca 1878.

(L. S.)

Valentin l./r.,
knezoškof.

96025

D 1721/1950

Predgovor.

Izročevaje „kršansko katoliško Nravoslovje“ javnosti, moram zavoljo boljšega spoznanja, morebiti tudi opravičenja, razjasniti nektere okoljščine. Spisovaje „Nravoslovje“ rabil sem knjige, ktere se morajo najboljše imenovati, posebno „Nravoslovja“ Ernesta Müller, Gury, Dr. Th. Simar, Prunner i. dr. Tvarino sem razredil, kakor jo ima razvrstjeno Ernest Müller v svojem Nravoslovju. Pri nravnostnih pravilih, ktera po nezmotljivo učeči cerkvi še niso izrečno določena, in v kterih so razni katoliški nravoslovci različnih misli, sprejel sem vselej mnenje sv. Alfonza Ligvorskega in sv. Tomaža Akvinskega, ktera dva kot svetli luči svetita na obnebju bogoslovskih vednosti. Ogibal sem se, kolikor moč, obširnih razpravljanj, in sem s kratkimi stavki skušal razložiti nravnostna pravila, da bi knjiga preveč ne narasla, in se zato ne podražila. Pri sv. zakramentih sem vpletel sèm in tje stvarí, ktere spadajo v druge bogoslovske predmete, namreč v pastirstvo, v cerkveno pravo, spovedništvo, nauk o obredih itd.; dozdevalo se mi je, da bi bila knjiga brez tega pomanjkljiva, premalo praktična, ker Slovenci omenjenih bogoslovskih vednosti še nimamo v svojem jeziku spisanih. Pa tudi pri teh stvareh sem zmiraj pazil, da sem vmestil le poglavitne rečí, prepuščevaje nadrobno razlaganje prihodnjim knjigam, ktere z božjo pomočjo tudi Slovenci s časom dobimo.

Marsikteri bo pogrešal v knjigi to in to, videla se bo komu pomanjkljiva — ne dosti uglajena itd. Prečastiti bralci! pomislite, da nisem bogoslovski naučenjak, ampak prost dušni pastir na deželi — da sem pisal le v prostih urah, kterih v težavni službi nimam v izobilju — in da sem novinec, ki prvikrat stopim pred javnost. Po teh okolščinah sodite in obsodite knjigo!

Pisal sem nravnostna pravila, kakor jih uči rimsko-katoliška cerkev; zato sem se pri posameznih pravilih držal načel, ktera sta učila in branila velikana v bogoslovskih vednostih, zdaj svetnika — sv. Alfons Lig. in sv. Tomaž Akv. Ako bi se bila pri vsem tem vrinila ktera pomota, naprej slovesno izrečem, da me ni volja razširjevati sveti cerkvi nasprotnih naukov, in se v vsakem posebnem slučaju brezpogojno podvržem razsodbi nezmotljivo učeče cerkve.

Toraj, knjižica mala, romaj pridno v roke prečastitim slovenskim duhovnikom! V maternem jeziku jim ponavljaj pravila, ktera so dozdaj prebirali v tujem jeziku! Razsvetljuj ume, ogrevaj srca za vse, kar je pred Bogom hvalevredno, da bomo Slovenci edini v pravi veri, stanovitni v čednostnem življenju tudi se skupaj veselili pred Bogom, kteremu bodi čast in hvala na vekomaj. Amen.

V Truškah na dan sv. Frančiška Ksaverjana 1878.

Pisatelj.

§. 1.

Kaj je nravoslovje.

Nravoslovje ali moral sploh pomeni nauk o lepem ponašanju, ali nauk, ki človeka napeljuje, da svoj zadnji namen doseči more. Zadnji namen človeški je zedinjenje z Bogom. Zedinjenje z Bogom more se še le po smrti popolnoma uresničiti, v zemeljskem življenju se le pripravljamo na popolno zedinjenje. Vendar se že tudi v tem življenju nekako nepopolno zedinjujemo z Bogom v veri, upanju in ljubezni, kolikor nam slaba in pokvarjena narava ne overa.

Kako moramo živeti, da že tukaj stopimo v ožjo zvezo z Bogom, in se vredne storimo, da se z Njim enkrat popolnoma zedinimo v gledanju, uživanju in ljubezni, učil nas je Sin božji, ki je po svojem odhodu iz zemlje svoj nauk izročil nezmotljivi cerkvi katoliško-kršanski.

Toraj je katoliško nravoslovje veda, ktera človeško življenje po nezmotljivem nauku katoliško-kršanske cerkve napeljuje, da svoj zadnji namen, zedinjenje z Bogom, doseči more.

Nravoslovje se razloči od veronauka, ker veronauk uči o Bogu, o njegovem delovanju izven sebe, posebno o odrešenju človeškega rodu; nravoslovje pa uči, kako naj človek s svobodno voljo po svetem namenu božjem deluje, da povikša čast božjo in doseže svoje zveličanje. Vendar sta veronauk in nravoslovje nerazločno skupaj združena, ker je veronauk temelj, ki sam po sebi zahteva kot posledico njegovim naukom primerno življenje, a nravoslovje dobi moč in gotovost le iz dotičnih veronaučnih resnic. Zato tudi ap. Jakob obedvoje skupaj zedini z besedami: „Vera brez dobrih del je mrtva“. Po tem takem se samo po sebi razumi, da bo nravoslovje tako, kakošen je veronauk, na kterega se naslanja, kar opazimo lahko na nravoslovju neverskih in novošegnih modrijanov.

§. 2.

Izvir nravoslovja.

Izvir ali pravilo (principium) nravoslovja je dvojen, kakor je dvojen izvir verozakona.

Formalni izvir, to je izvir, kterega moramo katoličani oziroma nravstvenih pravil poslušati, je nezmotljivo učeča cerkev.

Materijalni izvir, odkod učeča cerkev nravstvena pravila zajema, in jih ž njim tudi dokazuje, je sv. pismo in ustno sporočilo.

Da je oziroma nravstvenih pravil treba edino nezmotljivo učečo cerkev poslušati, razvidimo iz tega, ker Jezus Kristus vse, karkoli je razodel, izročil svojim aposteljnom in njihovim naslednikom, in jim zapovedal, naj nepremenjen ohranijo njegov nauk in ga oznanujejo vsim narodom. Dal jim je oblast zunanje šege premeniti, kolikor se jim bo oziroma potreb in okolnosti časov pravo in potrebno videlo. Da te dolžnosti vredno spolnovati morejo, obljubil jim je, da bo pri njih ostal do konca sveta, in poslal jim je še posebnega učenika, sv. Duha.

Toraj učeča cerkev uči v imenu Jezusovem, ne svoj nauk, ampak nauk Jezusov, kterega je z nebes prinesel, kakor sam pravi: „Kdor vas posluša, mene posluša, kdor vas zaničuje, mene zaničuje“.

Učeča cerkev ima od Boga dar nezmotljivosti, da je zmožna službo učiteljstva, od Jezusa ji izročeno, prav spolnovati. Nezmotljivost v verskih resnicah imajo vsi škofje složni z rimskim papežem, kot pravi nasledniki aposteljnov; posamezni škofje nimajo daru nezmotljivosti, izvzemši papeža, o kterem so kristjani že od nekdaj verovali in je Vatikanski zbor (sess. IV. c. 4) slovesno odločil kot izrečno versko resnico, da je papež, kader kot pastir in učitelj vsega kršanstva vse uči (ex cathedra loquens), po posebni pomoči sv. Duha nezmotljiv. Toraj s tim cerkveni zbor ne trdi, da bi bil papež nezmotljiv, kader kot zasebni učenik kaj uči, ampak kader kot pastir in učenik vseh za vse govori; tudi ne trdi cerkveni zbor, da bi bil papež negrešljiv, — človek je, o kterem veljajo besede sv. pisma: „Kdor govori, da nima greha, je lažnik“. Predmet, v kterem je učeča cerkev, toraj tudi papež, nezmotljiv, so resnice o veri in nravnosti, izrečno objavljene in take, ki so v drugih zapopadene, in dosledno tudi preklicanje zmot, ktere so nasprotne verskim in nravstvenim resnicam.

Materijalni izvir, iz kterega nezmotljiva cerkev zajema nravstvena pravila, je najprej sv. pismo nove zaveze, v kterem je popisano življenje Jezusovo na zemlji, ki je najlepši izgled in uzor nravnosti, in življenje aposteljnov, ki so vestno nasledovali izgled svojega božjega Učenika; v njem (sv. pismu) so tudi nravstvene resnice kratko in jasno popisane. Sv. pismo stare zaveze nam je le v nravstvenih postavah izvir nravstvenih pravil, ker je te Jezus s svojim naukom potrdil, bolj razjasnil in dopolnil; sodnijske in obredne postave pa so zgubile svojo veljavo, ko je na svet prišla svetlost in pravica, ktero so predpodobovale. Razun teh nravstvenih postav pa je tudi v sv. pismu stare zaveze prelepih izgledov in vodil bogudopadljivega življenja.

Velik pripomoček za ustanovljenje, razjasnenje in temeljito dokazovanje nravstvenih pravil je tudi ustno sporočilo. Hranjeno je v določilih občnih in posebnih cerkvenih zborov, v odlokih papeževih, katekizmih, cerkvenih obrednikih, v spisih cerkvenih očetov in pisateljev. Med cerkvenimi učitelji (doctores) se oziroma nravoslovja

posebno odlikujejo sv. Tomaž Akvinski, o kterem papež Benedikt XIII. govori, da je njegovi angeljski nauk kakor solnce ves svet razsvetlil, kršanski cerkvi najplodnejše dobrote obrodil in jih še vsaki dan z obilnim vspehom obrodi, — in sv. Alfonz Ligvorski, kterega nauke papež Pij IX. slavnega spomina imenuje zveličanske nauke.

§. 3.

Nadaljevanje.

Oziroma uma človeškega je treba opomniti, da ni izvir nravnosti, ne formalni, ne materijalni; toraj oziroma nravnosti nimamo verovati, kar modrijani ne gledé na učečo cerkev po svoji pameti izmišljajo in trdijo, ampak le kar nas uči nezmotljiva cerkev. Vendar ima pri nauku o nravnosti tudi razum človeški kaj obširen delokrog, namreč mora resnice nravnosti, od učeče cerkve določene, dokazovati, jih braniti zoper nasprotnike, jih v posebnih slučajih v rabo vpeljati in jih sistematično vrediti. Pri vsem tem pa mora spoštovati in slediti nauk učeče cerkve, mora kakor sploh pri verskih resnicah služiti, ne pa gospodariti. Razlagovaje, dokazovaje in braneč nravnostne resnice, pa sme človeški um vzeti pomožna pravila ali iz samih izvirov nravoslovja, ali pa iz pravil modroslovja; v tem slučaju se nauk imenuje spekulativen ali skolastičen. Ako pa uči, kako se imajo nravnostne resnice v posebnih, v človeškem življenju navadnih slučajih, porabiti, se imenuje kazuistika.

Ako pa človeški um ne sledi učeči cerkvi, lahko zaide v zmote; in res je v zdajnem času kaj veliko zmot, ktere je zakrivil preošaben človeški um, nehoté se podvreči vodstvu edino nezmotljivo učeče cerkve. Občni zbor Vatikanski kot najpoglavitnejše zmote zdajnih časov imenuje: Rationalizem, pantheizem, materializem in atheizem; te verske zmote, vpeljane v življenje, rodile so liberalizem in socijalizem.

Liberalci trdijo, da korist in napredek narodov zahteva, naj se družba človeška vstanovlja in vlada brez ozira na ktero vero; država naj bo brez Boga in brez vere; vera naj se posebno iz šole prežene; zakon je le državljanska pogodba; cerkev le navadno društvo, v vsem odvisno od države; ljudstvo je samolastno (suverain) in ima popolno zapovedovalno oblast, njegova volja je najvišja postava (z imenom „ljudstvo“ pa liberalci razumijo samo bogatince in posestnike); cerkvi še celo odrekujejo to, kar dopuščajo navadnim društvom, namreč oblast dobivati in gospodariti svoj imetek.

Socijalisti imajo blizo enake nazore, samo že bolj razvite. Naravnost učé brezboštvo, na vse kriplje se napenjajo vero pregnati iz zemlje; postavodajalec jim je tudi ljudstvo, toda ne bogatini, temveč delavci; cerkvi tajé oblast imeti svoj imetek, ali ravno to odrekujejo tudi bogatincem, ktere imenujejo pijavice, rojene samo

zato, da vživajo sad delavskega potù; blagostanje na zemlji jim je najviši namen, zato logično trdijo, da se ima imetek med vse enako razdeliti, enakopravnost naj se vpelje v vseh posvetnih rečeh, stanovske različnosti in prednosti naj se uničijo.

Človeškemu društvu pogubilne socijalistične nazore priznava in razširjuje internacijonalno društvo, ki je že skoraj po vsem svetu razširjeno.

§. 4.

Razloček med katoliško in modrijansko moralo.

Katoliško nravoslovje je nedosegljivo vzvišenejše od nravoslovja modrijanov.

Vir, iz kterega modrijani zajemajo nravstvena pravila, je človeški um, ki se kaj lahko zmoti; vir katoliškega nravoslovja je pa učeča cerkev, ktera se po posebni pomoči sv. Duha v stvareh, nam potrebnih za zveličanje, nikakor zmotiti ne more.

Katoliško nravoslovje obsega mnogo resnic in pravil, o kterih modrijansko še pojma imeti ne more, ker jih sebi prepuščena človeška pamet ne more doseči, še manj sama od sebe iznajditi in obravnavati; in ravno te resnice so najzdatnejše sredstvo, s kterim se more človek napeljevati na nravstveno življenje. Te vrste resnice so postavim: nauk o izvirnem grehu in njegovih posledicah, o odrešenju po Sinu božjem, o najzadnjem namenu človeka, o čeznaravnih nagibih bogoljubnega življenja, o daritvi sv. maše, o zakramentih itd.

Kakor nas skušnja uči, so se modrijani tudi o resnicah, ktere človeški um s svojimi silami doseči more, večkrat zmotili. Zmotili se pa niso samo starodavni neverski modrijani, ampak tudi poznejši, živeči v kršanskih časih in v kršanski veri. Res, da mnogo napak neverskih modrijanov niso ponavljali, ker jim je kršanska vera osvetila njihovo pravo podobo; zagazili so pa v druge, ktere bi, oživljene med človeškim narodom, pač še hujše posledice imele, kakor napake starodavnih modrijanov. Mesto neštevilnih drugih naj samo Moleschott pové svojo misel, ki pravi: „Možgani se s časom premené, z možgani šega, ki je nravnosti merilo“. Toraj šega mu je pravilo nravnosti! — Kako strašna djanja bi se po tem pravilu mogle ponašati z nravnostjo, opomnimo samo na šege Kanibalov, vjete sovražnike pojesti — do novejših časov splošna šega, zamorce kupovati in prodajati kakor živino! itd.

Ker modrijani ne priznavajo ne bistva greha, ne odrešenja, ne večnosti, zato kažejo za nravnostno življenje samo šepave in nezadostne nagibe, med tem ko kršansko nravoslovje seže po čeznaravnih nagibih, ki nas napeljujejo k dobremu življenju, po kterem nas čaka večno veselje v nebeškem kraljestvu.

Tudi pripomočkov, kteri bi nam pomagali spolnovati nravstvena pravila, modrijani ne znajo povedati, slabotnega človeka prepuščajo samemu sebi in njegovim strastim; a kršanstvo ponudi nam daritev sv. maše, sv. zakramente, molitev, nagovore pridigarjev in spovednikov, razmišljevanje življenja in smrti Jezusove, svetnikov in svetnic božjih itd.

§. 5.

Nravoslovje katoliško različno od krivoverskega.

Nravnosti podlaga je vera, toraj ste si obe v najtesnejši zvezi. Ako se verske resnice premené, premenilo se bo tudi pravilo našega hotenja in delovanja.

Tudi krivoverci so zavrgli nezmotljivo učečo cerkev, in verujejo vsak svoji pameti in umu. A ker ima vsak posameznik svoj um izbistren primerno svoji individualnosti in okolnostim, v kterih živi, zato ne nahajamo edinosti mišljenja še celo o stvareh vsakdanjih, navadnih in poznanih, koliko manj še le o stvareh, nedosegljivih našemu omejenemu umu; — resnice postanejo premenljive, ali za pravo, o isti stvari postane toliko sebi nasprotnih resnic, kolikor je glav. Resnica je pa le ena, druge so izmišlotine; teh razločiti eno od druge sebi pripuščen človeški um ne more, naslanjati se mora na pomoč božjo, obljubljeno nezmotljivi cerkvi Jezusovi; brez te tava v temi.

Tvarina katoliškega nravoslovja je sveta in občna, ker vse človeško življenje v vsaki okolnosti in starosti napeljuje na svetost, in je tudi primerna vsem ljudem vseh časov in krajev. Kaj takega se o krivoverskem nravoslovju ne more trditi. Zavrgli so najzdatnejše pomočke svetosti, kakor daritev sv. maše, zakrament sv. pokore, odpustke, češčenje blažene Device Marije itd., pripoznavajo pa take verske resnice (izmišlotine), ki morajo vsako nravnostno čutje spodkopati in zadušiti. N. pr. da je za zveličanje dosti sama vera, ktera sama po sebi vse grehe pokrije; da pravičnim kristjanom ni potreba spolnovati božjih zapovedi; da dobra dela niso potrebna za zveličanje itd. Kdo ne vidi, da taki nauki ne napeljujejo na nravnostno življenje!?

Katoliško nravoslovje ima za različne ljudi različen in primeren način napeljevanja; na duši slabotne z zapovedmi vodi k svetosti, bolj trdne z evangeljskimi sveti vabi k popolnosti, hudobne zbuja iz grešnega spanja, spokornike potrduje, popolnim priporočuje stanovitnost. Krivoversko nravoslovje vsega tega nima, ker nima potrebnega razločka med zapovedmi in sveti, in sploh nikjer gotovosti in jasnosti.

§. 6.

Razdelitev nravoslovja.

Nravoslovje se razdeli v občni in posebni del. Občni del obravnuje splošne pogoje nravstveno dobrega in hudega, in pojasnuje človeška djanja sploh; posebni del razlaga resnice posebej, namreč posamezne čednosti in njihova nasprotja, in razlaganje sv. zakramentov iz nravnostnega obzira.

Občni del.

I. Oddelek.

O izviru in splošnih pogojih nravstveno dobrega.

§. 7.

Izvir nravstveno dobrega.

Izvir nravstveno dobrega je On, ki je po svojem bitju in bistvu neobhodno dober in popolen, On, kterega Jezus Kristus edino dobrega imenuje in pravi, da vse dobro le od Njega pride — ta je Bog. Toraj prvo pravilo in najviši izvir nravstveno dobrega je volja božja. Bog pa je dal človeku um in pamet, s kterimi more spoznavati voljo božjo; dal mu je svobodno voljo, s ktero se more odločiti ali za ali proti volji božji; po svoji neizmerni dobroti nam podeljuje neštevilne pomoči in milosti, ktere nas na dobro spodbujujejo in nam pomagajo, da začeto dobro tudi končati moremo, — zato tudi od človeka pride mnogo dobrega; toraj tudi človek je izvir in početnik nravstveno dobrega, pa še le v drugi vrsti, kolikor namreč z Bogom sodeluje.

Ker nam je posebno v tem oziru o nravstveno dobrem govoriti, poznati moramo a) zadnji namen, za kterega je človek vstvarjen; b) nravstveni red (ordo moralis), kterega mora človek nasledovati, ako svoj zadnji namen doseči hoče; c) bistvo dobrega in zla; d) postave, ki nravstveni red nasledovati zapovedujejo; e) vest, ki poznano postavo obrača na posamezna djanja; f) svobodno voljo, s ktero moremo nasledovati svojo vest, ali pa ji nasprotovati.

§. 8.

Zadnji namen človekov.

Zadnji namen, za kterega je človek vstvarjen, je dvojen; zunanja čast božja in enkratno večno blaženstvo človeško.

Vzvišenejši je namen zunanje časti božje, ki se posebno s tem pospešuje, da se božja popolnost in dobrota objavlja na človeku, ki je podoba božja.

Drugi namen je večno blaženstvo. V človeški naravi so neizbrisljivo zapisane želje po sreči in blaženstvu; ker je Bog početnik naše narave, je tudi uzrok teh neugasljivih željá. Ako je pa Bog te želje vpisal v srce človeško, je gotovo tudi hotel, da se enkrat spolnijo; — to je, Bog je človeka vstvaril za večno blaženstvo.

Objektivno blaženstvo, to je stvar, ktera človeka popolnoma blaženega storiti more, je samo Bog, to je zedinjenje ž njim, z večno ljubeznijo v nebesih. Minljive stvari, kakor bogastvo, častí, razveseljevanja, človeka popolnoma osrečiti ne morejo, ker nimajo obstanka; a blaženstvo, da bo popolnoma, mora biti večno in tako stanovitno, da ga nobena reč skaliti ne more. Prelepo to izrazi sv. Avguštin: „Za se si nas vstvaril, o Bog! in nemirno je srce naše, dokler v tebi ne počiva“.

Blaženstvo se že na tem svetu počne v spoznanju in ljubezni božji, iz kterih izvira nedopovedljiva zadovoljnost, ker so zadovoljeni um in volja človeška — um po spoznanju, volja po ljubezni. Popolno bo blaženstvo v večnosti, ko se bo spoznanje premenilo v gledanje in ljubezen primerno povekšala, in ž njo radost in veselje.

Posvetni modrijani izmislili so ves drugi namen človekov. Materialisti in socialisti trdé, da je za človeka najvikša in edina dobrota (toraj njegov namen), da vživa posvetne dobrote in nasladnosti. Rationalisti pa in pantheisti veden napredek človečanstva imenujejo njegov namen. Novošegni liberalci učijo, da je človek zato vstvarjen, da spolnovaje državne postave državno korist pospešuje; toraj jim je človek le kolesce, vrteče se v državi, vstvarjen za državo, ne pa država vstanovljena za človeka. Vsi ti nauki so nasprotni Bogu, kot vrhovnemu gospodarju vseh stvarí, so sramotivni za človeka, vstvarjenega neumrjočega, obdarjenega z umom in svobodno voljo, toraj pač za kaj boljšega odmenjenega, kakor da v zemeljskem blatu išče in najde edino svojo srečo.

§. 9.

Blaženstvo naravno in čeznaravno.

Naravno blaženstvo je primerno človeški naravi in v nji vtemeljeno. Čeznaravno presega meje človeške narave, njene moči in potrebe, in izvira iz neskončne dobrotljivosti božje.

Naravno blaženstvo je spoznanje in ljubezen do Boga, kot početnika narave, in veselje izvirajoče iz spoznanja in ljubezni. Ako človeške dušne sile po grehu ne bi bile oslabljene, bi pač mogel doseči to blaženstvo; ali vsakovrstne težave, omračen um, na slabo nagnjena volja, hude skušnjave, slabi izgledi itd. overajo človeku, da ga ne doseže. Po mislih sv. Tomaža naravno blaženstvo vživajo otroci, ki še niso bili na pameti, in so umrli brez krsta.

Čeznaravno blaženstvo, za ktero nas je Bog po neskončni svoji dobrotljivosti vstvaril, se bo uresničilo v nebesih v gledanju Boga od lica do lica, v ljubezni popolni in v neizrekljivem veselju, izvirajočem iz gledanja in ljubezni božje. V tem življenju se čeznaravno blaženstvo nekako počne z vero, upanjem in ljubeznijo, iz kterih izvira dušni mir, kakor ga svet dati ne more. To blaženstvo je čeznaravno, ker presega zmožnosti in potrebe človeške narave. Kar tiče večno blaženstvo v nebesih, je pač očevidno, da presega zmožnosti naše narave, ker bi ga s samimi naravskimi močmi ne mogli spoznati in ne doseči. „Oko ni videlo, uho ni slišalo, srce človeško ni očutilo, kar je Bog pripravil njim, ki ga ljubijo“. (I. kor. 2. 9.) — „Nikdo ne pride k Očetu, kakor samo po meni“, uči večna Resnica (Jan. 14. 6.). Pa tudi početek blaženstva že na tem svetu, je čeznaraven, ker vero, upanje, ljubezen pravo spoznamo še le po božjem razodenju, toraj ne po svoji pameti; te čednosti se zato tudi imenujejo (od Boga) vlite čednosti.

§. 10.

Nravstveni red.

Red v ožjem pomenu je razmerje enega k drugemu, kot svojemu izviru. V širjem pomenu je razvrstjenje stvarí, primerno njihovemu namenu in njihovim lastnostim.

Nravsteni red toraj je razmerje človeka k Bogu; obsega vse dolžnosti, ktere ima človek do Boga in tudi vsa sredstva, s kterimi more doseči zedinenje svoje z Bogom.

Nravstveni red je dvojen, naraven in čeznaraven.

Naraven ima svoj temelj v človeški naravi in je primeren zmožnostim in potrebam narave.

Čeznaraven ima svoj začetek v dobrotljivosti božji in presega zmožnosti in potrebe narave.

§. 11.

Naravni red nravnosti.

Vsakemu človeku pové notranje čutje, da je odvisen od najvikšega bitja, in da je tudi z ostalimi ljudmi v mnogih dotikah, iz kterih izvirajo različna razmerja, pravice in dolžnosti. Toraj ima

človek razmerje do Boga, do samega sebe in do svojih bližnjih — razmerje, ki izvira že iz same človeške narave.

Prama Bogu se ima kot stvar napram stvarniku, početniku in gospodu, kterega mora kot to priznavati, ga častiti, mu zvesto služiti in ga ljubiti.

Telo se ima prama duši kot orodje prama ravnatelju; zato mora telo biti podložno duši, in nižje dušne zmožnosti vikšim, posebno pameti.

Prama ostalim ljudem se ima kot tovarš ene narave; zato mora bližnjega ljubiti, kakor sam sebe.

Vsa ta razmerja so vstanovljena od Boga, ker so vtemeljena v naravi človeški, ktere početnik je Bog.

Ta red je naraven, ker ga z naravskim umom spoznati moremo, in je tudi primeren človeški naravi.

Jeli Bog moral taka razmerja vstanoviti, ali ne? Nekteri so trdili, da bi bil Bog mogel tudi druga razmerja vstanoviti, in da jih tudi zmiraj premeniti more. No, to ni res. Ko je Bog človeka takega vstvaril, kakoršen je, je moral tudi ta nravnostni red vstanoviti, kteri se popolnoma vjema z naravnimi zmožnostmi in potrebami človeka; ako bi hotel nravnostno razmerje predrugačiti, bi poprej moral predrugačiti človeško naravo. Človek se nikakor ne more pritožiti proti razmerju, v kterem je prama Bogu, ker ravno ni drugo, kakor stvar prama stvarniku — hlapec prama neomejenemu gospodu, od kterega ima vse, kar je in kar ima.

§. 13.

Čeznaravni red nravnosti.

Razun naravnih zgor omenjenih razmerij so pa še druga. Prvi naši starši so bili postavljeni v svetosti in pravičnosti, prijatlji božji, da, še več, posinovljeni otroci božji, in dediči večnega čeznaravnega blaženstva. To razmerje jim ni šlo po naravi, temveč bila jim je čeznaravna milost božja. Zapravili so prvi starši to čeznaravno dobroto, ali Sin božji nam jo je zopet pridobil, da tudi mi Bogu smemo reči: „Oče! — da nismo več sužnji, ampak sinovi, ako pa sinovi tudi dediči po Bogu“, kakor lepo govori sv. Pavelj: „Poglejte, kako veliko ljubezen nam je dal Oče, da se imenujemo in smo sinovi božji“. (I. Jan. 3. 1.)

Tudi naše telo je po milosti božji in zasluženju Kristusovem postalo bolj plemenito, ud Kristusov in tempelj sv. Duha.

Ostali ljudje so nam bratje v Kristusu, ker imamo vsi enega Boga za Očeta, in isto nebo za svojo domovino.

Iz teh razmerij izvirajo mnoge dolžnosti. Kot posinovljenci moramo svojega Očeta kakor dobri otroci poslušati, ga častiti posebno z živo vero, trdnim upanjem in gorečo ljubeznijo. Sveto

moramo imeti ne samo dušo, podobo božjo, ampak tudi telo, ki je ud Kristusov in tempelj sv. Duha. Eden druzega moramo ljubiti kakor bratje med seboj s pravo, čisto in nesebično ljubeznijo. Jedro teh dolžnosti je zapopadeno v dveh zapovedih ljubezni: „Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega svojega srca, iz vse svoje duše, in z vsemi svojimi mislimi. Ta je največa in perva zapoved. Druga pa je tej enaka: Ljubi svojega bližnjega, kakor sam sebe. V teh dveh zapovedih je zapopadena vsa postava in preroki".

To razmerje je čeznaravno, ker smo po naravi le stvari prama stvarniku, sužnji prama gospodu, ne pa sinovi prama Očetu.

§. 13.

Bistvo dobrega in zla.

Stvar, ktera je primerna svojemu namenu, je dobra. Bog je po svoji neskončni dobroti in modrosti vse stvari dobre vstvaril: „Videl je Bog vse, kar je vstvaril, in je bilo jako dobro". Genes. I. Zato pravi sv. Avguštin: „Vse, kar je, kolikor je, je dobro".

Dobrota v tem smislu se imenuje bistvena dobrota.

Slučajna dobrota je lastnost dodana stvari, ki jo za dotični namen stori še primernejšo. Ker se pa namen doseči more le s tem, da se od Boga vstanovljen red vzdržuje, more se tudi reči, da je stvar dobra, ktera je primerna redu od Boga vstanovljenemu. Potem je nravstveno dobro po svojem bistvu — primernost človeške volje in človeških djanj z nravstvenim redom, kterega je Bog vstanovil za svojo čast in za zveličanje ljudi.

Kakor je nravstveni red dvojen, naraven in čeznaraven, isto tako je nravstveno dobro naravno in čeznaravno.

Zlo je nasprotno dobremu. Ako je vse, kar je, kolikor je, dobro, je zlo le „ne biti" (to non esse). Zlo je pomanjkanje dobrote, ktera se koji stvari po njeni naravi pristoji, toraj je zlo — ne biti. Zlo je tudi pokvarjenost narave, a kjer je pokvarjenost narave, je pomanjkanje prvotne dobrote, toraj — ne biti. Potem je nravstveno zlo — neprimernost, nesložnost volje in djanj človeških z nravstvenim redom.

Dobro in zlo je samo po sebi dobro, ali zlo; ali pa le slučajno dobro ali zlo.

Kar je že po svoji naravi primerno nravstvenemu redu, je samo po sebi dobro; n. pr. vera, upanje, ljubezen do Boga, poslušnost, zmernost itd.

Kar se pa že po svoji naravi protivi od Boga vstanovljenemu redu, je samo po sebi slabo. To je dvojno, neobhodno in pogojno slabo. Neobhodno slabo je ono, ki ne more nikdar dobro biti, ker se vselej protivi nravstvenem redu; n. pr. nevera, preklinjanje, nečistost, sovraštvo do bližnjega itd. Pogojno slabo je ono, ki kedaj

more biti dobro, ako so taki pogoji; n. pr. človeka umoriti je samo po sebi slabo, ali pogojno, ker more biti tudi dobro, n. pr. hudodelnika po postavah v smrt obsoditi in usmrtiti.

Slučajno dobro in slabo je ono, kar je samo po sebi nepomenljivo, ali zavoljo ktere spolnjene, oziroma prelomljene postave, postane dobro, oziroma slabo; n. pr. meso jesti, hlapčevska dela itd. je samo po sebi nepomenljivo, ali v prepovedanih dneh postane slabo — in to slučajno slabo.

O postavi.

§. 14.

Kaj in kolikovrstna je postava?

Postava v najširjem pomenu je pravilo delovanja; v tem pomenu imajo tudi nerazumne stvari svoje postave, zato govorimo o fizičnih postavah. V ožjem in pravem pomenu je pa pravilo delovanja razumnim stvarem (človeku) dano za občno korist. Postava določno zapoveduje, kaj se ima storiti in kaj opustiti, v tem se razločuje od svetov, ki človeku le dobro svetujejo. Dana je od javnega poglavarja za občno korist in tudi za prihodnji čas, dokler ne bo preklicana ali ovržena; v tem se razloči od zapovedi, ktera se da od človeka kot zasebnika tudi za osebno korist. Večkrat se pa postave tudi zapovedi imenujejo, posebno božje in cerkvene zapovedi, ki so pa postave.

Postavo razdelujemo v večno, ki od vekomaj biva v Bogu in v časno, ki je s svetom v času postala.

Postave časne so naravne, čeznaravne, človeške in te ali cerkvene ali državne.

Naravne postave so od Stvarnika vtisnjene naravi razumnih bitjev; čeznaravne so s posebnim božjim djanjem dodane naravnim; človeške so storjene od ljudi vsled oblasti od Boga podeljene, cerkvene od cerkvenih, državne od državnih poglavarjev.

Postave so zapovedajoče ali prepovedajoče in te so ali zabranivne ali overgovalne. Zabranivne sicer prepovedujejo ktero djanje, ako se pa djanje vendarle zgodi, je veljavno; overgovalne pa djanje prepovedujejo s takim učinkom, da je neveljavno, čeravno se zgodi.

Kazenska postava določuje kazen za njega, kdor bi zapovedajočo ali prepovedajočo prestopil.

Sv. Pavelj govori tudi o postavi v svojih udih in o postavi greha; ta postava je poželjivost, imenuje se postava greha, ker je iz greha prišla in v greh napeljuje.

§. 15.

Namen postave.

Namen postave je občna korist, ker dá se občinstvu in za občinstvo. Namen božjih in cerkvenih postav je v prvi vrsti notranje in dušno blaženstvo, v drugi vrsti pa tudi pospeševanje posvetnega blagostanja; namen državnih postav je sreča zunanja in časna.

Sv. Tomaž Akv. pravi: „Namen postavodajavca je dobro storiti, kterim dá postavo“ in sicer zato, ker se občna korist le doseči more, ako se posamezniki dobro in lepo ponašajo.

§. 16.

Postavodajavec.

Kdor hoče postave dajati, mora čez svoje občinstvo imeti javno, vrhovno, vladajočo oblast. Tako vrhovno vladajočo oblast čez ves svet ima Bog, ki je kralj kraljev, Gospod gospodujočih, sam Gospod, ker je Stvarnik in Odrešenik.

Vse stvari imajo ves svoj početek samo od Boga, zato so tudi Njemu popolnoma podvržene. Še bolj mora mu biti človek podložen, ki je z zlorabo svoje svobodne volje zašel v sužnost greha, satana in večnega pogubljenja, iz kterega ga je odrešil Bog, ki je, včlovečivši se, ljudi odkupil za neizmerno veliko ceno.

Ako je pa Bog vrhovni Gospod, ima gotovo vrhovno in neomejeno oblast dajati postave, zato ga sv. pismo imenuje „Edinega postavodajavca“.

Iz te vrhovne božje oblasti izvira čeznaravna postavodajavna oblast cerkvenih in naravna postavodajavna oblast državnih poglavarjev. „Ni oblasti, ako ne iz Boga“. (Rim. 13. 1.)

Da ima cerkev od Boga popolno postavodajavno oblast, da toraj more dajati postave in tudi siliti, da se dane postave spolnujejo, — je verska resnica. Kristus, ki ni bil samo učenik, ampak tudi postavodajavec, je rekel svojim aposteljnom: „Kakor je mene živi Oče poslal, tudi jaz vas pošljem“. — „Kdor vas posluša, mene posluša, kdor vas zaničuje, mene zaničuje, kdor pa mene zaničuje, zaničuje Njega, ki je poslal mene“. — „Kdor cerkve ne posluša, naj ti bo kakor očiten grešnik in nevernik“. Da imajo popolno postavodajavno oblast, so aposteljni dobro vedeli, zato so dajali postave. Pové nam sv. pismo, da so v prvem cerkvenem zboru v Jeruzalemu že postave določili; sv. Pavelj je hodeč po Siriji in Ciliciji zapovedoval, naj se postave apostoljske spolnujejo; sploh „so aposteljni zapovedovali, kaj je treba storiti; so grajali, ako se ni storilo; in molili, da bi se storilo“, kakor prelepo o njih piše sv. Avguštin.

Postavodajavno oblast potrjuje povestnica, ktera nam kaže, da so v vseh časih cerkveni poglavarji dajali postave, ktere so podložniki spolnovali, kakor take, ki na vesti vežejo; zato nahajamo že v najstarejših časih zbirke cerkvenih postav.

Postavodajavno oblast pa cerkev tudi mora imeti, ker je popolno društvo; vsako popolno društvo, ako sploh društvo hoče obstati, mora imeti oblast v svojem okrožju dajati postave.

Postavodajavna oblast cerkvena je neodvisna od države. Kristus namreč je dal postavodajavno oblast cerkvi, to je cerkvenim poglavarjem, aposteljnom, povse svojelastno in brez obzira na državne poglavarje. Aposteljni, spolnovaje voljo svojega Učenika, niso nikdar prosili vladnega dovoljenja, nikdar se niso obzirali na voljo vlade, kadar so bistveno postave dajali; edino pravilo postavodajanja jim je bila volja Kristusova in blagor cerkve. Ravno tako je tudi poznejša cerkev zmiraj z besedami in djanji učila, da je v postavodajanju popolnoma neodvisna od vlade. Cerkveni zbor Vatikanski (sess. IV. c. 3) je zavrgel in pokregal nauk, da je občevanje vrhovnega pastirja s škofi podvrženo posvetni oblasti, da določila vrhovnih pastirjev oziroma verskih in cerkvenih stvari nimajo veljave, če niso potrjena od posvetne oblasti — placetum regium.

Postavodajavne oblasti cerkvene pa Kristus ni izročil vsem kristjanom, ampak le cerkvenim poglavarjem, naslednikom aposteljnov. Cerkev je kot krivoveren zavrgla Janzenistov nauk, da je Jezus Kristus postavodajalstvo dal vsem vernim, od kterih še le bi cerkveni poglavarji dobili svojo oblast po preročenju.

Oblast cerkvene postave dajati ima:

Papež za vso cerkev, ker je glava vse cerkve in vseh kristjanov oče in učenik, namestnik Kristusov na zemlji, kteremu veljajo besede Jezusove: „Pasi moje jagnjeta, pasi moje ovce“.

Občni cerkveni zbor za vso cerkev; deželni cerkveni zbori za dotično deželo; zbor ene škofije za dotično škofijo.

Škofje za svoje podložne po besedah sv. pisma: „Duh sv. je vas postavil škofe, da vladate cerkev božjo“; patrijarhi in nadškofje samo za svoje škofije, ne pa tudi za sufraganske.

Kapitel ob času prazne škofije sploh nima vpeljevati novih postav, temveč vladati po obstoječih postavah; vendar, ako posebne okoljščine zahtevajo kaj neodložljivega, sme in mora tudi kapitel dati okoljščinam potrebne postave.

Predstojniki samostanski smejo dati postave v stvareh samostanskih, ktere in kolikor jim dotični od papeža potrjen red dopušča.

§. 17.

Nadaljevanje.

Posvetni poglavarji imajo od Boga oblast postavodajavno za svoj, toraj posvetni delokrog. Bog sam pravi (Preg. 8. 15. 16.):

„Po meni kralji kraljujejo . . . . po meni knezi zapovedujejo“. Sv. Pavelj pa uči (Rim. 13. 1.): „Vsak človek bodi viši oblasti podložen, ni namreč oblasti od drugod, kakor od Boga; ktere pa so, so od Boga postavljene. Kdor se tedaj oblasti vstavlja, se Božji volji vstavlja. Kteri se pa nji vstavljajo, sami sebi pogubljenje nakopavajo“ itd. S temi besedami povse določno in jasno uči, da imajo posvetni poglavarji postavodajavno oblast od Boga, ne pa od ljudi. To oblast imajo posvetni vladarji le oziroma časnih in državnih stvarí; oziroma verskih in cerkvenih stvarí nimajo nikakšne postavodajavne oblasti. Morejo pa, in že zavoljo lastne koristi morajo tudi posvetni poglavarji braniti pravo vero in siliti, da se cerkvene postave točno spolnujejo.

Način, po kterem kdo dobi postavodajavno oblast v posvetnih stvareh, je naravno od ljudi, in le posredno od Boga, ako se (način) zlaga z nravnostnimi postavami, kterih početnik je Bog.

Iz tega sledi, da ljudstvu nikdar ni dopuščeno, vladarju po sili vzeti vladanje, kterega ni od ljudstva prejel, ampak od Boga.

Ako bi kdo oporekal, da ljudstvo, ktero ima pravico svobodno si izbrati vladarja, in si ga izbere, ga sme tudi spoditi od prestola, — je treba razločiti, kar je zgoraj omenjeno, postavodajavno oblast od načina, kako kdo to oblast dobi. Oblast je od Boga „ker ni je oblasti od drugod, kakor od Boga“, način pa — izbiranje, nasledstvo — je od ljudi.

Ljudstvo mora posvetnemu vladarju poslušno biti v vsem, kar v svojem delokrogu zapoveduje in se ne protiviti božjim in cerkvenim postavam. „Boga je treba bolj poslušati, kakor ljudi“. (Dj. ap. 5. 29). Sv. Avguštin pa piše: „Kdor cesarske postave, ktere so proti božji resnici, noče poslušati, zasluži veliko darilo. Kdor cesarskih postav, ki se z resnico božjo zlagajo, noče poslušati, zasluži veliko kazen“. Ako se kdo proti postavam vsili za vladarja, ga podložni z djanji ne smejo priznavati, tudi mu ne pomagati, da bi se v vladanju vtrdil; vendar morajo spolnovati postave, ktere dá za občno korist, ker se v tem slučaju dovoljenje postavnega vladarja po pravici domnivati sme. Ako pa s časom vsiljeni vladar že mirno vlada, in ni več upanja, da bi se poprejšno postavno stanje povrnilo, morajo ga podložni poslušati, kakor postavnega vladarja. Toraj dovršena djanja še nimajo moči prava, kar novošegni liberalci trdijo, da s tem opravičujejo osvojevanje dežel od ropaželnih vladarjev; zato je papež Pij IX. zavrgel dotična pravila, prim. Syll. prop. 59: „Jus in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta juris vim habent“.

Omenjeno je že zgoraj, da mora postavodajavec imeti vrhovno, toraj ne samo izročeno oblast. Tedaj smejo oblasti dajati cesar, kralj, knez, občinski predstojniki itd., vsak v svojem delokrogu. Vojskovodje, cesarski namestniki ne morejo postav dajati, ampak le paziti, da se postave, od njihovega vrhovnega poglavarja dane, zvesto spolnujejo.

§. 18.

Za koga velja postava.

Postava v obče velja za vse podložne dotičnega postavodajavca, kterim je razglašena. Toraj je naravna postava za vse ljudi, ker je dana od Boga, kteremu smo vsi podložni, in je vsakemu v srce vpisana, toraj vsem razglašena.

Evangeljska postava je za vse, kterim je zadostno objavljena, čeravno še krščeni niso, ker je tudi od Boga, kterega mora vsaki, krščen ali nekrščen, poslušati, kadar zna njegovo voljo.

Človeške postave so le za podložne dotičnega postavodajavca, za té pa za vse, ki so že na pameti in bivajo v mestu postavodajavčeve oblasti. Toraj nevernikom ni treba spolnovati cerkvenih zapovedi. Krivoverci in izobčenci jih pa morajo, ker so s sv. krstom postali podložni cerkvenim poglavarjem; vendar ako so v krivi veri brez svoje krivde, toraj nezadolženo mislijo, da jim ni potreba spolnovati zapovedi katoliške cerkve, jim to nespolnovanje ni v greh šteto. Cerkvenim postavam niso podložni, ki niso na pameti, toraj otroci in zmiraj blazni. Zato mali otroci smejo v postnih dneh meso jesti; grešil bi pa, kdor bi otroke ali blazne napeljeval na djanje, prepovedano po božji ali naravski postavi. Kateri so pa že na pameti bili, pa so zblazneli, ali se jim le včasih pamet zmeša, in pijanci v pijanosti, podvrženi so cerkvenim postavam, ker postava enkrat spoznana, ohrani svoj vpljiv na človeka. Duhovni morajo spolnovati tudi posvetne postave, ktere so dane za korist občno in ne nasprotujejo božjim ali cerkvenim postavam, ker so duhovni tudi del občine.

Kterim postavam so podložni popotniki?

Posebnim postavam svojega kraja niso podložni, ker je postava sploh mrtva, to je za ljudi bivajoče v njenem področju; tudi ne posebnim postavam kraja, kjer potujejo, ker je postava dana le podložnim, a ne tujcem. Vendar, ako bi popotniki z nespolnovanjem posebnih postav ljudem dotičnega kraja dajali spotiko in pohujšanje, morajo jih spolnovati, ker jim to zapoveda naravska postava, ki prepoveduje bližnjega pohujšati. Na primer: Ako je v tvojem domačem kraju kteri dan iz posebne pobožnosti zapovedan praznik, nisi dolžan praznovati tisti dan bivajoč v kraju, kjer je navaden delaven dan. Ako pa je v tujem kraju, kjer bivaš, kteri posebni praznik, kteri sploh ni zapovedan, samo po sebi nisi dolžan ga praznovati, vendar ako bi z nepraznovanjem ljudem dajal spotiko, vsaj nič takega ne smeš storiti, kar bi bilo nasprotno praznovanju in ljudem v pohujšanje. Spolnovati morajo popotniki vse postave oziroma pogodeb, oziroma hudodelstev, davščin, cestnine, daca itd., čeravno bi bile te postave le mestne. Splošne postave morajo popotniki spolnovati, ako so v tujem kraju, kjer popotujejo, veljavne, čeravno bi v domačem kraju

odpravljene bile; nasprotno, ako je splošna postava v tujem kraju, kjer popotnik popotuje odpravljena, ni mu je treba spolnevati, čeravno bi v njegovem domačem kraju še polno veljavo imela. N. pr. Splošna cerkvena postava o štirdesetdanskem postu je v nekterih škofijah jako zlajšana, a popotujoč v kraju, kjer ni zlajšana, ne smeš se poslužiti zlajšanja.

§. 19.

Razglašenje postave.

Razglašenje postave je javno oznanenje njeno. Za veljavnost postave je razglašenje potrebno, toraj postava dana, ali še ne razglašena, ne veže tudi njega ne, ki jo po zasebnem potu morebiti zna. Postava razglašena pa veže tudi njega, komu ni znana; vendar razglašena in po nedolžnem nepoznana postava veže samo oziroma zunanjih nasledkov, ne pa na vesti, zato bo prestopek po postavi kaznovan, greh pa ni.

Način razglašenja odloči postavodajavec. Naravna postava je vpisana v srce človeško, toraj vsakemu razglašena, kadar se pameti zavé. Evangeljska postava se razglasuje v pridigah in kršanskih naukih; človeške pa ustmeno ali pismeno.

Priznanje postave od strani podložnih ni potreba za njeno veljavnost, ker imajo poglavarji svojo postavodajavno oblast od Boga, ne pa od ljudi. Ako je podložnim spolnovanje ktere postave preveč težavno, morejo po zakonitem potu prositi poglavarja, da jo odpravi. Dokler je dotična prošnja na potu, sploh priznavajo, da je postava vstavljena; ako poglavar, prejemši prošnjo, ne sili na spolnovanje postave, je popolnoma odpravljena; ako pa poglavar, spoznavši razloge, vse eno spolnovanje postave zahteva, potem se mora spolnovati, ako ni očividno krivična, ali proti božjim postavam.

Ako pa podložni ktere postave djansko ne priznavajo, torej ne spolnujejo, in poglavar zna za to, in vendar ne sili njeno spolnovanje, zgubi postava svojo veljavnost, ker se mora misliti, da jo je poglavar z molčečim priznanjem ovrgel. Ako pa poglavar ne zna, da podložni njegove postave ne spolnujejo, treba je za njeno odpravljenje desetletno nespolnovanje.

Postave cerkvene, čeravno od politične oblasti niso priznane, vendarle vežejo, ker cerkev nima oblast od vlade, ampak od Boga; in cerkev tudi svoje postave večkrat zapoveduje, da se morajo spolnovati, in sicer kolikor več ljudje njene postave prestopajo, toliko bolj pogostoma in s toliko resnimi besedami priporočuje in zapoveduje dotične postave.

§. 20.

Kako veže postava.

Vsaka postava veže na vesti, ali pod kaznijo, ali pod krivdo, ali pod kaznijo in krivdo. Nespolnenje postave, ktera veže pod krivdo, je greh. Je li smrten ali mali greh, to se more spoznati ali iz tvarine prestopljenja, ali iz zapovedajočih besedi, ali iz velikosti zažugane kazni proti prestopnikom. Naj bi tvarina še tako majhna bila, ali postava tudi malovažna, vendarle smrtno zagreši, kdor jo prelomi iz zgol zaničevanja postave, ali postavodajavca. Ako pa tako postavo prestopi zaničevaje malovažnost tvarine, ali iz jeze ali ktere druge strasti je greh mali greh, če ga druge okolnosti ne povečajo.

Trdivna postava veže zmiraj, ali ne v vsakem slučaju, n. pr. „svojo vero očitno kazati“ je postava, ktera veže zmiraj, vendar ne tako, da bi se moral pri vsakem slučaju skazavati kot kristjana, temveč le pri posebnih okoliščinah. Zanikavna postava veže zmiraj in vselej, to je v vsakem slučaju n. pr. „vero tajiti se ne sme“ je zanikavna postava, ktero je v vsakem slučaju treba spolnovati, to je vera se ne sme nikdar tajiti, tudi ako bi zavoljo tega isto svoje življenje v gotovo nevarnost postavil.

Postava zgol kazenska, ktera veže pod samo kaznijo, sama po sebi nima za seboj greha, ako se prelomi, ampak samo kazen; slučajno in sicer večidel pa je tudi prelomljenje te postave grešno, ali zavoljo pohujšanja drugih, ali čezrednega ugajanja strastim, ali zavoljo škode, ktero si nakoplje, ali zavoljo zaničevanja postave itd, Taka zgol kazenska postava je v velikih mestih zapoved, da se po eni strani vozi dol, po drugi gor.

Nezadolženo nepoznanje postave, ktero prestopnika izgovarja od krivde, ga tudi izgovarja od kazni na vesti, toraj od greha in njegovih nasledkov. Ako pa postava zahteva zunanjo kazen, mora jo prestopnik pretrpeti. Ako pa kdo zna postavo, pa ne zna zažugane kazni proti prestopnikom, ne more se s tem izgovarjati proti kazni; izvzeti so samo slučaji, ako bi bila kazen izvenredno velika, kakoršno si prestopnik še domišljati ni mogel, v tem slučaju se ima po pravici kazen vsaj pomanjšati. Ako je nepoznana kazen cerkvena cenzura, se tudi odpusti, ker so cerkvene kazni le proti trdovratnežem.

§. 21.

Način spolnovanja postave.

Vsako človeško djanje ima dve strani, bistvo djanja, to je: kaj se je storilo, in način, po kterem se je spolnilo.

Da se naravnim in evangeljskim postavam zadosti, je treba spolniti zapovedano djanje, ga spolniti na pravi in pristojni način, in imeti namen storiti, kar postava veleva.

Da se človeškim postavam (cerkvenim in državnim) zadosti, je treba storiti bistvo zapovedanega djanja, imeti voljo tako djanje svršiti, kakor ga postavodajavec zapoveduje, in storiti ga v zapovedanem času; a za spolnenje človeške postave ni zapovedano imeti namen, kterega je postavodajavec z dotično postavo doseči hotel. N. pr. Kdor pri kterem poglavitnem delu sv. maše spi, ni spolnil tretje cerkvene zapovedi, ker ni storil bistva zapovedanega djanja; kdor je pri sv. maši popolnoma nehoté (pijan ali prisiljen), ni spolnil zapovedi, ker ni imel volje storiti zapovedano djanje; kdor bi se kvaterni teden postil v četrtek, namesto v sredo, ni spolnil zapovedi, ker zapovedanega djanja ni spolnil o pravem času; kdor v prepovedanem času ne obhaja ženitve, ker to cerkev prepoveduje, spolni postavo, čeravno nima namena, kterega ima pri ti postavi cerkev, namreč s spokornim in tihim življenjem pripravljati se na velike sledeče praznike.

Kdor postave ne spolni ob času, ki je bil namenjen da se pospeši zapovedano djanje, jo mora spolniti poznej, in sicer precej, kader more; n. pr. kdor o velikonočnem času ni opravil spovedi, jo mora potem opraviti. Ako je bil pa čas odločen za dotično djanje dovršiti, ni treba djanja nadomestiti, kdor ga ni storil o pravem času; n. pr. kdor se kvaterni teden ni postil, je zagrešil, pa mu ni zapovedano, da bi se moral zato drugikrat postiti (ako mu kaj tacega spovednik ne bo za pokoro naložil).

Kdor med spolnovanjem postave zagreši, spolni postavo, ako bistvo zapovedanega djanja ostane celotno in so le okoliščine pokvarjene; ako se pa bistvo djanja pokvari, tedaj postava ni spolnjena, n. pr. kdor je v nedeljo pri sv. maši sem in tje malo raztresen, je spolnil drugo cerkveno zapoved; kdor se pa o velikonočnem času neveljavno spové in nevredno obhaja, ni spolnil četrte zapovedi cerkvene.

Ako je treba več postav spolniti, je treba paziti, ako se morejo spolniti z enim djanjem v istem času, ali ne. Ako je od različnih postav isto bistvo djanja in isti namen, se morejo z enim djanjem spolniti n. pr. ako zapovedani praznik pride na nedeljo, zadostiš cerkveni zapovedi, ako si pri eni sv. maši. Ako je pa bistvo djanja, ali namen različen, se ne morejo z enim samim djanjem spolniti n. pr. ako si Ivanu dolžan 100 gold. posojenih in 100 gold. kot ceno za kupljeno stvar, ne zadostiš, ako bi dal enkrat 100 gold.; ako imaš za pokoro trikratni post, še nisi pokore spolnil, ako si se kvaterni teden v sredo, petek in saboto postil. Včasih se pa dve različni postavi v istem času spolniti morete; n. pr. ako pri sv. maši (v nedeljo) moliš naloženo pokoro, si spolnil drugo cerkveno zapoved in opravil pokoro.

Ako se pa različne postave ne morejo vse spolniti, je pravilo, da ima večja postava prednost pred manjšo (božja pred človeško), zanikavna pred trdivno, postava višjega poglavarja ima prednost pred postavo nižjega poglavarja.

§. 22.

Uzroki, ki od spolnovanja postave osvobodé.

Te vrste uzroki so ovrgovalni, ki postavo popolnoma ovržejo, in overajoči, ki spolnenje postave samo overajo.

Ovrgovalni uzroki popolnoma osvobodé od spolnovanja postave; n. pr. kdor odide iz domačije, kjer je kakšna posebna postava, mu je ni treba spolnovati v kraju, kjer ista postava nima veljave.

Overajoči uzroki nekteri od spolnovanja postave osvobodé, toraj prestopnika izgovarjajo od krivde in greha, ti so: Nezadolžena nevednost in fizična nezmožnost po pravilu: „ad impossibilia nemo tenetur“.

Zadolžena nevednost pa ne osvobodi od postave, toraj ne izgovarja od greha, ker je vsak dolžan, svojo nevednost popraviti. Moralična nezmožnost izgovarja v trdivnih naravnih postavah, ali nikdar ne v zanikavnih naravnih postavah; v posebno težkem primerljeji izgovarja tudi v positivni božji postavi, ker sam Gospod pravi: „Moj jarem je sladek in moje breme je lahko“. V človeških postavah pa moralična nezmožnost sploh izgovarja; velika bojazen izgovarja v človeških postavah, ne pa pri naravskih.

Kdor celega zapovedanega djanja ne more spolniti, in se dotično djanje da razdeliti, ga mora storiti toliko, kolikor more; n. pr. ako vse storjene škode ne moreš popraviti, popravi jo, kolikor premoreš. Ako se pa zapovedano djanje ne dá razdeliti, ni mu treba storiti le nekaj, kdor vsega ne more, n. pr. ako si se zaobljubil iti na božjo pot na sv. goro, pa nikakor nimaš časa tako daleč iti, ti ni potreba iti do pol pota, do kamor bi imel časa priti.

§. 23.

O porabi ovrgovalnih in overajočih uzrokov.

Oziroma človeških postav sploh se sme storiti, kar je ovrgovalni uzrok proti dotični postavi; post. sme iti v tujo deželo, da se ogne postave, ktera je v domači deželi veljavna, a neveljavna v tuji. Izvzete ste samo dve postavi, namreč postava Klementa X. o zadržanju grehov, in Urbana VIII. o skrivni poroki, kjer odločila Tridentskega zbora niso razglašene.

Djanje, za ktero se sploh previdi, da bo overalo spolnovanje postave, se sme storiti, vendar ne iz tega namena, da bi zato postave ne bilo treba storiti; n. pr. sme iti v saboto na dalnjo pot, čeravno previdi, da bo drugi dan težko mogel biti pri sv. maši, ali ne sme iti zato na pot, da mu drugi dan ne bi bilo treba (ker bi bilo nemogoče) iti k maši. Kadar postava že veže, se overajoči uzrok ne sme porabiti; toraj v nedeljo (ko že postava o slišanju sv. maše veže) se ne sme iti na pot, zavoljo ktere bi se morala

sv. maša opustiti; — treba je najprej iti k sv. maši, in potem na pot, ako je toliko potrebna.

Kdor previdi, da postave, ktera že veže, poznej ne bo mogel spolniti, mora jo precej spolniti, kadar mu je mogoče; n. pr. ako previdi, da zadnje dni velikonočnega časa ne bo mogel opraviti velikonočne spovedi, mora jo opraviti že poprej, kadar jo more; ako previdi, da kteri praznik k veliki maši ob 10. uri ne bo mogel iti, naj gre k jutranji, da spolni cerkveno zapoved.

§. 24.

Razlaganje postave.

Razlaganje postave je polnoverno (avtentično), ako je od postavodajavca samega; navadno, ako izvira od navade, in učenjaško, ako je od učenjakov. Polnoverno in navadno razlaganje imata veljavo postave, učenjaško pa toliko veljave, kolikor je imajo učenjaki, ki so jo razlagali. Pri učenjaškem razlaganju je treba paziti na navadni govor, da se besede v istem pomenu razlagajo, kakor se v navadnem govoru rabijo. V dvomih treba je pogledati na stik govora in tudi na namen postave. Ako postava ne razločuje, tudi nam ni treba. Ugodnosti se imajo razširjevati, spornosti pa krčiti. (Favores ampliandi, odia restringenda.)

Postava se mora razširiti od slučaja na slučaj vselej, kadar bi se sicer postavodajavcu mogla oponašati krivica; toraj a) v slučajih enakopravnih (in correlativis), post. med možem in ženo ali zaročencem in zaročnico; b) v slučajih enovrstnih (aequiparatis) na pr. volitev, zahtevanje in podstavljanje oziroma cerkvenih beneficijev; c) v slučajih zložnih (connexis), n. pr. komu je dopuščeno storiti zadnjo oporoko, sme tudi sporočiti darila; d) v slučajih obsegajočih (in contentis), n. pr. kar postava dopusti zavoljo uzroka, ki se večkrat dogodi, dopusti tudi zavoljo uzroka, ki se bolj po redko dogodi.

Epikeja je dobrohotno in polajšavno razlaganje postave, kadar se more soditi, da postavodajavec ne bi bil hotel razširiti dotične postave na kakšen poseben slučaj, ako bi mu bil na misel prišel n. pr. Postava zabrani orožje s seboj nositi; — vendar smem orožje s seboj vzeti, ako moram skoz samotne kraje, kjer se bojim, da me bo sovražnik čakal, ki me išče ubiti. Ako se pa postavodajavcu (oziroma poglavarju) more za odpust od postave prašati, pa ne velja več epikeja. Billuart pravi: „Epikeia est explicatio mentis, non quam habuit legislator condendo legem, sed quam habuisset, si ad praesentem casum attendisset, et quam haberet, si hic et nunc consuleretur“.

§. 25.

O premembi postav.

Postave se premené a) po odpustu ali odvezi od postave, b) po navadi, c) po svoboščini, d) po prestanku.

a) Odpust od postave.

Odpust ali odveza od postave je postavodajavni čin, po kterem se postava v posebnem slučaju spregleda.

Različne vrste odpusta od postave so: veljaven ali neveljaven, dopustljiv ali nedopustljiv, pogojen ali brezpogojen, podkraden (subreptitia), ako se je v prošnji za odpust kaj resničnega zamolčalo ali spodlezen (obreptitia), ako se je kaj neresničnega trdilo.

V naravskih postavah ni odpusta, tudi ne oziroma bistvenih stvari, zakramentov in sv. maše.

V positivno božjih postavah se iz posebno važnih uzrokov v nekterih slučajih more dobiti odpust, n. pr. v zaobljubi, v prisegi itd.

Oblast po odpustu postavo spregledati je ali redna ali preročena, ktero ima kdo ali vsled svoje službe (redna), ali pa po dopuščenju od njega, ki ima redno oblast.

Vrhovni postavodajavec more zlajšati postave svoje, svojih sprednikov, in postave svojih podložnih. Nižji postavodajavec ne more dati odpusta od postave svojega višega postavodajavca, ako zato nima preročene oblasti. Škofje morejo po rednem pravu dati odpust od postave svoje in tudi občne v slučajih, ki se večkrat zgodé in so manj važni; po izvenrednem pravu morejo odvezati od postav papeževih, ako je hitra sila, torej nemogoče papeža za odpust prositi; od nekterih morejo dati odpust po posebni svoboščini ali pa iz veljavno vpeljane navade. Župniki smejo od postave odvezati le v slučajih, kteri so jim od škofa izrečno dopuščeni, toraj le s preročeno oblastjo, ker župniki nimajo zunanje sodnosti; n. pr. oziroma zaobljub, posta itd.

Da je odpust od postave veljaven, mora oblastnik (redni ali preročenec) svojo voljo zadostno izraziti, v prošnji za odpust ne sme biti pri bistvenih uzrokih ne podkradbe ne spodlezbe in, ako je oblastnik nižji postavodajavec, se zahtevajo postavni in važni uzroki. Uzroki morajo biti pravični vsaj takrat, kadar se odpust podeli; ako bi toraj uzroki bili pravični, kadar se vloži prošnja, a bi prenehali, kadar se odpust podeli, ne bi veljal odpust.

Odpust prestane (da namreč postava dobi svojo popolno veljavo) a) kadar prestane pravičen uzrok; b) ako ga postavodajavec prekliče, in c) ako se ga odpové, na kterega korist je bil podeljen. Odpust preklicati sme vrhovni oblastnik tudi brez pravičnega uzroka, vendar bi preklicanje bilo nedopustljivo, čeravno veljavno; nižji oblastnik in preročenec pa odpusta danega od vikšega postavodajavca brez velikega uzroka ne more preklicati.

§. 26.

Nadaljevanje.

b) Navada.

Navada je način delovanja, vpeljan po večkratnem delovanju vsega ali vsaj večine ljudstva. Navada razjasni dvomljivo postavo, jo more preklicati, premeniti in novo vpeljati.

Da dobi navada postavno moč, mora biti poštena (toraj proti naravskim in božjim postavam ni navade), in koristna. Od strani ljudstva mora biti vpeljana vsaj od večine, po večkratnem javnem djanju, skoz zadostni čas in z namenom se obvezati. Od strani postavadajavca je treba vsaj molčečega priznanja; ako on nasprotuje, ali tudi kaznuje tiste, ki hočejo navado vpeljati, navada ne velja.

Da navada, ktera je proti postavi, veljavo dobi, mora več časa obstati. Eni zahtevajo 10 let, drugi posebno pri cerkvenih postavah celo 40 let; vendar se čas sploh ne more odločiti, zato je treba paziti na druge okoljščine, posebno na javno mnenje, to je, ako večji in pametnejši del občanov že misli, da navadi nasprotna postava ni več veljavna, potem se sme soditi, da je namesto postave stopila njej nasprotna navada. V dvomu, ima li navada že vse za postavno veljavnost potrebne okolnosti, ne veže kot postava (lex dubia non obligat).

Prejšno navado prekliče poznejša nasprotna postava; vendar posebne krajne navade ne ovrže splošna postava, ako krajne navade izrečno ne omeni, in ako v postavi ni izrečeno, da se ž njo prekliče vsaka nasprotna navada. Navada od pamtiveka se ovrže le z izrečnim preklicom.

§. 27.

Nadaljevanje.

c) Svoboščina (privilegium).

Svoboščina je stalna milost podeljena komu od postavodajavca proti ali izven postave. Svoboščina je stvarna ali osebna; proti postavi ali izven postave; je ugodna ali sporna.

Stvarna svoboščina se neposredno podeli kakšni stvari; n. pr. altarju, dostojanstvu, službi itd., posredno pa osebi. Osebna svoboščina podeli se neposredno osebi. Zato se stvarne svoboščine podedujejo od enega na drugega, osebna pa s smrtjo dotične osebe premine.

Svoboščina proti postavi osvobodi od spolnovanja postave; svoboščina izven postave pa podeli pravico, ktera sicer ni proti postavi, pa je vendar brez posebnega dopuščenja nihče nima.

Ugodna svoboščina je, ktera je izven postave in ni združena s kakšno dolžnostjo, ktera bi kterega težila. Sporna svoboščina je, ktera je proti postavi, ali enega teži, kadar drugemu ugaja; n. pr. svoboščina od davkov je sporna. Svoboščina se dá ali pismeno, ali ustmeno, ali se vpelje z navado.

Svoboščina proti postavi sme podeliti samo on, kteri sme od postave odvezati, in sicer samo svojim podložnim. Svoboščino izven postave sme podeliti tudi takim, ki mu niso podložni.

Svoboščino rabiti ni nihče prisiljen, izvzemi slučaj, da bi ga k temu silila ljubezen do bližnjega.

Ako je svoboščina dana za celi kraj, sme se je poslužiti tudi tujec, ki v ta kraj pride; n. pr. Ako v tvoji škofiji ni dopuščeno v sabotih jesti mesno, in prideš v drugo škofijo, kjer je to dopuščeno, smeš tamo tudi jesti od mesa.

Ako je svoboščina dana kteremu društvu in sicer le tistim, kteri so v društvu, se je ne sme poslužiti, kdor le memogrede nekaj časa v tistem društvu biva; n. pr. Plemenita družina ima svoboščino za vso svojo družino, da dolžnosti oziroma nedeljske službe božje zamorejo zadostiti v svoji zasebni kapelici; ako prideš to družino obiskovat, ali memo potujoč pri ti družini kaj časa ostaneš, se te svoboščine ne moreš poslužiti.

Svoboščina premine a) s smrtjo osebe ali z uničenjem stvari, kteri je bila podeljena; b) ako se steče čas, za kterega je bila dana; c) ako premine uzrok, zavoljo kterega je bila dana; d) ako se jej odreče tisti, komur je bila dana; e) ako jo prekliče postavodajavec.

§. 28.

Nadaljevanje.

Prestanek postave.

Postava prestane, ako se prekliče ali deloma, ali povse; ako dotični nagibni uzrok prestane, ako se vpelje nasprotna navada (gl. zgor).

Kdor ima oblast postave dajati, sme jih tudi preklicati; vendar nižji postavodajavec ne more preklicati postave višjega. Sploh te postave, posebno cerkvene preklicujejo s poznejšimi nasprotnimi postavami.

Ako je postava dana iz več uzrokov, in le eden uzrok prestane, postava obdrži svojo veljavo.

Ako nagibni uzrok postave prestane za posameznega človeka, postava veže tudi dotičnega človeka, ker je dana za celo občino. Ako je spolnovanje postave jako težavno, ali morebiti tudi škodljivo, treba je iskati zlajšanja, ako velika sila sama po sebi ne izgovarja.

§. 29.

Večna postava.

Večna postava je od vekomaj v Bogu bivajoči obsežek reda, kterega imajo stvarí obdrževati. Tom. Akv.: „Lex acterna est ratio divinae gubernationis“.

Rationalisti, pantheisti in politični liberalci ne priznavajo večne božje postave, ampak mesto nje postavijo rationalisti in pantheisti pamet človeško, naj sodi kaj naj bo pravo, kaj ne; politični liberalci imajo ljudsko mnenje, to je voljo večine, za izvir vseh postav. Ti vsi tako učé, ker ne priznajo Boga kot vrhovnega gospodarja vse narave, ampak enim je vsak človek za sebe zadosten — toraj Bog; drugim pa je človeško društvo malik, ktero mora, brez ozira na Boga in brez ozira na poedinega človeka, dajati postave, ktere kot potrebne občini določi večina. No, dokazana je verska resnica, da je Bog, ki je Stvarnik, Odrešenik in Ohranjevalec, tudi vrhovni gospodar vse narave. Kot vrhovni gospodar je odločil po razmerju red, med seboj in stvarmi od vekomaj, ker je večen in nepremenljiv; toraj je v Bogu od vekomaj obsežek reda, kterega morajo stvari obdržavati — to je večna postava.

Večni postavi so podložne vse stvari nezavedne in zavedne. Objavlja nam jo Bog po notranjem čutju in posebno po časnih postavah, ktere so v nekem pomenu samo razglašenje večne postave; nezavednim stvarem je ne objavlja na poseben način, temveč je vtelesena v njihovo naravo, in se spolnuje po naravskih postavah.

Bog tej postavi ni podložen, ker postava ni nikdar čez postavodajavca; Jezus Kristus jej je bil podložen po svojem človeštvu, ne pa po svojem božanstvu.

§. 30.

Naravna postava.

Naravna postava je postava, ktera dana od Boga, kot početnika narave, zapoveda spolnovati naravni red.

Naravna postava je od Boga vpisana v srcu človeškem; pamet človeška (nepokvarjena!) je njeno glasilo. Zato je ni potreba posebej razglaševati, kakor positivne postave, ampak, kadar se človek zavé svoje pameti, zavé se tudi naravne postave, ako mu pamet ni otamnena po slabih naukih, izgledih itd.

Da je naravna postava, jasno nas uči sv. Pavelj (Rim. 2. 14. 5): „Ker neverniki, kteri nimajo postave, to delajo, kar je po postavi, so oni, čeravno nimajo postave, sami sebi postava; oni kažejo, da je delo postave zapisano v njihovih srcih . . .“ Poznali so naravno postavo tudi res neverniki; prim. Cic. pro Mil. 10: Est non scripta, sed nata lex . . . . . ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus“.

Naravna postava je za vse ljudi in vse obseže, kar se razumnim stvarem tako pristoji, ali nasprotno protivi, da je Stvarnik narave neobhodno moral ali zapovedati ali prepovedati, zato veže zmiraj in za vsaki slučaj in je toraj greh zapeljati na njeno prestopljenje takega, ki je še ne pozna. Obsega zapovedi oziroma Boga, oziroma bližnjega in oziroma samega sebe; in sicer a) najprva in najpoglavitniša vodila nravnosti, ktere človek pri prvem pogledu spozna; n. pr. dobro se mora delati in hudobno opustiti, Boga je treba častiti itd.; b) neposredne izpeljave iz prvih nravstvenih vodil, kakor so deset božjih zapovedi (izven tretje); in c) slednjič tudi posredne izpeljave iz nravstvenih vodil; n. pr. odrtija je krivična.

Najprva vodila nravnosti že vsakemu lastna pamet obznani, kar vidimo iz zgor omenjenih besedi Pavlovih (Rim. 1. 14. 15.). Izpeljave iz poglavitnih vodil bi človek pač tudi po lastni pameti spoznati moral; ali overajo mu slabe navade, strasti, slabo bistrenje uma itd., da jih mnogokrat ne spozná.

Naravna postava je neizbrisljiva, ker je naši naravi vtisnjena, popolnoma prirojena, da bi moral naravo porušiti, kdor bi hotel naravno postavo uničiti. Je nepremenljiva, ker zapoveduje spolnovati naravni red, ki je nepremenljiv, od vekomaj vstanovljen od Boga, ki je pa v posebnih slučajih vendar premeniti more; prim.: Bog je zapovedal Abrahamu, naj daruje sina. Je temelj vsem drugim (positivnim) postavam, ker so njena vodila tako splošna, da v malem jedru obsegajo vse dolžnosti.

§. 31.

Positivna božja postava.

Positivna božja postava je od Boga, kot početnika milosti, dana postava, ktera ljudi napeljuje k njihovemu čeznaravnemu namenu. Razloči se od naravne postave, ker ni dana kot naravi potrebna, ampak čez naravske potrebe iz milosti božje, in ker človeka napeljuje k čeznaravnemu namenu, naravna postava pa samo k naravnemu.

Positivna božja postava je dvojna: Starozavezna ali predkršanska in novozavezna ali kršanska.

A. Starozavezna postava.

Postava stare zaveze se razdeli v dva dela, je namreč Mojzesova in pred Mojzesova postava.

Dal je Bog postave v stari zavezi po angeljih najprej očakom; te postave obsežejo večidel pravila, ki niso že v naravni postavi določena, n. pr. razloček med čistimi in nečistimi živali (za darovanje), obrezovanje, prepoved zavživanja krvi itd.

Tudi Mojzesovo postavo je Bog dal po angeljih, Mojzes jo je le razglasil, je bil le srednik med Bogom in ljudmi in ne pravi postavodajavec. Dal jo je Bog narodu Izraelskemu zavoljo Jezusa Kristusa, ki je imel kot človek iz tega naroda priti. Namen ji je bil posvečenje in pripravljanje naroda na Odrešenika, in predpodobovanje in proslavljenje Kristusovo.

Mojzesova postava je že obširnejša od postave dane pred Mojzesom; obsega postave nravstvene, obredne in sodnijske. Jedro nravstvenih postav so deset božjih zapovedi, ki so (izven tretje) samo razglašenje naravne postave. Neskončno dobrotljivi Bog je z njimi razglasil naravno postavo, ker je bila v človeških srcih že pozabljena; hotel je, naj ljudje z očmi berejo postave, pisane na kamnite plošče, kterih, pisanih v srcu, niso več znali brati. Nravstvenih zapovedi Kristus ni odpravil, ampak jih je jasnejše razložil in vsestransko dopolnil. Cat. Rom.: „Non propterea his praeceptis parendum esse, quod per Moisen data sunt; sed quod omnium animis ingenita, et per Ch. D. explicata et confirmata sunt".

Obredne postave so obsegale pravila oziroma darovanja, svetih stvarí, zadržavanja pri jedi, v obleki itd.

Sodnijske postave so imele štiri poglavja — ene so določevale razmerje med vladarjem in ljudstvom, druge medsebno razmerje podložnih, tretje razmerje v družinah, toraj med starši in otroci, gospodarji in služabniki, — četrto razmerje Izraelcev do tujcev.

Obredne in sodnijske postave so s Kristusom nehale, ker so bile oboje, posebno pa obredne, vstanovljene, da predpodobujejo Kristusa. Kdor bi jih zdaj še kot veljavne spolnoval, bi tajil Kristusa obljubljenega Zveličarja, zato se starozavezne obredne postave imenujejo mrtve in smrtonosne. Nehale niso naenkrat, ampak polagoma, da se je, kakor govori sv. Avguštin, sinagoga pokopala s častjo. Obredne postave pred Kristusovo smrtjo niso bile ne mrtve ne smrtonosne, ker odrešenje še ni bilo dokončano. Po smrti Kristusovi do razglašenja evangelja so bile mrtve ali ne smrtonosne, kristjani so jih smeli spolnovati, da le niso verovali, da bi jim bile potrebne za zveličanje. Po razglašenju evangelija (po razrušenju Jeruzalema) postale so starozavezne obredne postave smrtonosne.

§. 32.

Nadaljevanje.

B. Novozavezna ali kristjanska postava.

Novozavezna ali kristjanska postava je čeznaravna od Jezusa Kristusa vsem ljudem donešena postava, ki nas napeljuje in nam pomore, da živimo, kakor se pristoji sinovom božjim in s tem pridemo v večno zveličanje, zasluženo nam po Jezusu Kristusu. Namen kristjanske postave je čast božja in Kristusova, in popolno

posvečenje ljudi po milosti in nauku Jezusovem. Zato se zaznamova z mnogimi odličnimi imeni; namreč: Nova postava, ker je oziroma časa najnovejša in ima moč in lastnost vsega človeka prenoviti; evangeljska postava, ker obsega veselo novico našega zveličanja; postava milosti, ker daje tudi milosti pomagajoče nam, da zveličanje doseči moremo; zapoved vere, ker temelj, na kterem vse spolnovanje te postave obstoji, je vera; postava ljubezni, ker je prišla od neizmerne ljubezni božje do nas ljudi, ker je njen obsežek ljubezen, ker ljudi na ljubezen napeljuje, in kdor jo hoče spolnovati, mora ljubiti! Novozavezna postava velja nepremenljivo do konca sveta in vse ljudi; djansko pa veže le tiste, ki so krščeni in že pri pameti.

Kristjanska postava obsega nravstvena in obredna pravila; sodnijskih nima, temveč je Jezus Kristus, svojim aposteljnom in njihovim naslednikom dal oblast, naj jih določujejo oziroma časov in cerkvenih potreb.

Nravstvena pravila obsegajo čednosti, s kterimi se pripravljamo za vredno prejetje in pravo porabo božjih milosti. Posebno zapovedujejo verovanje resnic, ktere je J. K. učil. Razun vere pa zapovedujejo tudi mnoge druge čednosti, post, ponižnost, krotkost, ljubezen, zaupanje v Boga, poslušnost itd. Reformatorji XVI. veka so to sicer tajili, ali cerkev je v Trid. zboru odločila: „Kdor bi trdil, da v evangelju zraven vere nič zapovedanega ni, da je vse ostalo — nepomenljivo, ne zapoved, ne prepoved . . . naj se izobči.“

Že zgoraj je omenjeno, da Jezus staro-zaveznih nravstvenih postav ni zavrgel, ampak jih je jasnejše razložil in dopolnil. Proti farizejem je dokazoval, da niso samo zunanja djanja zapovedana, oziroma prepovedana, ampak tudi misli in želje; učil je plemenitnejše nagibe nravstvenega življenja, posebno ljubezen; pomnožil je nravstvene posebno s sveti, od kterih narimenitniši so: uboštvo, devištvo in poslušnost.

Razloček med postavo in svetom Tomaž Akv. tako-le razloči: „Haec est differentia inter consilium et praeceptum, quod praeceptum importat necessitatem, consilium autem in optione ponitur ejus, cui datur.

Našli so se krivoverci, ki so celo trdili, da je spolnovanje evangeljskih svetov slabo djanje; Wiklef je celo rekel, da je samostansko življenje vpeljano od hudiča in da ne more spolnovati božjih postav, kdor živi v samostanu. Proti tem krivovercem je cerkev v Trid. zboru sess. 24. c. 10. določno izrekla: „Kdor bi trdil, da se mora stanu oženjenih dati prednost pred deviškim stanom, in da ni boljše, in blaženejše ostati devišk in neoženjen, kakor se oženiti, naj se izobči.“

Brani pa cerkev svoj nauk z besedami sv. pisma in sv. cerkvenih očetov. Prišel je neki mladeneč k Jezusu in mu je rekel: „Dobri Učenik! kaj mi je storiti, da zadobim večno življenje?“ Božji Učenik mu odgovori: „Ako hočeš iti v življenje, spolnuj zapovedi!“

Ko pa mladeneč odgovori, da je to od mladosti svoje zmiraj spolnoval in hoče znati, kaj mu še manjka, reče mu Jezus: „Ako hočeš popolnoma biti, hodi, prodaj kar imaš, in daj ubogim, in pridi in hodi za menoj!“ S temi besedami Jezus pač dosti jasno razloči med postavami in sveti. Postave mora spolnovati, kdor hoče iti v večno življenje; svete naj spolnuje, kdor želi večje popolnosti. Z besedami: „prodaj, kar imaš in daj ubogim“ priporočuje uboštvo; z besedami: „hodi za menoj“ priporočuje poslušnost. Vedno devištvo priporočuje na drugem kraju: „So skopljenci, kteri so zavoljo nebeškega kraljestva sami sebe skopili (s sklepom ostati zmiraj deviški). Kdor more umeti, naj ume!“

Zadnje besede določno povedajo, da vedno devištvo ni za vse zapovedano, ampak priporočeno tistim, ki ga spolnovati morejo, toraj je svet, ne postava. Še bolj jasno o devištvu govori sv. Pavelj: „Od devic pa nimam Gospodovega povelja; svét pa dam, ker sem od Gospoda dosegel milost, biti zvest.“ (I. Kor. 7. 25): In zopet: „Kdor poroči devico, prav stori; kdor je ne poroči, boljše stori!“ Ti in enaki svetopisemski izreki pač očividen razloček delajo med postavami, ktere mora spolnovati, kdor se hoče zveličati in med sveti, ktere naj spolnuje, kdor more in kdor hoče storiti boljše, da ne samo dobro. Cerkev je skoz vse čase učila isti nauk o svetih. Tudi so v vsakem času izvoljeni ljudje, ki svete djansko spolnujejo, in sicer s tako vzvišenimi djanji, da jim celo krivoverci hvale odreči ne morejo, prim.: puščavniki, misijonarji, itd.

Obredne novozavezne postave določujejo obrede pri sv. zakramentih in pri sv. maši; obsegajo pa le bistvene stvarí, ker je Kristus svoji cerkvi dal oblast, da manjše in postranske stvari oziroma potreb časov in ljudstva sama določi.

§. 33.

Kristjanska postava v primeri s predkristjansko.

Kristjanska postava je popolnost predkristjanske, ktera je na njo pripravljala, in bila njena predpodoba. Toraj je predkristjanska postava nepopolna oziroma popolnejše kristjanske postave; oziroma svojega namena je pa popolna, ker je dana od Boga, od kterega je vse sposobno za svoj namen.

Kristjanska postava je popolnejša od predkristjanske in oziroma časa popolnoma dovršena, ker ima obstati do konca sveta; dovršena je tudi oziroma mnoštva ljudi, ker je dana za vse ljudi celega sveta, ko je med tem predkristjanska samo za judovsko ljudstvo dana bila; po svojem obsežku je tudi dovršena, ker obsega popolno zedinjenje človeka z Bogom, kar je predkristjanska le predpodobovala; dovršena

je slednjič oziroma postavodajavca, ali srednika, ki jo je razglasil, ker je novo postavo razglasil sam Sin Božji, starozavezno pa le človek Mojzes.

§. 34.

Človeška postava.

Človeška postava je postava, izvirajoča iz naravne in positivne božje postave, podložnim dana od poglavarja za korist občinsko. Človeška postava toraj izvira iz naravne in positivne božje postave, to je, zlagati se mora s tema dvema postavama, ker bi ne bila več postava, ampak popačenost postave, ako bi se naravni ali božji (positivni) postavi protivila. Toraj mora biti poštena in pravična, da ne nasprotuje naravni in božji postavi; mora biti mogoča in koristna za občno dobro.

Človeška postava je cerkvena, ktero dá cerkveni poglavar; državljanska, ktero dá državljanska oblast.

Mednarodno pravo (jus gentium) so pravila določena po dogovorih, po večletni navadi in molčečem priznanju omikanih ljudstev, potrebna za občno korist vseh; n. pr. nedotakljivost poslancev, nektera pravila v vojski, pomirju itd.

Glavni namen cerkvenih postav je čeznaravno blaženstvo vernih in zraven tudi časno blagostanje; državljanske postave pa neposredno skrbé za časno blagostanje podložnih in le posredno, kolikor namreč podperajo cerkev, skrbé tudi za večno blaženstvo podložnikov.

§. 35.

Cerkvene kazni.

Vsaka postavodajavna oblast ima tudi oblast siliti, da se dane postave spolnujejo. S čim državljanska oblast spolnovanje svojih postav sili, ne bo tukaj govora, pač pa nekaj o cerkvenih kaznih, s kterimi cerkev sili spolnovanje svojih postav.

Cerkvene kazni so po naravi ali duhovne ali posvetne, ako namreč odvzamejo kakšno duhovno ali posvetno dobroto, oziroma duhovno ali posvetno zlo naklonijo. Kazni, ktere posvetno zlo naklonijo, so posvetne positivne, ktere pa posvetno dobro odvzamejo, so posvetne odjemajoče. Po načinu kako kdo v katero kazen zapade, so kazni zapadene obsodbe (latae sententiae) in zažugane obsodbe (ferendae sententiae). V kazen zapadene obsodbe človek na vesti precej zapade, kadar stori djanje, za ktero je po cerkveni postavi ta kazen odločena. Da pa dotični v to kazen zapade tudi po zunanji sodbi, mora biti poprej od sodnika obsojen, da je dotično pregrešno djanje resnično storil; a v to svrho mora sodnik prestopnika pred se poklicati in zaslišati njegovo obrambo. N. pr. ako

kdo stori djanje, na ktero je odločena kazen zapadene obsodbe zgube beneficija, ga ta kazen na vesti precej veže, toraj dohodke beneficija ne sme več prejemati; da se mu pa beneficij tudi zunanje vzeti more, mora ga (cerkveni) sodnik poklicati in zaslišati, in ko mu je dokazal omenjeno djanje, vzame mu beneficij.

Da kdo zapade v kazen zažugane obsodbe, mora biti tudi poklican, zaslišan, djanje mu dokazano, mora biti trikrat opominjan, naj odloži svojo trdovratnost; ako le ne posluša, mu sodnik obsodi dotično kazen, in še le zdaj ga veže na vesti in oziroma zunanje sodbe. Vendar, ako je kazen osvetivna (vindicativa), ni potreba trikratnega opominjevanja, temveč sodnik jo sme precej odločiti, kadar je dotično djanje sodnijsko dokazano.

Opomniti je treba, da so cerkvene kazni le proti trdovratnim; trdovraten pa se imenuje tisti, ki zna, da je za ktero hudobno djanje odločena kazen zapadene obsodbe, pa vendar tisto djanje stori s premislikom in prostovoljno; oziroma kazni zažugane obsodbe je trdovraten, kdor po trikratnem opominjevanju ne odstopi od grešnega delovanja.

Da v cerkvene kazni zapadejo samo živi, krščeni, odraščeni (izven interdikta) in podložni, razume se samo po sebi.

Odvezati od cerkvene kazni smejo poglavarji, in sicer so ene kazni (to je odveza od teh kazni) zadržane papežu, druge škofom, od ostalih pa sme odvezati vsak spovednik. V smrtni nevarnosti pa sme vsaki, ne samo potrjen spovednik, ampak vsaki mašnik odvezati od vsake cerkvene kazni, ako ni mogoče dobiti spovednika, ki bi imel pravico odvezati od zadržanih kazni, ali vsled prava ali pa preročeno. Vendar, ako navaden spovednik na smrtni postelji odveže od kazni zadržane vikšemu poglavarju, obljubiti mora bolnik, da se bo prikazal vikšemu poglavarju, ali njegovemu preročencu, ako bi ozdravel.

Slavni Pij IX. je 12. okt. 1869 kazni zapadene obsodbe skrčil na manje in določnejše število v svoji: „Constitutio, qua ecclesiasticae censurae latae sententiae limitantur," kjer določuje, da zanaprej so papežu zadržane kazni le v „Constitutio" naštete kazni, potem tiste, ktere so bile od Tridentskega zbora odločene in ktere so odločene oziroma izvolitve papeževe in oziroma notranjega vladanja samostanskih redov in ostalih cerkvenih družb.

V omenjeni „constitutio" so kazni razdelene v take, ktere so zadržane papežu, škofom, ali nobenemu. Papežu zadržane so ali na posebni način zadržane ali prosto zadržane. O kaznih, ktere so na posebni način zadržane, je odločeno, da a) se pri splošnem dopustu, odvezati od kazni papežu zadržanih, ne zastopijo tudi te na posebni način zadržane, b) da so obstoječe svobodščine oziroma odveze od teh kazni preklicane in c) da zapade izobčenje zadržano papežu, kdor bi se predrznil odvezati od teh kazni (izven pri smrtni postelji).

§. 36.

Nadaljevanje.

Posebne cerkvene kazni so: Izobčenje, vstavljenje in prepoved.

Izobčenje je izpahnenje iz društva cerkvenega in odvzetje pravic, ktere imajo cerkveni udje.

Izobčenje je dvojno, malo in veliko. Malo izobčenje odvzame pravo na sv. zakramente in na dostojanstva in beneficija cerkvena; veliko izobčenje pa dotičnega grešnika popolnoma iz cerkve izpahne. Kadar je za kteri pregrešek zažugano izobčenje, se vselej razumi veliko izobčenje, ako ni izrečno dostavljeno, da je le malo izobčenje. Beseda „anathema“ pomeni veliko izobčenje, v drugem pomenu pa tudi posebne šege, ktere so bile nekdaj v cerkvi navadne, kadar so kterega nevredneža po imenu izobčili.

Namen izobčenja je poboljšanje dotičnega grešnika, ohranenje spoštovanja do cerkve in ostrašenje ostalih cerkvenih udov, da bi se takih pregreh tem skrbljivejše varovali; treba je namreč gnjilo odbrati od zdravega, grintovo ovco izpahniti iz čede, da se vse, tudi zdravo in dobro ne skvari.

Da je izobčenje veljavno, mora izobčevalec imeti zunanjo sodnost, mora izobčiti prostovoljno in ne zavoljo maščevanja sebi storjene krivice; izobčiti sme samo svoje podložne, ti pa, ako so izobčeni od svojega škofa, ostanejo izobčeni, čeravno gredó v drugo škofijo, izobčenje sledi človeka, kakor gobova bolezen gobovega; vladajoče osebe ne more izobčiti drugi, kakor samo papež. Pred izobčenjem mora izobčevalec spolniti pogoje, kteri se pri cerkvenih kaznih sploh zahtevajo, namreč zaslišanje grešnika, dokaz pregrešnega djanja, opominjevanje.

Izobčenje mrtvih ni pravo izobčenje, ampak le razglašenje, da je bil dotičnik izobčen, kadar je umrl, da se toraj za njega ne more opravljati cerkvena služba. Je tedaj le posebno ostrašenje živih pred pregrehami dotičnega mrtvega.

Oziroma učinka izobčenja razločijo se izobčeni, kterih se je treba ogibati in kterih se ni treba ogibati.

Izobčenci, kterih se je treba ogibati, zgubé a) pravico podeljevati in prejemati sv. zakramente; b) pravico na skupne cerkvene molitve; c) pravico biti pri sv. maši (k nauku kršanskemu in k pridigi smejo priti); d) pravico na cerkveni pogreb; e) pravico na sodnost cerkveno; f) pravico na cerkvena dostojanstva in beneficija; ako je pa kteri teh izobčencev imel beneficij že pred izobčenjem, ga ne izgubi precej, ko zapade izobčenje, ampak, ako se v enem letu s poboljšanjem izobčenja ne osvobodi, se mu sme vzeti, ako se izobčenja v treh letih ne osvobodi, se mu mora odvzeti; g) pravico na sodelovanje v sodnijskih stvaréh, toraj ne more biti ne sodnik, ne priča, ne zagovornik; h) pravico na občevanje državljansko z drugimi

verniki, tako, da kdor s takim izobčenim občuje, si dopisuje, mu skazuje posebna znamnja vljudnosti, ž njim kupčuje, ž njim je itd., zapade izobčevanju tudi on. Sme se pa občevati z izobčenimi, kterih se je treba ogibati a) ako se občuje za njegovo dušno korist, n. pr. da se ga opominja; b) ako to zahteva ktera neogibna dolžnost, n. pr. žena z izobčenim možem, otroci morajo biti poslušni tudi izobčenemu očetu.

Izobčeni, kterih se je treba ogibati so tisti, kteri so posebno po imenu kot izobčeni razglašeni; ako pa niso posebno po imenu razglašeni, zgubé le zgor navedena prava a—incl. f., toraj se sme ž njimi občevati.

§. 37.

Nadaljevanje.

Prepoved je cerkvena kazen, po kteri se zabranjuje božja služba, delenje sv. zakramentov in cerkveni pokop. Prepoved je ali osebna, krajna ali obojna. Krajna prepoved je ali odločena že po samem pravu, n. pr. ako je cerkev oskrunjena, se v nji služba božja ne sme opravljati, dokler ni očiščena, to je na novo posvečena ali blagoslovljena; ali pa je odsojena od vikšega poglavarja, zavoljo ktere izvenredno velike v tistem kraju (mestu, deželi) storjene pregrehe. Po starinski navadi je bila zabranjena vsa služba božja in cerkveni pogreb, od zakramentov so bili dopuščeni samo sv. krst malih otrok, spoved na smrtni postelji in podeljenje sv. popotnice. V novejših časih prepoved ni več tako ojstra, tudi je prepoved celega kraja kaj redka (zadnja je bila l. 1606, ko je papež Pavel V. beneško ljudovlado stavil v prepoved).

Vstavljenje je cerkvena kazen, ktera kleriku odvzame pravico opravljati cerkveno službo, pristoječa mu po prejetem sv. redu ali po prejeti oblasti (sv. maša, pridigovanje, sodnost za spovedovanje) ali pa mu odvzame beneficij. Ta kazen je le proti klerikom odločena za velike pregrehe.

Izven vstavljenja ima cerkev proti grešnim in trdovratnim duhovnom še druge kazni; zapor v samostan, premestenje na samotno mesto, odvzetje beneficija, odstavljenje od sv. reda (depositio) in izpahnenje iz sv. reda (degradatio).

Odstavljenje razloči se od izpahnenja v tem, da ima odstavljeni še svoboščino cerkvenega sodišča, izpahnjenje mu pa še tudi to svoboščino odvzame in se v kaznovanje izroči posvetni oblasti. V novejših časih izpahnenje skoraj nima pomena, ker je država klerikom odvzela svoboščino cerkvenega sodišča. Le en slučaj izpahnenja bi še mogel nastopiti; ako bi bil namreč klerik v smrt obsojen, morala bi ga posvetna sodnija poprej izročiti škofu, da ga izpahne iz sv. reda, potem še le obsodbo izvršiti.

O vesti.

§. 38.

Bistvo in razdelitev vesti.

Vest je razsodba posebnega djanja vsled poznane postave.

Vest je bistveni del človeške natore, vstvarjena od samega Boga. Ona razsojuje nepogojno in neodvisno od človeškega poželjenja; toraj ni priučena ali privajena lastnost duše, kar nekteri novošegni materialisti in deisti trdijo. Celo neverski modrijani in tudi kristjanski modrijani jo priznavajo kot posebno od Boga človeku dano lastnost. Tako reče Epiktet: „Ko smo bili otroci, izročili so nas starši učeniku, da nas povsod nadzoruje; ko smo možje, izroči nas Bog v varstvo prirojeni vesti; to varstvo ne sme nihče zaničevati, ker bi drugače Boga razžalil“. Primeri tudi Kant, Tugendlehre: „Das Gewissen ist nicht etwas Erwerbliches, und es gibt keine Pflicht, sich eines anzuschaffen; sondern jeder Mensch, als sittliches Wesen, hat ein solches ursprünglich in sich“. Vest so imeli prvi starši precej pri vstvarjenju, toraj že pred izvirnim grehom; razumi se pa lahko, da so prvi starši nektera delovanja vesti še le po grehu občutili, tako n. pr. grizenje slabe vesti zavoljo greha.

Bistvo vesti spozna se iz njenega delovanja. Skušnja uči, da vsaki sklep vesti ne izhaja samo iz spoznanja nravnostne vrednosti kterega djanja, ampak tudi iz poželjenja in čutja. Vest toraj priporočuje dobro djanje, ker isto spozna za dobro in kot dobro poželi, nasprotno odvračuje slabo, ker spozna isto za slabo in kot slabo mrzi. Bistvo vesti toraj obstoji v skupnosti spoznanja in nepokvarjenega hotenja. Ker je pri vesti hotenje nepokvarjeno, zato večkrat nasprotuje poželjenju, ki zapeljano od strasti hoče in išče, kar pamet odsvetuje. V tem oziru se vest po vsem pravu imenuje glas božji. Res je, da vest včasih svetuje, kar ni dobro in pravo — to je, da je napčna vest; vendar pri taki vesti ni hotenje pokvarjeno, temveč spoznanje je otamneno ali pa zmedeno. Vest zmiraj hoče in svetuje, kar za pravo spozna, in ako predhodeča vest zavoljo otamnenega spoznanja napčno svetuje, potem kadar spozna napčnost, precej oporeka, ne gledé na notranje poželjenje in zvunanje koristi. S pomnoženjem spoznanja in z nasledovanjem vestnih razsodeb se vest znatno okrepča, dobi večo moč na človeka, in je tudi v razsojevanju zmiraj spretnejša, postane občutljiva in natanka vest. Ako pa človek ne skrbi za pravo spoznanje in ne porajta na vestne razsodbe, postane vest zmiraj bolj topa in gluha, da se le po malo in tiho v človeku oglašuje; takemu človeku rečemo, da je brezvesten. Da vest popolnoma ogluši, je posebna kazen božja; vendar se tudi popolno gluha vest s časom prebudi, ako ne poprej, na smrtni postelji.

Delovanje vesti je dvojno; pred djanjem oznanuje poznano postavo, opominja, svari, dopušča, prestrašuje itd.; po storjenem djanju pa sodi in dobro djanje plačuje s hvalo in notranjo zadovoljnostjo, kar imenujemo dobro vest in mir vesti; slabo djanje pa kaznuje z grizenjem, kar imenujemo slabo vest. Toraj je v tem oziru dvovrstna, predhodeča in sledeča.

Predhodeča vest sodi pred početkom djanja, da imamo kaj storiti, ker je dobro, kaj drugega opustiti, ker je slabo.

Sledeča vest pa djanje sodi po skončanju, hvali, kar je dobro storjenega, graja, kar je hudo storjenega.

Predhodeča vest je najprvo in formalno pravilo delovanja, proti nji se ne sme nikdar kaj storiti. Razdeli se na mnoge načine; je: zapovedajoča, prepovedajoča, svetujoča, dopuščajoča, prava ali napčna, gotova, ali dvomljiva, ali zmešana, ali sumljiva (prenatanka), ali široka.

Prava vest je, ktera veli, da je kaj dopuščeno ali nedopuščeno, zapovedano ali prepovedano, kar je v resnici tako.

Napčna vest pa veli, da je kaj dopuščeno, ali zapovedano, ali prepovedano, kar v resnici ni tako. Napčna vest je zadolžena, kadar bi se njena napaka od delajočega mogla in morala odpraviti, ker jo ali spozna ali vsaj sluti, in sluteč napako spozna dolžnost, da je treba preiskovati, je li napaka ali ne. Posebne vrsti napčne vesti ste sumljiva in široka vest.

Prava vest zapovedajoča in prepovedajoča se mora vselej poslušati; dopuščajoča se more poslušati ali ne; svetujoča se ne sme zaničevati.

Nezadolženo napčno vest svetujočo in dopuščajočo vsak sme poslušati brez greha; nezadolženo napčno vest zapovedajočo in prepovedajočo pa mora slušati; n. pr. Kdor gotovo misli, da je na kteri dan zapovedan post, pa se neče postiti, on greši, čeravno bi omenjeni dan ne bil zapovedan post.

Kdor ima zadolženo napčno vest, ne sme ne proti nji ne vsled nje delati, ampak mora skrbeti, da odpravi napako in dobi pravo vest, to je, iskati mora nauka o stvari, o kteri ima napčne pojme.

§. 39.

Nadaljevanje.

Gotova vest in dvomljiva.

Gotova vest je djanska naredba uma, po kterem sodi brez straha, da bi napčno sodil, da je kaj v dotičnem slučaju dobro, toraj za storiti, in kaj drugega slabo, toraj za opustiti. Gotova vest razloči se od prave v tem, da gotova izključi dvom, strah pred napako; prava pa izključi isto napako. Za pravo pošteno delovanje je potrebna vsaj moralično gotova vest.

Dvomljiva vest ne sodi, ampak je neodločna med poštenostjo in nepoštenostjo kakega djanja; toraj ni vest v pravem pomenu, ampak pomanjkanje vesti.

Dvom je ali temeljit ali netemeljit, ako so namreč važni uzroki za dvom, ali le majhni ali celo nobenih ni. Na netemeljit (neutemeljen) dvom se ni treba ozirati.

Dvom je ali dvom prava, kadar se dvomi o bivanju postave, o veljavnosti kterega djanja; ali je dvom čina, kadar se dvomi, je li dotično djanje storjeno ali ne. Oboji dvom je ali teoretičen ali djansk. Teoretičen dvom dvomi o stvari (postavi ali djanju) sami na sebi brez ozira na okolnosti, n. pr. dvom, je li dopuščeno vojskovati. Djansk dvom pa dvomi, je li kteri čin z ozirom na okolnosti dopuščen, n. pr. Je li sedajna vojska Srbov proti Turkom dopuščena ali ne.

Kadar kdo djansko dvomi o poštenosti kterega djanja, ga ne sme storiti, ker se djansko dvomeč podá v grešno nevarnost, „kdor pa nevarnost ljubi, v nevarnosti pogine“ (Eccl. 3. 27.). V tem slučaju mora človek pazljivo preiskovati resnico, da dvomljivo vest premeni v gotovo; naj pri Bogu išče razsvitljenja, naj se posvetuje s kakim pobožnim in skušenim možem itd. Ako dvoma ne more popolnoma odpraviti, mora si pomagati z razsodilnimi pravili (principia reflexa), s kterimi odpravi djansk dvom, z ostajočim teoretičnim dvomom pa sme delati.

§. 40.

Nadaljevanje.

Mnenje in razsodivna pravila.

Mnenje (opinio) sploh je negotova razsodba, ali negotovo priznanje ene stvari med dvema sebi nasprotnima. Mnenje je verjetno, ktero cerkev ne zavrača, in se naslanja na važne uzroke, ki pa vendar še niso tako tehtni, da bi strah zmote izključili.

Notranja verjetnost se naslanja na uzroke, vzete iz narave in lastnosti dotične stvari; zvunanja se naslanja na važnost in spoštljivost učenjakov, kteri dotično mnenje zagovarjajo; pri tem se ne gleda toliko na število, ampak na veljavnost učenjakov. Notranjo verjetnost kterega mnenja razsojevati morejo le učenjaki; prosti ljudje soditi morejo le po zvunanji verjetnosti, kakor kdo učenjake, kteri verjetnost mnenja razlagajo, bolj ali manj spoštovanja vredne ima.

Verjetnost prava razsojujejo o bivanju prava postave, verjetnost čina razsojuje o bivanju djanja.

Verjetnost je znatna ali neznatna, kakor ima za sebe veliko in tehtnih uzrokov, ali pa le malo in še te malovažne. Po mnoštvu in tehtnosti uzrokov je verjetnost večja, manjša ali najmanjša. Mnenje pa je potem varno, varnejše in najbolj varno, ali pa verjetno, verjetniše in najverjetniše.

Kako se ima djanje storiti in ktero, ako med večimi človeku ni očividno, za ktero se ima odločiti, so razni učenjaki postavili razna načela delovanja; namreč:

1. Tutiorismus absolutus, ki zahteva, da se mora vselej storiti djanje najbolj gotovo pravo, toraj najbolj varno, ako bi tudi mnenje o moralični dobroti nasprotnega djanja bilo popolnoma verjetno.

2. Tutiorismus mitigatus dopustí, da se sme storiti djanje, ktero ima oziroma moralične dobrote za sebe največjo verjetnost, opustivši drugo bolj varno djanje.

3. Probabiliorismus uči, da je treba vselej slediti mnenje, ktero je bolj verjetno, ugodno postavi, toraj mnenje varnejše in verjetnejše.

4. Aequiprobabilismus uči, da se med enako verjetnimi mnenji sme izvoliti, ktero če, čeravno ne bi bilo najvarnejše.

5. Probabilismus trdi, da se sme storiti djanje, ktero ima za sebe mnenje verjetno, nemaraje za mnenje bolj verjetno in bolj varno.

6. Laxismus pa uči, da se sme slediti mnenje le malo verjetno — to načelo je od cerkve zavrženo in je izobčen, kdor bi ga kot pravilo delovanja branil.

Oziroma različnih djanj stavijo se sledeča splošna pravila:

I.

Ako imaš neogibno dolžnost določen namen doseči, moraš rabiti sredstva najvarnejša, ne pa samo verjetna, za ktera ni gotovo, da bodo dotičen namen dosegla. Sredstva namreč se morajo sploh ravnati po namenu, kterega imajo doseči; ako je pa namen neogiben, morajo biti sredstva primerna, namreč med vsemi najvarnejša. Toraj n. pr. v stvareh potrebnih za zveličanje je vselej treba izbrati stran najvarnejšo; ravno tako v stvareh ki zadevajo sv. vero, sv. zakramente, pravi nauk itd. Zdravnik mora prepisati zdravila najbolj varna, ne pa zdravila, za ktere je le verjetnost, da bodo pomagala, ker je zdravnik vsled svoje službe dolžen doseči namen (ozdravljenje človekovo), kolikor je v njegovih močeh; isto velja o sodniku.

II.

Sploh se ne sme delati po mnenju, le malo verjetnem, in prezirati bolj varno mnenje, ker malo verjetno mnenje ima le malo vzrokov, ki gotovo za previdnega človeka ne morejo zadostovati, da ne bi izvolil varnejšega djanja.

III.

Ako samo dvomiš, je li ktero djanje dopuščeno ali nedopuščeno, smeš delati po jako verjetnem in tudi verjetnejšem mnenju, ne obziraje se na bolj varno mnenje. Kolikor več uzrokov za se ima

kako verjetno ali tudi verjetnejše mnenje, primerno toliko manj jih ima drugo, čeravno bolj varno mnenje, toraj bo toliko manj nevarnosti za zmoto.

Ne smeš delati po mnenju, ktero je drugim verjetno pravo, a tebi ni verjetno pravo, ker se ne sme delati proti svoji vesti. V tem slučaju bi moral še le preiskovati uzroke, da se sam prepričaš o verjetnosti mnenja, potem bi smel po njem delati.

Razven teh splošnih pravil je pa še mnogo drugih posebnih razsodivnih pravil; najnavadniši so:

a) Dvomljiva postava ne veže (lex dubia non obligat).

b) V dvomu je boljše stanje njegovo, kdor je v posestvu; n. pr. starček dvomi, je li že star 60 let in s tem osvobodjen od posta — njega veže postava o postu, ker je gotova, toraj v posestvu, okolnost osvobodjenja od posta pa je negotova. Mladeneč dvomi, je li že spolnil 21. leto ali ne, se li mora postiti, ali ne; — ako po pazljivem preiskovanju ne more razjasniti dvoma, ne veže ga postava, ker je njegova svoboda gotova, toraj v posestvu, a postava (za njega) negotova.

c) O djanju se ne sme sumiti, ako se ne dokaže (factum non praesumitur, nisi probetur).

d) Dvomeč, o kterem djanju, vzeti se mora kot pravo storjeno (praesumitur factum, quod de jure faciendum erat).

e) V dvomu se sodi po navadnih dogodkih (in dubio judicandum est ex ordinarie contingentibus), n. pr. nekdo, ki vselej zvečer moli, dvomi je li pred ta večer molil — sme soditi, da je molil.

f) O vsakem mora se misliti dobro, dokler se nasprotno ne dokaže (quilibet praesumitur bonus, nisi probetur malus).

g) V dvomu ima prednost zatoženec, to je se mora osvoboditi, (kar že sledi iz pravila f).

§. 41.

Vest zmešana in sumljiva.

Vest se imenuje zmešana, kadar kdo postavljen med dvema postavama, kterih obeh ne more spolniti, misli, da bo grešil, ako stori eno ali drugo. Ako v takem slučaju djanja odložiti more, treba, da ga odloži in se posvetuje s spovednikom, ali s kterim drugim skušenim možem. Ako djanja ne more odložiti, naj stori, kar se mu manji greh vidi, ne zato, da bi greh storil, ampak da se kolikor mogoče oddalji od večega greha.

Sumljiva (pretanka) vest človeku kaže dolžnosti, kjer jih ni, in brez uzroka sumniči o nepoštenosti djanja, toraj o grehu, kjer ga ni. Ne sme se premeniti z rahločutno vestjo, ktera človeka tudi v najmanjših stvareh opominja na postavo.

Uzroki sumljive vesti so: Melanholičen značaj; slabota telesna, posebno preobčutljive čutnice; preživa domišljija; branje preojstrih

spisov; dušno napeljevanje po spovedniku, ki ima sam sumljivo vest; dopuščenje božje; hudičeva skušnjava.

Da človek od te dušne bolezni ozdravi, je treba, da oživi vero in obudi trdo upanje v Boga; treba mu je ponižnosti in potrpljenja; spovedniku se mora popolnoma izročiti, toraj mu mora svoj dušni stan natanko odkriti, spovednikove naredbe pa vse spolnovati.

Sumljivi in rahločutni vesti nasprotna je široka vest, ktera brez zadostnega uzroka sodí, da postava ne veže, ali da je kaki prestopek le majhen greh; toraj brez zadostnega uzroka nedopuščeno djanje dopušča, ali vsaj toliko izgovarja, da ima za majhen greh, kar je smrten greh. Ravno ta vest jih premnogo zapelje na široko cesto, ktera pelje v večno pogubljenje.

Široka vest je široka sama po sebi, ktera sploh teži za svobodo, in zavoljo svobodoželjnosti izgovarja, kjer bi ne smela izgovarjati. Druge vrste široka vest je neobčutljiva, ktera zavoljo veččasnega grešnega stana ali grešne navade otupi in ogluši, da se za velike in celo za največje grehe malo ali nič ne zmeni.

Tretje vrste je farizejska, ktera gleda, da se majhne postranske stvarí točno spolnujejo, za važne in najpotrebniše postave se pa ne zmeni. Ime ima po farizejih, ki so na nepomenljive postave, n. pr. umivanje prstov pred jedjo, ojstro pazili, najvažniše postave, n. pr. o ljubezni, so pa brez pomislika zanemarjali.

Odkod pride široka vest?

Široko vest dobi, kdor opušča molitev in se preveč v posvetne skrbi zarije; kdor živi samopašno ali v grešni navadi, ker samopašnost srce odvrača od božjih stvarí, grešno življenje pa ostudnost greha pomanjšuje; in kdor zahaja v slaba društva, ktera počasi ali gotovo srca ostrupijo.

Nasledki široke vesti so: Dušna slepota, ktero spremlja trdovratnost srca, in trdovratnost v grehu.

Zdravila proti široki vesti so: Duhovne vaje, pogostna in ponižna molitev, razmišljevanje svojih poslednjih stvari in Kristusovega trpljenja, pogostno vredno prejemanje sv. zakramentov, spovedi in sv. obhajila, pazljivo branje pobožnih spisov.

§. 42.

Nadaljevanje.

Sledeča vest.

Predhodeča vest, o kteri smo do sedaj govorili, je živa postava, pravilo našega delovanja. Sledeča vest pa je sodnik po skončanem djanju, ktero primerja s postavami, in hvali, ako je primerno postavi, ali graja, ako je proti postavi storjeno. V tem pomenu se govori o dobri in slabi vesti.

Kakšenkrat pa sledeča vest o poštenosti kterega djanja drugače sodi, kakor je sodila predhodeča. Pred djanjem večkrat grešno po-

željenje, preživa domišljija in pokvarjena narava tako vplivajo na dušo, da preslepé vest, da kot dopuščeno, ali vsaj manj grešno kaže, kar je po končanem djanju velik greh. Po končanem djanju je grešno poželjenje nasiteno, domišljija ugašena, tako, da nobena stvar streznjene duše ne zaslepluje; le ranjena narava hujska vest, ktera kot maščevalen sodnik obsodi grešnika in kot zasluženo kazen v srce položi grizečega črva.

Tudi sledeča vest je pri nekterih bolj občutljiva, kakor pri nekterih. Največa nesreča za človeka je neobčutljiva, topa vest, s ktero Bog največe, posebno trdokorne grešnike kaznuje. To neobčutljivo vest prebudé le veliki dogodki, posebno nenadna nesreča, ali nenadni pogled smrti itd. Vendar tudi prebujena vest, ktera je predolgo spala, mnogokrat človeku ni več za korist, ampak preokus pekla, ker grešnika brez usmiljenja porine v brezno obupanja, na prag večnega pogubljenja.

O svobodni volji.

§. 43.

Svobodna volja v obče.

Svoboda je trojna; svoboda od zvunanje sile in notranje potrebe; svoboda od trpljenja; in svoboda od greha.

Svoboda v prvem pomenu je svoboda narave, lastna vsem ljudem; v drugem pomenu je lastna samo zveličanim; in v tretjem pomenu samo dobrim.

Tukaj bomo govorili samo o svobodi v prvem pomenu, ktera izključi zvunanjo silo in notranjo potrebo.

Svobodna volja toraj je zmožnost med dvema ali več stvarmí izvoljiti eno, ktere bi tudi lahko ne izvolil, in med dvema ali več stvarmi ene ne hoteti, ktero bi lahko hotel. Toraj je za bistvo svobodne volje potrebna zmožnost, med dvema ali več stvarmi si izbrati ktero hoče, in zmožnost predstavljeno djanje storiti ali ne. Nikakor pa ni za bistvo svobodne volje potrebna zmožnost slabo delati, temveč ne moči poželeti slabo je vrhunec svobode. Bog, angelji, svetniki slabega ne morejo izvoliti, in v tem je njihova volja svobodnejša od človeške, ktera tudi slabo poželi.

§. 44.

Človek ima svobodno voljo.

Človek ima tudi po izvirnem grehu svobodno voljo v pravem pomenu, ktera izključuje zvunanjo silo in notranjo potrebo. Cerkv. zbor Trid. uči: „Kdor bi trdil, da je svobodna volja po Adamovem grehu zgubljena in uničena, ali da je stvar po samem imenu, dá, ime brez stvari, domišljija od satana v cerkev vpeljana, naj se izobči.“

Sv. pismo na neštevilnih krajih govori o svobodni volji, ktero ima človek. Prid. 15, 14: „Bog je človeka v začetku vstvaril in mu pustil svobodno voljo; dal mu je svoje zapovedi in povelja, ako hočeš zapovedi spolnovati, te bodo ohranile.“ Prid. 31, 10: „Večno čast bo dosegel, kdor bi bil lehko grešil, pa ni grešil, hudo storil, pa ni storil.“ Ravno to zagovarjajo vsa opominjevanja, obljube, žuganja v sv. pismu; zakaj bi se opominjevalo, ako bi človek v svojem delovanju ne bil svoboden, kakor uči Tomaž Akv.: „Homo est liberi arbitrii, alioquin frustra essent consilia, exhortationes, praecepta, prohibitiones, praemia et poenae.“

To isto pové vsakemu notranje čutje; vsak vé, da je svoboden, zato razmišljuje, se posvetuje, itd. kako bi kaj storil. Zato reče sv. Avguštin: „Svobodo človeško prepevajo pastirji v gorah, pesniki v gledišči, neučeni v svojih društvih, učeni v knjižnicah, učeniki v šolah, predstojniki v posvečenih mestih in na vsi zemlji človeški rod.“

Tudi nasprotniki nauka svobodne volje s svojim ponašanjem potrjujejo, kar z besedami tajé. Svoja djanja razmišljujejo, se posvetujejo, svojim podložnim zapovedujejo, jih opominjajo, jim žugajo, jih hvalijo, kaznujejo itd.; zakaj vse to, ako človek nima svobodne volje? —

Po grehu (izvirnem) je človeška svoboda sicer oslabljena, ali ne uničena. Volja človeška je po izvirnem grehu na slabo nagnjena, in ta grešna nagnjenost obtežuje človeku izvolitev dobrega tako, da bi brez božje pomoči še natorne postave popolnoma ne spolnil. Čez-naravni namen doseči je človeku sploh brez božje pomoči nemogoče, naravni namen pa bi bil pred izvirnim grehom tudi brez posebne božje pomoči doseči mogel, a po grehu mu je tudi v tem pri posebnih slučajih potrebna pomoč božja; le po milosti božji se namreč človek mora osvoboditi od greha in po opravičenju v boju z grehom zmagovati. Bog je dal človeku svobodno voljo, da bi bil svojevoljno vselej izbral dobro, in to idealno svobodo dosegel bi bil človek že na tem svetu, ako bi bil skušnjo v raju srečno prestal; a ker je zagrešil, ima zdaj na tem svetu svobodo, izvoliti dobro ali slabo. Zmožnost, izvoliti greh, ni bistvo svobode, kar je že omenjeno, temveč izvira iz pokvarjene natore človeške, ki je toliko oslabljena, da zdaj more hoteti toliko (in še več) greh, kakor čednost. To omahovanje med dvema nasprotnostmi (dobro in slabo), je toraj oslabljenost svobode. Oslabljenost svobodne volje mora človek z vestnim spolnovanjem božje volje odpravljati, in Bog dodaje svojo milost, da svoboda zmiraj močnejša postane, dokler ne doseže svojega vrhunca v popolni svobodi od greha, ktero imajo izvoljeni v nebesih, ki ne morejo več slabo želeti. Ako pa človek nasprotno z grešnim življenjem svojo svobodo zmiraj bolj v sužnost greha kuje, jo s časom toliko zatare, da se mu brez posebnega božjega ganutja malo ali nič ne gane; popolnoma zatrta je v pogubljenih, ki ne morejo več dobro hoteti.

II. Oddelek.

O človeških djanjih.

§. 45.

Pogoji človeških djanj.

Človeška djanja so dvovrstna; taka, ktera stori človek z umom in voljo (actus humani) in taka, ktera stori brez razmislika in brez vpliva svoje volje na nje (actus hominis). Te vrste so n. pr. najprva ganutja poželjenja.

Djanja, ktera človek stori s premislikom in hoteč, vršé se na sledeči način: Ko razum ktero misel poprime, jo z vsemi poznanimi okolnostmi predloži volji; volja jo ali poželi, ali odvrača popolnoma svobodno, vendar volja vselej dobro poželi, ktero je ali v resnici dobro, ali pa le navidezno. Ko se volja odloči, polasti se znotranjih in zvunanjih zmožnosti človeških, oživi domišljijo, obudi spomin, nagiba telesne ude in občutke, da ji stvar, ktero poželi, pridobé, ali odstrané drugo, ktero sovraži.

Toraj nekteri čini izhajajo naravnost in neposredno od volje, kakor ljubezen, poželjenje, sovraštvo; drugi pa le posredno, kakor delati, hoditi, govoriti itd.

Svobodna djanja volje v sebi se imenujejo actus voluntatis eliciti; znotranja in zunanja djanja od volje sklepana in ukazana, se imenujejo actus voluntatis imperati.

Volja je gonivna moč pri vseh djanjih, razum je vodja in ostale človeške zmožnosti so dovrševalne moči.

Da je djanje popolnoma pripisljivo njemu, kdor ga je storil, mora izvirati iz svobodne volje in mora biti poznano oziroma bistva, namena in okolnosti. Tako djanje se imenuje hoteno djanje (voluntarium).

Hoteno djanje je:

a) Popolnoma ali nepopolnoma hoteno, ako je storjeno s popolno odločnostjo volje in s popolnim spoznanjem ali ne;

b) hoteno samo na sebi, brez ozira na okolnosti, ali pa oziraje se na okolnosti;

c) Izrečno ali molčeče hoteno, ako se objavi z besedami, ali z znamnji, ali pa z nobenim vidljivim znamnjem;

d) Neposredno ali posredno hoteno, ktero volja zahteva neposredno, toraj samo na sebi, ali pa posredno v drugem djanju; n. pr.: Tatu je tatvina neposredno hoteno djanje, ker ravno to storiti

hoče; kdor hoče mnogo vina piti, pa ne misli, da bi se opijanil, mu je tudi opijanjenost hoteno djanje in sicer neposredno hoteno.

Da je človek za posredno hoteno odgovoren, se zahteva α) da je o dotičnem učinku, kterega sicer ni neposredno nameraval, vsaj sumnjival, da bi se mogel zgoditi n. pr. Noë ni bil odgovoren za prvo vpijanjenost, ker še ni poznal moči vina; β) da dotično djanje more ali storiti ali opustiti, ker ni nihče odgovoren za učinke prisiljenega djanja. Toraj človek ni odgovoren za slučajni učinek kterega djanja, ki navadno ne sledi iz tistega djanja in ga dotični tudi ni mogel dvomnivati.

Iz dobrega namena se sme storiti dobro ali tudi nepomenljivo djanje, iz kterega sledi učinek eden dober in drugi slab, ako dober učinek prevaže slabega, ali mu je vsaj enak. Toraj se pri djanju ne sme nameravati slab učinek, ampak dober učinek; oziroma slabega učinka pa mora imeti dotični stud in voljo, ako bi mogoče bilo, omenjeni slabi učinek ne prouzročiti. Omenjeno djanje pa ne sme biti samo na sebi slabo, ker se slabo ne sme nikdar storiti; dober učinek mora slediti naravnost iz storjenega djanja, ne še le iz slabega učinka, ker se ne sme delati slabo, da se uzroči kaj dobrega.

Hoteno je:

a) Djansko hoteno (actualis), ako volja z zadostnim spoznanjem na djanje vpliva v istem delovanju; n. pr. kesanje v njem, ki ravno v srcu obudi djanje kesanja.

b) Hoteno trajajoče (virtualis), ako prejšno djansko hoteno vpliva na delajočega, ne pa na voljo; n. pr.: Kdor se za spoved dobro pripravi in tudi skesa svojih grehov, a ne obudi djanja kesanja, kadar mu spovednik daje odvezo, mu je kesanje hoteno trajajoče.

c) Hoteno iz navade (habitualis), ako je bilo nekdaj djansko hoteno, pa ne opovrženo, in tudi več ne vpliva na voljo, da se more reči, djanje ni prišlo toliko iz hoteče volje, temveč iz navade; n. pr. ako je kdo nekdaj storil sklep, vsa svoja dobra djanja darovati za duše v vicah, in tega sklepa ni ne opovrgel, ne ponovil, in pri storjenem dobrem delu ne nanj mislil, mu je darovanje dotičnega dobrega dela hoteno iz navade.

d) Hoteno po razlaganju (interpretativum), je hoteno, ktero ni bilo nikdar djansko hoteno, vendar se iz okolnosti mora pametno soditi, da bi dotični človek ono djanje hotel, ako bi nanj pomislil, ali pomisliti mogel; n. pr.: O kristjanskem bolniku, kteremu vsi čuti odrečejo, se sme soditi, da bi želel prejeti zakramente umirajočih, ako bi bil pri zavednosti, zato se mu dá sv. olje; ta njegova želja je hotena po razlaganju.

Iz tega se vidi, da hoteno djansko in trajajoče vpliva na nravnost djanja, hoteno iz navade in po razlaganju pa ne.

Ako človek kaj stori ali nehoté, ali ne misleč, ali brez poznanja dotične stvari, za djanje ni po vsem odgovoren, ampak le toliko, kolikor je hotel in spoznaval.

Opuščenje je kazni vredno, ako je človek dotično djanje mogel (potuit) storiti in ga tudi moral (debuit). Opuščenje je hvale vredno, kadar kdo opusti slabo djanje, ktero bi bil tudi storiti mogel, prim.: „Mogel je prestopiti, pa ni prestopil.“ Opuščenje djanja, na ktero človek še pomislil ni, mu ni pripisljivo, ker je nemogoče storiti djanje, za ktero človek ne zna!

Zasluga človekova pri dobrem djanju je (negledé na tvarino) tem večja, čim veče djanje izvira iz hoteče volje, čim več zaprek je morala volja premagati in s koliko čistejšim namenom dela. Krivda pri hudobnem djanju je tem večja, čim ložej bi bil slabo djanje opustil, čim več so ga notranji glas in zvunanje okolščine od istega djanja odvračevale, čim natančnije je spoznal grešnost djanja in čim resnejše ga je poželel.

§. 46.

Okolnosti, ktere svobodno voljo zmanjšajo.

Svobodno voljo zmanjša nevednost, strast in poželjenje.

Nevednost je nepoznanje ali postave ali djanja; je premagljiva in nepremagljiva, predhodeča, spremljajoča in sledeča.

Nevednost je premagljiva, ako bi se s pridnostjo in prizadevanjem odstraniti mogla, drugače je nepremagljiva, ktera je zopet fizično nepremagljiva, ako se na noben način ne more odstraniti, in moralično nepremagljiva, ako se po velikem prizadevanju ne more odstraniti, a po izvenrednih pripomočkih bi se le mogla odstraniti. Nevednost premagljiva je lahko ali težko premagljiva. Lahko premagljiva je ali nemarna nevednost, kdor je prelen iskati resnico, ali pa navlašna nevednost, kdor navlašč neče spoznati resnice.

Nevednost nepremagljiva ovrže svobodno voljo, in s tem odgovornost. Nevednost premagljiva ne ovrže svobodne volje, vendar primerno težavi, jo odstraniti, zmanjša odgovornost. Nevednost nemarna in navlašna pa ne zmanjšate odgovornosti.

Nevednost predhodeča je nezadolžena, ker nikakor ne izvira iz človeške volje, ampak od drugih od dotičnega človeka nezakrivenih okolnosti; zato povsem ovrže svobodno voljo pri delovanju, da se djanje storjeno v nevednosti (predhodeči) ne more pripisati ne v zaslužek, ne v kazen. Nevednost spremljajoča je nevednost, po kteri človek ne vé, kaj dela, pa bi vse eno tisto storil, ako bi vedel, kar ne vé. Ta nevednost na svobodno voljo nikakor ne vpliva. Nevednost sledeča izvira iz svobodne volje, ktera hoče biti v nevednosti; je toraj zakrivena in grešna, zato pri slabem djanju ne pomanjša greha, ampak ga poveča. Avg.: „Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quaerere, quod ignoras.“

Strasti so poželjivne in odvračivne, ker ugodne stvari poželé, neugodne pa odvračajo. Najimenitniše strasti so ljubezen in sovraštvo, poželjenje, lakomnost, veselje, žalost itd. Predhodeča strast, ktera je tako velika, da človek samo iz nje in brez pameti dela, ovrže svobodno voljo in pri slabem djanju izgovarja od greha; tudi dobra strast, ktera na djanje vpliva pred pametjo, pomanjša zaslužek. Sledeča strast, ktero človek med delovanjem s svobodno voljo izbuja, pomnoži zaslužek in kazen, ker tukaj svobodna volja s tem večjo silo dela, čim večjo strast izbudi. Tom. Akv.: „Et sic verum est, quod quanto quis majore libidine peccat, tanto magis peccat".

Poželjenje (mesno) je nagib, ki mesne nasladnosti pohlepuje. Poželjenje samo na sebi ni greh, in tudi ne škoduje tem, ki se mu ne udajo, vendar se v sv. pismu imenuje greh, ker izvira iz greha in zopet na greh napeljuje. Najprvi nagibi, v ktere se prav nič ne privoli, so povsem negrešni; ako se pa kaj v nje privoli, so grešni, kolikor jim pritrjuje svobodna volja. Pomočki zoper grešno poželjenje morajo biti primerni uzrokom, iz kterih izvira poželjenje. Ako ti poželjenje izvira iz same domišljije, obrni misli na kaj drugega; ako ti pride od zunanjih stvari, beži od slabe družbe, obrni stran oči, ne poslušaj nesramnih pogovorov; ako ti pridejo od telesne polnosti, kroti se s postom — in vselej rabi sredstva priporočena proti skušnjavam sploh, namreč: molitev, premišljevanje Kristusovega trpljenja, božje vsevednosti in brezkončne pravice, spomin smrti itd.

Tudi strah ali bojazen pred pretečim zlim kedaj pomanjša svobodno voljo in odgovornost. Strah je notranji ali zvunanji, kakor izvira iz notranjega ali zvunanjega uzroka; je pravičen ali nepravičen, kakor je uzrok, iz kterega izvira pravičen ali krivičen; je velik ali majhen, ako se veliko ali malo zlo boji.

Ako velik strah tako brzo človeka napade, da v tem strahu brez pameti kaj stori, se mu to djanje ne more prilastovati ne za zaslužek ne za kazen. Djanja pa, kterih človek ne stori v prvem strahu, in toraj že o njih tudi razmišljuje, prilastujejo se mu oziroma zaslužka in kazni, vendar velik strah oboje pomanjša; sv. Ambrož zagovarja Petrovo zatajevanje zavoljo velikega strahu.

Pogodbe storjene zavoljo velikega strahu veljajo, ker se sploh pogodba ne stori tako hitro, da bi bila v prvem strahu sklenjena; vendar, ako je bil strah tudi krivičen, se morejo po dotičnih oblastnijah razdreti. Majhen strah ne izgovarja od greha v veliki stvari. Notranji strah sploh ne ovrže svobodne volje, toraj djanje storjeno iz notranjega strahu je pripisljivo, n. pr. Zaobljuba, zavoljo strahu pred smrtjo v hudi bolezni storjena, velja.

Popolnoma posiljeno djanje ni ne zaslužno, ne kazni vredno. Sv. Ciprijan pripoveduje, da je neko ženo, po imenu Bona, njen mož po sili peljal k altarju, drugi so ji roko s kadilom držali nad ognjem, da je kadilo iz njene roke padalo v ogenj; ali ona jim je povsem prav odgovorila: To ste storili vi, ne jaz. Krivični sili se je treba vstav-

ljasi, da se ubrani lastni greh, ali slab izgled, ali tudi krivica preteča veri. Ako pa za pohujšanje ni nevarnosti in se previdi, da vse vstavljenje ne bo nič koristilo, ni zapovedano se vstavljati; n. pr. mučenci se niso vstavljali, ampak so šli sami na kraj trpljenja.

Tudi navada, to je po večkratnem delovanju zadobljena spretnost storiti ktero djanje, upliva na svobodno voljo, vendar svobode ne uniči, le obtežuje sklep na nasprotno delovanje. Ker navada postane iz svobodne volje človeške, zato ne pomanjša nravnosti djanja, kterega človek stori iz navade, temveč še povekša. Dobro djanje, navajeno in storjeno s premislikom, je čednost, človeku tim zaslužniša, čim ložej in manj omahljivo isto dobro djanje stori. Slaba navada, ako izvira iz svobodne volje, to je, da je človek ponavljaje isto slabo djanje spoznal njegovo grešnost, tudi povekša nravnostno odgovornost, toraj je dotično djanje, iz slabe navade, večji greh. Ako pa človek z resnično voljo nasprotuje svoji slabi navadi, ki ga pa vendar še kterikrat premaga, mu je po nji svobodna volja omejena, in zato greh manjši. Izcimi se pa slaba navada tudi nehoté, ako namreč človek, nepoznajoč grešnost kterega djanja, isto djanje večkrat ponavlja in se ga privadi. Dokler dotični človek ne pozna grešnost djanja, se djanje sodi po tem, je li navadnost zadolžena ali nezadolžena. Ko pa grešnost navajenega djanja spozna, mora slabo navado zatirati s premagovanjem samega sebe, ktero ima tim večjo nravnostno vrednost, čim močnejša je bila navada. Ako se proti slabi navadi ne vojskuje, postane mu svobodno hotena, in povekša greh.

§. 47.

Nravnost človeških djanj.

Nravnost djanja se sodi po razmerju njegovem k nravstvenemu redu. Djanje, storjeno vsled nravstvenega reda, je nravstveno dobro, nasprotno je nravstveno slabo.

Ker je večna postava ali volja božja pravilo nravstvenega reda, je djanje nravstveno dobro, kadar je storjeno vsled volje božje. Prvi oznanovavec večne postave je prava pamet, toraj je djanje, storjeno po pameti, nravstveno dobro; kar ne izključuje, temveč obsega positivno božjo postavo in postave dane od postavodajavcev, ki imajo od Boga svojo postavodajavno oblast.

Za nravnost djanja zahteva se tudi svoboda delovanja, ker brez svobode ni odgovornosti.

Oziri, po kterih se mora vsako djanje soditi, so: Predmet djanja, namen in okolnosti.

Predmet je dober, slab ali nepomenljiv (indiferent).

Ako je predmet dober, more biti (ali ne mora) vse djanje dobro; ako je predmet slab, je vse djanje slabo. Kadar nravnost

djanja sodimo samo po predmetu, toraj ne oziraje se na namen in okolnosti, rečemo, da je djanje objektivno dobro ali slabo.

Slab predmet je a) sam na sebi slab, ako že po svoji naravi nasprotuje nravstvenemu redu, n. pr. preklinjanje; b) slab zavoljo okolnosti, ki bi bil v drugih okolščinah pripuščen, n. pr. človeka vsmrtiti, kar je rabeljnu in v pravični vojski dopuščeno; c) slab zavoljo nevarnosti, n. pr. branje slabih bukev, pogled nesramne podobe itd.

Namen je dvojen, namen djanja in namen delajočega.

Namen djanja je notranji namen dotičnega djanja, n. pr. namen miloščine je polajšanje revežu. Tisti pa, ki djanje stori, ima pri delovanju morebiti drugi namen in to je namen delajočega, n. pr. kdor dá miloščino za pokoro. Od namena, kterega ima delajoči, odvisi nravnost djanja. Ako je predmet dober, namen pa slab, je vse djanje slabo; ako je predmet slab, namen pa dober, je djanje slabo, vendar dober namen pomanjša nravnostno slabost. Ako je predmet in namen dober, je djanje dvojno dobro; ako pa je predmet in namen slab, je djanje dvojno slabo. Ako je predmet nepomenljiv, je djanje dobro ali slabo, kakoršen je namen, n. pr. hoditi je oziroma nravnosti nepomenljivo, postane pa nravstveno dobro ali slabo po dobrem ali slabem namenu. Ako je ktero djanje storjeno iz več namenov, ravna se nravnost njegova po glavnem namenu, toraj ako je glavni namen slab, je djanje slabo; ako pa je glavni namen dober, postranski namen pa je slab, je djanje po velikosti slabega namena manj dobro, n. pr. Pridigar uči in vežba se marljivo svoj govor iz glavnega namena, da bi poslušalce bolj ganil in bolj gotovo poboljšal, ali zraven tudi iz neke nečimernosti, da bi za dobrega pridigarja veljal.

Razun namena pomenljiv je tudi nagib djanja. Nagib je zaveden nagon, ki prosto voljo na ktero djanje odloči. Namen in nagib nista vse eno, ali tesno združena. Glavni nagib človeškega delovanja je ohranenje samega sebe in želja po sreči. A ker ima vsaki človek svoje posebne misli in nazore o svoji veljavi, o sreči in o pomočkih srečo doseči, se tudi ta glavni nagib v raznih ljudeh najrazličnejše pokazuje. Oziroma nravnostne vrednosti je nagib zato pomenljiv, ker djanje, ki ne izvira iz čeznaravnega nagiba, ni čeznaravno dobro. Najvažnejši čeznaravni nravnostni nagibi so: Strah božji (ali ne hlapčevski), upanje in ljubezen do Boga. Da je pa ktero djanje natorno dobro, zadostuje, da izvira iz natorno dobrega nagiba, n. pr. iz natornega dopadanja čednosti ali gnusenja nasprotnega greha, strah pred naravskimi in posvetnimi kazni itd.

Okolnosti so slučajne odločbe, ktere vplivajo na nravnost djanja. Našteva se sploh teh le sedem: Kdo? Kaj? Kje? S kakšnimi pomočki? Zakaj? Kako? Kdaj?

Kdo? naznanuje stan lastnosti, značaj delajočega, n. pr. je ali oženjen, ali prost, duhoven ali lajik, predstojnik ali podložen itd.

Kaj? kaže kolikost in kakovost predmeta, n. pr. je malo ali veliko, je posvečeno ali ne (kar je bilo vkradeno).

Kje? znamenuje mesto djanja, n. pr. na navadnem kraju ali v cerkvi.

S kakšnimi pomočki? kaže sredstva in pomočke, kteri so se pri dotičnem delu rabili.

Zakaj? kaže zunanji namen delajočega (prim. zgor.).

Kako? znamenuje način delovanja.

Kdaj? znamenuje čas delovanja, kdaj se je počelo, koliko časa se je vršilo itd.

Nektere okolnosti dobroto ali slabost samo pomnožé ali pomanjšajo, druge pa način nravnosti premené, n. pr. Ukrasti je greh; okolnost mnoštva pomnoži slabost djanja; okolnost posvečene stvari ali na posvečenem mestu premení način nravnosti, ker v tem slučaju ni več prosta tatvina, ampak svetokradstvo.

Je li ktero djanje nepomenljivo? — Samo na sebi, brez ozira na namen delajočega so nektera djanja nepomenljiva, n. pr. šetati, igrati itd. Z obzirom na delajočega učé najslavnejši učenjaki, da nobeno djanje ni nepomenljivo, ker pameten človek sploh nikdar ne dela brez uzroka in brez namena; po tem namenu bo toraj vsako djanje ali nravstveno dobro ali slabo, naj bi bilo samo na sebi še tako nepomenljivo.

Pomnoži li zunanje delovanje nravstveno vrednost notranjega djanja? —

Samo na sebi ne, ker za nravnost djanja je potreba uma in volje, to je spoznanja in hotenja; te dve moči ste pa notranji, kterih zunanje delovanje nima, toraj samo na sebi nima in ne more pomnožiti nravnosti djanja. Z obzirom na okolnosti pa tudi zunanje delovanje nravstveno vrednost djanja slučajno pomnoži ali pomanjša. Po zunanjem delovanju notranje djanje več časa trpi, ali se ponavlja, ali se zavoljo težavnih okolnosti tudi oziroma uma in volje pomnoži, ali za zunanjem djanjem sledi pohujšanje, ali poškodovanje bližnjega, ali dober izgled itd. Vse te in enake okolščine nravstveno vrednost notranjega djanja pomnožé ali pa pomanjšajo.

§. 48.

Nravstveno dobro djanje.

Nravstveno djanje je ali memogredoče ali ostajoče.

Da je memogredoče djanje nravstveno dobro, mora biti po predmetu, namenu in okolnostih primerno nravstvenemu redu; ako je pa ali predmet, ali namen slab, je djanje slabo, od tod izvira izrek: „Bonum causatur ex integra causa, malum ex quovis defectu.“

Nravstveno dobro djanje je naravno, ktero se stori z naravnimi silami in iz naravnega namena, kterega po lastni pameti spo-

znamo. Nravstveno dobro je čeznaravno, ktero se stori s pomočjo božje milosti in iz čeznaravnega namena, kterega še le po veri spoznamo; toraj temelj čeznaravnih dobrih djanj je čeznaravna vera, iz ktere izvirajo ostali čeznaravni nagibi, kakor upanje, ljubezen itd.

Čeznaravno dobro djanje ima zasluženje pred Bogom; to zasluženje pa je ali sled božje obljube in zvestobe (de condigno) ali pa le vsled božje dobrotljivosti (de congruo). Človek, ki v stanu posvečujoče milosti božje stori čeznaravno dobro djanje, ima zasluženje vsled božje obljube, to je, ima zasluženje za nebesa, ker so nebesa v sv. pismu večkrat obljubljena tistim, ki v stanu milosti božje storé dobra dela. Prim.: „Vaše plačilo je veliko v nebesih“ (Mat. 5, 12.). — „Pripravljena mi je krona pravičnosti, ktero mi bo dal gospod na tisti dan, pravičen sodnik“ (II. Tim. 4. 8.). Kdor pa v grešnem stanu stori dobro djanje, ima zasluženje le vsled božje dobrotljivosti, in sicer ne neposredno za nebesa, ampak le posredno, ker si zasluži milost spokorjenja, po kterem se potem v nebesa pride; priča nam sv. pismo, da je Kornelij z miloščino in molitvijo zaslužil milost spreobernjenja.

Čeznaravna dobra dela, storjena v stanu milosti božje, so zaslužna za nebesa, z zgubo posvečujoče milosti božje pa zgubé svojo veljavo, in pri ponovljenju posvečujoče milosti zopet oživé. Zato se razdelé v živa, oživljena, omrtvena in mrtva djanja.

Dobra djanja niso vsa enaka, ampak različna po različnosti predmeta, namena, svobode, okoliščine.

Nravstveno ostajoče djanje je ali čednost ali grešni stan.

§. 49.

Čednost.

Čednost, v širjem smislu, pomeni sposobnost ktere stvari za njen namen. Gledé človeka, kot razumnega bitja, je čednost sposobnost, po kteri od Boga postavljeni namen doseči more, in naklonjenost, tako živeti, da od Boga postavljeni namen doseže. Tom. Akv.: „Virtus est bona qualitas mentis, qua recta vivitur.“ Ker ima človek dvojen namen, naraven in čeznaraven, so tudi čednosti naravne in čeznaravne.

Naravne čednosti napeljujejo človeka k blaženstvu, primernemu naravi, pridobi jih človek z večkrat ponovljenimi istimi djanji. Čeznaravne čednosti so pa od Boga vlite in napeljujejo k čeznaravnemu blaženstvu; toraj jih človek ne pridobi sam, kakor naravne, ampak se le za nje pripravlja. Imenujejo se vlite čednosti, ker so kakor darovi božji, ktere Bog s posvečujočo milostjo božjo vred podeli, da more in hoče spolnovati večnega plačila vredna djanja. Čednosti, ktere si človek z večkratnim ponavljanjem istega dobrega djanja pridobi, se imenujejo pridobljene čednosti.

Že je omenjeno, da ima človek dolžnosti do Boga, do bližnjega in do samega sebe; čednosti, ktere ga napeljujejo spolnovati dolžnosti do Boga, se imenujejo božje čednosti, ker neposredno prihajajo od Boga, so razodete in vlite, in ker imajo neposredno Boga za predmet.

Ostale čednosti, ki naša djanja oziroma dolžnosti do nas samih in do bližnjega sploh vredujejo, da so Bogu dopadljiva, se imenujejo djanske ali nravne vlite čednosti. Med djanskimi čednostmi so štiri poglavitne čednosti; namreč: Modrost, pravičnost, zmernost in moč duha. Iz teh izvirajo druge djanske čednosti.

Čednosti so v raznih ljudeh različne; tudi se v istem človeku z večkratnim spolnovanjem povikšajo, z opuščenjem se pomanjšajo; vlite čednosti se po vsakem smrtnem grehu vse zgubé, le vera in upanje se še le po sebi nasprotnem grehu izgubi. Tom. Akv.: „Cum caritate infunduntur omnes virtutes morales . . . . . et qui amittit caritatem per peccatum mortale, amittit omnes virtutes morales“. Trid. sess. 6. c. 13: „Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul et fidem semper amitti; aut fidem, quae remanet, non esse veram fidem, licet non est viva, aut eum, qui fidem sine caritate habet, non esse Christianum, a. s.“

§. 50.

Greh.

Kakor nravstveno dobro djanje je tudi slabo djanje ali memogredoči čin — greh, — ali pa ostajoči grešni stan.

Greh je prostovoljno človeško djanje, protivno večni postavi; ali po besedah sv. Avguština je: rečeno, storjeno ali poželjeno proti večni postavi. Kot protiven večni postavi, je greh tudi protiven samemu Bogu, izviru večne postave. Z grehom se človek obrne od večne postave in od Boga k minljivim stvarem, ali bolj resnično, sam k sebi po neredni samosvoji ljubezni, s ktero išče svojega uživanja in svoje časti, na Boga pa pozabi. V tem pomenu je vsaki greh sebičnost. Iz tega se tudi že razvidi ostudnost greha, ki je:

a) Razžaljenje božje. Kdor greši, daje stvari prednost pred Stvarnikom, taji najviše Veličanstvo božje, krati Njegovo čast itd. Smrten greh je neizmerno razžaljenje, ker je razžaljenje tem veče, čim vzvišenejša je razžaljena oseba; Bog pa je neizmerno bitje, toraj je razžaljenje božje neizmerno razžaljenje.

b) Neposlušnost proti Bogu, našemu najvišemu postavodajavcu.

c) Krivica proti Bogu, ker greh moti pravo (jus), ktero ima Bog, da mu mora vsak človek podložen biti in svoje zmožnosti po gospodovem povelju rabiti.

d) Nehvaležnost proti Bogu, od kterega dobimo neštevilne in neprecenljive telesne dobrote in dušne milosti, ktere pa grešnik zlorabi, da razžali svojega največega dobrotnika.

e) Brezbožnost in zaničevanje božje, ker se z grehom človek odreče Bogu in njegovemu vodstvu in gre v društvo in sužnost hudičevo.

f) Predrznost, ker se mali prah predrzne žaliti in na se klicati maščevanje Vsemogočnega Boga.

g) Napuh, ker grešnik ne posluša Boga, ampak svojo sebičnost.

h) Sovraštvo samega sebe in nerazumnost, ker grešnik sam sebi največ škoduje.

Greh je toraj največe in edino zlo, ker nasprotuje največi in edini dobroti — Bogu; vsa druga zla na svetu so slaba le ozirno, in morejo biti povod dobrotam.

§. 51.

Razne vrste greha.

Oziroma nespolnjene dolžnosti razdelé se grehi v grehe proti Bogu, proti samemu sebi in proti bližnjemu.

Oziroma prelomljene postave so grehi z djanjem, storjeni proti zanikavni postavi, in grehi z opuščenjem, storjeni proti trdivni postavi.

Oziroma predmeta so telesni grehi, izvirajoči iz nepravega mesnega poželjenja, n. pr. nečistost, požrešnost itd., in dušni grehi, n. pr. napuh, nevošljivost.

Oziroma načina so grehi z mislimi, besedami in djanji.

Oziroma uzroka so grehi iz nevednosti, iz slabosti in iz hudobije.

Oziroma osebe so grehi lastni in tuji.

Najnavadniša pa je razdelitev v male in velike (smrtne) grehe.

Da je greh in grešni učinek pripisljiv človeku, mora biti grešno djanje tako, da se more reči, da je hoteno djanje, toraj je treba, da je dotični vsaj posredno mislil na hudobijo dotičnega predmeta in ga hotel storiti ali neposredno ali posredno. Kdor iz naravne raztresenosti ali popolne pozabljivosti ktero zapoved prestopi, da prav nič ni mislil na postavo, ne greši. Kdor pa isto stori iz zadolžene raztresenosti ali pozabljivosti, greši, kolikor je raztresenost zadolžena (prim. kar je rečeno o človeških djanjih sploh).

Že iz tega se vidi, da niso vsi grehi enaki, ampak nekteri večji, drugi manjši. Velikost greha se sodi tudi po različni vrednosti nespolnjene čednosti in po večji ali manjši moči prestopljene postave; toraj so poleg zgor omenjene razdelitve:

večji grehi proti Bogu, kot grehi proti samemu sebi in proti bližnjemu;

večji grehi iz djanja, kot iz opuščenja;

večji dušni kot telesni;

večji grehi z djanji, kot z besedami in ti večji, kot z mislimi;

večji grehi iz hudobije, kot grehi iz slabosti in ti večji, kot grehi iz nevednosti.

§. 52.

Smrtni in mali greh.

Smrten greh popolnoma odvzame duši milost posvečujočo, ki je dušno življenje, in prijateljstvo božje, grešnika stori božjega sovražnika, vrednega večnega pogubljenja in velikih časnih kazni. Mali greh dušnega življenja, to je milosti posvečujoče ne uniči, ampak posvečujočo milost pomanjša, dušno življenje oslabi in grešnika stori vrednega časnih kazni.

Razdelitev v male ali smrtne grehe je posebno važna zavoljo spovedi, ker se po nauku sv. cerkve in po izrečni zapovedi Trid. zbora smrtni grehi pri spovedi morajo spovedati, oziroma malih pa cerkev spoved le svetuje kot jako koristno, vendar ne neobhodno potrebno.

Da so nekteri grehi majhni, drugi veliki ali smrtni grehi na neštevilnih mestih uči sv. pismo. (Janez 19. 11.). Jezus Kristus pravi Pilatu: „Kdor me je izdal tebi, ima večji greh.“ Jan. I. 5. 16. govori o grehu k smrti in o grehu, kteri ni k smrti. Pavelj I. Kor. 6. 9. 10.: našteje grehe, kteri bodo z večnim ognjem kaznovani; I. Kor. 3. 13. pa take omeni, kteri ne bodo kaznovani z večnim ognjem, ampak grešniki bodo oteti skoz ogenj itd. Sv. Avguštin razločuje hudobne grehe, ktere stori vsak človek na zemlji.

Razloček smrtnega in malega greha je: kdor stori smrten greh, se popolnoma od Boga k minljivim stvarem obrne, kdor pa stori mali greh, se ne obrne od Boga, le ne ljubi ga s tako vneto in čisto ljubeznijo, kakor bi ga mogel in moral.

Za smrten greh je treba oziroma predmeta velikost tvarine ali same na sebi ali zavoljo okolnosti; oziroma osebe grešnikove je treba popolnega opazenja hudobije in popolnega dovoljenja volje. Kdaj je greh oziroma predmeta velik greh, sodi se posebno iz besed sv. pisma, iz odlokov papeških in cerkvenih zborov. Toraj so tisti smrtni grehi, za ktere sv. pismo pravi, da so grešniki, ki jih storé, vredni smrti, ali da ne bodo šli v nebeško kraljestvo, ali pred ktere stavi besedo: gorje ali enakoznačno; potem tisti, ktere papeži in cerkveni zbori v svojih odlokih imenujejo smrtne, izključujoče iz nebeškega kraljestva, itd. Ako se po teh odlokih še ne more za gotovo razsoditi, so nam spisi cerkvenih očetov in učenjakov, posebno tisti, ktere cerkev ali pohvali, ali priporoča, luč, ktera nam gotovo dvome prežene. Sploh pa so oziroma predmeta smrtni grehi:

a) Vsi grehi, ki so naravnost obrnjeni proti Bogu, ali kteri božji lastnosti;

b) grehi, ki nasprotujejo človečanstvu sploh; n. pr. nečistost itd.;

c) grehi, s kterimi se bližnjemu jako škoduje ali na imetku, ali na zdravju, ali na dobrem imenu;

d) Grehi proti postavam, ktere imajo posebno važen namen; n. pr. opuščenje velikonočne spovedi.

Oziroma opazenja je greh smrten, kadar je opazenje popolno. Opazenje se pa imenuje popolno, kadar grešnik naravnost spozna hudobijo, ali dvomi o veliki hudobiji, ali opazi vsaj bližnjo nevarnost smrtnega greha, in vse eno brez velike potrebe dotično djanje stori, ker je velik greh podati se brez pravičnega vzroka v bližnjo nevarnost smrtnega greha, in ker hoče greh, kdor hoče grešno nevarnost. Prim. Tom. Akv.: „Mortale peccatum triplici recte ratione distinguitur. Mortale est, quod a quovis non potest committi sine grandi corruptione sui. Item mortale est, quod non potest committi sine gravi laesione proximi. Mortale nihilominus, quod non potest committi sine magno contemtu Dei.“

Greh, kteri bi bil po svojem predmetu smrten greh, more biti samo majhen, ali zavoljo nezadostnega opazenja, ali nezadostnega dovoljenja volje, ali zavoljo nezadolženo napčne vesti, ali zavoljo malenkosti tvarine. Greh, ki bi bil po predmetu majhen, postane velik ali zavoljo napčne vesti, ali zavoljo pohujšanja, zavoljo jako slabega namena, ali zavoljo zaničevanja postave.

Tudi malih grehov se je treba varovati, ker majhni grehi pripravljajo pot velikim, pomanjšajo ljubezen božjo in povikšajo nagnjenost za večje prestopke. Sv. pismo naravnost pravi: „Kdor je v malem zvest, je tudi v velikem zvest.“ Avg.: „Ne zaničuj jih, ker so majhni, temveč boj se jih, ker jih je veliko.“

§. 53.

Vrstna in številna razdelitev greha.

Kolikor raznih zapovedi se prelomi, toliko vrst grehov je, ker je greh prelomljenje postave, toraj tolikovrsten, kolikovrstna je postava. Postave so pa različne, ktere imajo različen predmet, ali pa z istim predmetom različen namen; n. pr. tatvina, laž, prelomljenje posta so različni grehi, ker se ž njimi prestopijo postave, ktere imajo različen predmet; kdor v štirdesetdanskem postu opusti post, kteri mu je bil tudi že za pokoro naložen, stori dva različna greha, ker prelomi dve postavi, kteri imate sicer isti predmet, ali različen namen; kdor se kvaterni teden v štirdesetdanskem postu ne posti, prestopi dve postavi, postavo kvaternega tedna in štirdesetdanskega posta, ali obe imate isti predmet in isti namen, zato stori le en greh, vendar povekšan zavoljo prestoplenja dveh zapovedi; kdor opravlja svoje starše, greši proti ljubezni in proti spoštovanju, toraj stori dva greha in mora to okolnost na spovedi povedati.

Greh je tolikovrsten, kolikovrstne so čednosti, kterim nasprotuje, na kolikovrstnih, moralično različnih načinov nasprotuje isti čednosti.

Toraj je tatvina druge vrste greh, kakor laž, ker drugo postavo prelomi; prelomljenje obljube je druge vrste, kot prelomljenje prisege, ker nasprotuje drugi čednosti; ubojstvo, tatvina in obrekovanje nasprotujejo vsi eni čednosti, namreč ljubezni, vendar so različni grehi, ker isti čednosti nasprotujejo na moralično različen način; primeri naj se še napuh in podlost.

Grehi, ki so po vrsti različni, so gotovo tudi številno drugi. Štejejo se pa še tudi po sledečih pravilih: Toliko je grehov, kolikor je različnih grešnih djanj in kolikor različnih predmetov se z enim djanjem stori. Predmet pa je različen od drugega, ki je sam po sebi moralična celota; ako več predmetov skupaj še le storé eno moralično celoto, si niso različni, n. pr.: Kdor odloči svojega sovražnika ubiti, pa zato kupi orožje, ga čaka na skrivnem mestu, ga udari in ubije, še le vsa ta djanja storé eno moralično celoto, ker so pripravljanja na glavno djanje, toraj je vse to djanje en sam greh; kdor bi pa odločil svojega sovražnika samo nakresati, potem ga pa med tepenjem radovoljno ubije, stori dva greha, ker v tem slučaju je natepsti bližnjega, kar je odločil, že moralično celotno djanje, h kteremu je pristopilo še drugo djanje — ubojstvo; kdor z enim djanjem več ljudem škoduje, greši tolikokrat, kolikim je škodoval, ker je grešil proti več pravicam, zato na spovedi ni dosti spovedati: „Sem storil škodo," ampak tolikim sem storil škodo (kakšno?) n. pr. Opravljivec toliko stori grehov, kolikor ljudi je opravljal, stori le en greh, ker ima vsak človek le eno pravo na pošteno ime, vendar ta okolnost povekša greh.

Djanje je različno od drugega, ktero je v sebi spolnjeno in od drugega različno s posebnim delovanjem volje ali uma, namreč:

a) Kdor hoteno in početo slabo djanje oporeče vsaj v volji, je djanje že pretrgano, ako potem isto slabo djanje nadaljuje, stori drugi greh, n. pr. Kdor odloči svojega sovražnika ubiti, potem pa se pokesa, čez kaj časa ga zopet ubiti odloči in se zopet pokesa in zopet odloči, dokler ga le enkrat ubije, stori toliko različnih grehov, kolikorkrat je prvi že opovrženi sklep zopet sklenil; ako bi pa sklenil in se več časa pripravljal na to maščevanje, pa nikdar sklepa ne opovrgel, bi bilo pripravljanje in ubojstvo le ena hudobija.

b) Kdor svoje misli od slabega djanja obrne, čez kaj časa pa zopet misli na omenjeno slabo djanje, stori dva (po številu) različna greha, n. pr. Kdor storjene škode neče popraviti, s časom pa na to popolnoma pozabi, in ko se zopet spomni, zopet odloči, da ne bo popravil škode, stori dva greha.

c) Ako je med enim in drugim djanjem preteklo mnogo časa, da se sme soditi, da je delovanje volje in uma že minulo.

§. 54.

Notranji grehi.

Notranji grehi so trojni: Dopadanje nad slabim (grešnim) djanjem, ktero si človek le domišljuje; veselje nad storjenim grehom; in grešno poželjenje.

Dopadanje nad grešnim djanjem je greh in sicer iste vrste, velik ali majhen, ktere vrste je zunanje djanje, nad kterim se ima dopadanje. Dopadanje, premišljeno in hoteno, v sebi že zadrži potrjenje in nagnjenost do predmeta, kteri dopade; ako je toraj predmet slab, je dopadanje nagnjenost volje k slabemu predmetu, neko potrjenje tega predmeta — greh. Čim slabši je predmet, tim slabša in bolj grešna je nagnjenost in tim večji je greh. Prim. Osea. 9. 19: „Postali so zavržljivi, kakor to, kar so ljubili“.

Veselje nad storjenim grehom je greh, ker greh za dobro djanje prizna, v svojem notranjem pohvali, kdor se nad njim veseli; toraj bo veselje nad grehom take vrste greh, kakoršne vrste je greh, nad kterim se kdo veseli. Veselje nad grehom pokaže, kdor se s storjenim grehom baha, kdor se kesa, da ni storil greha, ko je imel priložnost in kdor se kesa, da je ktero dobro djanje storil. Razločiti je treba greh od načina, kako se je greh storil, ker je le veselje nad slabim djanjem greh, ne pa veselje nad načinom, kako se je slabo djanje storilo, n. pr. Kdor se veselí nad tatvino, greši; ako se pa veseli, smejé prebrisanosti, po kteri se je tatvina storila, ne bi imel greha, ker v tem slučaju ne pohvali tatvine, ampak le prebrisanost; prim. priliko od krivičnega hišnika, kterega je gospodar pohvalil, da je prebrisano delal. Kdor se veseli nad nezadolženim prestopkom ktere postave, kteri toraj ni greh, ker je nezadolžen, mora razločiti, kam omenjeno veselje bolj meri, ali na to, da je dotično slabo djanje storjeno, ali pa, da vendarle še ni storjen greh, ki je največje zlo; v prvem slučaju je veselje greh, ker se veseli nad slabim djanjem, čeravno ne v greh pripisanim, v drugem slučaju ni greh, ker se veseli nad dobro stvarjo, nad nestorjenim grehom.

Grešno poželjenje je čin volje, ki zahteva slabo djanje. Kdor poželi slabo djanje z namenom to djanje tudi storiti, ako bo mogoče, ima zdatno grešno poželjenje (desiderium efficax); ako nima namena, storiti slabo djanje, ktero poželi, je nezdatno poželjenje (d. inefficax). Grešno poželjenje in sicer tudi nezdatno, je greh iste vrste, velik ali majhen, ktere vrste je poželjeno zunanje djanje, vendar je zdatno grešno poželjenje večji greh, kakor nezdatno. Da je greh, pové nam dosti jasno deveta in deseta zapoved božja: „Ne poželi“. Da je iste vrste greh, kakor poželjeno djanje, razvidi se iz besed Zveličarjevih Mat. 5. 28: „Kdor pogleda ženo, da jo poželi, je že ž njo v srcu prešestoval“. Zato je oziroma grešnega poželjenja na spo-

vedi treba določno povedati, kteri greh je poželel. N. pr. Kdor je poželel greh z drugim spolom, mora izpovedati, ali je poželil greh z neoženjeno ali oženjeno osebo, s ptujo ali iz rodbine, s prosto ali posvečeno itd.

§. 55.

Uzrok greha.

Uzrok greha je dvojen, izpeljaven in nagiben.

Izpeljaven urok je zloraba svobodne volje, ne pa Bog, kakor so nekteri krivoverci trdili; to je določena verska resnica, potrjena v Tridentinskem zboru.

Nagiben uzrok je grešna priložnost in skušnjava.

Grešna priložnost je slučajna okolnost, ktera človeka lahko na greh napelje. Je bližnja in oddaljena priložnost. Pri bližnji priložnosti je malo upanja, da se bo človek obvaroval greha; pri oddaljeni priložnosti je manjša nevarnost za greh. Grešne priložnosti se je treba ogibati; ako se pa človek vendarle mora v njo podati, mora z molitvijo, ali z razmišljevanjem božje vsevednosti, svetosti, brezkončne pravičnosti, Kristusovega trpljenja, ali s spominom na nepripravljeno smrt itd. skrbeti, da bližnjo priložnost premeni v oddaljeno, in takó nevarnost pomanjša.

Skušnjava je spodbadanje na greh. Skušnjave izhajajo od pokvarjene narave, od zunanjega sveta in od hudiča.

Najnavadniša škušnjava je v pokvarjeni natori skrito neredno poželjenje, ki še tudi v opravičenih kot netilo greha ostane. Pokazuje se na trojevrsten način, namreč kot poželjenje mesa, poželjenje oči in ošabnost življenja. I. Jan. 2. 16: „Vse, kar je na svetu, je poželjenje mesa, poželjenje oči, in ošabnost življenja, ki ni iz Očeta, ampak iz sveta.“ Zunanji uzroki greha so skušnjave od popačenega sveta, to je, od grešnih ljudi in od hudiča. Da morejo peklenski duhovi ljudi zapeljevati, pové nam z izgledi sv. pismo. Hudobni duh človeka ne more posiliti na greh, zapeljuje le posredno s tem, da prebudi zapeljive misli, občutke, da uzročí zunanje okoljščine, ki napeljujejo na greh; itd. Najmočnejše zaveznike ima hudobni duh v samem notranjem človeka; vsako neredno strast, vsaki predsodek, vsako nravnostno sladost porabi za sredstvo, s kterim vpljiva na voljo. Zato sv. pismo opominja verne, naj bodo zmiraj pripravljeni in oroženi proti temu sovražniku; posebno priporočuje škit vere, od ktere morejo dobiti luč in orožje za brambo proti nevarnostim, s kterim jim žuga popačeni svet in pekel. Kako je treba skušnjave premagovati, nas najlepše uči Jezus z izgledom, kako je odgnal satana. Skušnjave imeti ni greh, ampak v skušnjavo privoliti je greh. Kdor skušnjave z božjo pomočjo srečno premaga, mu niso škodljive, temveč koristne, ker ga učé samega sebe spoznavati, očiščujejo čednosti in pomnoževajo zasluge, ker „brez boja ni zmage, brez zmage ni

krone“ (Avg.). Skušnjave predrzno vzbuditi je pa greh zavoljo nevarnosti, da bi se v njo privolilo. Kdor ljubi nevarnost, bo v nevarnosti poginil.

§. 56.

Učinek greha.

Greh je čin protiven večni postavi, torej poruši nravstveni red. Iz tega sledi dvovrsten učinek, iz ene strani porušiven, iz druge pa neugibna dolžnost porušeni red popraviti.

a) Porušiven učinek smrtnega greha je zguba posvečujoče milosti božje, vseh vlitih čednosti, darov sv. Duha, in vseh zaslug za nebesa, je grdi madež dušni in pomanjšanje nagnjenosti k čednosti.

b) Neugibna dolžnost, porušeni red popraviti, je kazen. Kazen je nadomeščenje in zadostenje božji pravici za z grehom storjeno krivico; toraj je pravi značaj kazni maščevanje (osveta). Kaznuje se pa tudi, da bi se grešnik poboljšal; v tem slučaju ima kazen značaj zdravila. Toraj je kazen dvojna, namreč maščevalna in zdravilna, a večidel je vsaka oboje.

Za smrtnim grehom sledi večna kazen zgube in kazen občutka, kar jasno kažejo besede Kristusove, ktere bo na sodnji dan rekel zavrženim: „Poberite se od mene (kazen zgube) vi prokleti v večni ogenj“ (kazen občutka). Pa na tem svetu se grešnik že kaznuje: Bog mu odtegne svojo posebno milost in varstvo, pošlje mu bolezni, posvetne nesreče in zgodnjo smert.

Tudi mali greh ima svojo porušivno moč; dá duši mali madež, pomanjša posvečujočo milost in ljubezen božjo, oslabi vlite čednosti in zbudi nagnjenost k smrtnemu grehu. Iz neogibnosti porušen red popraviti sledi za majhen greh časna kazen, ktero mora grešnik pretrpeti ali na tem svetu, ali pa v vicah.

§. 57.

Grešni stan in pregrešljivost.

Grešni stan je dušni madež, kteri po djanskem grehu ostane, dokler se greh ne odpustí. Ako se po večkrat ponavljanem djanskem grehu izcimi nagnjenost k dotičnemu grehu, postane pregrešljivost (vitium), ki je ravno nasprotna čednosti.

Grešna navada in poželjivost izvirata ena iz druge in ena drugo pospešujeta. Prim. Aug. Conf. VIII, 5.: „Velle meum tenebat inimicus, et inde mihi catenam fecerat, et constrinxerat me. Quippe ex voluntate perversa facta est libido. Et dum servitur libidini, facta est consuetudo. Et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas“.

Pregrešljivost je za dušno zveličanje tim nevarniša, čim močnejša je nagnjenost. Pregrešljivost otupi vest, oslabi gibčnost volje, greh

postane potreben in tako djanje, da se ga grešnik več ne sramuje. Prim. Aug. Euchit.: „Peccata magna et horrenda, quum in consuetudinem venerint, aut parva aut nulla esse videntur, usque adeo, ut non solum non occultanda, verum etiam praedicanda et diffamanda videantur.“ Pregrešljivost se le z neprestanim bojevanjem uničiti dá.

Nagibni in pospešivni uzroki pregrešljivosti so: poželjenje oči, poželjenje mesa in napuh. Najrajše se pokaže v sedmih podobah, ki so 7 naglavni grehi: „Napuh, lakomnost, nečistost, nevoščljivost, požrešnost, jeza, lenoba. Največja stopinja pregrešljivosti so pa grehi zoper sv. Duha: a) Predrzno zaupati na milost božjo; b) Nad božjo milostjo obupati; c) Spoznani kršanski resnici nasprotovati; d) Svojemu bratu zavoljo milosti božje nevoščljiv biti; e) Biti trdokornega srca na zveličanske opomine; f) Radovoljno ostati v nepokori.

Posebni del.

I. Oddelek.

Božje čednosti.

A. Vera.

§. 58.

Kaj je vera in kakšna mora biti.

Vera je čeznaraven dar božji, kteri razsvetljuje naš um in nagiba našo voljo, da vse kot neovrgljivo resnico verujemo, kar je Bog razodel in kar nas sv. katoliška cerkev kot od Boga razodeto uči.

Vsako znanje človeško je ali neposredno ali posredno. Neposredno je gledanje in spoznanje prvotnih pravil, ktera sama po sebi spoznavamo. Posredno znanje je pa izpeljavanje iz poznanih prvotnih pravil in verovanje komu drugemu; zadnje je vera. V nravnem obziru je vera mnogo vzvišenejša od znanja, ker je svobodno djanje volje, toraj zaslužna. Kdor kaj vidi, ali za gotovo spozna, mora verovati, ker ga razum sili; kdor pa veruje samo zavoljo veljave govorečega, veruje zato, ker hoče.

Predmet vere je Bog in od Boga razodete resnice, ktere nas uči sv. kat. cerkev. Prim. Vatk: „Porro fide divina et catholica ea

omnia credenda sunt, quae in verbo Dei scriptô vel tradito continentur, et ab Ecclesia sive solemni judicio, sive ordinario et universali magisterio tamquam divinitus revelata credenda proponuntur.“ Nagibni uzrok vere je zopet Bog, to je njegova neskončna modrost in resničnost. Nagibni uzrok vere je treba razločiti od nagibnih uzrokov verjetnosti, ki očividno dokazujejo, da je nauk Kristusov pravi božji nauk in da pravi Kristusov nauk uči samo katoliška cerkev.

Nagibni uzroki verjetnosti so samo zunanji pomočki vere, kteri vsled navadne previdnosti božje neverujoče pripeljujejo k veri, in verujoče v veri potrjujejo. Ker nagibni uzroki verjetnosti nas v veri znatno potrjujejo, je dolžnost vsacega kristjana, da jih išče in se jih uči, se ve da po velikosti svojih dušnih zmožnosti.

Vera je djanska, ali pa habituelna, kakor jo imajo krščeni otroci, dokler se ne zavedajo pameti; je izrečna, ali v drugem članu zapopadena; je živa ali mrtva.

Vera mora biti čeznaravna, ker je temelj našega posvečenja in početek našega zveličanja, ktero oboje je čeznaravno;

mora biti vesoljna, to je obseči mora vse verske resnice, ktere nam sv. cerkev kot od Boga objavljene verovati zapoveduje;

mora biti stanovitna, ker se veruje Bogu, ki je nepremenljiv;

mora biti delavna, toraj svoj upljiv pokazati na življenje verujočega; „Kaj koristi bratje, ako kdo reče, da ima vero, (dobrih) del pa nima. Ga more li vera zveličati? Kakor je telo brez duše mrtvo, je tudi vera brez (dobrih) del mrtva.“ (Jak.)

§. 59.

Vera je potrebna.

Vera je za zveličanje neobhodno potrebna, ker brez vere je nemogoče Bogu dopasti. Žakaj, kdor hoče k Bogu pristopiti, mora verovati . . . (Hebr. 11, 6.) Namen vere je poveličanje časti božje in zveličanje človeško, kar je namen vsega božjega razodenja. Vera je najprvo in neogibno potrebno sredstvo zveličanja, ker se človek ravno po veri zedini s Kristusom in odrešenjem. Trid. zbor imenuje vero početek, temelj in korenino vseh pripravljanj za opravičenje. Nevera je po besedah sv. pisma tolika zloba, da izobči od večnega zveličanja. Zato cerkveni učeniki imenujejo sv. vero največjo zemeljsko dobroto. Prim. Aug. serm. 384: „Nullae sunt majores divitiae, nulli thesauri, nulli honores, nulla mundi hujus major substantia, quam est fides catholica.“ Najzadnji namen vere je poveličanje božje v izvoljenih. Ta dva namena pa se le dosežeta, ako k veri pristopi pravo posvečenje človeško, to je milost božja, in z njeno pomočjo življenje po veri. Vera, ki se pokazuje s čednostnimi djanji, združena s posvečujočo milostjo božjo, se imenuje živa vera; nji nasprotna je mrtva. Prim. Jak.: „Kakor je telo brez duše mrtvo, je

tudi vera brez del mrtva.“ Aug: „Sine caritate quippe fides potest esse, sed non prodesse.“ Verovati mora vsaki resnice, ktere so mu bile zadostno objavljene in razložene; „Kdor pa ne bo veroval, bo obsojen.“ (Mark. 16, 16.) Nektere resnice mora vsaki izrečno verovati, namreč: a) Da je en sam Bog; b) Da je Bog pravičen sodnik; c) Da so tri božje osebe v eni božji natori; d) Odrešenje človečanstva po včlovečenem Sinu božjem; e) Da je človeška duša neumrjoča; f) Da je človeku za zveličanje potrebna milost božja. Izrečna vera teh resnic je za zveličanje neobhodno potrebna vsakemu, kdor je na pameti.

Vsled zapovedi pa mora še vsaki kristjan, kadar k pameti pride, znati: Gospodovo molitev, angeljsko češčenje, apostolsko vero, božje in cerkvene zapovedi, najpotrebniše resnice o zakramentih, posebno o tistih, za kterih prijetje se pripravlja. Da pa vera ne opeša, je treba djanje vere večkrat obuditi in svojo vero tudi očitno pred svetom pokazati.

Djanje vere je treba obuditi: kadar človek k pameti pride; v veliki skušnjavi, posebno proti veri; v smrtni nevarnosti; po vsakem grehu proti veri; pred spovedjo in sv. obhajilom.

Vero je treba očitno pred svetom pokazati, kadar to zahteva čast božja, ali dušna korist delajočega ali bližnjega; toraj ako bi n. pr. zavoljo zamolčanja vere sledila nečast Bogu, zasramovanje sv. vere, pohujšanje bližnjega, in ako bi se z očitnim spoznanjem vere povikšala čast božja in bližnjemu dal lep izgled.

Pravo vero zatajiti ali krivo vero hliniti je vselej greh; pravo vero zamolčati je v nekterih okolnostih dopuščeno, v nekterih celo zapovedano. Toraj:

Poglavarjem tvojim, kteri te za vero prašajo, moraš očitno povedati, da si katoličan — greh bi bil, odgovoriti izmikljivo, ali pa molčati; ako te praša le zasebni človek, ki nobene pravice do tebe nima, smeš izmikljivo odgovoriti, n. pr. na to ti nisem dolžan odgovoriti, primeri Jezusov odgovor pri Ani, ki ni bil več veliki duhoven in pri Kajfi na vprašanje, ali si Sin božji;

ako si med neverniki ali krivoverci, kteri bi ti silo delali ali zaničevali pravo vero, ako bi te katoličana spoznali, smeš zamolčati svojo vero, vendar moraš biti gotov, da se od družbe nihče ne bo pohujšal; ako bi iz tvojega zamolčanja vere sledilo pohujšanje, moraš svojo vero očitno pokazati, ne gledé na nevšečnosti, ktere za sebe previdiš iz spoznanja svoje vere;

potujoč po deželi krivovercev, ne greši, kdor zavoljo strahu pred veliko silo prestopi ktero zapoved katoliške cerkve, n. pr. v petek meso je; ako bi pa krivoverci zahtevali meso jesti kot zaničevanje katoliške vere, mora katoličan rajše smrt pretrpeti, kakor pri zaničevanju svoje vere sodelovati;

potujoč po turških deželah, smeš nositi navadno turško obleko, ne pa obleko, ktero mohamedanski popi nosijo, kadar popovsko

službo opravljajo; ker bi s tako nošnjo priznaval njihovo vero, kar je za kristjana vselej greh;

velik greh bi storil katoličan, kteri bi se obhajal pri krivovercih, kteri bi šel za botra h krivoverskemu krstu itd., ker s timi djanji priznavajo njihovo vero kot pravo; ne bi pa grešil (ako ni nevarnosti pohujšanja sebe ali bližnjega), kdor iz radovednosti gre videti krivoversko cerkev, poslušati krivoverskega pridigarja, ali bi šel k pogrebu ali ženitovanju krivovercev;

v času preganjanja smeš bežati, ja, ako je tvoje življenje za občno korist potrebno, moraš bežati, da si ohraniš življenje; prim. Mat. 10, 23. „Kadar vas bodo preganjali v enem mestu, bežite v drugo“. Ker je vera tako potrebna in imenitna, mora si vsaki kristjan prizadevati, da si jo ohrani in pomnoži. Najvažnejši pomočki zato so: a) Večkratna pobožna molitev za potrjenje in razsvitljenje v sv. veri; b) Obudenje djanja vere; c) Veri primerno čednostno življenje.

§. 60.

Veri nasprotni grehi.

Proti veri se zagreši z nevero, krivo vero, odpadom od vere, razkolništvom, prazno vero ali vražo, in z versko nemarnostjo.

Nevera je pomanjkanje kristjanske vere; nezadolžena je pri takih, kterim se kristjanske resnice niso oznanile ali nič ali vsaj ne zadostno; zadolžena pa pri takih, kteri verskih resnic nečejo poslušati ali pa spoznani resnici nasprotujejo — moderni ateisti.

Krivovera taji eno ali drugo versko resnico. Krivovera je formalna ali materijalna. Formalni krivoverec je, kdor pozna svojo zmoto, vendar le taji ali dvomi o kaki verski resnici; kdor pa taji ktero versko resnico in v svoji zmoti še ne sumniči ne, je materijalen krivoverec in nima greha, ako je njegova zmota nezadolžena. Kdor pa sumniči o resničnosti svoje (krive) vere, pa zavoljo sovraštva do katoliške vere neče iskati resnice, ali pa navlašč išče spoznanja samo pri takih, za ktere more znati, da le njegovo (krivo) vero branijo, ima greh, ker je njegova nerednost zadolžena.

Kdor se povse loči od katoliške cerkve, je odpadnik. Odpadniki so: Rationalisti, Pantheisti, Deisti, Materialisti in skoraj vsi framasoni, kteri so temu društvu pristopili, poznajoč njegov namen, ki je popolno uničenje vere in cerkve katoliške.

Razkolništvo je upor proti postavni cerkveni oblasti in izstop iz cerkvene družbe.

Verska nemarnost je ali dušna lenoba ali neskrbljivost oziroma dolžnosti do prave vere. Duševno len malo mara za notranjo popolnost in svetost, za službo božjo je zaspan, duhovske vaje zdé se mu nepotrebne, ja celo neumne, opušča vsakdanjo molitev in sv. zakramente, rad se vda grehu in tudi krivim naukom. On gleda samo

na zvunanjo poštenost in to še le v velikih stvareh, podoben je farizeju iz evangelja: Nisem ne tat, ne razbojnik, ne prešestnik itd. Kdor je pa oziroma prave vere neskrben, govori, da je vse eno, je li katoličan, ali luteran ali kteri drugi krivoverec. Verska nemarnost je velik greh proti spoštovanju in ljubezni do Boga, je grda nehvaležnost, zaničevanje Boga, večne resnice, in neskrbnost za svoje zveličanje.

Prostomisleči versko nemarnost v tem pomenu radi imenujejo versko potrpnost (tolerantia), ktero sploh le od katoličanov proti drugovercem zahtevajo, sami je pa nimajo oziroma katoličanstva. Verska potrpnost v tem pomenu na isto stopnjo stavlja resnico in nasprotno laž, kar je proti zdravi človeški pameti. Katoliška cerkev pa zagovarja in priporočuje kristjansko potrpnost, po kteri ljubimo bližnjega, čeravno je krivoverec, mu v potrebi pomoremo, njegovih zmot pa ne priznavamo.

§. 61.

Prazna vera.

Prazna vera, vraža, je napaka, po kteri se Bog časti na nepristojen način, ali pa se stvar časti po božje.

Nepristojno bogočastje je, ktero ne pospešuje ne božje časti, ne dušnega napredka v svetosti; n. pr. ako bi kdo hotel iti k sv. maši ravno, kadar določni mašnik mašuje. Te vrste prazna vera, ako se zavoljo tega nihče ne pohujša, je sama po sebi le majhen greh, ker dotičnega človeka večjidel izgovarja nevednost in priprostost.

Vraža, po kteri se stvari daje božja čast, je malikovanje, vraža v ožjem pomenu, vedeževanje in urok. V vseh teh slučajih časti se v stvareh sam hudič; pri malikovanju časti se po božje, pri vraži (v ožjem pomenu) se časti s tem, da se od njega išče pomoči za določen učinek, pri vedeževanju objavljenje tajnih stvari, pri uroku pa njegovo napeljevanje. Zavrženi angelji svojih naravnih moči in lastnosti pri padcu niso zgubili, zato vsled vzvišenejšega spoznanja narave in vsled večjih naravnih moči in lastnosti morejo mnogo storiti, kar presega človeške sile. Njihovi čini so ali resnični, ali le dozdevni. Poznajoči natorne moči, še nepoznane človeškemu umu, lahko storé, kar se ljudem vidi čeznaravno, čudežno, dasiravno je storjeno po naravnem potu; tudi vihar, bolezen itd. morejo storiti, priča nam knjiga Job; morejo živali in ljudi mučiti, telesa na hitri način premestivati, prebuditi domišljijo, vneti poželjivost itd. Morejo ktero stvar obdati z dozdevno podobo, tudi sami se vpodobijo v različne podobe, da siromašnega človeka sleparijo; najrajše se vpodobijo v kako ostudno žival, tudi v pokvečenega človeka; v golobico ali jagnje pa navadno ne.

Malikovanje je češčenje stvari po božje ali z darovanjem, ali

z drugim takim djanjem, s kterim se sploh le Bog časti, ali tudi z nepomenljivim činom, storjenim z namenom, stvar po božje častiti. Bistveno malikuje, kdor po božje časti kako stvar, ktero ima za Boga, ali pa zato, da bi od hudiča kaj dosegel. Hlinjeno malikuje, kdor na zvunanji način stvar po božje časti, v srcu pa proti temu češčenju oporeka, n. pr. kdor bi iz strahu vrgel kadila na ogenj pred malikom. Malikovanje je smrten greh, vendar nima greha, kdor bi zavoljo nezadolžene nevednosti stvar častil za Boga; n. pr. ako bi duhoven za češčenje izpostavil hostijo, ktero je pozabil posvetiti, in bi jo ljudje kot presv. rešnje Telo častili in molili, bilo bi to nezadolženo malikovanje.

Z vražo v ožjem pomenu se pregreši, kdor za določen učinek rabi sredstva, ktera za dotični vspeh niso primerna, ne po svoji naravi, ne po božji, ne po cerkveni naredbi, n. pr. z neprimernimi sredstvi iskati znanje brez učenja, zdravljenje raznih bolezni s tajnimi besedami, pripisovanje vpljiva slučajnim dogodkom itd. Pri vraži se posredno časti hudič, ker človek, ki vraže uganja, vé, da se za tako malovažne stvari ne peča ne Bog, ne angelji, tedaj učinek ne more od drugega pričakovati, kakor od hudiča. Vraža je sama na sebi smrten greh, vendar nevednost in priprostost večidel greh pomanjšate.

Ne sme se pa imeti vse za vražo, kar sedanji tako imenovani razsvitlenci tako imenujejo. Vraža je le, kadar kdo od zgor omenjenih neprimernih in nezadostnih pripomočkov pričakuje gotov in nezmotljiv učinek; ako nasproti učinek pričakuje od Boga, je hvalevredno djanje; n. pr. kdor bi nad bolnim molil določno pobožno molitev, misleč, da bodo dotične besede ozdravile, greši z vražo; ako pa moli, da bi izprosil božjo pomoč, dela po nauku Jezusa Kristusa, ki govori: „Prosite in bodete dobili“; kdor s seboj nosi posebno stvar (svetinjo, molitvico — amulet) s trdno vero, da ga bo ta svetinja gotovo vseh nesreč obvarovala, ima vražo; ako pa ima tako svetinjo (n. pr. podobo matere Božje, škapulir) pri sebi v znamenje, da se izročuje v varstvo in priprošnjo blažene Device Marije, in upa, da mu bo mati Božja od Boga izprosila pomoči, kolikor mu bo potrebno in koristno za dušo, je pobožen, ne pa vražen.

Vedeževanje je preiskovanje skrivnih reči s hudičevo pomočjo. Različne vrste vedeževanja so: Orakel starih nevernikov; hudičevo pozvanje, da odgovarja ali po nenavadnem dogodku (praestigium), ali po obsedenem človeku (pythonismus), ali po mrliču, kterega dozdevno oživi (necromantia), ali po živalskem drobu (haruspicium), ali po znamnjih v zemlji (geomantia). Te vrste vedeževanje je vselej smrten greh. Vendar je treba opomniti, da učeni in skušeni ljudje iz opazovanih natornih dogodkov spoznavajo in povedó stvari, ki so neučenim in neskušenim nepoznane; tako poznanje, oziroma preiskovanje ni vedeževanje; n. pr. skušeni ljudje iz ptičjega letanja, iz petja itd. ugibajo, kakšna bo zima, kakšno bo vreme, kar toraj ni vedeževanje, ampak le opazovanje narave in po večkratni skušnji po-

trjeno pravilo, ktero pa ni nezmotljivo. Znano je, da so nekteri opazovalci iz posebnih črtic na licu ugibali glavni značaj dotičnega človeka; to je znanost, operajoča se na večkratno natančno opazovanje zvunanjih znamenj, s kterimi se notranja narava objavlja. Nektera taka znamnja so vsakemu znana, n. pr. ako je človek močno vesel, žalosten, jezen, bral mu boš lahko na licu. Prerokovanje prihodne sreče iz črt na dlanu, ali iz kart je ciganska sleparija; kdor se od njih pusti prerokovati srečo z resno mislijo, ima vražo; kdor pa le iz norčije, lahko daje pohujšanje.

Kaj je držati o srečkanju?

Srečkati, da se razdeli ktera reč, je dovoljeno; srečkati v namen spoznati božjo voljo, kaj je storiti ali kaj opustiti, je nedopuščeno, razun ako se stori na božje povelje, ker Bog hoče, da v dvomih vprašaš modre in skušene može; srečkati, da bi spoznal skrivnostne reči, je grešna vraža, ker ž njo vsaj posredno hudiča vpraša za svet. Kdor namreč s srečkanjem hoče spoznati skrivnostne stvari, si mora misliti eno moč vpljivajočo na srečke, in sicer Boga ne, ki je vstanovil drugačen red, da spoznamo, kar nam je znati treba, dobre duhove tudi ne, ki spolnujejo samo, kar je po božji volji — toraj ne ostane drugi, kakor hudobni duh.

Oziroma šibice vedeževavke je opomniti, da je grešna vraža jo rabiti tako, da bi se morala brez natornega vpliva, po sami volji in misli dotičnega človeka ganiti; v tem slučaju posredno ali celo neposredno vpliva hudič, ker med človeško voljo in natornimi stvarmi, n. pr. palico, ni takega razmerja, da bi palica neposredno poslušala človeško voljo. Iskati vode ali rude s posebno šibico vedeževavko, ktera se vsled svoje naravske lastnosti vselej nagne, kjer je vode ali rude, čeravno bi bil nasprotne volje, kdor jo v roki drži, ni vedeževanje.

Urok je umetnost, z lističi, vezi, rastlinami itd., na ktere ima posredno ali neposredno vplivati hudič, zbuditi ali ljubezen ali sovraštvo enega proti drugemu, ali vzročiti bolezen bližnjemu. Urok je smrten greh, kterega cerkev kaznuje z izobčenjem. Urok se odpravi z molitvijo, sv. zakramenti, eksorcismom, ne sme se pa zagovarjati z nasprotnim urokom. Kdor pa poznajoč naravske moči, kterih ljudje ne poznajo, stori kaj čudovitnega, ali vzroči zgor omenjene učinke, ljubezen, sovraštvo, bolezen, ni storil uroka; njegovo djanje se sodi po tem, kar je z razmislikom hotel storiti, ali dobro ali slabo.

§. 62.

Nadaljevanje.

Mesmerizem.

Posebno vrsto vraže si je izmislil Mesmer, roj. 1733 † 1815. Počel je z umetnimi magneti zdraviti različne bolezni, potem je iznajdel splošno magnetično tekočino, razširjeno po vseh zemeljskih

bitjih, imenoval jo je živalski magnetizem. Premestovaje živalski magnetizem iz zdravega človeka v bolnega, mislil je vse bolezni ozdraviti in hotel, da se ima beseda „neozdravljiv“ izbrisati iz človeškega govora. Da se mu ni posrečilo, kaže svet, napolnjen z boleznimi.

Nasledovaje učinke živalskega magnetizma, izcimila se je umetnost magnetičnega spanja, v kterem telo magnetiziranega človeka prav nič ne čuti, ne vdarca, ne hruma, še celo ogenj ga ne zavé, občuje s samim magnetizatorom, od kterega volje popolnoma odvisi. Dušne moči nasprot pokažejo se mnogo dovršenejše od navadnega stanja. Magnetiziran z zavezanimi očmi vidi, kaj mu je nad glavo, kaj zadej, bere list stavljen mu na trebuh, vidi skrite stvari, zna, kaj se daleč od njega godi; vse to točno in jasno pové, glas mu je votel, kakor da pride iz trebuha. O vzvišenih resnicah govori kakor največi učenjak, anatomična dela imenuje z znanstvenim imenom, dasiravno je v navadnem stanu prost nevednež. Resnica teh učinkov je zgodovinsko dokazana. Nastane vprašanje, kdo dela te učinke? Ali narava (magnetizem), ali volja magnetizatorjeva, ali kteri nadzemeljski duh?

Uzrok teh učinkov ni magnetizem, ker materijalna stvar, kakoršna je magnetična tekočina, ne more vzročiti psihologičnih učinkov.

Tudi sama volja magnetizatorjeva ni uzrok teh prikazni, ker se morajo notranja volja in misli objaviti z zvunanjimi znamnji, z govorom, miglejem itd., a pri magnetičnem spanju teh zvunanjih znamenj magnetizatorju ni treba dati, kakor skušnja uči. Sicer sama volja magnetizatorjeva, čeravno bi jo z zvunanjimi znamnji naznanil magnetiziranemu, nič storiti ne more; le pri Bogu veljajo besede: „Rekel je, in je bilo“, in nikjer drugod. Tudi magnetiziran večkrat kaj stori, kar je magnetizatorju ali nepoznano, ali proti njegovi volji, kar jasno kaže, da sama magnetizatorjeva volja ni uzrok učinkov magnetičnega spanja.

Toraj naravno sledi, da je uzrok teh učinkov neki duh, ki kot srednik med magnetizatorjem in magnetiziranim, iz posebnih znamenj na licu, očesu itd. spozna voljo, misli magnetizatorjeve, in potem z lastno močjo v magnetiziranem dela omenjene učinke. Ta duh je vzvišenejši od človeške duše, ker njegovi učinki presegajo človeške moči. Duh ni dober duh, ker se ne more misliti, da bi angelji vselej, kadarkoli bi se komu zljubilo, pomogli pri tako malovažnih in ničemernih stvareh — pomagati, da bi ljudje pasli svojo radovednost, in to ne samo brez vsacega dušnega prida dotičnih, temveč z očevidno nevarnostjo greha, ker je znano, da magnetizirani govoré brezbožno proti Jezusu, Mariji itd., da se na magnetizirani osebi večkrat pokazuje naklonjenost k nečistosti, k preklinjanju, k samomorstvu, itd. Kaj takega bi ne delali dobri duhovi.

Ostanejo samo še hudobni duhovi, ki nobene priložnosti ne zanemarijo, se ne vstrašijo pred nobenim trudom, da bi ne-

vednega človeka vlovili v svoje zanjke in potem v večno pogubljenje potegnili.

Zato je magnetiziranje, kakoršno je tukaj popisano, od cerkve zavrženo in prepovedano.

Najnovejša vrsta vedeževanja je spiritizem, ali vrteče se mizice, po kterih hudič daje različne odgovore. Da tudi pri vrtečih se mizicah sam hudič pomaga, dokaže se z istimi dokazi, kakor pri mesmerizmu, zato je tudi to vedežvanje kot zveza s hudičem velik greh; prepovedano je od cerkve ne samo poskuševanje z vrtečimi mizami, ampak tudi pričujočnost pri takih poskušnjah.

B. Upanje.

§. 63.

Kristjansko upanje je čeznatorna od Boga vlita čednost, po kteri zdatno hrepenimo in se trdno zanašamo od Boga dobiti večno blaženstvo in vse pripomočke, kteri so nam za dosego večnega blaženstva potrebni. Upanje je čeznatorna čednost, ker je blaženstvo, po kterem hrepenimo in ktero trdno pričakujemo, čeznaravno. Upanje je od Boga vlita čednost, ker človek sam od sebe ne more imeti pravega upanja, ampak mu Bog dá to nezasluženo moč, da more pravo hrepeneti in se trdno zanašati. Hrepenenje je zdatno, kadar ne želimo samega namena, ampak tudi pripomočke, potrebne za dotični namen. Naše zanašanje mora biti trdo in gotovo oziroma božje obljube, ali, ker se zahteva naša sodelavnost in stanovitnost v dobrem, nastane oziroma naše zadostnosti strah in bojazen. Toraj obupati ne smemo, pa se tudi prevzeti ne. Sv. Avguštin pravi: „Eja ergo, fratres, hanc amate, hanc tenete, non tamen sine timore: quia qui sperat, et non timet, negligens est, qui autem timet, et non sperat, depressus est, et descendit in profundum, quasi lapis.

Najprvi predmet upanja je Bog, namreč njegovo uživanje v zedinjenju, to je večno blaženstvo. Gen. 15. 1.: „Jaz bom . . . tvoje jako veliko plačilo.“ Drugi bistveni predmet upanja so potrebni pripomočki, ktere nam je tudi Bog obljubil. Posvetne dobrote so le slučajni predmet upanja.

Nagibni uzrok upanja je tudi Bog; namreč nagibni uzrok hrepenenja je neizmerna dobrota božja, ktera nas neskončno blažene storiti more; nagibni uzrok trdega zanašanja pa je božja obljuba, božja vsemogočnost, zvestoba in neskončno usmiljenje.

Kristjansko upanje je za zveličanje potrebno kot neobhodno sredstvo in je tudi zapovedano. Sv. cerkveni očetje in posebno Tridentinski zbor precej za vero naštevajo upanje kot potrebno pripravljanje za opravičenje. Sv. Pavelj (Rim. 8. 24) pa pravi: „V upanju se zveličamo.“ Zapovedano je upanje na mnogih mestih sv. pisma;

(I. Tim. 6, 17.): „Zapovej . . . . naj ne zaupajo v nestanovitno bogastvo, ampak v živega Boga.“

Djanje upanja je treba obuditi: kadar človek k pameti pride; pri skušnjavi obupanja; v smrtni nevarnosti; pred spovedjo; pred sv. obhajilom. Sad krščanskega upanja je: mir duše, zadovoljnost srca, izročenje v voljo božjo, potrpežljivost, stanovitnost v dušnem boju in gorečnost za čast božjo.

§. 64.

Upanju nasprotni grehi.

Ti grehi so dvovrstni, eni nasprotujejo hrepenenju po večnem blaženstvu, drugi trdnemu zanašanju.

Hrepenenju nasprotna je posvetnost, ktere pozemeljske stvari bolj poželjujejo, kakor nebeške, in čezmerne želje po večnem blaženstvu, ki izvirajo iz studa do truda na tem svetu. Posvetnost je smrten greh, ako svoj zadnji namen išče v pozemeljskih stvareh; čezmerne želje po blaženstvu niso smrten greh, ako se jim ne pridruži mrmranje proti previdnosti božji.

Trdnemu zanašanju nasprotno je obupanje iz pomanjkanja, in predrznost iz preobilnosti. Z obupanjem se pregreši, kdor ne zaupa doseči večno blaženstvo in potrebne pripomočke, namreč: odpuščenje grehov in milost božjo. Obupanje je smrten greh, greh zoper sv. Duha.

Predrznost je dvojna, namreč: čezmerno zaupanje na svoje moči, kakor da bi z lastnimi močmi mogel dobiti večno blaženstvo, — in čezmerno zaupanje na božje usmiljenje in Kristusovo zasluženje, kakor da za zveličanje ne bi nam potreba bilo sodelovati. Na prvi način grešili so Pelagijani, na drugi pa Protestantje. S predrznostjo tudi grešijo, kteri zlo delajo, misleči, da bodo od božjega usmiljenja lahko odpuščenje svojih grehov dobili, in kteri svoje poboljšanje odlašajo na smrtno posteljo. Obupanju in predrznosti se rada pridruži krivovera.

Uzroki obupnosti so: a) Dušna lenost in otrpnjenost, zavoljo ktere človek misli, da so pomočki zadobiti večno življenje pretežavni za njega, zato še poskuša ne skrbeti za srečno večnost; b) zastareli grehi iz navade, posebno nečistost, ktera dušo od božjih stvarí odvrača in kazaje na težavnost poboljšanja v obupanje pripelje; c) melanholičen značaj, ki sploh na žalost nagiba, in od zaupanja odvrača; d) presumljiva vest, ki dušo teži in ji vsak vzvišenejši vzlet ubrani.

Pomočki proti obupanju so: a) Premišljevanje neizmerne dobrotljivosti in usmiljenosti božje; b) spomin na take, ki so veliko Boga razžalili, pa so le odpuščenje grehov dobili, n. pr. David, Peter, Marija Magdalena itd.; c) premišljevanje nekterih evangelj-

skih prilik, n. pr. o dobrem pastirju, o zgubljenem sinu itd.; d) pogled na Jezusa Kristusa, križanega za grešnike; e) pobožno priporočevanje blaženi Devici Mariji, ki je pribežališče grešnikov in pomoč kristjanov.

C. Ljubezen.

§. 65.

Ljubezen (kot božja čednost) je čeznaravna, od Boga vlita čednost, po kteri Boga ljubimo čez vse zavoljo Njega samega, bližnjega pa, kakor sami sebe, zavoljo Boga.

Ljubiti sploh se pravi, komu dobro hoteti in želeti, se ž njim zediniti.

Predmet ljubezni je najprvi Bog, kot največa dobrota, potem vsako razumno bitje.

Nagibni uzrok ljubezni je zopet Bog, to je Njegova večna in neizmerna dobrota, neskončna popolnost, zavoljo ktere je vse ljubezni vreden. Ravno ta božja dobrota je tudi nagibni uzrok, da ljubimo sami sebe in bližnjega, ker smo vstvarjeni po podobi božji, in se udeležimo njegove dobrote. Toraj ste ljubezen do Boga in do bližnjega iste vrste čednosti, ker imate isti nagibni uzrok.

Kadar ljubezen obstoji med dvema razumnima bitji, tako, da eden drugemu hočeta dobro, imenuje se prijateljska ljubezen; in taka prijateljska ljubezen je med ljudmi in Bogom. Sveto pismo pravične in Boga ljubeče imenuje prijatelje božje: „Vi ste prijatelji moji, ako storite, kar zapovem.“ (Jan. 15. 14). Prijateljska ljubezen razteže se na vse, ki so zveličanja sposobni, ali pa že deležni. Kdor ljubi prijatelja, mu je drago vse prijateljevo, njegova družina, otroci itd., ravno tako nam morajo biti dragi vsi, ki so božji (ali z Bogom že zedinjeni, ali sposobni tega zedinjenja), ako Boga ljubimo.

Ljubezen je ali samo v srcu, ali se kaže v djanjih.

Ljubezen do Boga, ktera je samo v srcu, je veselje nad božjimi popolnostmi, in hrepenenje udeležiti se božjih dobrot, želé, da bi vsi ljudje (mi sami in naš bližnji) Boga prav spoznavali, ga dostojno častili, in Njegovo slavo pospeševali.

Ljubezen se v djanjih pokaže posebno v gorečnosti za čast božjo, s ktero sami spolnujemo voljo božjo in kolikor mogoče tudi bližnjega napeljujemo, da zvršuje, kar Bog hoče.

Ljubezen do Boga je popolna ali nepopolna. Popolna ljubezen ljubi Boga čez vse, ker je zavoljo Njegove neizmerne popolnosti vse ljubezni vreden. Nepopolna ljubi Boga, ker nam od svoje popolnosti zmiraj podeluje neštevilnih dobrot.

Božja čednost, ljubezen, je potrebna kot neobhodno sredstvo zveličanja in je tudi zapovedana. „Kdor ne ljubi, ostane v smrti“. (I. Jan. 3. 14). „Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem svojim

srcem, z vso svojo dušo in z vsemi svojimi mislimi. Ta je največa in najprva zapoved. Druga pa je tej enaka: Ljubi svojega bližnjega kot sam sebe". (Mat. 22. 37—39). Potrebo ljubezni občuti tudi srce človeško, ktero je od Boga tako vstvarjeno, da pravi mir in zadovoljnost išče in najde le v zedinjenju z Bogom. Avg.: „Fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te".

Ljubezen mora biti: čez vse velika, notranja in delavna, stanovitna. a) Čez vse je velika, kadar Boga višej cenimo, kot vse posvetne stvarí, in nam je največji namen našega poželjenja in prizadevanja nekdaj zedinjenim biti z Bogom. Ne zahteva se, da bi ljubezen tudi občutniško bila čez vse, ker taka občutniška največja ljubezen ni v močeh samega človeka, ampak je poseben dar božji, kar nam kažejo mnogi svetniki, n. pr. sv. Frančišek Asis. Ljubezen je čednost, in kot čednost ima svoje delovanje v volji, ne v čutih; zato zadostuje, da ima volja človeška zgor omenjeni namen, in da je pripravna, vse rajše zgubiti, kakor Boga. Tako ljubezen nravoslovci imenujejo ljubezen appretiativno čez vse, da jo razločijo od intensivno največje ljubezni.

b) Ljubezen mora biti notranja in delavna, to je, misli in voljo človeško mora prešiniti, da vpliva na vse notranje in zvunanje življenje. Kdor ljubezen samo zvunaj kaže, ali mu vpliva na sama čutja, a ne na vse življenje, nima prave ljubezni, ampak le njeno mrzlo senco. Tomaž Akv.: „Ex toto corde, mente, anima et fortitudine Deum diligimus, si nihil nobis desit ad divinam dilectionem, quod actu, vel habitu in Deum non referamus; et hujus divinae dilectionis perfectio datur homini in praecepto."

c) Ljubezen mora biti stanovitna, ker je njen namen naše zedinjenje z Bogom.

Kakor je ljubezen najplemenitejša čednost, taki so tudi njeni sadi, posebno: Spoštovanje božjega veličanstva, dopadanje nad božjimi popolnostmi, veselje nad božjim blaženstvom in počeščenjem, gorečnost za čast božjo, hvaležnost in zvestoba do Boga, popolno izročenje v voljo božjo, želje Bogu dopasti in sinovski strah ga razžaliti, stud in kesanje nad vsem, kar Boga razžaljuje, djanske želje s Kristusom in za njega trpeti in se mu vsega darovati itd.; zato jo apostelj Pavelj imenuje vez popolnosti in najodličnejšo vseh čednosti.

Djanje ljubezni je treba obuditi, kadar se človek pameti zavé, pri veliki skušnjavi proti ljubezni, v smrtni nevarnosti, pred spovedjo in sv. obhajilom; kadar se obhaja spomin velikih božjih dobrot, n. pr. na svojega godu dan, o velikih praznikih, pri sv. maši itd.

§. 66.

Ljubezni do Boga nasprotni grehi.

Ljubezni do Boga nasprotuje vsak greh, ker v grehu človek minljivo stvar bolj ljubi, kakor Boga. Posebno pa nasprotuje dušna lenoba in nemarnost, to je pomanjkanje gorečnosti za pospeševanje časti božje v sebi in v bližnjem. Vrhunec greha proti ljubezni božji je srd do Boga zavoljo tega, ker zabranjuje in kaznuje greh, in dopušča vsakovrstne nezgode. Ako je srd do Boga le v srcu, je notranja žalost nad božjimi lastnostmi (vsevednost, pravičnost) in notranje želje, da bi Bog ne imel teh lastnosti. Na zvunanje pokaže se srd do Boga z zasramovanjem božjih služabnikov, preganjanjem cerkve itd. Srd do Boga je smrten greh v vsaki podobi, kot kazen mu rado sledi obupanje.

§. 67.

Ljubezen do samega sebe.

Vsaki mora sam sebe ljubiti, ne zavoljo samega sebe, ampak zavoljo Boga. Dušo moramo ljubiti, ker je vstvarjena po podobi božji, odkupljena po krvi Kristusovi, posvečena po milosti sv. Duha. Svoje telo moramo ljubiti, ker je orodje dušno in tempelj sv. Duha; ne smemo pa ljubiti pokvarjenosti telesne, grešna poželenja itd.

Ljubezen do samega sebe nam je zapovedana v zapovedi ljubezni do bližnjega: „Ljubi bližnjega, kot sam sebe“. Vsak lahko prizna, da samosvoje ljubezni sploh ni treba mnogo priporočevati in zapovedovati, ker je samosvoja ljubezen naši naravi bolj prirojena, kakor vse druge lastnosti; treba je pa brez prestanka učiti, kakšna mora biti samosvoja ljubezen.

Namen ljubezni do samega sebe je Bog, Njegovo počeščenje in uživanje. Da pa človek ta namen doseči more, mora si pred vsemi drugimi dobrotami najpoprej duhovne dobrote, milosti in čednosti želeti; mora vse svoje moči porabiti, da te duhovne dobrote pridobí, ohrani in pomnoži; mora telesne dobrote, zdravje, življenje, pametno varovati, ker so sredstva za zveličanje in počeščenje božje; mora skrbeti tudi za dobro ime in za posvetne dobrote (premoženje), ker tudi pomagajo pospeševati zveličanje in čast božjo.

Tudi ljubezni do samega sebe je nasproten vsak greh, ker si z grehom nakoplje človek večno škodo.

Iz obilnosti je samosvoji ljubezni nasprotna sebičnost, ktera samosvojo korist išče v škodo bližnjega in v škodo časti božje. Iz pomanjkanja ljubezni do samega sebe zagreši, kdor ne skrbi za svoje zdravje, življenje, za pošteno ime itd., še bolj pa on, ki svojevoljno poruši zdravje, oblati dobro ime, ali ki celo sam sebe umori. Samomor je velik greh, ker prikrajša vrhovno oblast božjo čez živ-

ljenje in smrt, in ker je krivica proti človeški družini, ktere ud je vsaki človek.

Iz tega se razvidi, da težko zagreši, kdor gre svojevoljno v grešno nevarnost, ali kdor v smrtnem grehu dolgo odlaša pokoro, ker s tem zapravlja zasluženje za nebesa. Smrtno zagreši, kdor prostovoljno kaj dela, ali goji take strasti, s kterimi si spodkopava zdravje in življenje; post.: požrešnost, nečistost, jeza itd.

Zapoved o ohranjenju zdravja in življenja vendar ni nepogojna, temveč v nekterih okolnostih more, v nekterih pa celo mora iti človek v smrtno nevarnost; n. pr. ako se brez zatajevanja vere ne more ogniti smrtni nevarnosti ali tudi smrti; ako se brez smrtne nevarnosti dolžnosti svojega stanu ne morejo spolniti; n. pr. zdravnik, dušni pastir, vojak itd.

Ako človek zboli, mora po svojih močeh skrbeti, toraj porabiti navadna sredstva za ozdravljenje; čeznavadna sme rabiti, a zapovedana niso. Toraj iz moraličnega stališča ni zapovedano, da bi si bolnik moral pustiti trebuh razparati, kar bi ga edino rešilo smrti, ker je to sredstvo nenavadno.

§. 68.

Ljubezen do bližnjega.

V širjem pomenu je naš bližnji vsako bitje, ktero je večnega življenja sposobno, toraj angelji, svetniki, duše v vicah, ljudje na zemlji; v ožjem pomenu pa je naš bližnji vsak človek, bivajoč na zemlji. V zgor omenjenem izreku (Mat. 22. 39) imenuje Kristus zapoved ljubezni do bližnjega drugo, — toda prvi enako zapoved. Druga je oziroma predmeta, enaka prvi oziroma nagibnega uzroka.

Jezus imenuje ljubezen „novo zapoved“, ker je njene dolžnosti razširil in njen notranji obseg jasneje razložil, kakor je bilo v stari zavezi; tudi je s svojim izgledom pokazal uzor prave ljubezni, ki je, primerjena z ljubeznijo stare zaveze, toliko vzvišenejša, da se pač sme imenovati nova ljubezen.

Glavni nagib kršanske ljubezni je Bog. Toraj bližnje ljubimo, ker so stvari in odrešenci božji in ker nam je ljubezen sam Bog zapovedal. Zadnji namen, kterega moramo pri ljubezni do bližnjega imeti, je zopet Bog, ker s tem, da ljubimo bližnjega, ljubimo Boga in mu služimo. Zato se tudi kršanska ljubezen pokazuje s takimi djanji, s kterimi se namerava čast božja in zveličanje bližnjega.

Ljubezen do bližnjega mora biti notranja ali resnična, to je, dobro se mu mora iz srca privošiti, ne samo hliniti; mora biti djanska, to je z djanji pokazana, ker kaj koristi bližnjemu, ako mu rečeš, da mu želiš dobro, storiš mu pa ne, čeravno bi mogel; mora biti nesebična, ker kdor bližnjemu stori dobro, ker za sebe korist upa, ne ljubi bližnjega, temveč sebe; mora biti splošna, toraj mo-

ramo dobro želeti in storiti ne samo prijateljem, ampak tudi sovražnikom. Da moramo tudi sovražnike ljubiti, zapoveda Kristus (Mat. 5. 44): „Ljubite svoje sovražnike, dobro jim storite, kteri vas sovražijo, in molite za nje, kteri vas preganjajo in obrekujejo.“ Toraj moramo razžaljenje odpustiti, jezo, sovraštvo, želje po maščevanju pa iz srca odpraviti; svojemu sovražniku skazovati navadna znamnja uljudnosti, ktera se zahtevajo med kristjani, med someščani, med sosedi itd.; znamnja posebnega prijateljstva niso zapovedana, ampak svetovana. Sovražniku odpustiti zadostenje, ali na časti ali na premoženju, ni zapovedano, sme se pri sodniji iskati pravice, vendar brez sovraštva do nasprotnika. Srečavši sovražnika ni zapovedano ga pozdraviti, ako pa on prvi pozdravi, mora se mu odzdraviti; ako bi pa bila navada, da se v kterem kraju sploh vsi pozdravljajo, ne sme se pozdravljenje sovražnikov odreči.

Kdor bi iz molitve za bližnje izjemal svoje sovražnike, bi s tem zagrešil. Tudi bi zagrešil, kdor bi se brez važnega uzroka ogibal nasprotnika, posebno če ta že opazi in se zato žalosti; kdor bi ne hotel razžaljenja odpustiti, čeravno prošen, ali primernega zadostenja prejeti; kdor ne bi hotel sovražnika obvarovati pred veliko škodo, čeravno bi mogel, ali kdor bi se celo veselil pri škodi sovražnikovi itd.

Ako si s kom v sovraštvu, moraš se ž njim pomiriti. Red sprave pa je ta-le: Kdor je razžalil, mora prvi iskati pomirjenja; ako je razžaljenje od obeh strani, iskati mora pomirjenja, kdor je prvi razžalil; ako je bilo razžaljenje v istem času, mora prvi iskati sprave, kdor je hujše razžalil. Vendar ako ti je resnično mar mirú in ljubezni, in ako opaziš, da je tvojemu razžalniku žal, da te je žalil, podaj mu prvi roko, čeravno je on tebe razžalil.

§. 69.

Red ljubezni.

Pri ljubezni je treba paziti na dva reda, na osebe, ktere ljubimo, in stvari, ktere jim želimo.

A. Oziroma oseb. Vsak mora sam sebe bolj ljubiti, kakor kterega drugega, ker je po besedah Jezusovih ljubezen do samega sebe pravilo ljubezni do bližnjega, pravilo pa mora biti poprej in močnej, kakor posnemovanje pravila; tudi je vsak sam sebi najbolj bližnji in že po naravi bolj naklonjen na samosvojo ljubezen, kakor na ljubezen do bližnjega. Toraj z lastnim grehom bližnjega ne smeš varovati pred grehom; smeš pa dati svoje življenje, da bližnjemu rešiš življenje, ker v tem slučaju svojo dušno korist bolj ljubiš, kot svoje telesno življenje. Bližnje moramo bolj ali manj ljubiti, kakor so nam ali Bogu bolj bližnji, ali bolj oddaljeni; zato krega sv. Pavelj tiste, kteri nimajo skrbi za svoje, žugaje jim, da so

vero zatajili. Prednost pred vsemi bližnjimi imajo oziroma ljubezni starši, potem se vrsté zakonski, otroci, bratje in sestre, rodbina, prijatelji, dobrotniki, poglavarji, znanci, ptujci in sovražniki.

B. Oziroma stvarí. Najprve dobrote, ktere moramo sebi in bližnjemu želeti, so duhovne: zveličanje, milost božja, čednosti; potem telesne, namreč: življenje, zdravje, in zadnje so zunanje dobrote, kakor: čast, pošteno ime, dobra služba, premoženje itd.

Potreba, v kteri se nahaja bližnji je ali skrajna, ali velika ali navadna. Skrajna dušna potreba je takrat, kadar je kdo v taki nevarnosti večnega pogubljenja, da se brez pomoči od drugega ne more sam iz nje rešiti; časna skrajna potreba je, kadar je v taki nevarnosti telesne smrti ali drugega zla, tako velikega, kakor je telesna smrt, iz ktere se brez pomoči ne more rešiti. Velika potreba je, kadar je bližnji v veliki nevarnosti dušne in telesne škode, iz ktere se brez velike težavnosti sam ne more osvoboditi. Navadna potreba je, kadar je nevarnost taka, da se je bližnji brez posebne težavnosti more ogniti; v ti navadni potrebi so oziroma duše mnogi grešniki, ki bi lahko grešni stan zapustili, ako bi se hoteli kaj premagovati; oziroma časnih stvarí so v navadni potrebi premnogi berači in vsi, kterih okoliščine oziroma njihovega stanu niso posebno težavne in revne.

Po tem razredjenju bo lahko določiti pravila, po kterih moramo bližnjemu v potrebi pomagati:

a) V skrajni dušni potrebi mora se mu pomagati tudi s smrtno nevarnostjo. „Mi moramo za brate dati življenje“, govori sv. Janez. Ako pa ni upanja, da bi naša smrt bližnjega rešila, ali ako mu kteri drugi more ložej pomagati, ali pa vsled dolžnosti mora pomagati, ni nam treba iti v smrtno nevarnost; tudi ne, ako se od večnega pogubljenja more rešiti ali s spovedjo, ali s popolnim kesanjem, ker v tem slučaju bližnjemu potreba ni več skrajna.

b) V skrajni časni potrebi se mora bližnjemu pomagati z velikim požrtvovanjem, ne pa s skrajnim. Dopuščeno je in jako hvalevredno zavoljo Boga s svojim življenjem braniti življenje bližnjega, ali zapovedano ni.

c) V veliki potrebi pomagati se mora bližnjemu s srednim požrtvovanjem, ako kaj več ne zapoveda dolžnost stanu ali pravica. Ni ti zapovedano obiskati kužnobolnega, ako nimaš posebne dolžnosti, ako n. pr. nisi sin dotičnega, ali zdravnik, duhoven itd.

d) V navadni potrebi pomagati se mora bližnjemu z malim požrtvovanjem.

§. 70.

Dela usmiljenja.

Bližnjega ljubiti v srcu še ni dosti, ljubezen se mora v djanjih pokazati; Jezus govoreč o sodnjem dnevu pravi, da bodo pohvaljeni

in v nebesa vzeti, kteri so ljubezen do bližnjega djansko spolnovali: „Bil sem lačen, dali ste mi jesti . . . .“

Ljubezen do bližnjega se mora dokazati z dušnimi in telesnimi deli usmiljenja. Dušna dela usmiljenja so: Posvariti grešnika, naučiti nevednega, svetovati dvomečemu, tolažiti žalostnega, krivico radovoljno potrpeti, odpustiti razžalniku, moliti za žive in mrtve.

Telesna dela usmiljenja so: Nasititi lačnega, napojiti žejnega, prenočiti popotnika, obleči nagega, obiskati bolnega, odkupiti sužnega, pokopati mrtvega. Telesnih del najimenitnejše je milošnja, dušnih del posebno važno je posvarjenje, zato o obeh sledi posebno razpravljanje.

§. 71.

Milošnja.

Milošnja v ožjem pomenu je dar, kterega damo potrebnemu v podporo. Milošnja nam je zapovedana po naravski postavi, po kteri moramo bližnjega ljubiti, ne samo mu dobro hoteti, ampak kolikor mogoče, tudi dobro storiti. Ravno to tudi sv. pismo izrečno zapoveduje, med drugim primeri Kristusove besede do zavrženih.

Milošnja se mora dati resnično potrebnim; lenuhom ni treba z milošnjo še večjo potuho dajati. Ako bližnji, ki je v potrebi, ni popolnoma reven, se mu more posoditi, tako tudi, ako ktero stvar le nekaj časa rabi.

Dati se mora od imetka, ki je čez potrebe stanu, ako je bližnji v navadni potrebi; ako je pa v skrajni potrebi, dati se mu mora od imetka, ki je za stanu primerno življenje sicer potreben, vendar ne sploh za življenje. Od stvari, za življenje neobhodno potrebnih, sploh ni zapovedano dati milošnje (prim. §. 69). Koliko je sploh za življenje potrebno, koliko za stanu primerno življenje, soditi se mora po spodobnosti, ne pa po hladnokrvni sebičnosti.

Milošnjo naj dá vsak od svojega. Žena sme navadno milošnje dajati od skupnega imetka, ne pa od izključljivo moževega; ako hoče dati čezredni dar, mora ga dati od izključljivo svojega. Posli ne smejo dati od gospodarjevega imetka, ako jim ne dovoli izrečno ali tihoma. Varhi in oskrbniki smejo dati, kolikor bi pravi gospodar moral dati.

Milošnjo šteje cerkev za posebno dobro delo, ker je njeno plačilo neizmerno veliko. Karkoli ste storili mojemu najmanjšemu bratu, storili ste meni, rekel bo Zveličar na sodnji dan. Sv. pismo sploh milošnje ne more prehvaliti; pravi, da pokrije mnogo grehov; da ugasi grehe, kakor voda ogenj; izprosi od Boga milost; nam dobi prijateljev v nebesih; osvobodi od smrti itd.

Da pa milošnja nam to vse zasluži, dati se mora iz dobrega namena, iz ljubezni do Boga in bližnjega, ne pa iz sebičnosti in

slavohlepja; dati se mora priljudno, z zadovoljnim srcem, ne prisiljeno in z besedami, ki bi osramotile reveža. Od milošnje ne smeš izključiti ne sovražnika, ne tujca, izvzemši ako bi bila v tvojem kraju postava, da smejo samo domači prosjačiti.

§. 72.

Posvarjenje.

Posvarjenje je ljubeznjivo opominjevanje, s kterim hočemo bližnjega odvrniti od greha, ali od bližnje grešne nevarnosti. To nam zapoveda naravska postava ljubezni, pa tudi izrečno naš Zveličar: „Ako greši zoper tebe tvoj brat, pojdi in ga posvari med seboj in med njim samim. Ako te posluša, pridobil si svojega brata.“ (Mat. 18. 15).

Kdor upa s svojim opominjevanjem koristiti, naj posvari, kadar za gotovo zna za greh, ali grešno priložnost, in previdi, da ni drugega, ki bi z boljšim uspehom mogel ali pa moral posvariti; posebno je to zapovedano poglavarjem, staršem, dušnim pastirjem, učiteljem, gospodarjem, ki morajo svariti tudi, če bi jih svarjenje stalo veliko težave in sitnosti, ker jim je to dolžnost njihovega stanu.

Posvarjenje mora biti ljubeznjivo, previdno, potrpežljivo; z naglostjo in nepremišljenostjo se več škoduje, kakor koristi. Posvarjenje podložnega naj bo dobrotljivo, posvarjenje enakega ljubeznjivo, posvarjenje predpostavljenega spoštljivo.

Red posvarjenja je učil Kristus (Mat. 18. 15—17): „a) Posvari ga najpoprej med seboj in med njim samim, b) ako te ne posluša, vzemi eno ali dve priči, c) ako tudi teh ne posluša, povej cerkvi, to je poglavarjem“. Zna se, da pridejo okoliščine, v kterih se omenjeni red ne more obdržati, n. pr. ako je pregreha javna; ako se previdi, da tajno posvarjenje ne bo nič koristilo; ako bolje kaže, dotični zločin precej poglavarjem povedati itd.

Grehi, nasprotni ljubezni do bližnjega.

§. 73.

Sovraštvo in nevošljivost.

Sovraštvo je sovraštvo osebe ali lastnosti. Sovraštvo osebe bližnjega je greh, tako tudi sovraštvo dobre lastnosti na bližnjem; sovraštvo slabe lastnosti bližnjega (njegovega greha ali grešne strasti) je dobro delo.

Pri spovedi ni dosti, spovedati se, da je sovražil bližnjega, ampak mora določiti osebo, morebiti očeta, učenika itd.; in tudi določiti, kaj slabega mu je želel, morebiti smrt, ali ktero nesrečo.

Nevošljivost je žalost zavoljo nesreče bližnjega, o kteri nevošljivec misli, da pomanjšuje njegovo veljavo. Kdor je žalosten zavoljo sreče bližnjega, v kteri za sebe vidi nevarnost, ni nevošljiv, ampak se boji; kdor je žalosten zavoljo sreče bližnjega, o kteri sodi, da je ni zaslužil, je nejevoljen.

Nevošljivost izvira iz napuha, je smrten greh in mati mnogim drugim grehom; posebno iz nevošljivosti prihaja sovraštvo, obrekovanje, škodoželjnost, prepir itd.

§. 74.

Pohujšanje.

Pohujšanje je napčno govorjenje ali djanje, ktero je bližnjemu nevarno v greh. Kdor govori ali dela slabo navlašč zato, da bi bližnjega pohujšal, je to satansko pohujšanje; ako pa le previdi, ali vsaj sumi, da se bo bližnji nad njim pohujšal, kar pa naravnost ne namerava, je to navadno pohujšanje. Govorjenje ali djanje je napčno, ktero je ali samo po sebi slabo, grešno, ali ima grešno podobo; n. pr. petje nesramnih pesmi je samo po sebi greh; v petek očitno meso jesti, je samo po sebi greh za njega, komu ni dopuščeno, za njega pa, komur je iz kterega koli uzroka dopuščeno, ima le grešno podobo, ki tudi pohujša.

Pohujšanje je dano ali pa vzeto. Dano pohujšanje je beseda, djanje ali opuščenje, ktero bližnjemu daje priložnost v greh. Vzeto pohujšanje se zgodi s tem, da kdo vzame priložnost za greh iz govora ali djanja druzega, ktero samo po sebi ni napčno. To pohujšanje je dvojno, otročje in farizejsko. Otročje obstoji v tem, da se kdo iz slabosti spotika nad poštenim djanjem; farizejsko pa v tem, da se kdo iz same hudobije spotika nad poštenim govorjenjem, djanjem ali opuščenjem bližnjega.

Farizejskega pohujšanja se človek ne more ogibati, ker ne izvira iz njegovega djanja, ampak iz hudobije bližnjega; mora se pa ogibati, kolikor mogoče, otročjega pohujšanja, vendar ne z veliko težavnostjo in v veliko svojo škodo. Toraj se mora kdaj tudi dobro, bogoljubno delo opustiti, ako bi to djanje (ki ni zapovedano) bilo bližnjemu priložnost v greh. Djanja, zapovedana od božje postave, se ne smejo nikdar opustiti, djanja, zapovedana po človeški postavi, pa le za nekaj časa, dokler se bližnjemu razloži djanje; ako se še potem spotika, pohujšanje ni več otročje, ampak farizejsko.

Dano pohujšanje je smrten greh, ako malenkost tvarine ne pomanjša greha; prim. (Mat. 18. 7): „Gorje svetu zavoljo pohujšanja“.

Pohujšanje dajo, kteri skladajo, pojejo nesramne pesmi, kteri slikajo, prodajajo, kažejo nesramne podobe; kteri se pohujšljivo oblačijo; kteri v spisih hvalijo, zagovarjajo hudobna djanja drugih itd.

Posebno veliko pohujšanja se stori s slabimi spisi, knjižurami,

v kterih se brezbožnost in nesramnost hvali, pobožnost in čista sramožljivost zasmehuje, cerkev, njeni služabniki in naprave po blatu vlačijo, skrivne družbe in njihove namene in djanja pa v zvezde kujejo. To pohujšanje je posebno v novejših časih kuga, ki, razprostrta po vsem svetu, okužuje stare in mlade, moške in ženske, omikane in priproste, mesta in vasi, kuga, ki je zadušila čut pobožnosti, sramožljivosti, pravicoljubja itd. Zato je tudi vsakega dobrohotečega človeka dolžnost, proti ti kugi napeti vse sile s tem, da se slabi spisi zaterajo in uničujejo, izdanje dobrih spisov in knjig pa pospešuje. Greh je pohujšljive knjige pisati, tiskati, prodajati, brati, posoditi, priporočati. Nektere knjige sv. cerkev pod kaznijo izobčenja zabranjuje brati, naštete so v posebni knjigi, index imenovani; take knjige se morajo izročiti duhovnemu pastirju, da jih uniči.

Mnogo pohujšanja se zgodi tudi na plesih in pri gledišćnih igrah.

Ples sam na sebi je nepomenljivo djanje, slabega ga le stori slab namen in pohujšljive okoliščine. Ples z drugim spolom, ako je zmiraj v pristojni meri, brez nesramnega dotikanja in pregibanja, brez nevarnosti, da bi se v srcu grešno poželjenje prebudilo, ali da bi bližnjega pohujšal, sicer ni zabranjen, ali vse te zahtevane okolnosti se pri plesu redko kdaj nahajajo, zato se je plesa, kolikor mogoče ogibati. Kdor pa zavoljo posebnih razmer mora iti na ples, naj srce svoje dobro oboroži proti slabim mislim in željam, posebno s spominom na pričujočnost božjo, na svojo smrt itd. Plesi po gostilnicah, po noči, kjer se shaja mladina obojega spola, brez pametnih varhov, in se tudi mnogo pije, so jame nedolžnosti — se vé da grešni.

Gledišćne igre v dobrem pomenu so izobraževališče gledalcev, toraj podučilne in priporočevalne. Igre pa, ki kažejo umazane prizore, sramoteče vero in nravnost, so grešne ne samo za igralce, ampak tudi za gledavce.

Posebna vrsta pohujšanja je tudi sodelovanje pri slabem djanju. Sodelovanje je neposredno, kadar grešnik in sodelavec skupaj grešita, posredno, ako kdo kaj stori, kar drugega na greh napelje. Sodelovanje je djansko ali pa opustivno, ako sodelavec kaj stori, kar upliva na greh bližnjega, ali pa le opusti djanje, s kterim bi bil moral, ali pa vsaj mogel zabraniti greh bližnjega. Sodelovanje je vselej greh, kadar je hoteno, to je, kadar je storjeno vedoma in radovoljno; ako pa kdo stori djanje — dobro ali pa nepomenljivo — ktero bližnji brez njegove vednosti porabi kot pomoč za svoj greh, je sodelovanje nehoteno in ni greh. (Oziroma sodelovanja prim. §. 112). Služabnik brez jako tehtnega uzroka ne sme storiti djanja, s kterim svojemu gospodarju pomaga grešiti; n. pr. navadna dekla ne sme v petek mesnih jedi pripravljati svojemu gospodarju; vendar ako bi zavoljo te neubogljivosti imela zgubiti službo in zna,

da ne bi mogla dobiti druge enako dobre službe, in tudi previdi, da njena neposlušnost v tem oziru gospodarja ne bo odvrnila od greha, sme jih pripravljati, ker človek ni dolžen bližnjemu braniti greh v veliko svojo škodo in nadležnost, tem manj, ako še upanja nima, da bo s svojo škodo bližnjega poboljšal. Umetniki in rokodelci ne smejo izdelovati stvari, ki same po sebi bližnjega na greh napeljujejo; n. pr. slikar nesramne podobe. Podobar sme izdelovati podobe malikov, ako se rabijo za kinč vrtov, cest, hiš itd., ako bi se pa rabile za malikovanje, ne sme jih izdelavati, ker bi tako s svojo umetnijo pospeševal malikovanje; toraj bi bilo greh, ako bi podobar delal nevernikom podobe njihovih bogov. Prodajavci smejo prodajati stvari, ki same po sebi niso slabe, ako ne znajo, za kaj jih bo kupec rabil, n. pr. mesar tudi v petek sme meso prodajati; ako pa znajo, da bo dotični kupec stvar rabil za greh, ne smejo mu jih prodati. Stvarí, ki so po svoji naravi slabe in škodljive, se sploh ne smejo prodajati, ako ni tehtnega uzroka; n. pr. strup. Krčmar ne sme dati preveč vina pivcem, od kterih previdi, da se bodo upijanili; vendar ako previdi, da bi za njegovo branitvo sledili večji grehi, kakor je pijanost, n. pr. grdo preklinjanje, sme dati vina, da večje zlo zabrani. V petkih smejo krčmarji (na cestah in po mestih) kuhati mesne jedi in dati jih, kteri jih zahtevajo, ne pa jih ponujati. Ne sme jih pa dati takemu, kdor bi jih zahteval za zaničevanje posta. Krčmarji in kavarnarji smejo imeti vsakovrstne časopise, ali ne takih, ki so naravno nasprotni veri in nravnosti.

II. Oddelek.

Nravne vlite ali djanske čednosti.

§. 75.

Po božjih čednostih pridejo na vrsto djanske, ali nravne vlite čednosti, in sicer najpoprej tiste, ktere so z božjimi v najožji zvezi, in potem ostale. Med vsemi najbližja božjim čednostim je nabožnost, ki je nekako djanske izvrševanje božjih čednosti; zato so ponižnost, poslušnost, hvaležnost, ktere vravnavajo naše razmerje do Boga in ljudi; za temi resničnost, uljudnost, jakost, potrpežljivost, zmernost, modrost, ktere naše razmerje do ljudi vravnavajo.

A. Nabožnost.

§. 76.

Nabožnost je nravna čednost, ktera človeka nagiba, da vredno časti Boga, kot početnika in vrhovnega gospodarja vseh

stvari. Nabožnost nam je potrebna, ker moramo Boga častiti s srcem, djanjem in tudi javno.

Posebna djanja nabožnosti so: Pobožnost, počeščenje, molitev, darovanje, obljuba, prisega, posvečevanje praznikov.

Pobožnost je notranje izročenje samega sebe za čast božjo. Pobožnosti so oziroma predmeta različne, n. pr. pobožnost do najsvetejšega srca Jezusovega, do presv. altarskega zakramenta itd.

Počeščenje je tolikovrstno, kolikovrstne so vzvišenosti, in potem tri vrste počeščenja; prvo božjo in neskončno vzvišenost počastimo s počeščenjem božjim (cultus latriae); druga je vzvišenost človeška ali naravska, počastimo jo vsak po svoji domovinski in stanovski šegi; tretja je srednja med obema, vzvišenost svetnikov in angeljev, in ti primerno počeščenje svetnikov (cultus duliae). Blažena Devica Marija je kraljica angeljev in svetnikov, zato jo počeščujemo na vzvišenejši način, kakor ostale svetnike (cultus hyperduliae). Počeščenje svetnikov, svetnic in posebno blažene Device Marije se od božjega počeščenja posebno v tem razloči, da Boga častimo, kot vrhovnega gospodarja čez vse stvari, svetnike pa le kot njegove verne služabnike in prijatelje po milosti.

Da moramo Boga častiti po božje, zapoveda nam že narava, ker je on početnik in gospodar vseh stvari; zapoveda pa tudi izrečno Kristus: „Gospoda svojega Boga moli in samo njemu služi.“ (Mat. 3. 10). Zavoljo hypostatičnega zedinjenja človečnosti in božanstva v Kristusovi osebi se mora tudi Kristusova človeška narava po božje častiti, toraj tudi Njegovo presv. srce.

Svetnike moramo častiti, ker se odlikujejo s posebnimi čednostmi in zaslugami; ker jih je sam Bog počastil z neštevilnimi milostmi, prednostmi in čudeži, in jih vzel v svoje društvo v nebo; in ker nam kot prijatelji božji mnogo morejo pomagati za zveličanje s tem, da nam od Boga izprosijo potrebne milosti. Tudi podobe Kristusove, Marijine in svetnikov, in svetinje od svetnikov častimo, toda ne po božje, tudi ne mislimo, da po njih (po podobah) moremo prejeti ktero dobroto; ampak v podobah častimo njega, kterega podoba kaže, kakor tudi spoštujemo podobe še živečih ljudi, n. pr. podobe kraljev, svojih staršev, prijateljev itd.

S častenjem angeljev in svetnikov posredno Boga častimo, ker se s tem spominjamo učinkov božje milosti in ljubezni, skazane nad svetniki. Kadar se jim priporočujemo v priprošnjo, ne zaupamo toliko njihovi moči, temveč ljubezni, ktera jih z Bogom veže, in zavoljo ktere (ljubezni) veliko premorejo pri njem, ki jih ljubi. Početek češčenja svetnikov sega v najprve kristjanske čase; priča so nam djanja mučencev, n. pr. sv. Ignacija, Polikarpa i. dr.

Svetnike častimo s tem, da se njihovi priprošnji priporočujemo, da njihove praznike slovesno obhajamo, da na njihovo čast darujemo sv. mašo, postavljamo cerkve in altarje, da njihove ostanke (svetinje) in podobe častimo itd.

Tridentski zbor sess. 22. pravi: „Znano je, da moramo svetnike božje častiti kot ude Kristusove, kot otroke in prijatelje božje in kot naše priprošnike.“ Oziroma našega priporočevanja svetnikom pa še posebno v sednici 25. uči, da je za nas dobro in koristno svetnike na pomoč klicati, da je naše zaupanje do svetnikov utemeljeno, in da je grešno in krivoversko učiti, da bi bilo češčenje svetnikov nepotrebno in nekoristno. Načina, kako moramo svetnike častiti, cerkev ni skoz in skoz posebej in natanko določila (izvun zapovedane praznike, sv. maša, brevir itd. na čast svetnikov), prepustila je vsakemu posebej, naj po svoji pobožnosti in gorečnosti časti svetnike, vendar le v duhu cerkvenem.

Korist od češčenja svetnikov je dvojna; od ene strani nam veliko dobrot in milosti od Boga izprosijo, od druge strani pa nam je spomin na njihove čednosti in na čudežna pota, po kterih jih je previdnost božja vodila in pripeljala v srečno večnost, najlepše napeljevanje na lepo kršansko življenje.

§. 77.

Molitev.

Molitev v širjem pomenu je povzdigovanje duše k Bogu, v ožjem pa prošnja, s ktero od Boga prosimo nam potrebne dobrote. Molitev je notranja ali pa ustna, je javna ali zasebna.

Molitev je vsakemu odraslemu potrebna kot sredstvo zveličanja, in je tudi zapovedana. Kristus pravi: „Bdite in molite.“ „Molite in bodete prejeli.“ Sv. Pavelj pa: „Brez prestanka molite!“

Molitev je častivna, ktere glavni namen je poveličevati Boga, njegove lastnosti in djanja; je zahvalivna, s ktero za prejete dobrote se zahvaljujemo Njemu, od kterega vsaki dober dar pride; je prosivna, s ktero Boga prosimo za nove dobrote in pomoči v naših potrebah in nadlogah, (posebna vrsta prosivne molitve je priprošnja, namreč molitev za druge); je spravna, s ktero zbrisujemo svoje (majhne) grehe in dolgove (pokoro) pred Bogom. Največ nasprotnikov oglasilo se je proti prosivni molitvi, da je namreč nepotrebna, ker Bog po svoji vsevednosti vé naše potrebe, in mora po svoji brezkončni dobroti zmiraj pripravljen biti nam pomagati. Kdor nepotrebnost prosivne molitve s takimi uzroki dokazuje, ne zna, kaj je namen prosivne molitve. Ž njo ne objavljamo še le naše potrebe Bogu vsevednemu, ampak naše želje po božji pomoči in milosti; zato ni neobhodno potrebno, da z izrečnimi besedami Boga molimo, ampak je notranja srčna želja po božji pomoči združena z zaupanjem že prava molitev. V prosivni molitvi priznavamo svojo nezmožnost, priznavamo našo odvisnost od Boga in zaupanje na njegovo dobroto in mogočnost, toraj je tudi prosivna molitev pravo počeščenje božje in kot tako potrebno.

Moliti moramo večkrat v življenju; z molitvijo namreč Boga častimo, se mu zahvaljujemo za prejete dobrote, ga prosimo zmiraj nam potrebnih pomočkov in milosti in posebno odpuščenja grehov, kar nam je vse večkrat potrebno. Posebno pa moramo moliti, kadar se kdo pameti zavé, kadar smo v telesni ali dušni potrebi ali nevarnosti, večkrat čez dan, zjutraj, opoldne, zvečer, pred jedjo in po jedi, in vselej, kadar smo pri službi božji. Da moramo vsaj vsaki dan moliti, kazal nam je djansko Jezus s tem, ker nas je učil moliti samo za vsakdanji kruh. Kdor nima časa dolgo moliti, naj moli malo in iz srca; tudi pobožni zdihljeji so molitev, ktera se vselej lahko opravi, naj ima kdo še toliko dela.

Molitev je posebno zdatni pripomoček, da v potrebah dobimo pomoči; za grehe nam je zadostenje; v skušnjavah moč, v trpljenju in žalosti tolažilo; rešenje iz dušnih in telesnih nevarnosti in zasluženje za pomnoženje posvečujoče milosti in za večno življenje.

Da bo pa molitev te učinke imela, mora biti pobožna, to je z mislimi na Boga in namenom, kterega imamo pri dotični molitvi, ne pa raztresena in storjena s samimi ustami; mora biti ponižna, kar uči Jezus v priliki o farizeju in cestninarju; mora biti stanovitna, zedinjena s trdnim zaupanjem na brezkončno dobroto božjo in udanim izročenjem v voljo božjo. Moliti moramo le za stvari nam potrebne in koristne za zveličanje; ker pa s svojo kratkovidnostjo ne znamo, kaj nam je zveličavno, kaj pogubonosno, moramo vsevedni božji modrosti prepustiti, naj nam prošeno stvar po svoji sveti volji dá ali odreče.

Moliti moramo za vse ljudi, ne samo za sebe; posebno pa moramo moliti za svoje starše, dobrotnike, učenike, rodbino, prijatelje, za duše v vicah, in tudi za svoje sovražnike, ako hočemo biti pravi učenci in nasledovalci Jezusovi, ki je to učil z besedo in z izgledom, (prim. besede Jezusove na križu: „Odpusti jim, saj ne znajo, kaj delajo!“)

Molimo tudi na čast svetnikov in svetnic božjih, posebno na čast blažene Device Marije, ali ta molitev se bistveno razloči od molitve do Boga. K Bogu namreč molimo, proseči ga, da bi nam, kot vrhovni gospodar vseh stvari, dal potrebnih dobrot; na čast svetnikov pa molimo, da bi nam od Boga, kot prijatelji božji, izprosili prošene dobrote (prim. Oče naš in Češčena Marija — Litanije.)

§. 78.

Obljuba.

Obljuba je radovoljno in s premislikom storjeno obetanje, s kterim se človek zaveže, Bogu na čast storiti kaj posebno dobrega, kar mu po božjih in cerkvenih zapovedih sicer ni zapovedano, ali je jako zveličavno. Tom. Akv.: „Promissio, Deo facta, de bono meliori“.

Obljuba je: a) Osebna, ako se obeta djanje ali opuščenje, stvarna pa, ako se obeta ktera stvar (milošnja).

b) Pogojna ali nepogojna.

c) Določena ali nedoločena, ako človek obeta ktero gotovo reč, ali se sploh zaveže v kako dobro delo.

d) Izrečna, ako obeta z besedo ali pismom; molčeča, ako stori djanje, na ktero zna, da je navezana ktera obljuba, n. pr. kdor prejme sv. mašnikovo posvečevanje brez izrečne obljube, molčé obljubi vedno čistost.

e) Slovesna in neslovesna. Slovesne obljube so obljube skoraj vseh mnihov, nun, in obljuba vednega neoženstva (coelibata) v duhovskem stanu.

f) Začasna ali vedna, kakor kdo obeta ali le za nekaj časa, ali pa za vse življenje.

Iz nravnostnega ozira je obljuba velike važnosti. Obljuba je že po svojem bitju bogudopadljivo djanje, ki posebno pospešuje čednost in ž njo zveličanje. Z obljubo pripozna človek božje vrhovno gospodstvo čez sebe in čez vse svoje; ker obljuba večidel izvira iz hvaležnosti, zaupanja in ljubezni do Boga, tudi te čednosti posebno pomnožujejo. Z obljubo kristjan obmeji svojo voljo oziroma kterega dobrega djanja, kar mu mnogo pomaga proti prirojeni nestanovitnosti, mu je bramba in podpora v skušnjavah. Po obljubi pa se tudi dotično dobro djanje mnogo požlahtni, ker pri obljubi človek gledé obljubljene stvarí svojo voljo popolnoma Bogu podvrže, kar je večja stopnja bogoljubnosti in zasluženja, kakor, ako bi bil isto djanje storil brez obljube. Neizcrpljiv dokaz za veliko važnost obljub in njihovo zveličansko vpljivanje na človeštvo nam je cerkvena povestnica; pomisli naj se samo na orjaška djanja v službi božji, storjena od samostanskih ljudi.

§. 79.

Kaj je za veljavnost obljube potrebno?

Da je obljuba veljavna, mora imeti človek namen se zaobljubiti; storjena mora biti s premislikom in prostovoljno; stvar, ktera se obljubi, mora biti posebno dobra (de bono meliori).

Namen se zaobljubiti mora imeti človek, ker je obljuba nekako posebna postava za njega, ki obljubi; brez namena se pa postava nikdar ne vpelje. Ni potreba, da je namen ravno izrečen, ampak zadostuje, da kdo stori djanje, s kterim zna, da je spojena posebna obljuba, n. pr. mašnikovo posvečevanje, s kterim je spojena obljuba coelibata.

Obljuba se mora storiti s premislikom, ker se sploh sodi, da človek ne prevzame dolžnosti, ktere ni poznal in s premislikom izvolil. Zadostuje pa za veljavnost obljube premislek, kakoršen za-

dostuje za smrten greh (gl. o grehu). Obljuba, storjena iz pomote, ne velja, ako se je človek zmotil o bistveni stvari, ali o bistvenih okoljnostih obljube; velja pa, ako se je le pomotil o slučajnih okoljščinah. Toraj velja obljuba, iti na božjo pot k Devici Mariji na Trsatu, čeravno je pot kaj daljša, kakor si jo je dotični domišljeval. Obljuba, storjena iz strahu, je neveljavna, ako je strah velik, krivičen, zvunanj in uzročen, da prisili dotično obljubo; ako pa strah (bojazen) ali ni velik, ali je pravičen, ali notrajen, ne ovrže veljavnosti storjene obljube, toraj velja obljuba, storjena v bolezni, v vojski, pri brodolomu itd.

V dvomu je li kdo storil obljube ali ne, ne velja obljuba, ker dvomljiva postava ne veže. V dvomu, je li obljuba storjena z zadostnim premislikom, velja obljuba, ker se mora v dvomu djanje vzeti, kot prav storjeno. V dvomu, je li kdo storjeno obljubo že spolnil, ali še ne, jo mora spolniti, ker je obljuba gotova, a spolnitev obljube negotova (prim. §. 40).

Tvarina obljube mora biti posebno dobra oziroma njega, ki stori obljubo; mora biti mogoča, ker pri nemogočih stvareh ni dolžnosti. Toraj je obljuba — nikdar grešiti — neveljavna, ker se brez posebne božje milosti nihče ne more obvarovati vseh tudi majhnih grehov; veljala bi pa obljuba, varovati se vseh smrtnih grehov, ali kterega posebnega greha.

Dobro djanje mora biti obetano na čast božjo; toraj ne bi bila prava obljuba, kdor bi obljubil, da se bo postil, da si kaj prihrani; kdor bi pa obljubil post za pokoro svojih grehov, bi storil veljavno obljubo, ker se s pokorjenjem časti pravičnost božja; kdor kaj obljubi na čast kterega svetnika, stori veljavno obljubo, ker se s češčenjem svetnikov posredno Bog časti.

Ako je obljuba pogojna, mora tudi stavljeni pogoj biti dober, da bo obljuba veljavna; kdor bi obljubil dobro delo, ako se mu bo poprejšno hudobno srečno izteklo, n. pr. ako bi tat obljubil, da bo polovico ukradenih stvari daroval cerkvi, — ni veljavna obljuba.

§. 80.

Spolnovanje obljub.

Obljubo mora pošteno in pravično spolniti, kdor jo je storil. Ako veljavne obljube ne spolni, greši smrtno, kadar obljuba zadeva velike stvarí; kadar pa obljuba zadeva le male stvari, je tudi greh primerno manjši. „Ako si Bogu kaj obljubil“, je pisano v Prid., „ne odlašaj spolniti, ker mu ne dopade nezvesta in nespametna obljuba; veliko bolje je, ne obetati, kakor po storjeni obljubi obetanega ne dati.“

Obljuba storjena od kterega drugega ne veže; toraj ne veljajo

obljube staršev, ki so svoje otroke zaobljubili duhovskemu, samskemu ali samostanskemu stanu itd.

Spolniti se mora obljuba v odločenem času. Ako je bil čas odločen obljubo svršiti, ne veže več po pretečenem času; ako je bil čas določen, pospešiti spolnovanje obljube, veže še tudi po pretečenem času, n. pr. Nekdo obljubo stori, da se bo prvi dan pred svojim godom postil, pa se ne posti — ne veže ga več obljuba; drugi se zaobljubi, da se bo postil dva dni za vrstjo, in da ne bi pozabil obljube, sklene se postiti precej drugi teden, ali se ne posti — veže ga obljuba še tudi po pretečenem drugem tednu. Ake čas ni določen, naj se spolni, kakor hitro je mogoče in naj se nikar ne odlaša; kdor brez potrebe več časa odlaša, se pregreši.

Obljuba stvarna se mora spolniti iz svojega, vendar le tudi velja, ako kteri drugi za tebe v tvojem imenu obljubo spolni; toraj, ako stvarne obljube sam ne moreš iz svojega spolniti, smeš prositi drugega za pomoč, ali dolžen nisi. Osebno obljubo pa mora vsak sam spolniti; toraj kdor je obljubil iti na božjo pot, iti mora sam, ne drugi za njega.

§. 81.

Prestanek obljube.

Obljuba prestane zavoljo notranjih in zvunanjih uzrokov.

Notranji uzroki prestanka so: Prestanek nagibnega uzroka in znatna prememba obljubljene reči. Toraj ugasne obljuba matere, ktera se je zaobljubila vsaki teden moliti rožni venec, ako ji hčerka ostane zdrava, ktera pa kasnej umrje; tudi ugasne obljuba posta, ako oboli, kdor je obljubo storil itd.

Zvunanji uzroki so: premenjenje, zlajšanje, odveza obljube in upor od strani njega, ki ima oblast čez voljo obljubljenca ali čez obljubljeno stvar.

Ako svojo obljubo hočeš premeniti v očividno boljšo, smeš jo sam; ako jo hočeš premeniti v enako, ali slabšo, moraš imeti dopuščenje od cerkvene oblasti in zadostne uzroke.

Popolnoma odvezati od obljube more sam sv. oče papež in škofje. Nektere posebne obljube so pa od nekdaj oziroma odveze pridržane samemu papežu, tako, da tudi škofje ne morejo od njih odvezati, ali jih zlajšati. Te vrste obljube so: Obljuba vednega devištva, obljuba iti v samostan, potrjen od cerkvene oblasti, obljuba popotvanja na božjo pot v Jeruzalem, v Rim, in k sv. Jakobu v Kompostelo na Španskem. Da so pa te obljube oziroma odveze papežu pridržane, morajo biti nepogojne, določne in popolne oziroma tvarine, namena in premislika.

Proti obljubi se sme ustaviti, kdor ima oblast čez voljo obljubljenca ali čez obljubljeno stvar. Kdor ima oblast čez voljo

obljubljenca, more obljubo popolnoma ovreči; toraj samostanski predniki obljube svojih podložnih, starši obljube svojih nedoraslih otrok, (dečki so nedorasli do spolnenega 14. leta, deklice do spolnenega 12. leta). Kdor ima oblast čez obljubljeno stvar, more ovreči obljubo toliko, kolikor ovira njegovi oblasti; ako dotičnik, ki je obljubil, pride iz gospodarjeve oblasti, obljuba zopet oživi, n. pr. Ako si obljubil, vsako nedeljo popoldne v cerkvi moliti križev pot, pa potem prideš v tako službo, kjer ti tvoj gospodar zabrani obljubo spolniti, prestane obljuba; ako pa potem zopet prideš v take okoljščine, da bi obljubo mogel spolniti, obljuba zopet svojo moč zadobi in ako je ne spolniš, grešiš proti storjeni in veljavni obljubi.

§. 82.

Prisega.

Prisega je pozivljanje Boga za pričo, da s tem potrdimo resnico svojih besedi, ali pa zvesto spolnitev svoje obljube.

Prisega je trdivna ali obetavna; prva potrjuje resnico besedi ali djanja, druga zagotovlja zvesto spolnenje obljube.

Je slovesna in neslovesna oziroma oblike in načina priseganja. Za veljavnost prisege se zahteva namen in prisežne besede. Obetavna prisega, ktero človek le z besedami izreče, namena priseči pa nima, ne velja, ker manjka namen. Vendar je taka prisega greh, ker se ž njo božje ime po nemarnem izgovarja. Ako je s to dozdevno prisego tudi bližnjemu škodoval, stori tudi greh proti pravici, velik ali majhen oziroma velikosti škode bližnjega, ktero mora povrniti. Kdor pa bi imel namen priseči, ali prisege ne spolniti, priseže krivo.

Da je prisega poštena in dopuščena, mora se priseči v resnici, v razsodbi in v pravici.

V resnici se mora prisegati, toraj samo o stvareh, ktere prisegajoči za resnične spozna. Kdor bi imel kaj neresničnega za resnico in bi na to prisegel, ne bi krivo prisegel; kdor bi pa kaj neresničnega imel za laž, pa bi le prisegel na to, bi krivo prisegel. V dvomu, je li ktera stvar resnična ali ne, ne sme se priseči. Kriva prisega je vselej greh.

V razsodbi, to je iz zadostnega uzroka. Uzrok prisege mora biti ali potreba ali znatna korist. Kdor brez uzroka priseže o resnični stvari, sicer ni krivo prisegel, ali je zagrešil, ker božje ime po nemarnem izgovarja. Nepotrebna prisega sama na sebi je le majhen greh; ako se ji pridruži pohujšanje ali nevarnost krivične prisege, postane velik greh.

V pravici, to je, o stvari dopuščeni in pošteni. Proti pravici bi prisegel, kdor bi obrekovanje potrdil s prisego, ali kdor bi se s

prisego zaobljubil, da hoče kaj slabega storiti. Kdor obrekovanje s prisego potrjuje, smrtno greši.

Prisego obetavno mora človek držati, ako je kaj dopuščenega in poštenega prisegel, drugače prelomi prisego. Ako pa človek prisеže, da bo storil, kar storiti ne sme, ali opustil, kar ne sme opustiti, je že prisegaje grešil; ako potem še prisego spolni, greši drugikrat.

Obetavna prisega, storjena iz pomote, ne velja, ako se je človek pomotil o bistvu ali o bistvenih okoljščinah obljubljene stvari; ako se je pomotil le o slučajnih in malovažnih okoljščinah, velja prisega.

Obetavna prisega iz velikega, krivičnega in zvunanjega strahu ne velja; vendar za mirno vest, naj v takem slučaju prosi za odvezo od prisege, ker sploh človek sam o velikosti strahu ne more soditi.

Obetavna prisega premine: a) ako premine nagibni uzrok; b) ako se bistvene okoljščine znatno premené; c) ako nasprotuje pravu (jus) kterega vikšega; d) ako pri dvostranski prisegi nasprotna stranka ne spolni svoje prisežene obljube; e) ako postavni oblastnik (ravno tisti, kakor pri obljubi) odveže od prisege ali jo premeni; f) ako jo odpusti on, za čigar korist se je dotična obljuba prisegla.

§. 83.

Posvečevanje nedelj in praznikov.

Katoliška cerkev ima od svojega ustanovnika oblast praznike vpeljati, in njihovo posvečevanje zapovedati; sv. oče papež ima oblast za vso cerkev, škofje pa le za svoje škofije. Prazniki so ustanovljeni, da se v pobožnosti, hvaležnosti in svetosti spominjamo dobrot po Kristusu nam podeljenih, ki nas v nebesa pripeljejo; da se udeležimo dušnih dobrot, sklenjenih s posvečevanjem praznikov; in da nam predkazujejo prihodnje dobrote v nebesih, kjer bo za vse nebeščane nikdar minoči praznik.

Vsak poseben praznik je ustanovljen za poseben spomin in iz posebnih namenov. Nedelja je v kršanski cerkvi stopila na mesto starojudovske sabote, v spomin, da nas je ustvaril Bog Oče, ki je prvi dan v tednu počel stvarjati; da nas je odrešil Sin Božji, ki je s svojim častitim ustajenjem na Velikonočno nedeljo dopolnil naše odrešenje; in v spomin, da nas sv. Duh posvečuje, ki se je na Binkoštno nedeljo razlil nad učence Gospodove.

Zapoved posvečevati praznike (nedelje in praznike) zapoveduje: a) pobožno poslušati celo sv. mašo in opravljati druga dobra dela, b) prenehati od hlapčevskega dela. Pridiga in kršanski nauk ni ojstro zapovedan; ali, kdor jih opusti ali iz nemarnosti, ali iz lenobe, ali, da ugodi kteri drugi slabi navadi, n. pr. pijančevanju,

igri itd., greši, ker prestopi naravno zapoved, ljubezen do samega sebe, ktera mu veleva vse storiti, karkoli mu more pospešiti dušno zveličanje. Pridige in kršanski nauki pa so eno najpoglavitniših sredstev za naše zveličanje, ker se v njih učimo pravega kristjanskega življenja, ktero v nebesa pripelje.

Ker je nedelja (in vsak praznik) dan Gospodov, se mora ves dan Bogu posvetiti; posebno se priporočuje prejemanje sv. zakramentov, branje svetih bukev, premišljevanje verskih resnic, dela kristjanske ljubezni do bližnjega. Praznikov ne posvečujejo popolnoma, ki sicer službo božjo opravijo, drugi čas pa z igro, pijančevanjem, ali z nespodobnimi pogovori, ali s še kaj hujšim tratijo.

§. 84.

Poslušanje sv. maše.

Vsak kristjan, ki je na pameti in na sv. mašo paziti more, mora v zapovedanih praznikih pri sv. maši biti. Toraj zapoved o poslušanju sv. maše ne veže nekristjane, majhne otroke, blazne, in take, ki so slepi in gluhi, pač pa take, ki so ali slepi, ali gluhi, ali gluhomutasti. Od te zapovedi odveže nemogočnost in ljubezen do bližnjega. Nemogoče je za bolne, strežaje bolnikov, varhe hiše in živine za tiste, ki so predaleč od cerkve ali jim preslabo vreme nedopusti priti itd.

Da se zapoved spolni, mora biti človek pričejoč na primernem mestu in pazljiv pri celi sv. maši. Pričejoč je, ki je na koru, za altarjem, v stranski kapelici, čeravno ne vidi mašnika, da le sliši zvonček in vidi druge ljudi, kdaj vstanejo, kdaj se prekrižajo. Kdor zvunaj cerkve ostane, kadar je v cerkvi prostor, mu je malo mar za sv. mašo. Pričejoč mora biti pri celi sv. maši; ako pride po Evangelju, ali opusti kteri poglaviten del sv. maše, ni spolnil zapovedi o sv. maši. Pričejoč mora biti tudi z dušo, imeti mora namen, Boga počastiti, mora pazljivo in pobožno moliti, ali svoje misli zediniti z mašnikovimi, ali vsaj misliti na Boga in božje stvari, posebno na trpljenje in smrt Kristusovo. Kdor med sveto mašo spi, se razgovarja, piše, risa, bere posvetno knjigo, ali tudi pobožno knjigo iz same radovednosti, ne pa iz pobožnosti itd., ni pri sv. maši. Mašni strežaj, cerkvenik, pevci spolnijo zapoved, da le tudi na sv. mašo pazijo; tako tudi, kdor svojo vest izprašuje in se za spoved pripravlja, ali pokoro moli itd. Moliti posebne molitve pri sv. maši, n. pr. iz mašnih bukev, roženkranc, sicer ni zapovedano, ampak jako priporočeno, ker take molitve varujejo pred raztresenostjo.

§. 85.

Prenehanje hlapčevskega dela.

Hlapčevska dela imenujemo težka telesna dela, ktera navadno opravljajo posli, težaki in rokodelci; n. pr. orati, kopati, kovati, mizariti, mleti, šivati itd. Prepovedana so tudi nektera druga opravila, pri kterih ne dela toliko roka, ampak glava, kakor: sodnijske obravnave, somnji, prodavanje in kupovanje itd. Vendar se smejo prodajati, oziroma kupovati v prodajalnicah stvari, ktere so za vsakdanje življenje potrebne, jedila, pijača itd. Prodajalci pa morajo imeti glavni vhod zaprt, in odprt le stranski, da s tem pokažejo, da znajo za praznik.

Zasebno kupovanje in prodavanje je sploh dopuščeno, ako se zavoljo tega ne zanemari zapoved o sv. maši.

Dopuščena so dela, čeravno hlapčevska, ktera se skoraj odložiti ne morejo, ali pri kterih se brez velike škode ne sme prenehati; n. pr. kuhati, hišo mesti, živino krmiti, ogenj vzdržavati po plavžih, apnenicah, ogljarnicah. Dela nehlapčevska sploh so dopuščena, n. pr. učiti, peti, pisati, čitati, slikati itd. Popotovati se sme peš, ali na vozu ali na konju; druge stvari voziti se pa ne sme. Lov na divjad in ribe se ne spodobi o praznikih; vendar ako se stori brez posebnega truda in hrupa, in ako se zavoljo tega ne zanemari sv. maša, trdi sv. Alfons Lig. s premnogimi moralisti, da je dopuščen. Brivci smejo ob praznikih briti, ker mnogi ljudje, n. pr. delavci druge dni nimajo časa se priti brit.

V nekterih slučajih dopuščena so pa tudi hlapčevska dela, in ti so: Kadar dopusti cerkvena oblast; kadar je velika sila in potreba; kadar zahteva ljubezen do Boga ali do bližnjega. Tako bi v posebnih okolnostih dopuščeno bilo za zidanje ali popravljanje kakšne cerkve dovaževati apno, kamen, pesek in drugo gradivo; dopuščeno je za silo most popraviti, da ljudje morejo v cerkev, ki unkraj vode stanujejo; ako bi pokošeno seno ali požeto žito prišlo v nevarnost, da ga voda vzame ali skvari, smeli bi ga tudi praznični dan spraviti na varen kraj; dopuščeno je vse, kar je za postrežbo bolnikov treba delati; kopati grob za mrliča; kruh peči pekom, kteri morajo vsaki dan imeti sveži kruh; krojačem izdelati obleko za pogreb ali ženitovanje, ako je pred praznikom na noben način niso mogli končati; kovačem na cestah, da memopotujočih podkujejo konje ali popravijo vozove; hlapcem in deklam delati, ako jim gospodar zapové, dokler druge službe ne morejo dobiti, ktero morajo skrbno iskati itd.

§. 86.

Bogoljubna dela o praznikih.

Ker so praznični dnevi posebno zato odločeni, da v njih opustimo skrb za telo, pa temveč skrbimo za čast božjo in za svojo dušo, priporočena so nam posebno taka dela, ktera čast božjo in zveličanje duše pospešujejo.

O poslušanju besede božje rečeno je že bilo, da biti pri pridigi in pri kršanskem nauku po cerkveni zapovedi sicer ni ojstro zapovedano, je pa vroče priporočeno. Kdor hoče v nebesa priti, mora poznati Boga in njegovo voljo, da jo bo mogel spolnovati, zato je sam Jezus Kristus prišel na svet, učil z lastnimi ustmi, potem pa aposteljne poslal po vsem svetu, naj učijo vse narode, kar jim je on razodel. Toraj, kdor sliši pridigarja, ne sliši navadnega govornika, temveč Sina božjega, kteri po ustih svojih služabnikov uči večne resnice. Jezus pa ne uči samo od zvunaj, temveč poslušalcu tudi srce gane s svojo milostjo, da to, kar sliši z ušesmi, s srcem in voljo sprejme po veri in ljubezni, s kterimi se Bogu približa.

Veliko korist poslušati besede božje dokazujejo premnogi izgledi: Sv. Avguštin, še Manihejec, rad je hodil poslušat pridige sv. Ambroža, sicer ne iz pravega namena, ampak da bi sam skusil, je li Ambrož tako izvrsten govornik, kakor slovi, ali ne. Ali, pripoveduje sam, z besedami, ktere je rad poslušal, prišla mu je v dušo tudi stvar, za ktero poprej ni maral, in odločil je zapustiti Manihejsko krivovero. Primeri še sv. Antona, plemenitega in bogatega mladenča, kterega je pridiga tako užgala, da je iz ljubezni do nebeškega bogastva izvolil pozemeljsko revščino, vse svoje poprodal in daroval ubogim.

Ker more človek iz pridig in kršanskega nauka toliko koristi dobiti za svoje zveličanje, očividno je, da ni samo nemarnež, kdor se ne zmeni za nje, temveč tudi grdi nehvaležnež proti Bogu, ki je po svoji neskončni dobroti vsem ljudem pripravil ta bogati pripomoček za večno življenje.

Da boš pa od poslušanja božje besede imel velike koristi, najprej srce očisti od hudobnih strasti in posvetnih skrbi, da ti trnje ne zatere dobrega semena; poslušaj besedo božjo s spoštljivostjo, ne iz posvetne radovednosti, da bi potem pridigarja kritikoval; nauk si dobro v srce zapiši in obračaj ga na sebe s tem, da ga primerjaš s svojim življenjem; skleni trdno in precej počni živeti po zaslišanem nauku.

Sv. Bernard radovoljno poslušanje božje besede imenuje znamnje, da je kdo za nebesa odločen, sv. Gregor vel. nasproti pravi, da je zaničevanje božje besede znamnje pogubljenja.

Občevanje s pobožnimi ljudmi je za napredek v bogoljubnosti in čednostih velik pripomoček, kteri je za praznične dni posebno priporočen. Nauk, kterega v navadnem razgovoru slučajno dobiš, boš ložej zastopil in bolj stanovitno zapomnil, kakor iz učenega razlaganja, zato pravi sv. Izidor: „Išči društvo dobrih; ako boš tovarš njihovih razgovorov, boš tudi tovarš njihovih čednosti“.

Branje pobožnih spisov donaša največjo korist za dušo; od premnogih, ktere je ravno branje dobrih knjig pripeljalo na stezo čednostnega življenja, in s tem v večno življenje, naj bo posebno omenjen sv. Ignacij, ki je v branju življenja svetnikov najdel pot, na ktero se je tudi nemudoma podal. Posebno koristni so spisi životopisov svetnikov, in morebiti še bolje tistih, kteri so iz grešnikov postali največi prijatelji božji, n. pr. Peter, Marija Magdalena itd. Taki izgledi kažejo, da nobenemu ni nemogoče se zveličati, tudi največemu grešniku ne. Pred branjem zberi svoj duh v prosilni molitvi do sv. Duha za razsvetljenje; beri pazljivo, ne hitro, tudi ne preveliko; rajše malo, pa tisto dobro premišljuj.

Spraševanje vesti ni samo pred spovedjo neobhodno potrebno, ampak tudi drugokrat, ako hočeš v dobrem rasti. Poznati moraš svoje slabosti, da se jih boš odvadil, poznati svoje nagnjenosti, da te ne bodo na slabo zapeljale, poznati svoje pomanjkljivosti, da jih boš s pomnoženim trudom odpravil itd., a za spoznanje je treba spraševanja, za ktero imaš na praznični dan gotovo časa, ako ga med tednom nimaš. Pred spraševanjem vesti spomni se živo pričujočnosti božje; razmišljuj neštevilne dobrote, ktere si od Boga prejel, pa tudi kako si pa ti Bogu vrnil, morebiti greh za dane milosti, nehvaležnost za prejete dobrote, premišljuj gnjusobo greha, in kesaj se ga prav iz srca.

Obiskovanje bolnikov je dobro delo usmiljenja, ktero (velikokrat) marsikteri med tednom ne more storiti, overajo mu premnogi opravki; a na prazničen dan po končani službi božji čas najbolje porabiš, ako greš kterega bolnega obiskat. Bolnik ti je živa šola o ničemnosti tega sveta; opomin, da skrbiš za večnost, na ktere prag boš kmalo prišel; in priložnost si veliko zaslužiti za nebesa.

Je še veliko drugih bogoljubnih del, posebno priporočenih za praznične dni, ktere vse našteti bi predolgo stalo. Eno resnico imej zmiraj pred očmi: Prazničen dan je dan Gospodov, toraj posveti ga Gospodu, preživi ga z djanji, ki so na čast božjo, a tebi zaslužljiva za večnost!

§. 87.

Nabožnosti nasprotni grehi.

Proti nabožnosti se greši z izgovarjanjem božjega imena po nemarnem, s kletvami in bogokletstvom, s skuševanjem božjim, s svetokradstvom in simonijo, in z vsakim grehom proti obljubi, pri-

segi in proti dostojnem posvečevanju praznikov, o kterih pa je bilo najbolj potrebno že zgoraj omenjeno.

a) Božje ime izgovarja po nemarnem, kdor ga izgovarja brez zadostnega uzroka in brez spodobnega spoštovanja; toraj, kdor božje ime izgovarja v jezi in srditosti, v zažuganju, in iz navade, Izgovarjanje božjega imena je greh proti spoštovanju, katero moramo imeti do najsvetejšega imena božjega. Velikost greha se sodi po pomanjkanju zadostnega uzroka in spodobnega spoštovanja; toraj je nepotrebno imenovanje božjega imena v jezi, ali iz navade večji greh, kakor kdor ga pri začudenju izgovori brez zadostnega spoštovanja. Kdor božje ime izgovori s pravim spoštovanjem, čeravno pri nepomenljivih stvareh, nima greha. Ravno to, kar je rečeno o božjem imenu, velja tudi o imenu blažene Device Marije, o imenih svetnikov, o izrekih sv. pisma itd.

b) Kletva in rotenje je zazivljanje zla na sebe ali na druge. Navadna kletva je, ako kdo bližnjemu daje pogrdljive in grešne pridevke, n. pr. Hudič je v tebi! Velikost greha sodi se po več ali manj razžalivnem pridevku, po tem ali reče s pomislikom ali ne, in po tem ali reče za resnico, ali le iz šale. Da je kletev v tem pomenu greh, potrdi nam Jezus, prim. Mat. 5. 21.: „Kdor svojemu bratu reče: raka! (malopridnež), kriv je zbora, kdor mu reče norec, kriv bo peklenskega ognja.“

Z rotenjem, ali z zazivljanjem zla na sebe ali na druge, se pregreši proti Bogu, to je proti spoštovanju božje podobe v človeku; proti ljubezni do bližnjega, kteremu moramo zmiraj dobro želeti; in proti samemu sebi, ker se rotenje povrne na rotivnika samega, po besedah Jezusovih: „S kakoršno mero boste merili, s tako se vam bo odmerilo“, in po besedah sv. pisma starega zakona: „Kdor seje kletev, bo kletev žel“. Velikokrat pa se z rotenjem pregreši tudi proti drugim zapovedim, n. pr. proti četrti zapovedi božji, s pohujšanjem itd. Greh rotenja je tem večji, kolikor večje je zlo, ktero se zazivlje, čim bolj s premislikom in s čim bolj odločno voljo kdo zazivlje slabo. Tom. Akv.: Maledictio secundum suum genus est peccatum mortale, et tanto gravius, quanto personam, cui maledicimus, magis amare et revereri tenemur.“

Strast ne pomanjša greha kletve in rotenja, ampak večjidel še poviša.

Pri kletovalcih in rotilnikih iz navade je treba razločiti, ali se s pravim obžalovanjem svojih grehov prizadevajo odvaditi se te grešne navade, ali ne. Kdor se resnično in zdatno prizadeva, da bi se te grešne navade odvadil, pa mu le še kterikrat kletev ali rotenje iz ust uide, se sme soditi, da mu je ušla brez premislika in nehoté; kdor bi se pa ne prizadeval, se odvaditi, še ni vstal iz greha, toraj ima pri vseh kletvah in rotenjih, neprenehoma voljo kleti, čeravno bi jih izgovoril brez premislika.

c) Bogokletstva je kriv, kdor zavedno, ali s premislikom misli, govori ali stori kaj nespodobnega ali zaničljivega proti Bogu, ali božjim stvarem; v prvem slučaju je neposredno, v drugem posredno bogokletstvo.

Neposrednega bogokletstva je tedaj kriv, kdor Bogu pripisuje kaj slabega, kar se mu nikdar pripisovati ne more, n. pr. Bog je neusmiljen, krivičen . . .; kdor Bogu taji kakošno lastnost božjo, n. pr. Bog ni vsemogočen, neskončno moder . . .; kdor ktero božjo lastnost pripisuje sebi ali komu drugemu vstvarjenemu bitju, n. pr. Herodeževi lizuni so mu rekli, da govori kakor Bog . . . Judovski duhovni niso Jezusa spoznali za Sina božjega, zato so rekli, da Boga kolne, ker je rekel, da je Sin božji; kdor stori kaj takega, s čim zaničevanje do Boga pokaže, n. pr. kdor bi iz zaničevanja do presvetega Rešnjega telesa plunil na mašnika, ki nosi bolniku sveto popotnico.

Posrednega bogokletstva je kriv, kdor zaničljivo misli, govori o božjih stvareh, toraj o sv. veri, o sv. zakramentih, o službi božji, o angeljih, o svetnikih, posebno o blaženi Devici Mariji itd., ali pa tudi stori kaj takega, s čim pokaže zaničevanje do teh božjih stvari, n. pr. kdor bi iz zaničevanja do kterega svetnika njegovo podobo oblatil.

Bogokletstvo storjeno s premislikom je silno velik greh, neposredno je večje, kakor posredno. Lev. 24. 15.: „Kdor ime Gospodovo kolne, naj smrti umrje!“ Sv. Hieronim: „Ni je strašnejše reči, kakor je bogokletstvo.“ Sv. Tomaž: „Vsaki greh je manjši od bogokletstva.“ Velikost greha pomanjša nezadostni premislek in nedoločena volja; kdor bi izgovoril bogokletno besedo ponameroma in skor nevedoma, pa bi s tem ne hotel nečast storiti Bogu ali božjim stvarem, imel bi le mali greh.

Strast ne pomanjša greha bogokletstva, temveč stori večji greh. O bogokletstvu iz navade primeri, kar je rečeno o kletvi in rotenju iz navade.

d) Boga skuša, kdor brez primernega uzroka popolnoma nenavaden dogodek — čudež, od Boga zahteva in pričakuje. Primeri, kako je hudič skušal Jezusa, naj skoči s tempeljnove strehe, in mu je odgovoril Jezus: „Pisano je: Ne skušaj svojega Boga!“ Kadar je uzrok prav veliko važen za zveličanje naše ali bližnjega, ali za spolnitev volje božje, sme se od Boga prositi čudež s pogojem, ako je sv. volja Božja. Kdor bi pa nepogojno zahteval čudež od Boga, čeravno za velevažno stvar, n. pr. spreobrniti krivoverce, bi grešil, ker so še drugi pripomočki, s kterimi se krivovercem resničnost sv. vere dokazati more. Kdor gre brez potrebe v smrtno nevarnost zaupaje na pomoč božjo, jako greši, ker s tem brez primerne potrebe izvenreden dogodek upa od Boga, toraj Boga skuša; kdor pa iz predrznosti gre v smrtno nevarnost, greši proti peti zapovedi božji.

§. 88.

Nadaljevanje.

e) Svetokradstvo.

Svetokradstvo je nevredno ravnanje s svetimi rečmi. Sveta reč je pa vse, kar služi k službi božji, namreč ali oseba, stvar ali kraj. Svete osebe v tem pomenu so osebe, ki so na posebni način službi božji posvečene, ali po tonzuri ali po slovesni obljubi. Sveti kraji so, kteri so posvečeni od škofa, ali blagoslovljeni od škofovega namestnika in namenjeni ali za službo božjo, ali za zakopanje mrtvih. Svete stvari so, ktere so odbrane in ustanovljene za službo božjo, toraj najprvo sv. zakramenti, med kterimi je na najodličnejšem mestu presveto Rešnje telo, potem vse, kar služi pri opravljanju službe božje, kakor altarji, svete posode, sv. pismo, cerkvene šege, cerkveni imetek itd.

Svetokradstvo je trojno: osebno, stvarno in mestno.

Z osebnim svetokradstvom bi se pregrešil, kdor bi duhovnika zlovoljno udaril, v krivične pravde zapletal ali preganjal, kdor bi nečisto grešil z osebo Bogu posvečeno. Prim.: „Si quis suadente diabolo . . .“

Mestno svetokradstvo se zgodi s tem, da se oskruni cerkev, kapela ali pokopališče, n. pr. z oropanjem, požigom, prelivanjem človeške krvi po zlovoljnem djanju, z nečistostjo, s pokopanjem nekrščenega ali izobčenega človeka na kristjanskem pokopališču itd.

S stvarnim svetokradstvom se pregreši, kdor sv. zakrament nevredno prejme; kdor svete posode ali mašna oblačila onečasti, rabi za posvetne potrebe; kdor jih okrade; kdor besede sv. pisma rabi za nespodobne šale; kdor cerkveni imetek poškoduje, ukrade, ali ogoljufa itd.

Svetokradstvo je smrten greh in tem večji, čim svetejša je stvar, s ktero se nevredno in nespodobno ravna; ako je stvar malovažna, je tudi greh le majhen greh, n. pr. za majhno šalo rabiti ktero besedo iz sv. pisma.

§. 89.

Nadaljevanje.

f) Simonija.

Simonija je premišljena volja za posvetno ceno kupiti ali prodati ktero sveto ali duhovno reč, ali stvar pridruženo duhovni reči.

Posvetna cena je a) denar in denarja vredna stvar; b) obljubljena pomoč in varstvo (protectio); c) storjena postrežba. Posvetna stvar more biti pridružena duhovni na trojni način: a) predhodno pridružena, ako duhovna stvar pristopi posvetni, n. pr. po-

sestvo s patronatom; b) nasledno pridružena, n. pr. pravo pobirati desetino za storjeno duhovsko službo; c) spremljajoče pridružena, n. pr. trud pri spolnovanju duhovske službe.

Svoje ime ima ta pregreha od Simona čarovnika, ki je, vidé da se sv. Duh podeljuje po pokladanju rok apostoljnovih, ponudil (Petru in Janezu) denarjev, rekoč: „Dajta tudi meni oblast, da prejme sv. Duha, na kogarkoli položim roke.“

Simonija je samo notranja, ako kdo v srcu sklene, dati posvetno za duhovno stvar, ali še ne dá.

Simonija z mislimi je, kadar kdo dá drugemu denarno ceno z namenom, da bi od njega dobil ktero duhovno reč, vendar svojega namena nikakor ne razodene; n. pr. ako bi kdo svojega spovednika pogostil, z namenom, da bi laglje odvezo dobil.

Ako se namen, denarno vrednost dati za duhovno reč, razodene, ali posvetna stvar se še ne izroči, je simonija pogodbena; in sicer nepopolno pogodbena, ako se dotični namen od ene stranke že razodene, a od druge se še ne razodene privoljenje k taki kupčiji; ako se pa namen od ene stranke razodene in od druge stranke privoljenje naznani, ali še od nobene stranke ne spolni, je simonija čisto pogodbena.

Ako se pogojeni namen od ene stranke že tudi spolni, je mešana simonija, namreč zmes pogodbene in stvarne simonije.

Ako se je pa namen od obeh strank izrazil in tudi že spolnil, toraj, da se je posvetna že premenjala za duhovno stvar, je simonija popolna ali stvarna.

Simonije bi bil kriv, kdor bi za odvezo od grehov, od zaobljube, ali od cerkvenih zadržkov vzel ali zahteval plačilo. Ne bi pa simonije kriv bil, kdor bi pri okolnosti odveze, n. pr. od cerkvenih zadržkov vzel milošnjo, ali povrnenje stroškov, truda pri pisanju, ker bi v tem slučaju ne prodajal duhovne stvari za posvetno. Tudi plačilo za sv. mašo ni simonija, ker se ne dá za sv. mašo (čeravno je to navadni izraz), ampak dotična svota se dá za prehranjenje mašnikovo in za njegov trud, po besedah Jezusa Kristusa, Luk. 10. 7.: „Vreden je delavec plačila.“ Sv. Pavelj I. Kor. 9. 13. pa pravi: „Ki služijo altarju, naj imajo svoj del od altarja.“ — Kdor blagoslovljene sveče, kronice itd. prodaja, ne stori simonije, ako jih zavoljo blagoslova nič dražje ne prodaja; ako bi jih pa zato, ker so blagoslovljene, prodal dražje, bi blagoslov prodajal, toraj bi bil kriv simonije.

Simonija je velik smrten greh, prepovedan pod največimi cerkvenimi kaznimi; celo iz cerkve je izobčen, kdor se pregreši s simonijo popolno ali stvarno, in izobčenje je oziroma odveze zadržano samemu papežu.

B. Ponižnost.

§. 90.

Ponižnost je čednost, vsled ktere se ne povzdigujemo čez to, kar smo. Ponižen človek oziroma Boga spozna, da v vsem od Boga odvisi, da ni vreden neštevilnih dobrot, ktere mu Bog zmiraj podeljuje, zato sam sebe Bogu izročuje in povsod le čast božjo išče. Oziroma ljudi spozna, da ima sam tudi slabih lastnosti, a bližnji, da ima dobrih, zato se ne povzdiguje čez svojega bližnjega, ne išče druge prekositi v časti in veljavi, poniževanja in zaničevanja radovoljno potrpi, dobro vedé, da so tudi zaničevanja orodje v roki dobrotljivega Očeta, ki ga vodi v nebesa.

Ponižnost je temelj drugih čednosti; sv. Gregor pravi: „Kdor brez ponižnosti nabira čednosti, prah nosi proti vetru.“ Zato je Odrešenik sv. ponižnost neprenehoma priporočeval z besedo in z izgledom. „Učite se od mene, jaz sem krotek in ponižnega srca.“ (Mat. 11. 29). „Ponižal se je in je bil poslušen do smrti, do smrti pa na križu.“ (Filip. 2. 8).

Ponižnost je trojna: zadostna, obilna, čezobilna. Zadostna je poslušna višemu in se ne povišuje čez enakega; obilna je poslušna tudi enakemu, in se ne povzdiguje čez nižjega; čezobilna je tudi poslušna zavoljo Boga.

Ponižnosti nasproten je iz pomanjkanja napuh, to je grešno poželjenje po povikšanju svoje veljave. Popolen napuh dobrot, ktere prejme, ne pripisuje Bogu, ampak sam sebi, zato tudi Bogu neče podložen biti; nepopolen napuh se pa le čezmerno povzdiguje čez svojo veljavo, vendar Bogu in vikšim ne odreče poslušnosti. Popolen napuh je smrten greh, nepopolen je pri malenkostnih stvareh le majhen greh.

Napuh je naglaven greh, početek vsacega greha; posebno pa iz njega izvirajo predrznost, slavohlepnost, bahatost, hinavščina, zaničevanje bližnjega, trdovratnost, neposlušnost itd.

Ponižnosti nasprotna je podlost iz preobilosti, ki je brezobzirni posluh vikšemu iz slabega namena. Podel človek pusti očito teptati celo po človeški svoji dostojnosti, da le svoj namen doseže, na skrivnem pa z zobmi škriplje na njega, kteremu se očitno vklanja. Podlost je grd greh, ki sramotí človeka.

C. Poslušnost.

§. 91.

Poslušnost je čednost, ktera voljo človeško stori pripravno spolnovati voljo zapovedujočega. Boga morajo poslušati vse stvari, ker je gospodar vseh; podložni morajo poslušati svoje vikše v stvareh, v kterih so jim podložni, ako ne zapovedajo kaj proti volji

božji. Toraj mora vojak svojega vojaškega poveljnika poslušati v vsem, kar tiče vojaštvo; oziroma drugih stvari (n. pr. oziroma svojega osebnega imetka) mu vojskovodja nima pravice zapovedovati. Ako vikši kaj proti volji božji zapové, ne sme se poslušati, ker „je treba Boga bolj poslušati, kakor ljudi.“ (Apost. dj. 5. 29).

Poslušnosti je iz preobilnosti nasprotno neobzirno hlapčevstvo, ktero tudi v prepovedanih stvareh posluša; iz pomanjkanja pa neposlušnost, ki je smrten greh, ako zavoljo malenkostne tvarine ni le majhen.

D. Hvaležnost.

§. 92.

Hvaležnost je čednost, s ktero dobrotnikom povračujemo prejete dobrote. Hvaležni moramo biti posebno Bogu, svojemu prvemu in največjemu dobrotniku, potem pa tudi ljudem, od kterih prejemamo dušne in telesne dobrote. Hvaležnost je trojna, prva radovoljno prizna dobrotnikovo milost in vredno čisla prejeto dobroto; druga se za prejete dobrote dostojno zahvali; tretja pa povrne.

Hvaležnosti nasprotna je nehvaležnost, ki je tudi trojna, prva neče povrniti prejete dobrote, čeravno je dobrotnik v potrebi; druga taji prejeto dobroto in se še ne zahvali za njo; tretja pa dobrote celo ne prizna, ampak jo ceni kot zlo in za njo zlo vrača.

Nehvaležnost je grd, ostuden greh, sovražen od Boga in vseh poštenih ljudi; v malenkostnih stvareh je pa le majhen greh.

E. Resničnost.

§. 93.

Resničnost je čednost, ktera nas nagiba, da svoje besede in djanja poenačimo z svojimi mislimi. Resničnost je zapovedana po naravski postavi, ker imamo zato neprecenljivi dar govora, da ž njim naznanjamo svoje misli, ne pa, da bi jih ž njim lagaje še le zakrivali. Jezus nas uči: „Bodite priprosti, kakor golobje“ (Mat. 10. 16); in sv. Pavelj: „Zato opustite laž, govorite resnico vsakteri svojemu bližnjemu!“ (Efež. 4. 25).

Resničnosti nasprotna je laž, prilizovanje in hinavščina.

Z lažjo se pregreši, kdor vedoma govori, kar ni res, z namenom, da bi bližnjega pripravil v zmoto. Bistvo laži je v tem, da kdo govori proti svojemu prepričanju, toraj drugače govori, kakor misli. Ako ima kdo kaj neresničnega za resnico in tako pripoveduje, ni lagal, se je le zmotil; kdor je pa o kteri resnični stvari (napčno) prepričan, da ni resnična, in jo kot resnično pripoveduje — laže.

Prilike in basni niso laži, ker vsak poslušavec lahko spozna, da govornik nobenega noče v zmoto pripraviti, temveč le podučiti. Kdor kaj obljubuje in ima resnično voljo (med obljubovanjem) svojo obljubo tudi spolniti, potem je pa ne spolni, ker ne more ali pa tudi neče — ne laže, temveč je v prvem slučaju popolnoma nekriv, v drugem pa je nezvest.

Laž je greh; (Mat. 1. 11): „Usta, ktere lažejo, dušo umoré.“

Razločuje se trojna laž; laž škodljiva bližnjemu, laž za kratek čas, in službena laž. Škodljiva laž je velik ali majhen greh po velikosti bližnjemu storjene škode. Laž za kratek čas je le majhen greh, ako se ž njo ne dá ktero pohujšanje; ako poslušavci lahko spoznajo neresničnost besedí, tudi majhen greh ni, vendar se je je treba ogibati, ker se kaj lahko pohujšanje dá. Službeno laž imenujemo laž, s ktero kdo hoče od sebe ali od bližnjega odvrniti pretečo škodo, ali si nakloniti sebi ali bližnjemu dobiček brez oškodovanja kterega bližnjega. Ta laž je manjši greh, kakor škodljiva laž, vendar je tudi razžaljenje božje, velik ali majhen greh oziroma njegovih ostalih okoljščin.

Kdor resnico samo zakriva, še ne laže, ampak še le potem, ko neresnico govori. Sv. Anastazija so Julijanovi vojaki iskali, da bi ga ubili; on jim gre nalašč nasproti, in ko ga prašajo, je li sv. Anastazij daleč od tod, jim odgovori, da ni daleč, in vojaki so pustivši njega brzo po cesti hiteli — Anastazij ni lagal.

Od človeka se ne zahteva, da bi moral vselej vse povedati, kar zna, temveč kedaj sme, kedaj pa tudi mora zamolčati resnico; v takem slučaju se resničnost premeni v zamolčljivost. Zamolčljivost je čednost, ktera razodenje notranjega znanja tako vreduje, da se ne objavi nepotrebno, nedopuščeno in drugim škodljivo. Dolžnost, po kteri moramo tajnosti za sebe obdržati, je, ki omejuje razglašenje resnice in zahteva zamolčljivost. Tajnost je ali naravska, ali službena, ali obljubljena. Naravska tajnost se ne sme razglasiti; službena in obljubljena tajnost pa se sme objaviti, ako to zahteva velika korist bližnjega. Kdor razglasi tajnost brez zadostnega uzroka, greši proti ljubezni do bližnjega in proti pravici. Greh je tem večji, čim večjo škodo ali nadležnost je trpel bližnji zavoljo razglašenja tajnosti. Obdržati tajnost se včasih sme dati dvoumni odgovor, ki pa mora biti tak, da se lahko za dvoumni odgovor spozna; kdor bi izrečnim besedam pri sebi drugi pomen pridajal, kakor ga sploh imajo, greši, kakor z lažjo.

Resničnost zahteva, da človek tudi z zvunanjim ponašanjem kaže, kar v srcu misli. Vendar se iz tega važnega uzroka človek zvunanje sme drugačnega delati, ako se s tem ne namerava ne preslepljenje bližnjega, ne kaj drugače grešnega. Prim. Jezus, ki se je prikazal dvema učencema gredočema v Emavs, in so bili že blizo trga, se je delal, kakor da hoče iti naprej, akoravno je že odločil, kaj da bo storil. — Zakaj? Zato, da je učencema dal priložnost,

da sta ga k sebi vabila in se jima je potem povabljen razodel. Sem spada tudi zvijača, ktera storjena iz važnega uzroka in dobrega namena, ni greh; prim. vojskine zvijače itd.

F. Darežljivost.

§. 94.

Darežljivost je čednost, ktera človeka nagiba, da svoj imetek za čast božjo, za svojo in bližnjega korist rad izdaje.

Darežljivost je naravna posledica spoznanja našega razmerja do Boga in do posvetnih stvari. Vse kar smo in kar imamo, smo in imamo od Boga, zato moramo zmiraj pripravljeni biti, vse svoje in tudi samega sebe darovati Bogu, to je, nekako povrniti mu podeljene dobrote.

Bog nam je dal zemeljski imetek, da sebi in bližnjemu poskrbimo v potrebah; kdor ne dela tako, greši proti volji božji.

Darežljivosti nasprotna je zapravljivost iz preobilnosti in lakomnost iz pomanjkanja. Zapravljivec raztresa brez potrebe in brez pravega primernega namena; lakomnik pa le skupaj grabi, denar bolj ljubi kot sebe in bližnjega, zato v potrebi ne poskrbi zadostno ne sebi ne drugemu. Lakomnost je naglaven greh in večji kot zapravljivost; zato (I. Tim. 6. 10) jo sv. Pavelj imenuje korenino vsega zla. Iz nje najrajše izvirajo izdajavstvo, sleparija (z besedami), goljufija (z djanji), krive prisege, trdosrčnost itd.

G. Pravičnost.

§. 95.

Uvod.

Pravičnost je čednost, ktera človeško voljo nagiba, da vsakemu dá svoje; toraj jo nagiba, da bližnjemu pusti, kar je njegovega, se varuje goljufije, ukradeno povrne, poškodovano popravi in v pogodbah dano obljubo natančno spolni.

Pravičnost je postavna (legalis), razdelivna (distributiva) in menjivna (comutativa).

Postavna pravičnost vravnuje razmerje podložnih do predstojnikov, to je, nagiba jih, da dajo, kar po postavah gre gospodarju (kralju, knezu) in soseski (kraljestvu, deželi).

Razdelivna pravičnost nagiba predstojnike (kralja in njegove služabnike), da podložnim deželske dobrote po njihovih zaslugah in zmožnostih pravično razdeljujejo; semkaj tudi spada kaznovalna pravica, ki hudodelnike po zasluženju kaznuje.

Menjivna pravičnost vravnuje razmerje med zasebniki; toraj zasebnike nagiba, da eden drugemu dajo in pusté, kar kteremu po pravici gre.

Kdor prestopi menjivno pravičnost, mora storjeno škodo popraviti; prestopek postavne in razdelivne pravičnosti pa ne zahteva povračila, ako se ne žali ožje pravo kterega zasebnika, n. pr. predstojnik ni dolžan popraviti škodo, ako za javno službo izvoli manj vrednega služabnika prestopivši bolj sposobnega; ako bi pa izvolil nesposobnega, mora škodo popraviti soseski in tudi zasebnikom, ako bi zavoljo nesposobnega javnega služabnika škodo trpeli.

Razdeljenje pravičnosti v postavno, razdelivno in menjivno je posebno važno zavoljo povračila poškodbe, ker mora storjeno škodo popraviti le kdor prestopi menjivno pravico. Iz tega sledi, da ni zapovedano povrniti državi škodo storjeno z goljufijo na davkih ali pri mitnici, čeravno je grešna. Drugače pa je stvar z davkarskimi uradniki, kteri so vsled svoje službe, za ktero so od države plačani, dolžni iztirjati davke in mitnino; ako z nemarnostjo v službi ali goljufijo državo oškodijo, prestopijo menjivno pravičnost, in zato morajo škodo povrniti, čeravno jih državni pravdnik ne zasači. Isto velja o njem, ki bi kterega uradnika na goljufijo zapeljal, ker je udeleženec goljufije, s ktere se menjivna pravičnost prestopi. Pod postavno pravičnost spada tudi dolžnost vojaške službe, toraj greši proti pravici, kdor se z nedopustljivimi sredstvi vojaški službi odtegne, vendar na vesti ni dolžan povrniti državi s tem storjeno škodo. Nekteri moralisti imajo postave o posrednih davkih za samo kazenske postave, vendar je verjetnejši nauk drugih — posebno sv. Alfonza, da prestopek teh postav ni brez greha, če ne zavoljo druzega, že zavoljo nevarnosti velikih kazni in osramotenja. Prunner pravi: „Kdor s prestopljevanjem postav o posrednih davkih svoji lakomnosti streže, naj se mu kot pokora naloži, da tako pridobljeno deloma dá za kako bogoljubno reč (ad pias causas).“

Predmet pravičnosti je pravo (jus), ki ima različne pomene. Zdaj pomeni postavo, kot pravilo postavi primernega djanja; v tem pomenu govorimo o naravnem, čeznaravnem, cerkvenem, državljanskem pravu. Zdaj pomeni sodnikovo razsodbo; zdaj stvar, ktera komu sliši; zdaj zopet uzrok, zakaj je dotična stvar njegova; zdaj znanje postave, to je pravoslovje. V ožjem pomenu pa pravo (jus) pomeni postavno zmožnost za svojo korist kaj prejeti, imeti ali storiti; reče se postavna zmožnost, ker ne smemo vsega storiti, kar bi fizično storiti mogli, ampak le, kar je postavam primerno.

Pravo je naravno, božje in človeško, kakor izvira ali iz božjih, naravskih ali pa iz človeških postav. Razloči se v tako, kterega se človek more odpovedati, in kterega se ne more odpovedati. Oziroma učinka se razdeli v ožje in širjo pravo (jus strictum et non strictum). Ožje pravo je postavna zmožnost kaj imeti ali delati, kar tiče lastno korist; širje pravo pa je postavna zmožnost kaj imeti ali delati,

kar zadeva občno korist. Ožje pravo je zopet dvojno; pravo do stvari (jus in rem), in pravo na stvari (jus in re). Pravo do stvari je ono pravo, po kterem ima stvar postati njegova, n. pr. komu je obljubljena, prodana ali še ne izročena ktera stvar, ima pravo do nje. Pravo na stvari ima on, komu je že postavno izročena. Posebna vrsta prava je lastnina.

§. 96.

Lastnina.

Lastnina je zmožnost, s ktero stvarjo gospodariti kot s svojo za lastno korist. Bog je lastnik vseh stvari, ljudje smo le solastniki nekterih stvareh, do kterih nam je Bog dal oblast. Lastnina je popolna, kadar imamo oblast na stvar in njeno korist; nepopolna, ako imamo gospodariti s samo koristjo, s plodom stvari, ne pa tudi s stvarjo.

Oziroma svojih prirojenih dobrot, zmožnosti dušnih in telesnih, nismo popolni gospodarji, ampak Bog nam jih je dal, da se jih moremo posluževati, da ž njimi dosežemo svoj namen. Oziroma zemeljskih stvarí je človek pravi lastnik, kar jasno pričajo besede, s kterimi je Bog vse zemeljske stvari izročil človeku, kot gospodarju: „Gospodujta čez ribe v vodi in ptice pod nebom, in čez vse živali, ki se gibljejo na zemlji.“ (I. Mojz. 1. 28). Tudi v 7. zapovedi: „Ne kradi!“ je Bog neovrgljivo zavaroval vsakemu svoje.

Zasebna lastnina (popolna) na zemeljske stvari je za ljudi, po izvirnem grehu pokvarjene, potrebna, ker nas vsakdanja skušnja uči, da ljudje za lastne stvari mnogo pazljivejše skrbé, kakor za občinske; kjer pa imajo več ljudi kaj skupnega, se večidel prepirajo in pravdajo. Toraj je načelo socialistišno in komunistično popolnoma napčno, zavržljivo, je krivično proti Bogu in bližnjemu, in pogubivno človeškemu društvu. Bog sam je pravo lastnine z mnogimi postavami o lastnini potrdil, kar je tudi vtemeljeno v naravi človeški; zato precej v začetku človeštva vidimo, da je Abel imel svoje ovce in Kajn svoja lastna polja. Pogubivno je komunistično načelo društvu človeškemu, ker bi posebno težja in zaničevana dela nihče ne hotel delati, v obče bi vsako delo opešalo, ako bi delavec ne pričakoval plačila primernega trudu; čim bolj pa delavec zna, da se ne poti za druge, tem pridnejši in stanovitnejši je pri svojem delovanju. (Perin.) Sploh je še nerešeno vprašanje, kdo bi razdelival dela, kdo plode? po kterem načinu? Komunisti mislé, da vse to bi opravila vlada, izvoljena po občnem glasovanju; ona naj bi razdelila dela in koristi ali po zmožnostih, ali po zaslugah, ali po potrebah. Samo pozabili so dotični vladi pripisati vsevednost, s ktero bi poznala vse zmožnosti, zasluge in potrebe vsacega posameznega; dokler vlada nima te vsevednosti, vladala bo po načelu

komunističnem hinavstvo, izdajavstvo, laž, sleparija. Ker bi bila vlada nekako vsemogočna, bi se vsi samo potezali, priti do vlade, in iz tega splošnega prizadevanja vseh do svrhe, ktero le nekteri doseči morejo, izvirali bi večni prepiri, nemiri, domače vojske, največa zla, ktera človeško društvo podkopati morajo. Mesto svobode imeli bi ljudje sužnost v najožjem pomenu, mesto sreče in miru imeli bi pogubljenje in večne nemire. Zato Pij IX. komunistično načelo imenuje krivično in istemu naravnemu pravu povse nasprotno, ktero bi vse pravice, vse stvari in lastnine, celo človeško društvo v temelju prevrnilo, ako bi prevladalo. Toraj človek sme iskati posvetne dobrote (premoženje), vendarle s pravičnimi sredstvi; tudi sme ceniti premoženje, pa ne zavoljo njega samega, ampak zato, ker mu je sredstvo, s kterim zadostuje svojim potrebam, in pomoč za dobra dela delati; tudi obilnost in bogastvo ni grešno, ako človek ne navrže vse svoje srce nanj, temveč ga rabi za bogoljubne namene.

§. 97.

Nadaljevanje.

Nihče nima popolne lastnine do drugih ljudi, to ima samo Bog; vendar smejo deželski poglavarji zavoljo oblasti, podeljene jim od Boga, hudodelnike tudi v smrt obsoditi. Nepopolno lastnino, to je na korist in delo drugih ljudi, more človek imeti, ker je vsak človek gospodar svojih djanj in njihov učinek lahko drugemu prepusti, kar se pri vsaki službi zgodi.

Nepopolna lastnina do človeka se dobi: a) po pogodbi; b) po vojskinem pravu; c) po obsodbi zavoljo ktere hudobije. Kupčija z ljudmi je proti naravnemu pravu človeškemu, ktero zahteva, da človek vstvarjen po podobi božji, je svoboden, tako da tudi sam sebe ne more prodati, le trud in plod svojega delovanja sme prodati.

Videvši, o kterih stvareh morejo ljudje kot s svojimi razpolagati, poglejmo, kdo more biti lastnik.

Lastnik more biti vsak človek in samo človek.

Oziroma otrok in žen ima vsaka država posebne postave. Sin je popolen lastnik stvarí, ktere je po postavnem načinu dobil ali s pridnostjo, ali darovane, ali podedovane; oskrbljuje jih njegov oče, dokler je sin pod očetovsko oblastjo, in oče sme dohodek od teh stvari porabiti za odgojo sinovo. Pod očetovo oblastjo je, dokler ne spolni 24. leto; more pa še pred spolnjenim 24. letom dobiti polnoletnost po sodnikovi razsodbi ali po dopuščanju očetovem.

Imetek žene (soproge) je trojen: a) dota, od ktere sme mož dohodke rabiti za potrebe v hiši; b) skupni imetek, kterega imata mož in žena skupaj in se pri ženitvanski pogodbi pogodita, kako ga bodeta oskrbovala in rabila; c) zasebni imetek žene, kterega ima še izvun dote in skupnega imetka sama za sebe. Oziroma dote ima

žena popolno lastnino, mož pa nepopolno, namreč oskrbovanje in vžitek; od zasebnega imetka ima pa žena popolno in nepopolno lastnino, ako sama ne izroči oskrbovanja ali z molčečim priznanjem, ali pa izrečno. Po avstrijskem pravu postane tudi dota ženina popolna lastnina moževa, ki je pa za toliko ceno dolžnik ženi. Ako dota obstoji iz nepremakljivega blaga, ktero je od izvedencev precenjeno in cena od moža potrjena, tudi mož postane popolni lastnik dotičnih stvarí, toraj jih sme prodati, zamenjati itd., vendar je proti ženi dolžnik za toliko, kolikor je znesla cena dotičnih nepremakljivih stvarí. Ako pa je dota nepremakljivo blago in ni bilo cenjeno, ima žena do nje popolno lastnino, mož pa nepopolno, toraj jo sme rabiti za hišne potrebe, ne pa prodati. Po smrti moževi dobi žena tudi nepopolno lastnino do vsega imetka, to je gospodarstvo. Milošnjo sme davati že iz skupnega imetka; ako nima zasebnega imetka, sme iz dohodkov svoje dote in skupnega imetka podperati svoje potrebne starše ali tudi svoje otroke iz prejšnjega zakona.

Imetek duhovnov je: a) Dedinski, izhajajoči iz dote, darov, podedovanja; b) zasluženi, prejet kot plačilo za spolnovanje cerkvenih opravil, ktere niso službeno zapovedane, n. pr. štipendije za sv. maše, za pridigovanje itd. c) Cerkveni, kterega prejme kot dohodek svoje službe. d) Prihranjeni, kar si od dohodkov z varčnostjo prihrani in bi smel potrositi, živeč po svojem.

Oziroma dedinskega, zasluženega in prihranjenega imetka so duhovni popolni lastniki; od cerkvenega sme duhoven toliko porabiti, kolikor mu je potreba za živež po svojem stanu in dostojanstvu; ako bi cerkveni dohodki večji bili, mora jih porabiti za dobrodelne stvarí, n. pr. cerkvi, revežem itd. Ako ima duhoven izvun cerkvenega imetka tudi dedinskega, zasluženega ali prihranjenega imetka sme samo od cerkvenih dohodkov živeti po svojem stanu, z ostalim imetkom stori, kar mu je drago, ker je popolen lastnik.

Oziroma umotvornih izdelkov že samo naravsko pravo zahteva, da ima do njih popolno lastnino in dohodek (nepopolno lastnino), kdor jih je izdelal, ker je vsakdo gospodar svojih djanj, ako ni že komu odstopil nepopolne lastnine na plod svojega delovanja. Toraj se rokopisi, govori, brez dopuščenja pisateljevega, oziroma govornika, ne smejo dati tiskati. Za tiskane spise bi naravno pravo zahtevalo, da niso več popolna lastnina pisateljeva, temveč lastnina občinska, ker so javnosti izročeni, vendar smejo po nekterih državljanskih postavah pisatelji zabraniti ali prevod, ali drugi natis istega spisa. Isto velja o drugih iznajdbah, za ktere po državljanskih postavah more zahtevati in dobiti poseben privilegij, kdor jih je iznajdel.

§. 98.

Kako se dobi lastnina.

Od stvarí, ktere niso nobenega, postane lastnik, kdor jih vzame za svoje. Domače in vdomačene živali se ne smejo vzeti, ker imajo že svojega gospodarja. Domače živali so tiste, ktere že od narave nimajo svobode in se sploh v prosti naravi ne nahajajo; n. pr. goveda, konj, kokoš itd.; vdomačene so tiste, ktere so po naravi svobodne, in tudi v prosti naravi živé, pa jih je človek vlovil, ali k sebi privadil; n. pr. privajeni ptiči, čbele itd. —

Tudi divjad se ne sme vzeti, ako je lov komu prodan; ako je divjad zaprta na kakšnem posebnem mestu, je kakor domača; kdor jo vzame, pregreši se proti popolni lastnini in mora celotno vrniti; ako pa divjad ni kje zaprta, mora, kdor jo tatvinsko vlovi, povrniti lovskemu gospodarju, kolikor velja upanje za dotično divjad dobiti, na priliko okoli polovice veljave.

Ako vdomačene živali pobegnejo, da jih pravi lastnik ne more najti, so njegove, kdor jih dobi, ker se sme misliti, da so divje in brez gospodarja. Vendar ima avstrijsko državljansko pravo nekaj posebnih določil oziroma vdomačenih živali, n. pr. čebelni roj, ki se je od pravega lastnika zgubil, sme čez dva dni, druge vdomačene in potem zgubljene živali pa še le čez 42 dni vzeti za svoje, kdor jih je našel, ako jih med tem časom pravi lastnik ni našel ali nazaj zahteval.

Ako ktera stvar pride v take okoljščine, da bi bila za pravega gospodarja gotovo zgubljena, ako bi je drugi ne rešil iz pogubivne nevarnosti, je ne sme vzeti za svojo, kdor jo je rešil, ampak vrniti pravemu lastniku, ker ima stvar, naj bi bila v še tako veliki pogubivni nevarnosti, vendar-le zmiraj še svojega lastnika; n. pr. ako volku odvzameš vkradeno ovco, ako iz goreče hiše rešiš stvari, ki bi bile brez tvojega posredovanja gotovo zgorele itd. Ako ima dotičnik za rešenje take stvarí kakšne stroške, mu jih mora pravi lastnik povrniti; ako pa rešitveni stroški presegajo vrednost rešene stvari, jih pravi lastnik ni dolžen povrniti, in nasledno si sme rešivec rešeno stvar za povračilo stroškov pridržati.

Zaklad (skrita svota denarjev ali starih dragocenosti, za ktere se ne more najti pravi lastnik) je po naravski postavi tistega, kdor ga najde; po avstrijskih postavah pa se mora razdeliti na pol, en del dobi lastnik zemlje, kjer je bil zaklad, drugi del, kdor je zaklad najdel. Ako sta na dotični zemlji dva lastnika popolen in nepopolen, od polovice dobita vsak pol.

Zgubljena in najdena stvar se mora izročiti gospodarju, ako se ne pozna, treba ga je pazljivo iskati. Po avstrijskih postavah se zgubljena in najdena stvar vredna čez en goldinar do 12 gold. enkrat naznani; stvar vredna 12—25 gold. se naznani trikrat in nese

okrajnemu glavarstvu, ktero isto enkrat v časopisu oznani; ako je vrednosti čez 25 gold. se stori kakor v prvih dveh slučajih, v časopisu pa se trikrat oznani. Ako se vse eno ne najde pravi lastnik zgubljene stvari v treh letih, dotična stvar postane najdivčeva; ako se pravi lastnik oglasi in skaže, mora najdivcu dati kot darilo 10% od stvari vredne do 1000 gold., od stvari vredne čez 1000 gold. pa 5%. Cat. Rom. pravi: „Quodsi rerum dominus nulla ratione invenisi potest, illa sunt bona in usum pauperum conferenda.“ Na vesti se je treba tega pravila držati.

Lastnina se dobi tudi po pomnoženju dotične stvari. Pomnoženje je naravno (porod živali, naplav zemlje), umetno (zidanje) ali pa mešano (sajenje, sejanje).

Ako se stvar naravno pomnoži, postane popolni lastnik tudi gospodar pomnoženega; toraj lastnik čebel je lastnik roja. Ako se zemlja počasi po naplavu množi, postane lastnik mesta, kjer se množi, tudi gospodar pomnožene zemlje; ako je pa voda na enkrat enemu veliko zemlje odtrgala, drugemu naplavala, prvi gospodar ne zgubi lastnine na njo, ako v teku enega leta svoje pravo rabi; ako se zakasni, zgubi pravo.

Ako kdo svojo stvar umetno pomnoži, je pomnoženo tudi njegovo. Ako se pa kaj s tujo stvarjo umetno pomnoži, in se dotična stvar da razdeliti, naj vsak lastnik vzame svoje; ako se ne da razdeliti, sme pomnožitelj dobre vesti pomnoženo stvar prideržati, a drugemu lastniku mora povrniti ceno njegove stvari; pomnoževalec slabe vestí pa mora drugemu lastniku vso pomnoženo stvar prepustiti, a zahtevati samo odškodnino za svoj trud, n. pr.: Iz tuje preje si stkal platno, čegavo je? Tvoje, ki si tkal, ali njegovo, čigava je bila preja? Ako si bil oziroma lastnine preje dobre vesti, to je, ako si bil prepričan, da je bila preja tvoja, a zdaj se pokaže da ni, smeš si pridržati platno, a pravemu gospodarju plačati moraš prejo; ako si bil pa oziroma lastnine preje slabe vesti, to je, si znal, da preja ni tvoja, moraš platno prepustiti lastniku preje, a zahtevati odškodnino za svoj trud. — Le pri zidanju s tujim gradivom, oziroma na tuji zemlji, je izjemek. Ako na svoji zemlji zidaš s tujim gradivom, gospodar tega gradiva ne sme zahtevati storjenega poslopja, ampak le vrednost gradiva. Ako s svojim gradivom na tuji zemlji brez lastnikovega dovoljenja sèzidaš poslopje in si dobre vesti, moraš lastniku zemlje prepustiti poslopje, a od njega zahtevati svoj trud in svoje gradivo; ako si pa slabe vesti, to je, da veš, da na tuji zemlji brez lastnikovega dovoljenja zidaš, ne moreš od lastnika zahtevati vrednost gradiva in tvojega truda, ampak le toliko kolikor ima lastnik čistega dobička od tega — já, ako lastniku poslopje ni vseč, sme celó zahtevati, da poslopje podereš in zemljišče osnažiš.

Pomnoženje ktere stvarí je mešano, ako se dotična stvar pomnoži po naravskem potu in po človeškem trudu. Kadar svojo

stvar pomnožiš s svojim trudom, si gospodar tudi pomnoženega, n. prim. seješ svoje seme, bo tudi pridelek tvoj. Ako pa tujo stvar s svojim trudom pomnožiš, je zopet razlika med tem, ako si dobre, ali slabe vestí. Ako na svoji zemlji poseješ tuje seme, in si dobre vesti, moraš lastniku od semena plačati srednjo ceno semena, ako si slabe vesti, najvišjo ceno. Ako na tuji zemlji posadiš drevo, ki se prime in rase, drevo in njegov plod ne bo tvoje, ampak gospodar ti plača ceno posajenega drevesa in tvoj trud, ako si bil oziroma lastnine zemlje dobre vestí; ako si bil pa slabe vesti, sme gospodar zahtevati, da mu drevo stran spraviš. Toraj oziroma tega pomnoženja veljajo skoraj iste postave, kakor o poslopjih. Drevo vsajeno ravno na meji med dvema lastnikoma je obeh in vsak na svoji strani sme sad pobirati in tudi korenine podsekovati.

§. 99.

Nadaljevanje.

Zastaranje je način, na ktero stvar ali dobiti pravo lastnino zavoljo večletnega posestva, ali pa se osvoboditi ktere dolžnosti zavoljo večletnega nespolnovanja, pod pogoji določenimi po postavah.

Za zastaranje potrebno je četvero: a) Stvar, zastaranju podvržena; b) posedovanje (oziroma nespolnovanje) skoz večletni po postavah odločeni čas; c) uzrok posedovanja; d) dobra vest.

Zastaranju podvržene stvari so sploh vse, s kterimi se more kupčevati; toraj zastaranju niso podvržene svete in posvečene stvarí, n. pr. cerkve, pokopališča, cerkvene pravice, stvari, na ktere ima soseska ožje pravo, n. pr. trgi, pota itd., tudi ne pravice kraljev, imetek zakonskih, dokler zakon obstoji in imetek otrok in mladoletnih.

Posedovanje, potrebno za zastaranje, mora biti tako, da kdo stvar, ali pravo (jus), v svojem imenu kot svojo pridržuje, ali rabi. Kdor pa ktero stvar le varuje, ali mu je shranjena, ali posojena, na njo ne more dobiti lastnine po zastaranju, naj bi bila še več let v njegovih rokah. Posedovanje stvari ali prava mora biti očitno, da on, v čigar škodo se zastara, more zato znati. Posestnik mora biti prepričan, da je posedovanje pravično, to je, oziroma posedovanja mora imeti dobro vest. Posedovanje mora biti nepretrgano, dokler ne doteče čas, od postave za zastaranje odločen.

Uzrok posedovanja mora biti zadosten, postaven in pravičen, n. pr. kupovanje, dar, posedovanje, ne pa posilstvo, goljufija itd. Vendar ta uzrok ne sme biti resničen, ampak le podobo pravega uzroka mora imeti, ker kdor ima pravi uzrok lastnine, je po tem uzroku lastnik, ni mu treba zastaranja. Po zastaranju dobi lastnino, kdor je imel uzrok posedovanja, za kterega se je mislilo, da je pravi, poznej pa se razvidi, da tega uzroka ni bilo; n. pr. kupil si ukradeno stvar, za ktero pa ne veš, da je ukradena, ti je uzrok posedovanja kupovanje, ki ima podobo pravega uzroka; pravi uzrok

pa le ni, ker se ukradene stvari ne smejo kupiti, temveč kdor jih kupi, mora jih vrniti pravemu gospodarju. Ako si tako ukradeno, in z dobro vestjo kupljeno stvar posedoval že po postavi določen zadosten čas, postaneš pravi lastnik po zastaranju, in je ni potreba več vračevati pravemu gospodarju, ako še le poznej zveš, da je bila ukradena.

Čas potreben za zastaranje je pri raznih stvareh in pravih in v različnih deželah različno določen. V obče pa veljajo sledeča pravila: Za premične stvari je navaden čas 3 leta, nenavaden, to je za tiste, kteri težje svoje pravo spoznajo 6 let. Za nepremične stvari je navaden čas 30 let, nenavaden 40 let. Za zastaranje prava in dolžnosti, ktero se le redkokdaj rabi, oziroma spolnuje, mora se dokazati slučaj, da je kdo drugi rabil pravo, oziroma spolnil dolžnost, in od tistega časa se počne šteti čas, ako je zadosten za zastaranje, n. pr. Imaš dolžnost, kteri most popravljati, pa se te dolžnosti hočeš osvoboditi po zastaranju, moraš dokazati, da je pred toliko časom že kdo drugi most popravljal, in potem ga ti nisi nikdar več.

Zastaranje oziroma časa ne sme biti ne pretrgano, ne overano. Pretrgano bi bilo zastaranje, ako on, ki po zastaranju hoče dobiti lastnino stvari ali prava izrečno ali molčeče prizna pravo drugega — in ako on, proti kteremu se ima lastnina zastarati, zavoljo te lastnine počne pravdo in jo dobi; ako pa pravde ne dobi, nima nikakoršnega vpljiva na čas potreben za zastaranje. Zastaranje je overano, ako nastanejo take okoljščine, da on, proti kteremu se ima lastnina zastarati, svoje pravo ne more braniti, n. pr. ako zavoljo vojske, kuge, sodnije ne morejo končati pravde, ako je lastnik zavoljo nedoraslosti ali drugega veljavnega uzroka nezmožen braniti svoje pravo. Oziroma oseb je zastaranje overano pri teh, ki se ne zavedajo pameti, tako, da se med tem, ko so nezmožni braniti svoje pravo, zastaranje ne more početi; ako je pa že poprej počelo, prestane toliko časa, dokler postanejo zmožni braniti svoje pravo, ker se zavedajo pameti, ali pa, ker jim je postavni varh dan. Med oženjenimi zastaranje počiva, dokler trpi zakon; med otroci in stariši, dokler so otroci pod varstvom staršev. Zastaranje tudi počiva pri osebah, kteri so zavoljo javnih uzrokov oddaljeni, n. pr. pri vojakih, in sicer ves čas, dokler so oddaljeni, tako, da zastaranje ne more ne početi in početo ne nadaljevati.

Dobra vest je prepričanje, da je stvar, ali pravo, njegovo, kteri ga poseduje. Dobra vest je za zastaranje neogibno potrebna, ker mora vsakdo stvar, ali pravo, vrniti, ako zna, da ni njegovo. S slabo vestjo nikdo po zastaranju ne dobi lastnine. Se vé, da to pravilo veže le na vesti; za državljansko postavo je to pravilo manje važnosti, ker se bo težko kdo našel, ki bi povedal, da si je ktero stvar pridržal s slabo vestjo, to je znajoč, da ni njegova.

§. 100.

Nadaljevanje.

Raba, užitek, služnost.

Raba je pravo, po kterem se sme tuja stvar rabiti brez njene poškodbe. Kdor ima na kteri stvari pravo rabe, rabiti jo sme samo na določen način in v določenem času. Kdor ktere stvari, na ktero ima pravo rabe, ne more sam rabiti, sploh tega prava ne more drugemu prodati.

Užitek je pravo, po kterem se sme tuja stvar rabiti in dohodki od nje uživati. Užitnik ima toraj nepopolno lastnino na dotični stvari, zato jo more ali sam rabiti in uživati, ali pa isto pravo komu drugemu prepustiti. Užitnik mora trpeti stroške, potrebne za prejemanje užitka, za vzdržanje dotične stvari v nepoškodovanem stanu; mora tudi odrajtovati navadna plačila, s kterimi je omenjena stvar obtežena, n. pr. Davek, letna plačila. Stvar mora uživati kakor skrben gospodar, da jo more o svojem času vrniti v istem stanu, kakor jo je dobil.

Užitek se dobi a) po postavi, n. pr. mož ima pravo užitka ženine dote, starši imajo po postavi užitek imetka svojih nedoraslih otrok; b) po pogodbi.

Pravo užitka premine a) ako užitnik umerje; b) ako preteče pogojeni čas; c) ako se dotična stvar popolnoma zgubi; d) ako užitnik postane popolen lastnik iste stvari; e) ako užitnik svoje pravo zlorabi; f) ako se užitnik odpové svojega prava (vendar ta odpoved ne sme biti v škodo bližnjega).

Služnost je dolžnost rabo, ali užitek, ktere stvari prepustiti drugemu; v positivnem pomenu je pravo se posluževati ktere stvari (Servitutsrecht), n. pr. V mnogih šumah velikih posestnikov imajo okoljstanujoči prebivalci pravo služnosti na steljo, pašo, drva za domačo potrebo itd.

Kdor ima pravo se poslužiti ktere stvari, mora sam trpeti stroške potrebne za rabo in ohranenje omenjene stvari; ne sme nič storiti, s čim bi lastniku škodoval, in nasprotno tudi lastnik ne sme nič storiti, s čim bi oškodoval njega, ki ima aktivno pravo služnosti.

Služnost (aktivna) se dobi po pogodbi, po zastaranju ali pa po odločilu bivšega lastnika.

Služnost (aktivna) premine: a) ako odločen čas preteče; b) ako se je odpove, kdor ima aktivno pravo; c) ako postane popolen lastnik, kdor ima aktivno pravo; d) po zastaranju, ako se ne rabi 30 let; e) ako jo lastnik odkupi.

Opazi: Ako človeške postave kteri način, pridobiti si lastnino, kot dopustljiv priznajo, a naravna ali pa positivno Božja postava ga zavrže, človek po takem načinu pridobljeno stvar na vesti ne more kot svojo lastnino obdržati. Prim.: Odrtija je po postavah nekterih držav dopustljiva, a ne tako po naravni postavi; toraj človek na vesti nima pravice do dobička iz odrtije, čeravno bi mu isti dobiček

prisodil sodnik vsled postave, ki dopušča odrtijo. Drugi primer: Nekdo po zastaranju dobi lastnino na ktero stvar, ktero je pa dobil ali pa med časom potrebnim za zastaranje imel s slabo vestjo, ktera se mu pa pri sodniji ne more dokazati, dotične stvari ne sme kot svoje obdržati, čeravno mu je od sodnije prisojena. Isto velja o dobljenih pravdah s podlezbo ali podkradbo in s krivimi pričami.

Nasprotno: ako kdo po načinu, ki je veljaven po naravni postavi in predvestjo, po človeških postavah pa nezadosten ali celo nasproten, dobi pravo na ktero stvar, sme jo obdržati, dokler se mu po človeški postavi sodnijsko ne odvzame. V tem slučaju sme vsaki, za kterega človeška postava govori, iskati svoje pravo, in ako mu je sodnijsko prisojeno, mirno uživati. Prim.: Nekdo ti v testamentu voli dedščino, in prepričan si, da je bila to resnična njegova volja — a testament nima postavne oblike in je zato neveljaven — smeš ono dedščino prejeti in uživati, dokler ti sodnijsko ne bo odvzeta. Ravno tako sme vsaki drugi od sodnije zahtevati ovrženje tega testamenta, in podelenje dedščine tistemu, komur postava odsodi. Kdor na ta način dobi dedščino, sme jo mirno uživati.

§. 101.
Pogodba.

Pogodba je dogovor med dvema ali večimi za kaj dati ali storiti. Pogodba je dvostranska, ako se obe stranke zakaj obvežete, n. pr. prodaja, najemščina; enostranska, ako le ena stranka prevzame dolžnost; n. pr.; obljuba, darovanje; slovesna, ako se za veljavnost po postavi zahteva posebna zvunanja oblika, drugače je prosta, n. pr. sedanja avstrijska postava za mnoge pogodbe zapoveduje bilježnikov podpis; izrečna ali tiha, izrečna pogodba je, ktera se stori z besedami, pismom, ali drugim zvunanjim znamnjem, tiha je obsežena v kakšnem djanju ali službi, čeravno ni na zvunanji način pokazana; n. pr. med zdravnikom in bolnikom obstoji tiha pogodba, po kteri bo zdravnik vse mogoče poskusil, da bo bolnika ozdravil; pogojna in nepogojna, če je namreč pogodba storjena pod kterim pogojem, ali brez pogoja.

Tvarina pogodbe more biti vsaka stvar ali djanje, na ktero more človek imeti popolno ali nepopolno lastnino. Da je pogodba veljavna, mora imeti tvarina nektere lastnosti, namreč mora biti a) mogoča, fizično in moralično, ker se k nemogoči stvari nobeden siliti ne more; b) bivajoča ali že stvarno, ali vsaj po upanju, ker na nebivajoče stvari nihče prava imeti ne more; c) poštena in dopustljiva, toraj ne prepovedana po božji ali človeški postavi, ker se človek ne sme obvezati na djanja, prepovedana mu po veljavni postavi (dvema gospodoma se ne more služiti); d) lastna njemu, kdor pogodbo sklepa, ker ne more dati prava, kdor ga nima; e) gotova in določena ali v bistvu ali pa v količini in kakovosti.

Pogodbe sklepati more človek, ki je pri zdravem razumu in lastnik stvari, o kteri od svoje strani pogaja. Toraj pogodeb narejati ne morejo otroci, blazni, popolno pijani, zapravljivci imajoči varha.

Duša pogodbe je privoljenje od njega, kdor pogodbo naredi. To privoljenje mora biti notranje, svobodno in premišljeno, obestransko in na zvunanji način pokazano. Toraj pogodba ne velja, ako se človek pomoti o bistvu dotične stvari; velja pa, ako se le o kteri slučajni lastnosti pomoti. Strah, ako je majhen in pravičen ne ovrže pogodbe, ker ne prepreči svobodne volje; ako je pa strah krivičen, pogodba sicer velja, ali od postavne oblasti se more razvreči zavoljo krivice, ktero je trpel, ki se je pogodil.

Vsaka veljavno sklenjena pogodba veže na duši, da se mora spolniti, ako je le mogoče. Spolniti morajo pogodbo, kteri so jo sklenili, ali pa tisti, kteri jih popolnoma namestujejo, ali pa tisti, kteri so zapovedali. Veljavno storjena pogodba ne obvezuje samo zato, kar je v pogodbi izrečeno, ampak tudi za naravske, postavne in navadne nasledke. V tem oziru je treba dobro razgledati namen tistih, kteri so pogodbo sklenili; ako še dvomi ostanejo, da bi se razjasnenje ali v tvarini pogodbe, ali v navadi dotičnega kraja.

Pogodba se mora spolniti v času, na mestu, na način, kakor je sklenjena. Kdor je pri pogodbi aro dal in od pogodbe odstopi, zgubi aro; ako pa druga stranka odstopi, plača dvojno aro, vendar more nedolžna stranka zahtevati, da se pogodba spolni. Ako sta pogodnika odločila kazen za tistega, kdor bi od pogodbe odstopil, sme ena in druga stranka od pogodbe odstopiti, da le kazen plača.

Kdor pogodbe ne spolni o pogojenem času, odgovoren je za vse nasledke, prihajajoče iz njegove zanemarnosti.

Pogodba zgubi svojo veljavo: a) Ako jo ovržejo, kteri so jo sklenili; b) ako mesto nje sklenejo drugo; c) ako ena stranka drugo oprosti od dolžnosti, n. pr. verovnik dolžnika; d) ako se pravo ene stranke in dolžnost druge zedinita v eni osebi, n. pr. ako verovnik podeduje dolžnika ali nasprotno; e) ako se tvarina pogodbe popolnoma uniči ali pa postane nemogoča; f) ako se pogodba zavoljo pomanjkljivost po postavnem potu ovrže; g) po zastaranju (o tem gl. zgor).

§. 102.

Razne vrste pogodeb.

Obljuba je pogodba, po kteri se kdo resno in prostovoljno obveže drugemu kaj brezplačno dati ali storiti, ali na njegovo korist kaj opustiti. Dokler druga stranka obljube ne sprejme, nima nikakšne dolžnosti, kdor je obljubil; ako druga stranka obljubo sprejme, ima obljubovalec dolžnost jo spolniti. Ta dolžnost pa preneha, ako premine nagibni uzrok; ako spolnitev obljube postane nemogoča;

ako se obljubljena stvar bistveno spremeni, in sicer tako, da bi se ne bila obljubila, ako bi se bila dotična prememba previdela; ako on, ki se mu je obljubilo, odstopi od svojega prava ali ne spolni svoje nasprotne obljube.

Večkrat ljudje obljubijo brez volje prevzeti popolno dolžnost, temveč z obljubo le izrazijo sklep, kaj storiti, dati ali opustiti. V tem slučaju obljuba ni prava pogodba, tudi ne obveže, kakor je zgor rečeno.

Darovanje je pogodba, s ktero kdo brezplačno drugemu prepusti ktero stvar ali pravo. Darovanje je dvojno: med živimi, kadar darovalnik dotično stvar precej izroči obdarjenemu kot lastno; za slučaj smrti, kadar darovalnik hoče, da dotična stvar še le po njegovi smrti postane obdarjenčeva. Darovanje je stvarno ali besedno. Stvarno je, ako se dotična stvar precej izroči, besedno, ako se le z besedami daruje; da ima besedno darovanje postavno veljavnost, mora biti pisano. Darovati se more vsaka stvar, na kteri ima kdo popolno lastnino; ako ima le nepopolno lastnino, sme darovati, kolikor je njemu lastno, ne drugo. Stvarno darovanje je neovržljivo, samo v nekterih, od postave posebno določenih slučajih, sme se tudi že izročeni dar nazaj zahtevati. Darovanje za slučaj smrti mora imeti od postave določene lastnosti, da je veljavno.

Posojilo je dvovrstno, namreč: posojilo stvari s pogodbo, da se bo ista stvar vrnila; in posojilo stvari, ktera se pri prvi porabi utrati, s pogodbo da se bo vrnila druga stvar, enake vrste in dobrote.

Nravstvena postava zahteva, da se potrebnemu, o kterem se sme soditi, da bo s časom imel s čim vrniti, mora posoditi vsled postave in reda ljubezni, po kteri se mora bližnjemu v potrebi pomagati (prim. §. 69. Red ljubezni). O kterem se ne more soditi, da bo mogel kdaj vrniti, temu se ne posodi, ampak daruje vsled omenjega reda ljubezni. Ljubezen zahteva, da se pomaga tudi bogatinu, ki zavoljo posebnih okoliščin pride v potrebo, ne pa tistemu, ki prosi pomoči, da bi bolj obogatil.

Kdor bližnjemu kakšno stvar posodi, mora ga opozoriti na hibe, ako ima ktere; posojene stvari ne sme pred pogojenim časom nazaj zahtevati, vendar jo vzeti, ako mu jo hoče povrniti, komur je posojena. Kdor je kaj na posodo vzel, odgovoren je za nesrečne slučaje, kteri bi prišli čez stvar, dokler je v njegovih rokah; vrniti mora ali ravno tisto, ali povse enake vrednosti, kakor jo je na posodo prejel.

Za samo posojilo se ne sme zahtevati plačila, to bi bila odrtija; sme se pa zahtevati, ako ima gospodar, ki posodi, zavoljo posojila ali škodo, ali ne dobi dobička, kterega bi bil sicer upati smel; ali ako je nevarnost, da se posojena stvar zgubi. Plačilo za posojilo novcev se imenuje obresti. Od posojene glavnice obresti vzeti je v obče dopustljivo, ker je sedanji čas tako občno občevanje z de-

narji, da jih skoraj nihče ne pusti plesnevati v skrinji, ampak jih dá v kupčijo; ako jih toraj posodi, odreče se dobička, kterega bi bil v kupčiji upati smel, toraj sme zahtevati obresti; tudi je v sedanjem času skoraj povsod glavnica v nevarnosti, da se popolnoma zgubi. Po državnih postavah ni prepovedano jemati velike obresti, prepovedano je pa po nravni postavi, po kteri nihče nesreče bližnjega ne sme porabiti v svojo korist.

Testament je razodenje poslednje volje, s kterim človek imenovaje svojega dediča določi, kaj naj se zgodi z njegovo zapuščino. Za veljavnost testamenta zahteva se zakonita oblika. Dedič mora testament do pičice spolniti, ako je v njegovih močeh, premeniti ga samolastno ne sme ne on, ne testamentni zvrševavec; oziroma pobožnih zapuščin more sv. Oče iz važnih vzrokov premeniti zadnjo voljo.

§. 103.

Nadaljevanje.

Prodaja je pogodba, vsled ktere se določena cena da za ktero blago — in nasprotno. Bistvo prodaje je sporazumljenje med pogajajočimi; lastnina dotične stvari (blaga in denarjev) pa pride na drugega gospodarja še le z izročitvo.

Prodajati se sploh more vse, kar je v kupčiji, ako oziroma ktere stvari posebne postave ne prepovedujejo prodavanja (n. pr. strup). Prodajavec mora kupca sèznaniti z znatno napako svoje robe; ako to opustí in je napaka bistvena, prodaja ne velja; ako je zamolčana napaka le oziroma slučajne, vendar znatne lastnosti, velja prodaja, vendar se mora od cene odtrgati po velikosti napake.

Cena za kupljeno stvar je postavna ali navadna; največja, srednja ali najnižja. Ako je kteri stvari od postavodajavne oblasti cena določena, treba se je držati; stvar, ktera nima od postave določene cene, se ceni po navadi dotičnega kraja; ako pa stvar v kupčiji ni navadna, toraj tudi navadne cene nima, se ima ceniti od izvedencev, n. pr. dragoceni kamni.

Ako ima prodajavec do ktere svoje stvari posebno nagnjenost, ali iz nje poseben dobiček dobiva, sme jo zato dražje držati, ker izročivši stvar se tudi odreče nagnjenosti in dobičku, kar je cene vredno. Ako pa prodajavec vidi, da ima kupec do njegove stvari posebno nagnjenost, ali bo iz nje poseben dobiček potegoval, mu jo zavoljo tega ne sme dražje držati, ker ne more prodati, kar njegovo ni. Žalibog, da se mora priznati, da sebični ljudje sploh ne delajo po tem pravilu, ampak ravno nasprotno; zavoljo tega pravilo ni overženo, ako bi tudi ves svet proti njemu ravnal.

Nazajprodaja je dvojna. Prve vrste je, kadar prodajavec stavi pogoj, da sme v določenem času isto stvar za isto ceno nazaj kupiti, vendar nadomestiti slučajne stroške in poboljšanje prodane stvari;

te vrste nazajprodaja je dopustljiva. Kupec take stvari ne sme pred določenim časom drugemu prodati, tudi je ne sme svojevoljno pokvariti; še le ko določeni čas preteče, sme ž njo ravnati, kakor s svojo. Druge vrste nazajprodaja, kadar prodajavec svojo robo da na upanje za visoko ceno s pogojem, da mu jo kupec precej za nižjo ceno in za gotove denarje nazaj proda, imenuje se mohatra. Te vrste nazajprodaja je nedopustljiva, ako je med ceno prodaje in nazajprodaje večji razloček, kakor bi se za dotične denarje smelo zahtevati obresti, ako bi se posodili; ako pa bi razloček cene ne bil večji, kakor dopuščene obresti, bi tudi te vrste nazajprodaja ne bila napačna.

Dražbena prodaja je dopustljiva, vzemši sleparijo od strani prodajavca in kupca. Prodajavec slepari, ako nastavi svoje kupce, ki obetovaje zmiraj večjo ceno, dotično robo dražé. Kupci sleparijo, ako se med seboj pogovoré, da eden drugemu ne bodo podraževali. Ako je pa navada, ali si prodajavec obdrži pravico ovreči dražbo, ako bi cena po njegovih mislih premajhna bila, smejo se tudi kupci pogovoriti, da čez določeno ceno ne bodo eden drugemu dražili, ker pravica zahteva, da se prodajavec, ki premajhno ceno more ubraniti, ne sme potožiti, ako se kupci pogovoré, da ne plačajo preveč.

Samotrštvo (monopol) je pravo, da se ktera določena stvar sme prodajati samo od enega ali drugega prodajavca. Samotrštvo je postavno, kadar postavodajavna oblast zavoljo primernih vzrokov komu podelí pravo samotrštvo. Samotrštvo je samolastno, kadar si ga prodajavec sam z različnimi nedopustljivimi spletkami zagotovi; grešno je tim bolj, čim hudobnejše so spletke in namen dotičnega samotrška. Tedaj greši prodajavec, ki z lažjo ali sleparijo zabrani, da drugi prodajavci enake robe ne postavijo na prodaj, da jo potem sam more dražje prodavati; grešé, ako eden, ali več skupaj zgovorjenih vso robo pokupijo, da jo potem veliko dražje prodajajo.

Stava je dopustljiva in veljavna, ako dotično stvar obe stranki v istem pomenu razumete; ako ste obe stranki v prihodnjem dogodku enako negotove; ako se stavi oziroma poštene in dopustljive stvari.

Igra je dopustljiva, ako se igra iz pravega namena, ako je ne prepovedujejo postave ali je ne zabranjujejo posebne okoliščine, n. pr. nektere igre so po državljanski postavi prepovedane; ktera druga igra je po naravski postavi prepovedana revnemu očetu, ki ima majhne otroke, čeravno je dopuščena bogatinu, ki nima za nikoga skrbeti.

Loterija je dopustljiva, izključivši sleparijo. Greši pa, kdor v loterijo tako strastno igra, da mora zavoljo tega njegova družina pomanjkanje trpeti. V tem oziru je ravno mala loterija premnogim priložnost greha in vzrok revščine, zato se mnogi človekoljubi možje potegujejo zato, da bi se odpravila.

§. 104.

Grehi proti pravičnosti.

Razločivši podlago pravičnosti in načine, po kterih kdo postane lastnik, poglejmo na grehe proti pravici, namreč na krivico. Krivica je poškodba tujega prava, je večja ali manjša, kakoršna je škoda storjena bližnjemu, večja namreč ali manjša. Krivica se more bližnjemu storiti ali na telesu, ali na poštenju in časti, ali na imetku (o pohujšanju, ki je poškodba na duši glej §. 74).

§. 105.

Krivica oziroma telesa.

Krivica oziroma telesa je najpoprej radovoljno samoubojstvo, ktero je krivično Bogu, ki je edini in vrhovni gospodar življenja in smrti; krivično človeški družbi, ktere ud je vsaki človek in mora za njeno korist po svoje skrbeti; krivično proti samemu sebi, ker je nasprotno samosvoji ljubezni. Krivično je radovoljno pohabiti telesne ude, ako kaj tacega ni potrebno za ohranjenje celega življenja. Krivično je, brez zadostnega vzroka podati se v veliko smrtno nevarnost; komu pa stanovska dolžnost zapoveduje, mora iti v smrtno nevarnost, n. pr. vojak v vojski, zdravnik in duhoven ob času kuge. Kdor pa iz ljubezni do bližnjega gre v očevidno smrtno nevarnost, nasleduje izgled našega Zveličarja, ki za ljudi ni šel samo v nevarnost, ampak v najsramotnejšo smrt. Samoubojec se ne zakoplje s katoliškimi obredi, izvzem slučaj, da je bil zmešane pameti, ali pa je še pred smrtjo dal znamnja kesanja.

Sam sebi nihče ne sme smrti provzročiti tudi zato ne, da bi se s smrtjo greha obvaroval, ker se ne sme storiti slabo, da bi se obvaroval druzega slabega. Prim. Tom. Akv.: „Similiter etiam non licet mulieri seipsam occidere, ne ab alio corrumpatur, quia non debet in se committere crimen maximum, quod est sui ipsius occisio, ut vitet minus crimen alienum; non enim est crimen mulieris per violentiam violatae, si consensus non adsit, quia non inquinatur corpus, nisi de consensu mentis, ut Lucia dixit . . . Similiter etiam nulli licet seipsum occidere ob timorem ne consentiat in peccatum, quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, vel ut vitentur mala, praesertim minora et minus certa.“ Življenje svetnikov nam pové o nekterih svetnicah, da so si dale same smrt, da bi ne bile oskrunjene; te izgovarja sv. Avguštin in za njim Tom. Akv., da so tako storile ne svojevoljno, ampak po Božjem navdihnenju. Prim. Avg. de Civ: „Quid, si enim hoc fecerunt non humanitus deceptae, sed divinitus jussae; nec errantes, sed obedientes? sicut de Samsone aliud nobis fas non est credere.“

Ni pa samoubojstvo, ako kdo iz važnega vzroka dopusti, ali celo sam na to deluje, da ga drugi ubije; prim.: Ako se hudodelnik, ki je smrt zaslužil, iz kterega plemenitega nagiba, postavi sam pred sodbo, od ktere zna, da mora po postavi v smrt obsojen biti. Mučenci niso bežali pred preganjavci, čeravno bi bili mnogi mogli. Proti dolžnosti, ktere ima vsaki človek do svojega telesnega življenja, se tudi pregreši, kdor se počasi ubija, to je hoté in brez zadostnega vzroka kaj stori, s čim si na zdravju škoduje, temveč, ako je dotično djanje že samo na sebi grešno. Prim.: požrešnost, pijanost, sladkosnedost, prevelika jeza in čezmerna žalost, pretegovanje pri delu, pri plesu itd.

Sam sebi smrt želeti iz bogoljubnega namena (n. pr., da ne bi več Boga razžalil) ni grešno, ako so te želje zedinjene s popolnim izročenjem v voljo božjo.

Umor bližnjega je ali slučajen, ali radovoljen, ali od postavne oblasti sojen, ali umor krivičnega napadnika.

O slučajnem umoru po nesreči ni govora, ker nihče ni odgovoren za slučaj; ako pa umor ne sledi popolnoma iz nesrečnega slučaja, temveč tudi iz nepazljivosti, je morivčeva odgovornost tem večja, tem manjša je bila njegova pazljivost in čim večja bi pazljivost zavoljo posebnih okoliščin biti morala.

Radovoljno ubojstvo (naj bo posredno ali neposredno hoteno) je velika hudobija; krivica proti Bogu, edinemu vrhovnemu gospodarju življenja in smrti; krivica proti umorjenemu, kteremu vzame telesno in morebiti tudi večno življenje; krivica proti človeški družbi, kteri vzame enega uda, ki bi ji bil morda še koristen. Posredno je ubojstva kriv, kdor bližnjemu na kteri kol način na zdravju škoduje, n. pr. kdor bi bližnjemu dal počasno delajočega strupa; prodajavci, ki prodajajo skvarjena jedila; gostilničarji, ki točijo s strupenimi sredstvi popravljena vina; matere, ktere se v času nosečnosti ne varujejo pretežkega dela, ali škodljivih jedi, ali premrazenja, itd. Kdor bližnjemu na zdravju škoduje, krati mu življenje — toraj ga ubije.

Postavna oblast sme hudodelnika v smrt obsoditi in ga tudi smrti izročiti, vendar mu mora dati časa in priložnosti, da se s svetimi zakramenti za smrt pripravi.

Umor krivičnega napadovalca je v nekterih slučajih dopuščen, namreč: a) sme se svoje življenje braniti proti krivičnemu napadovalcu tudi z njegovo smrtjo, vendar se napadovalcu ne sme smrt nameravati, tudi ne storiti večje zlo, kakor je za lastno varnost potrebno; b) sme se tudi življenje bližnjega proti krivičnemu napadovalcu braniti z napadovalčevo smrtjo, vendar to zasebnikom sploh ni zapovedano, ako bi napadeni človek ne bil ali občinstvu potreben, ali pa oče, mati, sin, hči, brat, sestra, ktere rodbinska ljubezen zapoveduje braniti; c) sme se s smrtjo krivičnega napadovalca braniti svoj imetek, ki mu je neobhodno potreben za ohranjenje svojega in

svoje družine življenja, ako tega imetka na nobeni drugi način pred krivičnim napadnikom ubraniti ne more; imetek, ki za življenje ni neobhodno potreben, se ne sme s smrtjo napadnikovo braniti; d) sme ženska svojo čistost braniti s smrtjo krivičnega napadnika, ako se ga nikakor drugače ubraniti ne more. V vseh slučajih velja, kar je pri prvem rečeno, da se smrt napadovalceva ne sme nameravati, le svoje življenje, oziroma imetek, čistost se ima braniti in napadniku se ne sme storiti večjega zla, kolikor je potreba ga odgnati.

Krivičnega napadovalca poštenja in časti se ne sme usmrtiti, ker se more poštenje na druge načine vspešnejše braniti, kakor s smrtjo napadnikovo.

Nedolžni se ne sme ubiti, tudi ne zavoljo velike občne koristi; sme se pa zavoljo velike občne koristi storiti djanje, ktero je samo po sebi dopustljivo, iz kterega pa more slediti smrt nedolžnih, ktera se ne namerava. Toraj se ne sme ubiti smrtno ranjeni, da bi se mu trpljenje skrajšalo; ne stekli človek, da ne bi komu drugemu škodoval; ne nedolžni, da bi se z njegovo smrtjo zadostilo trinogu, ki zahteva njegovo glavo; v pravični vojski se sme s topovi streljati na mesto, v kterem je sovražnikova posadka, čeravno bodo pri tem mnogi nedolžni poginili.

Dvoboj je prepovedan po naravni, božji, cerkveni in državni postavi.

Vojska, da se odbije krivica, ali brani svoje pravo, je dopustljiva, ako so ostali pogoji pravični. Pogoji zahtevajo še sledeče: a) Vrhovna postavna oblast; b) velik in pravičen uzrok; c) postaven način vojskovanja, določen po mednarodnem pravu. Navaden vojak ne more preiskovati, je li vojska, v ktero mora iti, pravična ali ne; on mora poslušati svoje vojaške poglavarje. Za pravičnost vojske bo odgovarjal, kdor jo je začel.

§. 106.

Poravnanje krivice oziroma telesne poškodbe.

Krivičen ubijavec ali ranivec mora poravnati vso škodo, ktera pride iz ubojstva ali ranjenja; toraj mora popraviti škodo in zgubo dobička, ktero ima družina smrtno ranjenega pred smrtjo, n. pr. opuščenje dela, stroške za zdravila itd; potem škodo in zgubo dobička po smrti ubitega, kakor jo precenijo cenivni možje; in slednjič mora pobožna dela opravljati za dušo ubitega, posebno sv. maše, odpustke itd. Ako ubijavca postavna oblast k smrti obsodi, morajo omenjeno škodo poravnati njegovi dedniki iz njegove dedščine.

§. 107.

Krivica storjena na poštenju in časti.

Poštenje ali dobro ime je splošno priznanje veljave kterega človeka; čast pa je pokazanje tega priznanja.

Zoper poštenje zakrivi človek v mislih z brezvzroknim dvomnenjem in sumničenjem o poštenju bližnjega in s krivično sodbo o njegovi poštenosti; z besedami se pregreši z obrekovanjem in opravljanjem, namreč kdor kaj slabega (resničnega ali neresničnega) o bližnjem razglasi ali njegovo djanje, ako je slabo, kot večje, ako je dobro, kot manje razglasuje, kakor je v resnici.

Obrekovanje je velik greh, večji kot tatvina, ker se bližnjemu jemlje dobro ime, ktero več velja kakor bogastvo. Obrekovavec zagreši proti ljubezni do bližnjega, kterega z obrekovanjem in opravljanjem razžaljuje, in proti pravici, ker ima vsaki človek pravo na svoje pošteno ime, vtemeljeno na pomanjkanje dotične slabosti, ali vsaj na tem, da ostali svet za njo ne vé.

Velikost obrekovanja se sodi po velikosti škode, o kteri se more dvomiti, da jo bo bližnji trpel. Da se razsodi velikost obrekovanja, mora se tudi ozir imeti na obrekovavca, ali je človek veljaven pri ljudéh ali ne, resen ali žlobudrast, — na obrekovanega, je li v obče spoštovan ali ne, predstojnik ali podložni, poznan ali nepoznan, — na tiste, pred kterimi se obrekuje, in še na druge okoliščine, ktere obrekovanje storé večje ali manjše.

Kdor obrekovavcu djansko pomaga (z vprašanjem, potrjevanjem), greši proti ljubezni in pravici. Kdor pa sicer ne pomaga, vendar se veseli, da se bližnji obrekuje, pregreši se proti ljubezni, ker se veseli škode bližnjega. Ako je upanje, da bo posvarjenje kaj izdalo, treba je obrekovavca posvariti; ako tega upanja ni, treba je obmolčati, oči pobesiti ali oditi, sploh pokazati, da se ne odobruje obrekovanje.

Obrekovanje mrtvih je tudi greh, čeravno se jim z obrekovanjem ne stori škode, ker ne zgubi prava na poštenje, kdor umrje na telesu in ker se z obrekovanjem mrtvih velikokrat njegovi živeči rojaki in prijatelji žalostijo.

Razglašenje neresnične slabosti bližnjega je vselej greh; razglašenje resnične slabosti pa ni vselej greh, temveč v nekterih okoliščinah tudi zapovedano; namreč, kadar to zahteva dušna korist bližnjega, ali ljubezen do njega, kteremu se škoda dela, ali korist občinska, ali postavna oblast, ali dolžnost stanu.

Proti časti se zakrivi z razžaljenjem. Razžaliti se more s kletvijo, z zasmehovanjem, zasramovanjem in z vsakim djanjem, s kterim se zaničevanje do bližnjega pokaže. Razžaljenje je smrten greh; prim. Mat. 5. 22: „Kdor svojemu bratu reče raka (malopridnež), bo kriv zbora; kdor pa mu reče norec, bo kriv peklenskega ognja.“ Razžaljenje je včasih le majhen greh, ali tudi brez greha, ako se dotična razžaljivna beseda reče v šali, tako da se bližnji ž njo ne onečasti.

§. 108.

Poravnanje krivice storjene na poštenju in časti.

Obrekovavec mora bližnjemu vzeto pošteno ime vrniti in mu popraviti vso škodo, ktera je iz njegovega obrekovanja sledila in se je vsaj slutiti mogla, da bo sledila, n. pr. ako obrekovani zgubi svojo službo, ali druge ne dobi, ktero bi bil dobil, ako bi ga nihče obrekoval ne bil. Popraviti mora obrekovavec poštenje ne samo pri teh, pri kterih je bližnjega obrekoval, ampak pri vseh drugih, ki so o obrekovanju slišali — se zna, da le kolikor je moralično mogoče. Kdor je o bližnjem neresnične slabosti razglasil, mora oporeči svoje neresnične besede in obrekovanega pri drugih priložnostih hvaliti. Kdor je pa resnične slabosti razglasil, svojih besedi ne more oporeči, ampak mora skrbeti, da obrekovanemu s hvalo pri drugih priložnostih poboljša ime, ktero mu je pogrdil.

Tudi razžaljivec mora bližnjemu povrniti čast in škodo, ktera je iz razžaljenja sledila, in se je vsaj slutiti moglo, da bo sledila. Kdor je bližnjega javno razžalil, treba, da javno zadosti, in sicer pred istimi osebami, pred kterimi ga je razžalil. Zadostenje se more dati tudi po drugem. Zadostiti ni več potreba, ako se je razžaljeni sam maščeval, ali pa, ako je razžaljenje že odpustil.

§. 109.

Krivica storjena na časnem imetku.

Proti časnemu imetku se zagreši s tatvino, s poškodovanjem, s sodelovanjem pri poškodovanju ali tatvini, z goljufijo, z odrtijo, s pridržanjem najdenih stvari.

Tatvina je sama po sebi smrten greh, ako ukradena stvar ni jako neznatna; velikost greha se pri vsaki krivici ceni po velikosti škode storjene bližnjemu, in po manj ali več slabem namenu krivičnika. Ako je ukradena stvar Bogu posvečena, potem ni več prosta tatvina, ampak svetokradstvo.

Tatvina neznatne stvarí, večkrat ponovljena, je tudi smrten greh, ako se istemu gospodarju po malem krade, ali pa si naprej vzame v majhnih obrokih mnogo ukrasti; primeri kupčevalce s krivično mero in vago.

Da se spozna velikost greha poškodbe, treba je imeti tudi ozir na razmerje, v kterem sta si poškodovalec in poškodovanec. Ako je bil poškodovalec vsled službe ali pogodbe dolžen poškodovanca varovati pred škodo, a ga je vendar še sam oškodil, zadostuje tudi majhna tvarina, da je greh smrten, n. pr. poljski, šumski čuvaji itd. Ako sta si pa poškodovalec in poškodovani ali v rodbini, ali pri-

jatelja ali medsobna zakonska, ceni se, da taka poškodba sicer poškodovanca več razžali, vendar se ne zgodi toliko proti njegovi volji, kakor ako bi mu bil isto škodo kaki drugi storil; zato je v tem za velikost greha treba večje tvarine. Prim. ako otrok kaj ukrade očetu, ali žena možu itd.

Zgodi se tudi, da tatvina ni greh; namreč ako je človek v skrajni potrebi, sme toliko vzeti od tujega, kolikor mu je neobhodno potrebno, da skrajno potrebo polajša, ker se v tem slučaju ne more misliti, da bi dotični lastnik ne hotel pomoči s svojim imetkom. To pravilo velja le v skrajni potrebi, v kteri gre človeku za življenje, ali za svobodo, ali neozdravljivo bolezen. Človek v skrajni potrebi ne sme več vzeti, kolikor mu je neobhodno potrebno, in mora vzeto stvar povrniti, ako poznej v tako ugodne okoliščine pride, da povrniti more, n. pr.: Od smrti rešiti se moreš samo z begom na sosedovem konju; rabi ga, ali ko si iz smrtne nevarnosti, pošlji ga nazaj, ker ti ni več potreben.

§. 110.

Povračenje tatvine.

Vsaka tuja stvar se more vrniti; kdor je pa vrniti ne more, mora vsaj za trdno skleniti precej vrniti, kadar bo mogel, ker storjeno krivico le podalšuje, kdor vrniti neče.

Oziroma povračenja tuje stvari je treba razločiti posestnika z dobro vestjo od posestnika s slabo vestjo. Posestnik z dobro vestjo se imenuje, kdor je vse do zadnjega mislil, da je tuja stvar, ktero ima, pošteno pridobljena, in ko spozna, da je tuja, precej odloči krivico poravnati. Posestnik s slabo vestjo se imenuje, kdor zna, da ima tujo, nepošteno pridobljeno stvar; zato se pri njem povračenje sodi ostrejše, kakor pri posestniku z dobro vestjo.

Posestnik z dobro vestjo mora precej, ko zvé, da ima tujo stvar, izročiti jo pravemu gospodarju, ali celo, ali njen del, ako celo več nima. Ako dotične tuje stvari več nima, ni mu ničesa treba vračevati, ako se po isti tuji stvari ni okoristil; ako bi se bil pa okoristil s tujo stvarjo, ktere več nima, vrniti mora toliko, kolikor je obogatil ž njo; ako dvomi, je li kaj obogatil ali nič, ni mu treba ničesa vračevati, ker dvomna postava (dolžnost povrnitve) ne veže; n. pr.: V dar dobiš ukradeno stvar, o kteri pa ne veš, da je ukradena; prodaš jo, a poznej zveš, da je bila ukradena — moraš pravemu gospodarju izročiti, kolikor si za omenjeno stvar dobil; ali: Kupil si ukradeno stvar z dobro vestjo in potem jo prodaš brez dobička, ni ti treba ničesa vračevati, kadar zveš, da je bila stvar ukradena.

Kdor za tujo stvar, ktero ima z dobro vestjo, spozná, da je tuja, in je potem neče vrniti pravemu gospodarju, ni več posestnik

z dobro vestjo, temveč s slabo vestjo; toraj, ako jo proda pod ceno, vrniti mora pravemu gospodarju, kolikor je bila vredna; ako se pri njem oškoduje ali pogubi, plačati jo mora iz svojega — (glej spodaj o posestniku s slabo vestjo).

Posestnik z dobro vestjo sme zahtevati od prodajavca povračenje cene, ktero mu je dal za ukradeno stvar, ktero je potem, spoznavši tatvino, vrnil gospodarju; ker bi ne bilo pravično, da posestnik z dobro vestjo trpi škodo, ako jo na prvega prodajavca odvrniti more; ako pa prvega prodajavca ne pozna, ali iz njega povračenja cene dobiti ne more, trpeti mora zgubo cene, ktero je dal za tujo stvar, ako ga ne odškoduje lastnik, komur jo povrne.

Ako je posestnik z dobro vestjo dotično tujo stvar s svojimi stroški poboljšal, in jo vrne pravemu gospodarju, mora mu jih pravi gospodar povrniti, kadar svojo stvar nazaj dobi; ako ti stroški presegajo vrednost dotične tuje stvari, in jih pravi gospodar neče povrniti posestniku z dobro vestjo, ostane mu omenjena tuja stvar, ker se mora soditi, da za njega ni nič več tuje stvari, ako stroški za njeno poboljšanje presegajo njeno vrednost.

Posestnik s slabo vestjo mora vrniti tujo stvar, ako jo še ima; ako je več nima, vrniti mora njeno ceno in dobiček; kterega je iz tuje stvari imel, in še zraven popraviti vso škodo, ktero je pravi gospodar imel in nadomestiti dobiček, kolikor se more primerno računiti, da je odšel pervemu gospodarju. Ako se tuja stvar pri tatu poškoduje, mora jo vrniti v istem stanu, kakor jo je vzel, toraj škodo nadomestiti; ako se je poboljšala, mora jo povrniti kakoršna je zdaj. Ako mesto ukradene stvari, ktere več nima, hoče povrniti njeno ceno, mora povrniti tisto ceno, ktera je med cenami, ko jo je nepošteno pridobil; ko jo je prodal, in ko jo hoče povrniti, največja, n. pr.: Neki ukrade en vagan pšenice, ko je bila po 5 gold., proda jo za 6 gold., a zdaj, ko hoče krivico popraviti je po 7 gold., mora vrniti 7 gold.

Kdor pa dvomi, je li ktera stvar, ktero ima, tuja ali ne, mora skrbno preiskovati, da se o enem ali drugem za gotovo prepriča; ako po skrbnem preiskovanju še ni prepričan, in je dotično stvar dobil z dobro vestjó, sme si jo obdržati kot svojo; ako je pa dotično stvar že z dvomom o poštenosti prejel, in se tega dvoma ne more osvoboditi, mora jo vrniti prvemu lastniku, ker „je v dvomu boljše stanje njegovo, kdor je v posestvu.“

Kar je tukaj rečeno o posestniku s slabo vestjo, ne velja samo za tata, ampak tudi za goljufa, oderuha, pridrževavca najdenih stvari, prikrivavca in kupovalca tuje stvari itd.

§. 111.

Poškodba in povračenje škode.

Poškodovavec se od krivičnika in od posestnika s slabo vestjo

loči, da poškodovavec od storjene škode nima dobička, krivičnik in posestnik s slabo vestjo ga pa ima.

Poškodba, za ktero se mora zadostiti, je krivična, ako je čin, s kterim se škoda stori, bližnjemu djansko krivičen in vzrok storjene škode, n. pr. ako je kdo ubil sosedu živinče, od kterega je imel posebni zaslužek, mora mu plačati ceno živinčeta in čisti dohodek, kterega bi pravi lastnik imel od dneva, ko je bilo živinče ubito, do takrat ko je plačano.

Ako kdo nezadolženo stori škodo, ni dolžen jo povrniti; kdor pa nezadolženo kaj stori, iz kterega sledi škoda bližnjemu, in bi škodo že po storjenem svojem djanju lahko ubranil, pa je ne ubrani, mora jo povrniti, kakor krivičen poškodovavec; kdor navlašč kaj stori, iz kterega vé, da bo imel bližnji škodo, in po storjenem djanju hoče škodo ubraniti, pa je ne more več, mora jo tudi povrniti; n. pr. kdor bi navlašč zažgal hišo, potem pa bi hotel ogenj pogasiti, pa ga ne more.

§. 112.

Sodelovanje pri tatvini in poškodbi.

Za sodelovanje mora se povrniti, ako je krivično; krivično je, ako je dotično djanje djansko krivično bližnjemu in vzrok tatvine oziroma poškodbe, o kteri je sodelovavec vsaj dvomnival.

Sodelovati se more na devet načinov, ktere imenujemo devet tujih grehov: 1. Zapovedati drugemu, da greši; 2. svetovati na greh; 3. privoljiti tujemu grehu; 4. zapeljati na greh; 5. hvaliti tuji greh; 6. zamolčati tuji greh; 7. pregledati tuji greh; 8. udeležiti se tujega greha; 9. braniti tuje grehe.

Opazi: Na teh 9 načinov se more pri vsakem grehu sodelovati, tukaj bomo govorili le o sodelovanju pri krivici oziroma časnega imetka.

A. Kdor drugemu zapové, da greši.

Kdor drugemu zapové, ali izrečno z besedami, ali molčé (ako gospodar kaže, da bi mu hlapec dotično storil), povrniti mora vso iz zaukaza izvirajočo škodo, ker je djanski uzrok škode. Ako zvrševalec svojevoljno več škode stori, kakor mu je zapovedano, povrniti jo mora sam, ne zapovedajoči. Ako je zapovedajoči zvrševalca s silo ali prevarstvom napeljal, in se je zvrševalcu pri zvrševanju dotičnega krivičnega djanja dogodila nesreča, povrniti (popraviti) jo mora zapovedajoči; ako ga na dotično djanje ni napeljal s silo ali goljufijo, ni mu treba nadomestovati nesreče zvrševalčeve. Ako je zapovedovavec svoje povelje nazaj vzel in to pred storjeno krivico zvrševalcu sporočil, ki jo je pa vse eno storil, mora jo povrniti zvrševalec sam.

B. Kdor svetuje na greh.

Kdor na krivico napelje ali s svetovanjem, ali s podpihovanjem, s prošnjami, povrniti mora vso škodo, ktere djanski uzrok je njegovo svetovanje. Ako je zvrševalec že poprej za trdno odločil, storiti dotično krivico, in svetovanje nikakor ni vpljivalo na njegovo delovanje, mora krivico sam popraviti, in ne, kdor mu je svetoval. Ako kdo iz nezadolžene nevednosti dá slab svèt, mora, spoznavši resnico, oporeči svoj svèt; ako bi pred storjenem djanjem, iz kterega za bližnjega izvira škoda, svoj slabi svèt oporeči mogel, pa ga ne oporeče, popravljati mora tudi on krivico.

C. Kdor privoli, hvali, ali dá potuho s tem, da krivično blago spravlja, kupuje ali tatu daje varno skrivališče itd., mora popraviti škode toliko, kolikor je djanski uzrok njegovo nepošteno delovanje.

D. Kdor krivico zamolči, mora jo popraviti, ako bi jo vsled službe moral naznaniti, ali ako bi jo brez velike neprilike za se mogel objaviti; toraj poljski, šumski varhi, posli, zaštitniki itd. Po istem pravilu se sodi, kdor ne nasprotuje, kadar vidi, da se bližnjemu krivica godi.

E. Kdor se krivice udeleži.

Krivice se udeleži, kdor se udeleži krivičnega djanja ali krivičnega imetka. Kdor se udeleži krivičnega imetka, povrniti ga ima po pravilih navedenih v §. 110.

Kdor se krivičnega djanja hoté udeleži, to je, kaj stori z namenom, da krivičniku pomore dovršiti krivico, povrniti mora škodo primerno vpljiva svojega djanja na storjeno krivico; kdor se krivičnega djanja udeleži nehoté, — to je, pri svojem djanju nima namena pomagati krivičniku, ampak dela iz kterega drugega uzroka, krivičnik pa njegovo djanje porabi za izvrševanje krivice — ni kriv krivice, n. pr. krovec, ki misli še drugi dan streho popravljati, pusti pri hiši prislonjeno lestvico, po kteri tat v hišo pride.

§. 113.

Ostale okolnosti povračevanja.

Videvši, da morajo storjeno krivico povrniti vsi, kteri so z razmislikom in djansko sodelovali pri krivičnem djanju, treba je razločiti, koliko ima vsak povrniti, po kterem redu, komu, kako in kdaj?

Posestnik krivičnega imetka mora povrniti, kolikor ima, kolikor je s slabo vestjo imel, in kolikor je s krivičnim imetkom obogatil. Poškodovavec povrniti mora, kolikor je škode storil; sodelovavci pa razmerno vpljiva njihovega sodelovanja pri krivici. Ako od sodelo-

vavcev kteri neče povrniti škode ali krivice, morajo jo ostali za njega; potem imajo pravo, da od dotičnega sodelovavca iščejo, kar so pravemu lastniku mesto njega vrnili.

Oziroma popravljanja poškodbe je prvi na vrsti, kdor je škodo storiti zapovedal; za njim, kdor jo je storil djansko; ako ta dva ne popravita, mora jo popraviti, kdor je svetoval in sodeloval; ako še tudi ti pomanjkajo, zadostiti morajo, ki so molčali pri krivici in se ji ne zoperstavljali, čeravno bi bili lahko mogli.

Storjena krivica se mora popraviti pravemu gospodarju, ako se zna za njega; ako bi bil že umrl, njegovim dedičem; ako teh ni — revežem tistega kraja. Ako se ne zna za gospodarja, komu je bila škoda storjena, ampak se dvomi med tremi, štirimi, razdeli se med nje; ako se dvomi med večimi v kterem kraju, dá se povračilo revežem tistega kraja, ali pa dobrodelnim zavodom, ki so ustanovljeni za polajšanje človeških rev.

Način povračevanja mora biti tak, da se pravici popolnoma zadostí. Ako je krivičnik poznan, mora krivico popraviti očitno, da ljudje, ki so za krivico znali, zvejo tudi za povračanje; ker v tem slučaju ni bil samo bližnji oškodovan na posvetnem imetku, ampak poškodovavec je tudi škodil sebi na dobrem imenu in je dal slab izgled; to dvoje se vsaj nekoliko popravi z očitnim zadostenjem. Ako je krivičnik vsem neznan, je bolje, da na skrivnem povrne škodo, ker njemu ni potreba popravljati svojega dobrega imena, ampak bi ravno z očitnim zadostenjem sebi škodoval na poštenju.

Oziroma mesta, kje se mora krivica popraviti, ali kriviČen imetek povrniti, se opazi, da ga posestnik z dobro vestjo povrne, kjer je; in ako ga pravemu lastniku, bivajočemu na oddaljenem mestu, pošlje (n. pr. po železnici), ni mu treba trpeti stroškov za pošiljanje, in tudi ni odgovoren za škodo, ktera se brez njegove krivde na potu zgodi. Posestnik s slabo vestjo pa mora krivično stvar povrniti na lastnikovem mestu, toraj on trpi stroške pošiljevanja in je odgovoren za vso škodo, ktera bi se morda med pošiljanjem pripetila.

Kdaj se mora popraviti krivica? — Precej, kadar se more. Razumi se, da krivičniku ni potreba popravljati krivice, ako mu jo je poškodovanec odpustil, ali pa se je že sam odškodoval. Ako poškodovavec nikakor ne more škode popraviti, mora imeti trden sklep, jo popraviti precej, kadar bo mogel in tudi pridno se prizadevati, da bo kolikor mogoče, kmalo mogel to storiti.

Skrivno odškodovanje je prilastenje tuje stvari za dolg, kteri se na drugi način ne more iztirjati. Da je skrivno odškodovanje dopustljivo, mora biti dolg a) gotov, ne sumljiv; b) kteri se ne more drugače dobiti; in c) dolžnik mora biti brez nevarnosti, da bi po skrivnem oškodovanju kako škodo trpel, n. pr. da bi še on isti dolg plačal, toraj drugikrat. Vendar je skrivno odškodovanje

zmiraj jako nevarno djanje, ker samosvoja ljubezen prelahko človeka oslepi, da misli, da ima dosti uzroka za skrivno odškodovanje, ko ga vendarle nima.

H. Jakost.

§. 114.

Jakost je čednost, ktera človeški volji daje moč prenašati nadloge in težave brez nevšečnosti in mrmranja proti volji božji.

Vrhunec jakosti so imeli mučenci za sv. vero, ki so najhujše muke ne samo brez mrmranja, ampak z veseljem pretrpeli.

Hčere jakosti so potrpežljivost in stanovitnost v dobrem.

I. Zmernost.

§. 115.

Zmernost je čednost, ktera po pravilih prave pameti omejuje želj po jedi in pijači. Zato se razdeli v dva dela: Zmernost v jedi, zmernost v pijači.

Zmernost v jedi in pijači je dvojna, naravna in druga od cerkve zapovedana. Naravna zmernost ima širše meje, namreč: jej in pij, kolikor ti je za življenje in za spolnovanje tvojih stanovskih dolžnosti potrebno; vse kar to mero presega, je nezmernost. Od cerkve zapovedana zmernost pa ima ožje meje, imenujemo jo post. Post si more človek tudi sam naložiti, in ne samo post oziroma jedi in pijače, ampak tudi post oziroma razveseljevanja in drugih posvetnih dopuščenih ugodnosti.

Po cerkveni zapovedi (in toraj tudi po božji, ker ne posluša Boga, kdor njegove namestnice na zemlji, sv. cerkve, ne posluša) je post zapovedan v štirdesetdanskem postu, v štirih kvatrih, na delopustih nekterih velikih praznikov, in v Avstrijskem cesarstvu v adventu vsaki teden dva dni.

Štirdesetdanski post je cerkev zapovedala, da se za največi praznik, za vresničenje našega zveličanja vredno pripravimo, da zatajevaje svoje telo, živimo bolj za dušo in njeno zveličanje. Štiri kvatri so ustanovljeni, da se zahvaljujemo za neštevilne dobrote, ktere nam Bog zmiraj podeljuje, in da od Boga prosimo vrednih delavcev v božjem vinogradu, ki se v kvaternih postih posvečujejo. Adventni post je nadomeščenje nekterih postov pred prazniki.

Cerkveni post ima tri določila: 1. določi, da se sme samo enkrat na dan (24 ur) do sitega najesti; 2. določi, da se v postnih dneh ne sme jesti meso, niti s slanino zabeliti; 3. določi kedaj se sme do sitega najesti, namreč o poldne; — pred XIII. stoletjem pa so še le po solnčnem zahodu smeli jesti. Toraj cerkveni post

ne govori o pijači, ktera se pije, da se žeja ugasi in sploh ni hranivna; piti se sme, kolikor je kdo žejen. Spadajo pa pod zapoved posta tiste stvari, ktere imajo sicer podobo pijače, so pa jako hranivne in nasitivne, n. pr. mleko, čokolada itd. Tudi oziroma enkratne jedi je cerkev post mnogo polajšala, posebno tistim, ki težka dela delajo; ta polajšanja so v različnih škofijah različna.

Od posta so odvezani, kteri imajo posebno dovoljenje od cerkvenih poglavarjev in kteri se postiti ne morejo, posebno bolniki, kterim bi post morebiti overal ozdravljenje, noseče in doječe matere, starci čez 60 let in mladi do 21. leta, in kteri opravljajo pretežka dela. Ako kdo dvomi, mu je li zapovedan strogi post, ali pa se sme zavoljo posebnih okoliščin poslužiti polajšanja, naj za svèt praša svojega spovednika ali dušnega pastirja.

Razun tega posta zapoveduje cerkev še na drugi način krotiti slo po jedilih s tem, da zabranjuje v petkih in sabotah meso jesti in s slanino zabeliti. Tudi to je pod smrtnim grehom zapovedano in veže vse kristjane, kteri so že pri pameti. Odvezani od te zapovedi so, kteri imajo posebno dovoljenje od cerkvenih poglavarjev in kteri je spolnovati ne morejo, n. pr. bolniki, reveži, kteri postne zabele kupiti ne morejo, hlapci in dekle, kterim se v petkih ne daje nego mesna jedila (vendar morajo skrbeti, da si bolj kristjanske gospodarje dobé), popotniki, kteri na poti v gostilnicah ne dobé postnih jedil.

§. 116.

Nezmernost.

Nezmernost je čezredna želja po jedi (požrešnost) in pijači (pijanstvo). Z nezmernostjo se pregreši, kdor preveč jé ali pije; kdor si izbira posebna slastna jedila in pijače; kdor hlastno je, kakor bi hotel vse naenkrat požreti; kdor večkrat jé, kakor mu je potreba.

Nezmernost je naglavni greh, iz nje posebno izvirajo dušna lenost in nagnenje k živalskim nagonom, posebno k nečistosti.

Sv. pismo še pijanstvo posebno biča in trdi, da pijanci ne bodo prišli v nebeško kraljestvo. Pijanstvo ima res tudi kaj žalostne posledice; škoduje na duši, ker je pijan človek pripravljen storiti vsak greh, posebno kletve, nečistost, pobijanje itd.; oslabi dušne zmožnosti, razum opeša, volja zgubi samostalnost; škoduje na telesnem zdravju, na premoženju in na poštenju; mnogemu je pijanstvo že skopalo zgodnji grob, morebiti uzročilo nenadno smrt; mnogi, poprej čislan, zgubil je spoštovanje pri ljudeh samo zavoljo pijanstva; in mnogi drugo jutro nima gorkega grižljeja staviti v usta, ker je poprejšni večer vse v vinu utopil. Velikokrat se tudi dogodi, da pijan človek stori še druga zla, za ktera je odgovoren, ako je

sumničiti mogel, da bi jih v pijanstvu morda storil; sumničiti se pa more o vsem, kar pijanci sploh radi storé, ali kar je isti človek že poprej kterikrat storil, ko je bil pijan.

K. Čistost.

§. 117.

Čistost je čednost omejujoča pohotnost. Je trojna: zakonska, vdovska in deviška.

Vedno devištvo sploh ni zapovedano, ampak je svetovano, kdor jo spolnovati more. Jezus Kristus pravi, kdor more razumeti, naj razumi; sv. Pavelj pa, da misli, kar je Bogu ugodno, kdor ni oženjen; kdor je pa oženjen, misli, kako bo ugodil ženi (oziroma možu). Kdor pa ne upa premagati skušnjave proti čistosti, naj stopi v zakonski stan, ker je bolje se oženiti, kakor goreti.

Čistosti nasprotna je nečistost. O nečistosti je težko mnogo pisati, prirojena sramožljivost je v mladosti najboljši učinek; ako pa kdo oziroma kterega djanja dvomi, naj praša svojega spovednika za svèt. Glavno pravilo naj bo vsakemu: Kar te je sram govoriti ali storiti v pričo svojih dobrih staršev, svojih duhovnih poglavarjev in pametnih kristjanov, to tudi na skrivnem ne misli, ne govori, ne stori! — Akoravno te ne vidi noben človek, kterega bi se sramoval, vidi te gotovo vsevideče oko božje, tega se zmiraj spominjaj in sramuj!

Nečiste misli in želje so greh, ker Jezus pravi: „Povem vam, da vsakdo, ki ženo pogleda, da jo poželi, je v svojem srcu ž njo prešestoval“ (Mat. 5. 28). Vendar ako človek ni sam kriv takih misli in se jih brani, niso mu v greh prištete, dokler jih od sebe odganja.

Z nečistostjo greši, kdor govori ali radovoljno posluša nesramne pogovore, pesmi in kvante. „Razuzdanega govorjenja ne vadi svojih ust, ker je pregrešno“ (Sirah 23. 17).

Z nečistostjo pregrešijo: prešestnik, kurbir, mehkužnik, kdor stori posilstvo, mutasti (sodomski) greh, greh v rodbini itd. Ti grehi so vsi smrtni grehi, vendar različni med seboj oziroma več ali manj nesramnih okoliščin, oziroma prestopka naravskega reda, in oziroma škode in prepirov, kteri iz tega ostudnega greha izvirajo.

Nečistost je poglavitni greh; iz nje izvirajo vsakovrstne grde bolezni na telesu, zgodnji grob, časna nesreča, gizdavost, lenoba, oslabljenje uma, — na duši vzame posvečujočo milost božjo, dušni mir in zadovoljnost, večkrat vero, in za vse to dá obupanje in večno pogubljenje.

Kdor se nečistosti obvarovati hoče, mora se najprej varovati vsega, kar v nečistost napeljuje, posebno lenobe, nezmernosti v jedi in pijači, slabe tovaršije, presvobodnega občenja z drugim spolom;

naj rado posluša besedo božjo; naj razmišljuje božjo vpričujočnost in vsevednost, Jezusovo britko trpljenje, svoje poslednje stvari; naj se v goreči in ponižni molitvi izročuje v varstvo angelja varha in blažene Device Marije, svojemu patronu; naj pogosto prejema zakramente sv. pokore in sv. obhajila; naj bo v spolnovanju dolžnosti svojega stanu neumerljiv; v svobodnih urah naj išče društvo pametnih in pobožnih ljudi.

L. Krotkost in skromnost.

§. 118.

Krotkost je čednost, ktera jezo po pravilih zdrave pameti omejuje. Jeza sama na sebi ni greh, ako ni čezredna in ako je obrnjena proti slabostim, in ne proti osebam. Izgled krotkosti najlepši je naš Učenik, ki nam tudi pravi: „Učite se od mene, jaz sem krotek in ponižnega srca“ (Mat. 11. 29).

Krotkosti nasprotna je iz preobilnosti čezredna neobčutljivost in nemarnost za posvarjenje slabosti svojih podložnih; iz pomanjkanja pa prevelika občutljivost, jezavost, prepiranje.

Skromnost je čednost nagibajoča človeka, da s svojim ponašanjem, z obleko, z besedami ne išče izvenrednosti.

Nasprotna ji je gizdavost, ošabnost iz pomanjkanja, in zanemarjenost iz preobilosti. Kjer ni prave skromnosti, šepava je uljudnost in plitva omika.

M. Modrost.

§. 119.

Modrost je čednost, ktera za kterokoli svrho znajde prava sredstva in jih tudi vspešno zna porabiti. Modrost je toraj posvetna in nravstvena. Posvetna ima posvetne svrhe, nravstvena pa zadnji namen človekov, njegovo zveličanje za svrho. Toraj je kristjanska modrost čednost, po kteri kristjan vse v svoje dušno zveličanje pripravne pripomočke izvoli, vse pa opusti, kar bi njegovo zveličanje oviralo. Pripomočki, da se večno življenje doseže so božje in nravne čednosti; modrost mora skrbeti, da se človeku priljubijo, da jih ohrani, in v njih do konca zvest ostane. Sv. pismo nam kršansko modrost na premnogih mestih hvali in priporočuje kot pomočnico in varhinjo drugih čednosti, primeri Preg. 2. 3: „Ako modrost kličeš, in srce k razumnosti naklanjaš . . . . razumel boš strah gospodov in našel spoznanje božje.“ Preg. 4. 11: „Če boš pot modrosti hodil, tvoje stopinje ne bodo tesnobne . . . . in se ne boš spotikal.“

Modrosti nasprotna je nerazumnost, prenaglenost, lahkomišlenost; kršanski modrosti nasprotna je še posebno posvetna zvijačnost in prevelika skrb za časni imetek.

N. Stanovske dolžnosti.

§. 120.

Med nami imamo mnogo stanovskih družeb, in vsak od nas je ud ktere ali tudi večih. Kot udje teh družeb imamo posebne dolžnosti, ktere je še treba razjasniti.

Dolžnosti zakonskih ljudi.

Mož in žena morata eden drugega ljubiti, eden drugemu dobro želeti, in dobro delati, v skrbeh in težavah eden drugemu pomagati, v žalosti se tolažiti in v slabostih eden z drugim potrpeti. Morata živeti v zakonskem društvu, toraj brez posebno tehtnega uzroka si ne odreči zakonske dolžnosti, bivati v enem stanovanju, kterega izvoli mož, ki je glava družine. Ohraniti si morata neomadežvano zakonsko zvestobo.

Mož je glava žene, zato naj jo prav napeljuje z dobrim svetom in prijaznim opominjevanjem, ne pa osorno, ker mu ni dekla, ampak družica in pomočnica; posebno naj skrbi za njeno dušno zveličanje, ako je morebiti lena v božji službi; ako je pa pobožna, naj ji pri njenih pobožnostih ne dela ovér. Kot glava vse družine mora tudi skupen imetek gospodariti, vendar naj bo pri tem z ženo sporazumljen, da složno oba pospešujeta blagostanje družine; gotovo na posebni način velja pri tem stari pregovor: Sloga jači, nesloga tlači.

Žena naj spoštuje svojega moža, naj mu bo v poštenih in dopustljivih stvareh poslušna. Njen delokrog je večidel v hiši in okoli hiše; posebno mora odgojevati otroke, skrbeti za njihovo snažnost, hrano in obleko, bistriti njihov um, vravnavati njihovo voljo na dobro itd.

§. 121.

Dolžnosti staršev in otrok med seboj.

Starši so otroke od Boga dobili, da jih pripravljajo za Boga, kadar jih bo enkrat od njih zahteval. Toraj imajo najprvo starši pravo in dolžnost odgojevati svoje otroke, ne pa država, ktera mora le pripraviti potrebne pripomočke, s kterimi bo staršem mogoče dobro odgojiti svoje otroke.

Odgoja otrok je dvojna, telesna in dušna. Sicer že naravski nagon sili starše, da jim vsaj oziroma telesa poskrbé, kar jim je

potrebno, namreč obleko, hrano itd. Ali tudi v tem premnogi grešijo iz pomanjkljivosti, drugi iz preobilnosti.

Več še pa je treba opominjati oziroma dušne odgoje. Starši, posebno mati je, ktera otroku da temelj prihodnje nravnosti. Najprvi nauk so materne lastnosti same, kterih se bo otrok z maternim mlekom navzel. Ko otrok začne misliti, mora mati posebno čednostno živeti; ako bo otrok videl mater pobožno, krotko, polno ljubezni in svetosti, neizbrisljivo se mu bodo te čednosti v srce vcepile; ako pa vidi mater udano pregreham in strastim, tudi on ne bo nikdar boljši. Kadar otrok počne govoriti, naj ga mati začne učiti moliti, spoznavati in ljubiti ljubega Boga, se vé da s prijazno materinsko ljubeznjivostjo, toliko in tako, kolikor in kako otrok razumeti more; kolikor raste na letih, naj tudi napreduje v modrosti. Kadar se otrok pameti zavé, in starši morebiti ne morejo več njegovih dušnih zmožnosti razvijati, naj ga pošiljajo v cerkev in šolo. Posebno za vredno prejetje sv. zakramentov prve sv. spovedi in sv. obhajila naj mu s spodbudnimi nauki pomagajo. Beseda ljubljene matere ima velik vpljiv na otroka; čeravno bi ga morebiti poznej premagale strasti, zapeljale slabe tovaršije, da se globoko v greh pogrezne, vzdignila ga bo misel na ljubljeno mater in spomin njenih besedi.

Skrbeti morajo starši tudi za prihodnjost otrok, toraj morajo poleg vtemeljenja nravnosti tudi na to paziti, da se dušne zmožnosti in telesne spretnosti njihovih otrok primerno razvijajo, da bodo enkrat koristni udje človeškega društva, svojim staršem v čast in veselje, sebi v zadovoljnost, drugim v pomoč. Varujejo naj jih, da ne zaidejo v slaba društva; ako se v čem pregrešijo, naj jih posvaré in tudi kaznujejo v ljubezni in krotkosti. Ker imajo pa izgledi največjo moč, naj pazijo, da bodo sami živeli točno po božjih postavah in po pravilih zdrave pameti.

Oziroma izvolitve stana naj starši podučé svoje otroke, kolikor morejo o okolnostih tega ali drugega stana, naj jim tudi svetujejo, kakor se njim bolj prav vidi, ali siliti jih ne smejo.

Otroci morajo svoje starše ljubiti, spoštovati in poslušati. Toraj jim morajo ne samo dobro želeti, ampak tudi dobro storiti, z lepim ponašanjem veselje delati, v potrebi jim pomagati, v starosti jih podperati, v nesreči jih tolažiti, v bolezni jim poskrbeti, da prejmejo sv. zakramente bolnikov, po njihovi smrti za nje Boga moliti, za nje opravljati dobra dela, posebno popraviti krivice, ako za ktere znajo, da so jih storili in ne popravili, za nje delati, darovati sv. maše itd. — Spoštovanje svoje do njih naj pokažejo s tem, da jim dajo pristojno čast, da o njih le lepo govoré in mislijo, da jih branijo in zagovarjajo, njihove slabosti pa zakrivajo; zasmehovati, zaničevati jih ne smejo, še manj se ž njimi kregati, jih kleti, jim žugati, ali celo jih tepsti. — Poslušati jih morajo v vseh poštenih in dopuščenih stvareh; ako bi kaj zapovedali zoper ktero božjo zapoved, naj znajo otroci, da je treba Boga več poslušati, kakor ljudi.

§. 122.

Dolžnosti gospodarjev in poslov med seboj.

Gospodarji morajo svojim poslom dati zdravo hrano, popolnoma pogojeno plačilo; kdor jim odteguje pogojeno plačilo, stori v nebovpijoči greh. Naložiti jim ne smejo pretežkih del; naj ne ravnajo ž njimi osorno, ampak uljudno po nauku sv. pisma: „Ako imaš zvestega hlapca, ravnaj ž njim, kakor z bratom.“ Ako posel oboli, ga gospodar ne sme pahniti iz hiše, ampak poskrbeti mu zdravila, privošiti mu počitka; — pri komur je obolel, pri tem naj ozdravi.

Gospodarji morajo tudi skrbeti za dušno korist svojih poslov, toraj nanje paziti, da molijo, pošteno govorijo, se slabih druženj varujejo, v nedeljah in praznikih grejo k službi božji; nemarne oziroma kristjanskih dolžnosti naj posvarijo; ako svarjenje ne pomaga, naj jih odstranijo, sploh gledajo naj na to, da bodo njihovi posli zvesti Bogu, potem bodo tudi gospodarjem zanesljivi in pridni pri delu. Toraj grešijo gospodarji, kteri svojim poslom ne dajo priložnosti, da bi se naučili potrebnega kršanskega nauka, kteri jih ne pošiljajo k službi božji, kteri ne poskrbé, da bi posli opravili velikonočno spoved in sv. obhajilo. Grešijo tudi taki gospodarji, kteri v službo vzamejo ljudi brezverske, hudobne, ki radi kolnejo, kvantajo itd., ker taki vso hišo spridijo.

Posli morajo svoje gospodarje spoštovati, jim zvesto delati, varovati pred škodo, jim pospeševati korist, in jih v vseh poštenih in dopustljivih stvareh poslušati. To kaj z razumljivimi besedami uči sv. Pavelj (Kol. 3, 22): „Hlapci bodite pokorni svojim telesnim gospodarjem v vseh rečeh, ne služite le na oko, kakor da bi hoteli le ljudem ugoditi, ampak s priprostim srcem in bogaboječe.“

§. 123.

Dolžnosti učenikov in učencev.

Učeniki so oziroma izobraženja mladine steber človeštva, so namestniki staršev, zato morajo svoje učence učiti odločeni nauk, napeljevati jih na nravno življenje, v srcu jim izbujati blaga čutila, od slabega jih zavračevati in sami jim dajati lep izgled. Da bodo pa vse to storiti mogli, morajo skrbeti, da si natanko prisvojé nauke, ktere imajo predavati svojim učencem, morajo biti o resničnosti nauka prepričani in svoje učence ljubiti; kdor svojih učencev ne ljubi, ampak samo zavoljo plačila uči, je mrzel učenik, ki bo imel mrzle učence in kaj malo vspeha.

Učenci so dolžni svojim učenikom ljubezen, poslužnost, spoštovanje in zaupanje, ker s tem mnogo polajšajo učenikom njihovo težko nalogo; toraj grešé učenci, ako se navlašč nečejo učiti, ako

niso pazljivi, ako učeniku med naukom nagajajo, ako ga zasmehujejo, razglašujejo itd.

§. 124.

Dolžnosti države in podložnikov med seboj.

Kršanska vera uči, da imajo poglavarji svojo oblast od Boga, zato morajo vladarji in njihovi služabniki svojo oblast rabiti vsled volje božje, kterega namestniki so, ne pa božjim postavam nasprotno. Vladar naj svoj narod vlada po modrosti, naj z vsemi močmi na to dela, da bo njegovo blagostanje pospešil. Uradniki so plačani od države, zato morajo vse svoje moči državni koristi posvetiti; ker morajo na točno spolnovanje postav državljanskih paziti, naj jih sami najpoprej in najsvetejše izvršujejo. Pravičnost vsem, tudi najnižjim podložnikom je temelj srečne države; kjer pa v višjih vladnih krogih gospodari sebičnost, podkupljivost in pristranost, tam se že o razpadu države govoriti more.

Podložniki naj spolnujejo državljanske postave, dane za občno korist, ako ne nasprotujejo božjim ali cerkvenim postavam.

Ker je gotovo, da bodo tudi posamezni srečni, ako bo blagostanje države cvetelo, morajo podložniki po svojih silah pospeševati blagor svoje domovine, njene postave vestno spolnovati, postavne davke in plačila točno plačevati, v nesrečah, posebno v vojski na altar domovine radovoljno prinašati darove, imetek in kri, mladino z besedami in izgledom navduševati za ljubezen do svoje domovine. Vsa djanja, ktera blagor države overati morejo, morajo podložni mrziti, posebno upor proti koristnim postavam, punt proti postavnim poglavarjem. Ako podložniki vidijo, da je ktera postava ožji domovini škodljiva, pobijajo naj jo s postavnimi sredstvi.

§. 125.

Dolžnosti sodnikov in zatožencev.

Sodnik mora najprej v svojem predmetu zadostno naučen biti, edino ravnalo njegovih odlokov mu mora biti pravičnost.

Ako zadolženo stori krivičen odlok (n. pr. ker se mu ni ljubilo natanjko preiskovati), povrniti mora storjeno škodo; ako nezadolženo krivično obsodi, naj, ako mogoče, obsojeno stranko nagovarja, da se pritoži proti obsodbi. Varuje naj se podkupljivosti. Soditi mora po dokazih in pričah, ne pa po lastnem zasebnem prepričanju; toraj ne sme obsoditi krivičnika, proti kteremu ni dosti dokazov, čeravno je sodnik sam za se positivno prepričan o njegovi krivici.

Zatoženec mora postavnemu sodniku odgovarjati na vprašanja,

dana na postavni način. Odločeno kazen mora pretrpeti, ako je kriv, ako ne, naj se pritoži do višje stopnje.

Kakor sodniku je tudi odvetniku najprva dolžnost naučenost v svojem predmetu, ravno tako pravicoljubje. Očevidno krivične civilne pravde pošten odvetnik ne prevzame da bi jo zagovarjal; v kazenski pravdi pa tudi največim hudodelnikom sama sodnijska oblast da odvetnika, ki iz stališča človekoljubja brani hudodelnika, ali se vsaj prizadeva mu zmanjšati kazen.

Priča mora priti pred postavnega sodnika, ki ga je postavno poklical pred sodbo, in mu mora na njegova vprašanja resnico odgovarjati. Kdor iz hudobije ali iz lahkomišljenosti krivo priča, in s tem bližnjega oškoduje, povrniti mu mora storjeno škodo. Kdor iz nevednosti krivo priča, mora svoje besede oporeči, ako je še čas, da bližnjega obvaruje pred škodo.

III. Oddelek.

O sv. zakramentih.

§. 126.

O sv. zakramentih sploh.

Zakrament je vidno znamenje, ki delí nevidno milost božjo, postavljeno od Jezusa Kristusa v naše posvečenje.

Za vsaki zakrament so bistveno potrebne tri stvari, namreč: 1. vidno znamenje; 2. nevidna milost božja; in 3. postavljenje od Jezusa Kristusa za naše zveličanje.

Vidno znamenje zadržuje v sebi dve reči, namreč tvarino in obliko.

Tvarina zakramenta je stvar, ktera se rabi za sv. zakrament; imenuje se daljna, ako mislimo stvar samo na sebi od zakramenta še oddaljeno; bližnja se imenuje, ako se dotična stvar tako rabi, kakor je za dotičen zakrament zapovedano, n. pr. voda je daljna tvarina sv. krsta, oblivanje z vodo pa bližnja.

Oblika so besede, ktere se po naredbi Jezusovi izgovarjajo, kadar se kteri zakrament podeljuje. Oblika je nepogojna, kadar se rabi brez vsacega dostavljenega pogoja, kakor je prepisano po cerkvenem obredniku, n. pr. Krstim te v imenu Boga Očeta itd. Pogojna oblika je, kadar se dostavi kakošni pogoj o stvari pretekli, sedanji ali prihodnji. Oblika s pogojem o prihodnosti stori zakrament neveljaven, izven sv. zakona, ki se kot druge pogodbe more skleniti s pogojem

o prihodnjosti; oblika s pogojem o preteklosti in sedanjosti pa stori zakrament veljaven ali neveljaven, kakor je pogoj spolnjen ali ne, n. pr. Ako se za najdenega izpostavljenega otroka ne zna, je bil krščen ali ne, krsti se s pogojem: ako nisi krščen — grešniku, nezavednemu in borečemu se s smrtjo, za kterega se ne zna, je li vsaj zadnji hip obžaloval svoje grehe, je li želel se spovedati, da se odveza s pogojem itd.

Oblika s pogojem o sedanjosti ali o preteklosti se iz tehtnega uzroka sme rabiti pri vseh sv. zakramentih; sv. zakramenti namreč so postavljeni za ljudi, kterim je z vsakim mogočim načinom treba pospeševati dušni blagor, a svetost zakramentov zahteva, da se ne podeljuje brez potrebe in neveljavno, zato se smejo podeliti s pogojem. Zakramenti, kteri so človeku potrebni kot sredstvo zveličanja, se pa morajo podeliti s pogojem, kadar se ima utemeljen dvom, je li kteri človek dotični zakrament veljavno prejel, n. pr. najde se izpostavljen otrok, pri kterem pa ni nobenega znamenja, da je bil krščen. Brez uzroka kteri zakrament podeliti s pogojno obliko je greh.

Tvarina in oblika ste neobhodno potrebni za vsaki zakrament, tako, da zakrament ne bi bil veljaven, ako bi manjkala prava tvarina ali oblika, ker se ne more podeliti zakrament drugače, kakor ga je Jezus Kristus postavil. Delivec zakramenta mora biti vsaj moralično prepričan, da ste tvarina in oblika prav tisti, kakor jih je Jezus Kristus ustanovil, ker oziroma veljave sv. zakramentov ne zadostuje samo verjetnost; vendar v slučaju neogibne potrebe, in kadar je nevarnost v odlašanju, sme se rabiti tudi tvarina in oblika samo verjetno prava, ako delivec gotove imeti ne more.

Tvarina in oblika morate biti v zakramentu zedinjeni, to je rabiti ju mora obe isti delivec nad istim človekom naenkrat, toraj izgovarjati obliko, kadar rabi tvarino. Zedinjenost tvarine in oblike mora biti pri sv. altarskem zakramentu fizična, kar zahteva zaime „to“ v obliki; pri sv. krstu, sv. birmi, sv. olju, mašnikovem posvečevanju se mora tvarina rabiti poprej, ko se konča, in poznej, ko se počne izgovarjati oblika; pri sv. pokori morate biti zedinjeni, kakor se sploh zahteva pri ustmenih sodnijskih odlokih, toraj sme med spovedanjem grehov in odvezo nekaj časa preteči; pri sv. zakonu mora biti zedinjenje tako, kakor se sploh zahteva pri pogodbah, toraj da drugi da privoljenje, ko traja še privoljenje prvega.

Tvarina in oblika se pri zakramentih ne sme premeniti. Bistvena prememba tvarine ali oblike stori zakrament neveljaven; slučajna in nepomenljiva prememba sicer zakramentu ne odvzame veljavnosti, vendar ima greh delivec, ki je eno ali drugo svojevoljno premenil, in sicer večji ali manjši, kakor je prememba večja ali manjša.

§. 127.

Delivec zakramentov.

Pravi delivec sv. zakramentov je sam Jezus, početnik milosti. Ali ker ne biva vidljivo na zemlji, izvolil je aposteljne in njihove naslednike, škofe in mašnike, kot svoje namestnike v podeljevanju sv. zakramentov, kteri so toraj vidljivi delivci zakramentov. Delivec sv zakramenta mora imeti pravno oblast, in namen storiti, kar stori cerkev, mora biti pazljiv in držati se obredov, zapovedanih od cerkve.

Pazljivost zahteva se navadno človeška; toraj zakrament velja, čeravno je delivec med podeljevanjem zakramenta kaj raztresen. Ako je delivec pri podeljevanju zakramenta radovoljno raztresen, ima greh, ker svetost zakramentov zahteva, da se pazljivo opravljajo: „Sancta sancte tractanda.“ Posebno pri zakramentu presv. Rešnjega telesa je radovoljna raztresenost velik greh.

Namen je delovanje volje, vsled kterega človek kaj določnega storiti namerava. Namen je ali djanski, ako ga delivec med podeljevanjem obudi; vpljivajoči (virtualis), ako ga je delivec imel poprej in še vpljiva na voljo delivčevo, da se dotično delovanje sme imenovati pomišljeno delovanje; namen iz navade, ako ga je delivec že zdavnej imel, in ne vpljiva več na voljo delivčevo, ampak le še na zunanje delovanje, ktero se ne more več imenovati, da je pomišljeno delovanje; namen je znotrajen, ako delivec namerava pravi zakrament podeliti; ali zunajen, ako delivec namerava storiti samo zunanja djanja brez podelitve milosti.

Po ti razdelitvi namena storijo se sledeča pravila:

Za veljavnost zakramenta zahteva se od delivca, da ima pravi in resen namen, vsaj storiti, kar stori prava cerkev Jezusova. Namen, djanski je najboljši, in delivec naj se pri podeljevanju sv. zakramentov prizadeva ga obuditi; vendar za veljavnost zakramenta tudi zadostuje vpljivajoči namen; namen iz navade pa nikakor ne zadostuje, ker djanje, storjeno vsled samega namena iz navade, se ne more imenovati pomišljeno, toraj tako, za ktero je človek odgovoren. Zahteva se namen notranji, ker ne bi podelil zakramenta, kdor bi nameraval samo zunanje djanje storiti brez podeliti milosti božje; tudi s samim zvunanjim namenom delivec ne bi imel namena, storiti, kar stori prava cerkev Jezusova, ktera pri podeljevanju kterega zakramenta nikdar ne namerava samo zunanje djanje storiti. Namen delivcev mora biti obrnjen na določeno tvarino in na določeno osebo, toraj nedoločen namen ne zadostuje za zakrament; n. pr. Ako bi mašnik med večimi hostijami hotel le ene posvetiti, pa ne bi določil, ktere, ne bi bila nobena posvečena; ako bi spovednik imel namen nekemu iz množice, kterega pa ne določi natanko, grehe odpustiti, ne bi bili nobenemu odpuščeni.

§. 128.

Nadaljevanje.

Za veljavnost zakramenta se od delivca ne zahteva, da bi bil pravoveren katoličan in brez greha; vendar mora biti posvečeni delivec, ki kteri zakrament slovesno hoče podeliti, brez greha; toraj greši, ako ga v smrtnem grehu podeli, vendar zakrament zavoljo tega ni neveljaven. Večina cerkvenih učenikov tudi trdi, da tudi neposvečeni delivec greši, ako kteri zakrament podeli v grešnem stanu; n. pr. ako neduhoven v sili krsti; poročenci, ki se v stanu greha poročijo, grešijo dvojno, namreč zakrament podeljevaje in prejemovaje. Slučajno pa tudi posvečeni delivec, ki v smrtnem grehu kteri zakrament podeljuje, s tem nima drugega novega greha, kadar ga izgovarja nezadolžena nevednost, ali kadar mora umirajočemu podeliti sv. zakramente, pa nima priložnosti svoje vesti očistiti s spovedjo; mora pa v tem slučaju obuditi kesanje, kolikor mogoče popolno.

Opravljaje druga cerkvena opravila, blagoslovila, kadar je v smrtnem grehu, s tem ne greši na novo; n. pr. kadar blagoslovi pepel, vodo, itd.

Oziroma brez grešnosti rimski obrednik to le zapoveduje: „Župnik in vsaki drugi duhoven, ki ima podeljevati sv. zakramente, naj se zmiraj spominja, da je svete stvari treba sveto opravljati, naj bo za tako sveto službo zmiraj pripravljen; zato naj vedno skrbi, da bo nedolžno, čisto in sveto živel.“

Zakrament podeljen od nekatoličana, ali od izobčenega (kterega se je treba ogibati), velja, ako ima namen storiti, kar stori prava cerkev Jezusova. Izvzet je samo zakrament sv. pokore, za kterega je treba, da delivec ni samo posvečen, ampak ima sodnost (jurisdictionem) ktere pa nekatoličani in izobčenci, kterih se je treba izogibati, nimajo; more pa tudi nekatoličan ali pa izobčen, samo da je veljavno posvečen, v dveh slučajih veljavno odvezati, namreč bolnika, na smrtni postelji, kadar drugega spovednika ni mogoče dobiti, in v slučaju navidezne sodnosti (titular coloratus).

Iz tega sledi, da se od delivca, ki je v grehu, ne sme zahtevati podeljenje kterega zakramenta, ker bi to bilo sodelovanje pri grehu; to pravilo je pa le teoretično, ker se nikdar nobenega ne sme imeti za slabega, dokler ni dokazano, a delivec ki je morebiti malo poprej grešil, mogel si je in tudi moral že vest očistiti, ako ne s spovedjo, pa vsaj s popolnim kesanjem. Ne sme se zahtevati podeljenje kterega zakramenta od izobčenca, kterega se je treba ogibati, izven v največji potrebi sv. krst in sv. pokoro. Od navadno izobčenega se sme zahtevati podeljenje zakramenta, ker taki ne izgubé sodnosti in cerkev dopusti, da se ž njimi sploh sme občevati. Od krivoverca in razkolnika katoličan ne sme zahtevati in ne pre-

jeti sv. zakramenta, izven sv. krst v skrajni potrebi in odvezo v smrtni nevarnosti, ako ni katoliškega duhovna mogoče imeti.

Obrede, kakor jih sv. cerkev zapoveda, mora delivec točno spolnovati. Obredi so bistveni ali nebistveni. Nebistveni za veljavnost zakramenta niso neobhodno potrebni, vendar greši delivec, ki jih zadosti ne spoštuje, ki jih svojevoljno z drugimi zamenja ali brez tehtnega uzroka opusti.

Podeljevaje kteri sv. zakrament naj ne govori prehitro, se ne kreta smešno, temveč z zunanjim resnim ponašanjem naj kaže visoko spoštovanje do svete reči.

§. 129.

Dolžnost podeljevati sv. zakramente.

Delivec, za to postavljen, mora sv. zakrament podeliti, ako zahteva, ki je njegovemu duhovnemu varstvu izročen, ni za prejetje sv. zakramenta vredno pripravljen. Toraj greši dušni pastir, ki brez uzroka neče podeliti kterega zakramenta; ki se za podeljevanje zakramentov kaže nevoljnega, ker s tem verne odganja od sv. zakramentov; greši, ako bolnim neče nesti presv. Rešnjega telesa, ki se želé obhajati, čeravno niso v smrtni nevarnosti; greši, ako po njegovem zadolženju kdo umrje brez sv. krsta, spovedi, popotnice, sv. olja. Dušni pastir mora ne samo zmiraj z veseljem pripravljen biti, podeljevati sv. zakramente, ampak še posebno svojim vernim prejemanje sv. zakramentov večkrat in s prepričavno besedo priporočevati.

Kteri delivcu niso izročeni v duhovno varstvo, tem sme zakramente podeliti samo v slučaju neogibne potrebe.

Nevrednim in nepripravljenim mora zakrament (izven sv. zakona iz tehtnih uzrokov) odreči; in sicer: Ako očiten in nespokorjen grešnik očitno zahteva kteri zakrament, mora se mu odreči zavoljo pohujšanja drugih; ako tajni nespokorjen grešnik na tajno zahteva zakrament, se mu mora odreči; ako pa ga zahteva očitno, se mu ne sme odreči, ker bi ga s tem pred ljudmi, kteri za njegove grehe ne znajo, razglasil za grešnika. Očiten grešnik je tisti, čegavo grešno življenje in nespokorjenost je javno znano; tajen tisti, čegavih grehov ljudje ne znajo, in tudi ni nevarnosti, da bi jih zaznali. Očitno zahteva zakrament, kdor ga zahteva pred drugimi ljudmi, tajno, kdor ga zahteva pred samim delivcem. Oziroma očitnih grešnikov ogiba naj se delivec prevelike ojstrosti in premehke popustljivosti, da od ene strani nalomljenega trsa ne zlomi popolnoma, od druge ne spodkoplje čutje spoštljivosti do sv. zakramentov.

§. 130.

Učinek sv. zakramentov.

Sv. zakramenti podeljujejo (oziroma pomnožujejo) milost posvečujočo, zakramentalno milost, stan čeznaravnih čednosti in darove sv. Duha.

Milost posvečujoča je milost božja, po kteri se človeku odpuste grehi in kazni, in človek postane svet, toraj Bogu dopadljiv. Zredoma se milost posvečujoča na novo dobi le pri sv. krstu in sv. pokori, v izvenrednem slučaju pa tudi pri zakramentih živih; n. pr. ako kdo v nezadolženi nevednosti, da je v smrtnem grehu, prejme kteri zakrament živih, se mu ne pomnoži milost posvečujoča, temveč podeli iz novega. Tako tudi sv. pokora v izvenrednem slučaju posvečujoče milosti ne da iz novega, ampak jo pomnoži, ako jo je namreč spovedenec že poprej imel, n. pr. ako spovedenec nima drugih, kakor male grehe, kterih se spove, ima že pred spovedjo milost posvečujočo, ktera se mu toraj pomnoži.

Zakramentalna milost je tista posebna pomoč božja, po kteri človek more doseči namen, zavoljo kterega je dotični zakrament postavljen.

Milost božjo podeljujejo sv. zakramenti zavoljo zvršenega djanja (ex opere operato), toraj zavoljo svoje notranje lastne moči, brez obzira na vrednost delivčevo in brez obzira na prejemovalca, samo, da jim kakega zadržka na pot ne stavi. Trid. zbor (sess. 7. c. 8.) „Ako bi kdo trdil, da po zakramentih nove zaveze ne bo milost podeljena zavoljo zvršenega djanja, ampak da vera na božjo obljubo sama zadostuje, da se dobi milost, naj se izobči.“

Zakrament, pri kterem je vse bistveno oziroma tvarine, oblike, delivca spolnjeno, je veljaven zakrament, ki postane vredno prejet, ako je tudi prejemovalec vse zaderžke od svoje strani odpravil; ako je pa na strani prejemovalca kakšen zadržek, je zakrament nevredno prejet in ne podeljuje ne milosti posvečujoče, ne milosti zakramentalne, ne ostalih delujočih milosti. Ako pa prejemovalec poznej zadržek odpravi, nekteri zakramenti zopet delujejo milost božjo, ktera je bila za dotičnika pripravljena, ali so ji bila le nekako vrata zaprta v dušo prejemovalca. Ti zakramenti so posebno tisti, kteri v dušo prejemovalca vtisnejo neizbrisljivo znamenje, toraj sv. krst, sv. birma, in sv. mašnikovo posvečevanje in po nauku večine cerkvenih učenikov tudi sv. olje in sv. zakon. Toraj, kdor je prejel zakrament sv. birme, mašnikovega posvečevanja, sv. zakon v stanu smrtnega greha, ni prejel dotičnih zakramentalnih milosti, ker ni imel temelja, na ktero se vse milosti božje naslanjajo, dušnega življenja; ako se poprej s popolnim kesanjem ali z vredno spovedjo očisti vest, prejme imenovane milosti.

§. 131.

Prejemovalec zakramentov.

Prejemovalec mora biti živ človek; mora imeti namen dotični zakrament prejeti; mora biti sposoben učinek dotičnega zakramenta sprejeti in (izven sv. krsta) mora biti krščen. Toraj ne koristi krstiti mrtvega; ni posvečen za duhovna, kdor posvečenja prejeti neče; ženske ne sprejemajo mašnikovega posvečevanja, kot nesposobne.

Da se pa zakrament tudi vredno prejme, zahteva se od odraslih posebno pripravljenje, različno za različne zakramente. Za veljavnost zakramentov mrtvih zahteva se od odraslih vera, upanje, nepopolno kesanje; oziroma spovedi je to pripravljanje potrebno tudi za vredno prejetje. Za zakramente živih zahteva se od odraslih stan milosti božje, kterega si morajo odrasli pred prejetjem presv. Rešnjega telesa dobiti z vredno spovedjo, pred prejemanjem drugih zakramentov pa vsaj s popolnim kesanjem. Razumi se lehko, da odrasli toliko več milosti prejme, kolikor vrednejše je pripravljen za zakrament, in s čim večjo pobožnostjo in spoštovanjem ga prejme.

Otrokom, poprej ko k pameti pridejo, ni potrebno pripravljanje za zakramente, ktere so zmožni prejeti, namreč sv. krst (po nekdanji cerkveni navadi tudi sv. birma in sv. obhajilo); isto velja o blaznih.

§. 132.

Razdeljenje zakramentov.

Zakramentov od Jezusa Kristusa postavljenih je sedem, ktere razločujemo v zakramente a) živih in mrtvih, b) potrebne kot sredstvo zveličanja, potrebne ker zapovedane in (nekterim) nepotrebne; c) take, ki vtisnejo neizbrisljivo znamenje, po kterem se isti zakrament ne sme več, ko enkrat prejeti.

Zakramenti živih so: sv. birma, presv. Rešnje telo, sv. olje, sv. mašnikovo posvečevanje in sv. zakon, ker se vredno prejeti morejo samo od takih, ki so na duši živi, to je, v stanu posvečujoče milosti božje in vredni večnega življenja. Zakramenta mrtvih sta sv. krst in sv. pokora, ker sta postavljena za tiste, ki so na duši mrtvi, to je v smrtnem grehu in vredni večne smrti v pogubljenju.

Potreben kot sredstvo za zveličanje je sv. krst za vsacega človeka, sv. pokora (vsaj v željah) pa za vsacega grešnika. Nezapovedana sta mašnikovo posvečevanje in sv. zakon; drugi zakramenti so pa potrebni, ker so zapovedani.

Neizbrisljivo znamenje vtisnejo sv. krst, sv. birma, sv. mašnikovo posvečevanje, ako so veljavno, čeravno nevredno prejeti. To znamenje ostane neizbrisljivo vse življenje in tudi po smrti; zveličanim v nebesih je v čast in slavo, pogubljenim v peklu pa v sramoto.

Najsvetejše od vseh je presv. Rešnje telo, ker se ž njim ne prejme samo milost božja, ampak početnik vseh milosti, Jezus Kristus.

Sv. krst.

§. 133.

Kaj je sv. krst in potreba sv. krsta.

Sv. krst je prvi in najpotrebniši zakrament, v kterem se z oblivanjem z vodo in zazivljanjem presv. Trojice nekrščenemu človeku odpusti izviren greh, vsi grehi pred sv. krstom storjeni, vse kazni večne in časne, se mu podeli milost posvečujoča in stan čeznaravnih čednosti, in se mu vtisne neizbrisljivo znamenje, da je ud Kristusove cerkve, posinovljenec božji in po upanju sodednik nebeškega kraljestva.

Sv. krst je pravi zakrament, ker ima vse troje, potrebno za vsaki zakrament, namreč: Vidno znamenje, (oblivanje z vodo in zazivljanje presv. Trojice); nevidno milost božjo; in je postavljen od Jezusa Kristusa. Postavil je Kristus sv. krst še pred svojim trpljenjem, kadar se je sam pustil krstiti v reki Jordan. Jezus se ni krstil, kakor da bi mu očiščevanja potrebno bilo, ampak, kakor uči sv. Ambrož, da je vodo očistil, in ji podelil moč in pravo krsta; s tem je Jezus tudi določil tvarino in obliko sv. krsta, ker je bil krščen v vodi in se je vsa presv. Trojica pričujoča objavila. Tudi je bil na vidljivi način pokazan učinek sv. krsta, prikazal se je sv. Duh, po kterem pri sv. krstu prejmemo milost pričujočo; oglasil se je nebeški Oče: Ta je moj ljubeznjivi sin! ki nas tudi pri sv. krstu vzame zopet za svoje ljubljene otroke; odprle so se nebesa, v ktera priti tudi še le po sv. krstu zadobimo pravico.

Ko je Jezus učil, je tudi sam krstil in aposteljni v njegovem imenu; vendar jim je še le po svojem vstajenju dal oblast in dolžnost krščevati vse, ki bodo v njega verovali; in s tem je tudi dal ljudem dolžnost, prejeti sv. krst, ktero dolžnost je sv. Peter na binkoštni praznik razglasil kot neobhodno potrebno za zveličanje.

Sv. krst je neobhodno potreben, ker je kakor vrata v Kristusovo cerkev, da nobenega drugega zakramenta veljavno prejeti ne more, kdor ni veljavno krščen, in ker se brez sv. krsta nihče zveličati ne more. Jan. 3, 5.: „Kdor ni prerojen iz vode in sv. Duha, ne more iti v kraljestvo nebeško.“

Pravi krst nadomestiti more v posebnih okoljščinah krst želje in krst krvi. Krst želje je goreče hrepenenje prejeti sv. krst, združeno s popolno ljubeznijo do Boga in s popolnim kesanjem čez storjene grehe. Toraj krst želje prejeti morejo samo odraščeni, kteri so v tako nesrečnih okoljščinah, da pravega krsta nikakor prejeti ne morejo. Hrepenenje prejeti sv. krst ni ravno potreba, da bi bilo

izrečno, ampak zadostuje goreče hrepenenje vse storiti, kar je za zveličanje potrebno; mora pa biti zdatno, to je, dotičnik mora vse pomočke rabiti, s kterimi bi mu morda mogoče bilo se krstiti. Ako bi taki človek poznej v povoljnejše okoljščine prišel, da bi mu sv. krst prejeti mogoče bilo, moral bi biti krščen s pogojem: ako nisi krščen.

Krst krvi je prelitje krvi ali smrt zavoljo Kristusa ali njegove sv. vere; tudi za krst krvi zahteva se od odraščenih popolna ljubezen in kesanje.

§. 134.

Tvarina in oblika.

Daljna tvarina sv. krsta je voda naravska, sposobna za oblivanje, kar sledi iz besedi Kristusovih; „Kdor ni prerojen iz vode . .“

Izven slučaja velike sile sme se krstiti samo z blagoslovljeno vodo; krst slovesen v cerkvi pa se sme podeliti samo z vodo blagoslovljeno in s križmo pomešano po obredih sv. cerkve. Toraj greši, kdor brez velike in nagle potrebe krsti z vodo neblagoslovljeno, ali celo z vodo umazano, čeravno je krst, tudi s tako vodo podeljen, veljaven.

Ako se v slučaju smrtne nevarnosti ne more imeti tvarine gotovo veljavne, sme se krstiti tudi s tvarino dvomljivo veljavno, vendar s pogojem: „ako je tvarina veljavna“, ker se v slučaju, kjer gre za zveličanje enega človeka, mora pomagati na vsaki mogoči način; ako bi dotičen krščenec ostal na življenju, moral bi biti zopet krščen, ali s pogojem: „Ako nisi krščen . . .“

Kot daljna tvarina je veljavna voda iz reke, potoka, studenca, jezera, vodnjaka, kapnica, stopljena iz snega, ledu ali toče, voda zbrana od rose, ali megle, tudi voda, kteri bi bila primešana še ktera druga stvar, samo da je vode večji del, in se dotična tekočina še imenuje voda.

Neveljavna tvarina bi bila: mleko, kri, solze, pot, slina, vino, olje, sok iztisnjen iz cvetlic in drugih rastlin, iz češenj, blato, črnilo, nestajan sneg, led, toča.

Dvomljiva tvarina bi bila voda iz stajane soli, kemična voda itd.

Oziroma blagoslovljene vode, potrebne za slovesni krst, ima rimski obrednik to le: „Voda naj bo blagoslovljena tistega leta na Veliko saboto ali na binkoštno saboto, spravljena naj bo čista v snažnem krstivniku, kadar se ima nova blagosloviti, naj se stara zlije v baptisterij. Ako se vidi, da bo vode pomanjkalo, naj se ji dolije neblagoslovljene v manjšem delu. Ako se voda pokvari, ali izteče ali na drugi način premine, naj župnik v dobro očiščen in osnažen krstni kamen vlije sveže (frišne) vode in jo blagoslovi s predpisanimi obredi. Ako zmrzne, naj jo stopi; ako je deloma zmrznjena

in preveč mrzla, sme naravske in blagoslovljene vode sègreti in jo v posebni posodi primešati blagoslovljeni, da se stopi, in ne škoduje krščencu."

Bližnja tvarina sv. krsta je oblivanje z vodo, kar se more zgoditi na tri načine, namreč: s potapljanjem, s poškropljenjem in z oblivanjem. V prvih krščanskih časih je bila navada krstiti s potapljanjem, le smrtno bolne so samo oblivali. Iz važnih uzrokov je poznej sv. cerkev oblivanje kot bližnjo tvarino zapovedala. Oblivati se mora najpoglavitniši del človeka, to je glava; vendar se sme v slučaju skrajne sile (n. pr. pri teškem porodu) obliti tudi kteri drugi človekov del; ako pa dotičen otrok potem srečno na svet pride, mora biti zopet krščen z oblivanjem na glavi in s pogojem: „ako nisi krščen." Krst bi ne bil veljaven, ako bi se oblila samo obleka krščenčeva; mnogi bogoslovci tudi trdijo, da krst ne velja, ako bi se zmočili samo lasje in ne tudi koža krščenčeve glave. Zato je treba krstiti po načinu, ki je najzanesljivejši. Samo ena kaplja vode ne zadostuje za sv. krst, ker je krst umivanje, a ena kaplja ne kaže umivanja.

Obliti se mora krščenec trikrat z znamenjem sv. križa, čeravno za veljavnost sv. krsta to ni neogibno potrebno.

Oblika sv. krsta so besede: „Jaz te krstim v imenu Boga Očeta in Sina in sv. Duha." Tako je določil Trid. zbor vsled besedi Jezusovih; Mat. 28, 19.: „Pojdite toraj, učite vse narode in krstite jih v imenu Boga Očeta in Sina in sv. Duha." Grki krstijo z besedami: „Naj bo krščen služabnik Kristusov v imenu Boga Očeta itd." To obliko je papež Evgenij IV. v svojem dopisu do Armencev potrdil kot veljavno, vendar je samo pri Grkih dopuščena.

V katoliški obliki: Jaz te krstim itd. so vse besede bistvene, izven prve: „Jaz", ktera se že v glagolu „krstim" razumi.

Bistvena prememba oblike stori krst neveljaven, slučajna in mala prememba pa ne ovrže veljavnosti sv. krsta, ampak dotični delivec bi imel greh, ako bi obliko z razmislikom premenil, čeravno v prav majhni stvari. Toraj, ako bi kdo krstil v imenu presv. Trojice, ali v imenu Kristusovem, sv. krst ne bi veljal, ker v prvem slučaju tri božje osebe niso izrečno imenovane, v drugem pa še celo sv. Trojica ne.

Ako se zavoljo velike in hitre potrebe mora krstiti naenkrat več krščencev, rabi se oblika v množnem številu: „Jaz vas krstim . ."

Tudi se k pravi obliki ne sme ničesa dodati; toraj, ako bi kdo dodal besede: „v imenu blažene Device Marije" z mislijo, da tem besedam pripisuje moč podeljenja sv. krsta, bil bi krst neveljaven; v nasprotnem slučaju bi te besede ne ovrgle veljavnosti krsta, ako bi jih delivec le izgovoril iz posebne pobožnosti do Matere božje.

§. 135.

Delivec sv. krsta.

Delivec sv. krsta je reden in izvenreden. Reden delivec slovesnega krsta je škof in mašnik, izvenreden pa diakon, ki ima preročeno oblast od škofa ali od župnika. Mašniki smejo krstiti samo v obsežku svoje sodnosti. V sili sme krstiti vsaki pameten človek, naj bo možki ali ženska, katoličan ali krivoverec, verni ali nevernik, pobožen ali grešnik, in sv. krst vselej velja, da le delivec spolni, kar je rečeno o tvarini, obliki in namenu.

Župnik brez posebnega dovoljenja ne sme krstiti zunaj svoje župnije, tujcev tudi ne v svoji župniji, izven slučaja, da tujec do svojega župnika ne more lahko priti; toraj smejo biti otroci od popotnikov krščeni, kjer starši izvolijo (ali kjer starši v času rojstva dotičnega otroka bivajo); ako žena rodi v tujem kraju in ni blizo do svoje domače župnije, ima se otrok tam krstiti, kjer je rojen.

V slučaju, da se sv. krst zavoljo nagle potrebe ne more podeliti javno v cerkvi, ima se oziroma delivca sv. krsta obdržati sledeči red. Mašnik ima prednost pred diakonom, diakon pred subdiakonom, klerik pred laikom, možki pred žensko; pri otrocih še ne popolnoma rojenih ima zavoljo sramožljivosti ženska prednost pred možkim in tudi, ako ženska boljše zna način in obliko sv. krsta, kakor pričujoči možki. Zato je sploh navada, da v slučaju sile zakrsti babica, ktera mora biti tudi v tem posebno podučena; in župniki naj ne zanemarijo babice oziroma podeljenja sv. krsta podučevati, posebno kako se imajo vesti pri nesrečnih porodih, n. pr. spačkih.

Ako bi bila pričujoča mašnik in nemašnik, in bi krstil nemašnik, bi obadva grešila, eden ki brez potrebe prevzame oblast duhovsko, drugi, ker jo prepusti; ako bi bil pa mašnik izobčen, nemašnik pa pobožen kristjan, ima taki prednost pred izobčenim mašnikom.

Oče ali mati svojega zakonskega otroka ne sme krstiti, izven v slučaju, da je otrok v skrajni smrtni nevarnosti, in drugega človeka ni pričujočega, ki bi krstil. Ako brez takega uzroka oče ali mati krsti svojega zakonskega otroka, stopi v duhovno rodbino s svojim ženjenjem drugom in zgubi pravo na zakonsko dolžnost in čeravno bi nevednost izgovarjala od tega zadržka, naj dotični, poznej opomnen na ta zadržek, pri spovedi prosi za odpust od tega zadržka; ako kdo krsti nezakonskega svojega otroka, zapade v zadržek proti ženitbi z roditeljem istega otroka.

Kdaj se imajo novorojeni otroci krščanskih staršev krstiti, cerkev ne zapoveduje nič določnega, vendar se morajo vsled rim. obrednika precej, kadar je mogoče, čeravno ni smrtne nevarnosti. Papež Evgenij IV. je posebno zapovedal, da morajo župniki otroke,

slabotne precej krstiti, pri zdravih in trdnih, pri kterih ni smrtne nevarnosti, se tudi sv. krst ne sme čez tri dni odlašati.

§. 136.

Prejemovalec sv. krsta.

Zmožen sv. krst prejeti je vsaki živ in še ne krščen človek. Veljavno se krstijo otroci in blazni, kteri niso nikdar pametni bili. Ako pa je kdo poblaznil, in sv. krsta ni zahteval, dokler je še na pameti bil, mu sv. krst ne velja; vendar se v djanju tudi taki blazni krstijo, ako so v smrtni nevarnosti, ker se sodi, da je dotičnik imel vsaj željo vse storiti, kar mu je za zveličanje potrebno.

Ako se dvomi, je li otrok živ ali ne, krsti se s pogojem: „ako si živ . . .“

Negodni porod, kteri ima podobo človeško in dá znamenje življenja, krsti se brez pogoja; ako pa skoraj ni mogoče spoznati človeške podobe in življenja, krsti se s pogojem: „ako si človek in živ . . .“

Spaček (monstrum), ki nima človeške podobe, se ne krsti; ako se nad tem dvomi, se krsti s pogojem: „ako si človek . . .“, in ako potem umrje, zakoplje se v blagoslovljeno zemljo.

Kadar se ne vé, je li ena sama oseba, ali ste dve skupaj zraščeni, mora se najpoprej dobro pregledati. Ako ima dve glavi in dvoje prsi, ali oziroma več, sodi se, da je toliko duš, kolikor je glav in srcev, in toliki se imajo krstiti. Ako se ne more razločiti, ker ste morebiti dve glavi, ali samo ene prsi, krsti se na prvi glavi nepogojno, na drugi pa s pogojem: „ako nisi krščen . . .“

V sili se sme tudi več ljudi na enkrat krstiti, morajo pa biti vsi naenkrat obliti in oblika mora se rabiti v množnem številu; kadar pa ni sile, se jih več naenkrat ne sme krstiti.

Najdenci in izpostavljeni se krstijo s pogojem: „Ako nisi krščen . . “

Vsled Trid. zbora (sess. 7. can. 4) je verska resnica, da krst podeljen od krivoverca, je veljaven, ako je delivec spolnil, kar je oziroma tvarine, oblike in namena bistveno potrebno. Ali že sv. Alfons je trdil, in za njim so potem potegnili skoraj vsi bogoslovci, da je varnejše še enkrat krstiti s pogojem, kteri so bili krščeni od krivovercev. Premnogi krivoverci namreč ta zakrament ne priznajo kot neobhodno sredstvo za zveličanje, zato ali na veljavno tvarino ali obliko ne pazijo dosti, ali tvarine in oblike ne zedinijo, ali ne oblijejo glavo krščenčevo, ampak zavoljo mraza samo njegovo obleko, ali pa na kteri drugi način v bistvenih stvareh pomanjkajo, da je utemeljen dvom, je li bil od krivoverca podeljen krst veljaven ali ne. Le, ako je v kterem slučaju popolnoma gotovo, da je bil od krivoverca podeljen krst, veljavno podeljen, ne sme se ponoviti.

Otroci neverskih staršev smejo se krstiti v sledečih slučajih:

a) ako je otrok že na pameti in sam želi sv. krst; b) ako so starši bili kristjani, pa so vero zatajili; c) ako eden od staršev dovoli, čeravno drugi brani. Krstiti se otroci nevernih staršev ne smejo, ako to oba starša branita in ima otrok v varstvu svojih nevernih staršev ostati. Djansko pa cerkev tudi prepové krstiti neverske otroke, čeravno bi oba starša krst dovolila, ako se iz okoljščin more predsoditi, da otrok, ko bo odrasel, najbrže ne bo po kršansko izrejen; toraj se sploh (izven slučaja smrtne nevarnosti) ne dopusti, če sta oba staršev nevernika in ima otrok v njihovem varstvu ostati.

Sv. krst se sme in mora ponoviti, kadar je važen uzrok dvoma o veljavi njegovi; ako se pa o veljavi nima tehtnega uzroka za dvom, ne sme se ponoviti. Toraj se otroci rojeni med katoličani in od katoliških staršev ne smejo drugikrat krstiti, čeravno bi v krstni knjigi ne bili zapisani, izven slučaja, da bi se oglasile verjetne priče, da dotični zavoljo posebnih okoljščin ni bil krščen.

Pri odraslih zahteva se za veljavnost sv. krsta namen prejeti sv. krst in da ga s koristjo prejmejo, morajo tudi verovati in se kesati svojih grehov. Vera jim je potrebna, ker Jezus pravi (Mark. 16, 16.): „Kdor bo veroval in bo krščen, bo zveličan.“ Zato se morajo odraščeni, poprej kakor smejo pristopiti k sv. krstu, poučevati v verskih resnicah in v nravnostnih pravilih katoliških; ako je odraščen v smrtni nevarnosti, zadostuje, da zna, kar je kot sredstvo zveličanja treba znati. Kesanje je odraščenim potrebno, ker sv. Peter pravi: „Pokoro delajte in vsaki od vas naj se pusti krstiti.“ Kesanje, čeravno nepopolno, mora biti resnično, toraj združeno s trdnim sklepom, zanaprej postavo božjo spolnovati. Da jim pred sv. krstom ni potreba spovedi, razumi se samo po sebi, ker se pred sv. krstom noben drug zakrament prejeti ne more; ako bi kdo iz posebne pobožnosti hotel svoje grehe spovedati, se sme tudi poslušati, ali ne mu dati odvezo ali pokoro, temveč mu dati zveličanske nauke oziroma pravo kristjanskega življenja v njegovih okoljščinah. Ako se pa krivoverec povrne v katoliško cerkev, kterega je treba, kakor je zgor omenjeno krstiti s pogojem, mora poprej opraviti vredno spoved in odvezan biti s pogojem.

§. 137.

Botri in obredi sv. krsta.

Botri sv. krsta so duhovni starši, kteri na duši prerojenega vzamejo v svoje varstvo in skrb; njihova glavna dolžnost je skrbeti za dušno odgojo, posebno v slučaju, ako bi starši pomrli, ali nemarni bili; kolikor mogoče morajo mu biti tudi v posvetnih stvareh dober vodnik, pomočnik in svetovalec; ako pa starši svojo dolžnost vestno spolnujejo, je botrom spolnovati ni potreba.

Po zapovedi Trid. zbora mora se pri sv. krstu (slovesnem v

cerkvi) vzeti vselej najmanj en boter, možki ali ženska, in ne več, kakor dva, možki in ženska; toraj ne smeta biti oba možka ali obe ženski. To zapoved je dala cerkev zavoljo tega, da se ne množé preveč duhovna sorodstva, ki so zadržek ženitbi.

Da sme kdo za botra biti, mora biti odraščen, na pameti in vsaj že birman; nesposobni za botre so neverniki, krivoverci, izobčeni, očitni grešniki, v kršanskem nauku popolnoma nevedni, blazni in mnihi in nune, ker zavoljo samostanskih pravil ne morejo spolnovati dolžnosti botrov.

Obrede mora delivec točno spolniti, kakor so v obredniku predpisani. Znatna prememba in izpuščenje (brez velikega uzroka) obredov, od cerkve predpisanih, je smrten greh. Toraj bi bil smrten greh opustiti pomaziljenje s sv. križmo in s sv. oljem, ker ima to pomaziljenje poseben in velik pomen; smrten greh bi bil krstiti z neblagoslovljeno vodo, ali brez važnega uzroka zunaj cerkve. Ako so se kteri obredi zavoljo važnega uzroka izpustili, morajo se nadomestiti, ako okoljščine nastanejo ugodniše, n. pr. ako je otrok v skrajni smrtni nevarnosti, a potem preživi.

Krstiti se sme s križmo in sv. oljem katehumenov, ktera sta bila tistega leta na veliki četrtek blagoslovljena od škofa; toraj ne s starim. Ako se pa zavoljo posebnih okoljščin nova krizma ali sv. olje ne more precej dobiti, a krstiti je treba, se sv. krst ne sme odlašati, tudi ne opustiti pomaziljenje, temveč pomaziliti se mora s starim; isto velja o blagoslovu vode na veliko in na binkoštno saboto.

Mesto slovesnega sv. krsta je krstni kamen v cerkvi, sv. krst v sili pa se sme povsod podeliti; morajo se pa tudi pri krstu v sili opuščeni obredi potem v cerkvi nadomestiti, ako namreč krščenec preživi.

Čas sv. krsta je bil v prvih kristjanskih časih odločen velika in binkoštna sabota; zavoljo neobhodne potrebe sv. krsta vsakemu človeku je poznej cerkev odstopila od te navade in določila, da morajo odraščeni, ko so že v verskih resnicah podučeni, precej, kadar mogoče, prejeti sv. krst; oziroma otrok pravi rim. obrednik: župniki naj opominjajo svoje župljane, naj ne odlašajo dolgo prinesti otroke k sv. krstu zavoljo nevarnosti, da bi zgubili zveličanje. Dunajski provincijalni zbor priporočuje, naj se sv. krst ne odlaša čez dva dni po rojstvu otroka; navadno trdijo bogoslovci, da je smrten greh, sv. krst brez važnega uzroka dva tedna po rojstvu odlašati.

Krstiti se sme po dnevu vsaki čas; malo se pa spodobi brez važnega uzroka slovesen krst v večernem mraku ali po noči.

Vsacemu krščencu se da ime, in rim. obrednik opominja, naj župniki skrbé, da se ne dajejo imena nesramna, smešna, imena neverskih bogov ali malopridnih nevernikov, ali krivovercev, temveč imena svetnikov, ki so vernim izgled krščanskega življenja in predprošnjiki pred Bogom. S tem toraj ni zapovedano, da se morajo dati ravno imena svetnikov, ampak, ako krščenčevi starši vsakako hočejo

svojega otroka po svoje imenovati in jih župnik ne more z lepo pregovoriti, naj jim pusti voljo in naj otroka krsti na imé po želji starišev.

§. 138.

Učinek sv. krsta.

Pri sv. krstu se krščencu odpusti izviren greh in vsi pred sv. krstom storjeni grehi, časne in večne kazni, in podeli se mu milost posvečujoča, da je svet in pravičen pred Bogom; z milostjo posvečujo podeli se mu tudi stan čeznaravnih čednosti in darovi sv. Duha. Dalje se mu vtisne tudi neizbrisljivo znamnje, po kterem postane ud Kristusovega telesa, posvečen za kristjansko življenje, član Kristusove cerkve, sposoben prejeti vse druge od Kristusa postavljene zakramente in se vdeležiti vseh duhovnih dobrot, od Jezusa prepuščenih njegovi cerkvi. To znamnje je neizbrisljivo in večno, zato se sv. krst ne more več, kakor enkrat veljavno prejeti.

Časne kazni se odpusté krščencu, toraj se mu za storjene grehe ne naloži pokora; ne odpusté se pa naravske in sodnijske posledice greha. Toraj mu ostane poželjenje, proti kteremu se mora bojevati, da si pridobi krono večnega življenja; ostanejo mu nadloge, bolezni, težave, smrt itd., ki so mu od ene strani opomin na hudobijo greha, od druge priložnost Kristusu postati enak in nabirati si zasluge za večno življenje; sodnijske posledice pred sv. krstom storjenih prestopkov mora krščenec pretrpeti, ker sv. krst ni telesno prerojenje, ampak duhovno, ktero na posvetno razmerje ne vpljiva.

Sv. birma.

§. 139.

Sv. birma je pravi in potreben zakrament.

Sv. birma je zakrament nove postave, v kterem se s pokladanjem škofove roke, s pomaziljenjem s sv. križmo in z božjo besedo krščenemu človeku podá sv. Duh, ki ga v veri potrdi.

Sv. birma je pravi, od sv. krsta različen zakrament, ker ima vse za vsaki zakrament potrebne bistvene stvari, namreč: a) zunanje znamnje: pomaziljenje s sv. križmo, zedinjeno s pokladanjem škofovih rok in z besedo božjo; b) nevidno milost božjo: podeljenje sv. Duha; c) postavljenje od Jezusa Kristusa.

Da sv. birma podeljuje posebno milost in je od Kristusa postavljena, priča nam sv. pismo, prim. (Jan. 7. 38, 39.): „Kdor v mene veruje, potekó potoki žive vode iz njegovega osrčja . . . To pa je rekel od Duha, kterega so imeli prejeti vanj verujoči; Duh

namreč še ni bil dan, ker Kristus še ni bil poveličan.“ Po teh besedah imeli so, kakor apostelji, kterim je to Kristus že poprej obljubil, tudi drugi verniki prejeti poleg krstne milosti še drugo posebno milost sv. Duha, da bi jih v veri potrjevala. Ker je Jezus tako milost obljubil, je gotovo tudi svojim apostelnom naročil, kako naj to milost vernikom podeljujejo. In apostelji so res vernikom z zunanjim znamenjem podeljevali milost sv. Duha. Ap. Dj. 8. 14. pripoveduje, da sta sv. Peter in Janez nad Samarijani, ki so že krščeni bili, molila in roke na nje pokladala, da so prejeli sv. Duha; ap. Dj. 19. 6: „Ko je Pavelj roke na nje položil, prišel je sv. Duh. v nje.“ Zato je tudi vsa katoliška cerkev vseh časov sv. birmo za poseben in pravi zakrament imela; Trid. zbor (sess. 7. c. 1) je to versko resnico s sledečimi besedami omenil: „Kdor bi trdil, da je potrjenje krščenih le malomaren obred, in ne pravi in resničen zakrament, naj bo izobčen.“

Sv. birma ni potrebna kot neobhodno sredstvo zveličanja, potrebna pa je, ker je zapovedana in ker se po nji dobé toliki pripomočki za kristjansko življenje. Rimski katekizem o tem reče: „Čeravno ni kot neobhodno sredstvo zveličanja potrebna, se vendar od nobenega ne sme opuščati . . . . Kar je namreč Bog za vse sploh podelil za posvečenje, morajo vsi z največjo gorečnostjo prejemati! Benedikt XIV. pa pravi: „Škofje naj jih (ki še niso bili birmani) opominjajo, da je velikega greha kriv, kdor neče ali zanemarja prejeti sv. birmo, čeravno mu je mogoče.“ Toraj brez sv. birme se sicer more zveličati, vendar greši, kdor jo iz lenosti in nemarnosti odlaša ali celo prejeti neče; grešé tudi starši, kteri svojih otrok ne učé in jih ne pošiljajo na nauk, da bi mogli iti k sveti birmi.

§. 140.

Tvarina in oblika sv. birme.

Daljna tvarina sv. birme je sv. križma, to je oljkino olje, pomešano z balzamom in od škofa posvečeno na veliki četrtek. More se reči, da je škofova roka tudi daljna tvarina, ker je pokladanje škofove roke na birmanca bližnja tvarina.

Olje mora biti od oljk; balzam sme biti iz kterega koli kraja, in ni neobhodno potrebno, da bi bil prav z vsakim najmanjšim delom olja v dotiki. Križma mora biti posvečena od škofa na veliki četrtek; s staro križmo se brez odpusta papeževega ne sme birmati.

Bližnja tvarina je maziljenje s sv. križmo in pokladanje škofove roke. Oziroma pokladanja škofove roke poduči nas sv. pismo, da so apostelji, podeljevaje sv. Duha, na krščene pokladali svoje roke. Pokladanje rok je bilo tudi poznej zmiraj v navadi, da so mnogi sv. birmo kratko imenovali „pokladanje rok“. To pokladanje pa ni

tisto prvo pokladanje, pri kterem škof svoje roke vzdigne čez vse birmance sploh, ampak je ono drugo pokladanje, kadar škof vsacega posameznega birmanca maziloč s sv. križmo, roko nanj položi.

Tudi o maziljenju sv. pismo večkrat govori; prim. II. Kor. 1, 21, 22: „Kteri nas pa potrduje z vami v Kristusu, in nas je mazilil, je Bog, kteri nas je tudi zaznamnoval in dal zastavo Duha v naša srca.“ Jan. I. 2. 20 . . 27: „Vi pa imate maziljenje od sv. Duha . . . . in maziljenje, ktero ste vi od njega prejeli, ostani pri vas.“ Cerkveni učeniki mnogi sv. birmo imenujejo „maziljenje;“ sv. Avguštin jo imenuje „zakrament križme“. Evgen IV. v dopisu do Armencev piše: „Tvarina (sv. birme posvečena od škofa) je križma, storjena iz olja, ki pomenja svetlobo vesti, in iz balzama, ki naznanja prijeten duh dobrega imena.“

Iz tega je razvidno, da je za veljavnost sv. birme neobhodno potreben balzam primešan olju od oljke. Pomaziljenje se zgodi s tem, da škof s palcem desne roke, pomočenim v križmo storé križ na čelu birmanca, izgovarjaje besede oblike.

Oblika sv. birme je: „Zaznamvam te z znamnjem sv. križa in potrdim te s križmo zveličanja v imenu (Boga) Očeta in Sina in sv. Duha. Amen.“ Prve besede „zaznamvam te z znamnjem sv. križa“ naznamnujejo, da je človek pri sv. birmi zunaj s sv. križem, znotraj z neizbrisljivim znamnjem zaznamovan za vojaka Kristusovega. Besede „in potrdim te . . .“ zaznamnujejo, da birmanec dobi milost in pomoč sv. Duha, potrebno v vojskovanju. Konec „v imenu Očeta . . . .“ pové prvotni izvir, od kterega vse milosti in dobrote pridejo, presv. Trojico, v ktere imenu moramo vse prositi, in ktero moramo pred vsem svetom spoznavati.

§. 141.

Delivec sv. birme.

Pravi in redni delivec sv. birme je samo škof; to nas uči sv. pismo, ki nam pripoveduje, da so v apostoljskem času krščevali mašniki in diakoni, a birmovali so le aposteljni; prim.: Sv. Peter in Janez sta šla birmat v Samarijo tiste, ktere je Filip krstil (Ap. Dj. 8. 14); sv. Pavelj je birmal Efežane, čeravno so bili tudi drugi mašniki ž njim. Ista navada je bila in je zmiraj v katoliški cerkvi, ktera se je tudi v mnogih zborih določila, da je redni delivec sv. birme škof in ne drugi, posebno v Trid. zboru (sess. 7. c. 3.): „Ako bi kdo trdil, da delivec sv. birme ni edino le škof, ampak vsaki prost mašnik, bodi izobčen.“ Vendar v posebnih in važnih okoliščinah more tudi prost mašnik birmati, ako mu to dopusti papež in birma s križmo, posvečeno od kterega škofa.

Škof sme redno birmati samo v svoji škofiji, in sicer tudi tujce, kteri v njegovi škofiji bivajo, ker se v ti okoljščini sme dvom-

nivati molčeče dovoljenje njihovega škofa; ne sme pa birmati v tuji škofiji, tudi svojih podložnih ne, brez dovoljenja dotičnega škofa.

Škofje morajo skrbeti, da dobé njim podložni verniki priložnost prejeti sv. birmo, zato morajo vsakih toliko let priti v različne veče kraje svoje škofije birmovat; ako tega ne storé, čeravno niso zavoljo starosti, bolezni ali po kteri drugi nepremagljivi zapreki zadržani, imajo velik greh.

§. 142.

Prejemljavec sv. birme.

Birman sme biti vsaki in samo človek krščen, in še ne birman, tudi če še ni na pameti. Birma namreč okrepčuje duhovno življenje, podeljeno pri sv. krstu, in je postavljena za vse ljudi. Vendar je od XIII. stoletja splošna navada (izven nektere kraje: Grška in Španska), da se otroci ne birmajo, dokler se ne zavedó in so že tudi nekoliko podučeni v verskih resnicah. Zato je v nekterih škofijah hvalevredna navada, da škof birmance pred sv. birmo nekoliko iz krščanskega nauka izprašujejo. Toraj se od strani prejemovalca za vredno prejetje sv. birme zahteva, da je krščen, da ima namen sv. birmo prejeti, da je v stanu posvečujoče milosti božje, ker je sv. birma zakrament živih, in da je v verskih resnicah podučen, posebno da zna poglavitne resnice, ktere mora vsaki kristjan vediti, kadar k pameti pride. Zato je splošna navada, da mora vsaki, kdor hoče birman biti, od svojega duhovnega pastirja pokazati listič, da je za sv. birmo pripravljen.

§. 143.

Botri in obredi sv. birme.

Botri in botre, kterih ima vsaki birmanc samo enega, oziroma eno, prevzamejo iste dolžnosti, kakor krstni botri; toraj imajo na to gledati, da se njihovi birmanci krščansko izredé, in bogaboječe živé, kadar bi namreč starši ne spolnovali svoje dolžnosti oziroma odgoje otrok, ali kadar bi odmrli; tudi stopijo z birmancem in njihovimi starši v duhovno sorodstvo. Nesposobni za botre so neverniki, krivoverci, razkolniki, izobčeni, očitni grešniki, taki, ki so v krščanskem nauku preslabo podučeni, tudi oče, mati, mož, žena, mnihi in nune. Mnih (ali nuna) bi smel biti za botra, ako bi kdo iz njegovega samostana prejemal sv. birmo. Istemu otroku ne more biti isti krstni in birmski boter.

Izven že omenjenih obredov oziroma bližnje tvarine sv. birme so še drugi obredi zapovedani, namreč: a) povzdignjenje škofovih rok čez vse birmance, ktero pa za veljavnost zakramenta ni neobhodno

potrebno, toraj ako kteri birmanec zamudi to povzdignjenje, ni treba ponoviti sv. birme; b) boter drži desno roko na desni rami birmanca, v znamnje da birmanca vzame v svoje varstvo in mu bo vodja v boju pod Kristusovo zastavo; c) škof birmanca nekoliko na lice udarijo; d) na koncu škof še enkrat vse birmance skupaj blagoslovijo. Nobeden teh obredov ni potreben za veljavnost birme, ampak mora se spolnovati, ker je od cerkve zapovedan.

Spodobi se, da se sv. birma podeli v cerkvi ali kapeli; ako je pa preveč birmancev, more se podeliti tudi zvunaj cerkve ali na drugem spodobnem mestu.

Birmati se sme vsaki dan, naj bo praznik ali delavni dan, dopoldne ali popoldne; podelenje sv. birme na binkoštne praznike je lep spomin prihoda sv. Duha, ki je na binkoštno nedeljo prišel nad aposteljne.

§. 144.

Učinek sv. birme.

Učinek sv birme je prejetje sv. Duha, ki birmanca v veri potrjuje s tem, da mu razum razsvetljuje, da ima verske resnice za prave od Boga razodete, in mu voljo nagiba na dobro, da to vero stanovitno spoznava in djansko po nji živi. V ta namen podeli mu svoje darove, ktere imenujemo darove sv. Duha, namreč: dar modrosti, umnosti, sveta, moči, učenosti, pobožnosti in strahu božjega. Milost posvečujoča in stan čeznaravnih čednosti se birmancu pomnoži in vtisne se mu neizbrisljivo znamnje, po kterem birmanec postane vojak Kristusov, in dobi oblast spolnovati službo Kristusovega vojaka, toraj sv. vero očitno spoznavati, in jo braniti proti verskim sovražnikom. To znamnje je neizbrisljivo, zato se sv. birma ne more več ko enkrat prejeti. Ako birmanec ni v stanu milosti božje, ne prejme omenjenih milosti, ampak le pravo na nje; prejme jih še le, kadar z očiščenjem svoje vesti odstrani zadržek; kolikor vredniše se pripravi za sv. birmo, v toliko večji meri prejme milosti in darove.

Presveto Rešnje telo.

§. 145.

Človek pri sv. krstu prejme duhovno življenje, pri sv. birmi dobi potrjenje za vojaka pod Kristusovo zastavo. Ali v tem vojskovanju mu lahko moči opešajo, dušne sile oslabé, in v nevarnosti je, da bo premagan od dušnih sovražnikov, obdajočih ga od vseh strani. Zato je predobrotljivi Zveličar, da se pokrepčajo dušne moči, da se poživi dušno življenje, postavil zakrament presv. R. telesa, v kterem je na vidljivi način v podobah kruha in vina zmiraj pri nas

in nam sam sebe kot dušno hrano zavživati daje. Presv. R. Telo je Jezus postavil kot zakrament za dušno hrano in kot daritev nove zaveze — govoriti je treba o vsakem posebej.

§. 146.

Presv. R. telo je pravi zakrament.

Zakrament presv. R. telesa je pravo telo in prava kri Kristusova v podobah kruha in vina, postavljen za hrano naše duše.

Verska resnica je, da je Jezus Kristus v presv. Altarskem zakramentu pravo, stvarno in bistveno pričujoč, kot Bog in človek, z dušo in s telesom. Sledí to iz besed Jezusovih, s kterimi je obljubil, da bo postavil presv. Alt. zakrament. Jan. 6. 52: „Kruh, kterega bom jaz dal, je meso moje za življenje sveta“ — in iz besed, s kterimi je pri zadnji večerji res postavil ta zakrament: „To je telo moje“ . . . „To je kri moja.“ Zato je Trid. zbor določil (sess. 13. c. 1.): „Ako bi kdo tajil, da je v presv. Evharistiji pravo, stvarno in bistveno pričujoče telo in kri, skupno z dušo in božanstvom Gospoda našega Jezusa Kristusa, toraj celi Jezus Kristus, ampak bi trdil, da je pričujoč samo kakor v znamnju, ali v podobi, ali s samo močjo, naj bo izobčen.“

Verska resnica je, da se v presv. Alt. zakramentu vse bistvo kruha in vina premeni v telo in kri Jezusovo, tako, da po posvečenju od kruha in vina izvun podobe prav nič več ne ostane. Potrdijo nam to resnico besede Jezusove: „To je moje telo; toraj vse to, kar v rokah držim, je telo moje, ne pa podoba, ne spomin, ne znamnje. Ni rekel Jezus: v tem kruhu je moje teló, temveč to je moje telo. Zato je učeča sv. cerkev te besede zmiraj tako razlagala in v Trid. zboru določila: „Ako bi kdo trdil, da v presv. Alt. zakramentu bistvo kruha in vina, ostane skupaj s telesom in krvjo našega Gospoda Jezusa Kristusa, ter bi tajil tisto čudno in posebno spremenjenje vsega bistva kruha v telo in vsega bistva vina v kri, med tem, da podobe kruha in vina še ostanejo, ktero spremenjenje katoliška cerkev prav primerno „transubstantiatio“ imenuje, bodi izobčen.“

Verska resnica je, da je Jezus Kristus v vsaki podobi in v vsakem delu podobe kruha ali vina cel in nerazdeljen pričujoč. Toraj je Kristus toliko pričujoč v vsaki podobi, kolikor v obeh, toliko v najmanjšem oddeljenem delu podobe, kolikor v celi podobi, v podobi kruha, tudi kri Jezusova ni v podobi vina telo in kri Jezusova. Podlaga te resnice je ta, da je Jezus Kristus v presv. Altarskem zakramentu pričujoč živ, ne pa mrtev; telo brez krvi, kri brez mesa in oboje brez duše pa ne živi. Da je tudi božanstvo Jezusovo pričujoče v vsaki podobi in v vsakem delu ktere podobe, sledi iz čudežnega hypostatičnega združenja božje in človeške narave Jezusove.

Jezus Kristus v presv. R. telesu ostane toliko časa pričujoč, dokler podobe kruha in vina ostanejo nepokvarjene; toraj tako dolgo, dokler se po navadnem mišljenju podobe morejo imenovati kruh in vino. Kadar se pa podobe toliko premené, da se po navadnem govoru ne bi več imenovale kruh in vino, ni več Jezus Kristus v njih pričujoč, ampak podobe postanejo to, v kar se navadno kruh in vino razpade.

Te verske resnice je bilo treba omeniti, ker na njih sloni ves nauk o sv. obhajilu, o češčenju presv. R. telesa in o sv. maši.

Iz tega, da je Jezus Kristus v vsaki podobi in v vsakem delu vsake podobe pričujoč, sledi, da je za prejetje sv. R. telesa zadosti, ako se ga prejme samo v eni podobi, ali tudi le v oddelku ktere podobe. V prvih kristjanskih časih je bilo večji del navada, da so se verniki obhajali z obema podobama; vendar so že tudi takrat se obhajali le v eni podobi, namreč popotniki vzeli so presv. R. telo s seboj v podobi kruha, bolnikom se je pošiljal v podobi kruha, otroke pa so obhajali v podobi vina. Poznej je cerkev zapovedala, da se imajo verniki obhajati le v podobi kruha.

Ker je Jezus Kristus v presv. Alt. zakramentu tako dolgo pričujoč, dokler podobe kruha in vina ostanejo nepokvarjene, sme se ta presv. zakrament v cerkvah hraniti, očitno izpostavljati v molitev, pri slovesnih obhodih okoli nositi; bolnikom na dom donašati, a verniki so dolžni Jezusa Kristusa v presv. Alt. zakramentu obiskovati, moliti in častiti kot pravega Boga.

Presv. R. telo je pravi zakrament, ker ima vse tri bistvene stvari pravega zakramenta: a) zunanje znamnje, ker se na vidljivi način napravi in v vidljivih podobah ostane; b) nevidno milost božjo, o kteri bo govor pri učinku presv. R. telesa; in c) postavljen je od Jezusa Kristusa pri zadnji večerji.

Presv. R. telo je v dveh podobah le en zakrament, ker ste obedve podobi le en Jezus Kristus.

§. 147.

Tvarina in oblika presv. R. telesa.

Daljna tvarina je kruh iz pšenične moke in vino od grozdja iz vinske trte, ker je Jezus Kristus pri zadnji večerji vzel kruh in vino in premenil v svoje telo in svojo kri, in tudi ustno sporočilo cerkve rimsko-katoliške in grške kruh in vino kot tvarino presv. Alt. zakramenta imenuje.

Kruh mora biti iz pšenične moke in vmesen z vodo. Veljavnost zakramenta ne odločuje, je li kruh presen ali okvašen, ker je po navadnem govoru obodvoje pravi kruh, kar potrdi tudi Florentinski cerkveni zbor v odločilu združenja: „Odločimo, da se telo Kristusovo posvetí v presnem in v okvašenem pšeničnem kruhu.

Zapovedano je pa pod smrtnim grehom, da se vsaki duhoven drži obreda svoje cerkve, namreč rimsko-katoliški mašnik mora posvečevati presen kruh, grški okvašenega.

Neveljavna tvarina presv. Altarskega zakramenta bi bila, ako bi bil kruh iz moke od ovsa, prosa, ječmena, fižola, graha, leče, krompirja, ker se vse te stvari po navadnem govoru bistveno razločujejo od pšenice, iz ktere so v nekdanjih časih kruh pekli.

Neveljavna bi bila tvarina, ako bi bila pšenična moka vmesena z oljem, mlekom, maslom, z jajci, sladkorjem, ker to ni navadni kruh.

Neveljavna tvarina bi bila, ako bi bil pravi pšenični kruh že pokvarjen; ako bi dotična zmes ne bila prav pečena, toraj le testo.

Ako bi se pšenični moki primešalo prav majhen oddelek druge stvari, bi to ne ovrglo veljavnosti tvarine; ako bi se pa druge stvari primešalo skoraj toliko, kolikor je pšenične moke, ali pa še več, bila bi tvarina neveljavna; dopuščeno pa tudi ni, najmanje primešati med pšenično moko.

Dvomljiva tvarina je ržena in pirovična moka, ker nekteri trdijo, da sta ta dva žita le druge vrste pšenica, kar pa Tomaž Akv. določno zanikuje; toraj tudi taka tvarina ni dopustljiva; isto velja o kruhu pšeničnem vmesenem z rožno ali drugo destilirano vodo.

Vino mora biti od vinske trte in sme biti belo, črno ali rudeče; po zapovedi cerkveni primeša se mu pri sv. maši nekoliko, vode, kakor uči Florentinski zbor v odločilu združenja: „Tretji (zakrament) je presv. R. telo, kterega tvarina je pšenični kruh in vino od vinske trte, ki se mu mora malo vode primešati.“

Neveljavna tvarina bi bila brsa, ocet, jabelčnik, hruškovec, žganje, slivovica, rum, itd.

Mošt je veljavna tvarina, ali nesposobna in zato nedopustljiva.

Pri maši se mora primešati nekoliko vode, kar pa ne odločuje veljavnosti zakramenta, le ojstra zapoved cerkvena je. Primešati se mora prav malo, vsaj en par kapljic in ne več kakor peti del vina; ako je mašnik prilil preveč vode, naj še vina zopet dolije.

Hostija, ktera se ima posvetiti, ne sme biti prestara, želi se, da se vsakih 14 dni, ali vsaj vsaki mesec nove spečejo. Isto velja o posvečenih partikulah, pripravljenih za sv. obhajilo vernikov, ktere morajo biti tudi večkrat premenjene; kjer je cerkev in tabernakelj mokroten, morajo se premeniti vsakih 14 dni, kar je v nekterih škofijah po posebnih škofijskih postavah zapovedano.

Hostija za sv. mašo ne sme biti prelomljena, vmazana, ker bi bila nespodobna za tako vzvišen zakrament, in bi se ljudje lahko nad tem pohujševali.

Ako je ciborij s hostijami, ktere je mašnik hotel posvetiti, med posvečevanjem ostal zunaj korporala in se mašnik med posvečevanjem ne spomni na nje, — trdijo eni, da so hostije posvečene, ker ima mašnik vpljivajoči namen, ki zadostuje, — drugi manj verjetno zanikujejo, ker ima mašnik sploh namen posvetiti, kar je na korporalu za posvečenje pripravljeno; v tem slučaju zapové Benedikt XIV., da se morajo omenjene hostije pri drugi maši posvetiti s pogojem: ako niso posvečene.

Kaplje vina, ktere se držé zunaj keliha, niso posvečene, ki naj se obrišejo z očistilnikom (purificatorium). Kaplje, držeče se keliha od znotraj, so po nauku Benedikta XIV. posvečene in se imajo zavžiti z očiščevalnim vinom.

Oblika je kakor tvarina dvojna. Oblika posvečenja kruha je: „Hoc est enim corpus meum.“ Te besede so, izven „enim“, vse bistvene, da posvečenje ne bi veljalo, ako bi se ktera bistveno premenila, ali izpustila; tako uči vsa katoliška cerkev s splošno in povsod enako navado, s predpisi v mašnem obredniku, z odloki v cerkvenih zborih, posebno v Florentinskem in Tridentskem, in sv. pismo nas uči, da je tudi Jezus Kristus s temi besedami kruh premenil v svoje presv. R. telo.

Oblika posvečenja vina je: „Hic est enim calix sanguinis mei, novi et aeterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.“ Bistvo oblike so prve besede: „Hic est calix sanguinis mei,“ ker te besede same za sebe naznanujejo bistveno premenjenje vina v kri Jezusa Kristusa. Vendar bi mašnik smrtno grešil, ako ne bi izgovoril vse oblike, in ako bi samo prve besede izgovoril, moral bi vso obliko pogojno ponoviti, kakor zapoveduje mašni obrednik.

Besede, ktere neposredno pred posvečevanjem kruha stojé: „Qui pridie, quam pateretur , . .“ niso bistvene za veljavnost oblike, vendar se tudi te pod smrtnim grehom ne smejo opustiti.

§. 149.

Služabnik presv. Altarskega zakramenta.

Služabnik presv. Altarskega zakramenta je dvojen, posvečevalec in delivec.

Posvečevalec je vsaki in samo mašnik, ker je Jezus Kristus pri zadnji večerji vsem in samim aposteljnom, in tedaj tudi vsem in samim mašnikom, kot njihovim namestnikom, rekel: „To storite v moj spomin.“ Trid. zbor (sess. 22. c. 2): „Ako bi kdo trdil, da Kristus z besedami: „To storite v moj spomin!“ ni postavil aposteljne kot mašnike, ali, da ni določil, da imajo oni sami in drugi mašniki darovati telo in kri njegovo, naj bo izobčen.“

Sami škofje in mašniki so redni delivci presv. R. telesa, kakor

uči Trid. zbor in splošna navada cerkvena; izvenredni delivci so dijakoni, kterim se iz tehtnega uzroka more izročiti obhajanje vernikov.

V prvih časih kristjanstva, v časih preganjanj, je cerkev tudi dopuščevala, da so kleriki nižjih redov in celo tudi neposvečenci (laiki) prejeli presv. R. Telo iz rok mašnikovih, ga domu nesli in ob ugodnem času zavžili. Od VI. stoletja naprej pa se kaj tacega v latinski cerkvi ne dopušča več, izvzeti se mora edini slučaj Marije Stuart, ktera je po posebnem dovoljenju papeža Pija V. posvečeno hostijo s svojo roko prejela, da se je pred smrtjo obhajala.

V grški cerkvi je pa še zdaj navada, da puščavniki presv. Rešnje Telo s seboj v puščavo vzamejo, in se morejo obhajati, kadar jih je volja. Duhovnom in tudi nekterim neposvečencem je dopuščeno sv. Hostijo vzeti seboj, kadar nastopijo daljše potovanje.

Samostanski mašniki smejo vernike obhajati v svojih cerkvah; v drugih cerkvah in zunaj smejo izvun slučaja posebne potrebe, obhajati le z dopuščenjem dotičnega župnika.

Duhovni pastirji morajo sebi izročenim deliti sv. obhajilo vsled pravice, ne samo o velikonočnem času in v nevarni bolezni, ampak vselej, kadar kdo želi, se obhajati, ako sv. obhajilo ne overa kakšen postavni zadržek. Uzrok temu je, ker ima duhovni pastir vsled svoje službe dolžnost sebi izročenim vse preskrbeti, kar jim je za napredek dušnega življenja potrebno. Ako je nevarnost v odlašanju, mora pa vsaki mašnik, tudi samostanski obhajati, ker to zapoveduje glavna zapoved ljubezni do bližnjega.

Duhovni pastir mora za smrt nevarno bolne, kteri ne zahtevajo sami sv. zakramentov, sam poiskati in jim prigovarjati, da se za smrt vredno pripravijo. Sv. popotnico mora duhovni pastir svojim bolnikom prinesti tudi s smrtno nevarnostjo, n. pr. ob času kuge, nalezljivih bolezni, ker dober pastir dá tudi življenje za svoje ovčice. Ni pa dolžen, da bi ravno sam moral bolne obiskati, sme to storiti tudi po drugem mašniku; vendar mora skrbeti, da s tem ne da pohujšanja svojim podložnim, ki bi mu lahko očitali, da je len, neskrben, ako bi svojo dolžnost le po drugih opravljal.

Od delivca se dalje zahteva, da ni izobčen, da mu od vikših sv. služba ni prepovedana ali ustavljena, da je v stanu milosti posvečujoče, ker se ne spodobi, da bi najsvetejše telo Kristusovo z nečistimi rokami taknil. Zavoljo nevrednosti delivčeve pa zakrament ne zgubi veljavnosti, in obhajanci dobé milosti in dobrote vsaki po svoji vrednosti; le delivec greši za sebe, kolikorkrat v nevrednem stanu razdeljuje ta sv. zakrament. To velja sicer od vsacega zakramenta, od tega pa še toliko več, kolikor svetejši je memo drugih. Kdor od delivca, od kterega zná, da je razkolnik, ali krivoverec, ali izobčen, prejme sv. obhajilo, smrtno zagreši.

mizo pokrito z belim prtom, dve vžgani sveči, vode blagoslovljene in neblagoslovljene, v kteri si mašnik umije prste po obhajanju, in se bolniku da popiti, da hostijo ložej povžije.

Kadar ima mašnik kteremu bolniku nesti sv. popotnico, to ljudstvu naznani zvon cerkveni, da, ako jim mogoče, pridejo in mašnika spremljajo v bolnikovo hišo, kjer za njega molijo.

Pred mašnikom s sv. popotnico gre cerkvenik z lučjo in zvončkom, s kterim mora zmiraj požvenklavati; mašnik mora biti razoglav in oblečen v roket in štolo.

Prišedši v bolnikovo hišo reče: „Mir tej hiši in vsem v nji prebivajočim!“ potem na mizo razgrne korporal, na kterega postavi posodo, v kteri je sv. popotnica. Moli: Poškropi me itd. in ostale molitve, kakor so v obredniku.

Obhajaje bolnika s sv. popotnico, reče: Prejmi brat (sestra) popotnico Telesa Gospoda našega Jezusa Kristusa, ktera naj tvojo dušo obvaruje v večno življenje.“

Ako po obhajanju ostanejo še hostije, ž njimi prekriža bolnika, in jih spodobno nese nazaj v cerkev, v tabernakelj.

Sv. popotnica se ima nesti sploh le po dnevu, vendar v nagli sili tudi po noči; a v tem slučaju se ne pozvoni pri cerkvi, tudi se ne zvončka s potoma.

V deželi katoličanov se v navadnih okoliščinah ne sme nesti skrivaj; a med krivoverci, ali, ako je nevarnost onečeščenja presv. R. Telesa, se sme nesti tudi skrivaj. V posebno neugodnih okoliščinah in v sili sme mašnik sv. popotnico prinesti brez zunanjih cerkvenih znamenj, toraj tudi oblečen po vse svetovno.

Ako je bolnik daleč, sme mašnik tje jahati, ali se peljati; glavo mora imeti sploh odkrito, le pri posebno težkih okoliščinah, pri silnem mrazu, pri prav slabem vremenu se sme pokriti z biretom, ali tudi s kapuco, kakor jih imajo pri plajših za dež; vendar tudi v tem slučaju mora se odkriti, kadar pride v ktero vas na potu, ali v vas, v kteri je bolnik.

Ako mašnik bolnika popolnoma nepripravljenega in nevrednega za sv. obhajilo najde, naj vse mogoče poskusi, da ga pripravi; ako bolnik le trdovraten ostane (n. pr. neče obljubiti, da bo bližnjo grešnjo priložnost odpravil, ali storjeno škodo povrnil), naj ga nagovarja, da bolnik po spovedi sam ljudem reče, da se danes ne želi obhajati; ako pa bolnik tudi tega neče storiti, ampak zahteva sv. obhajilo, ga mora obhajati, čeravno nevrednega, da ne prelomi spovedne tajnosti.

Bolnik na smrtni postelji je dolžen prejeti sv. popotnico, da mu dušo podpera, obdano s težavami in skušnjavami, da mu moč v zadnjem vojskovanju z dušnim sovražnikom.

Toraj mora človek v vsaki smrtni nevarnosti prejeti presv. R. Telo, namreč v nevarni bolezni, pred bitko v vojski, pred ne-

varnem popotovanjem na morju, ženske v težkem porodu, v smrt obsojeni pred smrtjo.

Ako je bolezen dolgotrajna, prejeti mora sv. popotnico večkrat; čas med eno in drugo določi duhovni pastir po svoji modrosti in gorečnosti bolnikovi.

Sv. popotnica se mora dati vsakemu, ki je vredno pripravljen in jo prejeti more; toraj tudi otrokom, ki še niso bili pri sv. obhajilu, ali so že pri pameti in dobro razločujejo angeljski kruh od navadne jedi. Take otroke mora duhovni pastir še na smrtni postelji nekoliko podučiti in pripraviti za sv. popotnico.

Sv. popotnice prejeti ne morejo, kteri so v bolezni zmiraj izven pameti; kteri neprenehoma iz sebe mečejo ali kašljajo; kterim želodec nobene hrane v sebi ne obdrží.

Ako je bolnik sv. hostijo iz sebe vrgel in je še nepokvarjena, se mora skrbno pobrati v čisto posodo in staviti v cerkev toliko časa, da se razpade; razpadki se raztopljeni v vodi zlijejo v sacrarium. Ako pa je hostija močno že pokvarjena in z nesnago pomešana, se vse skupaj v predivo pobere, zgori, in pepel vrže v sacrarium.

§. 152.

Shramba presv. R. Telesa.

V vsaki župnijski cerkvi, in tudi v ostalih, ktere imajo duhovnika, opravljajočega službo duhovnega pastirja, mora biti shranjeno presv. R. Telo, da se prosečim vselej podeliti more.

Shranjeno mora biti v čistem, s ključem zaprtem tabernakeljnu, v ciboriju stoječem na korporalu in z belim velom pokritim; druge cerkvene in posvečene reči kakor sv. olje, križma, se v tabernakelj ne smejo spravljati.

Pred dotičnim altarjem mora goreti večna luč.

Hostije ne smejo biti dolgo časa v tabernakeljnu, ampak se morajo večkrat premeniti, in sicer toliko bolj pogosto, kolikor bolj so zavoljo cerkvene mokrine ali drugih vzrokov podvržene pokvarjenju; stare naj mašnik med sv. mašo po zavživanju presv. krvi zavžije.

§. 153.

Prejemovalec presv. R. Telesa.

Presv. R. Telo vredno prejeti more le vredno pripravljen kristjan. Nevernik, ki bi se obhajal, bi sicer prejel presv. R. Telo, ali le stvarno, ne zakramentalno; nevredno pripravljen kristjan prejme presv. R. Telo zakramentalno, ali brez dušne koristi, temveč v svoje pogubljenje.

Prejemati presv. R. Telo sicer ni potrebno kot neobhodno sredstvo zveličanja, kar se lahko povzame iz splošne navade cerkvene, ktera ne obhaja otrok, blaznih do divjosti in takih, ki iz sebe mečejo. Oziroma otrok je cerkev določila, da naj bo izobčen, kdor bi trdil, da je otrokom, poprej kakor se pameti zavejo, potrebno sv. obhajilo.

Potrebno pa je sv. obhajilo vsled zapovedi naravske, božje in cerkvene. Jezus govori: „Resnično, resnično vam povem, ako ne boste jedli mesa Sina človekovega, in pili krvi njegove, ne boste imeli življenja v sebi. Kdor jé moje meso, in pije mojo kri, ima večno življenje, in jaz ga bom obudil na posledni dan.“ (Jan. 6. 54. 55) S temi besedami Jezus gotovo trdi veliko dolžnost obhajanja, ker od ene strani žuga tako veliko kazen, zgubo večnega življenja, od druge strani pa obljubuje neizmerno plačilo v večnem življenju.

Kolikokrat se imajo verniki obhajati, Jezus Kristus ni določil, vendar je gotovo, da je hotel, da naj se obhajajo večkrat v svojem življenju, posebno pa na smrtno uro, ker je sv. obhajilo postavljeno kot dušna hrana in popotnica proti sovražnikom večnega življenja.

Sv. obhajilo prejemati morajo verniki, toraj tudi otroci, ki so že na pameti in v verskih resnicah zadostno podučeni. Izven smrtne nevarnosti počne za otroke dolžnost sv. obhajila okoli 10. leta in naj se ne odlaša čez 12. ali celo čez 14. leto.

Cerkev je določila, da se imajo verniki obhajati vsaj enkrat na leto, in sicer o velikonočnem času. Later. zbor IV. c.: „Vsaki verni obojega spola naj se, ko je prišel na leta zavednosti, spové vsaj enkrat na leto . . . . naj prejme presv. R. Telo najmanje vsaj o velikonočnem času.“ Kdor te postave ne spolni, se mu sme živemu zabraniti vhod v cerkev, mrtvemu odreči cerkveni pogreb; ta kazen pa ni zapadene, ampak zažugane obsodbe, toraj jo sme izreci le, kdor ima zvunajno sodnost, namreč škofje.

Zapoved o velikonočni spovedi in sv. obhajilu je dana, pospešiti ta dva djanja, zato od njih ni oproščen, kdor jih o velikonočnem času ni spolnil.

Ako kdo že zadnje dni velikonočnega časa nepripravljen pride k spovedi in se tudi za vredno obhajilo neče prav pripraviti, n. pr. bližnje nevarnosti v greh noče zapustiti, mu spovednik ni dolžen dati odveze, ker bi bila spoved in sv. obhajilo svetokradno, s kterim se cerkveni zapovedi o velikonočni spovedi nikakor ne zadostuje.

Pripravni za sv. obhajilo niso: a) otroci, kteri še niso pri pravi pameti in še niso zadostno podučeni v potrebnih resnicah sv. vere; b) popolnoma blazni, kteri nimajo nikdar dnev, v kterih bi se zavedli; ako imajo pa take svitle ure, da so pri pameti in se v takem času pripravijo za sv. obhajilo, se jim ne sme odreči — tudi na smrtni postelji se morajo obhajati, če ni nevarnosti, da bi se presv. R. Telo onečastilo; c) očitni grešniki, dokler se ne poboljšajo; a da so se poboljšali, soditi se sme, kadar se vredno spovejo; d) glu-

honemi slepci, kteri zavoljo pomanjkanja občutkov ne morejo imeti pravega zapopadka o angeljskem kruhu; gluhonemi se pa obhajajo, ako so kaj podučeni v resnicah in s kazanjem naznanijo, da razumijo svetost in vzvišenost presv. R. Telesa.

§. 154.

Pripravljanje za sv. obhajilo.

Na duši mora biti človek čist, brez greha, toraj v stanu posvečujoče milosti božje, vsaj toliko, kolikor se po natankem spraševanju vesti domisliti more. Kdor se obhaja, zavedé se smrtnega greha, stori grozni greh svetokradstva; majhni grehi sv. obhajilo ne storé nevredno, le manj milosti dobi obhajanec od sv. obhajila. Sv. Pavelj I. Kor. 11. 28: „Preskusi naj sam sebe človek, in tako naj od tega kruha jé in od keliha pije. Kdor namreč jé ali pije nevredno, si jé in pije sodbo, ker ne razločuje telo Gospodovo.“

Da obhajanec dobi več milosti od sv. obhajila, mora obuditi tudi stud do malih grehov; ako brez sklepa, se tudi majhnih grehov varovati, pristopi k mizi Gospodovi, stori majhen greh proti spoštovanju do presv. R. Telesa, ki mu manjša duhovne dobrote sv. obhajila, vendar mu jih ne vzame popolnoma. Majhni grehi, v ktere človek pade iz slabosti, in se jih precej pokesa, ne pomanjšajo učinka sv. obhajila.

Kdor se zavé smrtnega greha, mora se ga očistiti z vredno opravljeno spovedjo; toraj ne zadostuje samo popolno kesanje, izven slučaja, da se sv. obhajilo ne more odložiti, in ni moč spovednika imeti. Spovednika pa ni moč imeti, kadar nobenega ni pričujočega, ki bi znal dotični jezik, a do nepričujočega ni mogoče iti zavoljo posebnih okoljščin, kakor so: visoka starost, velika oddaljenost, preslabo vreme, premalo časa, itd.; ako pa le tvojega spovednika ni pričujočega, kteremu se navadno spoveduješ, a drugi so, moraš iti k drugemu na spoved.

Kdor pri spovedi iz nezadolžene pozabljivosti kakšen smrten greh ne izpové, in se ga spomni, ko gre že k sv. obhajilu, da mu ni mogoče se vrniti k spovedi, naj obudi popolno kesanje in se obhaja, a pri prihodnji spovedi naj to okoljščino natanko razloži spovedniku; ako se pa takega greha spomni še poprej, kakor gre k sv. obhajilu in mu je mogoče se še enkrat spovedati, naj se vrne k spovednici in naj se še tega greha obtoži; ako se ga domisli že po sv. obhajilu, naj si nikar ne teži srca, da je sv. obhajilo nevredno prejel, obudi naj popolno kesanje in pri prihodnji spovedi naj se ga obtoži.

Razumi se, da kdor pri spovedi iz zadolžene pozabljivosti, ali iz sramožljivosti kteri greh zamolči, ne sme iti k sv. obhajilu, ker mu spoved ni bila veljavna, in mu nobeden greh ni bil odpuščen; ako gre po taki spovedi še k sv. obhajilu, stori še greh svetokradstva.

S tem, da si grešnik očisti svojo dušo, odpravil je pa še le zadržek, da mu sv. obhajilo ni nevredno; ako hoče od sv. obhajila dobiti več milosti in dobrot, naj se za ta sv. zakrament pripravlja še s posebno gorečo molitvijo in s pobožnimi vajami. Najprimernejše pripravljanje za sv. obhajilo je: obudenje vere, upanja, hrepenenja in ljubezni do Boga, ponižnost, razmišljevanje Jezusovega trpljenja in smrti itd.

Na telesu mora biti človek tešč in spodobno oblečen.

Na tešče je, kdor od polnoči naprej ni nič hrane ali pijače zavžil. Da se človek odtešča, mora priti hrana od zvunaj v usta; toraj se ne bi odteščal, ako bi mu iz ust ali jezika tekla kri, ktere bi tudi kaj v goltanec všlo; — mora se le zavžiti na način vživanja (jesti, piti); toraj je še tešč, komu po dihanju v usta pride prah ali mušica; — mora biti stvar, ktera se vžije res hrana ali pitje, stvar, ktera se v želodcu razkroji; toraj je še tešč, ako nehoté povžije ostanke od jedi od prejšnjega dne, ki so se držali med zobmi, ako med umivanjem zob ktera kaplja nehoté v goltanec pride, ako noslaču kaj tobaka pride v želodec itd. S kadenjem in čikanjem se človek sicer ne odtešča, ker to ni ne hrana ne pijača, vendar se nikakor ne spodobi in ni brez greha, kdor brez važnega vzroka pred sv. obhajilom kadi ali čika.

Po sv. obhajilu naj se nekaj časa ne plune, ako mogoče toliko časa ne, da se kaj malega zavžije. V prvih časih je bilo zapovedano, da se je moral obhajanec še po sv. obhajilu postiti; zdaj ni te zapovedi, sme se vsaki odteščati, vendar se ne spodobi, precej od sv. obhajila se vsesti k polni mizi in si želodec prenapolniti.

Odteščani se sme obhajati: a) ako je za smrt bolan; b) ako je nevarnost, da bi se s sv. hostijo nespodobno ravnalo, n. pr. med krivoverci; c) v nevarnosti velikega pohujšanja zavoljo opuščenja sv. maše ali sv. obhajila; d) kadar je potreba končati početo sv. mašo, n. pr. ako bi mašnik po darovanju na nagloma hudo zbolel ali umrl, in ni mogoče dobiti mašnika, ki bi bil še na tešče, sme drugi mašnik končati sv. mašo, čeravno bi bil že odteščan.

Zahteva se od obhajanca tudi nravnostna čistost telesa; hoteno storjen greh nečistosti, čeravno pri spovedi odpuščen, za tisti dan (po storjenem grehu) zabranjuje prejeti sv. obhajilo, ktero se pa iz važnega vzroka le sme dopustiti; nehotena zmoča ne overa sv. obhajila; spolniti zakonsko dolžnost in zahtevati jo, iz poštenega namena ne zabranjuje prejetja sv. obhajila; zahtevati zakonsko dolžnost iz samega poželjenja, je že sam na sebi mali greh, toraj se ne spodobi pred sv. obhajilom, vendar ne ovrže vrednosti sv. obhajila, ampak kakor sploh mali grehi, pomanjša milosti vrednega sv. obhajila.

Naravsko pravo zahteva, da je tudi zvunanje kristjanovo spodobno, podoba notranje pobožnosti in spoštovanja, ker presv. altarskemu zakramentu gre tudi zvunanje počeščenje. Obleka naj bo

spodobna, praznična, telo naj bo snažno. Ne zahteva se, da bi obleka prav krasna in dragocena bila, temveč obleče naj se vsaki po svojem stanu spodobno, ne pretirano; ako revež nima obleke lepe, naj si vsaj to, ktero ima, osnaži, opere, zakrpa, da ne bo raztrgan in zamazan. Nespodobno je k sv. obhajilu priti nečimerno ozaljšan, ker Bog ne išče zvunanje lepote, ampak dušno; pohujšljiva obleka pri ženskih je sploh grešna, temveč, ako v taki obleki pristopijo k mizi Gospodovi; ako ktera prav pohujšljivo oblečena pride, sme se ji odreči sv. obhajilo.

Telo naj bo snažno, kar je djansko učil Jezus, ko je pri zadnji večerji aposteljnom še celo noge umil, poprej, ko jih je obhajal. Ako ima kdo na obrazu grdo hibo, ktera ima kmalo preiti, naj, ako mogoče, za toliko časa odloži sv. obhajilo; ako pa ni upanja, da bi prešla, naj se obhaja.

Vojakom se spodobi (vendar zapovedano ni), da odložé orožje pred sv. obhajilom.

§. 155.

Pogosto sv. obhajilo.

Pogosto sv. obhajilo v ožjem pomenu prejema tisti, kteri se izven nedelj in praznikov tudi med tednom večkrat obhaja. Določno pravilo oziroma pogostega sv. obhajila se ne more dati, odločiti imajo razne okoljščine. Omeniti se morejo le nektere splošne reči.

Gotovo je, da je cerkev pogosto sv. obhajilo zmiraj priporočevala, kar se more povzeti iz neštevilnih izrekov sv. očetov. Tudi Trid. zbor je določil (sess. 22. c. 6): „Želi sv. zbor, naj pri vsaki sv. maši pričujoči verniki sv. obhajilo prejmejo, ne samo na duhovni način, ampak tudi zakramentalno, da tem večji sad presv. daritve čez nje pride.“ Toraj je pogosto sv. obhajilo jako hvalevredno, zato naj ga duhovni pastirji in spovedniki vroče priporočajo vernikom; vendar kdaj in kolikokrat naj se verniki obhajajo, naj določujejo spovedniki, ki po razumni razsodbi dušnega stana morejo preceniti, kaj je dotičnemu bolj koristno in potrebno.

Po mislih Alfonsa Lig. se morejo staviti sledeča splošna pravila: a) Mesečno sv. obhajilo se ne sme nobenemu vredno pripravljenemu odreči, temveč priporočevati vsem vernim, tudi takim, ki se s posvetnimi stvarmi pečajo; b) tedensko sv. obhajilo se dovoli tistim, ki se sploh varujejo velikih grehov in se resnično prizadevajo, odvaditi se tudi malih grehov; c) večkrat na teden se jim dovoli, kteri ako grešé v malem, grešé iz nepomišlenosti in človeške slabosti, se skrbno varujejo, da s pomislikom ne dovolijo v kaj slabega in imajo sploh navado, vsaki dan nekoliko časa misliti in pobožno razmišljevati; d) vsaki dan se jim dopusti, kteri že tudi nagnjenosti do malih grehov nimajo, resnično težijo za kristjansko popolnostjo in željno hrepené po sv. obhajilu; vendar bo dobro tudi tem enkrat

ali večkrat na teden odreči sv. obhajilo, da se jim želje za sv. obhajilom toliko bolj vžgejo.

So pa tudi taki, ki pogostega obhajila ne želé iz prave pobožnosti, ampak da bi se pred ljudmi pobožne kazali, tudi taki, kteri pri vsem tem, da se pogosto obhajajo svojih slabih navad, n. pr. navado ogovarjenja, natolcevanja drugih itd. vendar le ne opustè; taki pri drugih vernikih pogosto sv. obhajilo v nečast pripravljajo — takim je pogosto sv. obhajilo treba prepovedati, dokler iz trcijalk ne postanejo res pobožni.

§. 156.

Duhovno sv. obhajilo.

Duhovno sv. obhajilo obstoji v pobožnih in gorečih željah, prejeti presv. R. Telo, kadar se kdo zakramentalno ne more obhajati. Za duhovno sv. obhajilo je potreba obudenje vere, kesanja, upanja in ljubezni, in srčnih želj, Kristusa v presv. Altarskem zakramentu prejeti, in se ž njim popolnoma združiti.

Duhovno obhajilo je posebno koristno vsakemu kristjanu, ker nam pomnožuje dopadanje božje, vnema v srcu ljubezen do Boga in vgasuje ljubezen do nečimernih posvetnih reči; je toraj najlepše pripravljanje za djansko sv. obhajilo.

Na duhovni način se more v vsakem času obhajati; najpripravniši čas je pri sv. maši, kadar se obhaja mašnik in morebiti tudi drugi verniki, ker se takrat presv. Zakrament bolj živo pred dušo predstavlja in tudi z večjo ljubeznijo srce vnema.

§. 157.

Učinek in vzvišenost presv. R. Telesa.

Dobrote, ktere vredno sv. obhajilo podeljuje so: a) Čudezno zedinjenje s Kristusom in njegovimi udi, po besedah samega Zveličarja; (Jan. 6. 57.): „Kdor jé moje meso, in pije mojo kri, v meni ostane in jaz v njem“; b) pomnoženje posvečujoče milosti božje, ker je ta zakrament posebno postavljen za hrano duše, da dušno življenje pomnoži in okrepča; c) dosega večnega življenja, kar pravi Kristus; (Jan. 6. 52.): „Kdor bo jedel od tega kruha, živel bo na vekomaj!“ d) podelenje mnogih delujočih milosti, ktere uničujejo slabe navade, ugašujejo grešno poželjenje in dajejo moč proti skušnjavam; e) odpuščenje malih grehov in časnih kazni, ne sicer vseh, ampak primerno pobožnosti in gorečnosti obhajanca. Smrtnega greha sv. obhajilo sploh ne odpusti, le slučajno ga včasih, ako je namreč obhajanec v smrtnem grehu, pa se tega zavoljo nezadolžene nevednosti ne zavé, toraj z dobro vestjo in v ostalem vredno pripravljen pristopi k mizi Gospodovi, takrat presv. Alt.

zakrament podeli omenjene dobrote, a poprej jih ne more, dokler ni odpuščen greh, kteri se toraj najprej odpusti.

Razvidi se iz tega, da je presv. R. Telo med vsemi najsvetejši zakrament, ki se tudi od drugih zakramentov v mnogem razlikuje. Ostali zakramenti so nekako orodje, s kterim nam Bog podeljuje svoje milosti, presv. R. Telo pa je sam bistveni početnik vseh milosti, pravi Bog; ostali zakramenti delujejo dotične milosti, le kadar jih kdo prejme; v presv. R. Telesu je pa početnik milosti tudi pred prejetjem, toraj zmiraj pričujoč; pri ostalih zakramentih ne zgodi se premenjenje tvarine; pri presv. R. Telesu pa se vsa tvarina premeni v Jezusa Kristusa, da od nje ne ostane drugo, kakor zvunanje vidne podobe.

Iz tega uzroka tudi sv. cerkev presv. R. Telo s premnogimi vzvišenimi imeni časti; imenuje ga: Angeljski kruh, zakrament ljubezni, evharistija (dobra milost), čudežni zakrament itd.

Nepridno in nevredno sv. obhajilo:

Nepridno obhajilo je tisto, ktero kristjan prejme premalo pripravljen, v dušni mlačnosti, od kterega ima tudi malo ali nič prida. Nevredno obhajilo je tisto, ktero človek prejme zavedé se smrtnega greha, težečega mu vest; toraj, kdor pri spovedi ni dobil odveze, kdor je nalašč kteri greh zamolčal ali na drugi način po svoji zadolženosti spoved slabo opravil.

Nevredno obhajilo je svetokradstvo, silno velik greh in strašno hudo božje razžaljenje, ker se ž njim kristjan pregreši naravnost nad Jezusom Kristusom, svojim Bogom, in svojim največim dobrotnikom, in nečast stori najsvetejšemu telesu Jezusovemu. Sv. Pavelj (I. Kor. 11. 27.) pravi: „Kdorkoli tedaj bo nevredno jedel ta kruh in pil kelih Gospodov, kriv bo telesa in krvi Gospodove“, to je: je tako zadolžen, kakor da bi bil Gospoda umoril in Njegovo kri prelil.

Kazni nevrednega obhajila so: Dušna otrpnjenost, obupnost, večno pogubljenje, mnogokrat grozne telesne kazni.

§. 158.

Počeščenje presv. R. Telesa.

Kakor večnega Boga, isto tako častiti in moliti moramo z božjim počeščenjem (cultus latriae) presv. Altarski zakrament, v kterem, kakor lepo govori Trid. zbor, ravno tistega Gospoda pričujočega verujemo, o kterem je večni Oče vpeljavši ga na svet, rekel: Molijo naj ga vsi angelji njegovi; kterega so modri iz Jutrove dežele klečé molili; in kterega so tudi apostoljni v Galileji molili, kakor pové sv. pismo“.

V večje in slavnije počeščenje presv. R. Telesa je cerkev vpeljala različne slovesnosti, med temi: a) Praznik presv. R. Telesa, kadar se presv. R. Telo v slovesnem obhodu po ulicah in javnih

krajih častno okoli nosi, da kristjani očitno kažejo svojo hvaležnost Sinu božjemu za neizgovorljivo veliko dobroto odrešenja; b) pri posebnih priložnostih se presv. R. Telo izpostavlja vernim za počeščenje in molitev; javno izpostavljenje je v ostenzoriju, zasebno v ciboriju. Sv. R. Telo se brez dovoljenja škofovega ne sme javno, toraj v ostenzoriju izpostaviti, v ciboriju se pa sme izpostaviti iz važnega uzroka. Nektera izpostavljenja so že od nekdaj v navadi, tako izpostavljenje presv. R. Telesa 40 ur, potem izpostavljenje presv. R. Telesa pri slovesni maši in blagoslovu na največje praznike; c) v posebno počeščenje presv. R. Telesa je tudi bratovščina presv. R. Telesa razširjena že skoraj po vsem kristjanskem svetu, ktere glavni namen je zadostovati Jezusu za nečasti, ktere se mu zgodé z nevrednim ravnanjem s presv. R. Telesom, posebno z nevrednimi obhajili.

Presv. R. Telo kot daritev.

§. 159.

Presv. R. Telo kot daritev je sv. maša.

Daritev v nepopolnem pomenu je vsako izročenje, darovanje Bogu, tudi notranjih djanj, kakor so pobožne želje, molitev, izdihleji, kesanja itd. Daritev v ožjem pomenu pa je zvunanje darovanje vidljive stvari z uničenjem ali z drugim uničenju podobnim djanjem, po postavnem služabniku storjeno samenu Bogu v znamenje priznanja najvrhnega gospodstva njegovega.

Prvi namen daritve je priznanje vrhovnega gospodstva božjega in naše podvrženosti pod božje gospodstvo; toraj se oziroma namena daritev bistveno razloči od sv. zakramentov, kterih namen je naše posvečenje.

Uničenje ali temu podobno djanje je vbitje, sèžganje živali, in razlomljenje, vživanje hrane.

Sv. maša je daritev nove zaveze, v kteri se sam Jezus, v podobi kruha in vina bistveno pričujoč, po rokah mašnikovih na nekrvavi način daruje svojemu nebeškemu Očetu.

Sv. maša je prava daritev, ker se daruje stvar vidljiva, namreč Jezus v podobah kruha in vina; z mističnim uničenjem, ker so podobe kruha in vina razdeljene s polnim in stvarnim uničenjem pri zavživanju; kot dar nebeškemu Očetu v priznanje njegovega vrhovnega in neomejenega gospodstva. Zato je cerkev v Trid. zboru (sess. 22. c. 1.) določila: „Ako bi kdo trdil, da se pri sv. maši ne daruje Bogu prava in resnična daritev, ali, da to, kar se daruje, ni drugo, kakor Kristusa nam dati za zavživanje, naj se izobči.“

Vsaka daritev mora biti častivna, zahvalivna, prosivna, spravna;

to je tudi sv. maša, samo v neizmerno vzvišenejšem pomenu, kakor vsaka druga daritev.

Častivna je, ker nam djansko kaže neizmerno božje veličanstvo, svetost in pravico, ktera razžaljena se ne dá pomiriti z drugim, kakor z neskončnim darom, ki je Sin božji; kaže nam pa tudi razun drugih božjih popolnosti posebno ljubezen, usmilenje, dobrotljivost božjo, ki nas je tako ljubil, da je celo edinorojenega Sina svojega dal nas odrešit.

Zahvalivna je, ker gotovo z nobenim drugim darom ne moremo Bogu tako pokazati svoje hvaležnosti za prejete dobrote, kakor, da mu darujemo dar najsvetejši, najpopolnejši in Bogu najljubši, Sina božjega.

Prosivna je, ker po cerkvenem nauku dušnih in telesnih dobrot izprosi tistim, kteri darujejo in za ktere se daruje.

Spravna je, ker je ponavljanje daritve Kristusove na križu; a na križu se je Kristus daroval za grehe sveta; pri sv. maši se grehi sicer ne odpuščajo neposredno, kakor pri zakramentih, ampak posredno s tem, da tisti, kteri daruje, in za kterega se daruje, prejme milosti, ktere ga na pravo kesanje in pokoro, na prejetje sv. pokore napeljujejo, toraj na odpuščenje grehov; kazni za grehe pa sv. maša neposredno odpušča tistim, kterim so že grehi odpuščeni, in sicer ne samo živim, ampak tudi dušam v vicah, kterim po nauku Trid. zbora ravno z daritvo sv. maše največ pomagati moremo.

Sv. maša je bistveno ravno tista daritev, kakor daritev Kristusova na križu, ker je pri obeh daritvah isti služabnik (darovavec) — Jezus Kristus —; je isti dar — tudi Jezus Kristus —; in pri obeh daruje se istemu, to je nebeškemu Očetu, v priznanje vrhovnega gospodstva njegovega.

Nebistveno pa je sv. maša različna od Kristusove daritve na križu; pri daritvi na križu je Kristus resnično umrl, pri sv. maši pa se smrt Kristusova le pokazuje z mističnim uničenjem, namreč v razdeljenih podobah kruha in vina, in s stvarnim uničenjem pri zavživanju, zato se tudi imenuje nekrvava daritev; na sv. križu se je Kristus neposredno sam daroval, pri sv. maši pa se daruje po rokah mašnikovih; daritev Kristusova na križu zaslužna je sama po sebi, pri sv. maši se pa le iz neizcrpljivih zaslug Kristusovih na križu zajema in vernim podeljuje.

Kakor po nebistvenih okoljščinah sv. maša ni ravno taka, kakor daritev na križu, tako tudi številno ni ena ž njo, toraj ni nadaljevanje, ampak ponavljanje je Kristusove daritve na križu.

Bistvo daritve sv. maše obstoji v posvečenju in zavživanju, ker se pri posvečenju daritev pripravi, pri zavživanju pa uniči, tako uči sv. Alfons Lig. in drugi; nekteri pa trdijo, da bistvo sv. maše obstoji v samem posvečenju, ker se že pri tem vse za daritev potrebno nahaja, namreč darovanje in uničenje (mistično, ker so po-

dobe kruha in vina razdeljene, kar smrt pomeni). Za djanske okoljščine je gotovejše nauk Alfonsov.

§. 160.

Za ktere se more sv. maša darovati?

Jezus Kristus je sam sebe zapustil svoji cerkvi, da ima kaj vrednega darovati nebeškemu Očetu. Toraj se sv. maša more darovati le v imenu cerkve in v imenu vseh, ki so v društvu cerkve Jezusove za dušno in telesno dobro vernikov, in sicer ne samo v imenu pobožnih, ki so v stanu milosti božje, ampak vseh, ki so udje, čeravno bolni, prave cerkve Jezusove; toraj tudi v imenu grešnikov in za njihovo dušno in telesno dobro. Sv. Pavelj (Hebr. 5. 1): „Vsaki duhoven, odbran iz ljudi, postavljen je za ljudi v tem, kar tiče Boga, da prikazuje dare in daritve za grehe.“

Neverniki in sploh tisti, ki so od cerkvene edinosti odločeni, kakor krivoverci, razkolniki in izobčeni z malim izobčenjem, nimajo nobene pravice do daritve Kristusove, dane samo njegovi cerkvi; toraj se v njihovem imenu ne more darovati sv. maša. Sme se pa darovati v imenu cerkve in tudi vsak duhoven v svojem imenu za njihovo dobro, posebno za milost spreobrnenja. Za tako mašo duhoven sme prejeti štipendij.

Za izobčene z velikim izobčenjem (excomunicati non tolerati) pa je od cerkve zabranjeno, da se za nje ne sme darovati sv. maša, kteri se po svoji trdovratnosti nevredni skazujejo, da bi videvši, kako se jih vse ogiba, toliko prej spoznali svoj nesrečen stan in se poboljšali. Vendar, ker ljubezen nobenega ne izključi, sme vsaki zasebnik, in tudi mašnik v svojih molitvah in pri sv. maši se spominjati tudi teh izobčencev, in jim od Boga prositi milost spoznanja in pokore. Za ta spomin pri sv. maši pa mašnik ne sme vzeti stipendija, ker mora sv. mašo darovati v prvi vrsti za kterega drugega, in še le v drugi vrsti se sme spomniti nesrečnega izobčenca. Sv. maša se daruje za duše v vicah, ker je po besedah sv. pisma sveta in zveličavna misel moliti za mrtve, da bodo od grehov (od kazni za grehe) odvezani, a sv. maša je po svojem bistvu najvzvišenejša molitev.

Za pogubljene v peklu ni koristi darovati sv. maše, ker iz pekla ni nobenega odrešenja. Iz nauka cerkvenega o edinozveličavni cerkvi Jezusovi dosledno izhaja nauk, da se za mrtve, kteri v življenju s cerkvijo niso bilo zedinjeni, ne sme maševati, toraj ne za mrtve nevernike, jude, krivoverce, izobčene z velikim izobčenjem. Ker pa je med krivoverci in razkolniki jih mnogo, ki so le v materijalni zmoti, sme mašnik za kterega takega pri spominu za mrtve, moliti s pogojem, ako je bil nehoté v nespoznani zmoti; za to ne sme prejeti štipendija, ker mora za sv. mašo kteri drugi prosti namen imeti.

Ki so izobčeni z malim izobčenjem, niso popolnoma od cerkvene edinosti izpahnjeni, zato se sme v življenju z njimi občevati, in po smrti v imenu cerkve za nje darovati sv. maša.

Za mrtve katehumene se sme v imenu cerkve darovati sv. maša, ako so kesaje se svojih grehov in želeč prejeti sv. krst umrli; ako niso želeli se krstiti in se ne kesali svojih grehov, so kakor drugi neverniki.

Svetnikom v nebesih se sv. maša ne more darovati, ker je daritev priznanje vrhovnega gospodstva čez vse, zato se sme darovati samemu Bogu; tudi se za nje ne daruje kot spravna daritev, ker nebeščani nimajo madežev, kteri bi jih pred Bogom neprijetne storili. Daruje se pa sv. maša v imenu svetnikov in njim na čast, kot zahvalna daritev, torej kot hvaležni dar za vse dobrote, ktere je Bog svetnikom podelil in jih tudi nam na priprošnjo svetnikov podeljuje; se daruje kot prosivna daritev za dobrote, ktere po priprošnji svetnikov želimo dobiti in za razširjenje počeščenja svetnikov; daruje se kot častivna daritev, ker s svetniki in v svetnikih posebno Boga častimo. Trid. zbor (sess. 22. c. 5.) pravi: „Kdor bi trdil, da je sleparija sv. mašo darovati na čast svetnikov, in da se izprosi njihova priprošnja pred Bogom, kakor ima cerkev namen, naj se izobči.“

§. 161.

Darovavec.

Glavni in pravi darovavec je sam Jezus Kristus, kterega sv. pismo že v starem zakonu prerokovalno imenuje duhovna od vekomaj po redu Melkisedekovem, in kteri se je na križu daroval svojemu nebeškemu Očetu, in pri sv. maši isto daritev ponavlja. Ker pa mora vidljivi dar imeti tudi vidljivega darovavca, a Jezus ne biva več vidljivo na zemlji, postavil je kot darovavce svoje namestnike, škofe in mašnike, ki daritev sv. maše neposredno opravljajo za sebe in za ljudstvo, kakor jim je Jezus pri zadnji večerji vkazal: „To storite v moj spomin!“

Verniki so tudi darovavci v širjem pomenu, ker posredno po mašnikih darujejo, kar jasno kaže sv. cerkev v obredih in molitvah, zapovedanih pri sv. maši; prim: „molite bratje, da dopadljiv postane moj in vaš dar itd.“ Darovavci sv. maše v širjem pomenu so tisti verniki sploh, kteri so s spodobno pobožnostjo pri sv. maši pričujoči, ali, ako telesno pričujoči ne morejo biti, se vsaj v duhu zedinjujejo z mašnikom; še posebno so pa tisti darovavci, kteri sv. mašo naprosijo ali naročé. Korist iz daritve sv. maše morejo verniki tudi drugim prepustiti, ker se sploh vsaka daritev za kterega drugega opraviti more in tudi mašnik pri sv. maši moli: „Spomni se . . . vseh okolistoječih . . . ki ti darujejo to hvalno daritev za sebe in za vse svoje.“

Darovavec prve vrste, toraj mašnik, mora rubrike natanko spolnovati, kakor so predpisane v obredniku in mašni knjigi. Te rubrike namreč niso samo naučne, kako se ima maševati, ampak zapovedovalne. Nespolnovanje rubrike je večji ali manjši greh oziroma večine tvarine, več ali manje zadolžene raztresenosti, več ali manje premislene radovoljnosti.

Ker so rubrike zapovedovalne, dosledno mašnik, kteri jih zavoljo ktere telesne pomanjkljivosti spolnovati ne more, tudi maševati ne sme. N. pr. Ako ima palec ali pa kazalec tako razbolen, da hostije ne more prelomiti nad kelhom; ako ima razboleno roko, da ne more z obema povzdigniti, komu se roke močno tresejo, da je nevarnost, da bi se presv. kri razlila itd. Kdor samo poklekniti ne more, sme maševati, ako s tem vernim ne daje pohujšanja; kdor je na desno oko slep, sme maševati, ne pa ako je slep na levo, vendar sme škof dopustiti maševati na levo oko slepemu, ako brez neprimernega obrnenja glave more brati kanon z desnim očesom, tudi slepemu sme dovoliti škof maševati, ako točno vso sv. mašo na pamet zna; kdor ima bolne noge, sme se operati na palico ali na strežaja; kdor pa zavoljo bolehnosti nog nikakor stati ne more, se mu sedečemu sploh ne dopusti maševati, le prav odličnim osebam in škofom se dopustí, da tudi med kanonom in posvečevanjem smejo sedeti, ako nikakor stati ne morejo, vendar morajo za to imeti posebno in izrečno dovoljenje papeževo.

§. 162.

Učinek in cena sv. maše.

Ker vemo, kdo daruje sv. mašo, lahko presodimo učinek in ceno sv. maše. Oziroma glavnega darovavca, Jezusa Kristusa, je učinek sv. maše neizmeren, ker je vsako njegovo djanje neizmerne veljave. Ta učinek je iz dovršenega djanja (ex opere operato) pri vsaki sv. maši enak, naj jo opravlja pobožen ali nepobožen mašnik. Toraj je sv. maša vselej Boga častivna in Mu zahvalivna, vselej ljudem spravna in izprosivna, ako pri njih ni overajočega zadržka. Zato imajo ljudje iz sv. maše več ali manje koristi, kakor jo z večjo ali manjšo pobožnostjo in vrednostjo Bogu darujejo. Koristi, ktere verniki dobé iz sv. maše, so trovrstne; a) Splošna korist, izvirajoča iz sv. maše za vse vernike, posebno za tiste, ki so pričujoči, ali pri maši strežejo, ali pojejo itd., ker je sv. maša ponavljanje Kristusove daritve na križu, ki se je daroval za vse ljudi, in je duhoven izbran, da daruje za ljudi, toraj v širjem pomenu tudi za krivoverce, odpadnike, nevernike itd. Ta korist ni zadostivna, ampak le prosivna, toraj prošnja za dušno in telesno dobro ljudi. b) Posebno korist sv. maše imajo tisti, za ktere ima mašnik posebni namen maševati; ti imajo korist prosivno, in ako jim ne overa kteri zadržek (to je,

ako so jim grehi odpuščeni in se jih kesajo) tudi zadostivno, za odpuščenje časnih kazni; posebno sv. maša darovana za duše v vicah, jim je vselej tudi zadostivna. c) Različno od teh koristi ima neposredni darovavec, mašnik, a zna oziroma njegove pobožnosti večjo ali manjšo korist; ako je pa v smrtnem grehu, nima nikakoršne koristi, ampak greh. Neposredni darovavec svoje posebne koristi od sv. maše ne more komu drugemu (n. pr. za duše v vicah) prepustiti.

§. 163.

Dolžnost maševati.

Vsaki mašnik, čeravno nima nobene cerkvene službe, mora večkrat v letu maševati, ker je J. Kr. pri zadnji večerji zapovedal aposteljnom in njihovim naslednikom: „To storite v moj spomin!“ in zato pravi sv. Pavelj (Hebr. 5. 1): „Vsaki mašnik, vzet izmed ljudi, postavljen je za ljudi v tem, kar tiče Boga, da daruje dare in daritve.“ Kdor nima cerkvene službe, smrtno greši, ako vsaj tri ali štirikrat na leto ne mašuje, mali greh pa ima vselej, kadar v nedeljo ali praznik brez zadostnega uzroka ne mašuje. Kdor pa ima duhovno pastirsko službo, mora pod smrtnim grehom vsako nedeljo in zapovedan praznik maševati, da njemu izročeni verniki morejo spolniti zapoved o poslušanju sv. maše v nedeljah in praznikih; maševati pa mora tudi vselej, kadar mu je potreba, da druge pastirske dolžnosti spolni, n. pr. da posveti hostije za obhajilo vernih. Želi pa sv. cerkev, da vsaki mašnik vsaki dan, kadar je vredno pripravljen, tudi mašuje, ker kakor lepo uči Benedikt XIV.: „s sv. mašo Boga časti, angelje razveseljuje, cerkev poveličuje, živim pomaga, mrtvim pripravlja mir in pokoj, a sebe vseh dobrot deležnega stori,“ zato sv. Alfons uči, da ni brez majhnega greha, kdor brez uzroka ne mašuje vsaki dan.

Dušni pastirji pa imajo po naravski in božji postavi zavoljo svoje službe dolžnost, večkrat maševati za izročene jim verne. Za verne morajo v posebno ob določenih dneh maševati škof, župnik in vsaki, ki župniško službo opravlja, toraj župniški oskrbniki; škofov generalni namestnik, kapitularni vikar in duhovni pomočniki nimajo te dolžnosti.

Ta dolžnost dušnih pastirjev je osebna in stvarna, toraj morajo sami brez posebnega štipendija maševati za svoje verne; ako so pa postavno zadržani, morajo dobiti drugega namestnika in mu plačati štipendij. Maševati mora dušni pastir v svoji župniški cerkvi; ako je pa s postavnim uzrokom kje drugod, sme tudi samo zadostiti ti dolžnosti, ako je poskrbljeno, da v župniški cerkvi kteri drugi mašnik (na svoj namen) mašuje.

Ako je kteri dušni pastir dvema župnijama predpostavljen, mora v nedeljah in praznikih za dve sv. maši za ljudstvo poskrbeti,

ako so župnije še samostalne; ako ste pa obe župniji za zmiraj v eno stopljeni, zadostuje ena sv. maša darovana za ljudstvo.

Dušni pastirji morajo za ljudstvo maševati vse nedelje in praznike, kteri so bili nekdaj zapovedani, a jih je Pij VI. oziroma ljudstva odpravil, ako oziroma teh praznikov nimajo posebnega odpusta od sv. Očeta papeža. Maševati mora dušni pastir za ljudstvo tudi v takih dnevih, kteri sploh niso zapovedani prazniki, ali jih njegovo ljudstvo iz posebne pobožnosti praznično obhaja. Ako zapovedani praznik in nedelja skupaj prideta na en dan, zadostuje ena sv. maša darovana za ljudstvo.

V dnevih, v kterih mašnik nima dolžnosti za druge maševati, sme za sv. mašo prejeti štipendij, ki ni plačilo, ampak milošnja, kot sredstvo ohranjenja mašnikovega. Sv. Pavelj (I. Kor. 9. 13.): „Kaj ne znate, da naj tisti, ki v svetišču služijo, jedó, kar je od svetišča, in ki altarju služijo, naj imajo delež pri altarju.“

Mašnik, ki je prejel štipendij za sv. mašo, mora vsled pravice sv. mašo brati na določeni namen tistega, ki je dal štipendij, ali pa mora isti štipendij (ne manjši) drugemu mašniku izročiti za isto sv. mašo; ako ne stori ne eno ne drugo, mora povrniti storjeno škodo. Odpust od spolnenja sv. maš za prejete štipendije sme dati samo papež.

Mašnik z eno sv. mašo ne more zadostiti več kakor enemu štipendiju, in z dotično mašo ne sme dolgo kasniti, zato je od različnih provincijalnih zborov in škofijskih podukov prepovedano se preveč s štipendiji založiti in sicer štipendijev za žive ne čez 3 mesce, za mrtve ne čez 2 mesca, ako dotičnik, ki da štipendije, sam ne privoli daljšo odlašanje sv. maše.

Maševati mora mašnik tisto in tako sv. mašo, ktero želi on, ki da štipendij; toraj črno, ali na čast kterega svetnika, ako dan dopusti, na altarju, kterega določi, ki dá štipendij, posebno ako želi na privilegiranem altarju, zavoljo ktere okoljšine pa mašnik, ne sme večji štipendij zahtevati. Namen, za kterega misli maševati, mora prebuditi pred sv. mašo, ali vsaj pred posvečenjem; zadostuje vplivajoči namen in obsežen v obče določenem namenu, n. pr. Maševal bom na namen tistega, ki mi je dal štipendij, zapisan tu, ali tu.

Oziroma vstanovljenih maš, ki so vračunjene v plačilo dušnega pastirja, pa velja pravilo, da jih sme dati drugemu mašniku in za nje plačati navadni štipendij, a kar je vstanovnina večja sme za sebe obdržati, ker ta čezmerna vstanovnina ni toliko štipendij za sv. mašo, ampak pripomoček ohranjenja dotičnega dušnega pastirja. Število vstanovljenih sv. maš skrčiti sme iz važnega uzroka papež in po preročeni oblasti tudi škof.

Velikost štipendija določuje škof po navadi in okolnostih krajev; večjega štipendija, kakor je navada, mašnik ne sme zahtevati, tudi ne od enega večjega, kakor od drugega; ako pa kdo sam hoče večji štipendij dati, sme ga mašnik svobodno vzeti, ker je štipendij

milošnja, a milošnji se ne stavljajo meje. Kupčija s štipendiji je nedopustljiva.

§. 164.

Čas sv. maše.

Maševati se sme enkrat vsaki dan. Na veliki četrtek in veliko saboto se sme maševati samo ena sv. maša v župnijskih cerkvah; ako pa na kterega od teh dveh dni pride zapovedan praznik (sv. Jožef, oznanenje bl. D. M.), smete biti z dopuščenjem škofovim dve sv. maši, da verniki morejo zadostiti zapovedi o poslušanju sv. maše v zapovedanih praznikih. Na veliki petek ni sv. maše; ako zapovedani praznik na ta dan pride, prenese se na pondeljek po beli nedelji.

Na Božič sme vsaki mašnik trikrat maševati.

Pri prvih dveh sv. mašah o Božiču mašnik po zavžitju presv. krvi ne vzame izplaknenja, temveč prste vmije v posebni posodi, molitve (quod ore sumpsimus) pa moli na sredi altarja; po sv. maši pogleda, ako se je kaj presv. krvi steklo na dnu keliha, jo zavžije, potem splakne kelih z vodo, ktero izlije v posebno posodo in potem ali izlije v sacrarium, ali pa pri zadnji maši po zavžitju presv. krvi zavžije.

Ako je posebno pomanjkanje mašnikov, sme škof o posebnih okoljščinah dopustiti, da dušni pastir v nedeljah in zapovedanih praznikih sme dvakrat maševati. Taka okoljščina bi bila, ako bi zavoljo pomanjkanja duhovnov kteri dušni pastir moral oskrbljevati dve fari, toliko oddaljeni, da verniki skoraj ne morejo priti vsi v eno cerkev k sv. maši. Vendar se to dopuščenje daje le v potrebi, kjer se na drugi način pomagati ne more, ne pa za samo ugodnost ljudstva. Mašnik, ki ima tako dopuščenje pri prvi sv. maši, ne sme vzeti izplaknenja, kakor je povedano zgoraj o božičnih sv. mašah. Štipendija ne sme vzeti za nobeno teh dveh sv. maš, temveč obe opraviti za ljudstvo. Ako bi pa opravljanje teh sv. maš zavoljo dalnega pota, ali iz druzega zvunanjega uzroka jako težavno bilo, sme mašnik po dopuščenju škofovem vzeti plačilo za pretrpljenje teh težav, toraj ne kot štipendij.

Maševati se sploh ne sme pred zarjo in ne po poldne, to je, ne sme se končati sv. maša prej, kakor napoči jutranja zarja in ne početi, ko poldne mine. Iz važnega uzroka se pa sme tudi bolj zgodaj in bolj pozno maševati, in sicer kolikor več se prestopi to pravilo, toliko večji mora biti uzrok. Navadni taki uzroki so, da more biti ljudstvo pri sv. maši, ktero bi ne moglo biti, ako bi sv. maša bila poprej, ali da se more vmirajočemu nesti sv. popotnica itd.

§. 165.

Mesto sv. maše.

Sploh se ne sme maševati drugod, kakor v posvečeni ali vsaj blagoslovljeni cerkvi, ktera ni oskrunjena ali prepovedana.

V zasebnih kapelah se sme maševati po ena sv. maša, ako to dopusti papež, izven v dnevih, kteri so v dotičnem dopuščenju izrečno imenovani. V zasebni kapeli, v kteri se sme maševati, zadosti dolžnosti sv. maši v nedeljah in praznikih le tisti, komu je dopuščenje dano in kteri k njegovi družini spadajo, namreč otroci, posli; drugi verni, ki bi morebiti bili slučajno v dotičnem kraju, ne zadostujejo cerkveni zapovedi, ako so v zasebni kapeli pri sv. maši.

Iz važnega uzroka, kadar je namreč potreba sv. maše, a cerkve ni blizo, sme škof dopustiti, da se sme maševati pod milim nebom na preneslivem altarju, n. pr. ako je vojaštvo v taborju, ako mora duhoven daleč čez neobljudene kraje, ali med neverniki potovati, posebno v misijonskih krajih, itd.

Cerkev je oskrunjena, ako se v nji zgodi kaj posebno nespodobnega, da zavoljo tega cerkev pred ljudmi postane nevredna, da bi se v nji opravljala najsvetejša daritev. Take grde, nespodobne djanja so: Radovoljno in krivično ubojstvo, krivično in znatno prelitje krvi človeške v cerkvi vsled rane ali vdarca, čeravno bi bil ubijavec ali ranivec v hipu krivičnega djanja zvunaj cerkve (n. prim. bi od zvunaj vstrelil v cerkev); prostovoljni in znatni izliv človeškega semena, ne samo kadar je proti naravi ali drugače grešen, ampak tudi telesno spojenje med zakonskimi; pokop nevernika ali javno izobčenega. Da se cerkev ceni oskrunjeno, morajo ta djanja biti očitna in znana, da se ne morejo prikriti. Oskrunjena cerkev se mora, ako je bila posvečena, zopet posvetiti od škofa, ali od duhovnika pooblaščenega od papeža; ako je bila le blagoslovljena, mora se blagosloviti od duhovnika pooblaščenega od škofa. S samo daritvo sv. maše v oskrunjeni cerkvi se ne odpravi oskrunjenost.

Cerkev zgubi posvečenje, ali blagoslov, ako se vsa, ali njeni večji del podere in na novo sèzida, ako se vsa ali večji del na novo omeče; da bo taka cerkev zopet sposobna za službo božjo, mora se na novo posvetiti, oziroma blagosloviti.

Razloček med oskrunjeno cerkvijo in med tako, ki je posvečenje zgubila, je, da oskrunjena cerkev oskruni vse pritične dele, altarje, pokopališče itd.; ako pa je cerkev zgubila posvečenje, ga ne zgubé nepoškodvani pritični deli, altarji, pokopališče itd.

Stalni altarji zgubé posvečenje, ako se zgornji kamen (mensa) odmakne iz svojega mesta, ako se grob (shramba svetínj) razbije, ali svetinje zgubé. V tem slučaju ne zadostuje v grob staviti druge, potrjene svetinje, temveč posvetiti se mora celi altar.

Sv. posode, potrebne pri službi božji, morajo biti ene posvečene od škofa, druge blagoslovljene od pooblaščenega duhovna. Posvečenje zgubé, ako se razbijejo, stopijo, ali na kteri drugi način zgubé svojo pravo podobo.

§. 166.

Potrebščine za sv. mašo.

Potrebščine za sv. mašo so: Kameniten altar, posvečen od škofa, pogrnjen s tremi platnenimi od škofa blagoslovljenimi prti; mašna obleka, blagoslovljena od škofa ali od pooblaščenega duhovnika; kelih in božja skledica posvečena; platneni telesnik posvečen; platneno pokrivalo in otiralo, mašna knjiga; stalo za knjigo ali polštri, razpelo, dve vžgani sveči od voska, borza, velum, brisa, glažki in moški strežaj.

Maševati brez vsake mašne obleke je smrten greh in nedopustljivo izven v slučaju smrtne nevarnosti. Isto se brez velike potrebe ne sme maševati brez kterega druzega dela mašne obleke.

Mašna obleka mora biti snažna in cela, ne raztrgana, blagoslovljena od škofa ali pooblaščenega duhovnika.

Barva mašne obleke mora biti tista, kakor jo cerkveni direktorij za vsaki dan predpisuje. Barva mora biti izrečna in enojna, toraj je razvada, imeti mašne plajše bele in rudeče, da služijo za obedve barvi; zlata barva se sme rabiti namesto bele, ne pa rumena (žolta). Mašna obleka in cerkveno perilo, ktero za cerkveno rabo ni več sposobno, ne sme se porabiti za posvetno rabo, temveč sèžgati; le dragocenosti (zlato) se smejo od mašne obleke odvzeti in izdelovatelju mašne obleke izročiti za olepšanje kakoršne druge cerkvene potrebščine ali pa tudi prodati; prodajati neporabljive dragocenosti okolopotujočim kupčevalcem je nedopustljivo, ker jih taki kupčevalci porabijo za posvetne namene, kar se kaj malo spodobi.

Kelih mora biti vsaj v zgornem delu ali zlat, srebern, ali pa iz platmá ali bakra, vendar vselej od znotraj močno pozlačen; isto velja o pateni, o ciboriju in lunuli v monštranci. Ako se zlato oddrgne, mora se na novo pozlatiti, in kelih, oziroma božja skledica, lunula, ciborij na novo posvetiti.

Razpelo mora biti znatno veliko, postavljeno na altarju, kjer je sv. maša, da ga vidi mašnik in ljudstvo; ne zadostuje samo mali križic, ki je navadno na vratcih tabernakeljna.

Sveče morajo biti od voska in brez sveč se nikakor ne sme maševati; samo v slučaji, da po posvečenju primanjka sveče, in se na nobeni način druge ne more imeti, morala bi se sv. maša končati brez sveče.

Strežaj mora biti moški; ako ga v posebnem slučaju nikakor ni mogoče dobiti, sme ženska, ako zna (n. pr. nuna) od daleč stoječa odgovarjati, ali ne sme neposredno pri altarji streči, toraj ne prenašati knjigo, ne podati glažke itd.

§. 167.

Pripravljanje za sv. mašo.

Duhovni so namestniki Kristusovi v razdelivanju milosti, ktere je On s svojo smrtjo zaslužil človeškemu rodu; zato je neogibno potrebno, da so posnemovalci njegovega življenja, da so s pobožnostjo, svetostjo in z vsemi kristjanskimi čednostmi izgled vernim, kteri ne oznanujejo samo kristjanskih načel, ampak tudi z djanjem pokazujejo, kako jih je treba spolnovati. Neizmerno vzvišenejšo službo, kakor kot razdelovalci sv. zakramentov, imajo duhovniki kot neposredni darovalci nekrvave daritve sv. maše, službo toliko vzvišenejšo, kolikor vzvišenejši je početnik vseh milosti, Bog, od milosti, ktere podeljuje. Zato se pač razumi, da morajo mašniki z vsemi silami si prizadevati, da to vzvišeno službo, darovanje, vredno opravljajo. Vse življenje mašnikovo mora biti vedno pripravljanje, toraj skoz in skoz sveto in neomadeževano; pred darovanjem pa mora se mašnik še posebej pripravljati, in sicer na telesu in duši, ker ima pri darovanju obodvoje svoje delovanje.

Na telesu mora biti mašnik na tešče od polnoči naprej, isto kakor vsaki obhajanec. Prim. kar je o tem rečeno §. 154.

Le prav iz velikega uzroka sme mašnik maševati, kadar že ni več na tešče, namreč: a) Da odvrne veliko pohujšanje, ktero bi sledilo, ako bi sv. maše ne bilo, n. pr. ako dušni pastir, ki ni več na tešče, ne more opustiti sv. maše brez velikega pohujšanja; b) ako je mašnik po posvečenju hostije nenadno onemogel ali umrl, da sv. maše ne more več končati, mora jo končati drugi mašnik, čeravno je že odteščan, ako nobenega na tešče ni mogoče imeti; ako bi pa dotični mašnik onemogel pred posvečenjem, ne sme odteščani mašnik nadaljevati in končati sv. maše; c) ako se mašnik po posvečevanju spomni, da ni več na tešče, mora sv. mašo končati; ako se pa pred posvečenjem spomni, mora odstopiti od altarja, ako to brez velikega pohujšanja storiti more; d) ako po izplaknenju opazi mašnik, da je še ktera trohica presv. daritve preostala, sme in mora jo zavžiti; e) ako da dopuščenje papež; f) ako je skrajna nevarnost, da bi krivoverci ali hudobneži oskrunili presv. hostije, sme jih zavžiti odteščan mašnik ali tudi z njimi obhajati pobožnega, čeravno že odteščanega vernika, ako za shrambo ni mogoče najti vernega in spodobnega mesta.

Mašnik mora biti na telesu tudi nravnostno čist, toraj se ne spodobi maševati prvi dan po hoteno storjenem grehu nečistosti, čeravno bi bil pri spovedi že odvezo dobil; ako bi pa s tem (z nemaševanjem) lahko kterega pohujšal, sme vendarle maševati.

Oblečen mora biti v duhovska oblačila, ne posvetno.

Na duši mora biti v stanu milosti božje. Ako je v smrtnem grehu, mora se ga s spovedjo osvoboditi; le ako je velika potreba

sv. maše, a spovednika ni mogoče imeti, zadostuje popolno kesanje, potem pa mora mašnik, koliko brž je mogoče, iti k spovedi.

Mora biti prost vsake cerkvene kazni in vsakega kanoničnega zadržka. Kdor je v smrtnem grehu, ali je v kteri cerkveni kazni, ali mu overa kanoničen zadržek, pa se vendarle predrzne maševati, stori grozen greh svetokradstva, ker nevredno posvečuje, nevredno obhaja in nevredno zavžije.

Neposredno pred sv. mašo mora se mašnik na presv. daritev pripravljati s pobožno molitvijo. Izven matutina in laudes ni druga molitev izrečno zapovedana. Vsaki mašnik more se po svoje z razmišljevanjem in molitvijo pripravljati; vendar najprimernejše pripravljanje je gotovo skupnost psalmov in molitev, nahajajočih se v vsaki cerkvi in v vsakem brevirju pod naslovom „Pripravljanje za sv. mašo“.

Kakor mora biti vse mašnikovo življenje pripravljanje za presv. daritev, isto mora biti vse njegovo življenje spodobna hvaležnost Njemu, ki se v svoji brezkončni ponižnosti izroči v roke nevrednega človeka, da ga nebeškemu Očetu daruje za sebe in ljudstvo. Pobožna molitev hvaležnosti pride mašniku sama iz srca, ako pomisli kako vzvišeno djanje je opravil z nekrvavo daritvijo. Za pripomoček človeške slabosti tudi za zahvalovanje cerkev priporočuje kaj primerne molitve, posebno pesem treh mladenčev v ognjeni peči in ostale prelepe molitve, ki se nahajajo v vsakem misalu, brevirju in cerkvi.

Zakrament sv. pokore.

§. 168.

Sv. pokora je pravi zakrament.

Beseda „pokora“ ima dvojen pomen, pokora kot čednost in pokora kot zakrament. Pokora kot čednost je spokorni duh, ki napeljuje grešnika, da svoje grehe obžaluje, jih sovraži, za nje Bogu in bližnjemu zadostuje, z zaupanjem, da mu jih bo Bog odpustil, združen s trdnim sklepom, se ne več povrniti v greh in grešno priložnost, ampak se ga ogibati. Toraj nima pravega spokornega duha, kdor sklene se poboljšati, ali brez obžalovanja in gnjusenja nad storjenimi grehi, ker gotovo ne pomiri razžaljenja, komur storjenega razžaljenja ni žal.

Čednost pokore je vsakemu grešniku potrebna kot sredstvo zveličanja, ker Bog ne more grešniku odpustiti grehov, od kterih grešnik svojega srca ne odtrga, kar storí le s kesanjem, trdnim sklepom in resnično voljo zadostiti zanj in se ne več v njega povrniti. V tem pomenu pravi Jezus Kristus (Luk. 13. 5.): „Ako ne bodete pokore delali, vsi se bodete pogubili.“

Pokora kot zakrament je od Jezusa Kristusa postavljen zakrament nove zaveze, v kterem pooblaščeni mašnik namesto Boga, po sv. krstu storjene grehe odpušča grešniku, ki se jih srčno kesa, jih odkritosrčno spové in ima resnično voljo za nje zadostiti in se poboljšati.

Sv. pokora je pravi zakrament, ker ima vse tri za vsaki sv. zakrament neogibno potrebne stvari, namreč: Zvunanje znamnje, to je tvarino daljno, bližnjo in obliko, podeljuje milost božjo, in je postavljena od Jezusa Kristusa, ki je po svojem vstajenju prišedši skoz zaprta vrata rekel svojim aposteljnom: „Kakor je Oče mene poslal, tudi jaz vas pošljem; prejmite sv. Duha, komur bodete grehe odvezali, jim bodo odvezani, komur jih bodete zadržali, jim bodo zadržani (Jan. 20. 19—23.) Zato tudi prav do Lutra nihče ni tajil pokore kot zakramenta. Sv. cerkev je v Trid. zboru odločila (sess. 14. c. 1.): „Kdor bi trdil, da v katoliški cerkvi sv. pokora ni resničen in pravi zakrament, od Jezusa Kristusa postavljen, da vernike z Bogom pomiri, kolikorkrat po sv. krstu v grehe padejo, naj se izobči.“ Florentinski zbor pa je (za Armence) kratko odločil: „Četrti zakrament je pokora.“

Zakrament sv. pokore je Jezus postavil kot dušno sodbo, v kteri pooblaščen mašnik sodi spovedenca, ki se sam obtoži, toraj ni samo služba razglašenja, da so komu grehi odpuščeni; ta nauk je tudi sv. cerkev v Trid. zboru kot verski nauk naglaševala. Spovedna sodba pa se od posvetne sodbe nekoliko razloči, namreč; dušna sodba vrši se na tajno med sodnikom in zatožencem brez prič, pri posvetni sodbi so pričujoči tožniki, priče, branivec in poslušalci, ker je javna; posvetni sodnik ne veruje zatožencu, kar ni s pričami dokazano, dušni sodnik mora zatožencu verovati, naj govori za sebe ali proti sebi, ker je zatoženec edina priča pričujoča pri tej sodbi; dušni sodnik mora za zmiraj in popolnoma molčati, kar je na spovedi slišal, posvetni sodnik sodbo javno razglasi; dušna sodba (spoved) je postavljena, da odpušča zatožencu in ga poboljša, posvetna sodba pa, da ga kaznuje.

§. 169.

Tvarina in oblika.

Daljna tvarina sv. pokore so vsi po sv. krstu storjeni grehi, majhni in veliki. Smrtni grehi, po sv. krstu storjeni in pri spovedi še ne neposredno odpuščeni, so potrebna daljna tvarina; to je, kdor ima smrtne grehe, mora jih v spovedi izročiti kot tvarino, ktera se ima uničiti. Majhni grehi so prostovoljna in zadostna tvarina; to je od ene strani ni neobhodno potrebno tudi majhne grehe spovedati, od druge strani pa izpovedanje samo majhnih (oziroma enega) grehov zadostuje za veljavnost sv. zakramenta. Prostovoljna in zadostna tvarina so tudi grehi že pri drugi spovedi

neposredno odpuščeni, ker čeravno ta spoved ne odpusti greha, ki je že odpuščen, pa spokorniku podeljuje druge obilne milosti.

Neposredno odpuščeni so tisti grehi, kteri so bili pri spovedi sami za sebe odpuščeni, toraj kteri so bili resnično spovedani in je spovednik imel sodnost, jih odvezati. Posredno odpuščeni so tisti, kteri niso bili sami za sebe odpuščeni, ampak obseženi v drugih, n. pr. ako spovedenec kterega greha iz nezadolžene pozabljivosti ne izpove, a v ostalem se vredno spové, dobi pri odvezi tudi odpuščenje tega greha. Taki posredno odpuščen greh je potrebna tvarina spovedi, ako se ga grešnik kasnej domisli.

Bližnja tvarina so tri bistvena djanja spokornikova, namreč: kesanje, spoved in zadostenje. Bistveni deli zakramenta so kesanje, spoved in resnična volja zadostiti; spolnjeno zadostenje je dopolniven del zakramenta, ker se po sv. pokori že pred spolnjenim zadostenjem odpusté grehi in večne kazni.

Oblika sv. pokore je: „Odvežem te od grehov tvojih v imenu Boga Očeta, Sina in sv. Duha.“ Zapovedane pa so od cerkve še neke molitve pred in po obliki, namreč: Misereatur . . . Indulgentiam . . . Dominus noster J. Chr. . . . Passio D. n. J. Chr. Te molitve se smejo tudi opustiti, ako je potreba. Samo za besede: „Dominus noster J. Chr. . . .“ mnogi cerkveni učeniki trdijo, da se nikakor ne smejo izpustiti, kar posredno tudi rimski obrednik potrjuje: „Pri mnogoštevilnih spovedih bo dosti, da se reče: Dominus noster etc. . . . do Passio Domini nostri“ . . .

Med odvezo spovednik z vzdignjeno roko prekriža spovedenca; to za veljavnost zakramenta ni neobhodno potrebno, ampak zapovedano je od cerkve.

Pri posebnih slučajih, n. pr. pri brodolomu, pred bitko, sme se jih tudi več enkrat odvezati z obliko v množnem številu.

Spovedenec mora biti pričujoč, vsaj moralično. Moralično pričujoč pa je, kadar je toliko blizo, da se sploh misliti more, da spovednik njemu govori; da bi ga toraj lahko slišal, ako bi spovednik z navadnim glasom govoril, in ne pa tiho. Ako je pa potreba, sme spovednik odvezati grešnika, da ga le s kterim občutkom more opaziti, toraj ako ga samo vidi, ali samo sliši; n. pr. pri nesreči v rudniških jamah, ali ako je velika nevarnost okuženja, sme ga odvezati stoječ zvunaj pred vratmi, ali ako spovedenec prebrzo odide od spovednice, more ga odvezati, kadar odhaja, če le še ni predaleč; vendar je bolje ga nazaj poklicati, ako je brez nevšečnega začudenja in pohujšanja ljudstva mogoče.

Oblika s pogojem o preteklosti ali sedajnosti je veljavna, in dotični spovedenec sv. zakrament ali prejme ali ne, kakor je pogoj spolnjen ali ne. Oblika s pogojem o prihodnosti stori zakrament neveljaven, toraj je povsem nedopustljiva. Pogojna odveza se dá, kadar je od ene strani nevarnost onečaščenja sv. zakramenta, od druge pa nevarnost dušne škode za grešnika. N. pr. Umirajoči, kte-

remu že noben občutek ne služi, se ne zna, je li še živ ali ne — se odveže pogojno: ako si živ.

§. 170.

Prejemovalec ali spovedenec.

Po nauku cerkvenem, najjasnejše izraženem v Trid. zboru, (sess. 14. c. 4.) se od spovedenca za vredno prejetje sv. pokore, toraj za odpuščenje grehov zahtevajo neogibno tri stvari, namreč: kesanje, spoved in zadostenje. Pravi namreč Trid. zbor: „Ako bi kdo tajil, da so za celo in popolno odpuščenje grehov od strani spokornika potrebna tri djanja, ki so kakor neka tvarina (quasi materia), namreč kesanje, spoved in zadostenje, ki se imenujejo deli pokore, . . . naj se izobči.“

O teh treh djanjih govoriti je treba o vsakem posebej.

§. 171.

Kesanje.

Kesanje je notranja (dušna) žalost in stud nad storjenimi grehi s sklepom, ne več grešiti; tako zbor Trid. sess. 14. c. 4.

Toraj je bistvo kesanja dvojno, eno se ozira na preteklost, namreč notranja žalost in stud, kar je kesanje v ožjem pomenu; drugo se ozira na prihodnost, namreč sklep poboljšanja.

Kesanje v ožjem pomenu je popolno ali nepopolno. Popolno kesanje ima, kdor se za grehe kesa zavoljo čiste ljubezni do Boga, neizmerne lepote in dobrote, vse ljubezni vrednega, brez ozira na dobrote prejete od Boga, ali na kazni zaslužene z grehom. Kdor se za svoje grehe iz kterega drugega čeznaravnega uzroka kesa, n. pr. zavoljo grdobe in ostudnosti greha, zavoljo zgube raja in zaslužene kazni peklenske, itd. ima nepopolno kesanje. Kdor se pa za storjene grehe kesa iz naravskih uzrokov, n. pr. ker se boji človeške kazni, ker je zgubil pošteno ime itd., ima le naravsko kesanje, ktero imajo tudi neverniki po storjenih zločinih; tako kesanje ni zadostno za odpuščenje greha, zato o tem ne bo tukaj govora.

Tistim, ki so na pameti in v smrtnem grehu, je popolno kesanje z resnično zdatno željo prejeti zakrament sv. pokore, ali pa nepopolno kesanje z vrednim prejetjem zakramenta sv. pokore neogibno potrebno kot sredstvo za opravičenje in zveličanje. Učé nas to neštevitni izreki sv. pisma, ki za odpuščenje greha zahtevajo srčno žalost, premenenje srca in prizadevanje začeti novo življenje. (Joel. 2. 12.): „Obrnite se k meni s celim svojim srcem . . . raztrgajte srca svoja in ne obleke svoje in obrnite se k Gospodu Bogu svojemu, ker je dober in usmiljen . . .“ (Amos. 5. 15.): „Sovražite

hudo in ljubite dobro!“ Kristus pa reče (Luk. 13. 3.): „Ako ne bodete pokore delali, vsi bodete enako poginili.“ In apostelj (v apostoljskem djanju 3, 19.): „Pokorite se in spreobrnite se, da se uničijo vaši grehi!“ Ti in premnogi enaki izreki potrjujejo, da za odpuščenje greha je treba spokorjenja, a pokoro delati je (po besedah sv. Ambrozija) „jokati čez storjeno in ne več storiti, čez kar bi se moralo jokati.“

Ravno to zahteva tudi zdrava pamet, ki nam veli, da hudobnež ne more biti opravičen, ako sam sebe vsega ne prenovi; toraj, ako je poprej ljubil slabo in greh, mora zdaj to isto sovražiti; poprej ni maral za Njega, ki je početek vse dobrote, zdaj ga mora ljubiti, ker, ljubiti Boga in greh, je nemogoče.

Djanje kesanja obuditi mora človek, kadar nastopi potreba se z Bogom pomiriti, toraj po vsakem storjenem smrtnem grehu, posebno pa v smrtni nevarnosti, v skušnjavi greha, kadar je potreba prejeti zakrament sv. pokore (o velikonočnem času), kadar kdo zvest si greha ima ali podeliti ali prejeti kteri zakrament.

Oziroma kesanja pri spovedi je treba opomniti, da naj se grešnik svojih grehov kesa še poprej, kakor se jih obtoži, djanje kesanja pa mora obuditi vsaj, kadar mu spovednik odpušča greh (daje odvezo).

§. 172.

Lastnosti kesanja.

Kesanje mora biti, a) notranje, to je pravo in resnično; toraj se ne sme kazati samo z zvunanjimi znamnji, kakor so lažnjive solze, brezmiselno blebetanje djanja kesanja, itd., temveč srce mora biti žalostno in boleče, duša užaljena in z britkostjo napolnjena zavoljo storjenega greha. Sv. Duh po preroku Joëlu (2. 13.) pravi: „Raztrgajte srca svoja in ne obleke svoje!“ Ta lastnost je bistvena pri kesanju, brez te lastnosti kesanje ni pravo kesanje, ampak le neka sleparija.

b) Mora biti čeznaravno, to je grešnik mora svoje grehe obžalovati zavoljo čeznaravnih nagibov, ne pa samo zavoljo naravnih slabih nasledkov greha; opravičenje pred Bogom je čeznaravno, zato se z naravnimi sredstvi, kakor je naravno kesanje, ne more doseči. Čeznaravni nagibi so: a) Strah pred božjo kaznijo, namreč zguba raja, zasluženje pekla, vic in časnih od Boga odsojenih kazni; b) upanje plačila božjega (milost in prijaznost božja, mirna vest, nebeško veselje); c) ostudnost greha; d) neizmerna lepota in neskončna dobrota božja.

c) Mora biti nad vse veliko, to je grešnik mora svoj greh bolj obžalovati, kakor vse druge nadloge tega sveta in mora biti pripravljen, rajše vse zgubiti, tudi življenje, kakor zopet v greh

privoljiti. Kesanje namreč mora biti primerno dobroti, ktero smo zgubili z grehom. Z grehom pa zgubimo istega Boga, največjo dobroto, toraj mora biti kesanje zavoljo greha večje, kakor zavoljo vseh drugih nadlog, ktere bi na človeka priti mogle. Ni potreba, da bi bilo kesanje tudi zvunanje in občutniško največe, le volja mora greh oziroma ostalih zlih največ mrziti in pripravljena biti vse rajši trpeti, kot še kterikrat v greh privoljiti. Da se spozna, je li grešnik zavoljo greha bolj žalosten, kakor bi bil zavoljo največjih nadlog, ni potreba domišljevati si največe posvetne nadloge, da bi z njimi greh primerjal, ampak volja mora greh v obče bolj sovražiti, kakor vse drugo zlo, ker je greh, kot razžaljenje božje, največe zlo. Zvunanje pokazati se sme veliko notranje kesanje, vendar to ni potrebna lastnost, dobra pa je; izgled nam je David, Marija Magdalena in dr.; ali grešnik naj se varuje, da zvunanjih znamenj kesanja ne bo imel za bistvo kesanja, in med tem na pravo notranje kesanje pozabil.

d) Mora biti splošno, to je kesati se mora za vse grehe, vsaj za vse smrtne grehe, za znane in neznane. Da bo grešnik pred Bogom opravičen, mora se popolnoma k Bogu obrniti, kakor se je z grehi popolnoma od Njega odvrnil; ako bi se pa za kteri greh ne kesal, bi se od tega še ne odvrnil, bi ga še ljubil, in bi zavoljo tega bil božji sovražnik. Nemogoče pa je, biti prijatelj in sovražnik božji skupaj; zato se mora grešnik kesati za vse svoje grehe.

Oziroma malih grehov mora biti kesanje nad vse veliko, in čeznaravno; ni pa neogibno potrebno, da splošno, ker se mali greh more odpustiti, čeravno kteri drugi mali greh še ni odpuščen; mali greh namreč ne odvzame milosti in prijaznosti božje, ampak jo le pomanjša.

Samo ob sebi se zastopi, da mora biti kesanje združeno z upanjem na brezkončno usmiljenje božje, ker žalost brez upanja rodi obupanje, prim. Judež Iškariot.

Tudi mora biti kesanje združeno z ljubeznijo in sicer popolno kesanje izvira iz ljubezni do Boga in je s to ljubeznijo obmejeno; nepopolno kesanje pa mora biti združeno vsaj s početno in nepopolno ljubeznijo do Boga. Sv. Janez (I. 3. 14.): „Kdor ne ljubi, ostane v smrti.“ Toraj ako se grešnik samo pekla boji, in ne počne ljubiti, ostane v smrti. Ljubezen je vsakemu človeku prirojena; kdor ne ljubi dobro, ljubi zlo; in kdor sovraži zlo, mora vsaj početi dobro ljubiti, ker med sovraštvom in ljubeznijo ni praznega mesta.

§. 173.

Učinek kesanja.

Popolno kesanje, združeno z zdatno željo prejeti zakrament sv. pokore, opraviči grešnika že pred prejetjem sv. pokore. Popolno

kesanje namreč je združeno s popolno ljubeznijo do Boga, ljubezen pa obstoji v zjedinjenju, popolna ljubezen v popolnem zjedinjenju, toraj grešnika odtrganega od greha z Bogom zjedini. Jezus reče (Jan. 14, 21.): „Kdor mene ljubi, ljubljen je od Očeta, in jaz ga bom ljubil in se mu razodel.“

Popolno kesanje pa mora biti združeno z zdatno željo prejeti sv. zakrament, in sicer pri njih, ki so v keršanskem nauku podučeni, mora biti želja izrečena, a pri nepodučenih v verskih resnicah, mora biti zapopadena v splošni želji vse storiti, kar Bog od grešnika za njegovo opravičenje zahteva.

Popolno kesanje ne odpusti samo grehov, temveč tudi večno kazen in del časnih kazni; namreč, kolikor bolj goreča je ljubezen, toliko več kazni je odpuščenih, da se tudi zgoditi more, da se vse kazni odpusté, ako je ljubezen, iz ktere izvira kesanje, posebno goreča.

Ker ima popolno kesanje tako moč, morajo dušni pastirji svoje verne učiti, kako se obudi pravo popolno kesanje in jim obudenje popolnega kesanja posebno vroče priporočevati.

Za opravičenje v zakramentu sv. pokore se ne zahteva popolno kesanje, ktero tudi ni vselej v naših močeh, temveč zadostuje nepopolno, ktero pa mora zgorej omenjene lastnosti imeti. Kristus namreč je dal aposteljnom oblast grehe odpuščati, ne samo grešnika zagotoviti, da so mu odpuščeni. Ako bi se za zakrament zahtevalo popolno kesanje, ktero že samo po sebi opravičuje, bi spovedniki ne odvezovali od grehov, ampak bi le naznanjevali, da so odpuščeni.

Brez prejetja zakramenta sv. pokore pa nepopolno kesanje ne opraviči. Opravičenje je popolno zedinjenje z Bogom, kar se zgodi le po popolni ljubezni, ktere pa ravno nepopolnemu kesanju manjka. Nepopolno kesanje toraj tudi pri prejetju sv. pokore ne opravičuje samo po sebi, ampak je neogibno potreben pogoj za vredno prejetje sv. pokore; zato pravimo: popolno kesanje opravičuje, nepopolno pa zadostuje za zakrament sv. pokore, ktera opravičuje.

Oziroma majhnih grehov opazimo, da se po popolnem kesanju odpuščajo, tudi brez želje sv. pokoro prejeti, ker je po božji naredbi zakrament sv. pokore potreben le za smrtne grehe.

§. 174.

Trden sklep.

Trden sklep je resnična in zdatna volja poboljšati svoje življenje. Trden sklep je v pravem kesanju že zapopaden, ker gotovo vsaki odloči ne več storiti, za kar se resnično kesa; ako pa grešnik misleč na prihodnje svoje življenje sklene, ne več se povrniti v noben greh, je to izrečen sklep.

Trden sklep, vsaj zapopaden v kesanju, je neogibno potreben za odpuščenje grehov. Biti mora notranj, vesoljen, čeznaraven, trden in zdaten.

Sklep je notranj, kadar grešnik z resničnim srcem sklene, se poboljšati; toraj sklep, samo z besedami povedan, ne velja.

Vesoljen je, kadar grešnik odloči, varovati se vseh vsaj velikih grehov, ne samo teh, ktere je dozdaj storil, ampak tudi vseh tistih, ktere bi še le storiti mogel, in tudi malih grehov, kolikor se jih bo oziroma človeške slabosti varovati mogel.

Čeznaraven je, kadar grešnik zavoljo čeznaravnih uzrokov (nagibov) sklene, varovati se greha. Čeznaravni nagibi sklepa so isti, kakor pri kesanju.

Trden je, ako ima grešnik odločno voljo, varovati se greha, naj stoji, kolikor hoče; toraj ne zadostuje: „želim, če bo mogoče itd.“ ampak: „Hočem, s pomočjo božjo!“

Zdaten je, kadar grešnik ne obljubi samo, da se bo poboljšal ampak ima tudi resnično voljo, poslužiti se vseh pomočkov, da se osvobodi že storjenih grehov, in se obvaruje prihodnjih. Oziroma že storjenih grehov mora trdno skleniti, se jih resnično spovedati, za nje pokoro delati, z grehi storjeno škodo vestno popraviti. Oziroma prihodnjih grehov mora skleniti, se varovati grešne priložnosti, posebno bližnje, skrbno se posluževati pripomočkov, ktere nam za ohranenje milosti božje ponuja sv. cerkev, in vestno spolnovati posebno dolžnosti, proti kterim je zdaj zagrešil. Ako je v takem stanu, da se grešne priložnosti ogniti ne more, mora skleniti, poslužiti se vseh sredstev, da mu bližnja priložnost postane daljna.

§. 175.

Spoved.

Spoved je skesana obtožba vseh po sv. krstu ali pa po zadnji vredni spovedi storjenih grehov, storjena pooblaščenemu spovedniku, da bi dobil sv. odvezo.

Spoved je vsaj v željah potrebna za opravičenje vsakemu, kdor je po sv. krstu grešil. Z besedami (Jan. 20, 22.): „Prejmite sv. Duha, kterim bodete odpustili grehe, bodo jim odpuščeni, in kterim jih bodete zadržali, jim bodo zadržani,“ in zopet Petru (Mat. 16, 19.): „Karkoli boš odvezal na zemlji, bo odvezano v nebesih itd.“, in zopet apostelnom (Mat. 18, 18.): „Karkoli bodete odvezali na zemlji, bo odvezano v nebesih itd.“, je Jezus Kristus apostelnom dal oblast, v njegovem imenu grehe odpuščati, tako, da karkoli bodo v tem oziru storili na zemlji, bo On, — najsvetejši v nebesih, potrdil. Gotovo jim ni dal te oblasti, da bi kar tje v en dan, ali po svoji volji, enemu grehe odpustili, drugemu pa ne; temveč hotel je, da naj grehe odpuščajo po pravičnem in modrem

razsodku, po vrednosti posameznih ljudi, ker drugače ne bi moglo v nebesih potrjeno biti, kar bi apostelnji na zemlji storili. Tedaj Jezus je hotel, da naj apostelnji in njihovi nasledniki sodijo vsacega grešnika, o kterem vidijo, da se kesa za grehe, da je pripravljen greha na sebi kaznovati in poslužiti se sredstev, s kterim mu bo mogoče, se obvarovati pred novimi grehi, odpusté grehe — drugemu pa, kterega ne najdejo dosti pripravljenega, jih zadržé, toraj, naj v imenu Jezusovem bodejo dušni sodniki. No, kako bodo mogli pravično razsojevati grešnike, ako ne poznajo njihovih grehov, njih dušnega stanu itd? Kako bodo pa to mogli znati, ako jim sam grešnik svojega notranjega ne odkrije? Toraj je Kristus s tem, da je apostelnjom dal oblast v svojem imenu grehe odpuščati, tudi odločil, da morajo grešniki svoje grehe spovedati Jezusovim namestnikom. Da apostelnji izrečne zapovedi niso zapisali v sv. pismu, ni se čuditi, ker sploh niso imeli namena vse zapisati, kar je Jezus govoril ali storil, in so kakor mnogokrat drugje, tudi tukaj Jezusovo zapoved, kot znano, molčeče prestopili; timveč, ker Jezus s spovedjo ni kaj novega vpeljal, ampak starinsko spoved, kakor je bila v navadi precej od pervega greha: (Adam, ali si od prepovedanega sadu jedel?) in poznej pri Judih (za vsaki greh so morali posebne določene stvari darovati) je povzdignil za zakrament in določil, kdo sme spovedane grehe spovedencu odpustiti.

Isti nauk, da je spoved od samega Jezusa postavljena, učé nas cerkveni očetje, cerkveni zbori in tudi zastarenje, ker se ne vé povedati noben čas po Kristusu, kdaj bi se bila spoved vpeljala. Sploh je spoved za spovednike in spovedence tako težavna, da se ne more misliti, da bi si jo bili eni in drugi pustili vsiliti od ljudi, ako bi ne bila od zmiraj poprej vpeljana od apostelnjov, kteri so jo od Jezusa Kristusa kot zapoved prejeli! Zato je Trid. zbor (sess. 14. c. 7.) določil: „Ako bi kdo trdil, da v zakramentu sv. pokore za odpuščenje grehov ni po božji naredbi potrebno spovedati vse in posamezne smrtne grehe, naj se izobči.“

Po cerkveni postavi je spoved zapovedana vsaj enkrat v letu vsem kristjanom, kteri hočejo biti udje katoliške cerkve in po smrti po katoliški šegi pokopani. Po naravni postavi pa zapoved spovedi veže, kadar ima kdo priti v veliko nevarnost, še bolj, ako je v smrtni nevarnosti, kadar se kdo hoče obhajati, ali kteri drugi zakrament živih prejeti, ali podeliti kteri zakrament in ni v stanu posvečujoče milosti božje.

§. 176.

Lastnosti spovedi.

Spoved mora biti popolna čez vse storjene in še ne neposredno na spovedi odvezane grehe; ponižna in obtoživna, ne povestno

pripovedanje dogodkov; spodobna, toraj izrečena s spodobnimi besedami, posebno pri grehih proti čistosti; odkritosrčna, toraj brez zvijačnosti v besedah, brez laži; razločna, toraj morajo biti besede zastopne, grehi v bistvu natanko popisani in kolikor mogoče zredjeni; enemu spovedniku storjena, to je vsi smrtni grehi morajo biti spovedani enemu spovedniku; skesana, kar je že pri kesanju omenjeno; ustmena, le iz velikega uzroka sme biti pisana ali z znamnji naznanjena, vendar mora biti vselej spovedenec pričujoč, toraj bi spoved ne veljala, ako bi bila s pismom sporočena, isto tako tudi odveza s pismom sporočena ne velja.

Najpoglavitniše lastnosti spovedi so: Skesanost in popolnost, o prvi je bil že govor, toraj sledi še nauk o popolnosti. Popolnost spovedna je dvojna, materijalna in formalna.

Materijalno popolna spoved je, kadar grešnik spové vse grehe, kolikorkoli jih je storil, in njihovo natančno število, vrste in okoljščine in posledice izvirajoče iz dotičnih grehov. Taka materijalno popolna spoved je včasih moralično nemogoča ali zavoljo nezadolžene pozabljivosti, ali zavoljo fizične nezmožnosti, ali zavoljo kterega drugega uzroka; zato materijalno popolna spoved ni vselej potrebna za veljavnost in vredno prejetje sv. pokore.

Formalno popolna spoved je, kadar ima grešnik resnično voljo spovedati vse storjene grehe in tudi spové vse svoje grehe, njihovo število in okoljščine, kolikor se jih po marljivem spraševanju vesti domisliti in kolikor jih moralično spovedati mora. Ta popolnost je neobhodno potrebna za veljavnost sv. pokore po isti zapovedi Kristusovi, po kteri je spoved sploh zapovedana. Z zgorej omenjenimi besedami, s kterimi je Kristus aposteljnom in njihovim naslednikom dal oblast grehe odpuščati, jih je postavil sodnike v dušnih stvareh; a, da bo sodnik pravo sodil, mora dušni stan čez in čez spoznati, toraj mu mora grešnik vso dušo odkriti, mu spovedati vse, kar se more domisliti in kar se spovedati moralično mora. V tem oziru pravi Trid. zbor. sess. 14. c. 7.: „Drugi grehi, kterih se grešnik po marljivem spraševanju vesti domisliti ne more, zapopadeni so sploh v ostali spovedi, za ktere s prerokom prosimo: Od skritih mojih, očisti me, o Gospod!“

Toraj je treba spovedati vse smrtne grehe, kolikorkoli se jih grešnik po skrbnim spraševanju vesti zavé. Ako kdo kteri smrten greh ne spové, treba je pogledati, zakaj ga ni spovedal. Ako ga ni spovedal zavoljo nezadolžene nevednosti, zavoljo nezadolžene pozabljivosti, ali zavoljo nezmožnosti (fizične ali moralične), mu je posredno z drugimi grehi odpuščen; vendar, ako poznej pride do boljega spoznanja, oziroma odpade dotična zavirajoča nezmožnost, mora ga pri prihodnji spovedi spovedati z okoljščino, da ga je pozabil, ali da ga spovedati ni mogel. Ako ga zavoljo nezadolžene pozabljivosti ni spovedal in se ga še pred sv. obhajilom domisli, da mu je mogoče se še povrniti k spovednici, mora ga iti spovedat; ako pa ali ni več časa,

ali ne več spovednika, ali bi s povračevanjem storil spotiko med ljudmi, mora vsaj obuditi v srcu popolno kesanje čez tisti greh in se obhajati, a pri prihodnji spovedi vse té okoljščine na tanko spovedati.

Spovedati mora grešnik tudi število posameznih grehov, ker spoved nikakor ni popolna, ako samo v obče grehe spove; veliko večji namreč je grešnik, kdor je isti greh večkrat storil, kakor on, ki ga je storil le enkrat. Ako se grešnik nikakor ne more domisliti natančnega števila, naj pové vsaj prilično število; ako se tudi tega ne domisli, naj pové kolikokrat je navadno tisti greh storil v enem mescu, v tednu ali celo na dan. Kdor število grehov navlašč manjše pové, kakor je resnično, ni se popolnoma spovedal in spoved mu nič ne velja; oziroma nezadolžene pozabljivosti velja zgor navedeno pravilo.

Spovedati mora okoljščine grehov, ktere ali vrsto greha premené, ali greh znatno povečajo ali pomanjšajo. Okoljščine, ktere vrsto greha premené, storé, da greh postane ves drugi greh in še celo drugo ime dobi, n. pr. Skrivši vzeti je tatvina, po sili vzeti je rop, na svetem kraju ali posvečeno stvar vzeti je božji rop ali svetokradstvo. — Nečisti greh prostega s prosto je nečistost; ako je ena ali obe osebi oženjeni, je prešestovanje; ako kdo greši v bližnji rodbini, je krvosramstvo itd. Druge okoljščine iz majhnega greha storé velik ali smrten greh, n. pr. obrekovati v mali stvari, ali pa v veliki stvari, zavoljo ktere bližnji trpi veliko škodo na poštenju in imetku.

Da je te dve vrsti okoljščin treba spovedati, sledi iz zapovedi, da mora grešnik spovedati vse smrtne grehe, toraj take, kakor jih je on storil in se njemu moralično pripisujejo.

Zopet druge okoljščine pa greh le obteže, toraj večjega naredé, vendar ne toliko, da bi iz majhnega postal smrten. Oziroma teh okoljščin Trid. zbor ne zapoveduje naravnost, da bi se jih grešnik vseh moral obtožiti, ker bi taka zapoved bila uzrok večnih dvomov o veljavnosti spovedi. Vendar priporočuje vsakemu, naj vse okoljščine kolikor mogoče odkritosrčno spové, ker sploh grešnik morebiti ne zna presoditi, koliko ktera okoljščina greh poveča, spovednik pa kot sodnik mora kolikor mogoče natanko poznati dušni stan spovedenca.

Navadne okoljščine so, ki stojé na vprašanja: Quis? quid? ubi? quibus auxilis? cur? quomodo? quando?

Važna okoljščina, ktero je vsakako treba spovedati, je, ako je greh storil samo z mislimi, ali tudi z zvunanjim djanjem, in ako je učinek greha precej sledil, ali ne.

§. 177.

Uzroki, ki od popolnosti spovedi izgovarjajo.

Od popolnosti spovedi izgovarja 1. Nezadolžena nevednost in pozabljivost (nezadolžena), o kteri je bilo že zgorej omenjeno. 2. Fi-

zična nezmožnost, toraj a) ako bolnik v skrajni nevarnosti smrti komaj eden ali drugi greh spove in že počne umirati, se mu da odveza od vseh grehov; b) ako komu med spovedjo govor zastane poprej, kakor se vseh grehov obtoži, naj druge z znamnji, ako mogoče, spove in se mu skesanemu dá odveza; c) ako popotnik v tujem kraju ne zna jezika tamošnjih spovednikov, a spovedati se mora, naj kolikor mogoče z znamnji spové svoje grehe in pokaže kesanje, naj se odveže; isto velja o mutastih, ki ne znajo pisati; d) ako pomanjkuje časa in je nevarnost smrti, n. pr. vojaki pred bitko, mornarji pri brodolomu in v nevarnosti se vtopiti, naj vsi z zvunanjimi znamnji pokažejo svoje resnično kesanje nad storjenimi grehi (z glasnim obudenjem kesanja, s trkanjem na prsa) in naj se vsi skupaj odvežejo z obliko v množnem stevilu: „Ego vos absolvo . . .“

3. Moralična nezmožnost, kadar je spovedenec v nevarnosti velike časne neugodnosti, ako bi greh spovedal; n. pr. Ob času kuge mož in žena naenkrat zbolita, zavoljo pomanjkanja prostora ležita skupaj, spovednik spove po vrsti enega in drugega, ako ima kteri od njih kaki posebno velik greh, zavoljo kterega bi moral od svojega družeta trpeti velike neugodnosti (n. pr. prešestovanje) in ga nikakor ne more spovedati tudi z znamnji ne, da bi ga njegov druže ne slišal, sme ga zamolčati, vendar ako poznej taka moralična nezmožnost odjenja, toraj spovedenec pride v ugodnejše okoljščine, mora tudi taki posredno odpuščen greh spovedati.

Sama notranja težava spovedi, n. pr. sramožljivost, ne izgovarja od popolnosti spovedi, ker je spoved vsaka težavna in sramožljivost pri spovedi brez vsega temelja. Tudi ne izgovarja pomanjkanje časa zavoljo velikega števila spovedencev, n. pr. na kakšen praznik, ob času odpustkov itd. K večemu naj v tem slučaju spovednik spovedencem reče, naj vsaki že poprej, kakor pride na vrsto, moli očitno spoved, naj svoje grehe dobro razmisli, da se jih bo brez obotavljanja spovedal in spovednik naj za odvezo reče samo bistveno obliko: „Ego te absolvo . . .“ in molitev zapovedano pred bivstveno obliko: Dominus noster . . .“ izpustivši vse druge molitve.

Vdeleženca svojega greha spovedenec ne sme imenovati, ker grešnik pride k spovedi, da sebe obtožuje, ne pa da bi druge obrekoval. Ako se kteri smrten greh ne more drugače zadostno razločiti, kakor da se imenuje vdeleženca, kterega spovednik pozna, naj spovedenec poišče drugega spovednika, ki ne pozna vdeleženca; ako pa nima priložnosti dobiti drugega spovednika, a spovedati se mora, mora greh zadostno razločiti tudi z imenovanjem vdeleženca, ker s takim imenovanjem spovedencu nič ne škoduje zavoljo spovedne tajnosti, ktero obdržati mora spovednik. Tudi spovednik ne sme prašati po imenu vdeleženca in po takih okoljščinah, po kterih bi vdeleženca lahko spoznal ali niso potrebne za popolnost spovedi;

sme pa in mora prašati po tistih okoljščinah, ktere so za popolnost spovedi potrebne, čeravno bi po njih vdeleženca greha spoznal; take okoljščine so: Je li oseba, s ktero si grešil, prosta, oženjena, biva pod tvojo streho (spoznati bližnjo priložnost greha in jo prepovedati itd.).

§. 178.

Dvomljivi grehi.

Dvomiti se more oziroma djanja, — si storil dotični greh ali ne; ali oziroma velikosti greha, — je smrten ali majhen; ali o spovedi — ali si se ga že spovedal ali ne.

Ako dvomiš o djanju greha, še bolj natanko sprašuj svojo vest; ako dvom le še ostane, ga samo po sebi nisi dolžen spovedati, ker se mora spovedati vseh grehov, kterih se človek domisli, da jih je storil; vendar ti bo vest mirnejša, ako taki greh spoveš, se vé, z okoljščino, kakor ti je na vesti, toraj kot dvomljivi greh.

Ako sam ne moreš razsoditi, je li kteri greh smrten greh ali ne, spovej se ga, da bo učen spovednik tvoj dvom premenil v gotovost; ne bo ti škodovalo, čeravno bi bil le mali greh, saj se je tudi malih grehov dobro spovedati, čeravno ni ojstro zapovedano.

Ako dvomiš, si li gotovo storjeni greh že spovedal, ali ne, moraš ga spovedati, ker je dolžnost spovedi gotova, ali ne gotovo je spolnenje dolžnosti „in dubio melior conditio posidentis.“ Vendar, ako ti vest pravi, da si vselej skrbel dobro in vredno spoved opraviti, bi smel po pravilu: „in dubio judicandum ex ordinarie contingentibus“ opustiti obtožbo tega greha, vendar ti bo vest mirnejša, ako se ga obtožiš z okoljščino dvoma. Tistim pa, kteri so pretenke vesti, mora se vedno ponavljanje med prejšnimi spovedi storjenih in dvomljivo spovedanih grehov zabraniti, ker pri teh vsaki pomislek na prejšne spovedi rodi nove dvome in vznemiruje še več že tako preveč zbegano vest.

Kdor dvomljivi greh kot dvomljivi spove, potem pa ga kot gotovega spozna, mora se ga pri prihodnji spovedi obtožiti kot gotovega.

§. 179.

Ponavljanje spovedi.

Spoved se mora ponoviti, ako je bila neveljavna.

Spoved pa je neveljavna, a) od strani spovednika: ako ni imel sv. reda, ali pa ne sodnosti; ako je obliko odveze bistveno premenil, ali celo opustil; ako ni imel namena odvezati; in ako prav nobenega greha ni zastopil. b) Od strani spovedenca je spoved neveljavna, ako ne zna verske resnice, ktere mora vsaki kristjan znati, kadar

se pameti zave; ako ni imel pravega kesanja in sklepa; ako se ni (vsaj formalno) popolno spovedal; ako je v isti spovedi grešil, n. pr. z lažjo, ali s tem, da je navlašč šel k spovedniku, ki ne zna jezika njegovega, ali slabo sliši itd.

V teh slučajih mora spoved ponoviti. Ako pride grešnik k istemu spovedniku, pri kterem je nevredno spoved storil in se spovednik vsaj povrhno spomni njegovega dušnega stana, zadostuje, da spovedenec v obče reče: „Obtožim se vseh grehov, spovedanih v ti ali ti spovedi, ki je pa bila neveljavna zavoljo . . .“ Ako gre spovedenec k drugemu spovedniku, mora mu spoved toliko ponoviti, da spovednik spozna njegov dušni stan.

Kdor le dvomi, je li spoved bila vredna ali ne, po objektivni razsodbi ni dolžen spoved ponoviti, po pravilu: „Standum pro valore actus.“ Vendar je v djanju treba pogledati na splošni značaj spovedenčev. Ako je človek resen, v svojih djanjih skrben in pazljiv, sme se soditi, da je tudi pri dotični spovedi vse veljavno opravil; ako je pa človek sploh v svojem delovanju raztresen in neskrben, bode bolje, da v dvomu o vrednosti storjene spovedi, isto ponovi po pravilu: „in dubio judicandum ex ordinarie contingentibus.“

Spoved vredno, ali le formalno popolno ni potreba ponavljati, le obtožiti se je treba nezadolžene pomanjkljivosti.

§. 180.

Spraševanje vesti.

Videli smo, kako velike važnosti je popolnost pri spovedi, in kako težavno je, se popolnoma spovedati, posebno za tiste, ki se le redko spovedujejo. Zato je pod smrtnim grehom zapovedano, da mora grešnik pred spovedjo svojo vest izpraševati, ker mora rabiti primerne pripomočke, kdor hoče doseči namen.

Spraševanje vesti mora biti resno, prizadevanje vsaj toliko, kakor se ga sploh ima pri važnih opravilih, ker pri tem gre za stvar najvažnejšo od vseh.

Prizadevanje pri spraševanju vesti mora biti pri enih večje, kakor pri drugih. Večje mora biti pri tistih, kteri se le redko spovedujejo, kteri imajo posvetna opravila: manjše zadostuje tistim, kteri se pogosto spovedajo, kteri živé zasebno izven posvetnega truša, in kteri so sploh tanke in boječe vesti. Neizobraženim in nevednim zadostuje manjše prizadevanje, kakor dobro podučenim, zato mora pa pri neizobraženih in nevednih spovednik veliko več se prizadevati, kakor pri učenih. Tudi bolnikom ni potreba se preveč glave beliti; naj jim rajše spovednik z ljubeznivimi prašanji pomaga.

Kdor toraj svoje vesti ne sprašuje zadostno in se iz tega uzroka ne domisli kterega greha pri spovedi, mora pri prihodnji

spovedi isto spoved ponoviti, ker je bila pozabljivost zadolžena, spoved neveljavna, ker nepopolna.

Kdor se boji, da bo pri spovedi pozabil vseh grehov se spovedati, čeravno vest marljivo sprašuje, sme jih zapisati na listič, vendar to storiti ni dolžen, ker bi v tem slučaju pozabljivost ne bila zadolžena; ako je kdo svoje grehe na listič napisal, naj po spovedi listič precej uniči.

Priporočila vreden red pri spraševanju vesti je: Misli si, da si pred Bogom vsevednim, prosi sv. Duha za razsvitljenje, potem prav zvesto in natanko pomisli, kdaj si bil zadnjikrat pri spovedi? ti je bila spoved vredna? si pokoro opravil? in še le potem razmišluj, kaj si od zadnje vredne spovedi zagrešil z mislimi, besedami, z djanjem in zamudo dobrih del. Da spraševanje vesti ne bo vse pomešano, razmišluj po vrsti božje in cerkvene zapovedi, naglavne grehe, tuje grehe, posebno pa o dolžnostih svojega stanu.

§. 181.

Dolga spoved.

Dolga spoved je ponavljanje vseh spovedi skoz več časa, ali pa skoz vse svoje pretečeno življenje.

Neogibno potrebna je dolga spoved vsakemu grešniku, čigar prejšne spovedi so bile nevredne, ker se, kakor je bilo že omenjeno, neveljavna spoved ne da drugače popraviti, kakor s ponavljanjem. Ponoviti pa mora toliko spovedi, kolikor jih je bilo neveljavnih, toraj mora nazaj segati vse do tiste spovedi, ktera je bila prva neveljavna. V tem oziru je dolga spoved potrebna tistim, kteri so ali iz napčne sramožljivosti ali iz strahu na spovedi zamolčali kaki greh, za kterega so za gotovo vedeli, ali vsaj mislili, da je smrten greh; kteri svojo vest ali celo nič ali le povrhno sprašujejo in se zato iz zadolžene pozabljivosti marsikaj ne obtožijo, kar bi se obtožiti morali; kteri pri spovedi nimajo resničnega kesanja in ne trdnega sklepa, kar posebno pokažejo s tem, da se ne ogibljejo bližnje grešne priložnosti, se nočejo poslužiti nasvetovanih pomočkov za poboljšanje, ne povrnejo krivičnega blaga, in ne popravijo radovoljno storjene škode, čeravno bi mogli.

Koristna je dolga spoved tistim kristjanom, ki je še niso nikdar opravili.

Ponoviti dolgo spoved čez isti oddelek življenja, ne bi svetovali, ker tako ponavljanje budi dvome in bega vest.

Kdor hoče večkrat storiti dolgo spoved, naj jo stori čez leta od zadnje dolge spovedi, a naj ne sega v čas, čez kterega je že dolgo spoved opravil. Taki oddelki v življenju so: Prvo sv. obhajilo, — kdor je skoz več let v grehih živel in se želi resnično poboljšati, — kadar kdo stopi v novi stan (zakon, duhovski stan) — kadar

se kdo od večletnih posvetnih opravil poslovi in se v pokoj podá — na smrtni postelji itd.

Škodljiva bi bila dolga spoved tistim, ki so že tako polni dvomov; ki so jo že večkrat opravili, pa jim je srce še bolj nemirno in vest še bolj zbegana. Tudi nič ne pomaga, kteri nimajo resničnega obžalovanja svojih grehov in ne trdnega sklepa poboljšanja.

Pripravljanje za dolgo spoved je isto, kakor za navadno spoved, samo, da mora spovedenec svojo vest spraševati čez ves čas, čez kterega dolgo spoved opraviti hoče. Ako si je že za navadno spoved izvoljiti modrega, pobožnega spovednika, temveč je to treba za dolgo spoved; vendar naj si za dolgo spoved ne išče druzega spovednika, kdor je že več časa imel istega dušnega vodnika, ki že pozna njegov stan.

Dolžnosti spovednikove oziroma dolge spovedi so iste, ktere ima oziroma navadnih spovedi, samo, da mora biti toliko bolj skrben, pazljiv, potrpežljiv itd., kolikor važnejša in težavniša je dolga spoved od navadne.

§. 182.

Zadostenje.

Zadostenje v širjem pomenu so vsa spokorna dela, ktera spovednik spovedencu naloži kot pokoro, ktera spokornik dragovoljno več opravlja in ktera Bog sam grešniku naklada. V ožjem pomenu pa so le tista spokorna dela, ktera spovednik naloži spovedencu, da jih za pokoro opravlja, zato se navadno imenuje pokora.

Spovednik mora vsakemu spovedencu, kteremu je dal odvezo in ki je zmožen pokoro delati, za grehe naložiti pokoro, primerno grehom in okoljščinam spovedenca. Ako je pa bolnik na smrtni postelji že brez zavednosti, more se odvezati od grehov, čeravno se mu zavoljo nezavednosti pokore ni moglo naložiti; ako pa ni v nezavednosti, ampak le v zadnjih trenutkih življenja, naj se ti trenutki porabijo, da spolni kakšno majhno pokoro, n. pr. da poljubi sv. razpelo, da pobožno in zaupljivo izgovori presv. ime Jezusovo, Marijino itd.

Naložiti so mora pokora pred odvezo, in ako spovedenec po odvezi spové še kteri greh (smrten), zavoljo kterega je treba nove odveze, naj se tudi še druga pokora naloži.

Pokora pri spovedi naložena ima svoj učinek iz dovršenega djanja in iz djanja delujočega, imenuje se zakramentalna pokora, ker je del zakramenta, in je veliko večje moči, kakor pokora, ktero si morebiti sam spokornik naloži, ki deluje le iz djanja delujočega. Učinek pokore je odpuščenje za grehe zasluženih časnih kazni, ali vseh ali le del. Z besedami spovednikovimi: „Quid quid boni feceris, mali sustinueris . . .“ se vsa dobra dela spokornikova povzdignejo v zakramentalno pokoro.

Da ima pa pokora omenjeni učinek, mora biti storjena v stanu milosti božje; ako jo spokornik spolnuje, ko je že zopet v smrten greh padel, zadosti svoji dolžnosti, vendar ž njo ne zadobi odpuščenja časnih kazni; ako si potem vest od grehov očisti, in tako odpravi zadržek učinku pokore, učinek zakramentalne pokore zopet oživi.

Pokora je kaznivna in zdravilna, ker mora zadostovati razžaljeni pravici božji in od druge strani grešnika obvarovati pred novimi grehi.

Za velike grehe mora biti velika pokora, ktera pa ne sme biti naložena za vse življenje, in sploh ne za dolgo časa (čez 5 mescev), ker bi jo spovedenec lahko pozabil, in bi mu z večimi takimi pokorami lahko naraslo preveliko breme.

Pokora ne sme biti taka, ktera bi spokornika izpostavila zasmehovanju ljudi, n. pr. v sredi cerkve moliti z razprostrtimi rokami. Zato se javne pokore sploh ne sme dati; izvzem slučaj, da je potreba dano pohujšanje popraviti, n. pr. pismeno preklicati krive nauke, ktere je poprej med ljudstvo trosil.

Pokora ne sme biti taka, ktere bi dotični spokornik ne mogel opraviti, ali pa prav težko, temveč primerna mora biti stanu, spolu, starosti in drugim okoljščinam spovedenca. Zato se kmetijskim ljudem in sploh delavcem ne da post za pokoro, ker bi jih lahko overal pri težkem delu; milošnja se ne dá za pokoro revežem, ženam in otrokom, ki so pod oblastjo moževo, oziroma staršev; hoditi na božjo pot ne takim, kterim stanovska opravila tega ne dopuščajo, kakor so hlapci, dekle itd. Za sv. maše dati naj se sploh ne dá za pokoro, ker bi v taki pokori kdo lahko sumil lakomnost spovednikovo; ako oziroma kterega greha spovednik misli, da bi bilo posebno dobro, dati za sv. maše, naj spovedencu to lé svetuje, in sicer naj mu reče, da naj dá kteremu drugemu mašniku, kteremu koli hoče, ne pa spovedniku, ki pa tudi sme vzeti, ako mu spovedenec sam ponudi.

Stopiti v samostan ali zakon se za pokoro ne sme nikdar dati; ako okoljščine spovedenčeve ena ali drugo zahtevajo, naj mu to spovednik z modrim naukom svetuje.

Za velike grehe se sme dati primerno majhna pokora, ako je spovedenec bolan, kteri bi večje pokore ne mogel opraviti; ako se spovedenec izvenredno močno kesa za svoje grehe in je že sam veliko pokore storil; ako spovednik sodi, da spovedenec velike pokore ne bi hotel opraviti, ali bi ga velika pokora celo od spovedi odvračevala, ker je boljše spovedenca poslati v vice, kakor odgnati ga v pekel; kadar je sv. leto, se sploh dajo tudi manjše pokore, ker cerkev iz neizcrpljivega zaklada zaslug Jesusovih vzema in podeluje zadostenje tistim, kteri se odpustkov sv. leta vdeleži.

Spovedenec mora primerno pokoro s ponižnim srcem sprejeti, ako pa vidi, da naložene pokore zavoljo posebnih svojih okoljščin ne

bo mogel (ali vsaj prav težko) opraviti, naj spovedniku precej razloži svoje okoljščine, ki mu bo naložil primernejšo pokoro.

Naloženo pokoro mora spovedenec tako opraviti, kakor mu je naložena in v času, v kterem mu spovednik odsodi; ako mu spovednik ne odloči časa, naj jo opravi precej, kadar more. Kdor bi brez uzroka veliko, posebno zdravilno pokoro dolgo časa odlašal, grešil bi smrtno.

Pokoro opraviti mora sam spovedenec, ne drugi za njega. Molitve, naložene za pokoro, sme moliti tudi pri sv. maši, pri kteri je zavoljo praznika in s tem zadosti prazniku in pokori. Ako ima za pokoro biti pri 2 sv. mašah, ne bi zadostil, ako bi bil v cerkvi, kadar bi dva mašnika naenkrat maševala na dveh altarjih, temveč biti mora pri vsaki maši posebej.

Premeniti pokore ne more sam spokornik, tudi v težjo ne; premeniti jo sme samo spovednik, in sicer ne samo tisti, kteri jo je naložil, ampak vsaki pooblaščen spovednik in sicer le pri spovedi, ker je le pri spovedi dušni sodnik. Pokoro naloženo od vikšega za zadržane grehe nižji spovednik ne more premeniti, ker sploh podložni ne more premenjevati odlokov svojega poglavarja. Ako spovedenec iz važnih uzrokov želi premenenje naložene pokore od istega spovednika, ki jo je naložil in ki se še spominja vsaj toliko spovedi dotičnega spokornika, da pozna njegov splošni dušni stan, ni potreba spovedi ponoviti. Ako pa želi premenenje pokore od drugega spovednika, ali pa tudi od istega, ki se pa nič več ne spominja njegovega dušnega stana, mora spovedenec dotično spoved toliko ponoviti, da spovednik spozna njegov splošni dušni stan; ako pa spovednik hoče slišati natančno spoved, jo mora, se vé da, vso ponoviti. Tudi mora spovedenec, ki gre k drugemu spovedniku za manjšo pokoro dobiti, pri spovedi povedati, da se je že spovedal, ali da mu je pokora pretežka; ako bi tega nič ne omenil, ampak samo grehe (odvezane) še enkrat povedal, bi mu prva pokora ne bila odpuščena.

Poglavitna spokorna djanja so trojna: molitev, post, milošnja, kakor je tudi greh obrnjen proti trem stanom, proti Bogu, kteremu zadostujemo z molitvijo, proti bližnjemu, kteremu zadostujemo z milošnjo in proti samenu grešniku, kteri se kaznuje s postom. O teh treh spokornih djanjih spregovorimo še kaj bolj natančnega.

§. 183.

Molitev, kot pokora.

Molitev je oziroma težavnosti spolnovanja kaznivna pokora, vendar je po svojem pomenu še veliko več zdravilna pokora, ker spokornik, ako namreč pravo moli, nahaja v vsaki misli molitve najlepša vodila lepega kršanskega življenja. Da bo molitev za spo-

kornika zveličavna pokora, mora biti v pravem razmerju k grehom in tudi k stanu dotičnega spokornika. Tudi je treba, pri vsaki za pokoro naloženi molitvi določiti kolikor mogoče misel v molitvi, ktera je za dotičnega spokornika najbolj zveličavna, n. pr. ako ima posvetnjak za pokoro moliti Gospodovo molitev, naj s posebnim povdarkom naglaša: „Posvečeno bodi tvoje ime in zgodi se tvoja volja“; kdor živi v sovraštvu, naj posebno naglaša: „Odpusti nam dolge naše, kakor mi odpuščamo dolžnikom svojim“; komur prihajajo dvomi o veri, naj pobožno obudujejo djanje vere; kdor zavoljo telesnih nadlog ali dušnih težav obupuje, djanje upanja, kdor je mrzel do Boga in trdosrčen do bližnjega, djanje ljubezni. Rožni venec je kot pokora lepa molitev, vendar nima vsaki vselej ugodne priložnosti ga vsaki dan moliti, zato naj se sploh ne določi, kteri dan se ima opraviti, temveč le čas, do kedaj se ima pri ugodni priložnosti odmoliti. Razmišljevanje božjih lastnosti in djanj, posebno poslednjih reči je ena najzdatnejših zdravilnih pokor, vendar bo tako premišljevanje zveličavno le njemu, kdor zna pravo premišljevati; otroci nevedni in sploh neizobraženi pa navadno ne znajo, kako je treba premišljevati, zato jim taka pokora ne bo za korist, ampak za težo vesti. Najložej je še razmišljevanje Kristusovega terpljenja, kjer imajo v cerkvi križev pot, ki tudi neizobraženemu v podobi kaže, kaj je Sin božji trpel zavoljo človeških grehov. Pri križnem potu naj se spokornik posebno pri tistih postajah dalje mudi, ki so kakor kladvo na njegove grehe, n. pr. za njega, ki se večkrat v greh poverne 3. 7. 9. postaja, ktere kažejo padec Jezusov pod križem; za nečistnika in lakomnega 10. postaja; za njega, ki svojemu sovražniku ne more odpustiti 12. postaja, kjer Jezus z besedo in djanjem kaže, da nas je ljubil z neizmerno ljubeznijo do smrti itd. Kteri znajo brati, nahajajo v vsaki molitveni knjižici primeren navod premišljevanja Kristusovega terpljenja.

§. 184.

Post, kot pokora.

Post sploh je v prvi vrsti kaznivna pokora, v drugi pa tudi zdravilna. Post v ožjem pomenu, namreč zdržanje jedi in pijače, ne sme biti tak, da bi slabil telesno zdravje, ali overal stanovske dolžnosti. Toraj se post (v ožjem pomenu) ne da za pokoro nedoraslim, nosečim in doječim materam, bolnikom in tistim, ki morajo težka dela delati, tudi ne revežem, ki že tako zavoljo svojega siromaštva pomanjkanje trpé. Revežem naj se sploh za pokoro dá molitev in radovoljno potrpljenje v siromaštvu. Ker pokora ne sme biti taka, da bi spokornika osramotil, se redno ne sme dati post za pokoro takim, ki jedó pri skupni mizi z drugimi, kteri bi se zavoljo tega spogledavali, ali spokornika morebiti tudi zasmehovali.

Zdržanje od razveseljevanja, kakor je obiskovanje društev, ples, gledišče, dopuščene igre itd. je neobhodno potrebno tistemu, komur je v spotiko in pohujšanje, toraj bližnja grešna priložnost, ktero je na vsaki način treba odpraviti.

Zatajevanje samega sebe je sploh koristna zdravilna pokora, kadar si človek kaj sebi ugodnega odreče, zadobi več moči črez svojo pokvarjeno naravo, črez slaba poželjenja, tako, da mu je zmiraj ložej premagati skušnjave in v dobrem napredovati.

Telesna mrtvenja niso navadna pokora, temveč o tem veljajo besede Jezusove: „Quis capere potest, capiat!“, pokora so za tiste, kteri hočejo večjo popolnost doseči. Poprej kakor kdo prevzame nenavadna telesna mrtvenja, naj se nauči radovoljno prenašati trpljenja in nadloge svojega stanu in sploh težave, ktere po božjem dopuščenju pridejo čez njega.

Telesna mrtvenja sploh ne smejo biti taka, ktera bi overala dolžnosti do sebe in do bližnjega.

Dobro naj pazi taki spokornik, da ne bo vse svoje pobožnosti stavil v taka telesna mrtvenja, in da ne bo pozabil namenja, iz kterega ima vse dobro storiti, namreč ljubezni do Boga. Hudič se rad primeša tudi najsvetejšim rečem; od začetka vse misli spokornikove obrača le na ta mrtvenja; s časom prebudi mu dopadljivost nad njim samim; pokaže mu bližnje, ki še niso tako popolni, da spokornik od ene strani sebe v srcu vzdiguje, bližnjega pa zaničevalno pomiljuje, od druge strani svoje stanovske in glavne kristjanske dolžnosti, kakor so ljubezen do Boga in bližnjega, malo po malo počne zanemarjati in postane ostuden trcjalk. Te besede pa ne veljajo o pravem telesnem mrtvenju, ki je več kakor navadna pokora, torej visoka stopnja v popolnosti, kakor imamo prelepe izglede mnogih spokornikov iz prvih kristjanskih časov; obrnjene so te besede proti izrodku telesnega mrtvenja.

§. 185.

Milošnja, kot pokora.

Milošnja, v širjem pomenu, je vsako djanje kristjanskega usmiljenja; toraj telesna in dušna dela usmiljenja.

Milošnjo posebno živo priporočuje sv. pismo na premnogih mestih, „ker oprosti od greha in smrti in ne dopušča, da bi šla duša v tmine“ (Tob. IV. 11.); tudi Jezus Kristus jo priporočuje vsem, kteri hočejo usmiljenje doseči: „Blagor usmiljenim, ker bodo usmiljenje dosegli! (Mat. V. 7.); in uči, da bodo tisti, ki so milošnjo (v širjem pomenu) davali bližnjemu, šli v nebeško kraljestvo, a kteri milošnje niso dajali, šli bodo v večno pogubljenje.

Tudi cerkveni očetje je ne morejo prehvaliti, namesto premnogih, naj tukaj sledé slavivne besede sv. Krizostoma: „Milošnja

ima tako moč in jakost, da odveže grešne vezi, temo prežene, ogenj ugasne, usmrti črva, odpodi škripanje z zobmi. Nji se z velikim zaupanjem odprejo nebeška vrata, da vstopi kakor kraljica, ktere noben vratar ali čuvar ne drzne prašati: Kdo si? Odkod? temveč vsi jo sprejmejo.“ Opomniti je treba dveh nasprotnih si zmot oziroma milošnje. Eni mislijo, da se z milošnjo vse opravi, kar je za zveličanje potrebno; toraj škode ni treba povrniti, cerkvenih zapovedi (posebno v postu) ni treba držati, ne posvečevati nedelj in praznikov itd., sploh da smejo živeti, kakor da za nje ni božjih ne cerkvenih zapovedi, ker dajejo milošnjo, ktera pa vse grehe opere in nebeška vrata odpre. Tem je treba znati, da je milošnja res eden najboljših pomočkov za zveličanje, vendar ne izključiven in sam na sebi zadostiven, kakor pravi sv. Pavelj I. Kor. 13. 2.: „Ako bi vse svoje razdelil v hrano revežem, a ljubezni ne bi imel, nič mi ne bi koristilo.“ Ljubezen do Boga pa ima, kdor voljo božjo spolnuje. — Drugi pa mislijo, da, milošnjo dati, nič ne koristi, kadar je kdo v smrtnem grehu. Res je, da milošnja storjena v grešnem stanu ni naravnost in neposredno zasluživna za nebesa, je pa posredno, ker od Boga zasluži milost spokornosti, ki je vsakemu grešniku neobhodno potrebna stopnja proti nebesom.

Milošnja se da za pokoro le takemu, ki jo more dati, in vselej primerno stanovskim in posvetnim okoljščinam, v kterih živi, in grehom, ktere je storil, ker je v prvi vrsti kaznivna pokora, in le v drugi vrsti zdravilna.

Spovednik.

§. 186.

Potrjenje in sodnost.

Da kdo veljavno more opravljati zakrament sv. pokore, zahteva se, a) da je posvečen mašnik, b) da je za spovedovanje potrjen, c) da ima sodnost črez spovedenca.

Mašnikovo posvečevanje se zahteva, ker je Jezus Kristus samo aposteljnom in njihovim naslednikom, duhovnom I. reda (škofom) in II. reda (mašnikom), dal oblast grehe odpuščati, in je cerkev vse čase svojega obstanka le mašnike odločevala za spovednike, in tudi samo pri mašnikovem posvečevanju daje oblast grehe odpuščati po besedah Jezusovih: „Komu bodete grehe odpustili . .“

Potrjenje je avtentično spričevalo, da je kdo za spovedovanje sposoben. Potrjenje je po nauku Trid. zbora potrebno za veljavnost in dopustljivost spovedovanja. Potrditi sme samo škof ali kdor ima mesto škofa skoraj skofovo sodnost, ker o sposobnosti kterega morejo soditi samo vrhovni spredniki. More pa škof potrditi ali sam

ali po drugem. Dano more biti potrjenje od škofa tiste škofije, v kteri dotični spovednik misli spovedavati; vendar, ako ima kdo redno sodnost črez kterega, n. pr. župnik črez svoje župljane, sme svojega podložnega spovedati tudi v drugi škofiji, čeravno je potrjen samo od svojega škofa. Potrjenje mora biti djansko, ne samo domišljeno, ali upano v prihodnosti. Škof sme potrjenje omejiti le za nektere kraje, ali osebe, ali le za nekaj časa; sme pa tudi tujemu mašniku, bivajočemu v njegovi škofiji dati potrjenje spovedavati v svoji škofiji, toraj ne za škofijo, iz ktere je tuji mašnik. Poprej, kakor škof kterega potrdi za spovedavanje, sme ga spraševati, ako pa že drugače pozna njegovo sposobnost, sme ga potrditi tudi brez spraševanja.

Splošna navada pa je zdaj, da se potrjenje ne dá s posebnim spričevalom, ampak potrjenje se skupno dá s sodnostjo.

Sodnost v širjem pomenu je oblast vladati podložne, in je dvojna, zunanja in notranja. Zunanja sodnost je oblast dajati postave, vladati podložne, kaznovati prestopljevalce itd.; notranja sodnost pa je sodna oblast črez vesti spovedencev in se opravlja samo pri spovedi. Toraj je sodnost, o kteri bo tukaj govor, oblast, po kteri duhoven, kakor sodnik, sebi izročene podložne oziroma vestnih stvari sodi pri spovedi.

Sodnost je ali redna, ali preročena. Redna sodnost je tista, ktera je združena s ktero službo dušnega pastirstva; tako sodnost imajo župniki in ki imajo njim enako dušno pastirstvo, vikarji, oskrbniki, duhovni pomočniki. Preročena sodnost je, ktera se daje mašnikom, čeravno nimajo take službe, s ktero bi bila redna sodnost združena, n. pr. ako bi kdo hotel spovedavati v drugi župniji, prositi bi moral za sodnost, ktera bi bila preročena. (Opazi: V nekterih škofijah je navada, da se sodnost daje le za dotično župnijo, vendar z molčečim dopuščenjem, da sme v posebnih okoljščinah tudi v drugi župniji iste škofije spovedavati.)

Sodnost je za veljavno spovedovanje potrebna, ker, kakor govori Trid. zbor, narava vsake sodnije zahteva, da sodnik sodi samo sebi izročene podložne; a spoved je sodba, toraj sme spovednik kot sodnik odvezati le sebi izročene podložne, to je tiste, črez ktere ima sodnost. Oblast duhovnih ključev, to je oblast odvezavati in zadržavati, mašnik dobi že pri mašnikovem posvečevanju, ali kakor ključ sploh ne odpre vsaka vrata, ampak le za ktera je narejen, tako tudi oblast duhovnih ključev ni odvezavati in zadržavati čez in čez, ampak le čez tiste, čez ktere je dana, toraj čez ktere ima spovednik sodnost.

Spovednik ima sodnost čez svoje podložne; ti pa se štejejo vsi, kteri k njegovemu sodnemu stolu pridejo, ako niso na poseben način izvzeti; toraj sme župnik spovedavati v svoji župniji tudi tujce, popotnike itd., ne sme pa spovedavati samostanskih ljudi, ako nima posebne sodnosti čez nje.

§. 187.

Nadaljevanje.

Kdo ima sodnost.

Sodnost imajo: a) Papež zunanjo in znotranjo čez vso cerkev, ker so njemu v osebi Petrovi izročeni ključi kraljestva nebeškega na zemlji in pastirstvo čez ovce in jagnjeta; b) papeževi poslanci čez dotične provincije; c) škofje obojo za svojo škofijo, tako tudi kapitularni in generalni vikar; poenitentiarni kanonik ima notranjo čez vso škofijo; župniki in ostali dušni pastirji imajo le notranjo sodnost; d) sodnost po molčečem dopuščenju imajo večidel dušni pastirji na meji dveh sosednih škofij, kteri v posebnih okoljščinah in potrebah eden drugemu pomagati hodijo, ako dotični škofje znajo in ne oporekajo; e) v smrtni nevarnosti ima vsak mašnik, še celo odpadnik in izobčen neomejeno notranjo sodnost, čeravno še potrjeni ni za spovedovanje, ako ni mogoče dobiti drugega pooblaščenega spovednika; ako se pa potrjeni spovednik imeti more, nepotrjeni ne sme odvezati, izven nekterih slučajev, namreč: ako potrjeni ne more spovedavati, ako je udeleženec nečistega greha z umirajočim, ako še le pride, ko je nepotrjeni že spovedovati začel, ako umirajoči ne more ali neče potrjenemu spovedati svojih grehov, ako je (potrjen) z imenom izobčen ali ustavljen sme nepotrjen spovedati in odvezati v smrtni nevarnosti; f) v posebnih slučajih pa cerkev pomanjkanje sodnosti nadomestuje; taki slučaj je, ako ima spovednik navidezno sodnost (titulus coloratus) n. pr. Neki dobi župnijo in je na njo umestjen, ali zavoljo ktere skrite napake je bilo podeljenje župnije neveljavno; ali ako je spovednik imel sodnost in je čas, za kteri mu je bila dana, že potekel, za kar pa ljudstvo ne vé. Pomota o bivanju sodnosti dotičnega spovednika mora biti splošna in javna, toraj, da ljudstvo sploh misli, da dotični spovednik ima sodnost, ktere pa v resnici nima. V takem slučaju cerkev nadomestuje pomanjkanje sodnosti zavoljo občne koristi, da odvrne preveliko dušno škodo vernikov. Opazi se, da le takrat cerkev nadomestuje pomanjkanje sodnosti, ako jih ne overa kakošna naravska zapreka; toraj, ako bi nemašnik bil preoblečen za mašnika in bi spovedaval, bi bile spovedi neveljavne, ker v takem in enakih slučajih cerkev ne more pomanjkanja nadomestiti.

§. 188.

Omejena sodnost.

Sodnost sme podeliti samo vrhovni predstojnik, toraj škofje za svoje škofije; o tem veljajo ista pravila, kakor je zgor omenjeno o

potrjenju. Kdor sme dati redno sodnost, sme dati tudi preročeno; župniki ne morejo dati ne redne ne preročene sodnosti.

Vrhovni predpostavljeni smejo dati sodnost in jo tudi omejiti.

Navadno je sodnost omejena na določen kraj, na določen čas, čez določene osebe in določene grehe. Toraj sodnost velja samo za tisti kraj (oziroma škofijo, župnijo) in za tisti čas, za kteri je dana; ako se njegove meje prestopijo, ne velja več sodnost in ne več odveza, ako ne nastopi v §. 187. d. f. omenjeni slučaj.

Sodnost ne ugasne, kedar umerje on, ki jo je dal, ako od njegovega naslednika ni oporočena; toraj imajo dušni pastirji tudi po smrti ali odstopu škofovem še zmiraj sodnost do časa, do kterega jim je bila podeljena. Ugasne pa redna sodnost, ako dotičnik zapusti službo dušnega pastirstva, s ktero je bila združena redna sodnost; toraj ako se župnik odpove svoji župniji, v nji nima več sodnosti, čeravno še čas ni potekel.

Sodnost omejena oziroma oseb. Redovniki (samostanski mašniki, ki so slovesno obljubo storili) potrebujejo za spovedavanje svojih samostanskih ljudi sodnost od samostanskega predstojnika; za spovedavanje svetovnih ljudi morajo imeti posebno potrjenje in sodnost od dotičnega škofa. Z imenom „samostanski ljudje“ se razumijo vsi, ki so storili slovesno obljubo, kteri se pripravljajo na njo in kteri v samostanu stanovitno služijo, da so pod oblastjo samostanskega prednika. Kteri imajo v samostanu le stanovanje in hrano (n. pr. revni dijaki), ne spadajo med samostanske ljudi, toraj jih brez posebne sodnosti od škofa redovniki ne smejo spovedovati.

Da sme spovedovati svetovne ljudi, imeti mora mašnik sodnost od škofa, ktera pa ne zadostuje, da bi smel tudi spovedovati samostanske ljudi, temveč treba je zato posebne sodnosti. Sploh samostanski ljudje brez posebnega dovoljenja svojega sprednika ne smejo iti se spovedat drugemu, kakor spovedniku iz svojega reda, izbranemu od samostanskega sprednika; ako so pa zunaj samostana (na popotvanju) in nimajo družabnika iz svojega reda, sme jih spovedati in odvezati vsaki spovednik.

Za spovedanje nun mora imeti spovednik posebno potrjenje in sodnost od dotičnega škofa; ako je nunski samostan izvzet od zunanje sodnosti škofove, od vrhovnega sprednika nunskih samostanov. Nunski spovednik je pooblaščen za tri leta in se sploh ne izvoli taki, kteri ima drugoč že dosti dela, toraj ne generalni vikar, ne poenitentiarni kanonik, ne župnik, ne redovnik itd.

Nune se morejo redno spovedati le omenjenemu posebnemu spovedniku; dovoli se jim pa dva ali trikrat na leto izredni spovednik od njega, ki ima oblast potrditi rednega. Na posebne želje se tudi še pri kteri drugi priložnosti sme dovoliti izvenreden spovednik, vendar ne preveč pogosto, da iz izvenrednega ne postane reden spovednik; na smrtni postelji pa si sme vsaka nuna izbrati spovednika, kterega če, da je le pooblaščen za spovedovanje. Z be-

sedo „nuna“ zastopijo se tukaj ženske živeče v samostanu po samostanskih pravilih, ne pa tiste, ki žive izven samostana, n. pr. usmiljene sestre. Vendar je oziroma spovednika tudi pri teh treba ozir imeti na posebna določila reda in škofije.

§. 189.

Nadaljevanje.

Druge vrste osebe, čez ktere sicer pooblaščen spovednik nima sodnosti, so udeleženci v nečistem grehu, ktere dotični spovednik ne sme odvezati, izun slučaja na smrtni postelji, ako nobenega drugega spovednika, tudi nepooblaščenega in nepotrjenega, ni mogoče dobiti. Ako bi se kdo drznil svojega udeleženca v nečistem grehu odvezati, je odveza neveljavna in spovednik je ipso facto izobčen, izobčenost pa je zadržana samemu papežu. Tako je odločil papež Benedikt XIV. v buli: „Sacramentum poenitentiae“. V drugi buli: „Apostolici muneris partes“ isti papež določi, da spovednik sme svojega udeleženca odvezati na smrtni postelji, ako ni mogoče dobiti drugega mašnika, ali pa, ako je gotova nevarnost osramotenja za udeleženca (spovedenca), ako bi ga kteri drugi spovedal, in se osramotenje in pohujšanje ne more na drugi način odvrniti, kakor, da dotični spovednik svojega udeleženca odveže. Z besedo „osramotenje“ se ne zastopi osramotenje pred spovednikom, temveč osramotenje pred ljudstvom. Z besedo „nečisti greh“ se ne zastopi samo grešno telesno spojenje, temveč tudi nesramna tipanja, ali sami dogovor za greh proti čistosti; vendar mora biti nesramno djanje toliko, da je obema strankama smrten greh in od obeh strank na zunanjen način izražen. Kadar je udeležencu nečisti greh s spovedjo pri drugem spovedniku odvezan, dotični spovednik (udeleženec) zopet dobi sodnost čez njega. Vendar, ako ima količkaj sramožljivosti in spoštovanja do sv. zakramenta, ne bo ga, izun slučaja potrebe, več spovedaval. Ako bi spovednik svojega udeleženca odvezal in ne bi opazil, da je udeleženec, bi odveza veljala in spovednik bi ne zapadel cerkveni kazni, ker bula papeževa govori o tistih, ki se predrznejo odvezati.

§. 190.

Sodnost omejena oziroma grehov.

So nekteri, posebno veliki grehi, kterih navadni spovedniki ne morejo odvezati, ker oziroma teh grehov nimajo sodnosti, tudi svoje podložne ne, — imenujejo se zadržani grehi.

Čez ene od teh grehov zadrži si sodnost sam papež, čez druge si je zadržé škofje, čez druge samostanski predstojniki, kar je bila od pamtiveka navada v katoliški cerkvi.

Grehi zadržani papežu imajo skoraj vsi združeno cerkveno kazen — izobčenje — in je neposredno le ta kazen zadržana, greh pa le posredno, ker se ne more odpustiti, dokler papež ne odpusti izobčenja. Pij IX. je v svoji „Constitutio, qua ecclesiasticae censurae limitantur . .“ določil, da se eni grehi (oziroma za nje zapadene cerkvene kazni) papežu zadržani na posebni način, od kterih ne sme nihče odvezati, tudi ne, ako bi imel splošno pooblaščenje odvezavati od zadržanih grehov, temveč imeti mora posebno pooblaščenje oziroma teh grehov, kterih je 12. Ako bi se kdo brez posebnega pooblaščenja predrznil od teh grehov dati odvezo, zapade v izobčenje zadržano papežu. Leta 1873 je k temu dodal še tri, kteri so na posebni način zadržani papežu. Papežu prosto zadržanih grehov je 18; od teh sme odvezati, kdor ima splošno oblast, odvezati od grehov papežu zadržanih, kakor jo imajo n. pr. v sv. letu vsi spovedniki. Brez cerkvene kazni zadržana sta samo dva greha papežu, namreč: a) obrekovavna zatožba, s ktero kdo nedolžnega spovednika hudobno toži, da bi bil pri spovedi zapeljaval na nečisti greh; b) prejemati velike dare od samostanskih ljudi, dokler ti dari niso povrnjeni. Da je (izven teh dveh) kteri greh papežu zadržan, mora grešnik vsaj sumiti, da je zadržan, in greh mora biti storjen svojevoljno in iz predrznosti, toraj bi dotični greh, storjen zavoljo velikega strahu, ali od nedoraslega, ne bil zadržan papežu, ker so cerkvene kazni le proti predrznim. Grehi, kteri so vsled pridružene cerkvene kazni in sami na sebi po omenjeni „Constitutio . . .“ Pijevi zadržani škofom, so trije; izven teh pa si posamezni škofje smejo in sploh tudi zadržé še druge grehe, od kterih navaden spovednik brez pooblaščenja ne sme odvezati.

Namen zadržanja je; a) da spovedenec toliko bolj spozna velikost greha, ga tem več sovraži, in se ga tem več varuje, čem težje dobi odvezo; b) da večjo hudobijo sodi in zdravi bolj izkušen in učen sodnik in zdravnik.

Da je kteri greh zadržan, se zahteva, a) da je velik in smrten; b) da je na zunanji način storjen, čeravno ni javen in razglašen; c) ako ni izrečeno že sami poskus dotičnega greha zadržan; d) da je grešniku neposredno pripisljiv; e) da je gotov v vseh okoljščinah, ker je zadržanost spornost, a spornosti se imajo sploh krčiti po pravilu: „favores ampliandi, odia restringenda.“

Zadržanje tiče sodnost spovednikovo, ne grešnika, to se pravi; spovednik nima sodnosti čez dotični greh, ako pa spovedenec gre k drugemu spovedniku, ki ima sodnost čez isti greh, more dobiti odvezo. Toraj, ako je v eni škofiji kteri greh zadržan, grešnik pa gre k spovedi v drugo škofijo, kjer greh ni zadržan, se mu more svobodno odpustiti, izven slučaja, ako bi grešnik s tem, da gre v drugo škofijo se spovedat, navlašč hotel postavo prestopiti.

Zadržane grehe sme po redni sodnosti odpustiti, kdor jih je zadržal, njegov naslednik in njegov viši; po preročeni sodnosti tisti,

ki je od postavnega višega posebno pooblaščen. Da v slučaju smrtne nevarnosti noben greh ni zadržan, je že omenjeno.

Ako spovedenec spove zadržan greh, mora ga spovednik poslati k spovedniku, ki ima sodnost tudi čez zadržane grehe, ali pa naj se sam spovednik v listu, v kterem popiše greh, ne pa grešnika, obrne do svojega škofa, da mu da sodnost za dotični slučaj, a spovedencu naznani čas, kedaj se ima povrniti k spovedi po odvezo. Ako navaden spovednik za kteri poseben slučaj dobi sodnost, in te sodnosti ne rabi, (ker se n. pr. dotičen grešnik ni več k njemu povrnil), mu ta sodnost ne velja za drugi enaki slučaj.

Ako se od višega, od kterega je greh zadržan, še celo z listom ne more prositi odpusta od zadržanosti in je spovedenec v nevarnosti velike dušne škode, sme tudi navaden spovednik odvezati, čeravno za dotičen greh nima sodnosti; vendar navaden spovednik v tem slučaju odveže le posredno, zato mora spovedenec pri ugodni priložnosti zadržani greh spovedati spovedniku, ki je tudi za tisti greh pooblaščen. Komur je bil zadržan greh v smrtni nevarnosti od navadnega mašnika odpuščen, ni mu treba ta greh spovedati poznej (ako ozdravi) pooblaščenemu spovedniku, ker v slučaju smrtne nevarnosti noben greh ni zadržan, toraj je bil odvezan neposredno. Ako so pa dotičnemu grehu napovedane cerkvene kazni, mora grešnik (ako ozdravi) od vikšega prositi in dobiti odvezo, ako njegov spovednik ni bil pooblaščen.

§. 191.

Nadaljevanje.

Med grehi, zadržanimi samemu papežu, največja, da to zadržanje tudi v sv. letu ni odstranjeno, sta: a) odveza udeleženca v nečistem grehu; o čem je bilo že zgor govor; b) obrekovalna zatožba, po kteri kdo nedolžnega spovednika hudobno toži, da bi bil pri spovedi zapeljeval na nesramnost.

Ker hudič nikdar ne miruje, temveč kakor rjoveči lev okoli hodi in še celo pri najsvetejših rečeh, kakor so sv. zakramenti, išče, kako bi ktero dušo mogel za vekomaj ugonobiti, moglo bi se od ene strani zgoditi, da bi kteri nesrečni spovednik se toliko spozabil, da bi pri spovedi napeljeval na nečistost; a od druge strani pa sovražniki kristjanstva vse poskusijo, kako bi podkopali sv. cerkev in njeno božjo naredbo, in tudi včasih javno dolžijo spoved, da je priložnost zapeljati v greh. Zato je cerkev ojstro zapovedala, da mora vsaki, kterega bi bil kteri spovednik ali pri spovedi, ali pred ali po spovedi, ali na mestu, kjer se spoveduje ali sploh v priložnosti spovedi ali pod imenom spovedi, zapeljeval na nečistost, to tožiti škofu, da spovednika kaznuje. Vse eno je, ako je bilo zapeljevanje storjeno z besedami, znamenji, pismom danim pri spovedi,

da naj se poznej bere, ali tudi s takimi besedami, ktere so same na sebi nepomenljive ali potem uzrok zapeljevanja, n. pr. ako bi spovednik povabil spovedenko, naj pride k njemu, in bi jo potem nagovarjal na nečistost. Tožiti mora, čeravno bi se bil spovednik že poboljšal, ali bi bil že pred davnim časom zapeljeval. Tožiti mora skuševana oseba, čeravno bi bila v greh djansko privolila, vendar ji o njenem privoljenju ni treba povedati in preiskovalni sodnik o privoljenju ne sme spraševati. Tožiti mora tudi, kdor bi za tako zapeljevanje znal.

Ta zapoved je tako ojstra, da se skuševani osebi mora odreči odveza, dokler ni storila tožbe, ktero mora storiti osebno samemu škofu ali škofovemu pooblaščencu; samo v prav posebnih okoljščinah se dopusti, da po spovedniku toži z listom, v kterem podpiše celo svoje ime. Na neimne tožbe, čeravno bi spovednik trdil verjetnost, se ne vzame ozir.

S to postavo hoče cerkev prepričati, da bi se vsaj zavoljo strahu noben spovednik tako daleč ne pozabil, ker so primerno velikosti greha tudi posebno velike kazni zažugane. Skušajoči spovednik zgubi oblast maševati, spovedovati, vse dostojanstva cerkvene službe in beneficija in jih nikdar več ne more nazaj dobiti, ker za zmiraj postane nesposoben za nje.

Ako bi pa kdo nedolžnega spovednika krivično za taki greh tožil, stori s tem greh, ki je zadržan papežu, kterega tudi v nobenem sv. letu drugi spovedniki odpustiti ne morejo; s to postavo brani cerkev nedolžne mašnike pred osebnim maščevanjem njihovih sovražnikov.

§. 192.

Lastnosti spovednika.

Kako važna je služba spovednikova, vsaki mora razumeti, kdor pomisli, da spovednik namesto Boga sodi na zemlji s tako veljavnostjo, da je v nebesih potrjeno, kar je človek (spovednik) obsodil. Pa ne samo soditi, on mora tudi vse sile napeti, da spovedenca poboljša, ga obvaruje prihodnjih grehov; toraj mora nevedne učiti, na pravo pot pripeljati, ki so zašli, žejnim in lačnim pravice dati dušne hrane, vtrujene v dušnem boju pokrepiti z mazilom božje besede, trdovratnim srce omehčati itd.

Da spovednik tako važni službi zadostovati more, treba je, da ima nektere neogibno potrebne lastnosti, kterih najvažniše so: Učenost, modrost, gorečnost, neomadežvano življenje, krotkost in ljubeznjivost.

Nevreden spovednik je slep vodnik slepih nasledovalcev, cerkvi je v sramoto, spovedencem v dušno škodo in pohujšanje, sploh ljudem predmet zbadljivih šal, a pred Bogom završek po besedah

božjih (Osee IV. 6): „Ker si učenost zavrgel, bom tebe, da ne boš opravljal duhovske službe.“

Nemoder spovednik ne bo dosegel namena spovedi, ker za posebne potrebe ne zna dati posebnih pomoči, za posebne okoljščine ne posebnega nauka, za posebne nevarnosti ne posebnega zdatnega vodila.

Nemaren in len spovednik, ki svojo službo opravlja brez gorečnosti, je tlačan in učinek njegov tudi tlačanski; navidezno odpušča grehe, ljudi iz grešnega napeljuje na čednostno življenje, v resnici pa spovedenci od njega gredó, kakoršni so prišli, mrzli, brez pravega kesanja, brez trdnega sklepa, in se navadno tudi nič ne poboljšajo.

Ako spovednik sam ne živi neomadežvano, bodo vsi njegovi, še tako lepi in primerni nauki bob v steno, ker sploh človek rajše sledi, kar vidi delati, kakor to, kar sliši učiti; mislili si bodo njegovi spovedenci: pometi pred svojim pragom, ako je tebi pravo, sme biti tudi še nam.

Krotkost in potrpežljivost spovednikova daje spovedencu pogum, da premaga naravno sramožljivost in z zaupanjem odkrije svoje dušne rane; ljubeznjivost spovednikova pa mu omehča voljo, da bo za poboljšanje nasvetovane pomočke tudi porabil. Nepotrpežljiv in jezljiv spovednik s svojim obnašanjem odganja spovedence, ali jim vsaj usta zamaši, da se ne spovedajo natančno; ako ne ravna z njimi ljubeznjivo, kakor dober oče, jim srce še bolj vtrdi v slabem.

§. 193.

Dolžnosti spovednika.

Spovednik je namestnik Kristusov, ki nas ni samo odrešil od greha in večnega pogubljenja, ampak nas je tudi učil, kako se moramo varovati greha in kako v dobrem napredovati, da bomo Bogu dopadli in enkrat nebeško veselje vživali. Tako tudi spovednik ne odvezuje in zadržuje samo spovedence, temveč učiti jih mora, ako najde nevredne, za dušne rane mora dati primerna zdravila, da bo spovedenec zanaprej spolnoval vso kristjansko pravico, ki se glasi; Varuj se hudega, in delaj dobro; toraj, spovednik mora biti učenik, zdravnik in sodnik spovedencev.

A) Kot učenik mora spovedenca, kterega je iz spovedi spoznal nevednega, podučiti v stvareh, ktere so za veljavnost sv. pokore potrebne. Toraj kršanske resnice, ktere mora vsaki kristjan kot sredstvo zveličanja znati, kadar na pamet pride, mora spovednik učiti nevednega spovedenca, čeravno je nevednost nezadolžena in ni upanja koristi, ker bi brez tega znanja spovedenec prejel neveljavno sv. zakrament. Podučiti mora spovedenca oziroma kesanja in trdnega sklepa, ako opazi, da ima pomankljivo ali celo nikako kesanje in sklep po-

boljšanja. Podučiti ga mora v dolžnostih njegovega stana; vendar, ako spovednik previdi za gotovo, da to opominjevanje ne bo nič koristilo, sme ga opustiti, ako sam spovedenec ne prosi nauka, in ako iz molčanja spovednikovega ne sledi dušna škoda občinstvu; toraj mora spovednik opominjati svetovne, cerkvene in družbinske poglavarje o njihovih dolžnostih, ktere ne spolnujejo. Ako ima spovedenec o kterem djanju napčno vest misleč, da je greh, mora ga spovednik naučiti, da mu olajša dušno breme; ako ima spovedenec po napčni vesti kaj za dopuščeno, kar je greh, mora ga tudi spovednik opomniti na to, da ne bo zanaprej nevedé greha delal; ako pa spovednik za gotovo previdi, da se spovedenec nikakor ne bo ogibal djanja, ktero ima za dopustljivo, čeravno mu bo za grešno razloženo, sme v posebnih okoljščinah opustiti opominjevanje, da spovedenec iz nevednega grešnika ne postane prostovoljen in premislen grešnik. Mnogokrat tudi sam spovedenec prosi nauka v kakšnem dvomu ali drugače zamedenem slučaju; tudi tukaj mora spovednik učiti, da dvome odstrani in zamedenost razvozla.

B) Kot zdravnik mora spoznati uzroke dušnih bolezni (grehov) in pripraviti nasprotna in zveličavna zdravila. Najpoprej mora spoznati glavno dušno slabost spovedenčevo, ki je kakor izvirek, iz kterega drugi grehi izvirajo; mora spoznati njegovo nagnjenost, posebne strasti in navade, tudi zunanje uzroke, ki so mu napeljevanje na greh.

Spoznavši natanko bolezen in njene uzroke, mora se prizadevati bolezen ozdraviti, kar stori s tem, da uzroke odpravi in daje nagibov za nasprotne čednosti. Toraj mora najprej skrbeti, da grešno priložnost odstrani, da v posvetnem srcu in lahkomišlenem prebudi strah božji, opominjevaje ga na vsevednost in brezkončno pravico božjo, na smrt in večnost; potem mora mu prebuditi ljubezen do čednosti, kazaje mu neizmerno dobrotljivost božjo, neizgovorljivo srečo v večnem veselju in tudi zadovoljnost in mir srca, kterega že na tem svetu vsaki vživa, ki čednostno živi; dodá naj mu pomočkov, potrebnih mu proti omahljivosti, kakor so posebno pogled na prekrasne izglede kristjanskih čednosti, s kterimi svetijo svetniki in svetnice božje, počeščenje presv. Srca Jezusovega in Marijnega, večkratno obudenje ljubezni, večkratno spraševanje vesti in prejemanje sv. zakramentov, pobožna molitev, premišljevanje itd. Vsi ti opomini pa naj ne bodo toliko splošni, temveč za vsaki posebni greh posebni in primerni.

§. 194.

Nadaljevanje.

C) Kot sodnik mora spovednik poznati spovedenčeve grehe, njihovo število in okoljščine, poznati koliko se za nje kesá, koliko je pripravljen za nje zadostovati in potem ga obsoditi, z naloženo pokoro odvezati ga od grehov ali mu jih zadržati.

Ako spovednik opazi, da spovedenec ni zadostno razložil svojega dušnega stana, mora ga sam spraševati, in ne stran poslati z ukazom, naj si bolj spraša vest, ker se večjidel ne bo povrnil bolj pripravljen, ali pa še nikdar ne.

Spraševati pa spovednik ne sme poprej, kakor se spovedenec sam ne obtoži, le pri nekterih, ki so prav kratke zastopnosti, mora spovednik z vprašanji začeti, ker sami nič ne znajo povedati. Med obtoževanjem spovedenčevim naj ga spovednik ne pretrga z vprašanji, čeravno kteri greh le nezadostno spové. Kadar se je spovedenec vsega spovedal, naj še le spovednik počne spraševati, najpoprej, ako sam spovedenec ni povedal, kdaj je bil pri zadnji spovedi? je opravil naloženo pokoro? Potem o grehih, kterih se je spovedenec spovedal, ali oziroma števila ali okoljščin, nezadostno; potem o grehih, v ktere je po svojem stanu, starosti in drugih okoljščinah lahko padel, o grehih iz opuščenja in zamude; pri nekterih grehih je treba vprašati po bližnji priložnosti in slabi navadi. H koncu naj ga ljubeznjivo vpraša, ako mu še ktera druga stvar vest teži.

Najmodrejše mora spovednik postopati z vprašanji oziroma nečistega greha, ako ima mladega spovedenca pred seboj. Zato naj poprej vpraša o slabih mislih in željah, potem o besedah in naj spovedencu pusti, da sam razloži, v čem so bile misli itd. slabe. Ako se spovedenec v tem ničesa ne obtoži, naj spovednik ne nadaljuje vprašanj o ti stvari; ako pa je imel nesramne misli, želje, besede, naj previdno poprašuje najprej o djanjih.

Ako spovednik dvomi, je li spovedenec golo resnico povedal, mora mu verovati, naj govori za sebe ali proti sebi.

Ako pa spovednik za gotovo zna, da je spovedenec kteri smrten greh zamolčal, je treba razločiti, od kod zna spovednik, da je spovedenec dotičen greh storil. Ako zna iz svojega izkustva (ker ga je videl, slišal itd.) in je tudi gotov, da ga spovedenec še nikdar ni spovedal, ne sme mu dati odveze, ker bi v tem slučaju pomagal k nevrednemu prejetju sv. pokore. Ako pa zna iz pripovedanja od drugih, mora spovedenca, ki isti greh taji, po natančnem spraševanju odvezati, ker si more misliti, da ga je spovedenec že spovedal, ali da so mu drugi napčno povedali, ali da je v ti stvari nezadolženo neveden. Ako za greh zna iz spovedi drugega, ne sme ga naravnost o tem grehu prašati, ampak v obče, da ne prelomi spovedne tajnosti; ako spovedenec dotičen greh taji in spovednik ni popolnoma gotov, da ga lažnjivo taji, mu mora dati odvezo, vsaj s pogojem.

Vprašati ne sme spovednik o stvareh, ki za popolnost spovedi niso potrebne, posebno tudi ne o imenu vdeleženca v grehu; vendar sme in mora vprašati po okoljščinah vdeleženca, ktere je za popolnost spovedi treba znati, čeravno bi iz teh okoljščin spoznal samega vdeleženca. V tem oziru je najbolje, da spovedenec poišče (ako mogoče) takega spovednika, ki njegovega vdeleženca ne pozna.

Ako je treba obvarovati pred veliko škodo, mora spovednik ukazati spovedencu, da mora dotičnega vdeleženca naznaniti poglavarjem, ne pa njemu (spovedniku).

§. 195.

Odveza.

Spovedencu, kteri se prav spové in je vredno pripravljen, mora spovednik vsled pravice dati odvezo, ker pri spovedi obstoji kakor neka molčeča pogodba, po kteri ima vredno pripravljen spovedenec pravo do sv. zakramenta, ki je od Jezusa Kristusa zato postavljen, da se grešniki od dušnih svojih dolgov osvoboditi morejo.

Spovedniku ni potreba imeti absolutne gotovosti o vrednosti spovedenca, ampak zadostuje mu moralična gotovost, ktero ima iz iste spovedi spovedenčeve. Ako namreč vse grehe, tudi velike in osramotivne odkritosrčno spové; ako trdi, da mu je žal zavoljo teh storjenih grehov in za trdno obljubi, da se ne bo več v nje povrnil, da se bo ogibal tudi bližnje priložnosti v te grehe, da bo z grehi storjeno škodo ali dano pohujšanje po zmožnosti popravil; ako je že kaj časa zapustil grehe, poboljšal svoje življenje in morebiti že spokorna djanja opravljal zavoljo njih; ako je prišel k spovedi iz kterega pobožnega nagiba itd.; sme spovednik soditi, da je vredno pripravljen in mu dati odvezo. Ako pa spovednik sodi, da bo odloženje odveze kteremu spovedencu koristno, sme jo za nekoliko časa odložiti; vendar ima pri tem dobro na to paziti, da odloženje odveze spovedencu ne bo v dušno škodo in da ga ne osramoti pri drugih ljudeh, itd.

Dana odveza se pri isti spovedi ne sme ponoviti, izven slučaja, da spovedenec po dobljeni odvezi še kteri smrtni greh spové; v tem slučaju mora dati spovednik novo pokoro in ponoviti odvezo.

Za ktere spovednik dvomi, so li vredno pripravljeni, ali ne, naj se s preiskovanjem in podbudnim naukom prizadeva, da dvomljivo pripravljene premeni v gotovo pripravljene. Ako z vsem trudom dvoma ne more odpraviti, naj jim odvezo odloži; ako je pa potreba odveze, naj jo dá s pogojem.

Odvezo mora odreči vsakemu nesposobnemu in nevrednemu odveze. Nesposoben odveze je, kdor ni bil na pameti, kdor je že mrtev, kdor ne zna verskih resnic, ktere mora vsaki kristjan znati, ako se hoče zveličati. Nevreden je, kdor se ne kesa svojih grehov, kdor ne obljubi se poboljšati, popraviti škodo in pohujšanje bližnje priložnosti odpraviti, čeravno bi mogel itd. Vendar se mora tudi pri takih spovednik prizadevati, da iz nevrednih stori vredne; toraj jih podučevati, opominjevati, čeravno bi ž njimi več časa zamudil.

Ako spovedenec samo v obče spové, da je grešnik ali velik grešnik, da je storil vse grehe, ktere drugi ljudje, da je vsaki dan

Boga razžalil, itd., ga spovednik ne sme odvezati izven v slučaja potrebe in nezmožnosti drugačne spovedi.

Ako spovedenec spové samo dvomljive grehe, ne more se mu dati odveza, dokler ne spové kteri gotovo storjen greh, čeravno že na spovedi odvezan; vendar se mu da pogojna odveza, ako od ene strani spovedenec nikakor ne more spovedati gotovega greha, od druge strani pa je potreba sv. zakramenta, ali pa velika dušna korist za spovedenca, n. pr. ako je v smrtni nevarnosti, ako je čas velikonočne spovedi, ako že dolgo časa ni bil pri spovedi, itd.

Dolžnosti spovednikove oziroma posebnih spovedencev.

§. 196.

Grešnik v bližnji priložnosti greha.

Grešna priložnost je zunanja okoljščina, ktera je uzrok in nagib greha. Ako ta okoljščina tako na greh zapeljuje, da je prav težko se obvarovati greha, je bližnja priložnost; ako pa ni tako močni nagib na greh, da bi človek večjidel v nji zagrešil, temveč le priložnost, v kteri grešiti more (potest), je daljna priložnost greha. Priložnost greha je radovoljna, ako od volje dotičnika odvisi jo odpraviti, ali ne; neradovoljna in potrebna je, kadar ne odvisi od volje, ampak od drugih okoljščin, kterih dotičnik ne more premeniti. Ako so te okoljščine take, da jih dotičnik nikakor premeniti ne more, je priložnost fizično potrebna; ako pa se okoljščine ne morejo drugače premeniti, in toraj priložnost odpraviti, kakor le z veliko težavo, ali z veliko škodo, ali le s pohujšanjem drugih, je priložnost moralično potrebna. Bližnja priložnost je pričujoča, ako je človek zmiraj ali skoraj zmiraj v nji, n. pr. ako si kdo drži priležnico; nepričujoča je, kadar človek ni zmiraj v nji, ampak večkrat do nje pride, in kadar do nje pride, mu je uzrok greha, n. pr. pivnica pijancu.

Vsake daljne priložnosti se ne moremo ogibati, dokler smo na tem svetu; moramo pa se prizadevati, da ojačimo svojega duha z molitvijo, s pazljivostjo nad počutki itd., da ne pademo v skušnjave. Zato se grešniku, ki je v daljni priložnosti, ne odreče odveza, le naučiti ga je treba, kako naj se zanaprej varuje, da zopet ne bo padel.

Bližnje, fizično potrebne priložnosti se tudi človek ne more ogniti, ravno, ker ni radovoljna. Zato mora spovednik podati spovedencu pripomočke, s kterimi mu bo mogoče bližnjo priložnost premeniti v daljno, in mu dati odvezo, ako je v ostalem vredno pripravljen. Ako pa ni rabil nasvetovanih pripomočkov in zato zopet grešil, je to znamnje, da nima dosti trdnega sklepa, toraj ni

vredno pripravljen in odveza se mu odloži, dokler ne pokaže, da se prizadeva poboljšati svoje življenje.

Tudi grešniku, ki je v moralično potrebni bližnji priložnosti, se za prvikrat da odveza s primernim naukom, kako naj se prizadeva, da bo bližnjo priložnost premenil v daljno. Opaziti je treba, do spovedenec, ki je v bližnji priložnosti greha, večjidel navaja vsakovrstne uzroke, da bi dokazal, da mu je vsaj moralično potrebna, ali pa priložnost tako opiše, da je na prvi pogled viditi, da je le daljna priložnost. V ti stvari mora spovednik posebno previden biti, da bližnje priložnosti ne bo imel za daljno. Ako spovedenec prizna, da mu je dotična okoljščina sicer bližnja priložnost ali potrebna, naj mu spovednik najprej poskusi z resnicami sv. vere dokazati, da se s trdno veljo vendarle odpraviti dá in ga, ako mogoče, pregovoriti, da jo bo odpravil. V sv. pismu je premnogo izrekov in tudi izgledov, kteri so na take izgovore, kakor kladvo, ki jih mora zmleti; n. pr. „Nebeško kraljestvo silo trpi“. — „Ako te roka ali noga tvoja pohujšuje, odsekaj jo in vrzi jo od sebe“ ... „Kdor očeta ali mater več ljubi, kakor mene, ni me vreden“. „Kaj ti pomaga, ako ves svet zadobiš, na duši svoji pa škodo trpiš, ktero zameno boš pa dal za dušo svojo?“ Primeri tudi izgled Egiptovskega Jožefa, bežečega od pohotne gospodinje, itd.

Ako je bližnja potrebna priložnost nepričujoča, sme se spovedencu dati odveza tudi dvakrat, trikrat, ako se prizadeva, da v skušnjavi ne pade in mu je prejetje sv. pokore potrebno, ali vsaj za dušo jako koristno.

Grešniku, ki je v bližnji radovoljni priložnosti, se nikakor ne more dati odveze, ako grešne priložnosti ne odpravi, ker nikakor ni vredno pripravljen; kdor tega ne stori, kar bi lahko storil — manjka mu resničnega kesanja in trdnega naprejvzetja.

Ako je spovedenec v bližnji radovoljni priložnosti nepričujoči in za trdno obljubi, da se je bo ogibal, sme se mu enekrat dati odveza; ako pa dva- trikrat svoje obljube ni spolnil, mora se mu odveza odreči. V radovoljni pričujoči priložnosti se mu pa ne da odveze, dokler je djansko ne odpravi, izven nekterih slučajev; ako kaže izvenredna znamnja srčnega kesanja, iz kterih se sme soditi, da greh toliko mrzi, da mu bo ista priložnost postala daljna; ako je spovedencu treba se obhajati, ker bi se drugače ljudje močno spotikali, ali ima prejeti kteri drugi zakrament živih (sv. zakon); ako oziroma te priložnosti dozdaj še ni bil nikdar opominjevan.

§. 197.

Grešnik iz navade.

Grešnik iz navade je, ki z večkrat ponavljenimi slabimi djanji dobi nagnjenost do istega greha, kterega tudi v vsaki dani prilož-

nosti večjidel stori. Razločiti je treba grešnika, komu je narava na greh privajena, a z voljo se ga brani, od takega, kteremu je tudi volja na isti greh navajena. Kdor si pa resno prizadeva svojo navajeno strast izruvati, kdor nasvetovane pomočke zoper navajeni greh vestno rabi in se ga je že tudi nekaj časa obvaroval, a potem zopet isti greh stori, ni grešnik iz navade, ampak povrnil se je v greh.

Nekteri grešniki iz navade še celo ne vedó, da je dotično djanje grešno. Take je treba podučiti in jim pomagati, da oziroma teh djanj obudé srčno kesanje in trdni sklep poboljšanja, potem se jih odveže, a pokora naj bo taka, da bo proti navajenemu grehu zveličansko vpljivala.

Drugi grešniki iz navade spoznajo grdobo navajenega greha, v kterem so še le nekoliko časa, toraj še ne zastarani, in srčno želé se ga osvoboditi za zmiraj. Takim je še bolj z živimi barvami treba opisati ostudnost istega greha, njegov nesrečni vpljiv na dušno življenje itd. in še močnejše nagibe za trdni sklep podati, kakor so jih že sami imeli. Opomniti jih je treba, da služabnik, ki pozna voljo gospodarjevo in je ne stori, zasluži večjo kazen; priporočiti jim posebno pogosto prejetje sv. pokore in se jim da odveza s primerno pokoro.

Zopet drugi grešniki iz navade so v navajenem grehu popolnoma vtrjeni, volja in narava ste ga tako privajeni, da v dani priložnosti še poskušajo ne se ga obvarovati. Takim se mora odveza odložiti, dokler z gotovimi znamnji dokažejo, da so se poboljšali. Vendar, ako jim je odveza potrebna za prejetje sv. obhajila ali drugega zakramenta živih (zakon), kterega brez pohujšanja opustiti ne morejo, in so v ostalem vredno pripravljeni, dá se jim odveza, posebno, ako dajo izvenredna znamnja pripravljanja za sv. pokoro. Take izvenredna znamnja so: a) veliko kesanje z nenavadnim zvunanjim znamnjem; b) pripravljenost porabiti vse od spovednika naročene pomočke zoper greh, kterega ostudnost so še le iz spovednikovega nauka natanko spoznali; c) spoved iz nenavadnega nagiba, (n. pr. ker so bili ganjeni v kteri pridigi, ali po smrti prijatelja itd.). Ako je vredna priprava takega grešnika dvomljiva, a odveza zavoljo posebnih okoljščin potrebna (posebno prejetje zakramenta živih), mora se dati pogojna odveza. — Posebno pri grešnikih te vrste se spovednik ne sme ustrašiti ne truda, ne časa, ker je tem težje izkoriniti grešno navado, čim globokejše je vkoreninjena; zato naj se spovednik ne zadovolji s tem, da ga je odvadil od greha v djanju, ampak tudi nagnjenost do greha mu mora izruvati iz volje, in potem tudi iz narave, kar se, se vé dá, ne zgodi v eni spovedi in v kratkem času.

Pri grešnikih, ki so, zapustivši greh, se zopet v njega povrnili, mora spovednik dobro paziti na uzrok povračenja. Morebiti so zagrešili iz same naravske slabosti, ker so v potrebni bližnji priložnosti,

morebiti so pa priložnost navlašč poiskali, morebiti se polenili v rabi skušnjavi nasprotnih pomočkov itd. Takim grešnikom je večjidel potreba odreči odveze vsaj za nekaj časa. Le ako jim je odveza potrebna in dajo znamnja izvenrednega kesanja, in pripravljanja za sv. pokoro, da se jim odveza, n. pr. ako so precej po povrnitvi v stari greh sami si naložili pokoro, ali precej prišli k spovedi itd.

§. 198.

Spovedenec s samo majhnimi grehi.

Skušnja in sv. pismo nas uči, da se človek vseh majhnih grehov obvarovati ne more; vendar mora se vsaki prizadevati, da nima dopadenja nad malimi grehi. Toraj je pri spovedencih, kteri samo majhne grehe spovedajo, glavna naloga spovednika, da jim priporoča največ se varovati nagnenja in dopadenja nad takimi grehi, potem pa tudi se prizadevati, da dan za dnevom ojačijo dušo, da tudi iz slabosti ne bodo storili majhnih grehov. Takim spovedencem se dá odveza, ker so majhni grehi zadostna tvarina sv. pokore. Ako pa se taki spové, da je majhne grehe storil radovoljno, in je na nje nagnjen, je njegovo kesanje in sklep dvomljiv; zato mu mora spovednik s primernim naukom pomagati, da probudi kesanje nad storjenimi majhnimi grehi, ker bi odveza brez kesanja bila neveljavna. Ako se spovedenec ne spové nobenega tudi majhnega greha ne, naj spové kteri drug že med poprejšnimi spovedi storjen in spovedan greh, se ga kesa, in naj ga spovednik odveže, da dobi milosti sv. pokore.

Pobožne duše napeljevati na stezi popolnosti, je za spovednika tolaživno in tudi težavno. Da bodo v dobrem zmiraj napredovale, naj jim spovednik najprej in najtrje priporoči stanovitne želje in trden sklep napredka v čednostih. Napredek mora biti po naravskem redu, od malega do večjega; zato naj se učé najprej imeti vselej dober namen pri svojih tudi malenkostnih djanjih, naj se navadijo radovoljno potrpeti majhne nadležnosti, potem še le velike težave, naj poprej potrpežljivo prenašajo svoje križe, izročivši se volji božji, potem še le naj križe od Boga prosijo, kakor sv. Terezija in dr. Posebno jim treba priporočevati natančno in vestno spolnovanje dolžnosti svojega stanu; od čednosti tiste, ktere v svojem stanu ložej spolnovati morejo, in sicer ne take, ktere ljudje bolj povzdigujejo, ampak ktere Bogu bolj dopadejo, namreč: ponižnost, krotkost, poslušnost itd. Za napredek v dobrem potrebno je zatajevanje samega sebe, ktero naj bo najprvo obrnjeno proti glavni dušni slabosti. O večjih telesnih zatajevanjih je bil že v §. 182 govor; zatajevanje v govoru, v dopustljivem razveseljevanju, v jedi in pijači pa je vsakemu mogoče in jako koristno.

Ako taka pobožna oseba omrzne v dobrem, naj jo spovednik

ne napade s trdimi besedami, da je ne odpodi od prejemanja sv. pokore, ker taka oseba že tako tem nerajši pride k spovedi, čim več je oslabela njena gorečnost za napredek v dobrem. S prijaznimi besedami naj spovednik pokaže spovedencu, kako nevarno je zapustiti stezo popolnosti in ljubezni božje, kako ojstro žuga Zveličar tem, ki niso ne vroči, ne mrzli itd. Poiskati mora spovednik uzrok, zakaj je dotični spovedenec oslabel v dobrem, in ko ga najde, naj ga tudi odpraviti skrbi.

Ako pobožna oseba, ki je že več časa v svetosti napredovala, pade v smrten greh, naj spovednik ne pokaže prevelikega začudenja, tudi naj je ne krega z ojstrimi besedami. Ljubeznjivi opis duše, ki je v milosti božji, spomin ostudnosti grešnika pred Bogom in neizmerne zgube, ktero ima zavoljo greha pred Bogom, in stanu in okoljščinam spovedenca primerni nauki bodo ga vzdignili iz grešne mlakuže.

Niso pa vsi ljudje pobožni, se pobožne delajo, ampak najdejo se tudi hinavsko ali le navidezno pobožni. Taki tudi večkrat pridejo k spovedi in sv. obhajilu, spovedajo samo majhne grehe, v cerkvi se posebno spodbudno obnašajo itd., v dušnem in zasebnem življenju pa niso tako dobri, temveč so častilakomni, škodoželjni, sebični, obrekovavci, brez usmiljenja za pregrehe bližnjega. To so trcijalki in trcijalke. Take mora spovednik bolj trdo prejeti in jim dokazati, da prava pobožnost ne obstoji v zvunanjih verskih djanjih, ampak v ponižnosti srca, in resnični ljubezni do Boga in do bližnjega.

§. 199.

Spovedenec s sumljivo vestjo.

Kdor ima sumljivo vest, v vsakem djanju vidi greh, kolikorkrat pomisli na pretečeno življenje, na storjene spovedi, vselej opazi nepopolnosti, duša mu je vsa zbegana, da postane nezaupljiv in nedosleden, a spovedniku velika težava. Spovednik mora najprej natanko presoditi, če je spovedenec res sumljive, ali ni morebiti rahločutne vesti; ako najde, da ima res sumljivo vest, naj ga s potrpežljivostjo posluša in sicer do kraja, ako še ne pozna njegovega dušnega stana, ker ga bo toliko ložej in gotovejše ozdravil od nadležne sumljivosti, čim bolje bo spoznal vso njegovo dušo. Večkrat mora po vsem tem, česar se je sumljivec obširno spovedal, vendar še spovednik spraševati, ker sumljivi se večjidel vrti le okoli svojih dvomov in sumov, in pregleda druge važne stvari. Kadar mu dvomé razjasnuje, naj se najbolj varuje, da ne pokaže negotovosti mnenja ali omahljivosti razsodka, temveč gotove, določne in dosledne odgovore naj daje, kterih pa ni treba z uzroki dokazovati, ker mora sumljivemu sploh kot glavno pravilo dati, da spovedniku slepo veruje in ga brez dvomljivosti vboga. Poduči naj ga prav o verskih

resnicah, o kterih sodi, da ima slabe pojme, posebno o pravičnosti, dobrotljivosti, usmiljenju božjem itd. Nauk in vladanje sumljivega mora biti primerno sumu, kteri ga muči. Dolgo spoved naj dopusti storiti le takemu, ki je še ni storil, in pri kterem spovednik razvidi, da so bile prejšnje spovedi res sumljive, ker so bile v kakšni potrebni stvari pomanjkljive. Kteri je pa že storil dolgo spoved, ali kteri sploh ne vé povedati vtemeljenih pomanjkljivosti prejšnjih spovedi, temu ne sme dopustiti dolge spovedi, temveč mu zapovedati, naj sploh na prejšnje življenje ne misli, naj svoj pozor obrne na prihodnost, da bo, ako se še ni popolnoma odvadil grehov, v poboljšanji vsaki dan napredoval. Posebno naj mu priporočuje, naj ne bo nikdar brez dela, naj včasih poišče društvo pametnih ljudi, naj se pridruži tudi poštenemu razveseljevanju itd.

§. 200.

Otrok in mladeneč pri spovedi.

Pri spovedi otrôk mora biti spovednik največ učenik, posebno pri takih, ki so še le prvikrat ali še le malokrat bili na spovedi. Učenik krščanskega nauka mora res otroke poprej, kakor jih spusti k spovedi, dobro podučiti o vsem, kar je za vredno spoved potrebno, mnogo ga v tem morejo podpirati pobožne matere, in otroci na nauku res še znajo vse o spovedi; ali kadar k spovedi pridejo, mnogim od njih iz bojazljivosti, iz sramožljivosti kar jezik zastane. Pri vsakem otroku mora spovednik dobro paziti, da vse po vrsti in prav opravi, ker se bo vse svoje življenje spovedoval, kakor se bo v mladosti navadil. Toraj naj ga napelje, da bo sam spovedal grehe; še le potem, ko je otrok vse spovedal, naj ga popraša o tem, kar je pomanjkljivega opazil. Števila storjenih grehov otroci večidel ne povedó, tudi okoliščin ne. Otroku ni dosti reči, naj se kesá za svoje grehe, ker ne vé kako početi, temveč spovednik mora s primernim naukom, posebno o dobrotljivosti božji, o razžaljenju z grehom se prizadevati, da otroku srce omehča, da mu čut žalosti nad storjenim grehom v srcu prebudi, potem naj mu veli, da naj pobožno moli obudenje kesanja. Pokoro naj jim naloži primerno majhno in ne za več dni; najboljše bo, da jo opravijo precej na dan spovedi, ali pa na prihodnjo nedeljo. Odveza se jim dá, ako so vsaj toliko na pameti, da spoznajo, kaj je greh, in se kesajo za grehe, ktere so storili.

Mladenčem (in dekletam) naj spovednik posebno pred oči stavlja vsevednost božjo; naj jim priporočuje spoštovanje do staršev, poslušnost predstojnikov; kaže na izgled Kristusov, ki v mladosti ni rastel samo na letih, ampak tudi na modrosti in dopadljivosti pri Bogu in dobrih ljudeh; priporočuje naj jim sramožljivost, ogibanje tovaršev in tovaršic, ki grdo govoré; pri priložnosti naj jih

opomni, da naj tudi skušnjave spovedajo, naj se ne sramujejo. Pogosto prejemanje sv. zakramentov pokore in sv. obhajila je najboljše sredstvo za mlade ljudi, da neomadeževano ohranijo svojo nedolžnost, da skušnjave, ktere so ravno v tej starosti najbolj nevarne, premagovati morejo.

§. 201.

Ženska pri spovedi.

Da bo spoved zveličavna za spovedenca in spovednika, naj spovednik oziroma spovedenk posebno pazljiv bo, da se ne primeša hudobni duh s svojo prekanjenostjo. Spoveduje naj ženske le po dnevu, nikdar ne v mraku, in v odprti spovednici, da okoli stoječi morejo videti spovednika; odpravi naj jih na kratko, posebno tiste, ki se bolj pogosto spovedujejo; ako na dolgo in široko hočejo pripovedovati stvari, ne neobhodno potrebne za popolnost spovedi, naj jih vstavi, in le o potrebnih stvareh popraša; govori naj jim kratko in resno, sicer ne osorno, a tudi ne prevljudno. Sploh naj z vsem obnašanjem pokaže, da ne spoveduje rajše ženskih kakor možkih; odganjati jih pa tudi ne sme, vsem mora biti dober pastir!

Devicam naj posebno kaže na lepoto čiste duše, neveste Kristusove; jim priporočuje, naj s pobožnimi molitvami in premišljevanjem svojega Ženina prosijo, da jih obvaruje pred zgubo nedolžnosti, ker dragoceni zaklad devištva nosijo v krhkih posodah; zato naj ne postanejo ošabne zavoljo svoje čednosti, temveč naj se vadijo v ponižnosti in poslušnosti, rade naj se priporočujejo bl. D. Mariji, ktero naj si tudi za posnemovalen izgled vzamejo.

Ako spovednika ktera dekle vpraša za svèt oziroma zaobljube večnega devištva, naj v obče to zaobljubo odsvetuje, temveč rajše svetuje, naj stori zaobljubo le za nekaj časa, ali pa z določenimi pogoji.

Vdovam naj priporočuje, naj živé čisto, da ne bodo zasmeh in pohujšanje mladini; naj se v svojih težavah zaupajo previdnosti božji; naj modro skrbé za otroke in drugo služinčad, kterim naj dober izgled dajejo.

§. 202.

Zaročniki pri spovedi.

Tiste, kteri hočejo stopiti v sv. zakon, naj spovednik poduči, kako od vrednega prejetja sv. zakona odvisi sreča in nesreča prihodnjega življenja. Kdor prejme zakrament sv. zakona v smrtnem grehu, stori svetokradstvo, namesto pomoči in milosti od Boga dobí prekletstvo; in ravno nevredno prejetje sv. zakona je glavni uzrok toliko nesrečnih zakonov. Zato naj priporočuje, naj si vest dobro

očistijo, naj med oklici živé sveto, posebno čisto; ako previdi, da bi bilo za-nje dobro, naj jim svetuje, da storé veliko spoved čez pretečeno življenje.

Ako zaročniki neposredno pred poroko pridejo k spovedi nepripravljeni za odvezo, naj se spovednik z vso gorečnostjo in ljubeznjivostjo prizadeva, da iz nepripravljenih stori pripravljene. Ako trdovratni ostanejo, jim ne sme dati odveze, ker so je nevredni, dati pa jim mora spovedni listič; ako dvomi, so li zadostno pripravljeni, naj jim dá pogojno odvezo. Ako so do sedaj živeli v bližnji priložnosti nečistosti in se prav kesajo, naj jim dá odvezo, ker z zakonom odpade priložnost greha.

Ako zaročniki neposredno pred poroko spovedajo ovrgovalni zadržek javen, se nikakor ne smejo pustiti k poroki, ker bi bilo pohujšanje za vse. Ako je zadržek tajen in odpustljiv, naj zaročnike pregovori, da odložé poroko, da od zadržka dobé odpust. Ako tega storiti moralično ne morejo, ker je za ženitev že vse pripravljeno, svatje pričujoči itd., naj se v naglici odpust prosi od škofa, ako je mogoče; ako tudi to ni mogoče, naj jih poroči, in ako upa, da bo opomin koristil, naj jim priporoči, da živé zdržljivo, dokler pride odpust ali potrjenje, da omenjeni zadržek v teh okoliščinah ni imel svojega učinka, za kar je treba precej po poroki prositi ali škofa ali sv. spovedništvo v Rimu.

Ako se katoliški zaročnik (ozir. zaročnica) hoče poročiti z nekatoliško stranko, naj ga spovednik najprej poskusi odvrniti od tega namena; ako tega storiti ne more, naj ga opomni, da mora imeti poprej od cerkvene oblasti odpust od tega zadržka, a sam obljubiti za taki slučaj določene pogoje; ako zaročnik ne enega ne drugega storiti neče, ga spovednik odvezati ne more. Ako pa po sklenjenem zakonu katoliška stranka skesana pride k spovedi in obljubi, kar je pri takih okoljščinah potreba obljubiti (gl. § 230.), se jim dá odveza.

§. 203.

Zakonski pri spovedi.

Zakonskim spovedencem naj spovednik največ priporočuje čednosti, temu stanu potrebne; namreč: medsobno ljubezen in pomoč, skupno molitev, neomadeževano zakonsko zvestobo, edinost tudi oziroma posvetnih reči, gospodarstva itd.

Ako se zakonski spovedenec potožuje čez svojega družeta, naj spovednik ne veruje prerad, ako stvar ni preočita, priporočuje naj v tem oziru izročenje v previdnost božjo, krotkost, potrpežljivost. O stvareh, ki svetosti zakona nasprotujejo, naj sam ne poprašuje, ako zakonski sami ne spovedajo. Posebno zakonske spovedenke naj ne poprašuje po spolnovanju zakonske dolžnosti; temuč, ako je že potreba, naj jo vpraša, ako je svojemu možu v vseh dopustljivih stvareh poslušna, ako mu je zvesta.

Ako zakonski spovedenec spove kaj, kar je zadržek njegovemu zakonu, in je zadržek odpustljiv in spovedencu znan, mora mu spovednik rabo zakonskega prava prepovedati, dokler od cerkvene oblasti ne dobi odpusta. Ako spovedencu zadržek ni znan, in je gotova nevarnost pohujšanja ali pa nezdržljivosti istih zakonskih, naj spovednik molči o zadržku, a sam prosi odpust od njega, kterega mu potem pri prihodnji spovedi podeli. Ako je zadržek neodpustljiv in tajen in spovednik upa, da ni nevarnosti, da bi ista zakonska nezdržljivo živela, sme jima dopustiti, da kakor brat in sestra skupaj živita; ako je nevarnost nezdržljivosti in oba zakonska znata za zadržek, mora jima zapovedati, da se postavno ločita. Ako je omenjeni neodpustljiv zadržek zakonskima neznan, in spovednik previdi, da se zavoljo pohujšanja ali druge velike nadležnosti zakonska ne bosta hotela ločiti, posebno ako imata otroke, bo bolje, da spovednik za zmiraj molči o takem zadržku.

§. 204.

Spovedenec gluhomutast, in neznajoč spovednikov jezik.

Ako je spovedenec samo mutast, naj svoje grehe spove pismeno; ako ne zna pisati, z znamenji; na spovednikova vprašanja naj odgovarja z znamenji, s prikimanjem, z odkimanjem glave. Ako je tako spovednik zaznal vsaj kteri greh in vidi, da je skesan, naj ga odveže.

Ako je spovedenec gluhomutast, in zna pisati in brati, ali pa oba, spovednik in spovedenec znata umetni govor z znamenji, bo spoved lahko. Ako pa ni ne eno ne drugo, naj spovedenec z naravskimi znamenji spové kolikor more; ako je spovednik zaznal vsaj en greh, naj mu s trkanjem na prsa pokaže, da naj se pokesa, z jagodami na moleku ali pa na prste naj mu pokaže, koliko naj za pokoro moli in naj ga odveže pogojno. Ako pa sploh gluhomutastega pozná, da je v verskih resnicah dobro naučen, sme ga odvezati brezpogojno.

Ako spovedenec ne zna jezika spovednikovega, a spovedati se mora (ker je velikonočni čas pri kraju, ali iz drugega uzroka), naj si spovednik in spovedenec pomagata z naravskimi znamenji, kakor je pri gluhomutastih rečeno. Ako spovedenec želí, sme se spovedati po tolmaču, vendar to zapovedano ni. Ako se po tolmaču spoveduje, naj tako naravná, da tolmač ne bo znal, kaj se je dotičnik spovedal. Zato naj se tolmač tako obrne, da spovedenca ne bo videl, in spovedenec naj na vprašanja dana od spovednika in raztolmačena od tolmača odgovarja s prikimanjem, odkimanjem in s skrivnim stiskanjem spovednikove roke.

§. 205.

Spovedenec na smrtni postelji.

Veliko ljubezni, modrosti, potrpežljivosti, stanovitnosti je potreba spovedniku, ki mora na smrt bolnemu pomagati, da s pomočjo božjo v kratkem času spolni, za kar bi bil moral skrbeti vse svoje življenje, namreč rešenje duše.

Spovednik, ki je tudi dušni pastir, ne obišče samo tistih, kteri ga kličejo, ampak tudi take, kteri o zakramentih umirajočih nič slišati nočejo, da jih pripravi na srečno smrt. Pri takih, kteri se na smrtni postelji nočejo spovedati, ravnati se mora spovednik največ po uzroku, zavoljo kterega odbijajo zakrament sv. pokore. Nekteri mislijo, da še niso tako pri kraju. Takim mora zdravnik ali kteri domačih, ali če ti nočejo, sam spovednik, se vé da modro, odkriti, da so v smrtni nevarnosti.

Zopet drugi mislijo, da jim ni več mogoče popraviti vse, kar so v svojem življenji zagrešili. Takim je treba obuditi zaupanje do neskončno usmiljenega Boga, ki noče smrti grešnika, ampak da se poboljša in živi.

Zopet drugi so tako trdovratni, da sploh o pomirjenju z Bogom nič slišati nočejo. Take spreobrniti sploh ne more navadni človeški trud, večjidel je potreba posebnega ganutja milosti božje. Zato naj spovednik, ki takega bolnika nepoklican obišče in vidi, da ni še hitre nevarnosti smrti, ne govori precej o sv. zakramentih, temveč o bolnikovem stanju, o bolezni itd., naj mu priporočuje vdanost v previdnost božjo. Še le, ako se mu priložnost ponudi, naj omeni zakramente umirajočih, mu govori o večni nesreči grešnikov, o blaženi večnosti izvoljenih. Ako bolnika vse to nič ne gane, naj ga zapusti za takrat, naj mu priporoči, naj malo premišljuje o stvareh, o kterih sta govorila, a spovednik naj ne opusti v goreči molitvi prositi od Boga milost kesanja in pokore za bolnika, in čez kaj časa naj se zopet vrne k bolniku, dokler ga ne spreobrne, ali pa vidi, da je smrt bolnikova storila konec njegovemu trudu.

Pri spovedanju bolnika mora spovednik imeti ozir na njegove moči; zato sicer mora skrbeti, da bo spoved popolna, vendar ako vidi, da bolniku moči pešajo, mora več na to delati, da mu v srcu prebudi resnično kesanje, brez kterega ni odpuščenja grehov. Dobro je bolnika pred sv. odvezo še poprašati, ako se iz pretečenega življenja domisli kterega greha, kterega se ni spovedal; ako ima v posestvu kaj krivičnega imetka; ako je popravil vsako škodo na imetku in poštenju.

Ako bolniku zastane govor, naj z znamenji spové grehe, o kterih ga vpraša spovednik; ako bolnik ogluši, naj svoje grehe spové, kolikor more, a spovednik naj mu z znamenjem pokaže, da naj se kesá itd.

Ako bolniku noben občutek več ne služi, in je poprej okoli stoječim ali rekel ali z znamenjem pokazal, da se želí spovedati, dá se mu odveza. Ako ni nikakor pokazal, da se kesá za svoje grehe, ali je sploh kristjansko živel, upati se mora, da se je v kterem hipu zavednosti pokesal, in morebiti tudi dajal znamenja, da bi se rad spovedal, pa jih nihče razumel ni, zato se mu dá pogojna odveza. Pogojna odveza se dá tudi umirajočemu, ki je poprej slabo živel, ker se tudi pri njem mora upati, da je v zadnjih trenutkih zavednosti, ko je že videl, v kakšnih stiskah je, mrzel na pretečeno življenje, želel odpuščenje in sklenil poboljšanje.

Ako je umirajoči v istem dejanji greha zgubil zavednost, se mu še tudi dá odveza s pogojem. Vendar naj v tem in ravno omenjenih slučajih spovednik bolniku moli dejanje kesanja, morebiti ga vendarle slišati more, da se boljše kesá, če se dozdaj še ni prav kesal.

Krivovercu umirajočemu se ne dá odveza, čeravno bi bil, dokler je bil pri zavednosti, kazal znamenja kesanja; ako pa je izrečno želel se spovedati, dá se mu odveza. V dvomu, je li umirajoč krivoverec ali pravovernik, se mu dá odveza pogojna.

Pokora se dá umirajočemu (se zavednemu) prav majhna, in sicer toliko manjša, kolikor je bližje smrt in so slabše bolnikove moči, n. pr. pobožno imenovanje presv. imenov Jezusovega, Marijnega, Jožefovega; poljubovanje sv. razpela, zaupani pogled na Jezusa križanega.

Ako ima bolnik oziroma posvetnih stvarí kaj storiti, naj storí, če le mogoče, precej sam; ako pa ni precej mogoče, pa naj vsaj poskrbi, da bo po njegovi smrti gotovo storjeno. Toraj:

a) Ako ima bolnik popraviti storjeno škodo ali povrniti krivico, naj precej povrne, ako more; ako pa ne more, naj v oporoki zaznamuje dotično svoto, ktero naj dedič izroči določeni osebi, kteri bolnik zaupa, da povrne pravemu lastniku.

b) Ako je bolnik v sovraštvu s kterim bližnjim, naj mu odpusti na smrtni postelji, podasta naj si prijateljske roke; ako bolnik nima več srda do sovražnika, ki pa mu noče odpustiti, naj bolnik okoli stoječim pové, da sovražniku vse odpusti in ga odpuščenja prosi.

c) Ako ima bolnik priležnico v hiši in je priležništvo ljudem znano, odpravi naj jo precej iz hiše ali pa se ž njo poroči. Ako jo pa zavoljo velikih uzrokov moralično ne more precej odpraviti in je tudi ne poročiti, v ostalem pa je skesan in vredno pripravljen, dá se mu odveza; vendar mora pred prejetjem drugih sv. zakramentov okoli stoječim obljubiti, da bo priležnico odpravil precej, kadar bo ozdravil. Ako je priležništvo ljudem neznano, zadostí, da sklep stori pred samim spovednikom, da bo, kadar ozdravi ali priležnico odpravil ali se ž njo poročil, in se mu dá odveza. Ako se bolnik, ki je imel priležnico, na smrtni postelji želí ž njo poročiti, naj spo-

vednik poskrbi, da se sv. zakon čim bržje skleniti more, torej da dobi odpust od oklicev itd.

d) Ako je bolnik s svojim družetom pozakonjen po samem državljanskem zakonu, naj spovednik natančno razgleda, če cerkvenemu zakonu dotičnih overa kteri zadržek, ali ne. Ako ni nobenega zadržka, naj pregovori bolnika, da se s svojim družetom vpričo župnika in dveh zanesljivih prič pozakoni. Ako je ljudem znano, da s svojim družetom živi v samem državljanskem zakonu, naj bodo tudi drugi okoli stoječi priče poroke po Tridentinski obliki. Ako pa je kteri zadržek, mora bolnik obljubiti, da se podvrže cerkvenim postavam, in ako je sicer pripravljen, dá se mu odveza in spovednik poskrbi za odpust zakona, ako je dotični zadržek odpustljiv.

Ako pa bolnik noče obljubiti, da bo v slučajih (c) priležnico odpravil ali se ž njo pozakonil, in v slučajih (d) se podvrgel božjim in cerkvenim postavam oziroma ženitve, ne sme se mu dati odveza, ker ni vredno pripravljen.

Ako je na smrtni postelji žena, ki svojevoljno živi ločena od svojega moža, mora obljubiti, da se bo povrnila nazaj k njemu precej, kadar bo mogla; ali pa mora vsaj možu odpustiti razžaljenje in biti pripravljena skazati mu navadna znamenja ljubezni. Ako brez važnega uzroka živi ločena od moža in svet za to vé, mora svoj sklep, da se bo k možu povrnila, kadar bo mogla, povedati tudi okoli stoječim.

§. 206.

Spovedna tajnost.

Spovedna tajnost je verska dolžnost, držati na tajno vse, kar kdo zna iz spovedi, in bi moglo spovedence težiti.

Zapovedana je spovedna tajnost spovedniku a) po naravnem pravu, ker se sploh mora domišljevati, da vsaki spovedenec svoje grehe spové le s pogojem, da za nje ne bo nihče drugi znal, kakor Bog in spovednik; in tudi naravna postava velí, da mora vsaki na tajnem držati, kar mu je kdo na tajno povedal; b) po božji postavi, ker vsaki lahko previdi, da bi sploh spovedi ne bile popolne, ako bi se spovedenci bali, da sme spovednik njihove grehe razglasiti, in bi toraj spovedi ne imele učinka, kterega imajo po naredbi Kristusovi imeti. Ako je toraj Kristus grešnikom zapovedal spovedati vse svoje grehe, je z istim zapovedal spovednikom, natanko varovati spovedno tajnost; c) po cerkvenih postavah tako ojstro, da so največje kazni zažugane spovedniku, kdor bi spovedno tajnost prelomil.

Kdor prelomi spovedno tajnost, stori trojni greh, namreč nezvestobo, krivico z obrekovanjem in svetokradstvo.

Pri dolžnosti spovedne tajnosti ni nobene izjeme; tudi zavoljo skrajne potrebe ne spovednikove, ne spovedenčeve, ne kterega dru-

gega bližnjega, ne javne, se ne sme prelomiti in to nikdar, tudi potem ne, ko bi bil dotičen spovedenec že davno umrl.

Ako bi bil spovednik vprašan, kaj se mu je kdo spovedal, mora reči, da ne vé; in sme tudi priseči, da ne vé, ker v resnici kot navaden človek ne vé in ne sme vedeti, kar je pri spovedi kot namestnik božji slišal. V slučaju, da spovednik kteremu ni dal odveze in cerkvenik vpraša, če se bo obhajal spovedenec, reče naj spovednik: Vprašaj ga, ako se hoče obhajati!

Spovedno tajnost mora držati najprej spovednik in vsi, kteri so kaj zaznali iz spovedi, toraj tolmač, ako ga je kdo za spoved rabil, vikši, od kterega se je prosila sodnost oziroma zadržanega greha, okoli stoječi, kteri so spovedenca slišali, in tudi vsaki, kteri bi bil od takih okoli stoječih slišal, učenjaki, ktere s spovedenčevim dopuščenjem spovednik za svèt vpraša, in zadnjič vsaki, kteremu bi bil kteri nevreden spovednik kaj iz ktere spovedi povedal. Spovedencu ni zapovedana spovedna tajnost o njegovi spovedi, držati pa mora naravno tajnost o vsem, kar mu je spovednik na spovedi govoril.

Dolžnost spovedne tajnosti nastane pri vsaki pravi spovedi, naj je bila vredna ali nevredna, samo početa ali končana, ako je spovednik dal odvezo ali ne. Ako pa spoved ni bila prava, ne nastane dolžnost spovedne tajnosti, n. pr. ako bi kteri malovrednež pristopil k spovednici, da bi spovednika zasmehoval, ga v greh zapeljeval itd. Ako pa bi kdo sicer ne imel volje se spovedati, ampak se le potožiti ali za svèt poprašati, za spovednika nastane dolžnost naravne tajnosti in ne spovedne. Tudi izraz: „pod spovedno tajnostjo“ kaj komu povedati, ne vzroči dolžnost spovedne tajnosti, ampak naravske.

Spovednik o grehih spovedenčevih z istim spovedencem sme govoriti pri spovedi, tudi še po dani odvezi, dokler spovedenec ni odstopil, ali se je nazaj povrnil. Izven spovedi ne sme spovedencu nič omeniti o tem, kar je slišal pri spovedi, izvzem slučaj, da bi sam spovedenec počel govoriti ali kaj vprašati o istih rečeh.

Kdor najde na papirju zapisane grehe, ni dolžen spovedno tajnost držati, ampak naravno; vendar, ako je bil z grehi popisan papir sredstvo spovedi (n. pr. pri gluhomutastih), ali, ako je bil najden v spovednici itd., potem se mora tudi o teh stvareh držati spovedna tajnost.

Predmet spovedne tajnosti so vsi spovedani grehi, majhni in veliki, vse okoljščine grehov, naložena pokora, način spovedovanja in drugo vse, znano iz spovedi, karkoli bi spovedencu moglo biti nevšečno, ako bi se zaznalo, in tako spoved pri ljudeh storilo nadležno, ker je spovedna tajnost posebno zato zapovedana, da se grešniki ne bojé spovedi. Toraj pod spovedno tajnost spadajo tudi naravne pomanjkljivosti spovedenčeve, ktere se iz same spovedi zaznajo, n. pr. da je kratkega razuma, da je v verskih resnicah

slabo podučen itd. Naravne pomanjkljivosti, ktere so pa sploh znane, ne spadajo pod spovedno tajnost, če ravno jih je spovednik še le pri spovedi spoznal, n. pr. da je spovedenec gluh itd.

Spovedno tajnost prelomi naravnost, kdor pové greh, kterega se je določni spovedenec spovedal; in posredno, kdor govori o stvareh, iz same spovedi mu znanih, ali znamenje iz spovedi tako porabi, da so spovedenec ali njegovi vdeleženci nadlegovani, ali se sramujejo ali morajo trpeti škodo na imetku ali na poštenem imenu, ali kaj stori, iz kterega bi drugi zamogli sumiti o spovedi. Toraj mora spovednik dati spovedni listič spovedencu, ki ga zahteva, čeravno mu ni dal odveze, ker bi z zadržanjem spovednega lističa povedal, da ni dal odveze. Dvomeč, je li govor o stvareh, znanih iz same spovedi, komu nadležen, izvoliti je treba varnejšo stran, toraj molčati.

Spovednik tudi za svojo, ali spovedenčevo, ali javno korist ne sme porabiti znanja iz spovedi, ako bi iz te porabe mogli spovedenec ali drugi ljudje sumiti, da dotično okoljščino zna samo iz spovedi. Ako bi toraj spovednik samo na spovedi zvedel, da mu je kdo nezvest, ali mu škodo dela, ne sme ga kaznovati, ne iz službe spustiti, ne ga grdo gledati, ne vzeti mu ključe, sploh se proti njemu nič drugače ponašati, kakor bi se bil, ako bi tega na spovedi ne bil slišal. Sme pa spovednik slišano na spovedi za sebe toliko porabiti, da poboljša svoje življenje, ker se sploh nobeden pameten spovedenec ne bo razžalil, ako opazi, da je spovednik poboljšal svoje življenje zavoljo tega, kar je pri spovedi zaznal, n. pr.: ako bi se spovedenec spovedal greha, v kterega ga slab izgled spovednikov napeljuje, sme spovednik to znanje porabiti s tem, da precej preneha dati slab izgled.

Ako spovednik v kterem zmedenem slučaju ne upa sam razsoditi, sme vprašati za svèt drugega bolj učenega in bolj skušenega spovednika, vendar ne sme povedati ne spovedenca in ne takih okoljščin, iz kterih bi se mogel spoznati spovedenec.

§. 207.

Učinek in potreba sv. pokore.

Učinek vredno prejete sv. pokore je: a) Odpuščenje vseh po sv. krstu ali po zadnji vredno opravljeni spovedi storjenih grehov; b) odpuščenje večnih in deloma časnih kazni; c) podeljenje posvečujoče milosti božje; d) oživljenje vseh zaslug, ktere je grešnik pred zgubo posvečujoče milosti zaslužil za nebesa, in povračenje vlitih čednosti; e) mir vesti; f) delujoče milosti, ki grešniku pomagajo pri pokorenju in poboljšanju.

Zakrament sv. pokore je vsakemu, ki je po sv. krstu smrtno grešil, kot sredstvo zveličanja potreben ali v dejanju ali v zdatnih željah. Smrtni grehi namreč se ne morejo drugače odpustiti, kakor

z vredno spovedjo, ali pa (kadar se spovedati ni mogoče) s popolnim kesanjem, ktero pa mora biti združeno z zdatno željo prejeti sv. zakrament pokore.

Majhni grehi pa se morejo odpustiti tudi izven spovedi, namreč pri vseh zakramentih živih, ako se vredno prejmejo, pri sv. maši, pri blagoslovilih, s popolnim in nepopolnim kesanjem. Opazi se, da se majhni grehi ne morejo odpustiti, dokler niso odpuščeni smrtni, a morejo se nekteri majhni grehi odpustiti, med tem, ko drugi (majhni) še niso odpuščeni.

§. 208.

Odpustki.

Odpustek je odpuščenje časnih kazni, ktere bi grešnik po spovedni odvezi za odpuščene grehe trpeti moral. V prvih kristjanskih časih so se z odpustki odpuščale tudi časne kazni, ki so bile od spovednika kot pokora naložene; v teku časa pa je cerkev odstopila od tako ojstrih očitnih pokor, kakor so bile nekdaj v navadi, in od druge strani se pri odpustkih ne odpusti več naložena pokora, temveč časne kazni, ktere bi grešnik po pravilih starinske cerkvene navade še več moral prestati, kakor mu je zdaj pokore naloženo.

Odpustke podeljuje cerkev iz neizmernih zaslužen Kristusovih, kterim so dodana tudi zasluženja bl. D. Marije in svetnikov. To oblast ima cerkev od Jezusa Kristusa, ki ji je dal popolno oblast odvezovati, kadar je rekel vsem aposteljnom skupaj in še posebej sv. Petru: „Karkoli boš odvezal na zemlji, bo odvezano v nebesih“. Zato je cerk. zbor Trid. odločil, da naj bo izobčen, kdor bi trdil, da so odpustki nekoristni, ali pa, da cerkev nima pravice jih podeliti.

Oblast odpustke podeliti imajo samo višji pastirji, kterim je izročeno vladanje cerkve, toraj jih papež more podeliti za vesoljno cerkev, ker ima sodnost čez vse vernike; škofje smejo po odloku Lateranskega zbora IV. c. 62 svojim podložnim podeliti odpustke za 40 dni, a pri cerkvenem posvečevanju za eno leto; kardinali za 100 dni v svojih cerkvah; duhovni nižjega reda od škofov ne smejo podeliti odpustkov, toraj tudi ne generalni in kapitularni vikar, ako nimajo od škofa izrečnega pooblaščenja. Odpustke za mrtve podeliti sme samo papež.

Da sme višji pastir podeliti odpustke, imeti mora važen uzrok, ker so višji pastirji le oskrbniki zaklada Jezusovih zaslug.

Odpustki so:

Popolni, s kterimi se odpusté vse časne kazni, ktere bi spovedenec po starinski cerkveni navadi več prestati moral, kakor ima naložene pokore; nepopolni, s kterimi se odpusti le en del imenovanih časnih kazni.

Osebni, ako so podeljeni kteri osebi fizični ali moralični, n. pr. bratovščini; stvarni, ako so podeljeni kteri stvari, n. pr. razpelu,

moleku, altarju itd.; mestni, ako so podeljeni kteremu posebnemu mestu, n. pr. cerkvi, kapeli.

Odpustke more dobiti, kdor je a) krščen in ne izobčen; b) podložnik dotičnemu višjemu pastirju, ki jih je podelil; c) v stanu posvečujoče milosti božje vsaj, kadar zadnje predpisano djanje opravi, in kdor d) vsa predpisana bogoljubna dela vestno, popolno, pobožno o pravem času in z namenom, dobiti odpustke, opravi. Toraj, kdor ima le majhne grehe, more dobiti odpustke, tudi popolne, vendar nepopolno, to je le oziroma grehov, kteri so mu bili odpuščeni. Kdor želi popolen odpustek popolno dobiti, mora biti čist vsakega, tudi majhnega greha. Ako je v razpisu odpustkov predpisana spoved, jo mora opraviti tudi tisti, ki nima nobenega smrtnega greha; opraviti jo pa sme že na delopust praznika, v kterem so odpustki podeljeni. Ako pa tisti dan pride več odpustkov, za ktere je predpisano tisto djanje, ki se ne dá ponavljati, more se z enim djanjem dobiti več odpustkov, n. pr. ako bi bili večim bratovščinam podeljeni odpustki, ako se udje tisti dan postijo, bi tisti, ki je ud več takih bratovščin, z enim postom več odpustkov dobil.

Za mrtve se morejo le tisti odpustki dobiti, pri kterih je v razpisu izrečno povedano, da se tudi za mrtve dobiti morejo. Tisti, kteri so vsa svoja dobra dela darovali na korist dušam v vicah, morejo vsake odpustke dušam v vicah darovati.

Odpustki živim koristijo kot neposredno odpuščenje; mrtvim pa ne koristijo kot neposredno odpuščenje, temveč kakor prošnja, naj jim Bog odpusti, ker papež čez mrtve nima več sodnosti.

Pri nepopolnih odpustkih od 10, 50 do 100 dni itd. se zastopi, da se ž njimi odpusti toliko časne kazni, kolikor bi je bilo pred Bogom odpuščeno, ako bi bil dotični spokornik po starinski cerkveni navadi toliko časa očitno pokoro delal, za kolikor časa glasijo nepopolni odpustki.

§. 209.

Nadaljevanje.

Posebna vrsta odpustkov je sv. leto, v kterem papež vsem vernikom podeljuje odpustke s pogojem, da predpisana bogoljubna dela opravijo, a spovednikom dá oblast odpuščati tudi zadržane grehe. Sv. leto se z velikim veseljem in slovesnostjo obhaja po vsem katoliškem svetu. Prvo sv. leto se je obhajalo slovesno l. 1300, odločeno je bilo, da se bo obhajalo vsako 100. leto, poznej pa je bilo sklenjeno, da bo vsako 50. leto sv. leto, potem vsako 33. leto, a zdaj velja odlok Pavla II., da se ima vsako 25. leto praznovati kot sv. leto. Razun tega sv. leta pa papež pri posebno važnih dogodkih razpišejo tudi izvenredno sv. leto, n. pr. po izvoljenju novega papeža, ob času vesoljnega cerkvenega zbora itd.

Kakor pri odpustkih sploh, mora tudi za odpustke sv. leta dotičnik vse pogoje v razpisu sv. leta predpisane natanko, pobožno in o pravem času opraviti. V istem sv. letu teh odpustkov ne more več ko enkrat prejeti; more pa dobiti druge popolne odpustke, kteri se o posebnih praznikih ali v posebnih cerkvah dobiti morejo, ako spolni predpisane pogoje.

Privilegirani altar je posebna od apostoljske stolice podeljena svoboščina, vsled ktere se z darovanjem sv. maše more dobiti popolne odpustke za duše v vicah. Ta svoboščina je mestna in osebna; mestna je, ako je podeljena kteremu posebnemu altarju, osebna, ako je podeljena posebnemu mašniku, ki v določenih dneh na vsakem altarju more dobiti popolne odpustke za duše v vicah. Kteri so vsa svoja dobra dela darovali v korist dušam v vicah, imajo za vsaki dan osebno svoboščino privilegiranega altarja. Na vernih duš dan ima vsaki altar to svoboščino.

Da te odpustke dobi, mora dotični mašnik brati črno mašo (ako dan dopusti), v zabranjenih dneh pa more tudi brati sv. mašo od dotičnega svetnika. Ako ima mašnik le za nekaj dni omenjeno svoboščino, brati mora sv. mašo v dneh, v kterih se sme brati črna maša.

Odpustki za smrtno uro. Umirajočim cerkev podeljuje različne odpustke, ako imajo pri sebi blagoslovljene stvari, ali so vpisani v pobožne bratovščine, kterim je zagotovljen odpustek za smrtno uro. Da te odpustke dobí, mora se umirajoči poprej spovedati in obhajati, ime Jezusovo pobožno izgovoriti, in mora dotične blagoslovljene stvari (molek, razpelo) imeti pri sebi, ali v roki, ali okoli vratu, ali na zidu pri postelji. Dobro je umirajočega opomniti na te odpustke, ker mu to veliko tolažilo vlije v žalostno srce.

Poseben odpustek za umirajoče je papežev blagoslov. Mašniki, pooblaščeni od škofa, smejo dati papežev blagoslov umirajočim vernim, tudi otrokom, kterim se je dala odveza in poslednje olje; ne dá se pa izobčenim, nespokornim in ki v očitnem smrtnem grehu umrjejo. Rabiti mora pooblaščeni mašnik obliko, predpisano od Benedikta XIV., kakor je zapisana v rimskem obredniku. Umirajoči mora poprej prejeti zakrament sv. pokore, sv. obhajilo in poslednje olje; ako se spovedati ne more, obuditi mora vsaj popolno kesanje čez svoje grehe; pobožno izgovoriti ali z besedo ali vsaj v srcu ime Jezus in popolnoma se izročiti volji božji, pripravljen rad umreti in svojo bolezen in smrt spoznati kot pokoro za grehe, s kterimi je Boga razžalil. Papežev blagoslov se more dati vselej, kadar se sodi, da je smrtna nevarnost, a odpustki se prejmejo le, kadar resnično smrt tudi sledí.

§. 210.

Sv. poslednje olje.

Sv. poslednje olje je zakrament nove zaveze, v kterem se bolniku po maziljenju s sv. oljem in po molitvi mašnikovi pomnoži milost posvečujoča, odstranijo posledice greha, podelé milosti delujoče, potrebne za zadnje vojskovanje, in včasih podeli tudi telesno zdravje.

Poslednje olje je pravi zakrament, ker v njem nahajamo vse tri za vsaki zakrament potrebne reči: vidno znamenje, podeljenje milosti božje in postavljenje po Jezusu Kristusu.

Da je sv. poslednje olje od Jezusa Kristusa postavljeno, poduči nas sv. pismo, ki nam pové, da je bilo ob času aposteljnov zapovedano, ali vsaj močno nasvetovano, naj bolniki ta zakrament prejmejo. Sv. Jakob v svojem listu 5. 14, 15: „Ako kdo izmed vas oboli, naj pokliče cerkvene duhovne, naj molijo nad njim, naj ga pomazilijo z oljem .... in verna molitev rešila bo bolnega, Gospod ga bo polajšal, in ako je v grehih, mu bodo odpuščeni“. Tega si aposteljni gotovo niso sami zmislili, ampak zapovedovali so vernikom, kakor njim je Jezus Kristus zapovedal.

§. 211.

Tvarina in oblika.

Daljna tvarina je olje iz oljik stisnjeno, posvečeno od škofa na veliki četrtek. Staro, v pretečenem letu posvečeno olje se ne sme rabiti, izvun slučaja velike potrebe. Posvetiti ga sme škof; ako toraj v kteri škofiji ni škofa o velikonočnem času, mora se dati olje posvetiti kteremu sosednjemu škofu; papež pa sme tudi navadnega mašnika pooblastiti, da posveti olje za ta zakrament.

Bližnja tvarina je pomaziljenje petih občutkov, namreč: oči, ušes, nosnic, ustnic, rok in nog; v starih časih so tudi boke pomazilili, kar je pa iz sramožljivosti najprej pri ženskah, potem tudi pri možkih iz navade prišlo. V nekterih škofijah je zapovedano, da se namesto po bokih ženske pomazilijo na vratu, možki na prsih, v drugih se to pomaziljenje popolnoma opusti; toraj naj se vsaki drži postave svoje škofije. Pomazilijo se tudi gluhi, slepi, mutasti na dotičnih občutkih, ker, čeravno niso grešili z zunanjimi občutki, so pa morebiti z dotičnimi dušnimi močmi; bolnik, ki nima roke ali noge, pomazili se na kraju, ki je najbližji manjkajočemu členu.

Oblika poslednjega olja je: „Po tem svetem maziljenju in po svojem preblagem usmiljenju, naj ti odpusti Gospod, karkoli si grešil s pogledom (kadar se mazilijo oči), s posluhom“ itd.

Pri vsakem počutku je treba celo obliko ponoviti. Kadar je nevarnost v odlogu, pomazili se samo na enem najbolj očitnem

kraju (n. pr. na čelu), in se rabi sledeča oblika: „Po tem sv. maziljenju in po svojem preblagem usmiljenju naj ti odpusti Gospod, kar si grešil z občutki, s pogledom, s sluhom, z okusom, z vonjem (duhanjem) in tipanjem“. Ako potem še čas dopusti, se nadomesti maziljenje po vseh počutkih s pogojno obliko, in za tem se molijo ostale v obredniku predpisane molitve. Ako bolnik med maziljenjem umrje, prestane se z maziljenjem in moli se precej: „Pridite na pomoč svetniki . . .“ Ako se dvomi, je li bolnik še živ, pomazili se s pogojno obliko.

Ostale molitve, predpisane v obredniku, so potrebne, ker so zapovedane; toraj bi bil greh izpustiti jih brez potrebe. Mazili se s tem, da se s palcem, pomočenim v sv. olje, stori sv. križ na dotičnem občutku. Na občutkih, ki so dvojni, se stori dvojno maziljenje z eno obliko; iz važnega uzroka (ako se bolnik ne more na drugo stran obrniti) zadostuje eno maziljenje.

§. 212.

Delivec in prejemovalec.

Delivec poslednjega olja je mašnik, kakor uči sv. Jakob in sv. cerkev, ki je v Trid. zboru določila (sess. 14. c. 4): „Ako bi kdo trdil, da cerkveni mašniki (presbyteri ecclesiae), kteri se morajo po besedah sv. Jakoba za maziljenje bolnikov poklicati, niso od škofa posvečeni mašniki, ampak le občani večje starosti v vsaki občini, in da zato ni samo mašnik edini delivec sv. olja, naj se izobči.“

Za podeljenje poslednjega olja zadostuje en mašnik, in sicer tisti, pod kterega duhovno pastirstvo spada bolnik, ali kraj, kjer je bolnik; toraj popotnikom podeli sv. poslednje olje dušni pastir kraja, kjer popotnik bolan leží. Drugi mašnik bi sicer tudi veljavno podelil sv. volje, vendar mu je dopuščeno le, kadar je hitra potreba in nevarnost v odlogu, in ako je pooblaščen od dotičnega dušnega pastirja.

Dušni pastir ima ojstro zapovedano dolžnost sv. poslednje olje podeljevati svojim podložnim, kadar jim je potreba. Streči mu mora možki strežaj; ako bi nobenega možkega ne bilo, ne sme mu streči ženska, ampak mora sam vse opraviti in na molitve si odgovarjati.

Prejeti sv. poslednje olje sme vsak krščen človek, ki je bil sposoben greha in je za smrt bolan. To sledi iz zgorej omenjenih besedi sv. Jakoba: „Ako kdo izmed vas oboli . . .“, iz odloka Evgenija IV. do Armencev: „Ta zakrament se ne sme dati drugemu, kakor bolnemu, o kterega smrti se boji,“ in iz sklepa Tridentinskega zbora. Toraj sv. poslednje olje ne morejo prejeti majhni otroci, dokler niso pri pameti, blazni, ki niso nikdar na pameti bili; o kom se pa dvomi, je li bil na pameti, toraj sposoben za greh, podeli se mu pogojno.

Bolnikom popolnoma nezavednim, se podeli sv. olje, ako so pred nezavednostjo želeli prejeti ta zakrament, ali se kesali svojih grehov, ali vsaj toliko kristjansko živeli, da se sme soditi, da bi bili želeli prejeti sv. olje, ako bi bili nanj pomislili. Sploh se sv. olje podeli tistim bolnikom, kterim se je dala sv. odveza, primeri §. 203.

Podeli se sv. poslednje olje tudi bolnikom, o kterih se dvomi, ako so smrtno bolni ali ne; takim pa, ki niso bolni, ali imajo gotovo kmalo umreti, ali grejo v očividno smrtno nevarnost, se ne sme podeliti, n. pr. v smrt obsojenemu, vojakom pred bitko, mornarjem pri brodolomu itd. Pač pa se podeli njemu, ki ima prestati težko in nevarno operacijo, ker taki je gotovo bolan; tudi ostrupljenim, onemagajočim od starosti, ker je to tudi bolezen.

Poslednje sv. olje sme človek prejeti, kolikorkrat je za smrt bolan; v isti bolezni se pa ne sme večkrat prejeti, izven, ako je bolezen dolgotrajna, in se že kterikrat na bolje obrne, a potem zopet pohujša.

Da vredno prejme sv. olje, mora bolnik, kteri ima kak smrten greh, poprej opraviti spoved, ker je sv. olje neko dopolnilo spovedi; ako se ne more spovedati, naj obudi resnično kesanje čez svoje grehe, ki mu bodo po zakramentu sv. olja odpuščeni, ako mu niso po popolnem kesanju.

§. 213.

Učinek sv. poslednjega olja.

Sv. olje je zakrament živih, zato bolniku pomnoži milost posvečujočo in odpušča male grehe. Ako pa ima bolnik kteri smrten greh, ki ni bil po spovedi odpuščen brez zadolženosti bolnikove, (n. pr. zavoljo spovednikove pomanjkljivosti, ali ker se bolnik ni mogel spovedati itd.), mu sv. olje odpusti tudi smrten greh, ako ima zavoljo njega nepopolno kesanje, in v tem slučaju podeli milost posvečujočo na novo. Zato se more zgoditi, da je zveličan po sv. olju, ki bi bil brez sv. olja vedno pogubljen. Sv. olje odstrani posledice grehov, in sicer ne samo časne kazni, ampak tudi dušno slabost za dobro in nagnjenost volje za slabo.

Delujoče milosti, ktere sv. olje podeljuje, so posebno moč dušna zoper skušnjave hudobnega duha, zaupanje v usmiljenje božje, prebujenje ljubezni do Boga in odstranenje prevelikega strahu pred smrtjo; bolniku, ki je pobožno prejel sv. olje, se zdi, kakor da se mu je kamen odvalil od srca, in z mirno dušo pričakuje ločenje duše od telesa.

Ako bi bilo duši bolnikovi na korist, podeli sv. olje tudi zdravje telesno, vendar ne na enkrat na čudežni način, temveč polagoma s tem, da naravne moči podpera s čeznaravno svojo močjo. Zato tega

učinka ne more imeti pri tistih, pri kterih je bolezen že toliko napredovala, da brez čudeža več ozdraviti ne morejo.

Iz teh učinkov se pač vidi, kako potreben je zakrament sv. olja vsakemu bolniku, a nekterim celó sredstvo zveličanja. Razume se pa tudi, kako zelo se motijo, kteri hočejo, da naj se ta zakrament še le podeli, ko je že duša med zobmi, in morebiti bolnik že brez zavednosti.

Sv. mašnikovo posvečevanje.

§. 214.

Sv. mašnikovo posvečevanje je pravi zakrament.

Sv. mašnikovo posvečevanje je zakrament nove zaveze, v kterem prejemovalec dobi duhovsko oblast in posebno milost pomagajočo, da more prav obračati prejeto duhovsko oblast.

Mašnikovo posvečevanje je pravi zakrament, ker ima vse tri za vsaki zakrament potrebne reči: Vidno znamenje, nevidno milost božjo, in je postavljeno od samega Jezusa Kristusa.

Da mašnikovo posvečevanje deli nevidno milost, jasno uči sv. Pavelj, ki je pisal Timoteju I. 4. 14: „Nikar ne zanemarjaj milosti, ktera ti je dana po prerokbi s pokladanjem rok duhovstva“; in v drugem listu ga opominja, naj zbudi milost božjo, ktero je prejel s pokladanjem njegovih rok.

Da je mašnikovo posvečevanje od Jezusa Kristusa postavljeno, vidi se iz tega, ker je Jezus Kristus sam najprej odbral posebne može, kterim je dal duhovsko oblast, namreč posvečevati kruh in vino, odpuščati grehe, učiti, krstiti itd., in je gotovo hotel, da ta oblast za zmiraj ostane med ljudmi, ker jim bo zmiraj potrebna. Da jim je dal oblast na svoje mesto druge mašnike izvoliti in posvetiti, priča sv. pismo, ktero od aposteljnov postavljene in posvečene mašnike in škofe imenuje, da so od samega sv. Duha postavljeni (prim. Ap. dj. 20. 8), kar jasno dokazuje, da so aposteljni svoje naslednike in namestnike postavljali v imenu božjem, toraj vsled naredbe in povelja Jezusovega.

Šteje se 7 redov, kakor sedem stopnjic, po kterih se pride do vrhunca duhovstva; ti so:

Red vratarski (ostiariatus), ki daje oblast, odperati in zaperati cerkvena vrata, vredne pustiti v cerkev, a nevredne odgnati.

Red bralcev (lectoratus), ki daje posebno oblast, iz prižnice brati psalme in berilo, in učiti krščanski nauk.

Red zarotevalcev (exorcistatus), ki podeljuje posebno oblast, iz obsedenih ljudi izganjati hudiče (ta oblast se zdaj daje le mašnikom).

Red svetilcev (acolythatus), ki so pri sv. maši luči prižigali, svečnike prenašali, kadilnico oskrbovali, vino in vodo na altar donašali.

Subdiakonat, ki podeljuje oblast, pri sv. maši streči diakonu in s tem posredno mašniku, in pri slovesni maši brati berilo.

Diakonat, ki podeljuje oblast neposredno streči mašniku, pri slovesni maši peti evangelj, pridigovati in krstiti (vendar le v izvenrednem slučaju).

Presbyterat, ki podeli posebno oblast, kruh premeniti v presv. R. Telo in vino v presv. kri Jezusovo, in obodvoje darovati nebeškemu Očetu, grešnikom odpustiti grehe, z izgledom in naukom vernike voditi na stezi krščanskih čednosti proti večnemu življenju.

K tem sedmim redom pristopi kot dopolnenje red škofovski, ki daje posebno oblast, z mašnikovim posvečevanjem duhovsko oblast tudi drugim podeliti.

Tonzura je le pripravljanje na mašnikovo posvečevanje.

§. 215.

Tvarina in oblika.

Daljna tvarina pri ostiariatu so ključi cerkveni, pri lectoratu bralna knjiga, pri exorcistatu knjiga zarotitev, pri acolythatu glažki potrebni pri sv. maši in svečnik z ugašeno svečo, pri subdiakonatu kelih s pateno in episteljska knjiga, pri diakonatu škofovska desna roka in knjiga evangeljska, pri presbyteratu škofove roke, kelih z vinom in patena s hostijo.

Bližnja tvarina je izročenje pri vsakem redu omenjene daljne tvarine, in pri diakonatu in pri presbyteratu še posebej položenje škofovih rok na posvečenca.

Oblika so besede, s kterimi se dotična tvarina izročuje pri vsakem redu, in molitev, ktero moli posvečujoči škof, kadar roke poklada na posvečenca.

§. 216.

Delivec.

Delivec mašnikovega posvečevanja je sam škof, ker je Jezus Kristus samo aposteljnom in njihovim namestnikom izročil popolno oblast, kakor jo je sam imel od nebeškega Očeta. Tonzuro in štiri nižje rede sme podeliti navadni mašnik, ako je od papeža posebno pooblaščen.

Škof sme v mašnike posvetiti samo svoje podložne. Ako bi škof vedoma posvetil tujca brez dovoljenja lastnega mu škofa, imata po sklepu Trid. zbora (sess. 23. c. 4 de reform.) oba — škof in

posvečenec — kaznovana biti; in sicer škof celo leto nobenega posvetiti ne sme, posvečenec pa ne sme opravljati duhovske oblasti toliko časa, dokler mu tega njegov lasten škof ne dopusti.

Škofu za podložne se štejejo: a) Kdor je v škofiji dotičnega škofa rojen od staršev, ki imajo v tisti škofiji pravo ali začasno domovališče; kdor se rodi na popotovanju staršev, ne šteje se mu za rojstno domovino, kjer se je slučajno rodil, ampak kjer imajo starši svoje domovališče; b) kdor ima v dotični škofiji pravo (ne samo začasno) domovališče; c) kdor ima v dotični škofiji kteri beneficij.

Kdor želi biti posvečen v tuji škofiji, mora od svojega lastnega škofa imeti odpustno pismo. Ob času prazne škofije sme kapitularni vikar dati odpustno pismo; vendar, ako ni posebne potrebe, ne poprej, dokler že celo leto škofija nima svojega škofa. Papež sme odpustno pismo dati vsakemu po vsem svetu.

Samostanske duhovne posveti škof, v čegar škofiji je dotičen samostan, ako je dotičen posvečenec že storil slovesno obljubo (profess); ako je še le na poskušnji, sme biti posvečen le od svojega lastnega škofa, ali pa odpustno pismo prikazati.

§. 217.

Prejemovalec.

Prejemovalec mašnikovega posvečevanja je krščen možki, kteremu ne brani kakšen od cerkve določen zadržek in kteri ima potrebne lastnosti.

Ženske so vsled božje naredbe nesposobne za duhovstvo; sv. Pavel I. Cor. 14. 34: „Ženske naj v cerkvi molčé! Ni jim namreč dopuščeno govoriti, ampak podložne naj bodo, kakor postava zapové!“ Isto dokazuje nauk vseh cerkvenih očetov, zborov in vedna navada cerkvena.

Da pa kdo vredno prejme mašnikovo posvečevanje, mora biti: a) prost vsake nepravilnosti, vstavljenja, izobčenja; b) mora imeti zadostno, od cerkve določeno starost, in sicer mora za prejetje tonzure biti že pri pameti, za subdiakonat imeti začeto 22. leto, za diakonat začeto 23. leto, za presbyterat začeto 24. leto, za episkopat spolnjeno 30. leto; za male rede cerkev ni določila natančne starosti; c) mora imeti zadostne vednosti, potrebne za pravo spolnjevanje dolžnosti dotičnega reda, zato se za presbyterat zahteva veliko več znanosti, kakor za manjše rede; d) da je posvečen o pravem času in je med posameznimi redi postavna vmesna dôba; e) da z izglednim življenjem pokaže poklic za tako vzvišeni stan; f) da rede prejme po postavni vrsti, ne večjega pred manjšim; g) da pred mašnikovim posvečevanjem vredno prejme sv. obhajilo.

Čas, kedaj se imajo razni redi prejeti, je različen. Tonzura se sme prejeti v vsakem času; mali redi ali v nedeljo ali zapovedani

praznik, in sicer zjutraj; veliki redi med sv. mašo na kvaterno saboto, ali v saboto pred tiho nedeljo, ali na veliko saboto. Z dopuščenjem papeževim smejo se veliki redi podeliti tudi v nedeljah in praznikih, ki so še zapovedani ali že odpravljeni za ljudstvo.

Vmesna dôba za nižje rede ni določena, ampak na prosto voljo dopuščena posvečujočemu škofu; med nižjimi redi in subdiakonatom, med subdiakonatom in diakonatom, med diakonatom in presbyteratom vselej eno leto; vendar sme škof oziroma vmesne dôbe pregledati. Kdor bi dva nižja reda na en dan prejel, zapade kazni vstavljenja, in postane nepravilen za duhovski stan.

Najpotrebniša lastnost za vsakega posvečenca je poklic. Sv. Pavelj v listu do Hebr. 5. 4 pravi: „Naj nikdo ne seže po časti, ampak kdor je poklican, kakor Aron“. Ko so apostelnji namesto Iškarjota hoteli postaviti druzega apostelnja, molili so: „Ti, Gospod, pokaži, kterega si izvolil!“ in s tem so samo zapoved Jezusovo spolnjevali, ki jim je rekel: „Prosite Gospoda žetve, da pošlje delavcev na svoje polje!“

Znamenja, da je kdo poklican, so: a) Splošna sposobnost za duhovski stan, toraj, da nima nepravilnosti, a ima zadostnih vednosti; b) dober namen pri izvolitvi tega stanu, toraj namen povišanja časti božje, zveličanje bližnjega in sebe, ne pa zložno življenje, posvetna čast ali bogastvo; c) naklonjenost do tega stana.

Kdor je v duhovski stan stopil brez poklica božjega, naj skrbi, da si bo ta poklic pridobil, toraj popravil, v čem je pomanjkljiv. Gorjé mu, kdor nima poklica in si tudi ne prizadeva, ga dobiti! Cerkvi je v sramoto, vernim za pohujšanje in sebi za pogubljenje. Jezus Kristus ga imenuje tata in lupeža; (Jan. 15. 16): „Kdor v ovčarnico ne pride skoz vrata, tat je in lupež. Kdor pa vstopi skoz vrata, je ovčji pastir.“

§. 218.

Dolžnosti duhovnov.

Splošne dolžnosti duhovnov so: sveto življenje, samski stan (coelibat) in molitev brevirja.

Prva dolžnost je sveto življenje, ker imajo opravilo s svetimi stvarmi, kakor so sv. zakramenti in posebno nekrvava daritev sv. maše, in ker morajo vernike v dobrem podučevati in k svetosti napeljevati, a najzdatniši nauk je lep izgled. Zato pravi sv. Krizostom: „Duhoven mora živeti neomadeževano, da verniki v njega gledajo, kakor v sijajen izgled; ker zato nas je Bog odbral, da smo kakor goreče sveče in učeniki ostalih, da kakor angelji živimo na zemlji.“ Isto zapovedala je sv. cerkev v premnogih cerkvenih zborih, a posebno v Trid. pravi: „Duhovni, od Boga v njegovo službo poklicani, morajo svoje življenje in šege tako vravnati, da bodo v obleki, po-

našanju, hoji in govoru in v vseh stvareh dostojni, modri in polni bogoljubnosti!“

Samski stan (coelibat) je po cerkveni zapovedi zapovedan vsakemu, kdor je kteri višji red prejel (subdiakonat). Trid. zbor (sess. 24. c. 9) reče: „Ako bi kdo trdil, da se kleriki, postavljeni v višje rede, morejo oženiti in bi pogodba (ženitvena) veljavna bila, naj se izobči“. Kteri so še samo nižje rede prejeli, jim samski stan ni zapovedan, toraj je zakon veljaven, ako ga sklenejo. Postava o samskem stanu je cerkvena, zato od nje vrhovni poglavar oprostiti more; vendar, ako kterikrat oprosti, oprosti le s pogojem, da dotični ne sme več opravljati duhovske službe, dolžnosti duhovske (posebno molitev brevirja) mu ostanejo. Tako je Pij VII. zakone nekterih francoskih duhovnov, ki so se ob času prekucije oženili, veljavne storil — ali z omenjenim dodatkom.

Kdor je pa že oženjen, more prejeti mašnikovo posvečevanje le, ako njegova živeča žena zaobljubi zanaprej vedno čistost, ali v samostan stopi.

Brevir moliti morajo vsi: a) kteri so prejeli višji red (subdiakonat), čeravno bi bili od službe odstavljeni ali celo izobčeni; b) kteri imajo kak cerkveni beneficij, premda bi bili še le nižje rede prejeli; c) vsi samostanski, možki in ženske.

Kdor brevir ali od celega dne, ali znameniti del brez veljavnega uzroka opusti, ima velik greh. Znameniti del brevirja je ena hora, ali tretji del matutina.

Molitev je odločena na dotičen dan, toraj je po pretečenem času ne more nadomestiti, kdor jo je opustil o pravem času.

Brevir se mora opraviti tisti, kterega cerkveni direktorij lastne škofije predpisuje; toraj, kdor popotuje po tuji škofiji, mora opravljati brevir po predpisu svoje škofije, kdor se pa za stanovitno naseli v tujo škofijo, mu ta postane lastna oziroma brevirja.

Oziroma časa zapoveduje cerkev, da se ima matutin in laudes opraviti pred sv. mašo zjutraj, sme se pa tudi že poprejšnji dan po večernicah prejšnjega dne; urnice (horae) pred poldne, samo zadnje dve se smejo tudi še popoldne pred večernicami; večernice in kompletorij od poldne do polnoči.

Kdor ima dolžnost moliti brevir v koru, ga brez zadostnega uzroka ne sme doma opraviti; kdor pa nima dolžnosti kora, sme ga opraviti ali v cerkvi, ali doma v sobi, ali zunaj na pristojnem in tihem kraju — klečé, stojé, sedé ali tudi šetaje.

Moliti se mora z izgovarjanjem besedi, toraj ne samo z očmi, in nepretrgano celi oficij ali vsaj celo horo. Ako kdo iz zadostnega uzroka pretrga horo, nadaljevati jo mora potem od psalma, kterega je zadnjega vsega končal.

Moliti se mora pazljivo in pobožno, ker bi drugače ne bila molitev, ampak Boga razžaljivno žlobudranje.

Od molitve brevirja oprosti: nezmožnost fizična in moralična,

in odpust. Odpust od molitve brevirja sme dati papež v vsakem slučaju; škof le iz važnih uzrokov in začasno. (Natančniše določbe o brevirju uči liturgija.)

§. 219.

Učinek mašnikovega posvečevanja.

Sv. mašnikovo posvečevanje podeli: a) oblast duhovsko, ktere poglavitni deli so posvečevanje kruha in vina, darovanje, odpuščenje grehov; b) potrebna milost, da duhovsko oblast more vredno spolnjevati; c) pomnoženje milosti posvečujoče; d) neizbrisljivo znamenje.

Sv. zakon.

§. 220.

Sv. zakon je pravi zakrament.

Sv. zakon je zakrament nove zaveze od Jezusa Kristusa postavljen, kteri dvema kristjanoma, namreč možkemu in ženski, ktera se z nerazvezljivo zavezo vzameta za ves čas svojega življenja, podeli poleg pomnoženja posvečujoče milosti božje še posebno milost, s ktere pomočjo moreta dolžnosti svojega stanu zvesto spolnjevati.

Namen sv. zakona je pomnoženje človeštva po rojstvu, medsobna pomoč oziroma posvetnih stvari, in še več oziroma odgoje otrók, in sredstvo zoper nezdržnost.

Razne vrste zakona so:

a) Naravni zakon, sklenjen po postavah naravskih;

b) državljanski zakon, sklenjen po postavah državljanskih;

c) potrjen zakon, ki je po cerkvenih postavah sklenjen med dvema kristjanoma, kterima ne overa noben zadržek, in je tudi zakrament;

d) izvrševan zakon, ki je po cerkvenih postavah veljavno sklenjen, in je od oženjenih po telesnem spojenju dovršen;

e) domisliven zakon, ki je na zunanji videz sklenjen veljavno, ali ga skrivni ovrgovalni zadržek dela neveljavnega;

f) vestni zakon, kteri se po cerkvenem dopuščenju iz posebno važnih uzrokov sklene sicer pred župnikom in dvema pričama, vendar s pogodbo, da zmiraj ostane tajen; zato se zaročenca ne oklicčeta in zakon se ne vpiše v poročno knjigo, mora pa dotični župnik opis oženjenih, prič, kraja, časa ženitve poslati svojemu škofu, kteri zakon vpiše v zato odločeno knjigo, ktera mora biti zapečatena;

g) zakon na levo roko je zakon, sklenjen med dvema, ki sta jako različnega stanu; n. pr. ako se možki visokoplemenitega stanu

oženi z neplemenitim dekletom s pogodbo, da žena in otroci njeni iz tega zakona ne bodo prejeli imena in pravic po očetu, temveč le toliko imetka, kolikor ga jim v dotični pogodbi pripiše.

Sv. zakon (med kristjani) je pravi zakrament, ker je od Jezusa postavljen (v zakrament vzvišen), podeljuje milost božjo, in ima vidno znamenje.

Da je Jezus Kristus zakon postavil kot zakrament, da mu je obljubil posebno milost božjo, vidimo iz tega, ker je zakonu med kristjani dal dve posebni lastnosti — enojnosti in nerazvezljivosti — in s tem, da je to dvoje zapovedal, je sv. zakon povišal do evangeljske popolnosti, in mu naložil imenitne dolžnosti in večje težavnosti, kakor jih je imel poprej po naravni in Mojzesovi postavi, tako, da sv. Pavelj zakon imenuje podobo združenja Jezusovega s cerkvijo. Teh dolžnosti bi zakonski družeti z lastnimi naravnimi močmi ne mogli spolnjevati, zato jim je potrebna posebna pomoč božja — milost božja —, ktero je Jezus gotovo hotel tudi nakloniti oženjenim, ker ne zapoveduje več, kakor spolniti moremo; ako pa zapoved dá, dodá tudi svojo pomoč.

Cerkveni učeniki so zavoljo tega zakon imeli zmiraj za stvar sveto. Sv. Ambrož pravi, „da se prešestnik pregreši zoper Boga, prelomi postavo, milost zavrže in pri sv. zakramentu zgubi delež“. Sv. cerkev pa je v Tridentinskem zboru (sess. 24. c. 1.) določila: „Ako bi kdo trdil, da zakon ni resnično in v pravem pomenu eden izmed sedmih zakramentov evangeljske postave, ter od Kristusa postavljen, ampak, da je le od ljudi izmišljen in v cerkev vpeljan, naj se izobči.“

§. 221.

Tvarina in oblika.

Vidno znamenje sv. zakona obstoji v tem, da obadva zaročenca, ženin in nevesta, vpričo svojega župnika ali njegovega pooblaščenca in vpričo dveh prič, očitno in določno izrečeta, da se v zakon vzameta.

Daljna tvarina so telesa zaročencev; bližnja je nasprotno oddajanje prava na telesu; oblika je sprejetje tega prava, izraženo z besedami ali z drugim razumljivim znamenjem; delivec so sami oženjeni; prejemovalec je krščen človek, kterega ne ovira kaki zadržek.

Za veljavnost sv. zakona je neogibno potrebno pripravljanje obeh zaročencev, ktero mora biti: a) obestranski; ako bi le eden privolil, a drugi ne, ne bi veljal zakon;

b) za zdajnost, ako bi zaročenca privolila za prihodnost, bi bilo le zaročenje in ne zakon;

c) s premislekom in prostovoljno dano, ker je pogodba o najvažnejši stvari;

d) izraženo na zunanji način, z besedami ali z drugim razumljivim znamenjem; e) vpričo lastnega župnika in dveh prič; ta postava pa velja le v deželah, kjer je bil dotičen sklep Trid. zbora razglašen.

Ako kdo v zakon privoli s pogojem o pretečeni ali zdajni stvari, velja zakon, ako je pogoj spolnjen, nasprotno ne. Dokler se ne zna, je li pogoj spolnjen ali ne, dotična dva ne smeta živeti po zakonsko; ako pa vse eno zakon zvršita s telesnim spojenjem, odrečeta se s tem pogoju, in zakon postane po vsem veljaven. Pogoj o bodoči pošteni in dopuščeni stvari zakon nekako vstavi, dokler se stavljeni pogoj ne spolni; zato zaročenca do spolnitve pogoja ne smeta živeti po zakonsko, sme pa vsaka stranka pred spolnitvijo pogoja svoje privoljenje ovreči; ako pa zaročenca pred spolnitvijo pogoja zakon zvršita, se s tem odrečeta stavljenega pogoja, in zakon postane veljaven.

Ako je pogoj o prihodnji stvari grešen in nasprotuje enojnosti in nerazvezljivosti sv. zakramenta, zakonski zvestobi, rojenju in izgoji otrók, bil bi zakrament neveljaven.

Privoljenje se sme dati tudi po pooblaščencu, vendar le s škofovim dovoljenjem.

Ako bi zakonski po sklenjenem zakonu trdil, da je le videzno privolil, se mu pri zvunanji sodbi ne verjame, ako ne dokaže s prav očividnimi dokazi; ako je le kaj dvoma o resničnosti privoljenja, ostane zakon veljaven in potrjen, ker se v dvomu mora soditi, da je stvar prav storjena, in bi tudi družinsko življenje neizmerno trpelo, ako bi se takim prelahko verjelo. Pri vestni sodbi je pa to drugače; pri ti se mu mora verovati in naložiti, da mora privoljenje resnično ponoviti, in dokler ga ne ponovi, ne sme ne zahtevati, ne spolnjevati zakonske dolžnosti (zastopi se, da ne dobi odveze); od nedolžnega in po takem navideznem privoljenju goljufanega družeta se ne more zahtevati, da bi svojemu družetu verjel, da bi bil le navidezno privolil, čeravno s prisego potrjuje, zato brez greha sme zahtevati zakonsko dolžnost.

Nasprotno privoljenje obeh strank je neogibno potrebno za veljavnost sv. zakona, pričujočnost lastnega župnika pa le vsled cerkvene postave v deželah, kjer je bil dotičen sklep Trid. zbora razglašen. Vsaki veljaven zakon med kristjani je tudi zakrament, da „med verniki ne more biti zakona, ki bi tisti čas ne bil tudi zakrament," kakor pravi Pij IX.

§. 222.

Enojnost zakona.

Enojnost obstoji v tem, da je en možki oženjen v istem času na eno žensko. Mnogomoštvo v istem času je proti naravni postavi,

ker nasprotuje glavnemu namenu zakona — rojenju otrók. Mnogoženstvo v istem času je bilo v stari zavezi zavoljo trdosti srca onkratnih ljudi dopuščeno, a po Jezusu Kristusu, ki je prišel, da postavo dopolni, je prepovedano tako, da, ako bi oženjeni svojega zakonskega družeta odgnal, in bi z drugim sklenil zakon, bi drugi zakon popolnoma neveljaven bil, in medsobno življenje teh dveh ne zakonsko, ampak prešestovanje. Mnogomoštvo in mnogoženstvo nasledno, to je po smrti kterega zakonskega družeta, je dopuščeno, kakor uči sv. Pavelj (I. Kor. 7. 39): „Žena je navezana na postavo, dokler mož živi; ako njeni mož zaspi (umrje), je prosta, omoži se s komur hoče, samo v Gospodu.“

§. 223.

Nerazvezljivost.

Nerazvezljivost je dvojna, namreč oziroma zakonske zaveze in oziroma skupnega življenja, zadnji nasprotna je ločitev od postelje in mize.

Nerazvezljivost v pravem pomenu, to je oziroma zakonske zaveze, je verska resnica, potrjena s sv. pismom, z naukom in vedno navado sv. cerkve.

Jezus Kristus je v govoru do farizejcev, ki so ga zavoljo uzrokov odpustnega pisma skušali, določil, da mora biti v novi zavezi zakon zopet popolen, kakor ga je Bog iz početka postavil, ki je vstvaril možkega in žensko, ki sta postala dva v enem mesu, in je dostavil: „Kar je Bog združil, naj človek ne razdružuje“. Drugikrat je pa učil, da prešestuje nad svojo ženo, kdor se od nje loči in drugo vzame; zavoljo prešestovanja ali temu enako velikega uzroka sme se ločiti od zakonskega družeta, ali se ne z drugim poročiti, ako bi se pa v drugo poročil, bi prešestoval nad prvim. Da temu nauku ne ostane prav nobenega dvoma, je sv. Pavelj (I. Kor. 7. 10. 11.) še jasnejše govoril: „Tistim pa, ki so v zakonu, ne zapovem jaz, ampak Gospod, naj se žena od moža ne loči; ako se pa loči, naj ostane neomožena, ali naj se pomiri z možem. Tudi mož naj se ne loči od svoje žene.“ Enako učé cerkveni očetje in navada vseh časov, ki je v Trid. zboru (sess. 24. c. 7.) razglasila, da po evangeljskem in apostoljskem nauku se tudi zavoljo prešestovanja kterega zakonskega družeta, zakon ne more razvezati, in da tudi nedolžen druže, ki k prešestovanju ni dal nobenega uzroka, ne more stopiti v drugi zakon, dokler prvi zakonski druže živi, in izobči vsakega, kdor bi trdil, da se cerkev v tem nauku moti. Kako je sv. cerkev za nerazvezljivost sv. zakona zmiraj držala, kaže se posebno v borbi papeža Štefana III. s Karolom Velikim, in Klementa VII. s Henrikom VIII.

Zakonska zveza more se razvezati vendarle v treh slučajih,

Prvi slučaj zadeva zakon nevernikov. Ako en zakonski druže prestopi h kristjanski veri, a drugi ostane nevernik in neče več ž njim bivati, ali pa ga zavoljo kristjanske vere zasramuje in v spolnjevanju kristjanskih dolžnosti opovira, sme zakon razvezati in poročiti se za kristjana. Določno to uči sv. Pavelj (I. Kor. 7. 12.): „Ako ima kteri brat neversko ženo, in ta privoli ž njim živeti, naj je ne odpusti; .... ako se pa neverni (ali neverna) loči, naj se loči. Ni namreč sužnosti podvržen brat ali sestra (to je verni mož ali žena) v takih rečeh; ampak v miru nas je Bog poklical.“

Drugi slučaj je, ako je zakon veljavno sklenjen, vendar s telesnim spojenjem še ni zvršen, more se razvezati, ako bi eden zakonskih družetov stopil v samostan, in bi se s slovesnimi obljubami zavezal, — je družetu, ostavšemu med svetom, dopuščeno skleniti novi zakon.

Tretji slučaj je, ako papež zakon veljavno sklenjen in še ne izvršen, razveže, za kar mora imeti najvažnejše uzroke. Veljavno sklenjenega in izvršenega zakona tudi papež ne more razvezati.

§. 224.

Ločitev od mize in postelje.

Dasiravno se zakon ne more razvezati, in morata zakonska družeta skupaj in po zakonsko živeti, toraj spolniti zakonsko dolžnost, ako jo drugi zahteva, smeta se vendarle iz važnih uzrokov za določen in nedoločen čas ločiti od mize in postelje. Tako uči sv. cerkev, ktera v Trid. zboru izobčuje vsakega, kdor bi trdil, da se sv. cerkev v tem nauku moti.

Uzroki ločitve od mize in postelje so:

1. Obestransko privoljenje zakonskih družetov, ako ne eden ne drugi ni, v bližnji nevarnosti nezdržnosti.

2. Prešestovanje enega družeta daje nedolžni stranki pravico, ločenje od mize in postelje zahtevati za vse žive dni. Vendar ima ta uzrok le veljavo, ako se drugi druže ni morebiti poprej ravno tako pregrešil, ako svojemu družetu ni svetoval k prešestovanju, in ako mu tega že ni odpustil. Ceni se, da je zakonski druže odpustil prešestovanje svojemu družetu, ako je zakon še potem izvrševal, kadar je že za prešestovanje znal. Toraj nedolžni druže ni dolžen se ločiti od prešestnika, le pravico ima do ločitve.

3. Velika dušna ali telesna nevarnost; toraj ako eden druže drugega zapeljuje v grehe ali celo v krivoverstvo, ako mu po življenju streže, ga neodjenljivo sovraži, ali ga surovo napada in trpinči.

Pri vsem tem je pa razločen zakon le veliko zlo, odgoja otrók in gospodarstvo trpi škodo, razločenca sta izpostavljena mnogim grešnim priložnostim in soseski se daje veliko pohujšanje; zato mora biti skrb cerkvenih poglavarjev, da se zakonski ne razločujejo, a razločeni da sa zopet zedinijo.

§. 225.

Zaroka.

Zaroka je resnična in nasprotna obljuba za prihodnji zakon med dvema osebama, ki ste sposobni za zakon, storjena s premislekom in prostovoljno, in izražena z zunanjim razumljivim znamenjem. Zaroka je toraj neka pogodba za prihodnji zakon.

Da je zaroka veljavna, biti morate obljubujoči osebi po pravu sposobni za medsobni zakon, to je, ovirati jima ne sme noben zadržek. V tem oziru veljavne zaroke storiti ne morejo blazni, pijani, gluhomutasti, ki so tudi slepi, otroci do sedmega leta. Zaroka storjena po 7. letu obdržati se ima do odraščenosti (pubertas); tistikrat pa se sme ali ponoviti, ali pa razvezati.

Ako je zaroka storjena med dvema osebama, kterima kak zadržek overa stopiti v medsobni zakon, je treba razločiti, kakšen je zadržek. Ako zadržek sama zaročenca odpraviti moreta, ali s časom sam mine, n. pr. zadržek mladoletnosti, prepovedanega časa itd., velja zaroka. Ako se zadržek ne more drugače odpraviti kakor z odpustom po cerkveni oblasti, a cerkvena oblast od takega zadržka navadno ne dá odpusta, ne velja zaroka. Ako zaročenci zaroko storé s pogojem, ako bodo od dotičnega zadržka odpust dobili, morajo zanj prositi in čakati vspeh prošnje; ako je uslišana, velja zaroka, ako ni, ne. Ako pa je zaroka storjena brezobzirno na zadržek, in brez pogoja o odvezi, zaroka ne velja, ker je o stvari nedopustljivi.

Obljuba mora biti resnična, z notranjim pritrjenjem, ne samo v šali ali samo na videz. Ako pa bi kdo trdil, da je obljubil samo na videz, se mu pri zunanji sodbi ne veruje, toraj mora obljubo spolniti, to je v zakon vzeti osebo, s ktero je storil zaroko, ali pa ji povrniti vso škodo, ki jo je imela s tem, da je od zaroke odstopil. Toliko več mora zaročenec v zakon vzeti zaročnico, ktero je s svojo neresnično obljubo v nečisti greh zapeljal.

Obljuba mora biti nasprotna od obeh strank; toraj ne bi veljala zaroka, ako ena stranka obljubi, druga pa nič ne obljubi, čeravno obljubo sprejme. Mora biti v istem času storjena od obeh strank; toraj ako je včeraj J. obljubil, da bo M—o vzel v zakon, ta pa ni nič rekla, da tudi ona hoče njega — danes ni dolžen še obljubo držati, ako mu M. nasprotno obljubi, da ga bo vzela za moža; izven slučaja, ako bi bil J. včeraj obljubil, da bo njeni odgovor oziroma obljube počakal, dokler se ne izreče.

Obljuba mora biti storjena med dvema določenima osebama; toraj ne bi bila veljavna zaroka, ako bi kdo obljubil, da bo med dvema sestrama eno vzel, čeravno bi mu obe nasprotno obljubile, da ga bo vzela, ktero bo izbral.

Za veljavnost zaroke se ne zahteva dovoljenje staršev; vendar, ako iz pravičnega uzroka ugovarjajo proti zaroki, smejo zahtevati,

da se razveže, tolikoveč, ako zaročenci še niso polnoletni. (Instr. §. 10.): „Zaroka storjena od takih, ki so še pod očetovo oblastjo, ima se razvezati, ako starši zavoljo pravičnih uzrokov nasprotujejo.“

Ako starši za svoje otroke storé zaroko, zaroka ne velja, ako otroci niso pričujoči, dokler sami ne privolijo isti zaroki; velja pa, ako so pričujoči in nič ne nasprotujejo.

Pogojna kazen pri zarokah je neveljavna in nedopustljiva, toraj se ne more izterjati ne po zunanji sodbi, ne na vesti. Aro sme se dati in vzeti, ker je nekaka zagotovščina — kavcija; kdor po svoji krivdi odstopi od zaročne obljube, zgubi aro, ne pa, kdor brez svoje krivde zaroke spolniti ne more.

§. 226.

Učinek zaroke.

Prvi učinek je dolžnost zaročniška, po kteri mora vsak zaročnik svojemu zaročencu obvarovati zvestobo, tako, da zaročnikov nečisti greh s ktero drugo osebo ni samo greh proti čistosti, ampak tudi proti pravici.

Zaročnika morata zaročno obljubo spolniti, toraj se pozakoniti, in sicer v določenem času, ako je bil določen; ako pa ni bil čas določen, morata se pozakoniti precej, ko ena stranka iz pametnih uzrokov zakon zahteva, a druga nima večjih uzrokov za odlog zakona.

Zaroka napravi zabranivni zadržek zakonu s ktero drugo osebo; a zakonu z osebo bližnje rodbine zaročenca je ovrgovalni zadržek javne spodobnosti, kar bo jasnejše razloženo pri zadržkih.

Ako bi kteri zaročenec storil zaroko z drugo osebo poprej, kakor je prva zaroka razvezana, je druga zaroka popolnoma neveljavna.

§. 227.

Razveza zaroke.

Zaroka se razveže: a) ako obe stranki v to privolite;

b) ako po storjeni zaroki nastane kak zadržek zakonu med tema dvema zaročencema. Ako je dotičen zadržek nastopil po krivdi ene stranke, mora biti druga stranka odškodovana. Ako je zadržek neodvezljiv, zaroka popolnoma preneha, n. pr. ako eden zaročencev stopi v samostan, ako zaročnik prejme višje rede itd.; ako je zadržek odvezljiv, zaroka preneha za nedolžno stranko; za stranko, po ktere krivdi je zadržek nastal, pa zaroka še velja, toraj mora za odpust zadržka prositi, ako nedolžna stranka zahteva;

c) ako se spolni razvezivni pogoj zaroke.

Nekteri uzroki pa samo eni stranki dajo pravo razvezati zaroko, namreč: a) ako ena stranka zaročno zvestobo prelomi z ne-

spodobnim obnašanjem, z nečistim grehom, s storjeno zaroko z drugo osebo;

b) ako ena stranka zapreči, da se zakon ni mogel skleniti v določenem času, ali brez vednosti druge zaročne stranke odide v daljne kraje in ni upanja, da bi se kmalo vrnil;

c) ako pri eni stranki po zaroki nastopijo, ali se še le objavijo, čeravno so že poprej bile, tako važne premembe, da druga stranka ne bi bila storila zaroke, ako bi bile te premembe že pred zaroko znane. Take velevažne premembe so oziroma telesa in zdravja: Sv. Valentina bolezen, velika pokvečenost, blaznost, francozi, ali ktera druga neozdravljiva bolezen; oziroma nravnosti, ako je ali postane zaročnik zapravljivec, pijanec, igralec, okruten, ako stori hudodelstvo, ki mu pošteno ime odvzame, ako vero zataji; oziroma imetka, ako eden zaročencev iz bogatega postane revež, ako je lažnjivo trdil, da je bogat;

d) ako se po natančnem razsodku vseh okoljščin more soditi, da zakon ne bo srečen, sme se tudi zaroka razvezati.

Ti uzroki dajo pravico, razvezati zaroko samo tisti stranki, pri kteri se dotična prememba ni storila; ako toraj ta stranka zaroke neče razvezati, jo druga stranka, pri kteri so se imenovane premembe storile, ne sme in ne more.

Pravico, razvezati zaroko, zgubi nedolžna stranka, ako po spoznani spremembi le še zaroko potrdi ali z besedo, ali z drugim razumljivim znamenjem, ali celo z nečistim grehom, storjenim z zaročeno stranko.

O zaobljubi vedne čistosti se opomni, da zaroka ne velja, ako je bila poprej storjena zaobljuba; ako zaobljuba sledi zaroki, jo razveže, vendar mora dotičen zaročenec popraviti škodo druge stranke.

§. 228.

Oklici.

Oklici so bili že davno v navadi, da je vsaki, kteri je za kak zadržek znal, imel priložnost nasprotovati zakonu oklicanih. Občni cerkveni zbor Lateranski IV. je oklice za vse ojstro zapovedal; Trid. zbor je to zapoved ponovil in natanko določil, da, kteri se hočejo pozakoniti, morajo biti od svojega župnika javno oklicani v treh za vrstjo sledečih praznikih v cerkvi med sv. mašo.

Oklici sicer niso neobhodni za veljavnost zakona, temveč so potrebni, ker jih cerkev ojstro zapoveduje in velike kazni žuga tistim, kteri jih ne spolnijo.

Ker je postava cerkvena, tudi cerkev sme odpustiti oklice. Odpust dá škof zaročnikov; ako sta zaročenca iz dveh različnih škofij, dasta odpust oba škofa, ali pa le eden, drugi pa dá spričalo, da v njegovi škofiji proti zakonu dotičnih ni zadržka. V nekterih

krajih pa imajo škofje med seboj pogovorjeno, da zadostuje, ako samo škof enega zaročenca dá odpust za obe stranki.

Kdor hoče dobiti odpust od oklicov, mora imeti važne uzroke, in sicer toliko večje, kolikor več oklicov se odpusti.

Uzroki odpusta od vseh oklicov so: a) ako se zaročenci, ki imajo nezakonske otroke, hočejo pozakoniti na smrtni postelji, in je nevarnost smrti v odlogu; b) ako se dve osebi, ki ste se lažnjivo kazale kot mož in žena, in so jih ljudje tudi za take imeli, želite pozakoniti; c) zaročenci iz vladarskih rodovin sploh dobé odpust od vseh oklicov, ker se zakoni med njimi sklepajo očitno in večjidel z dolgimi javnimi pripravami.

Uzroki odpusta enega ali dveh oklicov so: a) nevarnost dušna; b) nevarnost osramotenja, n. pr. ako je zaročnica že visoko noseča, ako sta zaročenca različnega stanu ali jako različne starosti; c) nevarnost škode na imetku, ako bi se zakon odlašal; d) nevarnost hudobnega nasprotovanja zakonu; e) pomanjkanje časa.

Oklici so zapovedani tudi po cesarski postavi; odpust dá od enega oklica c. kr. okrajno glavarstvo, od več pa c. kr. deželno namestništvo.

Oklici morajo biti v župniški cerkvi domovališča zaročencev. Domovališče je pravo ali le začasno. Pravo domovališče je tisti kraj, kjer kdo zmiraj ali sploh prebiva, da se reče, da popotuje, kadar ni na tem mestu. Čeravno od tega kraja za več časa odide, pa si obdrži stanovanje sebi ali družini, mu je še zmiraj pravo domovališče. Začasno domovališče je kraj, kjer kdo sicer ne misli se zmiraj vstanoviti, vendar se ondi loti takega opravila, da mora tam več časa prebivati, n. pr. začasno domovališče ima učenec, kjer v šolo hodi, vojak, kjer je nastanjen, uradniki, kjer zavoljo izvenredne službe več časa prebivajo, hlapci in dekle v kraju službe. Nima pa začasnega domovališča popotnik, ki na kterem kraju več časa ostane. Iz tega se vidi, da je razloček med domovališčem in rojstnim krajem, in krajem, kjer ima kdo meščanstvo, ali kjer slučajno nekaj časa prebiva.

Ako imata zaročenca samo pravo domovališče, oklicana morata biti samo v tem kraju. Ako imata pravo in začasno domovališče, oklicana morata biti v obeh krajih.

Ako ima kteri zaročenec pravo in več začasnih domovališč, okliče se samo v pravem in v enem od začasnih domovališč, ako na kterem od teh dveh mest že vsaj 6 tednov prebiva; ako na nobenem teh dveh mest 6 tednov ne prebiva, mora se oklicati tudi tam, kjer je zadnjič skoz 6 tednov prebival.

Ako ima kteri zaročnik samo začasno prebivališče, in je tam že celo leto prebival, se samo tam okliče; ako tam še ni celo leto prebival, se okliče v kraju, kjer ima meščansko pravico; ako je nima nikjer, se okliče tudi v njegovem rojstnem kraju.

Kdor nima ne pravega ne začasnega domovališča, okliče se

tam, kjer prebiva ob času oklicev, in v kraju, kjer ima meščansko pravico; ako je nima nikjer, v njegovem rojstnem kraju.

Oklici morajo biti v treh za vrstjo sledečih zapovedanih praznikih; vendar mora biti ali med prvim in drugim, ali med drugim in tretjim praznikom vsaj en nepraznik vmes.

Ako se zaročenca 6 mesecev po oklicih ne pozakonita, morajo se oklici ponoviti; škof pa sme za ponovljenje oklicov tudi krajši čas določiti, — rimski obrednik določuje 2 meseca.

Oklici morajo biti med sv. mašo župniško, toraj po pridigi, ali precej po evangelju, ako pridige ni; iz važnega uzroka smejo biti popoldne pri blagoslovu; n. pr. ako bi se bili dopoldne pozabili, a zaročenca imata vse pripravljeno za poroko drugi dan.

Oblika oklicov mora biti taka, da poslušalci razumejo, kteri se mislijo poročiti, kterikrat so oklicani in dostavi se opominj, naj vsaki naznani zadržek, ako za kterega vé.

Ako se med oklici obznani kteri zadržek, prenehati morajo oklici, dokler zaročenca ne dobita odpusta od dotičnega zadržka.

Oklici so zavoljo tega, da bi se bolj gotovo zaznal vsaki zadržek, zato naj dušni pastirji pri priložnosti podučé svoje podložne o zadržkih proti zakonu. Župnik se pa ne sme zanašati samo na oklice, ampak mora poprej, kakor zaročence vpiše v oklicno knjigo, izpraševati jih, ako jim ni znan kakšen zadržek in jih opomniti, da jim ne bi veljal zakon, ako bi ga sklenili zamolčavši kteri ovrgovalni zadržek.

§. 229.

Zadržki proti zakonu.

Zadržek je pomanjkanje kterega pogoja, stavljenega od zadevne postave za veljavnost in dopustljivost zakona.

Zadržek je zabraniven ali ovrgovalen. Zabraniven samo brani, da se zakon ne sme skleniti, ako se pa vkljub prepovedi sklene zakon, vse eno velja. Ovrgovalni zadržek pa zakon tako brani, da zakon ni veljaven, ako se sklene z ovrgovalnim zadržkom.

Zadržek je naraven, ako je stavljen od naravske postave; pozitiven, ako je stavljen od pozitivne postave, ki je cerkvena in državljanska, in po nji zadržek cerkven ali državljansk.

Zadržek je očiten, ako je tak, da je po svoji naravi ali po okoljščinah znan drugim ljudem; ali se vsaj na zunanji sodbi dokazati more; skriven zadržek je, za kterega ljudje sploh ne znajo, ali vsaj tako malo od njih, da se tajiti more in se pri zunanji sodbi ne more dokazati.

Ovrgovalni zadržki so ali javnega ali zasebnega prava, kakor so stavljeni ali za občno ali za zasebno korist.

Zadržki (ovrgovalni) so odpustljivi in neodpustljivi.

§. 230.

Zabranivni zadržki.

Zabranivni zadržki cerkveni so peteri, namreč: Prepoved cerkvenih poglavarjev, prepovedani čas, zaobljuba, mešana vera zaročencev, pomanjkanje oklicov.

1. Prepovedati kteri zakon sme: a) papež z dodatkom, da bi bil zakon neveljaven, ako bi se vse eno sklenil; b) škof brez omenjenega dodatka, ako je vtemeljena sumnja, da dotičnima zaročnikoma opovira kakšen zadržek, ali je vtemeljen strah, da bodo iz dotičnega zakona prišli veliki prepiri ali pohujšanje; c) župnik zaročnikom sme in mora včasih vstaviti oklice in odložiti poroko, ako n. pr. zaročenca nista prinesla potrebnih spričeval, ako ne znata zadosti krščanskega nauka itd.

2. Prepovedani čas za poroko je od prve adventne nedelje do sv. treh kraljev, in od pepelnice do osmine po Veliki noči. V tem času je po cerkveni postavi prepovedano, slovesno obhajati ženitve; toraj blagoslovljenje neveste pri sv. maši, slovesno vpeljanje v cerkev in domu, ženitvena gostija, ples. Po navadi in po škofijskih določbah je pa skoraj povsod tudi tiho obhajanje ženitve prepovedano; toraj se mora vsakako prositi za odpust od tega zadržka, ako bi koga okoljščine silile, da bi se moral v prepovedanem času pozakoniti.

3. Zaobljube, ktere v zakon stopiti branijo, so: zaobljuba samskega stanu, vednega devištva, se posvetiti duhovskemu stanu, in stopiti v samostan; semkaj spada tudi zaroka storjena z drugim.

a) Kdor je storil zaobljubo vedne čistosti, in brez odpusta stopi v zakon, greši, ker bo prelomil obljubo storjeno Bogu, ali dolžnost proti zakonskemu družetu; zato brez odpusta zakonske dolžnosti ne sme zahtevati, spolniti jo pa mora. Ako bi njegov zakonski druže zgubil pravico na zakonsko dolžnost (po prešestovanju), mora se popolnoma zdržati, (ki je storil omenjeno obljubo). Ako njegov zakonski druže umrje, zadobi storjena zaobljuba popolno pravico, toraj se z drugim ne sme pozakoniti, ako ne dobí odpusta od papeža.

b) Kdor je storil zaobljubo samskega stanu, greši, kadar se pozakoni, vendar potem sme izvrševati zakon, ker je zaobljuba postala nemogoča.

c) Kdor je storil zaobljubo, da bo stopil v duhovski stan in se poroči, greši; po poroki sme zakon izvrševati, ker je zaobljuba postala nemogoča; vendar trdijo nekteri nravoslovci, da je pred izvrševanjem zakona še zmiraj dolžen obljubo spolniti, ako je mogoče, to je, ako mu dopusti nevesta.

d) Kdor se je zaobljubil, da bo stopil v samostan, greši, kadar se pozakoni in pri prvem izvrševanju zakona; po smrti zakonskega družeta oživi zaobljuba.

e) Zaroka stori zakon z drugim nedopustljiv; zato mora župnik, ako mu je zaroka znana, nasprotovati takemu zakonu še poprej, kakor se dotičen zaročenec oglasi za svojo pravico, ker je proti pravici dati drugemu, kar se je že komu obljubilo.

Ako se proti zakonu, komur je zaroka braniven zadržek, oglasi dotičen zaročenec, mora župnik okoljščine natanko razgledati, da spozná, zakaj on, ki se hoče pozakoniti z drugo osebo, ne drži prve obljube. Morebiti taji veljavnost prve zaroke, ali trdi, da je prva zaroka razvezana, čeravno je bila veljavno sklenjena. Ako neveljavnost zaroke dokaže, ali za razvezo zaroke zadostnih uzrokov navede, naj se druga stranka o tem poduči, in pravde je konec. Ako je zaroka veljavna, ali dvomljiva, naj poskusi stranke pomiriti; ako jih pomiriti ne more, naj vstavi oklice in vso pravdo, razjasnjeno z vsemi okoljščinami, pošlje na škofijsko ženitveno sodnijo v razsodbo. Ako se gotovost dobiti ne more, sodi se za svobodo zakona.

Poroka se ne odloži, ako je očividno, da dotična oseba opovira samo iz hudobije in škodoželjnosti, kar se posebno iz tega spozna, da se oglasi še le po tretjih oklicih, kadar je za ženitev že vse pripravljeno, in bi se poprej oglasiti mogla. Tudi se poroka ne odloži, ako dotična oseba ne zahteva toliko zakon za sebe, temveč le odškodnino; v tem slučaju se stranke pošljejo k državljanskemu sodniku, ako jih župnik z lepo pogoditi ne more.

4. Zadržek mešane vere je cerkev postavila: a) zavoljo nevarnosti zanemarjanja vere od katoliške stranke; b) zavoljo nevarnosti slabe kristjanske odgoje otrók iz takega zakona; c) zavoljo grešnega občevanja z nekatoličanom v svetih stvaréh.

Ako se v posebnem slučaju posebno prva dva uzroka odstraniti moreta, ali se vsaj bližnja nevarnost premeni v daljno, papež, oziroma škof (s preročeno oblastjo) podeli odpust od tega zadržka. Obljubiti pa morata zaročenca, in v nekterih krajih obljubo s prisego potrditi, da a) nekatoliška stranka ne bo motila katoliške v spolnjevanju katoliških dolžnosti; b) da bodo vsi otroci odgojeni v katoliški veri; c) da se bo katoliška stranka prizadevala nekatoliško spreobrniti h katoliški veri.

Po dobljenem odpustu se dotičniki pozakonijo, in nevesta se ne blagoslovi pri sv. maši. Ako so se taki zaročniki že poprej pustili poročiti od nekatoliškega duhovna in se potem mislijo poročiti tudi katoliško, jih katoliški župnik ne sme djansko poročiti, ampak mora se pri poroki kot potrjena priča samo pasivno zadržati. Ako zaročniki nočejo dati zgorej omenjenih obljub, in se previdi, da bo večje zlo sledilo iz nedopuščenja zakona, kakor ako se dopusti, sme po dobljenem odpustu katoliški župnik pri poroki brez cerkvene svečanosti pasivno, kot potrjena priča, pričujoč biti.

Zabranivni zadržki postavljeni od države so: Za mladenče, dokler niso prestali tretjega vojaškega nabiranja; za vdove čas žalosti po prvem možu posebno iz tega uzroka, da se za otroka, ki

bi se morebiti rodil, zna, kdo mu je oče, kar je potrebno znati zavoljo dedščine. Državna oblast žuga velike kazni, kdor bi prestopil njeno postavo o zadržkih, ne samo poročenim, ampak vsem, ki so djansko pomagali, toraj pričam, staršem, zaštitnikom in poročevavšemu župniku.

§. 231.

Ovrgovalni zadržki.

Ovrgovalni zadržki cerkveni so ali zasebnega ali javnega prava Zasebnega prava so: 1. Pomota. 2. Sila in bojazen. 3. Stan sužniški. 4. Pomanjkanje stavljenega pogoja. 5. Nezmožnost.

Javnega prava so: 1. Nedorašenost in nesposobnost za veljavno privoljenje. 2. Pomanjkanje kristjanske vere pri eni stranki. 3. Vez (zakonska, mašnikovega posvečevanja in slovesne obljube). 4. Storjena pregreha. 5. Posilno ugrabljenje neveste. 6. Sorodstvo (krvno, duhovno in postavno). 7. Svaštvo. 8. Javna spodobnost. 9. Skriven zakon.

§. 232.

Zadržki zasebnega prava.

1. Pomota. Zavoljo pomote je zakon neveljaven, ako pomota obstoji oziroma osebe ali pa oziroma take lastnosti, brez ktere oseba ni več tista, s ktero se je hotel dotični pozakoniti. Pomota oziroma osebe je, kadar se kdo hoče pozakoniti z določno osebo, pa se po pomoti ali po slepariji drugih poroči z drugo. Samo pomota o okoljščinah, lastnostih in imenu ne ovrže zakona; izven okoljščina sužniškega stanu, in ako kdo ktero lastnost stavi kot pogoj, brez kterega dotične osebe ne vzame v zakon. Toraj, ako se kdo, ki svoje zaročnice ne pozna, misli poročiti z Ano, pa se mu podtakne Marija, ne velja zakon, ker je pomota oziroma osebe. Ako je pa poznal zaročnico, pa je mislil, da je Ana, a v resnici je Marija, velja zakon, ker je pomota le o slučajni stvari, o imenu. Ako se kdo poroči z vdovo, za ktero misli, da je še devica, velja zakon, ker okoljščina vdovstva ne premeni osebe. Ako se kdo poroči z osebo dobro poznano po licu, ki se lažnjivo imenuje plemenitega stanu, velja zakon; neveljaven bi bil, ako bi stavil pogoj, da jo vzame, ako je res plemenitega rodu.

2. Sila. Zunanje fizično prisiljenje ovrže zakon, ki mora biti prostovoljno privoljenje. Ovrže ga tudi moralično prisiljenje, ako iz njega sledi tak strah, da je prosta volja znatno omejena. To prisiljenje mora biti veliko, da bi ganilo tudi pametnega moža; mora biti krivično; mora biti storjeno od zunanje osebe in z namenom,

dotičnega s tem v določen zakon prisiliti. Ako je prisiljenje malo, iz kterega izvira le mala bojazen, ktero pameten človek prezirati more; ako je prisiljenje pravično; ako izvira iz notranjega istega dotičnika; ako ni storjeno z namenom v določen zakon prisiliti — ne ovrže zakona. Zakon sklenjen zavoljo spoštovanja do staršev, ali iz bojazni pred razžaljenjem staršev, velja; ako bi pa starši svojo željo oziroma zakona izpeljati hoteli s silo, toraj z žuganjem, tepeži itd., velja ravno kar omenjeno pravilo o sili.

3. Stan sužniški ene stranke ovrže zakon s svobodnim, ki te okoljščine ni poznal. Ta zadržek se zdaj pač težko več pripeti, posebno v naših krajih je nemogoč, ker je med izobraženimi narodi sužnost odstranjena.

4. Pomanjkanje stavljenega pogoja. Pogoj je ali o stvari pretekli, sedanji ali o prihodnji; je o stvari mogoči ali nemogoči, ktera se ali zavoljo fizične nemogočnosti storiti ne more ali zavoljo nravnostne postave storiti ne sme; toraj se grešni pogoji štejejo za nemogoče, posebno tudi pogoj, ki se protivi bistvu zakona. Pogoj je zadrživen, ki veljavnost in učinek zakona vstavi, dokler se pogoj spolni ali ne, n. pr. vzamem te v zakon, ako boš imela 1000 gold. dote; ali je razveziven, ki ne zadržuje veljavnosti zakona, ampak si pridržuje pravo razvezati zakon, n. pr. vzamem te, dokler ne storiš prešestva.

Glavno pravilo oziroma pogojev je, da se sploh pri poroki ne sme stavljati pogojev, ako pa le ni drugače, sme se ga staviti s škofovim dopuščenjem. Pogoj, ako je dopuščen, povedati se mora pred lastnim župnikom in pričama, ki ste priči ženitve.

Zakon sklenjen s pogojem proti bistvu zakona, ne bi bil veljaven, isto s pogojem razvezivnim, ker je razvezivni pogoj proti bistveni lastnosti zakona, proti nerazvezljivosti; zato se taki pogoji nikdar ne dopusté.

Pogoj o dopustljivi pretečeni ali sedanji stvari stori zakon veljaven, ako je spolnjen, in neveljaven, ako ni spolnjen. Oženjeni morajo se zdržati zakonskega prava, dokler ne dobé gotovosti o spolnjenem pogoju.

Pogoj zadrživen o prihodnji mogoči in dopustljivi stvari zadržuje veljavnost zakona, dokler se pogoj ali spolni, ali ne. Ako pred spolnjenim pogojem ena stranka stopi v drugi zakon, je ta (drugi) zakon veljaven, čeravno nedopustljiv; ako pa oženjeni s pogojem o prihodnji stvari poprej izvršujejo zakon, kakor se je pogoj spolnil, se s tem odrečejo stavljenemu pogoju, in zakon je veljaven, čeravno bi se potem pogoj ne spolnil.

5. Nezmožnost zakon izvrševati, ki se razloči od nerodovitnosti, je naravska, ako izvira od narave dotičnega, slučajna, ako izvira od zunanjega uzroka, n. pr. od bolezni, od vdarca; je začasna ali vedna, ako se s časom ali z umetnostjo dá odstraniti, ali nikdar; je brezobzirna ali obzirna, toraj le oziroma ktere

določene osebe; je predhodna ali naslednja zakonu; je gotova ali dvomljiva.

Nezmožnost predhodna, vedna in gotova stori zakon neveljaven; in sicer ako je brezobzirna, ga stori neveljavnega z vsako osebo, ako je le obzirna, ga stori neveljavnega z dotično osebo.

Nezmožnost naslednja, čeravno neozdravljiva, ne stori zakona neveljavnega, samo njegovo izvrševanje stori nedopustljivo; (taki zakonski morajo živeti kot brat in sestra; ako je nevarnost za nezdržljivost, treba, da se ločijo od mize in postelje.)

Ako je nezmožnost dvomljiva, in se za njo zna pred zakonom, se mora zabraniti zakon; ako se spozna še le po sklenjenem zakonu, velja zakon.

Opazka dušnemu pastirju po Gousset-u: „V ti zadevi, ki je tako velike važnosti in posebno težavna, naj se spovednik varuje, da ne bo samolastno kaj določil, temveč naj slučaj dobro pregledan s pojasnjenimi vsemi okoljščinami oznani škofu, kterega skrb bo, da bo po dotičnih postavah odločil, kaj se ima storiti. Sicer mislim, da moder in razborit spovednik zakonske ne bo popraševal po nezmožnosti, tudi tiste ne, za ktere ima sumnjo, da so nezmožni, in, ako bi ga sami za svèt prašali, ne bo jim odločno odgovoril, dokler se ni posvetoval s škofom.“

Nerodovitnost ni zadržek proti veljavnosti zakona, toraj je veljaven tudi zakon sklenjen med starci.

§. 233.

Zadržki javnega prava.

1. Nedorašenost in nesposobnost za veljavno privoljenje.

Sploh se sodi, da dečki do spolnjenega 14. leta in deklice do spolnjenega 12. leta niso ne fizično zmožni izvrševati zakon, ne moralično sposobni, da bi spoznali dolžnost zakona, zato se sploh zakon pred temi leti ne more veljavno skleniti. Vendar se v posebnih slučajih dogodi, da je kdo že pred omenjenim letom fizično zmožen in moralično sposoben, kar nravoslovci imenujejo, da hudobija nadomesti leta; in tudi v tem slučaju se zakon ne more veljavno skleniti, dokler dotični nima dovoljenja od svojega škofa ali od papeža.

Druge vrste nesposobni, dati veljavno privoljenje, so blazni; ako so vedno blazni, ne morejo nikakor skleniti veljavnega zakona; ako se jim le včasih pamet zmeša, so za veljaven zakon sposobni, kadar so pri pameti; vendar ga smejo skleniti le s škofovim dovoljenjem.

Zakon je tudi neveljaven, ako je kdo med sklenitvijo zakona nesposoben, dati veljavno privoljenje, n. pr. ako bi bil toliko pijan, da ne zna, kaj govori.

2. Pomanjkanje kristjanske vere pri eni stranki je ovrgovalen zadržek proti zakonu kristjanskemu. Ta zadržek obstoji med krščenim in nekrščenim; toraj med katoličanom in nevernikom, med katoličanom in tistimi krivoverci, kteri ne podeljujejo veljavnega krsta, in med krivovercem in nekrščenim. Zadržek ta je postavljen od cerkve, zato more papež dati odpust od njega.

Da se dobi odpust od tega zadržka, mora biti: a) velevažen uzrok za sklenitev zakona, b) odstranjena mora biti za kristjansko stranko nevarnost oziroma vere; c) obljubiti morajo zaročenci, da bodo vsi otroci, toraj dečki in deklice, odgojeni v katoliški veri. Iz tega se vidi, kako jako se motijo, ki mislijo, da zadostuje, naj sini sledé vero očetovo, hčere materno.

3. Vez kot ovrgovalen zadržek je trojna: a) veljaven zakon, ki je vez s človekom; b) sv. red, ki je vez s cerkvijo; c) slovesna zaobljuba, ki je vez s Kristusom.

a) Temelj zadržka oziroma veljavnega zakona je enojnost in nerazvezljivost kristjanskega zakona; toraj ta zadržek obstoji, kadar je zakon veljavno sklenjen in še ne razvezan, ali po smrti, ali po slovesni obljubi ene stranke, ali po papeževem odpustu, prim. §. 220.

Dokler smrt enega zakonskega družeta ni gotova, drugi ne more stopiti v drugi zakon; in sicer ne zadostuje moralična gotovost, temveč se hoče ali fizična gotovost ali zakonito potrjenje smrti. Ako bi kdo novi zakon sklenil, ker je z dobro vestjo mislil in zakonito dokazal smrt prvega zakonskega družeta, mu drugi zakon ne velja, ako prvi zakonski druže še živi, toraj mora zapustiti drugega zakonskega družeta in se vrniti k prvemu. Ako je pa drugi zakon sklenil s slabo vestjo, n. pr. postavna spričala po slepariji si poskrbel, zapade veliki cerkveni kazni.

b) Sv. red pomeni subdiakonat in vse višje rede naprej. Kdor toraj veljavno prejme subdiakonat, ne more skleniti veljavnega zakona; ako bi se vkljub temu zadržku poročil, ima se odpoditi od nezakonske žene. Ako bi pa kdo po sklenjenem zakonu proti volji svoje zakonske žene prejel sv. rede, odvzame se mu oblast izvrševati službo prejetega reda, povrniti se mora k svoji ženi, ako ona zahteva, mora spolniti zakonsko dolžnost, ne pa je sam zahtevati; ako mu žena umrje, ne more drugega veljavnega zakona skleniti.

Zadržek sv. reda je stavljen od cerkve, toraj tudi papež sme dati odpust, vendar ga dá le v najpotrebnišem slučaju; tako je l. 1801 Pij VI. dal občni odpust francoskim duhovnom, ki so se o času prekucije oženili.

c) Da je slovesna obljuba ovrgovalni zadržek, mora biti veljavno storjena v redu, ki je od papeža potrjen.

Ako kdo pozakonjen stori slovesno obljubo v redu, ki je od papeža potrjen, razveže se zakon, ako je bil samo potrjen in še ne izvrševan; ako je bil že zakon izvrševan, in je dotični storil slovesno

obljubo proti volji svojega zakonskega družeta, vrniti se mora k njemu, ako zahteva.

Oziroma sv. reda in slovesne obljube je sv. cerkev v Trid. zboru določila: „Kdor bi trdil, da kleriki postavljeni v sv. redih in samostanski ljudje, ki so storili slovesno obljubo, smejo zakon skleniti, in da je zakon sklenjen brez obzira na cerkveno postavo in zaobljubo, veljaven zakon, bodi izobčen.“

4. Pregreha. Trojna pregreha stori zakon neveljaven, namreč: prešestovanje, umor zakonskega družeta in obodvoje skupaj.

Prešestovanje je ovrgovalni zadržek, kadar je pravo, od obeh strank formalno in dovršeno, združeno z obljubo prihodnjega zakona, dano in sprejeto (obljuba), dokler je še prvi zakonski druže živ, izun slučaja, da je dana obljuba še pred prešestovanjem preklicana in ne zopet ponovljena. Toliko večji zadržek nastane, ako se prešestnika dejansko hočeta pozakoniti, ko je še prvi zakonski druže ene stranke živ, in druga stranka o tem zna.

Umor zakonskega družeta je ovrgovalen zadržek, kadar a) se obe stranki udeležite umora, ali vsaj ena stranka pritrdi djanskemu ubojstvu druge; b) imate obe stranki ali vsaj ena namen, s tem umorom si pot pripraviti za zakon z udeležencem umora, in c) smrt zakonskega družeta sledi iz krivičnega djanja teh dveh.

Prešestovanje skupno z umorom zakonskega družeta je med dotičnimi prešestniki ovrgovalen zadržek, kadar ima vsaj ena stranka pri svojem hudobnem djanju namen, poročiti se za svojega vdeleženca, ali samo eden od prešestnikov z namenom prihodnjega zakona svojega zakonskega družeta krivično usmrti, čeravno druga stranka za to niti ne zna.

5. Posilno ugrabljenje neveste je ovrgovalni zadržek, kadar možki žensko ugrabi po sili in odpelje iz enega na drugi kraj z namenom, se ž njo pozakoniti.

Toraj zadržek je: Kadar je ne odpelje samo iz ene sobe v drugo, ali iz ene hiše v drugo, ampak iz enega kraja v druzega; kadar jo odpelje ali z fizičnim posiljenjem ali z moralično silo, storjeno z velikim ostrašenjem; ali z zvijačo privabljeno drži priprto.

Zadržek obstoji toliko časa, dokler ženska ni izpuščena iz oblasti odpeljevalca in postavljena na varno in svobodno mesto.

Beseda posilno ugrabljenje na prvi pogled kaže, da se zgodi proti volji dotične ženske, vendar Instructio §. 10, kot zadržek navede tudi odpeljanje nezaročene (to je neobljubljene v zakon) ženske proti volji staršev, ali oskrbnikov, pod kterih oblastjo je bila, čeravno bi ženska privolila v odpeljanje. Ako staršem in oskrbnikom ni več pod oblastjo, ali ako je ugrabljivcu bila zaročena, ugrabljenje s privoljenjem dotične ženske ni zadržek, ker ni pravo ugrabljenje, temveč beg ženske s svojim ljubimcem.

Kadar ugrabljivec žensko spusti iz svoje oblasti, in mu ona na svobodnem in varnem kraju privoli v zakon, je zakon velja-

ven, ugrabljivec pa vse eno zapade ostali kazni, zažugani ugrabljivcem.

§. 234.

Nadaljevanje.

6. Sorodstvo je krvno, duhovno in postavno.

a) Krvno sorodstvo je véz oseb, ktere po rojstvu od skupne glave potečejo. Oziroma krvnega sorodstva paziti je treba na vrsto, je li ravna (oče, sin, vnuk) ali postranska (stric, bratranec, sestrična) in na koleno ali člen sorodstva. Pri ravni vrsti potečejo vsi členi eden od drugega po vrsti, da je vsaki člen vsem naslednjim skupna glava; pri postranski vrsti imajo različne vrste le eno skupno glavo. Sorodstvo se šteje po tem, koliko je členov od tistih, za ktere se išče rodbina, do skupne glave. Rodopis (Stammbaum) se najložej stori, da se na nasprotne strani vpišejo imena tistih, za ktere se rodbina išče; nad vsakega se zapiše njegovih staršev tisti (oče ali mati), po kterem so si dotični v rodbini; nad tem zopet tako dalje, da se pride do skupne glave. Štenje členov je dvojno, eno po cerkvenem, eno po državljanskem pravu. Pri ravni vrsti šteje se po obodvojem pravu enako, namreč toliko je členov, kolikor je rojstvov eno za drugim; toraj sta si vnuk B—tov in istega B—ta stari oče rodbina v četrtem kolenu ravne vrste. Po postranski vrsti pa cerkveno pravo šteje vsako vrsto posebej, kakor da so ravne vrste; ako imate obe postranski vrsti enako členov, imenuje se število členov samo ene vrste; ako imate postranski vrsti različno število členov, imenuje se število vsake vrste posebej, n. pr. I—tov vnuk po enem sinu in pravnukinja po drugem sinu sta si rodbina v tretjem kolenu tikajočim drugi kolen. Po državljanskem pravu pa se členi obeh postranskih vrst brez skupne glave štejejo, in to skupno število zaznamuje rodbino. Toraj bi si bila po državljanskem pravu I—tov vnuk in vnukinja (v I. slučaju) rodbina v četrtem kolenu; I—tov vnuk in pravnukinja (v II. slučaju) pa v petem kolenu.

Dogodi se, da so si nekteri po dva- in večkrat rodbina, namreč: a) ako se dva iz rodbine pozakonita, so si njihovi potomci najprej rodbina po svojih starših, in drugič po skupni glavi, po kteri so si bili starši rodbina; b) ako ima kdo otroke z dvema osebami, ki ste si v rodbini; c) ako se osebe, ki so si v rodbini, pozakonijo z osebami, ki so si tudi v rodbini.

Okoljščina večkratne rodbine se mora v prošnji za odpust od zadržka rodbine natančno omeniti.

Ovrgovalni zadržek je v ravni vrsti med vsemi členi, v postranski vrsti pa do četrtega kolena (šteto po številjenju vsled cerkvenega prava), in sicer med zakonskimi in nezakonskimi otroci.

b) Duhovno sorodstvo nastane po podeljenju in prejemanju sv. krsta in sv. birme.

Ovrgovalen zadržek duhovnega sorodstva je 1. med delivcem sv. zakramenta (sv. krst ali sv. birma), krščencem in birmancem, in njegovimi starši; 2. med botrom, krščencem in birmancem, in njegovimi starši.

Ovrgovalen zadržek nastane tudi pri neslovesnem, toraj zasebnem krstu v sili med krševalcem, kršenim in njegovimi starši. Oziroma botrov moralisti niso enih misli, eni trdijo, da botrom (pri zasebnem krstu) ne nastane zadržek, ker jih pri neslovesnem krstu ni potreba; drugi pa nasprotno trdijo, da tudi njim nastane zadržek, ker je S. C. C. 5. Marca 1678 na vprašanje o ti stvari potrdivno odgovorila.

Ako eden od staršev svojega zakonskega otroka v sili krsti, nepoznaje cerkveno postavo o duhovnem sorodstvu, mu ne nastane nikak zadržek; ako pa cerkveno postavo pozna, mu sicer zakon ne postane neveljaven, ampak zgubi pravico do zakonske dolžnosti, ktere ne sme izvrševati, dokler ne dobi odpusta od tega zadržka.

c) Postavno sorodstvo nastane po posinovljenju.

Posinovljenje je popolno, ako je od postavne oblasti s pismom potrjeno in posinovljenec vstopi v družino in pod oblast posinovnika, in oziroma dedščine po posinovniku dobi tako pravo, kakor ga imajo naravski otroci po svojih starših. Nepopolno posinovljenje je, ako od postavne oblasti ni s pismom potrjeno, in posinovljenec ne vstopi v družino posinovnika, na dedščino ima pravo, ako posinovnik brez oporoke umrje (in, se razume, ako mu v oporoki prisodi dedščino).

Opazi: Po Avstrijskem pravu se ne zahteva omenjeno potrjevalno pismo od postavne oblasti.

Ovrgovalen zadržek postavnega sorodstva je: a) po ravni vrsti med posinovnikom in posinovljencem in njegovimi otroci, ki so pod očetovo oblastjo; b) po postranski vrsti, med posinovljencem in otroci posinovnikovimi, ki so pod očetovo oblastjo; c) med posinovnikom in zakonskim družetom posinovljenca in nasprotno med posinovljencem in zakonskim družetom posinovnika.

Ovrgovalen zadržek je le v prvem kolenu in samo pri popolnem posinovljenju.

Z ostalimi osebami, ktere tukaj niso omenjene, sme posinovnik skleniti zakon, čeravno so posinovljencu v bližnji rodbini. Toraj bi bil veljaven zakon med posinovnikom in materjo ali sestro posinovljenca; med dvema posinovljencema enega posinovnika; med posinovnikom in nezakonsko hčerjo svojega posinovljenca, ker nezakonski otroci niso pod oblastjo očetovo; in iz istega uzroka med posinovljencem in nezakonsko hčerjo posinovnikovo.

7. Svaštvo nastane po telesnem spojenju med enim od teh s s sorodniki od drugega.

Svaštvo nastane iz dopustljivega telesnega spojenja (med zakonskimi) in iz nedopustljivega (med prileţniki), ako je popolno in dovršeno, toraj tudi iz prisiljenega. Toraj mož stopi v svaštvo s so-

rodniki svoje žene; moževi sorodniki le z njegovo ženo; žena s sorodniki svojega moža, njeni sorodniki le z njenim možem.

Iz zakona potrjenega in ne še izvrševanega ne nastane svaštvo, tudi ne iz zakona, ki je zavoljo nezmožnosti neveljaven, ampak v obeh teh slučajih nastane zadržek javne spodobnosti.

Svaštvo iz dopustljivega telesnega spojenja, toraj iz izvrševanega veljavnega zakona je v ravni vrsti zmiraj in za vse člene ovrgovalen zadržek, v postranski vrsti pa do 4. kolena.

Svaštvo iz nedopustljivega telesnega spojenja in iz izvrševanega, toda zavoljo skrivnosti neveljavnega zakona, je ovrgovalen zadržek do 2. kolena.

Svaštvo more tudi še po veljavno sklenjenem zakonu nastati, ako namreč eden zakonskih družetov prešestuje z bližnjim sorodnikom svojega zakonskega družeta. V tem slučaju svaštvo ne ovrže zakona, temveč prešestniku odvzame pravico zahtevati zakonsko dolžnost, dokler od tega zadržka ne dobi odpusta.

8. Zadržek javne spodobnosti nastane: a) iz veljavne zaroke in iz pogojne zaroke po izpolnjenem dotičnem pogoju; zadržek je samo do prvega kolena po krvnem sorodstvu in tudi še obstoji, kadar je že zaroka razvezana ali po smrti, ali po sodnikovi razsodbi ali na kteri drugi način; b) iz potrjenega in še ne izvrševanega zakona do 4. kolena; toraj zakonski druže, ki je iz takega zakona ostal vdovec, ali med svetom, ko je njegov zakonski druže stopil v samostan, ne more skleniti veljavnega zakona s sorodniki svojega zakonskega družeta do 4. kolena; c) iz zakona neveljavnega in ne izvrševanega do 4. kolena izven slučaja, ako bi bil zakon neveljaven zavoljo pomanjkanja privolitve (n. pr. privolitev iz pomote, iz bojazni ali le videzna in neresnična. Neveljaven zakon zavoljo skrivnosti je zadržek javne spodobnosti, ako sta imela zaročenca namen se pozakoniti tudi po cerkvenem obredu, ker ima taki skriven zakon po cerkvenem pravu podobo in moč veljavne zaroke; ako pa na skrivno oženjena nista imela namena se po cerkvenem obredu poročiti, ne nastane zadržek javne spodobnosti, temveč oziroma teh dveh zadržek skrivnosti, in oziroma sorodnikov (ako je bil izvrševan) zadržek svaštva iz nedopustljivega telesnega spojenja.

Posebna lastnost tega zadržka je, da nima povratnega učinka. Toraj, ako je I. storil veljavno zaroko z M., a jo je pustil in se poročil z njeno sestro N., napravi zadržek javne spodobnosti z vsemi sorodniki N—imi, samo ne z njeno sestro M.; toraj, ako je I. pred izvršenim zakonom razložen od N., sme se pozakoniti (celo mora) z M. brez odpusta od zadržka javne spodobnosti.

§. 235.

Nadaljevanje.

9. Skriven zakon je, kadar se dva pozakonita brez cerkvene slovesnosti, brez pričujočnosti njunega lastnega župnika in dveh prič.

Skriven zakon je ovrgovalen zadržek v krajih, kjer so sklepi Trid. zbora obznanjeni.

Lasten župnik je tisti, v kterega župniji ženin in nevesta prebivata in imata pravo ali začasno domovališče; ako prebivata vsaki v posebni župniji, je zakon veljaven, naj ga skleneta pred enim ali drugim župnikom; vendar se mora za dopustljivost zakona ozirati na posebno postavo dotične škofije, ktera določuje, ima li poročati ženinov ali nevestin župnik. Tistim, kteri nimajo ne pravega ne začasnega domovališča, je lasten župnik tisti, v čigar župniji bivajo; vendar župnik takih ne sme poprej poročiti, dokler ni skrbno sprašal vseh okoljščin, vse škofu sporočil in od njega prejel pooblaščenje.

Vojakom, ki so v dejanski službi, je lasten župnik dotični vojaški dušni pastir; kteri pa imajo določen odpust, ali so že izsluženi ali vmirovljeni, jim je lasten župnik tisti, v čigar župniji imajo svoje domovališče.

Kadar domači župnik poroči take, ki še spadajo k vojaškemu stanu, mora spričalo poroke poslati na dotično vojaško poveljništvo.

Pričujočnost župnikova mora biti fizična in formalna, čeravno neprostovoljna, ker je župnik le potrjena priča in se od priče le zahteva, da vidi storjeno dejanje, čeravno ga ni hotel videti. Toraj zakon ne bi bil skriven, čeravno je župnik a) prisiljen pričujoč, ali po zvijači privabljen, da mu le pred danim nasprotnim privoljenjem v zakon dotična povesta namen, da se hočeta veljavno pozakoniti, in da ženina in nevesto ne samo sliši, ampak tudi vidi; b) čeravno bi bil župnik v kteri cerkveni kazni, ali bi bil pričujoč proti škofovi volji.

Izun lastnega župnika more na njegovem mestu kot potrjena priča biti: a) papež za vse kristjanstvo; b) škof v svoji škofiji; c) kdor ima ali od papeža ali od škofa ali od dotičnega župnika preročeno oblast. Preročena oblast mora biti izrečno podeljena, od preročenca sprejeta in od preročnika še ne preklicana. Preročenec sme samo v dveh slučajih naprej preročiti; namreč, ako mu je s preročeno oblastjo to izrečno dopuščeno, in ako ima splošno preročeno oblast za vse slučaje.

Priči smete biti ali dva možka ali dve ženski; pričujoči morate biti v istem času, kadar lasten župnik, in morate ženina in nevesto videti in njuno privoljenje v zakon slišati.

Zapoved oziroma župnikove pričujočnosti velja samo za kraje, kjer so sklepi Trid. zbora obznanjeni; kjer pa sklepi Trid. zbora niso obznanjeni, je skrivno sklenjen zakon veljaven, ako mu ne nasprotuje kteri drugi ovrgovalen zadržek.

Po odločilu Urbana VIII. zaročenci, ki imajo domovališče v kraju, kjer veljajo sklepi Trid. žbora, ne smejo iti v tako deželo, kjer omenjeni sklepi niso obznanjeni, z namenom, da bi tam sklenili skriven in veljaven zakon; ako bi šli in sklenili skriven zakon, bil bi neveljaven. Ako pa zaročenci, ki imajo domovališče v kraju, kjer

veljajo sklepi Trid. zbora in drugo v takem kraju, kjer ne veljajo, ali ga še le pridobé, smejo tudi tamo iti in skleniti skriven zakon, ki je veljaven.

V slučaju potrebe, kadar se pričujočnosti lastnega župnika ne more imeti, odpade sklep Trid. zbora o župnikovi pričujočnosti, toraj je v takem slučaju zakon, sklenjen pred dvema pričama, veljaven, vendar naj tudi taki zakon, ako je mogoče, kteri drugi duhoven blagoslovi.

Zakon, kteri je zavoljo skrivnosti neveljaven, po dolgotrajnem skupnem življenju ne dobi veljave, tudi nima niti moči, niti učinka zaroke, ampak je prileŽtvo, ako se izvršuje.

§. 236.

Državni ovrgovalni zadržki.

Državni ovrgovalni zadržki so: 1. Maloletnost. 2. Vojaški stan. 3. Sodelovanje pri razvezi zakona.

1. Maloletni (do 24. leta) in njim enakomerni, blazni in zapravljici (ki so od sodnije kot zapravljivci imenovani), po avstrijskem pravu ne morejo veljavnega zakona skleniti, ako jim v to ne dovoli oče, oziroma oskrbnik.

Kdor se od maloletnih ali njim enakomernih hoče pozakoniti, mora imeti, ako je zakonsk otrok, dopuščenje od očeta, ako je še živ; ako mu je oče že umrl, ali ako je nezakonsk otrok, mora imeti dopuščenje od oskrbnika in privoljenje sodnije, pod ktero spada.

Otrok more pa že pred 24. letom postati polnoleten, ako ga oče s sodnijskim dopuščenjem spusti izpod svoje oblasti.

2. Vojaški stan je ovrgovalen zadržek za vse, kteri so v djanski vojaški službi ali pri žandarjih, kteri obodvoji morajo za sklenitev veljavnega zakona od svojih vojaških poveljnikov imeti dopuščenje. Brez tega dopuščenja bi bil sklenjen zakon neveljaven oziroma državljanskih učinkov, in dotični bi zapadli še posebni kazni.

Tisti, kteri so iz djanske službe ali za zmiraj ali za časno odpuščeni, reservisti, domobranci (kadar niso v djanski službi), oziroma zakona niso podvrženi vojaški oblasti.

3. Sodelovanje pri razvezi zakona. Avstrijsko državljansko pravo določuje, da od razločenih zakonskih nobena stranka ne more veljavnega zakona skleniti z osebo, ktera je ali s prešestovanjem, ali na drugi nedopustljivi način dala uzrok razveze prvega zakona. Med katoličani ta zadržek ne pride, ker je katoliški zakon nerazvezljiv.

§. 237.

Odpust od zadržkov.

Od zadržkov, postavljenih od same narave in od pozitivno božje postave, se ne dobi nikdar odpusta, n. pr. zadržek telesne nezmož-

nosti, pomanjkanje dušne sposobnosti za veljavno privoljenje, vez zvrševanega zakona, sorodstvo v ravni vrsti.

Od nekterih zadržkov, ker so deloma od cerkve postavljeni, bi sicer cerkev smela dati odpust, ali ga nikdar ne dá, namreč od zadržka svaštva, v pervem kolenu ravne vrste, ako je svaštvo iz dopustljivega telesnega spojenja, sorodstvo v prvem kolenu postranske vrste, (brat in sestra), pregreha ubojstva zakonskega družeta, kadar je očitna.

Nekteri zadržki s časom sami prenehajo, n. pr. zadržek nedoraslosti, ozdravljive nezmožnosti, zakonske zveze.

Nekteri zadržki se odpravijo z novim in resničnim privoljenjem, namreč zadržek sile, pomote, skrivnega zakona vgrabljene neveste.

Od nekterih cerkev kaj redko in iz najvažnejših uzrokov dá odpust, taki so: Slovesna obljuba čistosti, sv. red, pomanjkanje krsta pri eni stranki, potrjen ali še ne zvrševan zakon, pregreha ubojstva zakonskega družeta, kadar je skrivna.

Od drugih zadržkov dá cerkev le iz važnih uzrokov odpust.

V državljanskih zadržkih dá odpust državna oblast.

Oblast dati odpust od zadržkov, od kterih se sicer more dati, ima papež; škofje imajo po rednem pravu oblast dati odpust od zabranivnih zadržkov, izvun od zadržka obljube vedne čistosti in obljube stopiti v samostan, ktera dva sta zadržana papežu.

Po preročeni oblasti pa imajo škofje oblast še od drugih zadržkov dati odpust; to preročeno oblast jim papež ponavlja vsakih pet let, zato se imenuje petletno pooblaščenje (facultates quinquenales).

Preročeno oblast po petletnem pooblaščenju more škof preročiti svojemu vesoljnemu namestniku; odpust more dati vsakemu svojemu podložnemu, čeravno v drugi škofiji biva. Ako sta ženin in nevesta iz raznih škofij, zadostuje, da eden škof dá odpust; navada je pa, da se za odpust prosi nevestinega škofa.

Od ostalih zadržkov, kteri v petletnem pooblaščenju niso imenovani, in ako so očitni, škof pred sklenjenim zakonom ne more dati odpusta; ako so skrivni, je pa že v omenjenem petletnem pooblaščenju poskrbljeno.

Po sklenjenem zakonu sme škof dati odpust od skrivnega zadržka, kadar so sledeče okoljščine: a) ako je bil zakon sklenjen v obliki Trid. zbora; b) z dobro vestjo, da mu ne nasprotuje kakošen zadržek; c) ako je zavržen; d) ako je zadržek skriven; e) ako zavoljo revščine in oddaljenosti oženjenih ni lahko mogoče prositi papeža za odpust; f) ako se razločenje brez pohujšanja ne more zgoditi.

Prošnja za odpust od zadržka se mora vložiti pri oblasti, ktera od dotičnega zadržka sme dati odpust.

Dati odpust od zadržkov, kteri so papežu pridržani, ima

papež dvojno namestništvo, namreč rimsko deliteljstvo za očitne zadržke, in rimsko spovedništvo za skrivne zadržke.

Uzroki, kteri imajo prošnjo podperati, morajo biti resnični, zadostni in zadržku primerni, ne spodlezni, ne spodkradni. Ako bi navedeni uzroki ne bili resnični, bi odpust ne bil veljaven.

Najvažnejši uzroki dobiti odpust od ovrgovalnih zadržkov so: a) Majhen kraj, v kterem biva nevesta (manj od 300 ognjiščev); b) majhna dota; c) pomirjenje sovražnih družin ali prosilčevih sorodnikov; d) mnoštvo otrok prosivke vdove; e) čezletna starost zaročnice (čez 24 let); f) nevarnost zapeljevanja v zakon s krivovercem; g) ohranenje slavne rodovine in skupnosti njenega imetka; h) velike zasluge za cerkev od strani prosilcev, ali njihovih sprednikov; i) osramotenje prosivke zavoljo preprijaznega občevanja s prosilcem brez telesnega spojenja; j) telesno spojenje prosilcev, pri kterem je treba omeniti, se je li storilo z namenom, da bi se ložej odpust dobil, ali ne; k) nevarnost odpada od vere; l) domisliven zakon, ki je bil sklenjen z ovrgovalnim zadržkom.

§. 238.

Podelenje odpusta od ovrgovalnega zadržka.

Papeževa namestništva (rimsko deliteljstvo in spovedništvo) odpusta ne podeljujejo neposredno prosilcu, temveč izročé podeljenje odpusta prosilčevemu škofu ali njegovemu vesoljnemu namestniku. Rimsko deliteljstvo pošlje papeževo breve, v kterem škofu, oziroma njegovemu namestniku, izroči oblast, naj po najboljši svoji vesti odloči. Preročenec mora potem še enkrat vse natanko preiskati, je li vse v prošnji povedano resnično, ali ne. Ako najde kakošno spodlezbo ali spodkradbo, ali pa, da se je po odposlani prošnji dogodil slučaj, ki brevu odvzame veljavno moč, mora se prošnja zopet vrniti na rimsko deliteljstvo, ktera potem ponovi oblast podelenja odpusta s pismom: „Perinde valere“. Preročenec, ki ima odpust djansko podeliti, mora posebno paziti, da točno spolni opazke, pristavljene dotičnemu brevu.

Rimsko spovedništvo pa za podeljenje odpusta ne da breve, temveč prosti list pošlje navadno na škofovega namestnika, ki ga izroči spovedniku, po kterem so prosilci vložili svojo prošnjo. Spovednik mora list pazljivo prebrati in pristavljene opazke dobro zapomniti, da pri spovedi more natanko spraševati in sploh odločiti, kar rimsko spovedništvo ukazuje; ker bi odpust ne veljal, ako se dotične opazke točno ne spolnijo — list mora spovednik uničiti.

§. 239.

Dušna priprava za sv. zakon.

Vsaki človek potrebuje neštevilno dobrot od Njega, od kterega vse dobro pride; vsako delo, za ktero hočemo, da bo imelo dober vspeh, mora biti od Boga blagoslovljeno, zato nas je Jezus učil z izgledom in naukom, kako naj pri svojih opravilih pri Bogu iščemo pomoči. Ako pa to velja v vseh ljudeh in v vseh važniših djanjih, gotovo še v večji meri velja o zaročnikih, ki se mislijo poročiti ne za nekoliko let, ampak za vse dni svojega življenja. Zato je pač potrebno, da se zaročniki vredno pripravijo na zakrament ženitbe, da dobé temu zakramentu od Jezusa obljubljene milosti božje.

Namen, iz kterega zaročniki stopijo v zakon, naj bo čist, Bogu dopadljiv, toraj tak, zavoljo kterega je Jezus postavil zakrament sv. zakona, namreč: rojenje otrok, ki ne bodo samo nasledniki na imetku, ampak častivci božji na tem svetu, v večnosti pa prebivalci nebeškega Jeruzalema; medsobna pomoč v prenašanju zemeljskih težav; sredstvo proti nezdržnosti. K temu namenu sme pristopiti tudi kteri drugi, pristanski, n. pr. lepa postava, bogastvo, lepo obnašanje itd. zaročenčevo.

„S kakošno mero bote merili, s tako se bo vam odmerilo“, uči nas Jezus Kristus, toraj kdor hoče, da bo Bog uslišal njegove prošnje, naj sam tudi spolnuje voljo božjo. Zato morajo zaročenci pred poroko sveto in čisto živeti, in ker je sv. zakon zakrament živih, prejeti ga v stanu posvečujoče milosti božje.

Splošna cerkev priporočuje, nektere škofijske postave pa zapovedujejo, da morajo zaročencu pred poroko vredno opraviti sv. spoved. Kdor spozna važnost sv. zakona, njemu spovedi ni potreba zapovedovati; želja, postati vreden božjih milosti, ga bo sama gnala pred spovednico. Ali sedanji čas je najjačji v nepomišljenosti, in dogodi se, da zaročenec pred poroko neče opraviti sv. spovedi; kaj je storiti dotičnemu župniku, ki jih ima poročiti?

Poskusi naj zaročenca pregovoriti z ljubeznjivo in prepričalno besedo, morebiti ga bo moder nauk ganil. Osorna in zapovedovalna beseda tukaj ni na pravem mestu, ker bi lahko imela kaj slab učinek, da bi zaročenec šel k spovedi, ali jo nevredno opravil, kar bi gotovo ne bilo za njegovo dušno korist. Ako zaročenec nikakor neče spovedi opraviti, mora ga župnik poročiti, posebno ako previdi, da bi moglo slediti večje zlo, n. pr. da bi zaročenci se pozakonili samo državljansko, ali brez zakona šli skupaj bivat itd.

Ako eden zaročencev opravi spoved, drugi pa je neče, se poroka ne sme braniti, ker je treba ugoditi nedolžni stranki.

Ako sta zaročenca očitna grešnika in spovedi nečeta opraviti, bi jih v obče župnik ne smel poročiti, da ne sodeljuje pri očitnem

grehu, — nevrednem prejetju zakramenta živih —; ako pa župnik previdi, da bi iz branenja poroke sledile velika zla, sme jih poročiti.

Ako je kteri zaročencev v kteri cerkveni kazni, naj župnik vse sile napne, da dotičnega s cerkvijo pomiri; ako njegov trud nima vspeha in previdi velika zla, sledeča iz branenja poroke, je ne sme odreči. Sploh pa se vsi enaki slučaji v razsodbo predlože škofu.

§. 240.

Poveljavljenje zakona.

Ako se po sklenjenem zakonu izve kakošen ovrgovalen zadržek, morajo dotični zakonski po postavni razsodbi ločeni biti, ali pa se mora prizadevati, da se zadržek odstrani. Navadno se poveljavljenju zakona da prednost pred odločbo neveljavnosti in razločenja, ker bi kaj lahko nastalo pohujšanje, in otroci iz takega zakona bi imeli veliko škodo.

Poveljavljenje zakona je redno ali izvenredno.

Po rednem poveljavljenju zakonski svoje privoljenje v zakon zopet dajo ali sami med seboj, ali pred župnikom in dvema pričama — in tako zakon, ki je bil do sedaj neveljaven, na novo potrdijo.

Način privoljenja je po različnosti zadržka različen. Ako je zadržek zasebnega prava in ni očiten, morata dotična svoje privoljenje ponoviti sama med seboj; ako je zadržek zasebnega prava očiten, zadostuje privoljenje pred župnikom in dvema pričama.

Ako se izvé zadržek javnega prava in je očiten, morata dotična zakonska biti od mize in postelje ločena, in potem se vloži prošnja za odpust na rimsko deliteljstvo, oziroma na škofa. Po dobljenem odpustu dotična ponovita privoljenje v zakon zasebno pred lastnim župnikom in dvema pričama, ali treba je skrbeti, da se odpravi pohujšanje; pred poroko morata se dotična poročenca spovedati; oblika privoljenja je ista, kakor pri navadni poroki; nevesta se blagoslovi; župnik vpiše poveljavljenje v ženitbeno knjigo; ako je bil zakon prvikrat sklenjen v drugi župniji, poveljavljenje obznani tudi dotični župniji.

Ako se izvé skriven zadržek, prosi se za odpust rimsko spovedništvo, oziroma škof, in po dobljenem odpustu zakonska med seboj, brez pričujočnosti župnika in prič, ponovita privoljenje v zakon, ako je bil prvikrat zakon sklenjen po načinu, kakor Trid. zbor zapoveduje.

Privoljenje mora biti obojestransko; zato se mora stranki, ktera ne zna, da je zakon neveljaven, to obznaniti, vendar tako varno, da ne spozna uzroka neveljavnosti, posebno, ako je uzrok — greh druge stranke.

Ako bi se neznajoči stranki nikakor ne mogla obznaniti neveljavnost zakona, obrniti se je treba do škofa, ki bo v hitri potrebi

in v slučaju oddaljenosti sam odpustil od omenjenega oznanenja, ali odposlal na rimsko spovedništvo za odpust od imenovane dolžnosti.

Ako je opravičen strah, da bo ena stranka neveljavnost sklenjenega zakona zlorabila zakon popolnoma razvezati v veliko pohujšanje ljudstva in morebiti v škodo otrok, more se prositi za izvenredno poveljavljenje, namreč poveljavljenje zakona v početku — sanatio in radice.

Poveljavljenje zakona v njegovem početku je ovrženje postave, napravljajoče ovrgovalen zadržek, združeno z ovrženjem vseh učinkov, ki so iz iste postave sledili.

Razloči se poveljavljenje zakona v početku od navadnega poveljavljenja po odpustu, da ima povratni učinek prav do početka istega zakona. Zato pri tem poveljavljenju ni potreba novega privoljenja, ker je zakon od početka veljavno storjen. Odpusti nimajo povratnega učinka, ampak še le od takrat, kadar so podeljeni.

Poveljavljenje zakona v početku podeli papež ali za poseben slučaj, ali za skupnost enakih slučajev le v najtežavniših okoljščinah in iz najvažniših uzrokov.

§. 241.

Učinek sv. zakona.

Sv. zakon podeli pomnoženje milosti posvečujoče, ker je zakrament živih, in podeli posebne milosti, potrebne zakonskim v njihovem težkem stanu.

§. 242.

Blagoslovila.

Blagoslovila so obredi, kteri so od cerkve postavljeni, da deloma verske skrivnosti bolj jasno pred oči postavljajo in službo božjo poveličujejo; deloma, da se osebe in stvari, odločene za službo božjo, na poseben način posvečujejo; deloma, da ž njimi posebne dobrote od Boga prosimo. Pa ne samo obredi, tudi reči, ktere se blagoslovijo, se imenujejo blagoslovila.

Oblast blagoslovila postaviti ima samo cerkev, ker je Jezus le aposteljnom in njihovim naslednikom rekel, da jih pošlje, kakor je njega oče poslal, in jim je dal oblast, vse naravnati, karkoli se jim bo videlo potrebno in koristno, da cerkev doseže svoj namen, namreč povišanje časti božje in zveličanje vernih. Zato je cerkev v Trid. zboru odločila, da je izobčen, kdor bi se predrznil učiti, da se obredi, od cerkve pri podeljevanju sv. zakramentov postavljeni, smejo zaničevati, ali svojevoljno premeniti ali izpustiti. Kar pa velja o obredih, odločenih za podeljevanje sv. zakramentov, velja tudi o drugih, od cerkve postavljenih obredih, kar so blagoslovila.

Blagoslovila so: posvečevanja, blagoslovi in zarotila.

Posvečevanja so tista blagoslovila, s kterimi se kakošna stvar ali oseba loči od posvetne rabe, in se v božjo službo odmeni.

Blagoslovi so cerkveni obredi, s kterimi se kakošna stvar ali oseba ne odmeni izključljivo za božjo službo, ampak blagoslovlja za navadno rabo.

Zarotila so obredi cerkveni, sklenjeni z molitvami, s kterimi cerkev hudiču slovesno zapoveduje, naj se zdrži vseh sovražnih napadov na človeka, ali na druge stvari.

Posvečevanja in blagoslovi so osebni ali stvarni, kakor imajo za bližnji predmet osebo ali ktero stvar.

Nektera posvečevanja in blagoslovila deli samo papež, namreč: Posvečevanje sv. Petra, zlate rože, božjega jagnjeta in blagoslov palija.

Škofovi blagoslovi so: Blagoslov cerkvenega temelja, nove cerkve, kapele, monštrance, tabernakeljna, križa in podob, pokopališča, obleke, potrebne za službo božjo itd. Te blagoslove sme podeliti tudi navaden mašnik, ako je pooblaščen od škofa.

Škofova posvečevanja so: Posvečevanje kraljev in cesarjev, sv. olja, križme, cerkve, altarja, kelha, ciborija, lunule, zvona itd.

Blagoslovi, ktere smejo podeliti navadni mašniki, so: Blagoslov soli, vode, kadila, sveč, ognja, pepela, oljke, velikonočnega jagnjeta, polja, hiše, ženske po porodu itd.

§. 243.

Učinek blagoslovil.

Blagoslovila ne delujejo, kakor zakramenti, iz dovršenega djanja, tudi ne samo iz djanja delujočega, toraj ne samo, kakor vsaka druga molitev, temveč kakor molitev podpirana in posvečena od sv. cerkve, ki je vidljiva namestnica Kristusova. Zarotila pa še posebej ne delujejo kot sama prošnja, ampak kot slovesna zapoved hudiču, naj odstopi v imenu Jezusa Kristusa, kteri je „poklical k sebi svojih 12 apostelnov in jim dal oblast do nečistih duhov, da bi jih izganjali“ (Mat. 10, 1.).

Blagoslovila in sploh cerkveni obredi so kakor vidna znamenja, ktera nam verske skrivnosti v podobi stavljajo pred oči, nam kažejo njihovo svetost in veličanstvo, pomagajo našemu umu in spominu, in tako gojé vero in spoštovanje do verskih resnic, in pomnožujejo pobožnost in versko čutje — toraj nas pripravljajo, da postanemo vredni prejeti milosti božje.

Enako smemo reči, da so nam povod odpuščanja malih grehov; ne sicer neposredno, temveč posredno, ker nam prebujajo pobožna čutja, posebno ljubezni in kesanja.

Odpusté tudi časne kazni, tudi ne neposredno, temveč po odpustkih, kterih mnogi so navezani ravno na blagoslovila.

Podelé nam časne dobrote, dušne in telesne; sicer ne same po sebi, temveč kot izvenredna od cerkve posvečena in zato zdatnejša prošnja, ktero Bog zavoljo Kristusovih zaslug rad usliši, ako človek blagoslovila prejme s skesanim srcem in pobožnim duhom.

Zarotila še posebej odvračajo in odganjajo hudobnega duha.

Iz tega se razvidi, kako velike važnosti so cerkvena blagoslovila, in kako velik greh ima tisti, ki namesto cerkvenih blagoslovil rabi od sleparjev priporočene vraže, ali pa zaničevaje svojo cerkev pomoč išče pri krivoverskih ali pa razkolniških popih.

O. A. M. D. G.

KAZALO.

Stran

§. 1. Kaj je nravoslovje . . . 5
§. 2. Izvir nravoslovja 5
§. 3. Nadaljevanje 7
§. 4. Razloček med katoliško in modrijansko moralo . . . 8
§. 5. Nravoslovje katoliško različno od krivoverskega . 9
§. 6. Razdelitev nravoslovja . . 10

Občni del.

I. Oddelek.

O izviru in splošnih pogojih nravstveno dobrega.

§. 7. Izvir nravstveno dobrega 10
§. 8. Zadnji namen človekov . 11
§. 9. Blaženstvo naravno in čeznaravno 11
§. 10. Nravstveni red 12
§. 11. Naravni red nravnosti . 12
§. 12. Čeznaravni red nravnosti 13
§. 13. Bistvo dobrega in zla . 14

O postavi.

§. 14. Kaj in kolikovrstna je postava 15
§. 15. Namen postave 16
§. 16. Postavodajavec 16
§. 17. Nadaljevanje 17
§. 18. Za koga velja postava . 19
§. 19. Razglašenje postave . . 20
§. 20. Kako veže postava . . 21
§. 21. Način spolnovanja postave 21
§. 22. Uzroki, ki od spolnovanja postave osvobodé . . . 23
§. 23. O porabi ovrgovalnih in overajočih uzrokov . . 23
§. 24. Razlaganje postave . . 24
§. 25. O premembi postav . . 25
§. 26. Nadaljevanje 26
§. 27. Nadaljevanje 26
§. 28. Nadaljevanje 27
§. 29. Večna postava 28
§. 30. Naravna postava . . . 28
§. 31. Positivna božja postava . 29
§. 32. Nadaljevanje 30
§. 33. Kristjanska postava v primeri s predkristjansko . 32
§. 34. Človeška postava . . . 33
§. 35. Cerkvene kazni 33
§. 36. Nadaljevanje 35
§. 37. Nadaljevanje 36

O vesti.

§. 38. Bistvo in razdelitev vesti 37
§. 39. Gotova vest in dvomljiva 38
§. 40. Mnenje in razsodivna pravila 39
§. 41. Vest zmešana in sumljiva 41
§. 42. Sledeča vest 42

O svobodni volji.

§. 43. Svobodna volja v obče . 43
§. 44. Človek ima svobodno voljo 34

II. Oddelek.

Stran

O človeških djanjih.

§. 45. Pogoji človeških djanj . 45
§. 46. Okolnosti, ktere svobodno voljo zmanjšajo 47
§. 47. Nravnost človeških djanj 49
§. 48. Nravstveno dobro djanje 51
§. 49. Čednost 52
§. 50. Greh 53

Stran

§. 51. Razne vrste greha . . . 54
§. 52. Smrtni in mali greh . . 55
§. 53. Vrstna in številna razdelitev greha 56
§. 54. Notranji grehi 58
§. 55. Uzrok greha 59
§. 56. Učinek greha 60
§. 57. Grešni stan in pregrešljivost 60

Posebni del.

I. Oddelek.

Božje čednosti.

A. Vera.

§. 58. Kaj je vera in kakšna mora biti 61
§. 59. Vera je potrebna . . . 62
§. 60. Veri nasprotni grehi . . 64
§. 61. Prazna vera 65
§. 62. Mesmerizem 67

B. Upanje.

§. 63 69
§. 64. Upanju nasprotni grehi . 70

C. Ljubezen.

§. 65 71
§. 66. Ljubezni do Boga nasprotni grehi 73
§. 67. Ljubezen do samega sebe 73
§. 68. Ljubezen do bližnjega . 74
§. 69. Red ljubezni 75
§. 70. Dela usmiljenja 76
§. 71. Milošnja 77
§. 72. Posvarjenje 78

Grehi, nasprotni ljubezni do bližnjega.

§. 73. Sovraštvo in nevošljivost 78
§. 74. Pohujšanje 79

II. Oddelek.

Nravne vlite ali djanske čednosti.

§. 75 81
§. 76. A. Nabožnost 81
§. 77. Molitev 83
§. 78. Obljuba 84
§. 79. Kaj je za veljavnost obljube potrebno 85
§. 80. Spolnovanje obljub . . 86
§. 81. Prestanek obljube . . . 87
§. 82. Prisega 88
§. 83. Posvečevanje nedelj in praznikov 89
§. 84. Poslušanje sv. maše . . 90
§. 85. Prenehanje hlapčevskega dela 91
§. 86. Bogoljubna dela o praznikih 92
§. 87. Nabožnosti nasprotni grehi 93
§. 88. Svetokradstvo 96
§. 89. Simonija 96
§. 90. B. Ponižnost 98
§. 91. C. Poslušnost 98
§. 92. D. Hvaležnost 99
§. 93. E. Resničnost 99
§. 94. F. Darežljivost 101
§. 95. G. Pravičnost. Uvod . 101
§. 96. Lastnina 103
§. 97. Nadaljevanje 104
§. 98. Kako se dobi lastnina? . 106
§. 99. Nadaljevanje 108
§. 100. Nadaljevanje 110
§. 101. Pogodba 111
§. 102. Razne vrste pogodeb . 112
§. 103. Nadaljevanje 114
§. 104. Grehi proti pravičnosti . 116
§. 105. Krivica oziroma telesa . 116
§. 106. Poravnanje krivice oziroma telesne poškodbe . 118
§. 107. Krivica storjena na poštenju in časti 118
§. 108. Poravnanje krivice storjene na poštenju in časti 120
§. 109. Krivica storjena na časnem imetku 120
§. 110. Povračanje tatvine . . 121

Stran

§. 111. Poškodba in povračanje škode 122
§. 112. Sodelovanje pri tatvini in poškodbi 123
§. 113. Ostale okolnosti povračevanja 124
§. 114. H. Jakost 126
§. 115. I. Zmernost 126
§. 116. Nezmernost 127
§. 117. K. Čistost 128
§. 118. L. Krotkost in skromnost 129
§. 119. M. Modrost 129

Stran

§. 120. N. Stanovske dolžnosti . 130
§. 121. Dolžnosti staršev in otrok med seboj 130
§. 122. Dolžnosti gospodarjev in poslov med seboj . . . 132
§. 123. Dolžnosti učenikov in učencev 132
§. 124. Dolžnosti države in podložnikov med seboj . . 133
§. 125. Dolžnosti sodnikov in zatožencev 133

III. Oddelek.

O sv. zakramentih.

§. 126. O sv. zakramentih sploh 134
§. 127. Delivec zakramentov . 136
§. 128. Nadaljevanje 137
§. 129. Dolžnost podeljevati sv. zakramente 138
§. 130. Učinek sv. zakramentov 139
§. 131. Prejemovalec zakramentov 140
§. 132. Razdeljenje zakramentov 140

Sv. krst.

§. 133. Kaj je sv. krst in potreba sv. krsta 141
§. 134. Tvarina in oblika . . . 142
§. 135. Delivec sv. krsta . . . 144
§. 136. Prejemovalec sv. krsta . 145
§. 137. Botri in obredi sv. krsta 146
§. 138. Učinek sv. krsta . . . 148

Sv. birma.

§. 139. Sv. birma je pravi in potreben zakrament . . . 148
§. 140. Tvarina in oblika svete birme 149
§. 141. Delivec sv. birme . . . 150
§. 142. Prejemljavec sv. birme . 151
§. 143. Botri in obredi sv. birme 151
§. 144. Učinek sv. birme . . . 152

Presveto Rešnje telo.

§. 145 152
§. 146. Presv. R. telo je pravi zakrament 153
§. 147. Tvarina in oblika presv. R. telesa 154
§. 148. Nadaljevanje. Bližnja tvarina 156
§. 149. Služabnik presv. Altarskega zakramenta . . 157
§. 150. Obredi pri sv. obhajilu . 159
§. 151. Sv. popotnica 159
§. 152. Shramba presv. R. telesa 161
§. 153. Prejemovalec presv. R. telesa 161
§. 154. Pripravljanje za sv. obhajilo 163
§. 155. Pogosto sv. obhajilo . 165
§. 156. Duhovno sv. obhajilo . 166
§. 157. Učinek in vzvišenost presvet. R. telesa 166
§. 158. Počeščenje presv. R. telesa 167

Presv. R. telo kot daritev.

§. 159. Presv. R. telo kot daritev je sv. maša 168
§. 160. Za ktere se more sveta maša darovati 170
§. 161. Darovavec 171
§. 162. Učinek in cena sv. maše 172
§. 163. Dolžnost maševati . . 173
§. 164. Čas sv. maše 175
§. 165. Mesto sv. maše . . . 176
§. 166. Potrebščine za sv. mašo 177
§. 167. Pripravljanje za sv. mašo 178

Zakrament sv. pokore.

§. 168. Sv. pokora je pravi zakrament 169
§. 169. Tvarina in oblika . . 180
§. 170. Prejemovalec ali spovedenec 182
§. 171. Kesanje 182
§. 172. Lastnosti kesanja . . . 183
§. 173. Učinek kesanja . . . 184
§. 174. Trden sklep 185
§. 175. Spoved 186
§. 176. Lastnosti spovedi . . . 187

Stran

§. 177. Uzroki, ki od popolnosti spovedi izgovarjajo . . 189
§. 178. Dvomljivi grehi . . . 191
§. 179. Ponavljanje spovedi . . 191
§. 180. Spraševanje vesti . . . 192
§. 181. Dolga spoved 193
§. 182. Zadostenje 194
§. 183. Molitev, kot pokora . . 196
§. 184. Post, kot pokora . . . 197
§. 185. Milošnja, kot pokora . 198

Spovednik.

§. 186. Potrjenje in sodnost . . 199
§. 187. Kdo ima sodnost . . . 201
§. 188. Omejena sodnost . . . 201
§. 189. Nadaljevanje 203
§. 190. Sodnost omejena oziroma grehov 203
§. 191. Nadaljevanje 205
§. 192. Lastnosti spovednika . 206
§. 193. Dolžnosti spovednika . 207
§. 194. Nadaljevanje 208
§. 195. Odveza 210

Dolžnosti spovednikove oziroma posebnih spovedencev.

§. 196. Grešnik v bližnji priložnosti greha 211
§. 197. Grešnik iz navade . . 212
§. 198. Spovedenec s samo majhnimi grehi 214
§. 199. Spovedenec s sumljivo vestjo 215
§. 200. Otrok in mladeneč pri spovedi 216
§. 201. Ženska pri spovedi . . 217
§. 202. Zaročniki pri spovedi . 217
§. 203. Zakonski pri spovedi . 218
§. 204. Spovedenec gluhomutast, in neznajoč spovednikov jezik 219
§. 205. Spovedenec na smrtni postelji 220
§. 206. Spovedna tajnost . . . 222
§. 207. Učinek in potreba svete pokore 224
§. 208. Odpustki 225
§. 209. Nadaljevanje 226

Stran

Sv. poslednje olje.

§. 210 228
§. 211. Tvarina in oblika . . . 228
§. 212. Delivec in prejemovalec 229
§. 213. Učinek sv. poslednjega olja 230

Sv. mašnikovo posvečevanje.

§. 214. Sv. mašnikovo posvečevanje je pravi zakrament 231
§. 215. Tvarina in oblika . . . 232
§. 216. Delivec 232
§. 217. Prejemovalec 233
§. 218. Dolžnosti duhovnov . . 234
§. 219. Učinek mašnikovega posvečevanja 236

Sv. zakon.

§. 220. Sv. zakon je pravi zakrament 236
§. 221. Tvarina in oblika . . . 237
§. 222. Enojnost zakona . . . 238
§. 223. Nerazvezljivost 239
§. 224. Ločitev od mize in postelje 240
§. 225. Zaroka 241
§. 226. Učinek zaroke 242
§. 227. Razveza zaroke . . . 242
§. 228. Oklici 243
§. 229. Zadržki proti zakonu . 245
§. 230. Zabranivni zadržki . . 246
§. 231. Ovrgovalni zadržki . . 248
§. 232. Zadržki zasebnega prava 248
§. 233. Zadržki javnega prava . 250
§. 234. Nadaljevanje 253
§. 235. Nadaljevanje 255
§. 236. Državni ovrgovalni zadržki 257
§. 237. Odpust od zadržkov . . 257
§. 238. Podeljenje odpusta od ovrgovalnega zadržka . 259
§. 239. Dušna priprava za sv. zakon 260
§. 240. Poveljavljenje zakona . 261
§. 241. Učinek sv zakona . . 262
§. 242. Blagoslovila 262
§. 243. Učinek blagoslovil . . 263

SPOVEDNIK

IN NJEGOVA SLUŽBA.

Spisal

FRANC KOSEC

župnik v Truškah.

Založil pisatelj.

TISKAL FRANC HVALA v TRSTU.

1881.

V natis rokopisa: »Spovednik in njegova služba, spisal Franc Kosec« radostno dovolimo, in knjigo duhovnikom priporočamo.

V Trstu dne 18. novembra 1880.

JURI, l. r.
Škof.

(**L. S.**)

Predgovor.

Med opravili duhovnega pastirstva je gotovo najvažniše in tudi najtežavniše spovedovanje. Slovenci smo oziroma bogoslovskega slovstva sploh ubogi, a oziroma tega predmeta smo povse na suhem. Vsaj meni ni znan nijeden slovenski spis, ki bi kolikaj obširno razpravljal to važno in sv. opravilo. Ponudim toraj slovenskim preč. g. duhovnikom pričujočo knjigo.

Nisem je pisal zato, da bi se duhovnim pastirjem delal učenika v stvari, v kteri si primerno njeni imenitnosti vsaki skrben duhovnik uže iz drugojezičnih knjig poskrbi temeljitega znanja, ampak zato, da nekoliko pomagam množiti slovensko slovstvo na bogoslovskem polju; vendar sem se prizadeval toliko v teoretičnem, kolikor tudi v praktičnem delu omeniti najrazličniših slučajev, da bodo posebno mlajši duhovniki v nji dobili marsikak navod, marsikako zrno, ktero bi sicer morali iskati po tujih slovstvih. Kteri so uže več časa v duhovno-pastirski službi, dobili bodo v knjigi potrjeno, kar so uže gotovo sami skusili.

Rabil sem te-le knjige: Dr. Fr. Zenner, Instructio practica confessarii; — Joan. Reuter, Neo-confessarius practice instructus; — Georg Köhlers, Anleitung für Seelsorger in dem Beichtstuhle; — P. Pauli Segneri, Unterweisung für Beichtväter; — Gaëtano-Maria da Bergamo, l'uomo apostolico istruito nella sua vocazione al confessionario; — Dr. And. Gassner, Handbuch der Pastoral (oddelek o spovedi); — Dr. Voršak, Naputak izpovjednikom, in razne nravoslovske knjige. Držal sem se vseskozi mnenja teh slavnih pisateljev; ako se v praktičnem delu v kteri posebno važni zadevi različni nravoslovci ne slagajo popolnama, omenil sem tudi nasprotna mnenja, (prim. v tem oziru §. 50).

Ako bi bil kje rabil besedo ali zapisal nauk, kteri nasprotuje nauku sv. katoliške cerkve, ga naprej oporekam, ker sem in želim vseskozi biti poslužen služabnik Jezusove cerkve.

Pisatelj.

UVOD.

O pokori sploh.

§. 1.

Sv. pokora kot čednost.

Sv. pokora sploh ima trojni pomen, pomeni namreč čednost pokore, zadostenje za grehe in zakrament sv. pokore.

Kot čednost je pokora spokorni duh, — ki napeljuje in nagiba grešnika, da obžaljuje in črti storjene grehe, zanje Bogu in bližnjemu zadostuje, — združen s trdnim sklepom, poboljšati svoje življenje. Ta čednost je čeznaravna, ker po nauku Trid. zbora grešnik brez predhodeče pomoči in navdihnenja sv. Duha ne more delati pokore takošne, kakoršno mora, ako hoče dobiti odpuščenje grehov in milost posvečujočo. Čednost pokore je vsakemu grešniku potrebna, ker Bog grešniku ne bo odpustil grehov, od kterih še ni odtrgal svojega srca. To pa le stori s kesanjem čez storjene grehe, s trdnim sklepom zanje zadostovati in se jih v prihodnje skrbno varovati. V tem pomenu pravi Jezus; (Luk. 13. 5): »Če se ne spokorite, bote vsi ravno tako poginili.«

Toraj ima pokora kot čednost dve strani: prva se ozira na storjene grehe, druga na prihodnje, kterih se je treba varovati. Protestantje zanikujejo potrebnost kesanja in kaznivnega zadostenja, misleči, da zadostuje poboljšanje življenja. Resnico kat. nauka potrjuje sv. pismo, cerkveni očetje, in splošni nauk sv. cerkve ves čas njenega obstanka. Prim: Joël II. 12): »Spreobrnite se k meni iz vsega svojega srca, s postom, jokom in plakanjem«. (Luk. 10. 13): »Gorje tebi Korazajn, gorje tebi Betsajda! ako bi se bili v Tiru in Sidonu godili čudeži, kteri so se godili pri vas, pokorila bi se bila davno v ojstrem oblačilu in sedé v pepelu«. Toraj je za resnično pokoro treba spreobrnenja srca, srčnega kesanja in zvunanjih mrtvil, kot kazni za greh. Jasno to uči sv. Avgušt (serm. 351. n. 12): »Za pokoro ne zadostuje, da se poboljša življenje odstopivši od slabih djanj, ampak za

storjene (grehe) naj se Bogu zadostuje z bolečim kesanjem, s ponižnim zdihovanjem, z darovanjem potrtega srca in sodelujočimi milošnjami«. Sv. Gregor Vel.; (Lib. past. P. III. adm. 31) opominja, da tistemu, ki storjenih grehov sicer ne ponavlja, ali se ne kesa za nje, niso odpuščeni; in grešnika primerja pisarju, ki še ne vniči svojih spisov s tem, da nič več ne piše, — obrekovalcu, ki ne zadosti za obrekovanje, ako jenja obrekovati, — dolžniku, ki storjenih dolgov ne plača s tem, da ne dela novih; in pravi, da pokora je: »Jokati za storjeno, in ne več storiti tega, za kar bi moral jokati.«

Pokora v tem pomenu je pobožne ljudi stare zaveze zavoljo prihodnjega Odrešenika pred Bogom toliko opravičevala, da jih ni zavrgel v pekel, ampak jih odločil v predpekel, kjer so čakali, da jim Sin božji s svojim Odrešenjem zasluži popolno odpuščenje krivde in večnih kazni. V novi zavezi pridružiti se mora pokori, kot čednosti, še zakrament sv. pokore, v kterem se zasluženje Kristusovo podeli spokornikom. Zakrament sv. pokore prejeti mora spokornik ali djansko, ali pa z resnično željo, ako je v tako neugodnih okoljšinah, da ga djansko nikakor prejeti ne more.

Beseda pokora pomeni tudi od spovednika naloženo zadostenje za grehe. V tem pomenu je tudi bistveni del sv. zakramenta, tako da bi ga spovedenec nevredno prejel, ako ne bi imel vsaj resnične volje, po svojih močeh spolniti naloženo zadostenje. O pokori v tem pomenu sledi pozneje obširniši nauk.

Proti tem, ki taje potrebo pokore in spovedi, se še opomni, da je spoved s pokoro tako stara, kakor je star greh na zemlji, in po svetu tako daleč razširjena, kakor je razširjen greh, ker je ne nahajamo samo pri katoličanih, ampak pri vsih narodih, tudi pri nevernikih. Da to vidimo!

Ko so naši prastarši zagrešili v raju, je Bog poklical Adama: »Kje si? On je odgovoril: Slišal sem tvoj glas v raju, in sem se zbal zato, ker sem nag, ter sem se skril. In (Bog) mu je rekel: Kdo ti je neki povedal, da si nag, razun ker si jedel od drevesa, od kterega sem ti jesti prepovedal? In Adam je odgovoril: Žena, ktero si mi dal v tovaršico, mi je dala od drevesa, in sem jedel«. (Mojz. I, 3. 10-13). Ta ponižna in odkritosrčna spoved je ublažila pravico božjo, da jih Bog ni precej kaznoval s smrtjo na duši in telesu, ampak se jih je vsmilil in jim obljubil Odrešenika, po kterem morejo nazaj zadobiti dušno življenje. Vendar morajo tudi sami delati pokoro, zato je Bog rekel Evi: »Namnožil bom težave tvoje nosečnosti; v bolečinah boš rodila otroke, in pod oblastjo moža boš, in on bo čez te gospodoval« (I. Mojz. 3. 16). Adamu pa je rekel: »Ker si poslušal glas svoje žene, in si jedel od drevesa, od kterega sem ti jesti prepovedal: bodi prekleta zemlja v tvojem delu, v trudu se boš od nje živil vse dni svojega življenja. Trnje in osat ti bo rodila, in zeliše polja boš jedel. V potu svojega obraza boš kruh jedel dokler se ne povrneš v zemljo, iz ktere si vzet«. (I. Mojz. 3. 17-19). Da te kaznilne besede niso zgol kazen brez upanja odpuščenja, razvidno je iz tega,

ker je Bog poprej obljubil Odrešenika in s tem odpuščenje greha, nego je naznanil pokoro. Toraj že v raju so se prvi starši spovedali svojega greha; Bog jim je napovedal pokoro, ktero so precej z izstopom iz raja žačeli delati ne kot začetek večne kazni, ampak z upanjem odpuščenja greha po obljubljenem jim Odrešeniku. Tudi Kajn je zagrešil, na vprašanje božje pa: »Kje je tvoj brat Abel?« ni hotel se spovedati storjenega greha, ampak je rekel: »Ne vem; sem mar jaz varh svojega brata?« Zato ga je pa Bog preklel: »Kaj si storil? Glas krvi tvojega brata vpije z zemlje do mene. Zato bodi preklet na zemlji, ktera je odprla svoja usta, in je prejela kri tvojega brata iz tvoje roke«. (I. Mojz. 4. 10. 11.) Ta dva zgleda dosti jasno kažeta, kako je že od nekdaj Bog za odpuščenje greha zahteval skesano obtožbo, kteri je sledila tudi pokora. Trtuljan (contra Marcionem lib. 2. c. 25) pravi: »Adam, kje si? S tem vprašanjem mu Bog da spoznati, kako je padel v nesrečo, in mu tudi ponudi priložnost; da radovoljno spové svojo hudobijo, in se je s tem osvobodi. Na isti način je vprašal tudi Kajna: Kje je tvoj brat? da nam tako pred oči stavi zglede, da je treba grehe spovedati, ne pa jih tajiti... In ni preklel Adama, ne Eve, ki sta se popravila in vzdignila s spovedjo«.

Ko je Bog izvoljenemu ljudstvu svojo voljo oznanil s pisano postavo (Mojzesovo) je bilo spovedanje grehov zopet zapovedano. Mojzes v svojej IV. knjigi (5. 6. 7.) oznanuje božje povelje: »Reci Izraelovim otrokom: Ako moški ali ženska storita kterega zmed grehov, v ktere ljudje navadno padajo, in po zanikernosti prestopita zapoved Gospodovo in grešita, naj spoznata svoj greh...« (vulgata ima: confitebuntur) — v III. knjigi 5. 5.: »Naj dela pokoro za greh, in naj daruje od čede ovco ali kozo, in duhoven naj moli zanj in za njegov greh — in zopet (III. 5. 17.): »Če je kdo po nevedama grešil, in kaj storil tega, kar je po Gospodovi zapovedi prepovedanega, in greha kriv spozna svoje zadolženje, naj prinese duhovnu od čede ovna brez madeža po meri in cenitvi greha, kteri naj zanj moli, ker je nevedama storil, in mu bo odpušeno«. Bile so po Mojzesovi postavi za posebne grehe določene posebne spravne daritve; grešnik se je deloma z besedami, deloma z djanjem (z darovanjem prepisane daritve) spovedal svojih grehov; duhoven je moral moliti za spokornika in za njegov greh, in mu je bil odpuščen. Da je bila pokora stare zaveze še bolj natančna predpodoba sv. pokore nove zaveze, bila je zapovedana celo tajnost, ker je bilo zapovedano duhovnom, da so morali daritve za greh použiti na svetem kraju v predvoru šotorovem in ako se je oblačilo kaj oškropilo s krvjo take daritve, moralo se je oprati na svetem mestu (Mojz. III. 6. 25. 26.) Filon in poznejši judovski učeniki razlagajo uzrok te postave tako le: ker je postava za posebne grehe določevala posebne vrste daritev, bi se bil objavil greh, ako bi se bila izdala pokora. Zato je božji postavodajavec zapovedal da se omenjene daritve ne smejo nositi domu, ampak se morajo zaužiti na svetem kraju v predvoru šotorovem, to je v najbolj skrivnem delu tempeljna,

da bi se grešniki ne bali objavljenja svoje sramote in se zato ne odtegovali spovedovanju in spravnim daritvam. O takem spovedovanju pričajo nam vse poznejše knjige stare zaveze. N. prim. (Joz. 7. 19. 20) »In Jozue je rekel Ahanu: Moi sin! daj čast Gospodu, Izraelovemu Bogu, in spoznaj in povej mi, kaj si storil, ter nič ne zakrivaj. In Ahan je odgovoril Jozuetu, ter mu je rekel: Resnično grešil sem zoper Gospoda, Izraelovega Boga, ter sem tako in tako storil. Vidil sem namreč.....« (Job. 31. 33) Job se pred Bogom zagovarja, da se je spovedoval svojih grehov: »Sem li svoj greh skrival po človeško, in svojo hudobijo v svojem srcu zakrival. Preg. 28. 13: »Kdor svoje grehe skriva, mu ne bo dobro; kdor se jih pa obtoži, in jih opusti, bo dosegel milost.« Spovedanje, kakor je bilo zapovedano po Mojzesovi postavi, ohranilo se je pri judih prav do Jezusa Kristusa, o čem nam priča sv. Matevž, ki pripoveduje o Janezu Krstniku, kako je oznanoval pokoro, in dostavi: »In so bili krščeni od njega v Jordanu, ki so se obtožili svojih grehov (3. 6.) Zavrgli judje tudi še po prihodu Jezusovem niso spovedanja in pokore, ker njihovi najslavniši učeniki soglašno učé, da brez kesanja ni odpuščenja greha, a to da ni popolno in ne zadostno, ako ni združeno s spovedjo. Moizes Transki piše:« Ne oddeli pokore od spovedi, ker ste obe po isti zapovedi zapovedani, in tudi spovedi brez pokore ni, in ravno spoved dela pokoro: «V stari knjigi Beth Midoth je zapisano: »Potrebno je, da se spokornik čisto in razločno spové, kar je nerednega in nečistega v njegovih djanjih, ako tega neče storiti, pomiril se je (z Bogom) le pomanjkljivo; in ako se grešnik iz srca ne vrne k Bogu, in se ne spové svojih hudobij, se gospod mašuje nad njim.« Rabin David Kimchi prizna spoved in trdi, da brez nje celo daritve nič níso koristile, ker so vso svojo vrednost dobivale od spovedi in pokore.

Ako pogledamo še na malikovalce, zopet opazimo, da tudi ti poznajo spoved in pokoro za grehe, o čem nam pričajo spisi modrijanov in starodavni spominki. Seneka v svojej knjigi »de moribus« kteri je za načelo napisal: »kjer je spoved, tamo je tudi odpuščenje« pravi: »Znate zakaj nekteri neče priznati svojih grehov? Zato, ker je še zmiraj nanje privezan. Sanje povemo, ko se prebudimo iz spanja, in spovedanje svojih hudobij je znamnje zdravja.« Aristotelu je vsaki brez greha, kdor jih očituje, kakor je navada. Plato pa reče: »Ako kdo v slabo djanje zaide, iti mora tamo, kjer bo dobil primerno pokoro, pred sodnika kot zdravnika, in sicer zato, da ono ne bi storilo globokešjih korenin v duši, in ne zaleglo notranje gnjilobe, ktera bi kasneje ne bila več izlečljiva.« Indijani imajo postavo, da se morajo spovedati svojim braminom, ker na ta način postanejo zopet čisti in ker se človek, ki je kaj sagrešil, tem bolj očisti, čem bolj resnično in radovoljno se spové. Starim Perzijcem bila je skesana spoved zapovedana, in so trdno verovali, da mora vsak, ki v tem življenju ni storil pokore, veliko težjo delati po smrti. V Zendavesti zapisana je tudi oblika spovedi, ki se takole glasi: »Kesam se vseh svojih grehov, in se jih odpovem, o moj Bog... bodi vsmiljen mojemu telesu in duši

na tem in na unem svetu. Zavržem vsako slabo misel, vsako hudobno delo in grde besede. Pravični sodnik! Upam, da sem zmagal nad Arimanom, početnikom zla, in da po vstajenju dobim ugodnega in milega. Resnično kesam se vsih svojih krivic ....« za tem vvodom je natanko povedal, kaj je zakrivil proti Bogu, proti bližnjemu in proti samem sebi, in potem je prosil Ormuzda, početnika dobrega, naj mu odpusti. Di Maistre (del Papa knj. III. gl. 3. §. 1.) pové da je spoved navadna Perujancem, Tibetčanom in Japancem. Škof Huet enako pripoveduje o Sijamcih, Tonkincih, Korejcih in Kinezih. Dr. Lorente (Istor. antica del Perù 1860, str. 286) piše, da Perujanec pred spovedjo nekaj daruje, zatem pihne v pepel, ki je ostal od daritve, si vmije glavo v tekoči vodi, in se počne spovedovati pooblaščeniku, kterega imenujejo Ichuris: »Čujte me gore in ravnine, krilati pevci in ujede, kače in vse živali, kar vas je; glejte, svojih grehov se čem spovedati..,..« Za pokoro mora kaj darovati, se postiti, premeniti obleko itd. Magi sedajnih Perzijcev so razdeljeni v pet vrsta; ene vrste magi imajo glavno opravilo, da poslušajo spovedi, da odpravljajo dušne dvome in razlagajo postavo. Kadar hoče kinežki car darovati, opraviti mora veliko obredov, med kterimi je eden prav podoben spovedi. Mrmraje namreč čita iz svilnatega pisma svoja dobra in slaba djanja, se kesa za slaba, sklene, da se bo poboljšal, in sežgé spis svojih grehov.

Ti zgledi nam pričajo, da pri vsih narodih znajo, da je za odpuščenje grehov treba pokore, ktero različni narodi opravljajo različno, vendar večidel takó, da se svojih grehov spovedujejo ali z besedami ali z djanjem, in sicer se nikdar ne spovedujejo na samem pred samim Bogom, ampak pred svojimi duhovniki. Kar nahajamo pri vsih narodih, si gotovo niso sami izmislili, ampak ohranili so si to navado še od onkrat, ko so se v prvi dobi človeštva razšli po vsem svetu. Spoved in pokora niste novotarija katoliška, ampak vzrok jima je volja božja, ki je že v raju zahteval spoved, — volja božja, ktero je pozneje Mojzes zapisano izročil izraelskemu ljudstvu, od kterega so jo tudi lahko spoznali bližnji narodi, če bi bili prvotno pozabili, — volja božja ktero je najzadnje oglasil sam Sin božji, in so jo po njegovem povelju aposteljni in njihovi nasledniki oznanovali in jo še oznanujejo po vsem svetu. Jezus Kristus spovedi s pokoro, kteri je že na svetu dobil, ni zavrgel, ampak je oboje dopolnil in povišal v zakrament sv. pokore, kteremu je dal moč, da ne predpodobuje samo, ampak resnično podeljuje odpuščenje grehov.

§. 2.

Sv. pokora pravi zakrament.

Sv. pokora je zakrament nove zaveze, v kterem pooblaščen mašnik namesto Boga po sv. krstu storjene grehe odpušča grešniku, kteri se jih vsesrčno kesa, jih odkritosrčno spové, in ima resnično voljo za nje zadostovati in se poboljšati.

Sv. pokora je pravi zakrament, ima namreč vse za vsak zakrament potrebne stvari: Vidno znamnje, nevidno milost božjo in postavljenje od Jezusa Kristusa.

Da podeljuje nevidno milost božjo, — tukaj posebno odpuščenje grehov združeno z podelenjem posvečujoče milosti božje — in da je od Jezusa Kristusa postavljena, jasno je izrečeno v besedah Jezusovih do aposteljnov, ko je prišel skoz zaprta vrata, in jim rekel (Jan. 20. 19-23): »Kakor je oče mene poslal, tudi jaz pošljem vas. Prejmite sv. Duha, kterim boste odpustili grehe, so jim odpuščeni; kterim jih boste zadržali, so jim zadržani« Sv. pismo nas uči, da je Jezus odpuščal grehe, da je tudi s čudežem pokazal, da ima oblast grehe odpuščati; prim. ozdravljenje mrtvoudnega (Mat. 9. 2-7), kteremu je Jezus najprej rekel: »Zaupaj sin, odpuščeni so ti tvoji grehi«. Pismarjem in farizejem, ki so pri sebi govorili (mislili), da preklinja, pa je rekel: »Zakaj mislite hudo v svojih srcih? Kaj je ložej reči: Odpuščeni so ti tvoji grehi, ali reči: Vstani in hodi? Da pa veste, da ima Sin človečji oblast na zemlji odpuščati grehe, rečem tebi (mrtvoudnemu): Vstani, vzemi posteljo in pojdi domu!« To oblast, ktero je Jezus s zvrševanjem in s čudežem pokazal, je izročil aposteljnom, kakor je zgoraj omenjeno (Jan. 20. 19-23). Iz teh besedi je razvidno, da aposteljnom ni dal take oblasti odpuščati grehe, kakor se odpuščajo pri sv. krstu, kjer se odpusté vsakemu, kdor je veljavno krščen; tukaj pravi, da jim da oblast, naj enim odpuščajo, drugim zadržujejo grehe. Tudi jim ni dal oblasti, grehe brez razsodka enim odpuščati, drugim zadrževati, ker bilo bi nevredno misliti o brezkončni modrosti in svetosti božji, da bo v nebesih potrjeno, karkoli bodo aposteljni nepremišljeno storili na zemlji. Temveč hotel je, da naj razsojujejo, in tistemu, kterega spoznajo vrednega, naj odpusté grehe; kterega spoznajo nevrednega, naj mu jih zadrže. A ker aposteljni niso bili vsevedni, je gotovo hotel, naj grešnik sam odkrije svoj notranji stan, da spovednik more pravo razsoditi. Toraj je Jezus z zgoraj omenjenimi besedami zapovedal dvojno zvunanje djanje, prvo se vrši od strani grešnika, s kterim razodene vrednost odpuščenja, — namreč svoje grehe, kesanje čez nje, trden sklep zadostenja in poboljšanja; in drugo se zgodi od strani spovednika, — namreč po modrem razsodku podeljena odveza ali zadržanje odveze s takim zvunanjim znamnjem, da spokornik vé, da je odvezan in pomirjen z Bogom in s svojo vestjo. To dvoje pa je zvunanje znamuje sv. pokore, kakor se razlaga v naslednjem §. Zato v kršanski cerkvi tudi zmiraj nahajamo zakrament sv. pokore, kar potrjujejo najstarejše obredne knjige rimske in grške cerkve, in uže pred temi izreki najveljavniših cerkvenih učenikov. Tudi nihče ne zna in ne more dokazati časa po Kristusu in aposteljnih, v kterem bi bil ta zakrament postavljen.

V sv. pismu nove zaveze nahajamo dosti prič spovedi kot sredstvo odpuščenja grehov. Sv. Janez (I. 1. 8. 9.) pravi: »Ako rečemo, da grehov nimamo, sami sebe zapeljujemo, in resnice ni v nas. Ako se spovemo svojih grehov, je zvest in pravičen,

da nam odpusti naše grehe in nas očisti vse hudobije«. Sv. Janez tukaj ne omenja, komu se imamo spovedati, ker je bilo to vsem vernikom znano iz evangelja, ki pové, da je Jezus le apostoljnom rekel: »Kterim boste odpustili...« Kaj važno je v tem oziru, kar se je zgodilo v Efežu, kakor nam pripoveduje Djanje apostoljnov (19. 1-20). Sv. Pavel učil je v Efežu in okolici že dve leti, da so vsi, kteri so prebivali v Aziji, slišali besedo Gospodovo, judje in neverniki; in velike čudeže je delal, ozdravljal bolnike, in hudobne duhove izganjal. Sinovi Skevata, judovskega velikega duhovna, so tudi poskusili izganjati hudobe, rekoč: »Zarotim vas pri Jezusu, ki ga Pavel oznanuje«. In človek, v kterem je bil hudi duh, je skočil v nje, in je dva premagal, in jih tako zdelal, da sta naga in ranjena zbežala iz tiste hiše. Ko so to zvedili Efežani, obšel jih je velik strah. »In veliko vernih je prišlo, in so se spovedali in oznanili svoje delo. Veliko pa tistih, kteri so bili vraže vganjali, so znesli bukve, in so jih sežgali vpričo vsih... Tako močno je rastla beseda božja, in se je vtrdovala«. To, kar je tukaj opisano, nam jasno kaže apostoljsko dobo. Prestrašeni ljudje se s spovedjo zavarujejo pred hudobnim duhom, toraj so bili prepričani, da je spoved najmočnejša bramba in pomoč proti hudobnemu skuševalcu. Od kod pa so imeli to prepričanje, ako ne iz nauka apostoljnov, ki so vernike klicali k spovedi, da po nji dobijo odpuščenje grehov. Tudi apostelj Jakop pravi (5. 16): »Spoznajte eden drugemu svoje grehe, in molite eden za drugega, da bote ohranjeni«.

Kakor so učili apostoljni z besedo in djanjem, ravno tako so učili njihovi nasledniki, kar lahko posnamemo iz mnogih izrekov starodavnih cerkvenih očetov. Papež sv. Klement je kakih 30 let po smrti sv. Petra poslal list korintiški cerkvi, kjer so nastali neki neredi. V tem listu pravi: »Kako draga je Bogu kri (Jezusova), ki je, prelita za naše zveličanje, vsemu svetu zadobila milost pokore, oznanili so nam služabniki božje milosti, ki so navdihnjeni od sv. Duha govorili o pokori.... Toraj prosimo odpuščenja za vse, karkoli smo po peklenski skušnjavi zakrivili; početniki prepira in zarote naj prvi s svojim zgledom zadovoljijo občni želji.... Ker je mnogo modrejše se spovedati svojih krivic in grehov, kakor zakrkniti srce, kakor so trdovratni ostali, ki so se zedinili proti božjemu služabniku Mojzesu, in ki so bili zato očividno prekleti.... Saj Bog ne zahteva več, nego da se mu spové.....« Menda papež z vspehom tega lista ni bil zadovljen, zato je pisal še drugi list, v kterem reče: »Dokler smo še na tem svetu, kesajmo se iz vsega srca za hudobije, da se v Bogu zveličamo, dokler imamo časa za pokoro. Ker potem, ko odidemo iz tega sveta, se tamo ne moremo ne spovedati, ne pokore delati«. Mučenik sv. Ignacij (ep. ad Smyrn. c. 8.) pravi: »Toraj Bog odpušča vsem skesanim, ako skrušeni k Bogu pridejo, in škofu povejo stanje svoje duše«. Trtulijan (de poenit. c. 12.) o spovedi reče, »da je od Gospoda postavljena« in nekoliko poprej (c. 10) o nji piše: »Zdi se nam, kakor da bi spoved poniževala človeka, a ona ga zmiraj bolj povzdiguje s tem, da ga dela gnjusnega,

ga očiščuje, kar največ more; s tem, da ga toži, ga stori nedolžnega; s tem, da ga obsojuje, mu daje odvezo. Verjemi mi, kolikor si sam sebi ne odpustiš, odpusti ti Bog. No, rekel bi, da grešniki večidel bolj gledajo na svojo sramežljivost, kakor na svoje zveličanje, in skušajo se odtegniti taki obtožbi svoje vesti, ali pa jo odkladati od dneva do dneva, enako tistim, ki bolne sramežljive dele svojega života skrivajo pred zdravnikom in taje, dokler zavoljo svoje sramežljivosti ne poginejo ...« Klement Aleksandrinski (gl. Stromatum, lib. II. cap. 16) govoreč o pokori določno uči o kesanju, o trdnem sklepu, o spovedi in zadostenju. Na enak način učijo o spovedi vsi poznejši cerkveni očetje in pisatelji, posebno Origen, Dionis Aleksandrinski, sv. Ciprijan, Laktancij, sv. Hilarij Piktavijski, sv. Atanazij, kteremu je povest o zgubljenem sinu živa podoba zakramenta sv. pokore in sv. obhajila, sv. Bazilij Vel. ki pravi, da so se v grški cerkvi spovedovali tajno in na uho, in sicer po naredbi Jezusovi samo duhovnom, ki so morali sveto varovati spovedno tajnost, itd. Zato je po vsem pravu določil Tridentinski zbor (sess. 14. c. 1): »Kdor bi trdil, da v katoliški cerkvi sv. pokora ni resničen in pravi zakrament, od Jezusa Kristusa, našega gospoda, postavljen, da vernike z Bogom pomiri, kolikorkrat v grehe padejo, najbo izobčen.«

§. 3.

Tvarina in oblika.

Daljna tvarina sv. pokore so vsi po sv. krstu storjeni grehi, mali in veliki. Toraj prejme zakrament tudi tisti, ki nima smrtnega greha in spové le majhne. Ako se pa tudi nobenega malega greha domisliti ne more, naj spové kteri greh, ki mu je bil že odpuščen pri prejšni spovedi, naj obudi resnično kesanje in trden sklep, spovednik naj mu na to dá odvezo, in prejme sv. zakrament. V tem oziru rečemo, da so veliki grehi potrebna tvarina; to je, kdor se zavé kterega smrtnega greha in hoče zakrament sv. pokore vredno prejeti, ga mora spovedati. Majhni grehi so zadostna tvarina; to je, kdor nima smrtnega greha, mu za prejetje zakramenta zadostuje, ako spové kteri mali greh. Uže odpuščeni grehi so prostovoljna tvarina; to je, spovedenec se sme skesano obtožiti tudi že odvezanega greha in pri taki spovedi tudi prejme sv. zakrament.

Oziroma smrtnih grehov je treba omeniti, da ostanejo potrebna tvarina, dokler *a)* niso spovedani, čeravno bi bili že odpuščeni ali zavoljo popolnega kesanja ali po vrednem prejetju zakramenta živih, (ako se n. p. kdo po vrednem sv. obhajilu domisli, da je pozabil kteri smrten greh, mu je bil sicer ta greh odpuščen vendar ga mora pri prihodnji spovedi spovedati kot pozabljenega; *b)* dokler niso odpuščeni, čeravno bi bili uže spovedani, (komur zavoljo kteregakoli uzroka odveza ali ni bila dana ali ni bila veljavna, mora (ako zna za neveljavnost odveze) smrtne grehe od iste spovedí še enkrat spovedati), prim. še §. 40.

Bližnja tvarina so tri bistvena djanja spokornikova: kesanje spoved in zadostenje.

Kesanje je bistveni del zakramenta, brez kterega zakrament nikakor ne bi bil veljaven. Tudi spoved je bistveni del zakramenta; vendar v slučaju, ako bi bilo nemogoče se spovedati, zadostuje želja se spovedati, izražena na zvunanji način. Zadostenje je dopolniven del zakramenta, ker so grehi odpuščeni že pred opravljeno pokoro; vendar je resnična volja delati pokoro bistveni del, brez ktere dana odveza ne velja.

Kesanje in volja zadostovati sami na sebi niste vidljivi, se pa pokažete po okoljšinah; — kesanje po vidnih znamnjih žalosti, po spovedi, s prošnjo za odvezo; — volja storiti pokoro po spovedi, po dotični obljubi, po sprejetju naložene pokore.

Oblika sv. pokore je: Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam aeternam. Amen.

Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Jezus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excomunicationis (suspensionis) et interdicti, in quantum possum et tu indiges.

Deinde. Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Passio Domini nostri Jesu Christi, et merita beatae Mariae Virginis, et omnium Sanctorum, et quidquid boni feceris vel mali sustinneris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiae et praemium vitae aeternae. Amen.

Neobhodno in bistveno potrebna oblika je: Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Vendar se po nauku cerkvenih učenikov in po zapovedi rimskega obrednika besede: »Dominus noster.....« do »Passio...« ne smejo izpuščati. »Misereatur . . . Indulgentiam . . . .« in »Passio....« se pa smejo izpustiti, kadar je posebna sila: n. pr. pri mnogoštevilnih spovedih, — ako je smrtna nevarnost v odlogu itd.

V posebnih slučajih, n. pr. pri brodolomu, pred bitko v vojski, more se več njim na enkrat dati odveza z obliko v množnem številu.

Spovedenec mora biti vsaj moralično pričujoč, toraj toliko blizo, da se sploh misliti more, da spovednik njemu govori, in bi ga lahko slišal, ako bi mu spovednik ne govoril po tiho, ampak z navadnim glasom. Ako je sila in nevarnost sme mu dati odvezo, da ga mašnik le s kterim občutkom more opaziti, toraj, ako ga samo vidi, ali samo sliši; taki slučaj bi se mogel dogoditi pri nesreči v rudniških jamah.

Ako spovednik spovedenca sodi nevrednega sv. odveze, mu je ne sme dati, in ne moliti zgor omenjene oblike. Vendar bi ga okolistoječim lahko ovadil kot nevrednega, ako bi nad spovedencem nič ne molil, in bi s tem prelomil spovedno tajnost; zato naj moli ktero drugo primerno molitev in naj prekriža spovedenca; n. pr.: Respice quaesumus, omnipotens sempiterne

Deus, super hanc animam, quam creasti, et pro qua Dominus noster J. Ch. non dubitavit manibus tradi nocentium et crucis subire tormentum, in nomine Patris †...

V dvomu sposobnosti spovedenčeve se sme dati pogojna oblika. Oblika s pogojem o preteklosti in zdajnosti je veljavna in dotičen spovedenec ali prejme zakrament, ali ne, kakor je pogoj ali spolnjen ali ne. Oblika s pogojem o prihodnosti je neveljavna; ker odveza ne velja, kadar spovednik odvezuje s pogojem o prihodnosti ker nima namena odvezati; kadar bi se pa v prihodnje pogoj spolnil, tudi ne velja, ker bi tvarina in oblika ne bile zedinjene, in celo oblika ne več pričujoča. Ako se toraj komu ne more dati odveze, ker n. pr. ne obljubi ali povrniti, ali bližnjo grešno priložnost odpraviti itd. se mu odveze ne sme dati s pogojem: ako boš povrnil — ako boš grešno priložnost odpravil — temuč spokornik naj za trdno obljubi, da bo povrnil ali grešno priložnost odpravil in spovednik naj mu da odvezo, ako ga v ostalem odveze vrednega sodi. Določnejša pravila o odvezi sledé pozneje.

Pogojna oblika o zdajnosti: ako si sposoben, ako si vreden.., se rabi; *a)* kadar spovednik vtemeljeno dvomi je li spovedenec ali sposoben, ali vreden, a od druge strani je treba dati odvezo, ker je spovedenec ali v smrtni nevarnosti, ali v nevarnosti osramotenja, ali je nevarnost, da bi se prelomila spovedna tajnost; *b)* kadar spovednik iz okoljšin more sklepati, da gotovosti o vrednosti spovedenčevi ne bo nikdar imel, in bi pretrdo bilo mu odreči zakramentalno milost, ktere je morebiti vreden. N. pr. Spovednik o bolniku dvomi, je li še živ; — ali dvomi o vrednosti odveze pri zaročencu, ki neposredno pred pokoro pride k spovedi; — ali dvomi o vrednem pripravljanju dečka ali deklice, ktero oče ali mati k spovedi pripelje, in čaka, da oba zakramenta prejme; ali dvomi o vrednosti odveze pri spovedencu, ki se k istemu spovedniku, ali tudi k drugemu dolgo časa ne bo mogel vrniti, n. pr. mornar, kadar se ima vkrcati na brod itd. V takih slučajih dá se pogojna oblika o zdajnosti.

Pogoj: ako si živ, sposoben, (vreden, pripravljen), itd. more se v obliki z besedami izraziti, ali pa samo v mislih pridjati.

Nekteri nravoslovci trdé, da se pogojne odveze ne sme dati nikdar, ker, *a)* je odveza pravo sodnijsko djanje (actus vere judicialis); pri sodbi pa se zahteva, da sodnik, ko je natančno preiskal stvar, ktero ima soditi, izreče določno sodbo, in nikdar ne pogojne; *b)* Ker cerkev pogojne odveze ne omenja ne v cerkvenih zborih, ne v obrednikih, n. pr. Trid. zbor določi obliko odveze in (sess. 7. c. 13) izrečno prepové pri obredih kaj preminjati; *c)* ker tudi v nekdanjih časih nikjer ne nahajamo spomina pogojne odveze. Ti uzroki so velevažni; ker pa od druge strani mnogi prav učeni in pobožni nravoslovci zagovarjajo pogojno odvezo, se nobeno tih dveh mnenj ne more imenovati izključno pravo. Vsak spovednik naj se ravna po mnenju, ktero se mu vidi bolj pravo. Vendar se iz zgor omenjenih uzrokov

lahko povzame pravilo, da naj se pogojne odveze ne rabi prehitro, ampak le v najtežjih in redkih slučajih. (Münst. Past. Bl. 1864 pri Dr. And. Gassner, Handbuch der Pastoral).

§. 4

Kesanje.

Troje se zahteva od spovedenca, ako hoče vredno prejeti zakrament sv. pokore in zadobiti odpuščenje svojih grehov: kesanje, združeno s trdnim sklepom, popolna spoved in zadostenje. Tako uči sv. cerkev v Trid. zhoru (sess. 14 c. 4): »Ako bi kdo tajil, da so za celo in popolno odpuščenje grehov od strani spokornika potrebna tri djanja, ki so kakor nekaka tvarina (quasi materia) namreč kesanje, spoved in zadostenje, ki se imenujejo dela pokore.... naj se izobči«.

Kesanje je notranja (dušna) žalost in stud nad storjenim grehom s sklepom ne več grešiti.

Kesanje mora biti, *a)* notranje, toraj pravo in resnično, ki se ne kaže samo z zvunanjimi znamnji, kakor so n. pr. lažnjive solze, temveč je duša zavoljo storjenega greha vžaljena in z britkostjo napolnjena; *b)* čeznaravno, to je izhajati mora iz čeznatornih nagibov, ki so; *α.)* neizmerna lepota in brezkončna dobrota božja; *β.)* ostudnost greha; *γ.)* upanje plačila božjega (milost in prijaznost božja, nebeško veselje); *δ.)* strah pred božjo kaznijo združen s začetno ljubeznijo; *c)* mora biti nad vse veliko, to je, grešnik mora svoj greh bolj obžalovati, kakor vse druge nadloge tega sveta, in mora biti pripravljen rajše vse pretrpeti tudi smrt, kakor zopet v greh privoljiti. Ne zahteva se, da bi kesanje tudi zvunanje in občutniško bilo največe; tudi ni treba, da bi spokornik moral svoje kesanje primerjati z domišlenimi nadlogami, da bi tako spoznal, je li kesanje nad grehom čez vse veliko; temuč volja spokornikova mora greh sploh največ mrziti, in mora pripravljena biti vse rajše zgubiti, kakor v greh privoljiti; *d)* mora biti splošno čez vse grehe, vsaj čez vse smrtne grehe.

Čeznaravno kesanje je popolno in nepopolno. Popolno kesanje ima, kdor brez obzira na prejete dobrote in zažugane kazni obžaluje svoje grehe zavoljo čiste ljubezni do Boga, ki je sam na sebi neizmerna lepota in dobrota, toraj vse ljubezni vreden. Nepopolno kesanje ima, komur je žal za grehe zavoljo zgube raja in zaslužene kazni peklenske, zavoljo ostudnosti greha, ali zavoljo drugega čeznaravnega nagiba. Naravno (natorno) kesanje ima, kdor se kesa zavoljo naravskih nagibov; n. pr. zavoljo strahu pred človeško kaznijo, zavoljo zgube poštenega, imena, zavoljo nakopane si bolezni itd.

Oziroma trdnega sklepa poboljšanja, ki je drugi del kesanja, je treba omeniti, da mora imeti vse zgor omenjene lastnosti, kakor kesanje; a mora biti tudi še zdaten, to je, grešnik mora imeti resnično in trdno voljo, da bo rabil vse pomočke potrebne, da se z njimi osvobodi že storjenih grehov in da se prihodnjih obvaruje.

Oziroma kesanja se od strani spovedencev premnogokrat greši, zato je dolžnost spovednikova, da spovedenca z nauki, prigovarjanjem itd. napelje, da občuti pravo in resnično kesanje gl. §. 33-37.

§. 5.

Spoved in pokora.

Spoved je skesana obtožba, s ktero grešnik vse svoje po sv. krstu ali po zadnji vredni spovedi storjene grehe spové pooblastenemu mašniku, da od njega odvezo dobi.

Spoved mora biti *a)* popolna, toraj čez vse storjene in še ne odvezane grehe; *b)* ponižna in skesana; *c)* spodobna; *d)* odkritosrčna; *e)* razločna; *f)* ustmena — le iz posebno važnega uzroka sme biti pisana ali z znamnji naznanjena; n. pr. pri gluhovnemem spovedencu.

Najpoglavitnejša lastnost je popolnost, ki je dvojna — materijalna in formalna.

Materijalno popolna spoved je, kadar grešnik spové vse grehe, njihovo natančno število, vrste, vse okoljšine in posledice grehov. Taka materijalno popolna spoved je premnogokrat moralično nemogoča ali zavoljo nezadolžene pozabljivosti, ali zavoljo drugih uzrokov, zato za veljavnost in vredno prejetje sv. pokore ni zapovedana. Formalno popolna spoved pa je, kadar ima grešnik resnično voljo vse spovedati in tudi spové, kolikor se po skrbnem spraševanju vesti domisliti in spovedati more. Formalna popolnost je za veljavnost sv. pokore neobhodno potrebna. Zato mora spovednik z vprašanji pomagati spovedencu, pri kterem opazi pomanjkljivosti oziroma popolnosti. Gl. §. 38 in sl.

Pokora v navadnem govoru je skupnost spokornih djanj, ktere spovednik pri spovedi naloži kot zadostenje za storjene grehe.

Spovednik mora vsakemu spovedencu, kteremu je dal odvezo, za grehe naložiti pokoro, primerno grehom, stanu in okoljšinam spovedenčevim. O tem sledi obširniše razlaganje v 3. poglavju. Gl. §. 60 in sl.

§. 6.

Učinek vredne spovedi in njeni dobrodelni vpliv na nravnost.

Pri vredni spovedi dobi spovedenec odpuščenje vsih storjenih grehov in večnih kazni, zasluženih za grehe; podeli mu se milost posvečujoča, ki ga zopet zedini z Bogom v pravi ljubezni; mu da pravico do mislosti delujočih, ki mu pomagajo v svetosti in pravičnosti napredovati in služiti si večno zveličanje; po velikosti kesanja odpustí se mu tudi del časnih kazni; in kdor ta zakrament prejme sveto in pobožno, dobi mir vesti, ki je največa sreča in zadovoljnost dušna; slednjič se mu povrnejo čednosti vlite in zasluženja za nebesa, ktera so mu bila vsled smrtnega greha zgubljena. Ako spovedenec ni imel smrtnega greha, mu sv. pokora potrdi in pomnoži milost posvečujočo.

Ti učinki sv. zakramenta so prav božji učinki. Vpliva pa naredba spovedi še tudi v drugih ozirih prekoristno na ljudsko življenje. In sicer je, negledé na sv. zakrament, sama na sebi toliko koristna človeštvu, da celo zagrizeni sovražniki katoličanstva priznavajo njeni dobrodelni vpliv na nravnost.

Stari modrijani so kot imenitno pravilo modrosti imeli: »Spoznaj samega sebe!« ali znali niso pomočka, po kterem se najložej dobi spoznanje samega sebe. To sredstvo je kristjanska spoved pri kteri mora človek preiskati vse najbolj skrite kotiče svojega srca, da zna, koliko daleč se je oddaljil od Boga, svojega očeta. Da mu samosvoja ljubezen ne otemni dušnega pogleda, mu je na pomoč spovednik, ki, v dušnih zadevah naučen in skušen, odpravi vse, kar bi mu notranji stan zakrivalo, ter kot skušen zdravnik, rane in bolezni odkriva, da jih ozdravlja.

Naredba spovedi je tudi edino in najzdatnejše sredstvo, s kterim se vsakemu človeku posebej, njegovemu stanu, okoljšinam, grehom, more dati primeren nauk, opomine itd.; kar se v javnih govorih razlaga v obče in splošno, se pri spovedi do zadnje pičice pretresa in presodi! Spovednik je vsem vse; drugače napeljuje majhne, drugače odrasle; kdor ima napčno vest ga nauči; ki je v dvomih, mu jih razveže in mu da gotovost; nedolžnim kaže nevarnosti, kterih naj se ogibajo, da si ohranijo ljubo nedolžnost; krivičnike nagne, da popravijo storjeno škodo in pohujšanje, da povrnejo vzeto pošteno ime; druge podučuje, kako se odpravi sovraštvo, — kako grešna priložnost itd. Z eno besedo moder spovednik je kristjanu, ki se mu pravo zaupa, kakor vidljiv angelj varh, ki ga skoz nevarnosti sveta vodi v večno blaženstvo.

Ker je spoved jako težavna, je tudi najgotovejša pot do ponižnosti, brez ktere ni ne časne, ne večne sreče.

Spoved pa resnično skesanemu spovedencu da tudi dušno tolažilo, kakoršno izven spovedi nikjer ne najde, ker ga spovednik zagotovi, da je zopet v milosti božji, mu pomaga, da v prijateljstvu božjem ostane in napreduje. Gotovost, da so grehi odpuščeni, je izvir najsvetejših sklepov za prihodnjost, posebno vnema gorečo ljubezen do nebeškega Očeta, ki je grešnika toliko ljubil, da ga je zopet vzel za svojega sina. Lepo se izrazi o tem H. Klee v svojem spisu o spovedi: »Brez gotovosti, da sme biti oziroma preteklosti miren, bil bi človek oviran in nezmožen, kaj velikega v dobrem storiti; z eno roko priklenjeno s strahom na preteklost, ležal bi brez vse moči stezaje drugo proti prihodnosti; srce njegovo razjedal bi nemir«.

Ker ima spoved tako koristen upliv na nravnost, tudi rim. katekizem naravnost pravi: »Karkoli je zdaj svetosti, pobožnosti in nabožnosti po neizmerni božji dobroti v cerkvi ohranjene, se mora večidel prilastovati spovedi, zato ni čudo, da se sovražnik človečanstva z vsemi močmi prizadeva napadati to trdnjavo kristjanskih čednosti«.

Ako pa spoved že kot človeško djanje tako močno vpliva na človeško življenje, gotovo ne moremo nikdar dosti občudovati

in slaviti brezkončne dobrotljivosti in modrosti božje, ki je to djanje vzvišil za zakrament, po kterem spovedenec prejme neprecenljive dobrote in milosti.

I. DEL.

Spovedniku potrebna svojstva.

1. Poglavje.

Potrjenje in sodnost.

§. 7.

Spovednik.

Delivec zakramenta sv. pokore je samo mašnik (prvega in drugega reda), ki je pri mašnikovem posvečevanju prejel oblast grehe odpuščati, in je od postavnega poglavarja dobil dopuščenje rabiti to oblast.

Ko je Jezus Kristus dal oblast grehe odpuščati, govoril je aposteljnom samim, in v njih njihovim naslednikom, ne pa sploh vsem vernim. Isto učé vsi cerkveni očetje in stanovitna navada cerkve, ki ni nikdar dopustila, da bi kdo drugi odpuščal grehe, kakor mašniki; o čem so nam neovrgljive priče najstarejše obredne knjige rimske in tudi grške cerkve. Ko sta Wiklef in Hus nasprotno počela učiti, da grehe sme odpustiti pobožen neposvečenec, a grešni mašnik ne, zavrgla je cerkev v konstantskem zboru (sess. 8. art. 4) ta nauk kot krivoveren. Trid. zbor pa je takole določil: »Ako bi kdo trdil, da mašniki, ako so v smrtnem grehu, nimajo oblasti zadržavati in odvezovati (grehov); ali, da niso sami mašniki služabniki odveze (pri spovedi), ampak, da je Jezus Kristus vsem in vsakemu pojedinemu kristjanu rekel: »Kterim boste grehe odpustili ....« vsled kterih besedi bi vsak smel odpuščati grehe, očitne z opominom, ako opominjeni posluša, tajne pa po prostovoljni spovedi .... naj se izobči!«

Da mašnik zamore dati veljavno odvezo, mora biti (izven slučaja smrtne nevarnosti) potrjen za spovedovanje in imeti od cerkve podeljeno sodnost; to je, imeti mora pravo (jus) izvrševati nad sebi izročenimi podložnimi oblast, prejeto pri mašnikovem posvečevanju. Da pa vzvišeno službo spovedniško tudi vredno in vspešno opravljati more, mora imeti posebne dušne lastnosti in posebne čednosti.

§. 8.

Potrjenje in sodnost. (Approbatio et jurisdictio).

Potrjenje je autentično spričevalo, da je kdo sposoben za spovedovanje. Trid. zbor zapoveduje potrjenje kot potrebno za veljavnost spovedovanja. Potrjenje da škof ali sam ali po svojem

pooblaščencu, ali tudi, kdor ima mesto škofa skoraj škofovo sodnost. Potrjenje velja le v obsegu škofije dotičnega škofa, kije dal potrjenje; vendar, ako ima kdo službeno sodnost čez kterega, sme ga spovedati tudi v tuji škofiji, v kteri za spovedovanje ni potrjen; n. pr. Ako bi šel župnik s svojimi župljani na božjo pot izven škofije, smel bi jih tamo spovedati, — ne bi pa smel tamo spovedavati vernih iz drugih župnij. Potrjenje, (ktero mora biti djansko in ne samo domišljeno, ali v nadeji, da se v prihodnje dobi), sme škof omejiti za posebne kraje, ljudi, čase; sme pa tudi ptujemu mašniku dati potrjenje za spovedovanje v svoji škofiji, ne pa v ptuji škofiji, iz ktere je dotični mašnik.

Sodnost (jurisdictio) (notranja — sodna oblast čez vesti, o kteri je tukaj govor), je oblast, po kteri mašnik kot sodnik sebi izročene podložne oziroma vestnih stvari sodi pri spovedi; ali pa, je od vrhovnega predstojnika podeljeno pravo, pri mašnikovem posvečevanju dobljeno oblast odpuščati grehe, zvrševati nad sebi izročenimi podložnimi.

Sodnost je dvojna, redna in preročena. Redna sodnost (jurisdictio ordinaria) je tista, ktera je združena s ktero službo duhovnega pastirstva. Tako sodnost imajo župniki, vikarji, župniški oskrbniki, duhovni pomočniki, samostanski spredniki — čez sebi podložne osebe. Preročena sodnost (jurisdictio delegata) je, ktera se da mašniku čez kristjane, čez ktere nima pastirske službe; n. pr. sodnost dana katehetom, da smejo spovedavati sploh ljudi. Ako bi kdo, ki ima u svoji župniji redno sodnost, hotel spovedavati v drugi župniji, moral bi prositi za sodnost, ki bi bila preročena. (opazi: V tukajšnih škofijah je navada, da se sodnost dá le za dotično župnijo; vendar je z molčečim dopuščenjem dopuščeno, da sme v posebnih okoljšinah tudi v drugi župniji iste škofije veljavno spovedavati; da mu je spovedovanje tudi dopustljivo (licitum), mora imeti dopuščenje dotičnega župnika *).

Verska resnica je, da je sodnost potrebna za veljavno spovedovanje. Trid. zbor to resnico potrjuje z dvema razlogoma; namreč, ker narava vsake sodnije zahteva, da sme sodnik izreči sodbo samo nad svojimi podložnimi, a spoved je tudi prava sodba; — in ker je bila cerkev zmiraj prepričana, da odveza, dana od mašnika, ki ni imel sodnosti čez spovedenca, nič ne velja. Da je v cerkvi resnično zmiraj bila ta navada, pričajo postave in predpisi najstarodavnejših cerkvenih zborov, ki vsi uče, da mašniki brez škofovega dopuščenja niso smeli ne pokore naložiti, ne odveze dati; n. pr. Kartaginski II. 390 in III. l. 397 — Illiberitanski l. 301.

Vendar se to ne sme tako razumeti, da mašniki še le s sodnostjo dobé oblast grehe odpuščati. S sodnostjo dobé oni le odkazane podložne in pravo (jus), nad temi zvrševati oblast, dobleno že pri mašnikovem posvečevanju. Primeren izgled tega

*) Sodnostni list Tržaško-koperske škofije ima: »et in tota Dioecesi Nostra, praemonitis Ecclesiarum rectoribus«.

bi bil: Ako bi kralj mnogim dal sodnijsko oblast z dodatkom, naj jim njegovi namestniki, poglavarji različnih dežel, vsakemu posebej odkažejo podložne in kraj, koga in kje imajo soditi. Tako je tudi v cerkvi Jezusovi. Oblast sodnijsko dobi mašnik neposredno od Jezusa Kristusa pri mašnikovem posvečevanju, podložne mu odkaže Jezusov namestnik, cerkveni poglavar, škof.

Navada je dandanes, da se zgor omenjeno potrjenje ne daje posebej, ampak potrjenje in sodnost se da z enim spričalom, s sodnostnim listom (Jurisdictions-bogen)

Kdaj premine sodnost? — Redna sodnost premine, kadar dotični mašnik zgubi službo (ali jo zapusti), s ktero je bila združena redna sodnost. Preročena sodnost premine, kadar preteče čas, za kterega je bila dana, in kadar jo prekliče vikši, (ki jo sme preklicati tudi svojevoljno, brez uzroka). — Ako spovednik zapade v nepravilnost (irregularitatem) ali v kazen osebne prepovedi (interdictum ad personam), mu sodnost premine, da ne sme spovedavati, vendar ako spoveduje, so odveze veljavne (validae sed non licitae). — Ako spovednik zapade v kazen izobčenja, zgubi sodnost, ker ne more oskrbovati sv. zakramentov oni, kterega cerkev izvrže iz svojega društva. Vendar se more dogoditi slučaj, da sme tudi izobčeni spovednik odvezati, namreč, *a)* kadar bi kteri kristjan, ki je v skrajni smrtni nevarnosti (in articulo mortis), ne mogel imeti drugega spovednika: *b)* ako je izobčenje dotičnega spovednika vsem tajno, in bi se s tem, ker bi ne hotel spovedavati, zaznalo za njegovo pregreho (zavoljo ktere je izobčen), in bi bil spovednik v veliki nevarnosti velike škode, sme spovedovati, ako to spovedovanje ne bo nijednemu za pohujšanje, ako ni mogel poprej dobiti odveze od imenovane kazni, in ako obudi popolno kesanje pred spovedovanjem; *c)* ako je z zvunanjo silo, ali z žuganjem smrti, težkega ranjenja, prisiljen spovedovati, tudi nima greha.

§. 9.

Podelenje sodnosti.

Sodnost sme podeliti škof dotične škofije, v kteri kdo hoče spovedovati, ali škofov namestnik, ob času spraznjene škofije kapiteljski namestnik — po pravilih, kakor so zgor o potrjenju omenjeni.

Sodnost toraj imajo:

a) Papež za vso cerkev, ker je pravi naslednik Petrov, kteremu je Jezus izročil naj pase ovce in jagnjeta; (Jan. 21. 15-17).

b) Škofje, kapitularni vikar, generalni vikar, poenitentiarni kanonik čez dotično škofijo;

c) Župniki in tisti mašniki, ki z njimi duhovno pastirstvo oskrbujejo, dobé o priložnosti podelenja dušnega pastirstva s posebnim listom sodnost čez tiste, ki v dotično dušno pastirstvo spadajo. V duhovno pastirstvo spadajo ne samo v župniji stanovitno bivajoči, ampak tudi popotniki za čas, dokler v isti

župniji bivajo; toraj sme župnik v svoji župniji spovedati tudi ptujce in vsakega, ki pride k njegovi spovednici, ako ni na poseben način izvzet. Sodnostni list tržaško-koperske škofije se tako le glasi: »Tibi ad curam animarum approbato, facultatem... concedimus, ut in ecclesia Scti N. in N. et in tota unita dioecesi Nostra, praemonitis Ecclesiarum rectoribus, sacramentales utriusque sexus fidelium confessiones, servatis iis, quae per costitutionem Summi Pontificis Gregorii XV. de anno 1622 et Benedicti XIV. de anno 1741 intuitu sollicitantium et personae complicis in peccato turpi praescripta, quaeque de loco patente, interpositis cratibus, superpelliceo, bireto, stola et de non excipiendis mulierum confessionibus neque extra exclesiam, neque ante diluculum, nec post solis occasum (excepto casu neccesitatis) et quae jamdudum in hac dioecesi ordinata sunt, excipere, eosque praeterquam a casibus Nobis et S. sedi apostolicae resservatis, absolvere valeas«. Iz teh besedi je razvidno, da imajo duhovni pastirji Tržaško - Koperske škofije sodnost za vso škofijo; vendar se mora vsak, kdor hoče spovedovati zvunaj svoje župnije, oglasiti pri dotičnem cerkvenem poglavarju.

d) Sodnost po molčečem dopuščenju imajo dušni pastirji na meji dveh sosednih škofij, kteri v posebnih okoljšinah in potrebah eden drugemu pomagati hodijo, ako dotični škofje zato znajo in ne oporekajo. Ako pa dotični škofje ne znajo zato, čeravno se sme soditi, da ne bi branili, ako bi znali, ne velja sodnost čez meje domače škofije, ker ne velja domislivno dopuščenje.

e) V smrtni nevarnosti ima vsak mašnik neomejeno sodnost. Ako ni mogoče dobiti mašnika pooblaščenega za spovedovanje, še celó odpadnik in izobčenec.

f) V posebnih slučajih cerkev nadomestuje pomanjkanje sodnosti. Taki slučaj je, ako ima spovednik navidezno sodnost (titulus coloratus) in je pomota o ti sodnosti splošna in javna; toraj, ako ljudstvo sploh misli, da dotični spovednik ima sodnost, ktere pa v resnici nima; n. pr. mašnik dobi župnijo in je na njo vmeščen, ali zavoljo ktere skrite napake je bilo podelenje župnije neveljavno; — ako je čas, za kteri je imel spovednik sodnost že potekel, in mu ni bila ponovljena, za kar pa ljudstvo ne zna. V teh dveh slučajih bi spovednik ne imel prave sodnosti, ampak navidezno, in cerkev zavoljo občne koristi nadomestuje sodnost, da vernikom odverne preveliko dušno škodo. Razumi se samo po sebi, da bi smrtno grešil spovednik, ki bi, zaupaje na nadomeščenje cerkveno, lahkomišleno, ali pa iz slabega namena prestopil postavo cerkveno o sodnosti.

Opazi se, da cerkev ne more sodnosti nadomestiti, ako ji ovira kteri naravski zadržek; n. pr. ako bi neposvečenec, preoblečen kot mašnik, spovedaval v spovednici, bi njegovo spovedovanje in odveze nikakor ne bile veljavne.

§. 10.

Omejena sodnost.

Jezus Kristus je vstanovil različne rede v svoji cerkvi, ne samo, da bi se drug od drugega razločili, ampak, da so nižji redovi podložni vikšim, od kterih dobivajo posvečenje in pooblaščenje. Tudi sodnost dobé nižji od vrhovnih vikših, ki jo pa tudi omejiti morejo; ker on, ki sme ne dati, sme tudi omejeno dati. Navadno je sodnost omejena na določen kraj, na določen čas, čez določene osebe in določene grehe. Toraj sodnost velja samo za tisti kraj (škofijo, župnijo) in za tisti čas, za kteri je dana: ako se meje prestopijo, ne velja več sodnost in ne odveza, ako ne nastopi v §. 9. n. *d.* in *f.* omenjeni slučaj. Kdor pastirsko službo popusti, ali zgubi, zgubi tudi sodnost, ktera mu mora na novo podeljena biti, ako hoče veljavno spovedovati.

Kdor ima sodnost omejeno na določen čas (n. pr. v Tržaško-Koperski škofiji duhovni pomočniki za eno leto) prositi mora za ponovlenje sodnosti poprej, kakor mu sodnost poteče.

Ako spovednik stori hudobijo, zavoljo ktere je izobčen z velikim izobčenjem, zgubi sodnost; ako je izobčen le z malim izobčenjem, kterega (izobčenca) se ni treba ogibati, ne zgub sodnosti.

§. 11.

Sodnost omejena oziroma oseb.

A. Kdor ima navadno sodnost, ne sme spovedavati nun ako mu to v sodnostnem listu ni izrečno dovoljeno. Klement X. je zapovedal, da nima spovedne sodnosti čez nune, kdor je od škofa sploh potrjen za spovedovanje svetovnih ljudi; ampak za spovedovanje nun mora od škofa imeti posebno izrečno dopuščenje. Kdor ima dopuščenje za spovedovanje nun, spovedavati sme samo v tistem samostanu, za kterega ima sodnost, in ne v drugih. Ako škof za poseben slučaj da sodnost izvenrednemu spovedniku, mu sodnost za drugi slučaj ne velja več, ampak imeti mora vselej posebno izrečno dopuščenje.

O nunskih spovednikih opazi se še sledeče: Nunski spovednik naj bo prileten, moder, naučen in posebno pobožnega življenja. Samostanom, ki (zvunanji) škofovski sodnosti niso izvzeti, se ne da za spovednika samostanskega mašnika. Samostanom, kteri so škofovski sodnosti izvzeti, dajo samostanski poglavarji spovednika, ki pa mora biti od dotičnega škofa za tri leta potrjen.

Vsako tretje leto naj se nunski spovednik premeni; sme ga pa škof na želje udov dotičnega samostana potrditi drugič, tretjič. Kdor prejenja biti nunski spovednik, ne sme več v samostan hoditi.

Da prevelika sramožljivost ne bi bila vzrok nevrednih spovedi zavoljo zamolčanja, dopusti se nunam vsako leto dvakrat, tri krat ali štirikrat izvenreden spovednik, posebno za to od

škofa pooblaščen. Benedict IV. zapovéduje, da redni spovednik ne sme nobene nune, tudi sprednice ne spovedati, kadar je izvenreden spovednik v samostanu; temveč vsaka nuna mora se predstaviti izvenrednemu spovedniku, čeravno bi se mu spovedati ne hotela. Isti p. Benedikt XIV. tudi vkazuje, da se sme tudi posamezni nuni na smrtni postelji dati izvenrednega spovednika, ako želi. Ako se ktera nuna nikakor neče spovedati rednemu spovedniku, sme se ji dopustiti nekterikrat izvenrednega tudi sicervživljenju.

Spovednica ne sme biti na tamnem mestu, in mora biti tako postavljena, da se spovednik in nuna ne vidita v obraz.

Spovednik (redni ali izvenredni) ne sme iti v notranje dele samostana, nego samo takrat, kadar mora spreviditi, ali dušo priporočiti bolni nuni, ali drugi v samostanu bivajoči osebi. V tem slučaju morajo biti vrata od celice odprte, zvunaj morajo biti pričujoče nektere nune na takem mestu, da vidijo spovednika in bolnico, a slišijo jih ne.

§. 12.

Nadaljevanje.

B. Samostanski mašniki, ki so slovezno obljubo storili, sodnost za spovedovanje svojih samostanskih ljudi dobé od svojih samostanskih poglavarjev, ki so nekako sredniki med papežem in samostanom. Kot samostanski ljudje se v tem oziru štejejo tudi svetovni služabniki, ki niso obljube storili, ki pa zmiraj bivajo v samostanu in morajo poslušati samostanskega sprednika. Odgojenci samostanski pa ne spadajo k samostanski družini, zato samostanski predstojnik ne more čez nje dati sodnosti.

Da smejo samostanski mašniki spovedavati svetovne ljudi, morajo biti od dotičnega škofa potrjeni in imeti od njega sodnost. Te, od škofa jim podeljene sodnosti, jim samostanski predstojnik ne more odvzeti, sme pa jim zabraniti spovedovanje svetovnih. Toraj bi bila odveza veljavna (za spovednika grešna) dana od samostanskega mašnika, ki ima od škofa sodnost če svetovne ljudi ali mu njegov samostanski predstojnik brani sodnost rabiti. Ako pa samostanski mašnik nima sodnosti od škofa, čeravno bi jo imel od svojega samostanskega poglavarja bi bila odveza, dana svetovnemu spovedencu živečemu zunaj samostana neveljavna.

Samostanski predstojniki imajo oblast nekterim iz svojega samostana sploh prepovedati, da se ne sme spovedati drugemu, nego spovedniku iz svojega reda; toraj bi mu odveza bila neveljavna, ktero bi mu dal drug spovednik.

V samostanu sme spovedavati samo tisti, ki je od vikših zato odločen. Ti pa smejo, ako ne branijo izrečna pravila dotičnega reda, komu dopustiti da gre k spovedi h kterem koli mašniku hoče. Tudi tiste samostanske osebe, ktere bivajo ali potujejo zvunaj samostana in nimajo pri sebi tovarša svojega reda, smejo odvezo dobiti od vsacega potrjenega spovednika, — vendar le od grehov, ki niso zadržani od samostanskega vikšega.

§. 13.

Nadaljevanje.

C. Druge vrste osebe, čez ktere sicer posblaščen spovednik nima sodnosti, so vdeleženci v nečistosti; kterim toraj ne sme dati odveze, izven slučaja na smrtni postelji, kadar se ne more dobiti druzega mašnika (čeravno nepotrjenega). Ako bi se kteri spovednik predrznil odvezati vdeleženca v nečistem grehu, je odveza neveljavna, in spovednik z istim djanjem zapade izobčenju, zadržano samemu papežu. Takó zapoveduje p. Benedikt XIV. v buli: »Sacramentum poenitentiae« od 30. Aug. 1741, v kteri tako pravi: »Omnibus et singulis sacerdotibus..... interdicimus et prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius articulo mortis, deficiente tunc quocunque sacerdote alio, qui confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personae complicis in peccato turpi atque inhonesto contra sextum Decaloghi praeceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacunque auctoritate et jurisdictione ad qualemcunquam personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla atque irrita omnino sit, tamquam impertita a sacerdote, qui jurisdictione ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per praesentes has nostras adimere intendimus. Et nihilominus, si quis confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque Excommunicationis poenam, a qua absolvendi potestatem nobis solis nostrisque successoribus duntaxat reservamus, ipso facto incurrat; declarantes etiam et decernentes quod nec etiam in vim cujuscumque jubilaei, aut etiam bullae, quae appellatur: »Cruciatae sanctae« aut alterius cujuslibet indulti, confessionem dicti complicis hujusmodi quisnam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri«. V drugi bulli: »Apostolici muneris partes« isti papež odloči, da sme spovednik svojega vdeleženca odvezati na smrtni postelji, čeravno bi bilo mogoče dobiti druzega spovednika, ali je za spovedenca gotova nevarnost osramotenja, ako bi ga kdo drugi spovedal, in se osramotenje in pohujšanje ne more na drug način odvrniti, kakor, da dotičen spovednik odveže svojega vdeleženca.

Besede omenjene bullae »Sacramentum poenitentiae«, s kterim je sodnost oziroma vdeleženca preklicana, se ne smejo raztegniti na vdeležence v drugih grehih. Toraj vdeleženca v drugem grehu, n. pr. v goljufiji, more dotičen spovednik veljavno odvezati, vendar bo veliko boljše storil, da tudi takega ne spové, nego da ga odpošlje k drugemu spovedniku, ako ni nevarnosti v odlogu.

Z besedo »in peccato turpi atque inhonesto contra sextum, »Decaloghi« se ne razumi samo dovršena v djanju nečistost (telesno spojenje), ampak tudi nesramno tipanje, poljubovanje, nesramni govori, ali tudi sami dogovor za greh nečistosti, ker

je to tudi greh proti šesti zapovedi — ako je namreč nesramno djanje tako, da je obema strankama smrten greh, in od obeh strank na zvunanji način dovršen.

Spovednik vdeleženca v nečistosti ne sme odvezati, čeravno bi dotičen spovedenec ne znal, da je s tem spovednikom zagrešil, da le to zna spovednik. Ako bi toraj mašnik, preoblečen po mestjansko, zvečer grešil z žensko, ki mu drugi dan pri spovedi spové nečisti greh, nevedé s kom je zagrešila, a spovednik iz spovedanih okoljšin spozna, da je ravno on bil vdeleženc, ne sme ji dati odveze, ampak jo poslati k drugemu spovedniku; — se vé, da naj se varuje, da se ne izda kot vdeleženca, da spovedenke še več ne pohujša. Spovednik svojega vdeleženca v nečistosti tudi ne more veljavno odvezati v svetem letu, in tudi ne, dasiravno bi bil pooblaščen za vse papežu zadržane grehe.

Spovednik, ki bi se izven zgor omenjenih slučajev predrznil dati odvezo vdeležencu v nečistosti, zapade z istim djanjem v veliko izobčenje, zadržano samemu papežu.

Papež Ben. XIV. tudi ojstro prepové, spovedati takega vdeleženca, vendar ne zapade izobčenja spovednik, ki je vdeleženca samo spovedal, a ne odvezal.

Ko je taki vdeleženec od drugega spovednika dobil odvezo od istega greha, dotični spovednik (vdeleženec) zopet dobi sodnost čez njega; vendar naj ga nikar več ne spoveduje, ako ima kaj sramožljivosti in spoštovanja do sv. zakramenta. Ako bi spovednik odvezal vdeleženca in ne bi opazil, da je njegov vdeleženec, bi bila odveza veljavna, ker p. Benedikt XIV. govori o tistih, ki bi se predrznili odvezati.

§. 14.

Sodnost omejena oziroma grehov.

Kakor čez nektere osebe, tako morejo vrhovni cerkveni poglavarji sodnost omejiti tudi oziroma nekterih grehov. Grehi, čez ktere navadni spovedniki tudi pri svojih podložnih nimajo sodnosti, se imenujejo zadržani grehi. V najstarodavnejših časih je bila v cerkvi navada, da navadni spovedniki, izven slučaja velike potrebe, niso mogli vseh grehov odpustiti brez posebnega dopuščenja njihovega škofa. Veljalo je za pravilo, kar je rekel Origen: »Grešnik včasih potrebuje škofa, a ne samo mašnika«. Povestnica cerkvena nam priča, da so si tudi papeži že v VI. stoletju zadržavali sodnost čez nektere grehe, kterih toraj še celo škofje niso mogli odvezati. Zato so škofje, zbrani v Trid. zboru, operaje se na starinsko navado v katoliški cerkvi, odločili (sess. XIV. c. 11): »Ako bi kdo trdil, da imajo škofje pravo zadržanja grehov samo oziroma zvunanje sodnosti, in da tedaj zadržanje grehov navadnemu mašniku ne ovira, da sme od njih odvezati, naj se izobči«.

Namen zadržanja je, da se večji grehi ojstrejše kaznujejo, ker je za nektere odločena posebna cerkvena kazen, — ali pa, da se zdatnejše popravijo. Spovedenec po težje dobljeni odvezi

bolj spozna velikost greha, ga več sovraži, in se ga zanaprej bolje varuje, in večo hudobijo sodi vikši sodnik, hujšo rano zdravi skušenejši in učenejši zdravnik.

Da zadržanje grehov more doseči svoj namen, se jih *a)* ne zadržuje preveč; *b)* naj bo zadržanje primerno okoljšinam časa in kraja; *c)* oblast odvezati zadržane grehe naj se dá le nekterim posebno modrim in skušenim; *d)* vernikom naj se oznanijo, kteri so zadržani grehi, da se jih bodo bolj varovali. Ne kaže pa vseh na enkrat oznaniti zbranemu ljudstvu, nego o priložnosti, ko se v razlaganju krščanskega nauka pride do dotičnega greha.

§. 15.

Pogoji, s kterimi je kteri greh zadržan.

Da je kteri greh zadržan, mora biti *a)* velik in smrten. Odpuščenje malih grehov se more dobiti tudi brez spovedi, toraj bi bilo zadržanje brez pomena in vspeha. Ako so pri kterem grehu, ki je zadržan, v posebnem slučaju take okoljšine, da ga storé majhnega, ni več zadržan. Zadržati se more vsak smrten greh, vendar se navadno zadržujejo le taki smrtni grehi, kteri so ali sami na sebi, ali zavoljo slabih nasledkov posebno veliki;

b) mora biti storjen na zunanji način, čeravno ni ne javen, ne razglašen; notranji grehi niso nikdar zadržani;

c) mora biti dovršen (crimen in genere suo completum); n. pr. ako bi bilo ubojstvo zadržan greh, postane zadržano še le, ako je dotičnik res ubil bližnjega, ne pa, ako je sklenil, ali z besedami povedal, da bo ubil bližnjega, ali se pripravljal na ubojstvo, ali bližnjega, z namenom ga ubiti, močno pretepel (vendar ne do smrti). Nedovršeno djanje je zadržan greh, ako je v sodnostnem listu izrečno tudi poskus dotičnega greha zadržan; n. pr. v Tržaško-koprski škofiji je 3. zadržan greh: «Furtum rei sacrae in loco sacro, *ejusdem attentatio per fractionem januarum, fenestrarum, vel murorum . . . .*;»

d) mora biti grešniku neposredno pripisljiv. Toraj mu ni zadržan, ako bi dotičen greh ukazal, svetoval itd. ako zopet v sodnostnem listu ni izrečeno, da je kteri greh zadržan tudi tistim, ki so ga s sodelovanjem posredno krivi, kakor je n. pr. v Tržaško-koprski škofiji četrti zadržek: «Homicidium voluntarium, et procuratio abortus, quoad perpetrantes, *mandantes, et consilium et auxilium efficaciter praestantes*»;

e) mora biti gotov v vseh okoljšinah; toraj, da nikakor ni dvoma, je li spovedenec storil zadržani greh ali ne, in je mu li pripisljiv kot smrten greh. N. pr. Ako bi J. strelil na F . . . a, hoteč ga ubiti, a po strelu zbeži, nevedé ako ga je ubil, ali ne, in tudi potem ne zvé za gotovo o tem, bi mu greh ne bil zadržan. Ako pa le spovednik dvomi, jeli greh, kterega se spovedenec spové, zadržan ali ne, (ker ali ne zna na pamet vseh zadržanih grehov, ali so besede v sodnostnem listu nejasne), naj odloži odvezo, dokler ne odpravi dvoma, ako upa dobiti gotovost; ako pa previdi, da mu ne bo mogoče svojega dvoma premeniti v

gotovost, jenja zadržanje, ker negotova postava neveže, in je zadržanje spornost, ktero je treba krčiti. (Ako si sam ne more dvoma premeniti v gotovost, naj vpraša svojega škofa).

Pri zadržanju grehov ne velja pravilo, da je zadržan tudi greh, ki je enako velik ali še večji, kakor je tisti, ki je izrečno zadržan; n. pr. ako bi bilo branje krivoverskih knjig zadržano, s temi besedami ni zadržano poslušanje krivoverskega pridigarja.

f) Da je kteri greh zadržan, se od grešnika ne zahteva, da bi bil že spolnil gotovo število let; n. pr. deček 14, deklica 12 let. Ako je grešnik zavoljo mladosti še tako nerazumen, da velikost dotičnega greha ni mogel spoznati, mu sicer ni zadržan; pa ne zato, ker je grešnik premlad za zadržanje, ampak ker mu greh ni smrten greh.

Ne zahteva se, da bi grešnik v djanju greha znal, da je dotičen greh zadržan, ker zadržanje tiče sodnost spovednikovo, ne grešnika; to se pravi, le spovednik nima sodnosti čez greh; — ako pa grešnik gre k drugemu spovedniku, ki ima sodnost tudi čez ta greh, more dobiti odvezo. N. pr. Ako je v eni škofiji kteri greh zadržan, a grešnik iz te škofije gre k spovedi v drugo škofijo, kjer ta greh ni zadržan, se mu sme dati odveza, izvzem slučaj, ako bi grešnik s tém hotel navlaš prestopiti postavo. Navlaš hoče prestopiti postavo, kdor glavno zavoljo tega gre k spovedi v drugo škofijo, da se odtegne sodbi svojega duhovnega pastirja. Ako pa v tujo škofijo pride k spovedi zavoljo drugega uzroka, n. pr. ker ima tamo kako opravilo, ali da dobi odpustke, ali ker mu je bližje do spovednika, kteremu bolj zaupa, ali dobi spovednika skušenega, ki bi mu vest bolje pomiril, itd. sme dobiti odvezo. Velikim cerkvenim kaznim (censurae), zažuganim za kteri greh, pa ne zapade, kdor ni znal, da so zažugane.

§. 16.

Papežu zadržani grehi.

Razlika je med grehi, pridržanimi papežu, in med onimi, ki so pridržani škofu in drugim. Papežu so pridržani grehi poglavito zaradi kazni cerkvene (censurae), a ne toliko, zaradi greha samega. Samo dva greha sta papežu neposredno zadržana: *a)* Obrekljiva obtožba, s ktero kdo nedolžnega spovednika hudobno toži, da bi bil pri spovedi zapeljaval spovedenca na nesramnost; greh je že zadržan, čeravno dotičnik še ni tožil, ampak je nedolžnega spovednika drugod obrekoval, ali pa je le kterega nagovarjal, naj toži nedolžnega spovednika. *b)* Prejemanje velikih darov od samostanskih ljudi, dokler se ti darovi ne povrnejo. Smejo se pa dati majhni darovi ali iz spoštovanja svojim sorodnikom, ali za storjeno ljubav, ali za zdravilo, ali za podbudo pobožnosti, kakor molek, podobe svetnikov, itd.

Je pa več drugih grehov, kteri so papežu zadržani zavoljo zažugane cerkvene kazni, kteri zapade, kdor dotični greh stori. Pri teh je papežu zadržana le odveza od cerkvene kazni, ne pa odveza od greha. Ako kdo taki greh stori, pa zavoljo posebnih

okoljšin ne zapade zažugani cerkveni kazni, njegov greh ni zadržan papežu; — ako je kdo dobil odvezo od dotične cerkvene kazni (kar se more dobiti tudi izven spovedi), mu dotičen greh ni več zadržan.

Ker so cerkvene kazni le proti trdovratnim, jim ne zapade, kdor nikakor ni znal, da je za dotičen greh zažugana cerkvena kazen, ali kdor greh stori brez zadostnega premisleka in spoznanja, ali iz velikega strahu, kterega se ni mogel vbraniti; — ker taki ne zapade kazni, mu tudi greh ni zadržan. Izvzemi kazen nepravilnosti za zvrševanje službe sv. reda, kteri zapade tudi nevedni, kadar stori greh, za kterega je ta kazen zažugana. Te vrste grehi, posredno zadržani papežu, našteti so v Constitutio Pija IX. «Apostolicae Sedis» od 19. Okt. 1869 in v Const. Pij IX. «Romanus Pontifex» od l. 1873, in so razdeljeni v dva dela: 1. Zadržani na poseben način, in 2. prosto zadržani.

O grehih, ki so na poseben način zadržani, je določeno, da se *a)* pri splošnem dopustu, da se sme odvezavati od papežu zadržanih grehov, ne zastopijo tudi ti na poseben način zadržani; *b)* da so obstoječe svoboščine oziroma teh grehov preklicane, in *c)* kdor od teh grehov odveže brez pooblaščenja, (izven skrajne potrebe na smrtni postelji), ga zadene izobčenje zadržano papežu.

V omenjeni Const. «Apostolicae Sedis» našteva papeš Pij IX. sledeče grehe, kterim je zažugano izobčenje, papežu na poseben način zadržano:

I. Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos, quocunque nomine censeantur, et cujuscunque sectae existant, eisque credentes; eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet illorum defensores.

Toraj *a)* odpadniki, kakor so: Rationalisti, Pantheisti, Deisti, Materialisti, in framassoni tisti, kteri so pristopili k društvu, poznajoč njegov namen, ki je popolno porušenje vere in katoliške cerkve; *b)* Krivoverci (učeniki in verniki) formalni, kteri, poznajoči svojo zmoto, vendarle tajé ali dvomijo o kteri verski resnici. Ako pa kteri krivoverec niti ne sumi o svoji zmoti, in je njegova nevednost nezadolžena, ga ta izgovarja od greha in nasledno tudi od cerkvene kazni. Zadolžena nevednost, kakor je nemarna in navlašna, ne izgovarja ne od greha, ne od kazni; *c)* kteri krivo vero branijo in pospešujejo, znajoči, da je kriva vera.

II. Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis apostolicae libros eorundem apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, necnon libros cujusvis auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos; eosque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.

Govori tukaj o dvovrstnih knjigah; *a)* spisane od odpadnika ali krivovrca, braneče krivovero, čeravno bi še ne bile po imenu prepovedane; *b)* vse po imenu prepovedane knjige, naj jim bo spisatelj, kdor hoče. Cerkveni kazni zapade, kdor take knjige brez dovoljenja bere, pri sebi obdržuje (v svoji knjižnici), jih tiska, ali na kterikoli način brani.

III. Schismaticos, et eos, qui a Rom. Pontificis pro tempore existentio obedientia pertinaciter se subtrahunt vel recedunt.

Toraj *a)* razkolnici v ožjem pomenu, ki vprevši se zakoniti cerkevnej oblasti in izstopivši iz cerkvene občine ustanové posebno versko družbo, ali se v tako versko družbo vpišejo; *b)* ki se trdovratno vperajo ravno vladajočemu papežu, hoteči se osvoboditi njegovega poglavarstva.

IV. Omnes et singulos, cujuscunque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Rom. Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum Concilium appellantes, nec non eos, quorum consilio, auxilio vel favore appellatum fuerit.

Odvzeta je s tém vsaka priložnost vpora proti odlokom papeževim.

V. Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos vel nuntios, aut eos a suis dioecesibus, territoriis, terris seu dominiis ejicientes, nec non ea mandantes vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

Kaznovani so tisti, kteri s premislikom, hoté in djansko storé krivico na telesu (interficientes, mutilantes, percutientes) ali na svobodi (capientes, carcerantes, detinents vel hostiliter insequentes), in kteri so moralični uzrok take krivice; namreč, ki to krivico zapovedajo, jo potrdijo, pri krivici djansko pomagajo, ali jo priporočujejo, hvalijo itd. Prim. moderni kulturkampf v nekterih državah.

VI. Impedientes directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare, ejusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favorem praestantes.

Kaznovani so s tim, *a)* kteri posredno ali neposredno cerkvene služabnike ovirajo v zvrševanju sodnosti vestne in zvunanje; *b)* kteri pri posvetni oblasti iščejo pomoči da bi zapredili sodnost cerkvenega poglavarja, čeravno bi zaželjene pomoči ne dobili (n. pr. ako bi se od škofa odstavljeni mašnik v tem pritožil pri posvetni oblasti); *c)* Vsi, ki dajo, potrjujejo, itd. postave, po kterih bi se moglo vperati sodnosti cerkvenih poglavarjev.

VII. Cogentes sive directe sive indirecte judices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones; item edentes leges vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiae.

Kazen izobčenja zadene le tiste, ki so sami po sebi neodvisni, in silijo sodnike; toraj ji ne zapade sodnik, ki vsled zapovedi od vikših poglavarjev pred posvetno sodbo pozove cerkveno osebo. «Praeter canonicas constitutiones» se razumijo slučaji, za ktere je v konkordatih odločeno, da se ima tudi cerkvena oseba pozvati pred posvetno sodbo. «Edentes leges» so postavodajalci, ki dajejo postave nasprotne cerkvenim pravicam, kakor je n. pr. placetum regium.

VIII. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede apostolica, vel ab ejus Legatis, aut Delegatis quibuscunque profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes, vel perterefacientes.

Isobčenje zadene te, ki pri posvetni oblasti iščejo pomoči, da bi zabranili razglašenje lista (rescriptum, breve, enciclica, ali drugih djanj apostolske stolice, ali njenih poslancev; *b)* kteri dotično razglašenje zabranjujejo s tem, da stranko, (ktera je dotično pismo prejela) ali druge (nosivca) ranijo ali prestrašijo.

IX. Omnes falsarios Literarum apostolicarum, etiam in forma brevis ac supplicationum gratiam vel justitiam concernentium, per Rom. Pontificem, vel S. R. E. Vice-Cancellarios seu Gerentes vices eorum, vel de mandato ejusdem Rom. Pontificis signatarum, nec non falso publicantes Literas Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes hujusmodi sub nomine Rom. Pontificis, seu Vice-Cancelarii aut Gerentis vices praedictorum».

Beseda «supplicationes» v kurialnih dopisih ne pomeni «prošnja», temveč odgovor na prošnjo, in v tem pomenu se tudi tukaj razumi. Toraj zadene izobčenje tega, ki ponaredi dopis papežev, kterega je podpisal sam papež, ali po njegovem pooblaščenju njegov namestnik.

X. Absolventes complicem in peccato turpi, etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo possit excipere morientis confessionem. gl. §. 13.

XI. Usurpantes aut sequestrantes jurisdictionem, bona, reditus, ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes.

«Usurpantes» so tisti, kteri imetek, dohodke, sodnost itd. vzamejo za svoje z izgovorom, da imajo pravo (jus) do tega, — toraj ne tatje. «Sequestrantes» so tisti, ki imetek ne vzamejo za sebe, ampak ga dajo drugemu v varstvo, in tako pravemu lastniku vbranijo posestvo. Kazni zapadejo le tisti, ki si samolastno prisvojijo, in ki sequestrirajo imetek cerkvenih oseb, kot cerkvenih, ne pa, kdor od teh kupi, ali če mu je darovano. Tudi ne zapade cerkveni kazni, kdor si samolastno prisvoji imetek kterega mašnika, kterega nima od svoje cerkvene službe (oficium in beneficium), ampak je njegov zaseben imetek.

XII. Invadentes, destruentes, detinentes per se, vel per civitates, terras, loca aut jura ad Ecclesiam Rom. pertinentes; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam jurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium favorem praebentes.

Ta točka je obrnjena proti grabežem papeževega posestva, posebno proti krivičnim, napadnikom, vladi in potrjujočemu državnemu zboru. Z besedami «auxilium, consilium, favorem praebentes» razumijo se, kteri djansko in s premislikom pomagajo, svetujejo in pritrjujejo; toraj ne tisti, kteri le v mislih odobrujejo

vgrablenje rimskih dežel, tudi ne, kteri so siljeni delati krivico rimski cerkvi, kakor so prosti vojaci, (prostovoljci, poznajoči namen vojske, zapadejo kazni, ker sodeljujejo svojevoljno.)

V Constituciji «Romanus Pontifex» l. 1873 dodal je papež Pij IX. še tri slučaje, za ktere je zažugano izobčenje, na poseben način zadržano papežu; namreč:

I. Canonici et Dignitates cathedralium Ecclesiarum vacantium, qui ausi fuerint concedere et administrationem sub quovis titulo, nomine, quaesito colore in nominatum ac praesentatum a laica potestate ex S. sedis concessione seu privilegio, vel ubi consuetudo viget, a Capitularibus ipsis, electum ad eamdem vacantem Ecclesiam.

II. Nominati et praesentati vel ut supra electi ad vacantes Ecclesias, qui earum curam, regimen et administrationem suscipere audent sub nomine Provisoris, Vicarii generalis aliove nomine, ex concessione et translatione in eis peractum a Dignitatibus et Canonicis, aliisque, qui deficientibus Capitulis, Vicarios deputant, aut vacantes Ecclesias administrant.

III. Ii omnes, qui praemissis paruerint vel auxilium, consilium, aut favorem praestiterint, cujuscunque status, conditionis, praeeminentiae vel dignitatis fuerint.

§. 17.

Nadaljevanje.

Izobčenju zapadene obsode (latae sententiae), papežu prosto zadržanemu, zapadejo:

I. Docentes vel defendentes sive publice sive privatim pro positiones ab Apostolica Sede damnatas sub excomunicationis poena latae sententiae: item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicis, prout damnata est a Benedicto XIV. in Const. »Suprema« 7. Julii 1745; »Ubi primum« 2. Julii 1746; »Ad eradicandum« 28. Sept. 1746.

Ta točka je obrnjena proti tistim, ki uče in zagovarjajo nauke, ki so od papeža sploh zavrženi. Ako je kteri nauk zavržen in kriveren imenovan, branitelja takega nauka zadene kazen, na poseben način papežu zadržana, ker je krivoverec kdor krivoverski nauk uči in brani prim. §. 17, I.

V drugem delu te točke so kaznovani oni, kteri uče in zagovarjajo, da spovednik sme popraševati po vdeležencu v grehu. Spovednik pa, kteri poprašuje po vdeležencu, ne zapade ti kazni, ampak ako objavlenje vdeleženca sili s tem, da odreče odvezo, zapade kazni »suspensionis ab audiendis confessionibus«; ta kazen pa je zažugane obsodbe (ferendae sententiae).

II. Violentas manus, suadente diabolo, injicientes in clericos, vel utriusque sexus monachos, exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus jure vel privilegio permittitur, ut episcopus aut alius absolvat.

Beseda »suadente diabolo« pomeni, kadar je pretepanje smrten greh, ker je krivično, premišljeno in iz slabega namena. »Clerici« so vsi, ki so že prejeli tonzuro, in so tudi duhovniško oblečeni. Slučaji, v kterih po postavi sme škof dati odvezo, so n. pr. ako je bilo pretepanje le majhno, — ako je bilo skrivno — ako je pretepla ženska, ali nedorasla oseba itd.

III. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcunque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cujuscunque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.

Kazen zadene le pri pravem dvoboju, ki je bil dogovorjen in vredjen po poprej določenih pravilih. Ako bi se n. pr. dva skregala, v prepiru pa veli eden drugemu, naj prime za svoje orožje, in se res bojujeta, bi vdeleženci, gledavci itd. pri takem dvoboju ne zapadli izobčenju.

IV. Nomen dantes sectae massonicae, aut carbonariae, aut aliis ejusdem generis sectis, quae contra ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur; nec non iisdem sectis favorem qualemcunque praestantes; earumve occultos coryphaeos ac duces non denuntiantes, donec non denuntiaverint.

Ovaditi je treba kolovodje omenjenih društev škofu ali škofovemu namestniku.

V. Imunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare jubentes aut violantes.

V naši državi je bila svoboščina cerkvá, zagotovljena v konkordatu art. XV. tako le: Da se spoštuje hiša božja..... varovala se bo svoboščina (imunitas) cerkvá kolikor dopusti javna varnost in to, kar zahteva pravica..«

»Ausu temerario« je djanje tistega, ki ni od drugega siljen, pa vendar svoboščino pribežališča (imunitatem asyli) hoté in s premislikom vkaže uvrediti, ali jo sam uvredi.

VI. Violantes clausuram monialium, cujuscunque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes et admittentes, itemque moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V. in Const. »Decori« praescriptam.

Slučaji v Const. »Decori« 24. Jan. 1570 zaznamovani so: Ogenj v samostanu, bolezen, gobova bolezen ali kuga, kadar se prijavi že v samostanu). Izven teh slučajev, cenijo se navadno kot zadostni uzroki za beg iz samostana: ako pride velika povodenj, ako se samostan podere, ako razbojniki napadejo samostan. Nesreča, zavoljo ktere hočejo samostanski ljudje zapustiti samostan, mora biti prijavljena vikšim poglavarjem dotičnega reda, in od škofa izrečno s pismom potrjena.

VII. Mulieres violantes regularium virorum clausuram, et superiores aliive eas admittentes.

Govor je tu o možkih samostanih, v kterih redovniki storé slovezno obljubo.

VIII. Rei simoniae realis in beneficiis quibuscunque, eorumque complices.

O simoniji gl. krš. kat. Nravoslovje §. 89.

IX. Rei simoniae confidentialis in beneficiis quibuslibet, cujuscunque sint dignitatis.

X. Rei simoniae realis ob ingressum in religionem.

XI. Omnes, qui quaestum facientes ex Indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus, excomunicationis censura plectuntur Const. S. Pii V. »Quam plenum« 2. Jan. 1569.

V Const. »Quam plenum« so izobčeni duhovniki manjši od škofa (toraj II. reda).

XII. Colligentes eleemosynas majoris pretii pro Missis, et ex his lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent.

Sploh je vsaka kupčija za manualne štipendije prepovedana najnovejše z odgovori S. C. Cong. 31. Aug. 1874, ktere je papež Pij IX. odobril in potrdil. Kazni izobčenja pa zapadejo le, kteri zmanjšajo štipendij, kadar ga dajo drugim. Le v dveh slučajih se sme izročiti manjši štipendij, kakor se je prejel; *a*) ako vé prejemvalec vsaj moralično, da je večji (kot navaden) štipendij prejel zavoljo svoje osebe, n. pr. zavoljo hvaležnosti, prijateljstva; *b*) ako tisti, komur se da prejeti štipendij, prostovoljno (ne prošen in ne vprašan) sam prepusti kaj od cene štipendija.

XIII. Omnes, qui excomunicatione mulctantur in Const. S. Pii V. »Admonet nos« 4 cal. April 1567. Inocentii IX. »Quae ab hac sede« pridie nonas Nov. 1591 ..... alienationem et infeudationem civitatum et locorum S. R. E. respicientibus.

Po omenjenih Constitucijah zapadejo ti kazni svetovnjaki in duhovniki, kteregakoli dostojanstva (tudi škofje in kardinali), ki sami ali po drugem svetujejo papežu, naj proda ali v fevdno odvisnost premeni, kar je lastnina Rimske cerkve.

XIV. Religiosi praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacr. Extremae unctionis aut Eucharistiae per viaticum ministrare absque parochi licentia.

Ne zahteva se, da bi bilo župnikovo dovoljenje djansko in izrečno, ampak zadostuje verjetno domisljivno (probabiliter praesumptus) S. Alph. Lib. VI. n. 722.

XV. Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris coemeteriis sive catacumbis urbis Romanae ejusque territoriis, eisque auxilium vel favorem praebentes.

Razumeti se imajo le svetinje svetnikov, ne pa kakšne druge posvetne starine.

XVI. Comunicantes cum excommunicato nominatim a papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.

XVII. Clerici scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Rom. Pontifice nominatim excomunicatis et ipsos in oficiis recipientes«

Točka XVI. je proti svetovnjakom in duhovnikom; pri nji ne izgovarja zadolžena in nemarna nevednost. Točka XVII

je le proti duhovnikom; pri nji izgovarja nevednost in druge okoljšine, ki znatno vplivajo na voljo delujočega, ker pravi »scienter et sponte«.

XVIII. Absolvere praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontificii specialiter reservatae innodatos.

Tim se mora še prišteti kazen odločena od Trid. zbora (sess. XXII. cap. 11. de reform) »contra usurpatores quorumcunque bonorum ecclesiasticorum aut jurium«, ktero je Pij IX. v Const. »Apostol. Sedis« potrdil, in se glasi:

»Si quem clericorum vel laicorum quacunque is dignitate, etiam imperiali aut regali, praefulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus ecclesiae sen cujusvis saecularis vel regularis beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, census ac jura etiam feudalia, et emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se vel alios vi vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas Clericorum aut Laicorum, seu quacunque arte aut quocunque quaesito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu subjacet, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, et redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione suppositae personae, pervenerint, ecclesiae ejusque administratori sive Beneficiato integre restituerit, ac deinde a Rom. Pontificii absolutionem obtinuerit.

Opazi se: *a)* kdor si samolastno prisvoji imetek, dohodke itd. cerkvenih oseb, kot cerkvenih, zapade izobčenju, ki je na poseben način zadržano papežu gl. §. 16 XI. — *b)* kdor si samolastno prisvoji imetek, dohodke itd. Rimske cerkve zapade izobčenju, ki je na poseben način zadržano papežu gl. §. 16 XII.

Tukaj je pa posebno govor o teh, kteri si krivično prisvojijo, (ali ktemu pomagajo) imetek, dohodke, pravo itd. dobrodelnih zavodov, n. pr. bratovščin; — in kteri kupijo, v dar prejmejo, ali zarad drugih uzrokov obdržujejo imetek in dohodke in prava cerkvena, cerkvenih oseb in dobrodelnih zavodov (sledi iz odgovora S. C. Inq. 8. Julii 1874).

§. 18.

Nadaljevanje.

Vstavljenje zapadene obsodbe (suspensionem latae sententiae) zadržano papežu, vsled Constitucije Pijeve IX. »Apostolicae Sedis« zadene sledeče:

I. Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione ad beneplacitum S. Sedis Capitula et Conventus Ecclesiarum et Monasteriorum alliique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos

aliosve Praelatos de praedictis Ecclesiis, seu Monasteriis apud eandem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras Apostolicas de sua promotione.

II. Suspensionem per triennium a collatione Ordinum ipso jure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo Beneficii vel patrimonii cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

III. Suspensionem per annum ab Ordinum administratione ipso jure incurrunt ordinantes alienum subditum, etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut jam collati, sed minime sufficientis, absque ejus Episcopi litteris dimissorialibus, vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii ejus loci litteris testimonialibus.

IV. Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso jure incurrit, qui, excepto casu legitimi privilegii, Ordinem sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii clerico in aliqua congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.

V. Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso jure incurrunt religiosi ejecti, extra religionem degentes.

VI. Suspensionem ab ordine suscepto ipso jure incurrunt, qui eundem ordinem recipere praesumpserunt ab excommunicato vel suspenso, vel interdicto nominatim denuntiatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: cum vero, qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere Ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

VII. Clerici saeculares exteri ultra quatuor menses in urbe commorantes ordinati ab alio, quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in praedicto examine rejecti fuerint: nec non Clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium; vel non praemissis ante Ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab Ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso jure incurrunt: Episcopi vero ordinantes ab usu pontificalium per annum.

V omenjeni Const. «Sedis apostolicae» Pija IX. določene so tudi nektere kazni prepovedi, zažugane obsodbe (interdictum ferendae sententiae), in sicer:

I. Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso jure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocunque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis ejusdem Romani Pontificio pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantia.

Opazi se: «Appellantes ad nniversale futurum Concilium» zapadejo tudi izobčenje, papežu posebno zadržano. gl. §. 17 IV.

*

II. Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato Judice, vel a jure interdictis; aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu ecclesiae ipso jure incurrunt, donec ad arbitrium ejus, cujos sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

Denique quoscunque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso jure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus. — Tako Pij IX. v Const. »Apostolicae Sedis».

§. 19.

Škofom zadržani grehi.

Škofom zadržani grehi morejo se razdeliti v dve vrsti; *a)* Grehi škofom zadržani zarad kazni vsled zapovedi papeževe, ali splošnega prava; *b)* kterih odvezo si škofje sami po svojem rednem pravu zadržijo.

Prve vrste so v Const. Pija IX. »Apostolicae Sedis« našteli trije; kterim sledi kazen izobčenja, zadržana škofom; namreč:

I. Clerici in sacris constituti vel regulares, aut moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes; nec non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.

Ta kazen ne zadene, ako se poročiti le obljubijo ali prizadevajo, ampak ako se poročé, čeravno sklenejo samo državljanski (civilni) zakon.

II. Procurantes abortum, effectu secuto.

III. Litteris apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.

Druge vrste grehi, ktere si škofje sami zadržijo, večjidel nimajo zažugane cerkvene kazni; odvezo od tih grehov pridržijo si škofje, da se zdatnejše popravijo in se jih ljudje več varujejo. Zadržani so tudi tistim, kteri so taki greh storili ne trdovratno in nevedé, da je zadržan. Kteri grehi so v vsaki škofiji zadržani, vsak spovednik razvidi iz sodnostnega lista (folium jurisdictionis). Tukaj naj sledé, ki so zadržani v Tržaško-koprski škofiji:

I. Apostasia a fide publice admissa. —

Beseda »publice« ne pomeni samo tiste, kteri pri dotičnem uradu oznanijo, da izstopijo iz katoliške cerkve; ampak sploh vse, kteri očitno, v javnem življenju, pristopijo h kteri krivoverski družbi, zanemarjaje katoliško cerkev. Kteri samo dolžnosti katoliškega kristjana ne spolnujejo, še niso očitni odpadniki, ampak zgubljene ovce.

II. Perjurium in judicio prolatum.

To je kriva prisega pred postavnim sodnikom s postavnimi šegami. Krive prisege je kriv tudi, kdor navlaš rabi besede, ki imajo več pomenov, z namenom, da bi sodnika zmotil; kdor s prisego trdi ktero stvarkot gotovo, ko mu je le dvomljiva ali za

dvomljivo ktero zna za gotovo; kdor s prisego potrdi stvar za resnično, ktero ima za neresnično, a v djanju je resnična; kdor na sodnikovo vprašanje s prisego potrdi, da v dotični zadevi nič več ne zna, pa je zamolčal ktero bistveno reč itd. V vseh teh slučajih je kriva prisega zadržan greh. Kdor pri sodniji priseže, da bo kaj prihodnjega storil, pa že med priseganjem odloči, da ne bo spolnil prisege, je krivo prisegel. Kdor ima pa med priseganjem resnično voljo, da bo storil, kar priseže, a potlej neče storiti, je prisego prelomil, in greh mu ni zadržan.

III. Furtum rei sacrae in loco sacro, ejusdem attentatio per fracturam januarum, fenestrarum vel murorum, et rei sacrae furto ablatae scienter comissa emptio et occultatio.

«Res sacra» je vsaka za službo božjo odmenjena stvar, ki je bila v ta namen tudi blagoslovljena ali posvečena. »Locus sacer je cerkev, kapela, pokopališče. Zadržan ima greh *a)* kdor vkrade posvečeno stvar na posvečenem mestu, ne pa, ako isto stvar vkrade na neposvečenem mestu, n. pr. ako bi vkradel kelih pri zlatarju, ki ga je imel za popravo — in tudi ne, kdor neposvečeno stvar vkrade na posvečenem mestu, n. pr. ako v cerkvi komu iz žepa vkrade denarje, uro itd. *b)* kdor posvečeno stvar na posvečenem mestu poskusi vkrasti s tem, da predere vrata, okno, ali zid, čeravno ni nič mogel vkrasti. Ako bi pa tat na pr. v gnječi ljudstva hotel v cerkvi vkrasti kaj posvečenega, in ga kdo prepodi, da ne vkrade, bi mu ta poskus bil greh, a ne zadržan; *c)* kdor kupi ali skriva posvečeno stvar, za ktero zna, da je vkradena.

IV. Homicidium voluntarium et procuratio abortus quoad perpetrantes, mandantes, et consilium aut auxilium efficaciter praestantes.

Zadržan je umor človeka, ki je smrten greh, toraj ubojstvo krivično, svojevoljno, premišljeno in hoteno; ne pa vsmrtenje krivičnega napadnika, ktero je s posebnimi pogoji dopuščeno (prim. kat. krš. Nravoslovje §. 105). tudi ne slučajni umor. Splav, storjen s premislikom in svojevoljno je zadržan greh negledé na čas, koliko časa je bila mati nosna. Besede »quoad perpetrantes, mandantes, consilium aut auxilium efficaciter praestantes« veljajo o vbojstvu in o splavu. Sami poskus, ali zapoved, svet, pomoč vbojstva in splava, dokler smrt (oziroma splav) ni djansko sledila, je, se véda, greh, a ni zadržan.

V. Percussio parentum et quaelibet injuria realis graviter peccaminosa et directe intenta in patrem aut matrem a filio vel filia, aut per se aut per aliam personam.

Ta greh je zadržan pri otrocih, ki svoje starše sami, ali po drugem človeku hudo pretepejo, ali jim drugo veliko krivico storé. Ako bi toraj sin našuntal kterega človeka, naj njegovemu očetu stori veliko krivico, bi imel sin zadržan greh; ki bi pa storil krivico, bi imel greh, ki ni zadržan.

VI. Incestus in primo et secundo consanguinitatis et primo affinitatis gradu.

VII. Grave damnum ex vindictae studio absque propria utilitate alteri illatum in bonis immobilibus aut mobilibus, sive per incendium voluntarium sive quocumque alis modo.

Škoda mora biti večja, kakor se navadno ceni za smrten greh, kar sledi iz besedi «sive per incendium voluntarium», iz kterega sledi največja škoda. Taki načini škodovanja so, n. pr. posekanje veliko plodnih trt, vboj potrebne živine, predor jeza, ki bližnjemu stori veliko škodo. Škoda, storjena s tatvino, ni zadržan greh, ker so dodane besede «absque propria utilitate». Greh ni zadržan, ako je grešnik le hotel škodovati, pa še ni škodoval. Zadržan pa je, ako je dotično hudobno delo že storil, potem pa so drugi vbranili, da ni bilo prevelike škode, n. pr. ako bi požigavec zažgal hišo, ktero pa sosedje poprej pogasé, nego je veliko škode.

V posebnih, natanko določenih okoljšinah, dano je spovednikom posebno dovoljenje, da smejo odvezati tudi te zadržane grehe.

§. 20.

Samostanskim predstojnikom zadržani grehi.

Samostanski predstojniki, kteri imajo skoraj škofovsko sodnost, si tudi smejo pridržati odvezo od nekterih grehov. Po postavi Klementa VIII. si jih ne smejo več pridržati, kakor enajst, posebno naštetih; vendar niso dolžni, da bi si morali vse te zadržati, ampak izmed teh si jih morejo izbrati ktere in kolikor jih čejo. So pa ti le:

1) Veneficia, incantationes, sortilegia.

2) Apostasia a Religione, sive habitu dimisso sive retento, quando eo pervenit, ut extra septa Monasterii seu conventus fiat egressio.

3) Nocturna ac furtiva e Monasterio sive conventu egressio.

4) Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale.

5) Juramentum falsum in judicio regulari seu legitimo.

6) Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto.

7) Falsificatio sigilli manus officialum Monasterii aut conventus.

8) Furtum de rebus Monasterii seu Conventus in ea quantitate, quae sit peccatum mortale.

9. Lapsus carnis voluntarius opere consumatus.

10. Occisio vel vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personae.

11) Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum a superioribus ad inferiores et ab inferioribus ad superiores.

Razlaganje obsega teh zadržkov naj se samostanski spovedniki naučé vsak od svojega predstojnika, ki določevaje zadržke tudi jasnejše izrazijo svoj namen, koliko daleč seže zadržek.

Ako samostanski človek k svetovnemu spovedniku pride k spovedi, pride ali z dopuščenjem svojega predstojnika, ali v veliki potrebi brez tega dopuščenja. Ako pride z dopuščenjem svojega predstojnika, in predstojnik oziroma zadržkov ničesa ne določi, odpadejo zadržki; ako pride v veliki potrebi brez dovoljenja predstojnikovega, določil je p. Benedikt XIV. da ga sme vsak pooblaščen spovednik (ako ni nobenega iz reda dotičnega spovedenca) spovedati in odvezati tudi od grehov, zadržanih samostanskemu predstojniku; vendar mora v takem slučaju spovednik naložiti spovedencu, da se bo — precej, kadar bo mogel — predstavil svojemu predstojniku, da dobi posebno odvezo od zadržanih grehov in cerkvenih kazni.

§. 21.

Sodnost oziroma zadržanih grehov.

Zadržane grehe odvezati sme redno tisti, ki jih je smel zadržati, njegov naslednik, in njegov vikši; po preročeni oblasti jih sme odvezati, kdor je od postavnega vikšega zato posebno pooblaščen.

Grehe, zadržane papežu, sme redno odvezati le papež in njegovi pooblaščenci. V Trid. zboru je pa vsem škofom dani. oblast, da smejo odvezati grehe, zadržane papažu, ako so skrivna Reče namreč zbor (sess. XXIV. c. 6. de reform.): »Liceat Episcopis ... in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi apostolicae reservatis, deliquentes quoscunque sibi subditos, in dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiae gratis absolvere». Izvzeti so tisti grehi, kteri so papežu na posebni način zadržani; prim. §. 16.

V slučaju velike in hitre potrebe smejo škofje dati odvezo tudi od vseh, papežu zadržanih grehov, čeravno so očitni in na posebni način zadržani, ako bi grešnik zavoljo odlašanja odveze škodo trpel na zveličanju. V takem slučaju škof da odvezo po rednem pravu in more sodnost tudi drugemu preročiti. Vsled posebnih pooblaščenj, ki se navadno vsakih pet let ponavljajo, imajo pa škofje še večo oblast oziroma papežu zadržanih grehov.

Škofje odvežejo od grehov, papežu zadržanih, ali sami, ali po svojem pooblaščencu, kteremu pa za té grehe dajo posebno pooblaščenje. Toraj spovednik, kteri ima preročeno sodnost čez grehe, zadržane škofu, ne sme dati odveze od greha, ki je papežu zadržan, ako od škofa ni izrečno za to pooblaščen.

Ako bi se grešnik, ki ima greh, zadržan papežu, spovedal spovedniku, ki ima sodnost čez ta greh, a potem previdi, da je bila spoved neveljavna, razločiti je treba, zakaj je spoved neveljavna. Ako je zadržan greh popolnama spovedal vikšemu poglavarju, ali njegovemu pooblaščencu, in je pomanjkljivost od druge strani, ceni se, da je namen zadržanja greha (ki je — se predstaviti vikšemu poglavarju) dosežen, toraj cerkvena kazen odpuščena, in dotični spovedenec more odvezo dobiti od vsacega

navadnega spovednika. Ako se je pa spovedal v času odpustkov (kadar imajo tudi navadni spovedniki večjo ali neomejeno sodnost) in potem opazi, da mu je bila spoved neveljavna, mu cerkvena kazen ni odpuščena. V času odpustkov imajo spovedniki le zavoljo dosege odpustkov širšo sodnost, a z neveljavno spovedjo se nedobi odpustkov, zato mora grešnik dotični zadržan greh spovedati vikšemu poglavarju ali pa spovedniku, ki ima preročeno sodnost. Razumi se potem, da cerkvena kazen ni odpuščena v slučaju, ako je spoved neveljavna zato, ker je spovedenec svoj zadržani greh pomanjkljivo spovedal.

Dokler grešniku ni odpuščena cerkvena kazen, se mu tudi dotični greh odpustiti ne more.

Od grehov, ki si jih škofje zadržé, sme odvezati po rednem pravu isti škof, njegov naslednik, njegov vikši; po preročenem pravu vsak potrjen spovednik, ki ima od dotičnega škofa preročeno sodnost.

Ako k navadnemu spovedniku pride grešnik s zadržanim grehom, mu spovednik ne more dati odveze, ampak ga mora poslati k takemu spovedniku, ki ima sodnost tudi čez zadržane grehe. Ali pa, kar je spovedencu večjidel ljubše, naj mu odvezo odloži, in mu določi, čez koliko časa naj zopet pride k spovedi, in med tem časom naj spovednik od svojega škofa izprosi poobläščenje za dotični posebni slučaj. *) Spovednik naj toraj spovedencu pové, da je njegov greh zadržan, zato mu on (spovednik) za zdaj ne more dati odveze. Razjasni naj mu velikost in grdobo takega greha, da mu prebudi pravo kesanje in stud nad grehom. Da se spovedenec ne bo bal razglašenja svojega greha, opomni naj ga, da v prošnji (za preročeno sodnost) do škofa ne pové imena spovedenčevega. Kadar spovednik dobi poblaščenje, in je spovedenec prišel k spovedi skesan in vredno pripravljen za sv. odvezo, mu spovednik natanko razloži voljo cerkvenega poglavarja, izraženo v odgovoru, s kterim je dal preročeno sodnost, in mu da odvezo z navadno odvezno obliko. Med tem časom naj spovedenec opravlja pokoro, primerno grehu; pa tudi po odvezi naj bo pokora taka, ki bo spovedencu pomoček proti škušnjavam istega greha.

Isto velja o cerkvenih kaznih, kterim kdo zapade s kterim grehom in so zadržane ali škofu ali papežu. Oblika odveze pa je nekoliko drugačna.

Za odvezo od izobčenja (excommunicationis) spovednik moli odvezno obliko inclusivno do besedi: »In quantum possum, et tu indiges« in nadaljuje: »speciatim vero eadem auctoritate et (Smmi. D. Papae N. — Reverendissimi D. Eppi. N.) te absolvo

---

*) Prošnja se more storiti takole: Reverendissime ac Illustrissime Praesul!

Cajus reus est peccati semel, bis ... commissi in elencho dioecesano sub Nr. ... reservati. Poenitens humiliter petit absolvi. Faveas rescribere mihi subscripto confessario N. N. in N.

a vinculo excommunicationis, quam incurristi propter N. et te restituo sacramentis et communioni fidelium. Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine .... Passio Domini ....

Za odvezo od vstavljenja (suspensionis) ali prepovedi (interdicti) moli odvezno obliko, kakor pri odvezi od izobčenja, samo premeni: «te absolvo a vinculo suspensionis — (a vinculo interdicti.)

Za odvezo od nepravilnosti (irregularitatis) odmoli odvezno obliko exclusivno do «Passio domini . . .» in nadaljuje: »Insuper auctoritate mihi concessa a Smmo. D. Papa N. (Revdssmmo D. Eppo N.) dispenso te in irregularitate, quam incurristi propter N. et habilem te reddo ad suscipiendos Ordines (oziroma: et te restituo executioni Ordinum et Officiorum tuorum) in nomine patris .... Passio Dom. ....

Ako pa bi bile okoljšine take, da bi spovedenec bil v nevarnosti osramotenja ali velike dušne škode, ako bi se mu odveza odrekla, sme jo navaden mašnik dati, ako je spovedenec v ostalem vredno pripravljen. Navadno je za take slučaje poskrbljeno v sodnostnih listih; prim. sodnostni list Tržaško-koprske škofije: »Ne autem reservationes hae forte in destructionem fidelium cedant, et dubiis ac difficultatibus occurrere desiderantes, munimus facultate absolvendi a suprafatis casibus Nobis reservatis omnes confessarios approbatos: *a)* qui audiunt poenitentes in carceribus detentos, et aegrotantes in nosocomiis; *b)* quicunque et quotiescunque audiunt infirmos pro dando ss. Viatico; *c)* quicunque excipiunt confessiones sponsorum, qui intra octiduum a die confessionis matrimonium sunt inituri; *d)* poenitens peccato reservato irretitus, ad absolutionis tamen gratiam suscipiendam bene dispositus, si ei ex absolutionis dilatione periculum bonae famae amittendae minaretur, servandis servatis in nomine Domini absolutionis gratia donetur.«

§. 22.

Nadaljevanje.

Omenjeno je že, da zadržanje greha tiče sodnost spovednikovo, in ne spovedenca; zato navadni spovednik sme odvezati spovedenca iz druge škofije od greha, ki je v spovedenčevi škofiji zadržan, a v spovednikovi ni. Ako bi pa spovednik spoznal, da je spovedenec k njemu prišel le zato, da prelomi postavo, mu vsled zapovedi Klementa X. v buli »Superna« ne sme dati odveze. Navadni spovednik ne sme odvezati od grehov (v svoji škofiji) zadržanih tudi ne spovedenca iz druge škofije, v kteri dotični greh ni zadržan.

Ako grešnik, ki ima na vesti zadržan greh, opravi spoved, kolikor mu je mogoče, vredno pri spovedniku, ki ima sodnost čez zadržane grehe, ali pa v sv. letu pri kterimkoli spovedniku, pa se zavoljo nezadolžene pozabljivosti ne spove zadržanega greha, mu je zadržanje greha odpuščeno; ako se poznej tega greha domisli, sme prihodnjo spoved opraviti pri navadnem

spovedniku in spovedati pozabljen greh (ki je bil že posredno odpuščen). Nekteri moralisti sicer to zanikajo, kar s tehtnišimi uzroki drugi trdijo. Hubertus in sv. Alfons Lig. na čelu drugim pa to zanikujeta, češ, da je zadržanje zato, da se za greh dá zdatnejše zdravilo, in zato zadržanje še ni odpravljeno, dasiravno je bil greh posredno odpuščen. Ako je bila spoved, pri kteri je bil pozabljen zadržan greh, opravljena v sv. letu, tudi ti priznajo, da ga sme spokornik pozneje spovedati navadnemu spovedniku. Tega se drži tudi Zenner. Silvij, sv. Tomaž in drugi pa trdijo, da se spovedenec sme dotičnega greha spovedati navadnemu spovedniku. Oba namreč, spovednik in spovedenec, storita vsak od svoje strani vse, kar je za odpuščenje greha (zadržanega) potrebno storiti; spovedenec ima resnično voljo vse spovedati in se tudi obtoži vsega, kolikor se po marljivem spraševanju obtožiti more, toraj mu je spoved formalno popolna — vredna; spovednik ima pa tudi voljo odvezati spovedenca od grehov in cerkvenih kazni »in quantum possum et tu indiges«.

Ako bi pa zadržani greh pozabil, kadar se spoveduje navadnemu spovedniku, ki nima sodnosti čez zadržane grehe (toraj ne v sv. letu), bi zavoljo dotičnega greha moral opraviti prihodnjo spoved pri spovedniku, pooblaščenemu za zadržane grehe; ali pa navadnega spovednika prositi, da za ta slučaj od svojega škofa izprosi pooblaščenje.

Ako grešnik zadržan greh pravo spové pri spovedniku, ki ima sodnost čez zadržane grehe, pa mu je spoved iz kterega druzega uzroka neveljavna, mu je zadržanje odvzeto, ponoviti sme dotično spoved pri navadnem spovedniku, kar je že omenjeno v prejšnem §. pri grehih, ki so papežu zadržani.

Ako navaden spovednik odveže od zadržanega greha zavoljo nezadolžene pozabljivosti, nadomesti cerkev pomanjkljivo sodnost; toraj je greh odpuščen in spovednik nima greha. Ako pa spovednik iz zadolžene pozabljivosti ali pa nepazljivosti, ali drugače s slabim namenom odveže od zadržanega greha, čez kterega nima sodnosti, greši spovednik, a spovedencu je greh odpuščen, ker tudi v tem slučaju cerkev nadomestuje pomanjkljivo sodnost.

Ako je spovednik za kteri posebni slučaj dobil pooblaščenje, pa ga ne rabi (ker morebiti spovedenec ni več prišel k spovedi), tega pooblaščenja ne sme rabiti za drugi, čeravno povse enaki slučaj.

Spovednik ne more preročene sodnosti zopet preročiti drugemu. Ako vmré vikši poglavar, ki je dal preročeno sodnost, ne zamré tudi dana sodnost, dokler je ne prekliče njegov naslednik.

V veliki smrtni nevarnosti, ali na smrtni postelji odpade vsako zadržanje grehov; toraj vsak spovednik sme odvezati od vsakega greha (oziroma vdeleženca gl. §. 13). Ker gre v smrtni nevarnosti za celo večnost, določila je cerkev, da sme v smrtni nevarnosti odvezati vsak mašnik, čeravno ni potrjen za spovedovanje, ali je izobčen, ali v drugi cerkveni kazni. Hoče pa sv. cerkev, da je pri tem pravilen red, namreč, da ima potrjeni

spovednik prednost pred nepotrjenim, nepotrjeni prednost pred izobčenim in pred vdeleženccm v nečistem grehu. Ako bi nepotrjeni mašnik že začel spovedavati, ko pride potrjeni spovednik, naj nadaljuje in konča spoved, negledé na to, da je pričujoč potrjen spovednik. Ako sta pričujoča dva potrjena spovednika, kterih eden ima sodnost čez zadržane grehe, a drugi je nima, sme navaden spovednik (ki nima sodnosti čez zadržane grehe) spovedati in odvezati, ker je rečeno, da v smrtni nevarnosti ni zadržanja grehov. Ako ozdravi bolnik, komur so bili na smrtni postelji zadržani grehi odpuščeni od navadnega ali nepotrjenega spovednika, mu potem ni treba istih grehov spovedati spovedniku, ki ima sodnost čež nje, ker na smrtni postelji niso bili zadržani. Ako so dotičnemu grehu napovedane cerkvene kazni, mora grešnik, ako ozdravi, od vikšega prositi odvezo, če njegov spovednik ni bil pooblaščen.

Smrtna nevarnost se sodi, kadar je vtemeljen strah, da bo dotičnik kmalo vmrl; naj že bo, da je bolan (na smrtni postelji), ali ranjen, ali je iz visocega padel, ali v vojski pred bitko, pri brodolomu, ali ženska pri težkem porodu itd.

V sv. letu sv. oče papež tudi navadnim spovednikom podeli širšo sodnost. Kakšno sodnost dá, in koliko si papež še zadrži, razvidi se iz dotične okrožnice, s ktero razpiše sv. leto. Glavne točke oziroma sv. leta določil je posebno papež Benedikt XIV. v bulah: «Inter praeteritas». 3. 12. 1749; «Benedictus Deus» 25. 12. 1750; «Celebrationem» 1. 1. 1751.

Navadni spovedniki imajo v sv. letu trojno večo oblast, kakor sploh, namreč širšo sodnost za grehe in cerkvene kazni, oblast zamenjevanja obljub, in oblast odpuščenja ali premenjenja djanj, ki so prepisana za dobiti odpustke.

a) Ker imajo spovedniki v sv. letu širšo sodnost oziroma grehov in oseb, smejo se mnihi brez dovoljenja njihovega predstojnika spovedati komur koli spovedniku, ki je od svojega škofa potrjen za spovedovanje sploh.

Za nune mora biti spovednik posebej potrjen; ki je pa potrjen za en samostan, sme (v sv. letu) spovedovati tudi v drugih samostanih (nunskih.)

Spovedniki majo sodnost za vse grehe, naj bi bili še tako veliki in komurkoli pridržani. V razpisu zadnjega sv. leta 1875 «Gravibus ecclesiae» je izrečno omenjeno, da imajo spovedniki tudi sodnost za grehe, ki so sicer na posebni način zadržani papežu. Ne more pa tudi v sv. letu nijeden spovednik odvezati svojega vdeleženca v nečistem grehu, in ne more se odpustiti dolžnost ovaditi spovednika, ki bi bil pri spovedi zapeljeval na nečisti greh.

Odvezati smejo spovedniki v sv. letu tudi od vseh cerkvenih kazni, naj so prisojene po pravu ali pa od cerkvenega poglavarja. V zadnjem sv. letu bil je izvzet en slučaj; namreč, da navaden spovednik ni smel odvezati od izobčenja, kteremu je spovedenec zapadel kot spovednik s tem, da je odvezo dal vdeležencu v nečistem grehu. (s. poenit. 25. 1. 1875).

Ako bi bil posvečenec zavoljo prestopka ktere cerkvene postave zapadal nepravilnosti (irregularitati), da ne sme zvrševati oblasti svojega reda, ali ne prijeti višjega reda, sme tako nepravilnost, ako je skrivna, odvezati v sv. letu vsak spovednik. Za druge nepravilnosti pa spovedniki nimajo oblasti.

Tako obširno sodnost imajo spovedniki ves čas sv. leta za grehe, storjene pred sv. letom ali pa že ob času sv. leta, in sicer za vsakega spovedenca, le takrat, kadar spoved opravi za dobiti odpustke sv. leta. V zadnjem sv. letu so se odpustki sv. leta mogli dobiti le enkrat, zato bi navaden spovednik z oblastjo sv. leta ne bil mogel odvezati od zadržanega greha (ali kazni), kterega bi bil storil že potem, ko je prejel odpustke sv. leta.

Razumi se, da tudi v sv. letu nijeden spovednik ne more odvezati spovedenca, ki ni vredno pripravljen.

Ako je spokornik dobil odvezo od zadržanih grehov in kazni, ali pa mu je bila premenjena obljuba, pri spovedi, ktero je opravil z namenom dobiti odpustke sv. leta, potem pa ne spolni, kar je za odpustke sv. leta storiti potrebno mu je odveza in prememba zaobljube veljavna.

Ako proti koncu sv. leta spovednik razvidi, da je kteremn spovedencu treba odložiti odvezo, ima dotični spovednik pri prihodnji spovedi istega spovedenca popolno oblast, čeravno je že minulo sv. leto.

b) V sv. leto smejo navadni spovedniki neslovezne zaobljube (vota simplicia) tudi s prisego potrjene in papežu zadržane premeniti v druga bogoljubna djanja. Vendar mora biti uzrok premembe velevažen in bogoljubno djanje, v ktero se premeni zaobljuba, ne sme biti veliko manjše nravstvene cene in ložej, kakor je bilo zaobljubljeno djanje.

Ne smejo pa premeniti, *α)* Nijedne slovezne zaobljube; *β)* zaobljube vstopa v samostan, v kterem udje store slovezno zaobljubo, in tudi ne zaobljube vedne in popolne čistosti, ako ste ti zaobljubi brezpogojni in popolni oziroma svobodne volje, premislika in zaobljubljene stvari. Ako bi bila zaobljuba pogojna, ali na kteri način nepopolna, bi ne bila zadržana tudi potlej ne, ko je spolnen pogoj, s kterim je bila storjena. N. pr. ako bi kdo zaobljubil vedno čistost (ali stopiti v samostan) s pogojem, ako ozdravi, ali ako srečno odide kteri žugajoči nevarnosti, bi ta zaobljube ne bila pridržana tudi potem ne, ko bi bil dotičnik ozdravel, ali srečno odšel pretečej nevarnosti. *γ)* ne smejo premeniti zaobljube, s ktero se je kdo obvezal za djanje na korist drugega, ki je obljubo že sprejel. N. pr. ako bi bil kdo zaobljubil, da bo kteri cerkvi dal določen dar, in bi bilo cerkveno predstojništvo že sprejelo to zaobljubo, je navaden spovednik tudi v sv. letu ne more spremeniti; *δ)* ne smejo spremeniti takih zaobljub, kterih sprememba bi nasprotvala pravu bližnjega, in tudi ne kaznilnih zaobljub, ki so pomoček zoper greh. Vendar bi se kaznilna zaobljuba smela spremeniti v tako bogoljubno djanje, ktero bi bilo enako ali še bolj zdaten pomoček zoper greh.

c) Djanja, ktera so prepisana za dobiti odpustke sv. leta, smejo spovedniki toliko premeniti, kolikor je izrečno povedano v papeževi okrožnici, sktero razpisuje sv. leto.

Navadno smejo spovedniki podaljšati čas, v kterem se morejo dobiti odpustki sv. leta, a le za tiste, kteri so bili ob času sv. leta povse zadržani. Okrožnica zadnjega sv. leta v tem oziru govori le o »navigantes et iter agentes«.

Tistim, kteri prepisanih djanj nikakor ne morejo ovršiti, jih spovednik sme premeniti v taka bogoljubna djanja, ktera dotičnik more spolniti. Tako n. pr. so spovedniki v zadnjem sv. letu smeli premeniti obiskovanje cerkva v druga bogoljubna djanja nunam, vsem deklicam in ženam živečim v samostanih ali skupnih zborih, in vsem moškim svetovnjakom, mašnikom in mnihom, ki so v ječi ali sužnosti, bolnikom, služabnikom in sploh vsem, kteri so bili na kterikoli način zadržani, da cerkva niso mogli obiskati. Dečkom in deklicam, ki še niso bili pripravni za sv. obhajilo, mogel je spovednik mesto sv. obhajila določiti ktero drugo dobro delo.

Opazka. Premeniti dotična djanja sme le spovednik dotičnega spovedenca, ne župnik ali drug cerkven poglavar.

Pogoja za prejetje odpustkov sv. leta ne spolni z djanjem, kterega je spovedenec moral že sicer storiti vsled zapovedi ali vsled zaobljube. N. pr. Posta, zapovedanega za prejetje odpustkov sv. leta se ne ovrši s štiridesetdanskem postom, obhajila se ne spolni z velikonočnim obhajilom, ampak treba je posebnega posta, posebnega obhajila, itd.

2. Poglavje.

§. 23.

Lastnosti in čednosti, potrebne spovedniku.

Spovednik mora biti vodja duš, ki jih zna napeljevati, da ne bodo premagane od neštevilnih skušnjav, ki jih obdajajo, — pastir, ki zna zgubljeno ovčico poiskati, in je z ljubeznivostjo prinesti nazaj v Jezusov ovčnjak, — zdravnik duše, ki zna njene rane celiti z blagodejnimi zdravili, — in sodnik, ki s primernimi in zveličavnimi kazni kaznuje prestopke, in obvaruje, da se več ne ponavljajo. Da vsem zahtevam svojega poklica zadostovati more, treba mu je posebnega znanja, globoke modrosti, gorečnosti, ljubeznjivosti, nestrašljivosti, molitve in ponižnosti. A, ker je človek sploh taki, da rajše sledi, kar vidi, nego suh nauk, mora spovednik tudi sveto živeti, in z lepimi zgledi podpirati zveličavne nauke, ktere dajo v spovednici. Po vsem pravu zato opominja sv. Peter Damijanski: »Poslušajte na kratko, oni, kterega se sme posvetiti za služabnika tega (sakramenta sv. pokore); mora biti ne samo znajden v pismih, ampak tudi pobožen, gorečˇ za Boga in učen; ker nerazborna nabožnost navadno več

škoduje, nego koristi«, Sv. Franz Saleški pa od spovednika zahteva, da mora biti mož, poln ljubezni, učenosti in modrosti, ker žuga vselej velika nevarnost, ako mu od teh lastnosti ktera pomanjkuje.»

§. 24.

A. Znanje.

Cerkveni očetje in zbori zahtevajo, da se ne sme posvetiti v mašnika, kdor nima zadostne učenosti; in mašnikom sploh, a še posebno spovednikom (in pridigarjem) priporočujejo, naj nikdar ne opusté nauka. Sv. Bernard: «Kako je mogoče izgovarjati (braniti) nevednost pri njem, ki se imenuje učenika otrok in nevednih; — neveden spovednik tolikim škoduje, kolikim je predstavljen«. Sv. Terezija pravi, da je prav velika nevarnost. izročiti dušno vodstvo spovedniku, nezadostno naučenemu, posebno takemu, ki se bolj učenega domišljuje, nego je v resnici.

Kot učenik mora spovednik kazati pot zveličanja in popolnosti. Toraj mora nevedne učiti verske resnice, — naučiti, kako naj pravo obudé kes in trden sklep, — razlagati dolžnosti spovedenčevega stanu, — ako se spovedenec izgovarja in odteguje od spolnovanja dolžnosti, mora izgovore temeljito ovreči, — ako o kteri reči dvomi, dvom določno razjasniti, — mlačne mora z gorečimi opomini prebuditi iz mlačnosti, — trdovratne pretresti iz grešne zagrizenosti, itd. A, kako bo to vse storil, kako napeljeval spovedenca proti zveličanju, ako sam ne pozna dobro steze, ki pelje v večno življenje, ako ne pozna pomočkov, kteri olajšujejo hojo na ti poti, in vničujejo žugajoče skušnjave? — Zato pravi sv. Duh v stari zavezi pri Mal. II. 7: »Ustne duhovnikove naj varujejo učenost, in postava naj se išče iz njegovih ust. Ker angelj je Gospoda vojskinih trum«. Neveden spovednik je slep vodnik slepih nasledovalcev, in skupno z njimi v jamo pade. V vseh stvareh je nevednost mati zmot in prestopkov, in povsod ima slabe nasledke; ali še mnogo hujša je pri spovedniku, ki se ne zaveda svojega vzvišenega poklica in nepozna pomočkov s kterimi more vredno opravljati svojo važno službo, zato jo opravlja po rabotsko, — svete zakramente pokore in sv. Rešnjega telesa stavlja v nevarnost onečeščenja, ker jih oskrbljuje brez razsodka, brez pravega spoštovanja, brez zadostne spodbudljivosti in brez koristi in blagoslava, — sodi brez razsodka, — podučuje večjidel v manj potrebnem, — svari in napeljuje brez vnetosti, brez prepričanja, in za to brez učinka. Mrzli pridejo k njemu spovedenci, mrzli odidejo.

Kot sodnik mora znati, kaj in kako ima soditi, da bo sodba pravična in za obsojenca zveličavna. Toraj mora spoznati velikost spovedanih grehov, število smrtnih, okoljščine, ki premenè vrst greha, ali greh znatno pomnožé; znati mora, je li spovedenec vredno pripravljen, je li njegovo kesanje resnično in sklep trden, kakšna pokora se mu ima naložiti da bo zadosteno pravici božji in pravici poškodvanega bližnjega, itd,

Kot zdravnik mora znati spoznavati dušno bolezen in zdravila, primerna bolezni in okoljšinam bolnika. Toraj mora poznati korenino dušne bolezni, — kteri greh je v spovedencu najbolj vtrjen, — kteri naj bolj navaden, — kako so mu grehi eden drugemu povod in uzrok, — in potem vsaki okoljšini primerno zdravilo. Da bo mogel spovedenca obvarovati pred prihodnjimi grehi, poznati mora njegov značaj, njegov dušni stan in njegove svetské razmere; poznati mora sploh srce človeško, da ne bo znal samo svariti take, ki so že grešili, ampak tudi nedolžne, da bodo nedolžnost ohranili.

Ako tega ne zna, svojih spovedencev ne bo odvrnil od grešnega življenja; — z dano odvezo bo grešniku pesek v oči metal, da ne bo spoznal nevarnosti, v kteri je kot grešnik, in ne iskal poboljšanja; — ali pa mu bo s preveliko ojstrostjo pretrgal nit upanja, da bo obupovaje sam nad seboj drl na poti greha in strmoglavil v pogubljenje.

Neveden spovednik s tém sevéda nima nobenega zaslužka pred Bogom, temveč nakopava si grozo za dan sodbe božje; tudi pri ljudeh zgubi spoštovanje; navadno postane predmet zbadljivih šal; cerkvi je v sramoto, ljudem v pohujšanje; veljajo mu beseda Osea IV. 6: «Ker si učenost zavrgel (zanemaril), bom az tebe zavrgel, da mi ne boš opravljal duhovske službe».

§. 25.

Nadaljevanje.

Služba spovedniška je neizgovorljivo visoka. Kot spovednik sme mašnik posebno reči: »Sodelavci smo božji« I. Kor. III. 9. ker se neposredno vdeleži posvečevanja grešnika, kadar z odvezo greha odstrani zadržke, kteri brezkončno Svetemu branijo, da ne more priti s posvečujočo svojo milostjo v srce človeško. Še celo angeljem Bog ni dal take moči, kakor jo je dal spovednikom z besedami: »Kterim bodete grehe odpustili, jim bodo odpuščeni; kterim jih bodete zadržali, jim bodo zadržani«. Jan. XX. 23. Hieronim (ep. ad Heliod.) zato pravi: «Razsojujejo na neki način pred sodnjim dnevom, in kar so v svoji sodbi odločili, potrjeno bo na sodnji dan«. Čim vzvišenejša pa je služba, čim večja je nevarnost, da bi se ne opravljala povse pravo in vredno, tim večja dolžnost je mašniku, da si za to službo poskrbi primernih vednostij, da ne bo smrti vzrokoval s svojo oblastjo, s ktero bi moral na duši mrtve obudjevati k življenju. Segner: »Z večjim pravom, kot o kom drugem, sme se reči o spovedniku: Smrt in življenje ima v roki jezika (Preg. XVIII. 21.) V moči svojega jezika ima zveličanje duš, ako svojo oblast pravo rabi, kakor bi moral; v nji ima pogubljenje, ako jo zlorabi.

Ne zahteva se od spovednika posvetna učenost, taka, s ktero bi se pred ljudmi skazoval in bahal, ampak učenost potrebna njegovemu poklicu, učenost zveličanja, — ker njegov poklic je zveličanje izročenih mu duš. Tudi se ne zahteva od vsacega izgledna učenost, ampak zahteva se učenost zadostna

in primerna. Od mestnega spovednika, h kteremu pridejo tudi spovedenci v posvetnih rečeh visoko učeni, morebiti okuženi od novošegnega bogotajstva, zapleteni v najbolj zmedene dušne bolezni in dvome, se zahteva vsakako obširniša vednost, kot od spovednika na deželi, kjer je ljudstvo bolj verno, kjer zamotani slučaji redko kdaj na versto pridejo.

Poznati mora spovednik natanko verske in nravstvene resnice, kakor jih je učil Jezus Kristus, in jih še zdaj uči njegova namestnica na zemlji, nezmotljiva katoliška cerkev. Toraj se ne sme obzirati na nauke krivih prerokov, novošegnih modrijanov, kterih je v vsakem času dosti in preveč, da z laskavimi besedami nevedne in priproste lové v mreže neverstva in pogubljenja. Spovednik je služabnik Kristusov, ne posvetni, in učenik katoliške vere, ktera mu mora biti trdno in neomajljivo vsajena v srce. Zato se ne sme zadovoljiti z drobtinicami, ktere so mu iz šolskega nauka ostale, ampak s zasebnim naukom naj se utopi v nauk božji. Naj ne misli, da mu je dosti, ako zna nékaj izbranih rekov, ki bi mu bili orožje na vse strani. Nasprotniki positivne vere zdajne čase vse žile napenjajo, kako bi ovrgli verske resnice, zmiraj z novimi dokazi si iščejo pridobiti novih priveržencev, — take se more pobiti le s temeljitimi razlogi. Tudi je prebudjena strast večkrat tako močna, da jo kak lep nravstveni rek nikakor ne ukroti, ampak samo trdna vera, vtrjena z neovrgljivimi razlogi. Veronauk je temelj, na kterem spovednik more učiti nravstvena pravila.

Poznati mora cerkveno pravo, in v nekterih obzirih tudi državljansko pravo, sklepe cerkvenih zborov in posebno Tridentinskega.

Do pičice naj pozna obseg svoje sodnosti.

Pridno naj prebira sv. pismo, v kterem bo najdel najlepše navode kako in kaj podučevati in svariti, najkrasnejše zglede prave pobožnosti, najstrašnejše zglede pravice božje, pa tudi tolažljivi nauk božjega vsmilenja, ki tlečega trsa ne vpihne, in neče smrti grešnika. Kakor skrben pastir išče zgubljeno ovčico, tako išče vsmiljeni Bog grešnika, da bi se poboljšal in spokoril, da ga, kakor dobri oče svojega sina, objame, na srce pritisne, odpustivši mu vsa storjena razžaljenja in hudobije.

Rad naj prebira tudi življenje svetnikov, iz kterega se bo učil spoznavati srce človeško, ktera pota ljubi, kadar je pobožno, ktera, kadar je v greh zarito; spoznaval bo, kteri pomočki morejo grešno srce pretresti iz grešnosti in vtrditi v stanovitni pokori.

V Ascetiki našel bo način napeljevanja pobožnih duš, ki želé večjo popolnost doseči.

A, ker vsak dober dar od zgoraj pride, naj spovednik ne pozabi pobožne molitve, kakor lepo opominja sv. Jakob I. 5: »Ako kdo zmed vas potrebuje modrosti, naj je prosi od Boga, kteri vsem daje obilno..... in mu bo dana«.

§. 26.

B. Modrost.

Da spovednik more doseči vzvišen namen spovedovanja, treba mu je veliko modrosti. Moder je, kdor za določen namen izbere in rabi primerne in zadostne pomočke. Namen spovedovanja je čast božja in zveličanje spovedenca. Ker so spovedenci različni oziroma grehov, grešnih priložnosti, starosti, stanu, spola, značaja itd., treba je vsacega spovedenca vladati na poseben način; to je, rabiti posebne pomočke. In te vselej zbrati primerne in zadostne, je gotovo težko; in velike modrosti je potreba, da spovednik vsem postane vse in vse na potu zveličanja vodi.

Treba mu je modrosti že pri vprašanjih, s kterimi mora spovedenčevo spoved dopolnovati, da spozna njegov dušni stan, njegove nagnenja, slabe navade in potrebe. Treba mu je modrosti pri opominjevanju, da, primerno spovedenčevemu značaju, dušo gane, ali je ne preplaši, da je ne rine v obupanje; da, kakor reče Segner, previdno skriva rezno orodje, kakor ranocelnik, in ne kaže očitno, kakor rabelj«. Treba mu je modrosti, kadar naklada pokoro in daje odvezo, da oziroma velikosti grehov in zmožnosti spovedenčeve ni ne premehek, ne preojster. Večkrat pride tudi slučaj, da se ne more prav za trdno in gotovo odločiti, treba mu je pogledati na razna mnenja, njihovo verjetnost in gotovost, in tukaj velike previdnosti, da zadene pravo in z nepremislikom ne škoduje več kakor koristi.

Da bo spovednik napredoval v modrosti, naj ima predočmi namen spovedi; naj se domisli, kako neizmerno dobro delo stori, ako reši dušo človeško iz večnega pogublenja, in kako težka odgovornost ga čaka pred Bogom, ako se zavoljo njegove nemarnosti pogubi duša, za ktero je J. K. vmrl na križu. Pri spovedovanju naj spovednik bistro pazi na vse okoljšine, na vsako besedo spovedenčevo, tudi na stvari, ki se iz prva vidijo malenkostne, ktere pa mnogokrat postanejo velikovažne, ako se jih od vsih strani ogleda. Naj se ne boji za en par minut, ktere bo več presedel, in z njimi morebiti za stanovitno spreobrnil grešnika. Kar je spovednik že sam oziroma vspešnega spovedovanja skusil, naj nikdar ne pozabi, a uči naj se tudi od drugih, ki so več izkusili. Noben človek ne opazi in neposkusi vse sam, vsak se mora učiti tudi od drugih. Sv. Tomaž pravi: »Kar tiče modrosti (obzirnost) moramo se učiti največ od drugih. Posebno v težkih in zapletenih slučajih, je treba iskati sveta pri drugih, ali čitaje njihove spise, ali z ustmenim pogovorom.« Sveta se pa mora iskati pri učenih in pobožnih; sv. Aug. pravi, pri njih, ki so pobožno učeni in učeno pobožni (pie scientes et scienter pii). Od vetrnjaka dobi se svet omahljiv, od neumnega neumen, od posvetnega posveten, od učenega učen, od pobožnega pa pravi svet. Da bode dober se ne zahteva odlično dobra glava, ampak zahteva se strah božji, ki je početek modrosti, — ki uči odvračati slabo in izvoljiti dobro, — ki je bil že v stari zavezi pripo-

ročen duhovnom; (II. kron. buk. 19. 6. 7. 9). Veliko si zbistri modrost, kdor po skončanem spovedovanju najtežje slučaje še enkrat premisli in pregleda, je li vse pravo razsodil. Koristno je to posebno, kadar je spovedniku preveliko množtvo spovedenčev težilo duha; v mirni tihoti more brez raztresenosti jasnejše soditi, tudi svojo razsodbo lahko primeri s kterim učenim pisateljem, kar mu bo veliko pomagalo, ako se mu drugikrat vrne podoben slučaj. Na storjene spovedi naj pa ne misli zato, da bi sodil spovedence, ampak da si širi svoje znanje in modrost.

Oziroma modrosti, naj bo še omenjeno: Spovednik naj pazi, da ne bo pristransk, da bi morebiti bogate rajše spovedaval, kot reveže, — mlade rajše kot stare, — ženske rajše kot možke, itd. S tako pristranostjo, ktero spovedenci kaj kmalo opazijo, odganja nektere spovedence, ali jim vsaj odvzema zaupanje do sebe; velikokrat je to tudi povod pohujšljivih govorov in sodbe čez njega in čez druge spovednike. Naj pomisli spovednik, kaj pravi sv. Pavel I. Rim. 14: »Modrim in nemodrim sem dolžnik« — in Rim. II.: »Bog ne gleda na zvunanjo veljavo ljudi«. Spovednik je namestnik božji, toraj tudi ne sme gledati na veljavo osebe, ampak dolžnik je vsem enako.

Pazi naj spovednik, da se pri spovedovanju ne bo mešal v stvari, ktere ne spadajo v spoved, n. pr. v družinske razmere spovedenca.

Proti spovedencem naj bo sicer vljuden, vendar naj tudi v zasebnem življenju z njimi ne ravna preveč po domače, ker s tem vniči, ali vsaj pomanjša spoštovanje, ktero mora spovedenec imeti do spovedi in spovednika. Najveljavniši moralisti posebno odsvetujejo preveliko prijaznost do spovedenk. Instr. confess. in dioec. Mechl. pravi: »Confessarii caveant ne familiares sint feminis sibi confitentibus. Immo eo ipso, quo eos audiunt in confessione, sciant se ab earum consortio peculiariter abstinere«. V srcu spovednikovem se prerado rodi grešno poželjenje, a pri spovedenkah iz prejšnega spoštovanja do spovednika nastane neka nagnjenost, iz početka duhovna ljubezen, ki se pa pogostokrat prevrže v mesno in nečisto. Sv. Augustin (de cohab. cleric. et mulier.): »Verujte mi, škof sem, resnico govorim v Kristusu, ne lažem, cedre libanske, in tiste, ki so v čedi zvonec nosili, videl sem pasti pod to podobo duhovne prijaznosti.«

Pazi naj spovednik, da ne bo ne preojster, ne prepopustljiv, srednjo pot naj hodi. Kjer postava Kristusova zapoveduje, naj njeno spolnenje zahteva brez ozira, vendar tako, da ne vgasi tlečega trsa. V nekterih stvareh sme soditi mehkejše, v nekterih mora ojstrejše; positivne postave morejo se razlagati v prizanesljivejšem pomenu, kakor naravne postave in posebno tiste, ki so obrnjene proti grešnemu poželjenju. N. pr. Kadar spovedencu priporočuje spolnovanje zapovedi posta, naj mu ne določuje natanko, koliko gramov hrane sme n. pr. zavžiti za večerjo, da še ne prelomi posta; ker bi ga s preveliko natančnostjo le ostrašil. Naj mu razjasni, kako dotično škofovo dopuščenje dopušča, da bo spovedenec spoznal, da spolnovanje te zapovedi

ni tako težavno, dobil bo pogum in jo bo tudi spolnoval. Spovedencu, ki ima grehe proti čistosti, pa ne sme z mehkejšim razlaganjem polakšavati postave, ker bi mu s tem dajal opijajoče hladilo, a nikakor ne korenitega zdravila. Skušnja namreč uči, da je spolnovanje naravskih zapovedi, in takih, ktere so proti grešnem poželjenju, tem ložej, čim popolnejše je.

§. 27.

C. Gorečnost.

Goreče želje pospeševati čast božjo in zveličanje bližnjega mora imeti spovednik, da mu osladé težavno spovedovanje in da spovedence bolj živo more prepričati, — ker le to k srcu seže, kar od srca pride. Goreč spovednik obnaša se pri težki, skoraj neozdravljivi dušni bolezni svojega spovedenca tako, kakor ljubeča mati pri svojem za smrt bolnem otroku. Pomnožuje svojo skrb, neprenehama išče novih pomočkov, ki bi polajšali stanje, pospešili zdravje, — žaluje, zdihuje in moli proti nebesom za ozdravljenje (Köhler). Spovednik brez prave gorečnosti, bo šel nerad v spovednico in z nekako nevoljnostjo, pri spovedovanju se mu bo tožilo, mislil bo le, kako bi hitrejše končal, ali pa na hvalo ljudi, zato bo vprašanja, opomine, nauke in pokoro tako dajal, da bi ljudem dopadel, ne pa Bogu, ker ne dela iz ljubezni do njega. Gorečnost izvira iz ljubezni do Boga, zato mora tudi velika biti, kakor ista ljubezen. Njeno velikost Segneri tako opiše: »Ne vprašajte me za mero te ljubezni (in iz nje izvirajoče gorečnosti); ker znal bi vam samo eno povedati, ki ima vso obširnost v širočini, dolgosti, visokosti in globočini. V širokosti, da obsega vse grešnike, bogate in revne, visoke in nizke; v dolgosti, da se nikdar ne vtrudi jih (grešnike) poslušati; v visokosti, da jih od posvetnih reči vzvišuje do Boga; v globočini, da se ravna primerno vsim njihovim slabostim, da pri zdravljenju kake rane nikdar ne kaže studenja».

Gorečnost pa ne sme biti brezpametna; vžigati jo mora ljubezen do Boga in bližnjega, vladati učenost in modrost, krotiti potrpežljivost in krotkost, ohranjevati nevstrašljivost. Gorečnost ne sme biti podobna letnemu pekočemu solncu, ki tako žge, da pod njim vsako rastlinsko življenje vsahne, ampak mora biti, kakor spomladansko solnce, ki vse rastline prebuja k življenju in k krasnemu cvetju. Tako naj prava gorečnost v spovedniku zbudi vse dušne moči, da rabi primerne pomočke, ki bodo pri spovedencu uzročili cvet novih čednosti in sad resnične pokore.

Spovedniku brez prave gorečnosti kaj lahko postane zoperno spovedovanje, ali celo išče v njem svetne koristi.

a) Zopernost do spovedovanja očituje se posebno s tim, da je spovedniku spovedovanje nadležno; — ako vidi veliko spovedencev ga to stori nevoljnega; — spovedence odpravlja s kratkimi opomini; — rad vidi, ako se spovedenci pri drugih spovednicah v večem številu zbirajo, kakor pri njegovi, itd.

Vzrok te zoprnosti je pomanjkanje plamteče ljubezni do Boga in bližnjega, in prevladanje posvetnega duha. Enemu je spovedovanje zoprno, ker je sploh lenega duha, ki išče le mir in zložnost; drugemu je duša polna posvetnih misli in želja, od kterih se nerada loči; nekterim po glavi rojijo gospodarstvene skrbi, in mislijo, da bodo precej veliko na zgubi, ako niso pri vsakem delu pričujoči; nekteri so zatopljeni v nauke, pri kterih jim je vsako motenje nadležno; — a gotovo je, da sleherni, kteremu je spovedovanje zoprno, ne spoznava imenitnosti in važnosti spovednikovega poklica. Toraj naj spovednik pogostoma premisli, koliko z gorečim spovedovanjem more koristiti bližnjim in tudi sebi po besedah sv. Jakoba V. 19. 20: »Bratje moji, ako kdo zmed vas zajde od resnice, in ga kdo verne, naj vé, da kdor grešnika vrne od njegove krive poti, bo rešil njegovo dušo od smrti in pokril veliko število grehov». Naj vžiga nasproti posvetnemu duhu ljubezen do Boga, ki nas je tako ljubil, da je za nas dal edinorojenega Sina, ki je zopet svojo neizmerna ljubezen do človeškega rodu dokazal s tem, da je zanj prelil zadnjo kapljo krvi! Ako ga od spovedovanja odvračajo gospodarske skrbi, naj pomisli, kar gotovo tudi sebi izročene uči: «Kaj pomaga človeku, ako bi ves svet dobil...«, — in posebno tudi besede: »Ne on ki sadi, tudi ne ki zaliva, je kaj, ampak on, ki da rasti.« Da bo spovednik napredoval v gorečnosti, naj ne zanemarja premišljevanja Boga, božjih djanj in lastnosti. Po premišljevanju mu bo spoznanje božjih resnic zmiraj popolnejše, vera se mu oživljuje in vtrjuje, upanje potrjuje, ljubezen vžiga, — a nagnenost do posvetnosti mu vgašuje, prebudujejo se v srcu želje po pospeševanju časti božje in dušne koristi bližnjega, da mu, kakor vsako drugo sredstvo tega pospeševanja, tako posebno spovedovanje postane prijetno in zaželjeno.

b) Koristolovje. Lakomnost je naglavni greh in izvir premnogih drugih grehov; lakomneža zapelje, da pri sredstvih obogatenja ni zbirljiv; povoljno mu je vsako, čeravno bolj spolzko, da le svoj namen doseže. Tako tudi častilakomnost in želja dopasti človeku mnoga djanja izgovarja, ktera drugi ljudje, prosti od te hibe, nahajajo pomanjkljiva, slaba ali grešna. Da bi se kteri spovednik toliko spozabil, da bi spoved porabil kot sredstvo svoje lakomnosti, se ne more in ne sme reči, ali v priložnisti lakomneža njegova strast zapelje, da spovedniške službe ne opravlja, kakor bi jo moral. Nekteri spovedenci imajo navado, da svojemu spovedniku sem in tje dajejo darove; — nekteri, posebno ženske, želeče se prikupiti svojemu spovedniku, ga časté izvenredno, hvalijo čez mero itd. Ako je spovednik vdan lakomnosti, ali želji po časti, ne bo pri spovedovanju dotičnih iskal toliko časti božje in zveličanja spovedenčevega, ampak svojo korist. Zavoljo strahu, da bi mu ta korist ne všla, je proti omenjenim spovedencem mehek in gladek; ne upa se grenke resnice v zobe povedati; išče najmehkejša mnenja, s kterimi gladi, kjer bi moral izruvati; išče naj vljudnejše izraze, kjer bi moral z resno besedo grajati; zgodi se mu, kar že Sir.

(XX. 31.) pravi: »Darila in darovi oslepé oči sodnikom, in jih storé mutaste, da ne morejo svariti.« in Mojz. V. XVI. 19: »Darila oslepé oči modrih, in spremené besede pravičnih«. Ako je Jezus vsim ljudem govoril »varujte se lakomnosti«, je pa apostoljnom, prvim spovednikom, še posebej rekel, naj, oznanovaje sv. Evangélje, nimajo ne torbice, ne palice; in kakor Petru, rekel je vsem duhovnom, posebno tudi spovednikom: »Od zdaj zanaprej ne boš lovil rib, ampak ljudi».

§. 28.

D. Ljubeznivost in potrpežljivost.

Spovednik naj bo pri spovedovanju ljubezniv in potrpežljiv, da s trdostjo neodganja zgubljenih otrok, kteri se bojazljivo bližajo očetovemu domu, kterega so zapustili. Jezus sam nam priporočuje: »Učite se od mene, ker jaz sem krotek«, in sv. Pavel (Kološ. III. 12): »Oblecite tedaj, kakor izvoljeni božji, presrčno vsmiljenje, dobrotljivost, ponižnost, pohlevnost, potrpežljivost.«

Spovednik mora vse spovedence, naj bodo še tako revni, neizobraženi, veliki grešniki, sprejemati ljubeznivo, in pri vsem spovedovanju djansko kazati, da je namestnik Jezusov, ki je z neizrečeno potrpežljivostjo in ljubeznijo sprejemal vse ljudi, tudi naj hujše sovražnike — farizeje, in največe grešnike (cestninarje — Marijo Magdaleno itd.); — ki je v priliki dobrega pastirja pokazal, kakšni naj bodo dušni pastirji, posebno v spovednici, ki se sme primerjati zeleni tratici v sredi puščave, kjer dober pastir, zgubljene ovčice sprejemlja in nosi nazaj v prijažnost nebeškega očeta.

Ljubeznivosti je spovedniku potreba, ko spraša, ko poučuje, opominja, napeljuje k kesanju; ker se ravno z ljubeznivim in potrpežljivim ravnanjem dobi spovedenčevo zaupanje, da mu odkritosrčno pokaže svoj dušni stan. Ako je spovednik osoren, v besedah neobzirno ojster, ako ne more zatajiti svoje nevolje in nepotrpežljivosti, zamašil bo spovedencu usta, ko je morebiti že hotel povedati, kar mu največ srce teži, in morebiti ga bo odgnal od vrednega prejemanja sv. zakramentov za sve življenje. Zato uči Trid. zbor (sess. 13. cap. 1. de reform): «Proti tistim, ktere je treba poboljšati, velikokrat več izda dobrotljivost, kakor ojstrost; več opominjanje, kakor žuganje; več ljubezen kakor moč».

Ljubeznivost pa naj ne bo preveč vsmiljena in vstrežljiva. Sv. Brnard (serm. 5. in cant):» Je ljubezen krotka in vstrežljiva, ktera nobenega človeka ne more užaliti; ker je rojena od mesa, ne gleda ne na postavo, ne na pamet, ampak samo na prošnje in zdihovanje. Boli jo, ako mora kterega razžalostiti in nezadovoljiti, zato dopušča kar jo kdo močno prosi. Svet ceni in ljubi človeka, ki ima taki značaj, ali sv. pismo pravi: Preg. 20. 6:

»Mnogi ljudje se imenujejo vsmiljeni, zvestega moža pa kdo ga najde!?« taki ljubezen in spoštovanje kupijo z nezvestobo v svoji službi.» Take ljubeznivosti naj nima spovednik. Kakšna bi bila ljubezen zdravnikova do bolnika, ki bi vsem njegovim željam vstregel, zato, da ga ne užali!? Kaj s tako vstrežljivostjo ne bo bolnika bolj gotovo pokopal, nego ozdravil? Isto velja o dušnem zdravniku.

Posebne potrpežljivosti je treba z neizobraženimi, ki mnogokrat ne znajo, kako se spovedati, — mnogokrat svojo spoved raztezajo, na dolgo in široko, — spovedane reči ponavljajo, — nektere tudi mnogi dvomi mučijo. Kadar mora spovednik postopati ojstrejše proti spovedencem, naj svojo ojstrost vselej ogladi z ljubeznivostjo. Ako se na prim. spovedenec obtoži velikega greha, mora ga spovednik v srcu pomilovati, ne obsojevati in zaničevati. Tako resnično pomilovanje, iz kterega pride ljubeznivost in potrpežljivost pa je posebna milost božja, za ktero naj spovednik večkrat moli, kakor je molil sv. Ambrož (Lib. II. de Poen. c. 8): »Gospod Jezus, najmanjši sem od vseh, najnižji po zasluženju; vendar, ker sem prevzel nekaj dela v tvoji sv. cerkvi, varuj ta sad (učinek), da ne trpiš, da bi se pogubil kot mašnik, kterega si nevrednega poklical v mašništvo; a najprej, da bom z najgorkejšim občutkom znal imeti pomilovanje z grešniki. To namreč je največa čednost, ker je pisano: Ne bi bil smel se veseliti nad Judovimi otroci ob dnevu njihove pogube, ne ustiti se ob dnevu njihove stiske (Abd. I. 12). Ampak, kadar se obtoži kdo velikega greha, da ga pomilujem, ga ne karam ošabno, ampak obžalujem in objokujem, ker je pisano: Bolj je opravičena Tamar (Gen. 38 26) kot jaz. Morebiti je zagrešila dekle, saj grešimo starci. Ona ima izgovor v svoji mladosti, jaz nobenega; ona se mora učiti, mi moramo (druge) učiti. Toraj več je opravičena, kot jaz». O sv. Ambrožu piše Pavlin: «Žaloval je tako, da je tudi spovedenca nagnil na žalovanje». Osorni izrazi so sploh znamnje neomikanosti, in se ne spodobijo spovedniku. Tudi, kadar mu pride na vrsto spovedenec, ki ni vreden sv. odveze, in spovednik z vso gorečnostjo ne more nevrednega premeniti v vrednega, — mu toraj mora odreči sv. odvezo, naj mu to tako dopové, da spovedenec v odrečenju odveze ne bo vidil ojstrosti in trdosrčnosti spovednikove, ampak le skrb za zveličanje in rešenje njegove (spovedenčeve) duše. Sv. Gregor pravi: »Ako mora spovednik povsema omadežvani duši odreči pristop k Najsvetejšemu, naj se z nježno ljubeznivostjo prizadeva, da grenko zdravilo, od kterega spovedenca ne more oprostiti, osladi z ljubeznijo, krotkostjo in milobo.»

Pride spovedenec, ki je bil več časa v grehu, morebiti v grešni navadi, ki si prizadeva, da bi se izkopal iz grešnega blata, ali premagan od skušnjav vendarle še kterikrat pade. Pri takem mora imeti spovednik posebno potrpežljivost, da ne zahteva naenkrat popolnega spreobrnenja grešnikovega, da ga zavoljo posameznih padcev ne obsodi preojstro. Pri teh ima ravno vstrajno, potrpežljivo ravnanje in s tem združeni i trud

najvažniše vspehe; ker človek iz grešnega stana ne more nakrat vstati, ampak polagama, kakor tudi iz otroka ne postane mahoma mož.

Prav lepo priporočuje sv. Franc. Sal. župnikom (kot spovednikom): »Pomislite, da vas vsak spovedenec pri začetku spovedi imenuje oče; imejte tedaj do njih očetovsko srce; sprejemajte jih ljubeznivo, poslušajte jih potrpežljivo; ne vjezite se zavoljo njihovega surovega obnašanja, zavoljo njihove nevednosti in nestanovitnosti; ne prenehajte nikdar nuditi jim pomoči in njihove duše iskati za kterokoli ceno: res, da so duše vmazane z blatom (kakor biseri, zagrebeni v blatu), pa zato niso nič manj dragocene, ker bodo, ako jih operete v krvi nedolžnega Jagnjeta, z Bogom združene, enkrat imele večnost (srečno) za doto, in nad zvezdami kraljevale, kakor kraljice polne slave.«

§. 29.

E. Srčnost.

Spovedniku je treba tudi srčnosti, po kteri brez obzira na osebo spovedenčevo, in negledé na nagnenje do enega in zopernosti do druzega, od vsacega zahteva, kar previdi, da mu je za zveličanje potrebno in bolj koristno.

Kot učenik mora spovednik podučevati in opominjati brez bojazljivosti, posebno, kadar mora siliti povračenje krivice, popravljanje škode, odpuščenje nasprotniku, odpravljanje bližnje priložnosti v greh, čeravno bi bila dotična stvar ali oseba spovedencu toliko ljuba, kakor je človeku ljubo oko, roka in noga, po besedah Jezusovih: »Ako te pohujšuje tvoje oko, izderi ga....«. Srčen mora biti spovednik pri spraševanju, ako opazi, da spovedenec ni zadostno odkril svojega dušnega stanu, pri naloženju pokore, pri odvezovanju, oziroma odlašanju odveze. Srčnost pa naj bo le oziroma stvari, namreč, kaj naj vpraša, kaj opomni, kaj dá za pokoro itd. ne pa oziroma načina, kako spraŠuje, kako opominja itd. kar bi bilo podobno trdosrčnosti in odurnosti. Srčnost in prej omenjena ljubeznivost morate biti zjedinjene, namreč: biti mora spovednik srčen oziroma stvari in ljubezniv oziroma načina (fortiter in re, suaviter in modo).

Toraj je srčnosti posebno nasproten obzir na veljavne osebe in strah pred ljudmi. Kdor se preveč obzira na osebo, se bo posebno pri spovedencu bogatinu, mogočnjaku, plemenitažu, ali od kterega odvisi, bal natančno in zadostno vprašati o (velikem) grehu, kterega spovedenec le povrhoma spové; bal se bo odreči odvezo, čeravno bi jo moral odreči; z eno besedo, ravnal bo proti svojemu prepričanju, vest svojo bo obtežil, a spovedenca ne bo olajšal (od greha). Naj si spovednik pri takem spovedencu iz glave izbije njegov svetni položaj, vidi naj le njegovo dušo in naj pomisli, kaj reče sv. Pavel, (Gal. I. 10): »Ako bi ljudem dopadel, ne bi bil služabnik Kristusov.«

Nekteremu spovedencu je treba odreči, ali odložiti odvezo, ker spovednik sodi, da bo za dotičnega posebno koristno, ako se boljše pripravlja za sv. odvezo. Naj se v takem slučaju spovednik ne da zmotiti, da ga bo morebiti spovedenec zapustil, in šel k drugemu spovedniku, — ali, da bodo ljudje čezjn godrnjali, da je preojster, itd. Spovednik naj stori svojo dolžnost; ako gre spovedenec k drugemu spovedniku, naj gre! A spovednik naj se domisli besedi božjih (Ecech. III. 19): »Ako boš hudobnega opominjal, in se on ne vrne od svoje hudobije, in s svoje grešne steze, bo sicer on vrml v svoji hudobiji, ti pa si otel svojo dušo«. Tudi je resnično, da mora spovednik včasih slišati nevšečnih besedi, ako z nespokorjenim dela, kakor zasluži. Jezé se, vpijejo, godrnjajo, stvar povečujejo itd.; ali tudi tega naj se spovednik ne vstraši, temveč ostane naj miren in stanoviten v spolnovanju svoje dolžnosti. Sir. 7. 6: »Ne prizadevaj si biti sodnik, ako nimaš moči, zatreti krivico; da se kje ne zbojiš mogočnikovega obraza, in svojo pravičnost v nevarnost postaviš«. Spovednik ni gospodar sv. zakramenta, ampak le delivec (oskrbnik), toraj ga mora podeljevati, kakor to zapoveduje pravi gospodar — Jezus Kristus.

§. 30.

F. Molitev in ponižnost.

Ako pogledamo na slabost človeško, kteri je spovednik podvržen, kakor vsak človek, — na važnost zakramenta sv. pokore, — in na vzvišenost spovednikove službe, lahko spoznamo, kako potrebni ste spovedniku molitev in ponižnost. Jezus pravi (Jan. XV. 5.): »Brez mene nič ne morete storiti«. Sv. Pavel (I. Kor. 3. 7.): »Ne on, ki sadi je kaj, ali on, ki zaliva, ampak on, ki da rasti, Bog«. Čeravno sv. pokora, kakor vsi zakramenti, daje milosti iz dovršenega djanja, (ex opere operato), se vendar posebno pri tem zakramentu od prejemvalca zahteva vredno pripravljanje, posebno čeznatorno kesanje in resničen sklep poboljšanja, ki je grešniku sploh težaven in mnogokrat pomanjkljiv. Pomanjkljivost mora spovednik odpraviti, in spovedenca zadostno pripraviti, da mu bo dana odveza tudi pred Bogom veljavna. A, ker so spovedenci tako različni oziroma grehov, nagnenosti do greha, občutljivosti, nauka v verskih resnicah itd. pač vsak spovednik mora priznati, da mu vsa učenost, modrost, ljubeznivost ne bo zadostna, ako mu Bog od ene strani ne položi na jezik primernih, prepričevalnih besedi, in od druge strani grešniku ne omeči srca, da rad sprejme dober nauk, kakor topel vosek vzame podobo, ktera se nanj' pritisne. Vsaki spovednik je že skusil, da pri nekterih spovedencih zadostuje malo presrčnih besedi, da se jim stopi trdo srce in kažejo resnično kesanje. Pri drugih pa presrčni opomini, prepričevalni dokazi, naj bi bili še tako dolgi, nič ne opravijo; srce jim ostane mrzlo, o resničnem kesanju še pojma nimajo. Od kod to? — Res je, da je

trdovratnost srca od strani grešnika krivda, od strani božje pa je kazen, večidel posledica zastarelega greha. Da bo Bog odvzel to kazen od spovedenca, da bo otájal ledeno skorjo njegovega srca, in da bo spovedniku dal primerne besede, ktere bodo omehčano srce povse na dobro obrnile, naj se v ponižni in vroči molitvi obrača do Njega, ki ima vsemogočno oblast, obračati srce človeško, kamor mu drago.

Moliti mora spovednik tudi sam za se, da more z božjo pomočjo dostojno opravljati službo duhovsko v spovednici, in da se obvaruje pred nevarnostmi, ktere ga, kot človeka, ravno v spovednici čakajo. Nekteri spovedenci ali iz nevednosti, ali iz strahu nepopolne spovedi, svoje grehe pripovedujejo z nespodobnimi besedami, včasih z nadrobnimi okoljšinami. Lahko se spovedniku, ki je tudi iz krvi in mesa, nehote vzdigne poželjivost, ako ni prav previden v poslušanju obtožbe, — ako svojega srca ne ogradi s strahom božjim; — in ako mu Bog s posebno milostjo ne pomaga, česar mora Boga ponižno prositi.

Drage skušnjave, ki lahko pridejo v spovednici, so: skušnjava na grešno radovednost, da bi več prašal, kakor je za spoved potrebno, in bi s tim vpraševanjem lahko dal pohujšanje; — skušnjava na nepotrpežljivost; — skušnjava nemirne vesti, kjer ni uzroka zato; — skušnjava na ničemno dopadajenje nad svojim načinom spovedovanja, — na ošabnost, — na sumnjivost, itd.

Z molitvijo mora biti združena ponižnost srca, ki molitvi še le daje pravo vrednost. Naj spovednik ne misli, da bo s svojo učenostjo, modrostjo, skušenostjo, grešnike mogel napeljevati na stezo pokore in zveličanja. Spreobernenje grešnika in njegovo opravičenje je čeznatorno djanje; delovanje spovednikovo pa je le natorno, ako Bog ne pridá svoje milosti, ktere pa ne da ošabnim, ampak le ponižnim. Naj se spovednik ne povzdiguje v svojem srcu, in ne pripisuje sebi zasluge, ako je kterega trdovratnega in zastarelega grešnika pripeljal k pokori; spozna naj, da je on le orodje v roki brezkončno vsmiljenega Boga. Ako pa od druge strani vidi, da pri kterem grešniku le ni dobrega vspeha, naj se nikar ne tolaži, da je temu krivo pomanjkanje božje pomoči; temveč boji naj se, da je ravno on s svojo nezadostnostjo zakrivil pomanjkanje božje pomoči, ki bi bila omečila grešnikovo srce. (Ecc. 3. 20): »Ponižaj se, in pred Bogom boš dobil milost«. Naj v takem slučaju premisli, kako je opominjal, kako prigovarjal, in morebiti bo spoznal, da bi se bilo dalo lepše in boljše opominjati; in odloči naj, da bo drugikrat napel vse svoje sile, da reši zgubleno ovčico. Vendar, ako mu vest pové, da je vse storil, kar mu je dotični hip kot najboljše sredstvo prišlo na um, a zdaj najde še boljše pripomočke, naj si zavoljo tega ne teži preveč srca; temveč v ponižnosti naj se uči za prihodnjost.

Ponižnosti nasprotno je neko ničemno dopadajenje nad mnogimi spovedenci, ali nad spreobrnenjem kterega zastarelega grešnika, zavoljo česa se taki spovednik rad povzdiguje čez svoje sobrate, kterih spovednice niso tako obiskane, kakor nje-

gova. To ničemno dopadajenje in povzdigovanje samega sebe zapelje spovednika, da si ne prizadeva toliko, da bi veliko duš rešil, in s tem storil veliko veselja v nebesih, ampak, da bi le veliko spovedencev imel in zato mu veljajo besede Izaija (IX. 3): Pomnožil si ljudstvo, a veselja nisi pomnožil«. Njegovi najboljši nauki in najlepši opomini ne pridejo iz čistega namena; in tako mu ničemen namen odvzema zasluženje pred Bogom, ki ne sodi po tem, koliko jih je kdo spovedal, ampak, kako jih je napeljeval k zveličanju. To ničemno dopadajenje tudi lahko iz strahu, da bi kteri spovedenec ne šel k drugemu spovedniku, omejuje spovednikovo gorečnost, olajšuje ojstro sodbo, zakrivi, da grešnika ne izvleče iz mlakuže greha, ampak ga stori grešnika iz navade.

Ponižnosti nasprotna in spovedniku pogubna je previsoka misel o svoji učenosti in skušenosti. Taki ne gleda na skušnje drugih učenih, skušenih in pobožnih mož, sodi in razsojuje trdovratno po svoje — mnogokrat prav napčno. Sv. Gregor uči: »Duhoven, ki zglede predhodečih očetov neprestano opazuje, hodi brez graje; ako svetnikov steze brez prenehanja razmišljuje, zatare tudi nedopustljive misli in ne stopi čez redno mejo«. Sv. Jakob (IV. 6.): »Bog se zoperstavlja ošabnim, ponižnim pa daje svojo milost«.

§. 31.

G. Neomadežvano življenje.

Trid. zbor. (cap. 1. §. 2. D. VI. de poen.): »Duhoven, pred kterega se predstavi vsak grešnik, in se mu predloži vsaka slabost, naj ne bo v nobeni reči vreden obsodbe, ktero mora nad drugimi soditi«. Razumi se samo po sebi, da mora biti neomadežvan, kdor hoče druge opominjati, da mu ne porečejo, naj pometa najprej pred svojim pragom. Pa ne samo neomadežvan, ampak v čednostih zgleden mora biti, kdor hoče druge na pot čednosti napeljevati. Zato velja tudi o spovednikih, kar sv. Franc. Sal. reče o pridigarjih, da ne smejo pridigovati samo ušesom poslušalcev, ampak tudi očem. Ni dosti, da v spovednici nagovarjajo in učé, ampak tudi zvunaj spovednice morajo djansko kazati, na kar druge napeljujejo. Ako spovednik djansko ne živí čednostno, bodo njegovi nauki v spovednici brez vspeha pri ljudeh, ki znajo za njegovo slabo življenje. Mislili si bodo eni, da spovednik pač ne misli tako natanko in ojstro, kakor uči ker sam živi drugače; drugi pa bodo rekli, ako moj učenik (spovednik) tako živi, zakaj bi pa jaz ne smel!? Sploh ga bodo prezirali in zaupanja ne bodo imeli do njega; a do kterega nimamo zaupanja njegovih naukov navadno tudi ne poslušamo. Vsak spovedenec, ki z resničnim namenom pride k spovedi, misli si spovednika v dušnem življenju bolj vzvišenega čez sebe, — popolnega kolikor mogoče, ker nadomestuje naj popolnejše bitje, Boga.

Ne zadostuje pa čednostno življenje samo hliniti na zvunanje, a na skrivnem živeti slabo. Čeravno mu ljudje ne bodo precej rekli, naj pometa pred svojim pragom, rekla mu bo to vest; in, kadar bi ktero napako moral največ grajati, težila mu bo slaba vest jezik, da bo s kakšnimi površnimi besedami opominjal, kar ostane brez dušne koristi spovedenčeve, ker le to v srce seže, kar iz srca pride. Dobra vest je podlaga srčnosti, a slaba vest uzrok strašljivosti. Sv. Aug. (serm. 52 ad Frati in Et.): »Dve stvari ste (potrebni): dobra vest in dobro ime; dobra vest potrebna je tebi, dobro ime tvojemu bližnjemu«. Pa tudi ljudje to kmalo zapazijo, ker z nekako posebno znatiželjnostjo opazujejo duhovne; s časom ga vendar le spazijo, kakoršen je; in potem ga zaničujejo; in taki, kteri res želé se pomiriti z Bogom, ne bodo več k njemu prišli na spoved. Pravi spokorniki si mislijo, kakor je rekel sv. Ambrož (Lib. 2. de Offic. c. 8.): »Nad menoj mora biti, komu se mislim izročiti (v dušno vodstvo). Morem li misliti, da bo dal meni svet, ki ga sam sebi ne da? Da bo za me skrbel, ko ne skrbi za sebe?« Prihajali bodo le taki, kterim ni toliko za poboljšanje življenja, ampak da s spovedjo zadostijo svetskim obzirom. Ako ima spovednik ktero posebno razvado in zato v spovednici to razvado in iz nje izvirajoče grehe več gladi, kakor stresa, bodo to povrhni spovedenci hitro opazili; in vsi, kterim je dotična razvada priljubljena, bodo prihajali k njemu, ne zavoljo poboljšanja, ampak da bi dobili odvezo, ktero res dobé od spovednika, ki je pa ravno s tem kriv njihovih nevrednih spovedi, in jih vodi v večni prepad, ne pa v srečno večnost. Sv. Karol v prov. zboru (de his, quae pertinent ad sacr. Poenit.) pravi: Skrbno naj se varujejo, da njihove besede, polne svetih opominov in očetovskih nagovarjanj, v ničem ne bodo različne od njihovih djanj.... Goreč spovednik, ki želi pomagati dušam, jih napeljevati na kršanske čednosti, jim sleči starega človeka, in obleči novega, in storiti iz njih popolne kristjane, ne sme biti zadovoljen, da je brez smrtnega greha. Temveč spozna naj, da, ako hoče dobiti prej omenjene učinke, mora najprej sam delati, kar želi, da bi drugi storili, ker več ganejo dobri zgledi kakor besede, in čednosti ne more druge učiti, kdor je sam nima.» To je spovedniku potreba, da ne bo v vrsti tistih, o kterih sv. Hieron. (in cap. 3. Is.) pravi: Koliko jih je, ki se ponašajo, da so zdravniki, pa so sami polni ran«.

Zahteva se pa od spovednika, da je:

a) prost smrtnega greha že zavoljo svetosti sv. zakramenta. Kdor v smrtnem grehu podeluje kteri zakrament živih, ima smrten greh. Ako je spovednik sam v smrtnem grehu, kadar ima iti spovedavati; naj si poprej svojo vest očisti s spovedjo, ali vsaj s popolnim kesanjem, ako mu ni mogoče se spovedati.

b) Da tako živi, da se pri njem niti sumiti ne more o grešnem življenju. Posvetnjaki hitro pri duhovnu sumijo, kar sami radi delajo; zato mora biti spovednik posebno previden, da z nepremišljenim obnašanjem, čeravno samim na sebi nedolžnim, ne zbudi sumnje v drugih. Sv. Pavel (Tit. 2. 7. 8.) uči:

»V vsih rečeh skaži sam sebe zgled dobrih del, v nauku, v čistosti, v resnobnem obnašanju. Nauk bodi zdrav, nesvarljiv, da se bo nasprotnik sramoval, ker ne bo imel kaj hudega od nas reči«. Ogiba naj se društev, ki niso povse na dobrem glasu, posebno, ako v društvo zahaja tudi mlado ženstvo; — veselic, pri kterih se rado kaj čez ojnice skoči ali z besedami, ali oziroma zmernosti, itd. Sploh naj s svojimi spovedenci v zasebnem življenju ne občuje preveč po domače, da se spovedenci pri spovedi ne sramujejo od kritosrčno spovedati svojih slabost posebno takih, ktere bi jim odvzele ljudsko spoštovanje, ako bi se doznale. Res je, da se spovedence uči, in da verujejo na spovedno tajnost. Vendar le ne morejo povsema razločiti nad božjim namestnikom v spovednici in med duhovnom v zasebnem občevanju. Zato se jim od ene strani vidi težko, občevati po domače z njim, ki pozna njihove dušne reve; a od druge strani vidi se jim še težje, odkriti svoje slabosti njemu, s kom občujejo prav po domače. S tem se pa neče reči, naj bo spovednik puščavnik, ki nikdar z nobenim ne občuje, ali divjak, nepoznajoč prijazne uljudnosti. Ampak previden naj bo v občevanju z njimi, ki so izročeni njegovi skrbi. Občevanje z njimi mu je še celo posebno koristno, da bolj spoznava svoje ovčice; vljudno in prijazno občevanje mu je potrebno, da si pridobi njihovo zaupanje.

c) Da se mu studi vsak greh zavoljo ljubezni in strahu božjega. Ljubezen in strah božji, iz kterih izvira stud pred grehom mu pomagata, da ne pade v skušnjavah, ki ga čakajo v spovednici.

d) Da z lepimi zgledi in s čednostnim življenjem djansko kaže, kar ustmeno uči v spovednici.

II. DEL.

O dolžnostih spovednika in spovedenca

gledé zakramenta sv. pokore.

§. 32.

Razdelenje tega oddelka.

Od strani spovedenca se zahtevajo tri stvari, potrebne, ako hoče vredno prejeti zakrament sv. pokore, namreč; kesanje, spoved in zadostenje (trden sklep zadostenja). Ta tri djanja moral bi zadostno storiti sam spovedenec, ali skušnja uči, da premnogi spovedenci deloma iz lahko mišljenosti, ne zadostujejo v temu; spovedi bi bile takim nevredne, ako bi jim ne pomagal spovednik. Toraj je treba govoriti, ktere dolžnosti ima spovednik oziroma teh za spoved potrebnih djanj, namreč oziroma kesanja,

spovedi in zadostenja; in ker je namen sv. pokore odveza od storjenih grehov, obsega ves ta oddelek 4 poglavja, namreč; o kesanju, spovedi, zadostenju in odvezi. Peto poglavje pa razlaga dolžnosti spovednikove po spovedovanju.

1. Poglavje.

§. 33.

Kesanje.

Kesanje je po nauku Trid. zbora (sess. XIV. c. 4): »Notranja (dušna) žalost in stud nad storjenimi grehi s sklepom, ne več grešiti«. Dalje uči isti zbor, da za kesanje ni dosti, ako bi kdo zapustil svoje grehe, in sklenil in začel novo življenje; ampak zahteva se stud in sovraštvo prejšnjega (grešnega) življenja. Potrjujejo to neštevilni izreki sv. pisma; (Joël 2. 12): »Obrnite se k meni s celim srcem.... raztrgajte srca svoja, in ne obleke svoje; in obrnite se k Gospodu Bogu svojemu, ker je dober in vsmiljen«. Amos (5. 15): »Sovražite hudo in ljubite dobro«. Toraj se mora grešnik s kesanjem odvrniti od greha in grešne natore, in obrniti se k Bogu, kakor se je poprej odvrnil od Boga in obrnil k grešni natori.

Kesanje je naravno ali čeznaravno. Kdor se kesa zavoljo naravskih uzrokov, (n. pr. ker je zgubil pošteno ime, dobro službo itd.) ima naravno kesanje. Kdor se kesa z milostjo sv. Duha zavoljo čeznaravskih uzrokov, n. pr. ker je greh sam na sebi ostudno djanje, ker se ž njim razžali najljubeznivejšega Boga, nebesa zgubi, pekel zasluži), ima čeznaravno kesanje. Čeznaravno kesanje je dvojno; popolno in nepopolno.

Popolno je, kadar se grešnik — brez obzira na dobrote prejete od Boga, ali na kazni zaslužene z grehi, — kesa iz čiste ljubezni do Boga, ki je sam na sebi neizmerna lepota in dobrota vse ljubezni vreden. Kdor se za svoje grehe kesa iz kterega druzega čeznaravnega uzroka, n. pr. zavoljo grdobe in ostudnosti greha, zavoljo zgube nebes in zavoljo zasluženega pekla, ima nepopolno čeznaravsko kesanje.

Razločiti se mora notranji uzrok kesanja od zvunanjega nagiba, ki je grešnika napeljal na kesanje, ki je velikokrat dogodek v naravi, (nesreča, smrt bližnjega, huda bolezen, pridiga itd.), a velikokrat tudi notranji glas božjega pastirja, ki zgubljeno ovco kliče na povratek.

§. 34.

Kakšno mora biti kesanje.

Popolno kesanje, združeno z resnično željo prejeti zakrament sv. pokore, že samo po sebi zasluži odpuščenje grehov, ako dotičnemu ni mogoče, da bi prejel zakrament sv. pokore.

Za vrednost sv. spovedi se pa ne zahteva neobhodno, da bi kesanje moralo biti popolno; je pa tako kesanje vzor, kterega doseči naj se trudita spovedenec in spovednik.

Za vredno spoved zadostuje nepopolno čeznaravno kesanje, ki pa mora biti združeno vsaj s začetno ljubeznijo do Boga, kakor jasno uči sv. pismo; I. Jan. III. 14: »Kdor ne ljubi, ostane v smrti«. I. Kor. 13. 2. 3: »Ako bi vse svoje premoženje razdelil v hrano revežem, ako bi dal telo svoje, da bi zgorel, a ljubezni ne bi imel, nič mi ne pomaga«. Oziroma kakovosti te začetne ljubezni uči Libermann: »Za zakrament (sv. pokore) zadostuje nepopolno kesanje, z ljubeznijo upanja, ali čistega poželjenja. Ljubezen do Boga namreč je trojna; *a*) ker nam vse dobro daje; *b*) ker se nam sam sebe daje kot največje plačilo; *c*) ker je sam na sebi najpopolniši. Prva ljubezen je ljubezen upanja, tretja je najčistejša ljubezen, in druga je srednja med obema, in ima delež pri obeh.« Toraj je početna ljubezen, ki je za zakrament sv. pokore potrebna, ljubezen upanja in poželjenja, in je v upanju na odpuščenje že obsežena, ker je narava naša taka, da se nehote obrne k njemu kot svoji dobroti, od kterega upamo kaj dobrega prejeti«.

Kesanje zavoljo samega strahu pred večnim pogublenjem, brez poželenja večnega plačila in brez ljubezni do njega, ki da večno plačilo, ni zadostno za odpuščenje grehov v zakramentu sv. pokore. Taki strah je hlapčevski strah, in samo roki brani greh storiti, ko je volja vendarle na greh nagnena. Kdor ne krade, ker vidi stražo pred hišo, a ne zato, ker bi poštenost več cenil in spoštoval od nepoštenosti, še ni pošten; podoben je volku, ki se ne upa skočiti med čedo, ker vse okoli lajajo psi; a zato še ne postane jagnje, ampak ostane volk, preganjan od pastirjev, čeravno jim še ni storil nobene škode.

Trid. zbor je odločil oziroma kesanja, »da nepopolno kesanje, ki izvira iz premišljevanja grdobe greha, ali iz strahu pred peklom in kaznimi, ako izključuje voljo grešiti in je združeno z upanjem na odpuščenje, ne samo človeka ne stori hinavca in večega grešnika, ampak je dar božji, nagib sv. Duha, sicer še ne vnjem bivajočega, ampak samo nagibajočega, s čigar pomočjo si spokornik pripravlja pot k opravičenju. In čeravno brez sv. sakramenta samo po sebi ne more grešnika k pravičnosti pripeljati, ga vendar pripravi na milost Božjo, ktero ima prejeti v zakramentu sv. pokore.» Toraj je treba voljo odvrniti od greha, jo obrniti na grehu nasprotno dobro; a na kar je volja obrnjena, to se ljubi. Potrebno je upanje odpuščenja, ktero je brez ljubezni tega, kar se ima po odpuščenju doseči, nesmisleno in nemogoče.

§. 35.

Nadaljevanje.

Da je kesanje dobro in zadostno, mora imeti še nektere lastnosti, ktere so v pravem kesanju že zapopadene, vendar jih je treba natančniše razložiti. Kesanje mora biti; *a*) notranje; *b*) nad vse veliko; *c*) splošno.

Kesanje je notranje, kadar ga spokornik ne kaže samo z zvunanjimi znamnji, n. pr. z nepremišljenim blebetanjem, s zdihovanjem, z lažnjivimi solzami, s trkanjem na prsa itd; ampak kadar resnično v srcu čuti žalost in bolečino, kadar je duša vžaljena in z britkostjo napolnena zavoljo storjenih grehov. Ta lastnost ni toliko lastnost, ampak bistvo kesanja, ker sama zvunanja znamnja niso in ne zlasužijo tega imena, in pred Bogom, vsevednim, nič ne koristijo.

b) Kesanje je nad vse veliko, kadar grešnik svoje grehe bolj obžaljuje, kakor vse nadloge tega sveta, in je zato tudi pripravljen rajše vse zgubiti, nego prostovoljno zopet privoljiti v greh. Kesanje sploh, tudi naravno, je primerno zgubleni dobroti in zasluženemu zlu. Kolikor večo dobroto zgubimo in kolikor hujšemu zlu zapademo s kterim djanjem, toliko več se kesamo zavoljo dotičnega djanja. Z grehom pa se zgubi največja dobrota (Bog in večno življenje) in zasluži se naj hujše zlo (jeza božja in večno pogublenje); zato mora biti kesanje zavoljo greha nad vse veliko. Ne zahteva se pa, da bi kesanje tudi občutniško bilo največje; ker notranja čutja niso vselej v moči človeški, in je človek vsled pokvarjene natore sploh tak, da ga naravska nesreča, ktero čuti in vidi, veliko več gane kakor čeznaravska kazen, ktere deloma ne očuti (zguba posvečujoče milosti božje), deloma mu je pa še le zažugana (zguba nebes, zasluženje pekla), in za ktero še zmiraj upa, da si jo bo popravil. Tudi je človeku duša osleplena s posvetnostjo, da si kazni, zasluženih z grehom, še povse domišljevati ne more. Zato ni treba, da bi grešnik primerjal svoje kesanje z žalostjo, ktero bi očutil pri kteri veliki domišljeni nesreči, da bi potem sodil, je mu li kesanje čez vse veliko, ali ne; temveč volja mora greh, kot razžaljenje božje, največe zlo, — in pripravljena mora biti, vse rajše potrpeti, kakor greh poželjeti. Veliko pa koristi spokorniku, ako se prizadeva, imeti kesanje tudi občutniško veliko, in ga pokazati na zvunanje, ker mu to dvoje močno pomnožuje pravo kesanje. Zato nad zglednimi spokorniki tudi vidimo izvenredna znamnja kesanja; prim. Davida, Petra Marijo Magdaleno, in druge.

c) Kesanje je splošno, kadar se grešnik kesa za vse grehe, vsaj za vse smrtne grehe, znane in neznane. Ako bi se grešnik ne kesal za kteri smrten greh, bi bil oziroma tistega greha še odvrnjen od Boga in obrnjen proti grešni stvari; toraj bil bi še sovražnik božji, in bi ne mogel dobiti prijasteljstva božjega, — ker nihče ne more biti prijatelj božji in prijatelj nasprotnika božjega, — dvema nasprotnima gospodoma se ne more služiti.

Ni pa neobhodno potrebno, da bi si spovedenec posamezne smrtne grehe v spomin klical, da bi čez vsakega posebej obudil kesanje; ampak zadostuje, da se v obče kesa čez vse znane in neznane grehe. Vendar rim. katekizem v tem oziru svetuje: »Maxime hortandi et monendi sunt fideles, ut ad singula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere studeant«.

Oziroma malih grehov more biti kesanje notranje, nadvse veliko in čeznaravno; ni neobhodno potrebno, da bi tudi splošno bilo, ker se z malimi grehi ne zgubi prijateljstva božjega; za odpuščenje malih grehov tudi zadostuje nepopolno kesanje brez prejetja sv. pokore.

§. 36.

Dolžnosti spovednikove oziroma kesanja spovedencev.

Največo skrb mora imeti spovednik, da obudi spovedenec resnično kesanje čez svoje grehe, ker je kesanje glavni temelj vrednosti sv. spovedi. Ako ima spovedenec pravo kesanje, rad bo storil vse drugo, kar zna, da mu je za odpuščenje grehov potrebno storiti; a kar ne zna, nadomestuje mu kesanje, kadar je resnično. Žalibog, premnogo spovedencev pride k spovednici brez pravega kesanja, in je ravno zavoljo tega, največ odvez neveljavnih pred Bogom. Eni pridejo k spovedi iz navade, ali iz katerega posvetnega obzira, brez vsakterega kesanja, drugi imajo žalost zavoljo greha, ali le zavoljo naravskih slabih posledic, ktere obžaljujejo. Sploh se samo iz tega, da grešnik pride k spovedi, ne more sklepati, da ima pravo kesanje. Mnogi (posebno neizobraženi) imajo nejasne pojme o spovedi, misleči, da se z obtožbo svojih grehov vse odpravi, kakor se n. pr. breme hiti iz ram in so olajšane rame. Segneri pravi: »Mnogi grešniki mislijo, da je spoved, kakor neki davek, kterega je Jesus Kristus naložil na grehe. Kakor se nobenemu ne brani uvaževati v deželo svojo robo, ako plača vvoznino; tako ti mislijo, da ni nič slabega ponavljati grehe, ako se plača prepisani davek, ako se jih namreč spove mašniku. Ko se taki za spoved pripravlja, mnogo premišljuje, da se domisli natančno število svojih grehov, na kesanje pa niti ne misli. Za take je spoved, ako ne škodljiva, pa vsaj nekoristna kopel. Spadajo med tiste, o kterih pravi Preg. XXX. 13: »Je rod, ki se sam sebi čist zdi, in vendar ni omit svojih madežev.«

Ker spovednik ni vseveden, in je sploh, kakor vsak človek, podvržen zmoti, ne more vselej za gotovo presoditi, je li spovedenčevo kesanje resnično, ali ne. Soditi more le primeroma iz zvunanjih znamenj, iz spovedenčeve spovedi. Vsa različna znamnja se ne morejo omeniti, slede tukaj le nektera.

Ako spovednik opazi, da spovedenec pride k spovedi le zavoljo posvetnega uzroka, — n. pr. spovedenec omeni, da je že zadnji dan velikonočne spovedi, bolnik s spovedjo čaka do najskrajnega časa, ko mu je duša že skoraj med zobmi itd. — je kesanje vsaj sumljivo, in spovednik mora preiskovati o zadostnosti kesanja.

Pokaže pa grešnik, da se resnično kesa za svoje grehe, — ako se je že pred spovedjo poboljšal iz čistega namena, ali si vsaj djansko prizadeval, da bi se poboljšal; — ako se je ogibal

grešne priložnosti, je storjeno škodo že počel popravljati, se s sovražnikom pomiril, v skušnjavi rabil pripravne pomočke, da bi se obvaroval greha; — ako je grehu nasprotno čednost začel djansko spolnovati. Znamnje resničnega kesanja je tudi radovoljnost, s ktero obljubi spovedniku, da bo vse nasvetovane pripomočke rabil proti skušnjavi in grehu. Mnogokrat način spovedovanja pokaže resničnost kesanja; — ako spovedenec svoje grehe spoveduje s žalostjo, odkritosrčno, ponižno; — ako razjasni okoljšine od greha iskreno brez izgovarjanja, in lepšanja; — ako sam prosi za pokoro primerno svojim velikim grehom; — ako spové grehe, ktere je pri prejšni spovedi pozabil ali zamolčal; — ako spové najprej svoj največji greh; — ako pové, da ga je kakšen poseben dogodek pripeljal k spovedi, n. pr. smrt prijateljeva, velika nesreča, opomin v pridigi itd.; — ako je moral pretrpeti kakšno posvetno težavnost, da je mogel priti k spovedi; — ako pred obtožbo grehov omeni, da je močno zagrešil, ali da mu je po storjenem grehu precej žal bilo, in da od tistega časa nima nikdar miru v srcu itd.

Da spovedenec nima resničnega kesanja, pokaže posebno s tim, ako se svojih grehov spoveduje brez žalosti, hitro blebetaje, kakor bi pripovedoval kakšno povest; — ako se celo pohvali, da je storil greh (kar se zgodi pri marsikomu, ki se je zmaševal nad svojim sovražnikom); — ako krivdo zvrača le na druge, toraj druge toži, sebe izgovarja, pripoveduje le uzroke, ki greh pomanjšujejo, lepšajo in izgovarjajo; — ako se hudovoljno ne spové vsih svojih grehov, ktere mora še le spovednik izvleči iz njega (vendar, ako je tomu kriva napčna) sramožljivost ali nevednost, še ni znamnje nezadostnega kesanja; — ako na spovednikovo vprašanje oziroma kterega greha, ali njegovega števila, ali okoljšin, na ravnost reče, da tega neče povedati, ali pa trdovratno molči, je dosti jasno znamnje, da se še počel ni kesati; ako si le prizadeva, da bi bila spoved kaj kmalo končana; — ako je pri opominjevanju spovednikovem nepazljiv; — ako neče obljubiti, da bo proti grehu rabil nasvetvane pripomočke; — ako neče obljubiti, da bo popravil škodo storjeno z grehom, ali odpravil bližnjo (prostovoljno) priložnost greha, se pomiril s sovražnikom; — ako je v prejšnih spovedih že večkrat obljubil, da bo vse storil v kaznovanje greha nad seboj in se ga varovati, pa ni storil ne enega, ne drugega; — ako mu je vsaka naložena pokora pretežavna, morebiti prejšnih ni spolnil; — ako je že več časa v grehih in si ni nič prizadeval, da bi se poboljšal, a zdaj je prišel k spovedi zavoljo kterega posvetnega uzroka itd.

§. 37.

Nadaljevanje.

Ako spovednik iz teh ali drugih okoljšin vidi, da se spovedenec ne kesa zadostno za svoje grehe, ga ne sme precej brezodveze odpustiti, temveč poskusiti mora vse mogoče, da mu kesanje prebudi v srcu. Ako vse spovednikovo prigovarjanje nič

ne izda, in spovedenec še zmiraj ostane mrzel in neobčutljiv, mu ne more dati odveze, ampak odpusti naj ga s pomilovalnimi besedami. Ako pa spovedenec, ki je prišel neskesan k spovednici, začne v resnici obžalovati svoje grehe, mu spovednik po okoljšinah ali precej da odvezo, ali pa mu jo odloži do določnega časa. Odloženje odveze je potrebno, ako spovednik še dvomi nad resničnostjo spovedenčevega kesanja. Odloženje odveze pa ne sme biti v dušno škodo spovedenčevo. Zato, ako previdi spovednik, da bo imel spovedenec zavoljo odloženja odveze dušno škodo, ali je v nevarnosti, da bi se drugi verniki nad njim spotikali itd. mu mora dati odvezo, v posebnih okoljšinah le pogojno. (Oziroma odveze gl. §§. 89—91.

Glavna naloga pri takih spovedencih je, da z ganljivim opominjevanjem, in s tehtnimi razlogi v spovedenčevi duši obudi pravo kesanje nad grehom. Opomini morajo biti primerni spovedenčevemu stanu in okoljšinam, dušnim zmožnostim, in grehom, zavoljo kterih se ne kesa (O opominjevanju gl. §§. 52—58).

Uzroki kesanja se nahajajo v učinku greha, ker se za slabo djanje tim več kesamo, čim slabše posledice ima; kesanje tudi prebudi in pomnožuje premišljevanje bistva greha. Ker so spovedenci različni, naj ima spovednik pripravljenih raznih nagibov kesanja da spovedenca gane z drugim, ako ga z enim ne more.

Nagibi kesanja so sledeči.

1) Razžalenje veličanstva božjega, ktero se v svoji neskončni velikosti še le pokaže, ako se pomisli, kdo je On, kterega se razžali (neizmerno veličanstvo, kralj kraljev, gospod nebes in zemlje), in kdo on, ki razžali (mali, neznaten prah).

2) Omadeževanje duše, podobe božje, ki je pred Bogom v svojem nedolžnem stanu lepša, kakor vse druge stvari, a po grehu grša, kot največi gnjus na zemlji.

3) Zguba posvečujoče milosti božje in prijateljstva z Bogom, ki je najsvetejši, najmogočniši, najboljši itd. Zavoljo te zgube človek iz otroka božjega postane sovražnik božji, suženj satanov, poprej bogat in po upanju dedič nebeškega kraljestva, zdaj ubog, nag, odmenjen za pekel. Ako je greh le majhen, vzroči pomanjšanje milosti posvečujoče in prijateljstva božjega, zakasnenje večnega življenja, zgubo posebnih božjih pomoči, in nasledno večo nevarnost za smrten greh, (Sir. 19. 1): »Kdor majhno zametuje, bo s časoma padel«.

4) Zguba večnega veselja v nebesih, zasluženje večjih muk v peklu in groznega trplenja v vicah, s kterimi Bog kot najpravičniši sodnik kaznuje grehe. Da grešnik tim še bolj spozna svojo nespamet pri grehu, naj si primeri posvetni dobiček, kterega dobi s svojimi grehi in strašne kazni, ktere z njimi zasluži. Od ene strani vidi, da je morebiti dobil eno grudo zemlje, malo užitka, pičico časti itd. a od druge strani vidi najhujše trpljenje, kakoršno se v vsi velikosti še domišljevati ne more, vidi večno izgnanje iz pred Boga in božjih prijateljev,

vidi zlo, zavoljo kterega bo na vse večne čase klel sebe, klel uro, ktero je bil rojen, klel nespamet svojo, da se o pravem času ni spreobrnil k Bogu.

5. Gnjusoba greha, ki je; *a*) črna nehvaležnost stvari proti Stvarniku, otroka proti dobrotljivemu Očetu; *b*) spuntanje podložnika proti najboljšemu Gospodarju; *c*) neizmerno zaničevanje najvikšega Veličanstva božjega; *d*) zaničevanje Boga, ker se ničevno stvar več ceni, kakor Njega; *e*) djanska ošabnost, ki se tudi najvikšemu Oblastniku neče ukloniti; *f*) beg od zastave ljubeznivega Zveličarja, in pribeg k božjemu sovražniku, k satanu. Gnjusobo greha še povekša okoljšina, da se stori pred očmi vsevednega Boga, v času, kadar Bog grešniku dobrote deli, ga ohranjuje v življenju, mu varuje zdravje, zanj skrbi kakor najboljši oče. Grešnik razveseljuje satana, kteremu pospešuje nevošljive želje proti človeštvu, s žalostjo napolnuje Jezusa, ki je kri in življenje dal, da bi duše rešil iz satanovih krempljev. Zato so grešniki gnjus pred bogom; Ozej 9. 10: »In so bili gnjusobni, kakar to, kar so ljubili».

6) Misel na dobrote prejete od Boga, kakor so posebno; *a*) stvarjenje in ohranenje človeka, (brez božje pomoči ne bi mogel ni en hip dihati); *b*) Odrešenje po Sinu božjim, brez kterega bi bili na večno pogubljeni; *c*) Neprecenljiva dobrota, da smo rojeni med kristjani, da smo brez svojega zasluženja iz sovražnikov božjih postali otroci božji, da smo odgojeni od dobrih kršanskih staršev, imamo priložnost se naučiti kršanskega nauka, biti pri sv. maši itd.; *d*) Prizanesljivost božja, ki je za tolike naše grehe že potrpel, ki nas ni kaznoval, kakor smo zaslužili, temveč je zmiraj pripravljen, nam jih odpustiti, ako se skesano k njemu povrnemo. Kolikokrat smo že zaslužili pekel, a on nam je vselej odpustil, pozabil našo nehvaležnost, zopet nas oblekel z obleko božje milosti, nas nahranil s svojim telesom in krvjo, — z eno besedo, kamor se grešnik ozre, vidi samo dobrote božje! In za vse te dobrote ne bi drugače povračeval, nego z grehi!? Kaj pa ima Bog od človeka, da ga tako ljubi? — Ničesa! — Kaj pa ima človek od Boga? — Vse dobro! — Kaj mu je storil Bog slabega, da ga žali? — Niti najmanjše podobe slabega mu ni storil — a vendar je grešnik tako drzen, da žali svojega dobrotnika! — Ako spovednik bolj natanko pozna spovedenca, mu lahko v misel vzame posebne dobrote, ktere je on od Boga prejel, mnogi drugi pa jih niso.

7. Neskončna popolnost Božja. Ljudje še v posvetnih stvaréh ljubimo, spoštujemo, častimo kar je lepo, pošteno, mogočno, dobro, kar ima kakšno popolnost na sebi. Bog pa je v vsakem obziru najpopolniši, je najmogočniši, je najsvetejši, najpravičniši, je naj boljši itd. samo njega toraj ne bi čislali, samo njega bi smel človek razžaljevati, zanemarjati!?

Spovednik naj izbere tiste nagibe, kteri so pri posebnem spovedencu bolj primerni njegovi razumnosti in dušnemu stanu. Ki so v čednostnem življenju popolnejši, ganil jih bo že spomin in premišljevanje neizmernega Veličanstva božjega in Njegovih

*

neštevilnih dobrot do nas. Neizobražene, posvetnjake, trdovratneže pa je treba naj prej stresti s strahom pred pretečo kaznijo. Ako se jim to živo predstavi, se prestrašijo, žal jim postane da so ji zapadli, mrziti počnejo na djanje, s kterim so jo zaslužili; potem naj jim spovednik pokaže dobroto in ljubezen Sina božjega, ki je za nje pretrpel kazen, kterega so pa ravno s svojimi grehi ražzaljevali in na novo križali, da se jim gane hvaležna ljubezen do Njega, ki je iz čiste ljubezni toliko zanje storil; tako se jim prebudi vsaj nepopolno kesanje. Spovednik naj pa omeni tudi nagibe, iz kterih pride popolno kesanje, namreč neizmerno veličanstvo božje, Njegovo popolnost, ki je sam na sebi vse ljubezni in časti vreden. Čeravno pri nekterim spovedencu (posebno težko pri posvetnjaku) ne bo prebudil popolnega kesanja, bo pa vsaj pomnožil in vtrdil nepopolno kesanje. Mnogokrat zvunanje okoljšine spovedniku dajo povod, iz kterega more izpeljevati svoje opomine, n. pr. velik praznik (Božič, Velika noč. Praznik M. Božje); čas odpustkov, sv. leto; predmet, zavoljo kterega je zagrešil spovedenec; poseben dogodek v spovedenčevem življenju (velika nepričakovana sreča ali nesreča).

Opomini, s kterimi spovednik hoče spovedenca ganiti na kesanje, naj bodo, kakor sploh vsi opomini pri spovedi, jasni, lahko razumljivi, določni; povedani z besedami, ki kažejo skrb spovednikovo za spovedenčevo dušo, pomilovalno ljubezen do spovedenca in stud nad grehom. Provjstre in morebiti neprijazne besede odganjajo spovedenca, srca mu ne omečé, pač pa storé še bolj trdovratno. Spovednik naj z načinom opominjevanja kaže, da je namestnik dobrega pastirja, iščečega zgubleno ovčico, ktero mora prepričati, da jo ljubi, in zato išče, ker jo ljubi. Resnično je, da v srce seže le to, kar iz srca pride, zato je bilo že pri §. 27 »Gorečnost« omenjeno, da mora imeti spovednik čisto ljubezen do duš, ktere ima napeljevati na čednostno življenje in gorečo ljubezen do Boga, h komu jih ima voditi.

S kesanjem (resničnim) je vselej sklenjen trden sklep, ne več storiti tega, za kar se kdo kesa. Spovednik naj izrečno opominja, da spovedenec kesaje se za grehe, tudi trdno odloči, da se jih bo varoval za naprej. Ko pozna spovednik dušni stan spovedenčev, naj mu določno pokaže, za kaj naj si posebno trdno sklene, da se bo varoval grehov, in grešniku, ki je v priložnosti greha ali v mnogih skušnjavah naj natančno opiše okoljšine, pri kterih mora biti posebno oprezen; a da bo tudi res pazljiv, naj jih spovedenec natanko določi in za nje trdno sklene kako se bo vladal, kadar zopet pride skušnjava in priložnost greha.

2. Poglavje.

§. 38.

Spoved.

Spoved je skesana obtožba, s ktero grešnik vse svoje po sv. krstu, ali po zadnji vredni spovedi storjene grehe spové pooblastenemu mašniku, da od njega odvezo dobi.

Spoved je toraj obtožba, ne posvetniško pripovedovanje; je obtožba samega sebe, ne tožba drugih; je skesana obtožba, ker je kesanje neobhodno potreben del vredne spovedi. Namen spovedi je sv. odveza; toraj ne bi veljala spoved iz drugega namena, n. pr. ako bi se kdo hotel le posvetovati s spovednikom, ako bi hotel le kterega drugega očrniti, ali hotel spovednika nagovoriti, da bi kterega drugega opomnil na njegove dolžnosti itd. Prim. §. 5.

Spoved je vsakemu, kdor je po sv. krstu smrtno grešil, po zapovedi božji potrebna za zveličanje. S tém, da je Jezus apostelinom dal oblast po sodniški preiskavi vredno pripravljenim odpuščati grehe in jih zadrževati nevrednim, je gotovo tudi grešnikom zapovedal, da morajo sami sebe obtožiti o svojih hudobnih djanjih, ker spovedniki niso vsevedni. (Jan 20. 22; Mat. 16. 19). (gl. §. 2).

§. 39.

Kaj mora spovedenec spovedati.

Spovedenec mora spovedati vse smrtne grehe, kolikor se jih po natančnem spraševanju vesti domisliti in spovedati more. Spovedati mora število in okoljšine grehov; posebno tiste okoljšine, ktere spremené vrst greha, ali greh znatno povečajo ali pomanjšajo. Vse to mora spovedati skupaj enemu spovedniku, namreč tistemu, od kterega prosi odvezo.

Okoljšine, ki premené vrst greha, so povse potrebna tvarina; toraj ne bi bila spoved popolna, ako bi spovedenec kako okoljšino zamolčal. Okoljšine, ktere sicer ne premené vrsti greha, vendar greh toliko povečajo, da iz majhnega postane smrten greh, so tudi potrebna tvarina. Okoljšine pa, ktere povečajo greh, ki bi bil že brez teh okoljšin smrten greh, po verjetnem mnenju, mnogih nravoslovcev sicer niso neobhodno potrebna tvarina, vendar je v djanju treba tudi take okoljšine spovedati, ker se mora pri prejemanju zakramentov ravnati po gotovem in varnem pravilu, in ne samo po verjetnem mnenju. Okoljšine, ki greh pomanjšujejo, naj se spovedajo zato, da spovednik bolj pravo pozna dušni stan spovedenčev, ne pa zato, da bi se spovedenec le izgovarjal.

Navadne okoljšine, na ktere je treba pri vsakem grehu paziti, so: *a*) Quis? — Kdo si, ki si greh storil? Prost, oženjen, posvečen, poglavar, služabnik, stražnik? itd.

b) Quid? — Kaže tvarino slabega djanja; kaj si vkradel, kaj si govoril slabega čez bližnjega? —

c) Ubi? Kje si zagrešil? — na skrivnem, očitno, pred nedolžnimi, v cerkvi? itd.

d) Quibus auxiliis? — S kterimi pomočki?

e) Cur? — Zakaj? Iz kterega namena?

f) Quomodo? — Kako? — Je bil greh dovršen, ali le začet? —

g) Quando? — Kedaj? — Čas greha; po dnevu, po noči, delavni dan, velik praznik, med sv. mašo, (oziroma prestopljenja posta) navaden petek, kvaterni teden, veliki petek? itd.

Od malih grehov se more dobiti odpuščenje tudi izven spovedi; zato ni neobhodno potrebno, da se jih grešnik spove. Vse eno mora se pa vsakemu svetovati, da se obtoži vsega, kar mu vest očita, da je bilo grešno, čeravno misli, da je le majhen greh. Človek sploh ne more sam soditi, mu je li kteri greh majhen ali velik. To sodi samo vsevedni Bog, ki vidi vse okoljšine greha, vidi v krivnem srcu moč strasti, velikost nagnenja na slabo, namen itd. — z eno besedo, vidi vse, kar greh poveksa ali pomanjša. Ker samosvoja ljubezen človeku prerada izgovarja in zmanjšuje greh, je boljše, da ga grešnik skesano spové, in je potem gotov, da mu je odpuščen, čeravno bi bil velik greh; ako je bil pa le majhen greh, s spovedjo dobi zdatnejšo milost božjo in krepkejšo moč proti skušnjavam.

Oziroma dvomljivih grehov je treba razločiti dvom o djanju, o velikosti greha, in o spovedi (je ga že spovedal ali ne?).

Ako spovedenec po skrbnem spraševanju vestí še zmiraj dvomi, je li greh storil ali ne, bi se po pravilu: »factum non praesumitur, nisi probetur« smel izpustiti. Da bo pa spovedenec dobil pravi mir duše, je boljše, da greh spové kot dvomljivi greh. Ako se mir vesti primerja s težavo spovedi, se mora pač vsakemu priporočiti spoved dvomljivega greha. Ako bi se poznej domislil, da je omenjeni greh gotovo storil, moral bi ga pri prihodnji spovedi spovedati za gotovega z opazko, da se ga je pri prejšni spovedi spovedal za dvomljivega.

Ako spovedenec dvomi o velikosti greha, naj ga spové, da mu bo učen in skušen spovednik dvom premenil v gotovost.

Ako spovedenec dvomi, je li greh, (kterega je gotovo storil) spovedal ali ne, mora ga po pravilu: »in dubio melior conditio possidentis« vsakako spovedati, ker je dolžnost spovedi gotova, a negotova je spolnitev te dolžnosti (oziroma dotičnega greha). Od tega pravila se mora izvzeti tiste, ki imajo sumljivo vest (conscientia scrupulosa); Takim se vedno ponavljanje grehov, storjenih in spovedanih med prejšnimi spovedmi, ne sme pustiti, ker jih to ne vmirjuje, pač pa zmiraj več bega. Tudi takim, kteri sploh svoje spovedi opravljajo pazljivo in vredno, bi se smelo odpustiti ponavljanje dvomljivo spovedanega greha po pravilu: «Factum judicatur ex ordinarie contingentibus»; ker je pa sv. pokora zakrament, potreben za zveličanje, je treba storiti to, kar je bolj varno, toraj omenjeni greh še enkrat spovedati z opazko dvoma. Naj taki pomisli, kaj bi storil na smrtni postelji? — Bi želel tudi ta greh spovedati? — Gotovo. — Toraj naj ga rajši spové precej zdaj. Kteri je pa pri vsem svojem delovanju, tako tudi pri spovedovanju bolj površen in lahko mišljen, mu je vsakako potreba, da spové greh, za kterega dvomi, je ga že spovedal, ali ne.

Spovedati se morajo vsi smrtni grehi enemu spovedniku. Ako bi grehe razdelil in ene spovedal enemu, druge drugemu

spovedniku, bi bile obe spovedi neveljavne in nevredne. Vsakikrat, kadar se grešniku odpusté grehi, se mu podeli tudi milost posvečujoča. Milost posvečujoča in smrten greh ne moreta biti naenkrat v isti duši, kar bi bilo, ako bi spovedenec dobil odvezo le od enih grehov, od drugih pa še le poznej. Biti svet pred Bogom in grešnik, je stvar nemogoča. Rim. VIII. 1: »Nič ni kaznivrednega v njih, ki so v Jezusu Kristusu». Vendar, ako spovedenec kteri greh ni spovedal zavoljo nezadolžene pozabljivosti, ali zavoljo nezmožnosti (gl. formalno popolna spoved (§ 41.) sme isti greh prihodnjič spovedati pri drugem spovedniku. V tem slučaju je bila prva spoved vredna, in tudi dotičen greh (nespovedan zavoljo nezadolžene pozabljivosti ali nezmožnosti) je bil posredno odpuščen, zato pri prihodnji spovedi ni treba ponavljati vse spovedi, ampak zadostuje, da posredno odpuščen, greh podvrže oblasti spovednih ključev.

§. 40.

Spraševanje vesti.

Spoved vredna mora biti popolna. Zato se razumi samo po sebi, da mora spovedenec poprej natanko sprašati svojo vest, pregledati vse njene kote, da svoj dušni stan vidi in pokaže spovedniku, kakor ga Bog vidi. Natorna postava nam veli, da moramo storiti vse, karkoli nam k zveličanju služi. Zato cerkveni učeniki učé in priporočajo, naj človek večkrat sprašuje svojo vest, ako mogoče vsak večer za pretekli dan, vsak teden za cel teden; potem bo spraševanje vesti pred spovedjo prav lahko, ker ima človek svoj dolg, kar ga je dolžen pred Bogom, zmiraj pred očmi. Vendar to (da bi morali vsak dan ali vsak teden vest spraševati) ni zapovedano po nobeni positivni postavi. Da se pa mora vest sprašati pred spovedjo, pa ni samo zapovedano v zapovedi spovedne popolnosti, ampak je še izrečno zapovedano od Trid. Zbora, ki ukaže, da se mora grešnik spovedati vsih grehov, kterih se po marljivem in zadostnem premišljevanju domisliti more.

Marljivost in pazljivost pri spraševanju vesti mora biti vsaj taka, kakor jo ima moder človek sploh pri važnih opravilih, ker tukaj gre za najvažniše opravilo — za zveličanje. Kolika pazljivost zadostuje pri raznih spovedencih, odločujejo razne okoljšine, namreč značaj, stan njegov, v kterih razmerah živi, kdaj je zadnjič opravil spoved itd.

Gotovo je, da je pobožnemu človeku, ki rad posluša božjo besedo, ki večkrat, morebiti vsak dan, sprašuje svojo vest, ki se skrbno ogiblje velikih grehov, pri spraševanju vesti dosti manj pazljivosti potreba, kakor drugemu, ki mnogokrat greši, malokdaj moli, nerad posluša besedo božjo, svojo vest nikdar ne sprašuje, ker je takemu vest podobna nepoznani njivi, zarašeni s trnjem in koprivami. Kdor je v verskih stvareh slabo naučen, ne more natanko sprašati vesti, takemu mora pomagati

spovednik. Kdor pa je v verskih resnicah dobro podučen ali pa zna brati iz molitvenih bukvic, taki mora sam natanko pregledati svojo vest, kar stori najboljše po kakem dobrem spovednem ogledalu. Kdor se spoveduje pogosto, zadostuje mu krajše spraševanje vestí, kakor njemu, ki se le redkokrat približi k spovednici. Kdor je v tako srečnih okoljšinah, da ga ne napeljujejo na kaki greh, mu tudi zadostuje manjše spraševanje, kakor temu, ki živi v takih okoljšinah, da je zmiraj izpostavljen skušnjavam in nevarnosti raznih grehov. Bolnikom ni treba, da bi si preveč glavo belili; pomaga naj jim spovednik.

Ako spovednik iz načina spovedovanja, ali iz drugih okoljšin sprevidi, da spovedenec ni dosti vesti spraśal, naj ga ne odpodi naravnost brez odveze; ampak naj mu s primernimi vprašanji pomaga, da bo spoznal svoj dušni stan, in naj ga tudi opomni, naj drugikrat pazljivejše in natančniše spraśuje vest. Največkrat v tem pomanjkajo taki, kteri v verskih resnicah niso zadostno naučeni, in mnogi tudi ne znajo, kako bi vest spraśali, posebno otroci, in neizobraženi sploh. Takim naj spovednik kolikor mogoče sam vest spraśuje po grehih in okoljšinah, kakor sodi, da je oziroma njihovega dušnega stanu naj bolj potrebno; opomni naj jih, naj pred prihodnjo spovedjo sami dobro premislijo čez te reči. Najpotrebniše pa je, da spovedniki, kteri so (posebno na deželi) tudi duhovni pastirji, svojim vernim večkrat v krščanskem nauku ponavljajo nauk o spovedi, za kar imajo najugodnejšo priložnost pri velikonočnem spraševanju, in jim tudi povedajo najpotrebniša vprašanja, ktera si mora po zapovedih božjih, cerkvenih, po dolžnostih svojega stanu, po raznih grehih vsak sam staviti, da spozna svoj dušni stan. Ako spovednik opazi, da spovedenec ni spraševal svoje vestí zavoljo nemarnosti ali lahkomišljenosti, naj mu najprej razloži, da je za vredno spoved neobhodno potrebno marljivo spraševanje vesti; da mu nemarnost ali lahkomišljenost v ti zadevi stori spoved nevredno in da sam sebe goljufa, ker od spovednika želi odveze, ktera v nebesih ne more biti potrjena. Ako spovednik vidi, da so take besede spovedencu segle v srce, naj mu ljubeznivo pomaga nadomestiti, kar je sam zamudil. Ako pa spovedenca taki opomini ne ganejo, je znamnje, da ni prišel k spovedi iz pravega namena, da se gotovo tudi ne kesa za svoje grehe, zato naj mu spovednik še v tem oziru da zveličavne nauke in opomine, da ga pripelje na spokorniško pot. Ako spovedenec ostane le mrzel, odpustiti se mora brez odveze; — morebiti ga bo to še največ streslo, a spovednik naj ne pozabi za zgubljeno ovčico moliti pri naj boljšem Pastirju, posebno se je spominjati pri sv. maši.

§. 41.

Formalno popolna spoved.

Izven pomanjkljivosti pri spraševanju vesti je še mnogo drugih uzrokov, kteri ovirajo popolnost spovedi, ktere je treba posebej pregledati.

a) Nezadolžena pozabljivost in nevednost ne stori neveljavne spovedi, ker Bog ne zapoveduje nemogočih stvari. Ako toraj spovedenec svojo vest marljivo spraševje, a vendar pozabi kteri greh, mu je spoved (iz tega ozira) dobra, ker je formalno popolna. Ako bi se pozneje domislil pozabljenega greha, moral bi ga spovedati pri prihodnji spovedi z opazko, da ga je pri prejšni spovedi pozabil. Ako se domisli še pred sv. obhajilom, in mu je mogoče se vrniti k spovedniku, naj se vrne in se obtoži še tistega greha. Ako bi bil pa že pred altarjem, morebiti na vrsti za obhajanje, kadar se domisli pozabljenega greha, naj posebej za dotični greh obudi srčno kesanje in pobožno prejme sv. obhajilo, a pri prihodnji spovedi naj vse to spové. — Trid. zbor (sess. 14. c. 7) pravi: »Drugi grehi, kterih se grešnik po marljivem spraševanju vestí domisliti ne more, obseženi so v ostali spovedi, za ktere s prerokom prosimo: Od skritih mojih očisti me o Gospod«. Ako toraj spovednik opazi, da si kteri spovedenec zavoljo nazadolžene pozabljivosti dela pretežko vest, naj ga o ti stvari pouči.

Naj sledi tukaj slučaj, kakor ga navede Voršak po Kadčiču. Pride k spovedi delavec ali sploh neizobražen človek in se obtoži, da se je pred nekoliko časa domislil smrtnega greha, kterega je storil že v svoji mladosti, pa se ga ni nikdar spovedal, in se ga zdaj spove. More ta spovedenec ponoviti prejšne spovedi, ali ne? — Najprej je treba vprašati spovedenca, če je dotični greh imel za smrten greh, kadar ga je storil, ali ne? Ako reče, da ni znal za velikost greha, ampak je to še le spoznal zdaj ali iz pridige, ali od drugod, mu spovedi ni treba ponavljati, ker so bile (oziroma tega greha) veljavne, in zadostuje, da se zdaj spové tega greha. Ako spovedenec odgovori, da je spoznaval velikost greha, pa ga je zamolčal iz strahu ali sramežljivosti, naj se ga vpraša, če se je pri vseh spovedih domislil tudi tega greha, pa ga vendar zamolčal. Ako odgovori, da se je le nekaj let domišljeval tega greha, potem pa mu dozdaj ni več prišel na misel, čeravno je natanko vest spraševal, mora ponoviti spovedi čez omenjena leta, ko se je domišljeval greha. Ako pa spovedenec reče, da mu je ta greh pri vsaki spovedi na misel prihajal, pa ga je vendar do zdaj vselej zamolčal, naj spovednik še v tretje vpraša, če je znal, da s tem, da zamolči greh, stori drugi smrtni greh, in da so mu bile zato spovedi neveljavne in obhajila nevredna? Ako spovedenec reče, da tega ni znal, in trdi, da bi ne bil nikdar zamolčal greha, če bi bil znal za te posledice, sme se mu po nauku nekterih bogoslovcev verovati, in ga še vprašati, če po takih spovedih ni čutil grizenja vesti. Ako reče, da ni, bi bilo dosti, da se spové dotičnega greha. Ker se pa pri podeljevanju in prejemanju sv. zakramentov mora več ravnati po varnem mnenju, kakor samo po vrjetnem, mora taki spovedenec ponoviti spovedi, pri kterih je vedoma zamolčal smrten greh, čeravno ni znal, da so mu bile zato spovedi neveljavne.

b) Fizična in moralična nemogočnost izgovarja od popolnosti spovedne. Toraj se sme dati odvezo mutastemu, gluhemu,

neznajočemu spovednikovega jezika, ki se je skesano spovedal (z znamnji, ali na kterikoli način), kolikor mu niso ovirale te naravske hibe. Da se odveza bolniku v smrtni nevarnosti, ki počne vmirati ali pa mu govor zastane poprej, kakor je skončal svojo spoved. Ako je spovednik v veliki nevarnosti življenja, n. pr. pri kužni bolezni, sme reči bolnemu, naj spové le poglavite grehe, in ga skesanega odvezati. Ako v posebnih okoljšinah, n. pr. pred bitko, pri brodolomu, ljudje zaprti v goreči hiši, iz ktere ne morejo bežati, itd. ni časa za vse spovedati, naj tako spovednik opomni na kesanje, ktero morajo z zvunanjimi znamnji kazati, in jih odveže z obliko v množnem številu; ako nevarnost odjenja, morajo ti svoje grehe spovedati pri prihodnji spovedi. Ako pa časa pomanjkuje le zato, ker jih še veliko za spoved čaka, ki pa lahko drugi dan pridejo, spovedi ne smejo biti nepopolne.

Inocenc XI. je zavrgel mnenje 59: »Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus poenitentiam, qualis v. g. potest contingere in die magnae alicujus festivitatis vel indulgentiae.«

V takih slučajih naj spovednik nekoliko okrajša svoje opomine, kteri pa morajo vse eno biti zadostni, — sme tudi odvezno obliko skrajšati, kar je povedano v §. 3. Ako na dan, ko jih mnogo čaka za spoved, pride na vrsto spovedenec, ki že dolgo časa ni bil pri spovedi, ali mora ponoviti več nevrednih spovedi, (toraj za njega spovednik potrebuje veliko več časa, kakor za navadne spovedence), ne sme okrajšati spovedi zato, da bi drugi ne čakali predolgo, ali pa danas ne prišli na vrsto; temveč, ako je mogoče, naj mu odloži odvezo in mu odloči dan, kedaj naj zopet k spovedi pride. Ako pak tega storiti ne more, mora storiti popolno spoved neglede na veliko število čakajočih. Dogoditi se more slučaj, da je spovedenec zavoljo spovedi kterega določnega greha v nevarnosti velike časne neugodnosti, tedaj sme tisti greh za tistikrat zamolčati, a ga spovedati pri prihodnji spovedi; n. pr. ako v času kuge mož in žena naenkrat zbolita in zavoljo pomanjkanja prostora skupaj ležita, in ima eden od njih posebno velik greh (n. pr. prešestovanje), zavoljo kterega bi od svojega zakonskega družeta moral trpeti velike nevšečnosti, sme ga zamolčati, ako ga nikako ne more spovedati tako, da bi drugi ne znal, kaj se je spovedal; moral bi pa ta greh spovedati pri prihodnji spovedi, ako ozdravi. Pomaga pa naj spovednik takemu, da bo tudi taki greh kolikor mogoče vsaj približno spovedal; n. pr. morebiti mu je mogoče skrivaj na prstih pokazati, proti kteri zapovedi je zagrešil in kolikokrat; ali pa naj mu spovednik da roko (v kugi ni varno), in ga različno sprašuje, a bolnik naj mu pri grehu, kterega je storil stisne roko, pri drugih vprašanjih ne; — se razumi, da mora spovednik v taki okoljšini posebno premišljeno in modro vpraševati, da druga stranka iz vprašanj ne more sklepati na grehe. Ako bi bil spovednik v skrajni smrtni nevarnosti, in se sme bati, da bo spovednik poprej zgubil govor, kakor bo spovedenec končal

svojo spoved, a drugega spovednika ni mogoče dobiti, sme mu dati odvezo pred končano spovedjo. Ako mašnik ne more drugače spovedati svojega greha, kakor da obznani kakšen greh, ki mu je bil poprej spovedan od spovedenca, kterega tudi spovednik (mašnikov) dobro pozna, in bi moral precej nanj pomisliti, sme mašnik pri dotičnem spovedniku zamolčati tisti greh (ako namreč ne more imeti drugega spovednika in tudi spovedi ne more odložiti), ker je več treba gledati na spovedno tajnost, kakor na popolnost spovedi; a potem naj se kakor hitro more spové drugemu spovedniku in se tudi tega greha obtoži. Ako se kteri smrten greh ne more drugače zadostno razložiti, kakor da se razodene vdeleženca svojega greha, kterega spovednik pozna, mora se greh zadostno razložiti tudi z razodenjem vdeleženca, (ne po krstnem imenu i priimku) ker se zavoljo spovedne tajnosti dotičnemu vdeležencu nič ne škoduje na dobrem imenu; in če bi se mu škodovalo, mora spovedenec višej ceniti svoje zveličanje, kakor poštenje svojega bližnjega. (Ako je mogoče naj spovedenec v takem slučaju poišče drugega spovednika). *Spovednik ne sme vprašati* po krstnem imenu in po priimku vdeleženca; sme pa in mora vprašati po tistih okoljšinah greha, ktere je treba znati za popolnost spovedi, čeravno bi po tih okoljšinah greha, ktere je treba znati za popolnost spovedi, čeravno bi po tih okoljšinah spoznal vdeleženca v grehu; n. pr. spovedenec se spové nečistega greha z drugim spolom, mora določiti, ako je grešil s svojo služabnico, čeravno spovednik dobro zna, da dotični spovedenec nima več kot eno služabnico, in zato s tim tudi za njen greh zna (razložiti je to treba, da spovednik spozna grešno priložnost).

§. 42.

Nepopolna spoved.

Nekteri spovedenci se ne spovejo vseh grehov zavoljo uzrokov, kteri ne izgovarjajo od popolnosti spovedi; — takim je spoved nevredna. Ti uzroki so: sramožljivost, strah pred veliko pokoro, strah, da bo v očeh spovednikovih zgubil dobro ime, obupanje nad poboljšanjem (posebno pri nečistem grehu), trdovratnost v grehu (posebno pri sovraštvu do bližnjega).

a) Ako spovednik opazi, da spovedenec kteri greh zamolčuje zavoljo sramožljivosti, naj ga s prijazno besedo nauči, da se mu vsled spovedne tajnosti ni treba ne sramovati, ne bati, ker spovednik o grehih, ktere sliši na spovedi, ne sme nobenemu človeku kaj omeniti; in so toraj grehi, vredno spovedani, na večnost zakopani. Ravno zavoljo tega, ako se sramuje greha, naj ga spové odkritosrčno, da mu bo odpuščen, da ga na sodnji dan ne bo Bog oznanil vsem svetu — ljudem in angeljem. Naj ga opomni, da z zamolčanjem ne pomanjša greha, temveč ga neizrečeno povekša z nevredno spovedjo; a z odkritosrčno spovedjo vniči povse greh, in spremaganjem samega sebe zasluži si nebeško krono. Greh storiti je revščina človeška, za greh pokoro

delati je čednost, ljuba Bogu in angeljem, ki se neizrečeno veselé v nebesih nad vsakim grešnikom, ki se pokori za svoje grehe. Govori naj mu o dobrotljivosti nebeškega očeta, ki neče smrti grešnika, — o skrbnem božjem pastirju, ki komaj čaka, da se povrne zgubljena ovčica itd. Prigovarja naj mu ljubeznivo in prijazno, ne osorno, da bo spovedenec dobil zaupanje do njega. Tako namreč uči sv. Frančižek Saverjan, ki tudi pravi, naj spovednik opomni spovedenca, da je na spovedi slišal že vsake verste velikih grehov; naj grehe nekoliko pomanjšuje, tako bo bojazljivemu spovedencu dal poguma in izvabil iz njega odkrito srčno spoved.

b) Ako se spovedenec boji prevelike pokore, naj mu spovednik obljubi, da mu bo dal primerno majhno pokoro, ali, da bo on sam (spovednik) nekoliko pokore zanj opravil. Naj ga opomni na neizmerno kazen, ktero je zaslužil s svojimi grehi, za ktere naj rajši zdaj stori nekoliko pokore, kakor pa morebiti večno v peklu. Bog je neskončno pravičen, toraj za greh mora kazen priti, a Bog je tudi neskončno vsmiljen, ali le dokler je človek na tem svetu. Kadar človek prestopi prag večnosti, začne pravica božja; a gorje človeku, ki pride v roke pravičnega Boga; za to reče Jezus: »Delajte, dokler je dan«.

c) Ako se spovedenec boji, da bo zgubil veljavo pri spovedniku, ako bi se spovedal kteri poseben greh, naj ga spovednik opomni, da on tudi pozna slabost človeško, da zna, kako hitro človek pade v skušnjavi, a od druge strani, kako težko je človeku tožiti samega sebe; in zato ga bo zavoljo storjenega greha pomilovaje Bogu priporočal, a zavoljo odkritosrčne spovedi, zavoljo trdnega sklepa poboljšanja in s tem združenega premagovanja samega sebe, čislal, a ne zaničeval. Tudi sv. Peter, sv. Pavel, Marija Magdalena, Auguštin in toliko drugih je grešilo; ali zavoljo njihove pokore jih zdaj kot svetnike častimo, in vsaki kristjan o njih govori z velikim spoštovanjem. Naj pomisli spovedenec, da ne bo imel nikdar mirne vesti, dokler se ne spové vsega. Naj se domisli sklepa, kterega je gotovo imel pred spovedjo, da bo vse grehe spovedal, da mu bo spoved res zveličavna, — da bo občutil notranji mir, — da bo brez strahu mislil na Boga in ga molil, kot vsmiljenega Očeta, ki rad odpusti, ako se zgubljeni sin skesano k Njemu vrne.

d) Nekteri grešniki so kakšnega greha tako navajeni, da ima toliko moč čez nje, da ga storé v vsaki dani priložnosti, čeravno v posebnih časih resnično odločujejo, da se ga bodo odvadili, in ga opustili. Taki začnejo obupavati nad poboljšanjem in zato se greha niti ne spovejo. Spovednik naj jim skusi dati poguma, jih prepričati, da poboljšanje ni nemogoče in tudi ne pretežavno; opomni naj jih, da je toliko in toliko ljudi, ki so tudi podvrženi človeškim slabostim, a se vendar takih grehov obvarujejo. Bog svojo pomoč in milost rad dá vsakemu, ki hoče od svoje strani storiti kar je potrebno. Zato naj grešnik za trdno in resnično odloči, da se bo za gotovo varoval tega greha, naj taki sklep večkrat ponavlja; ako iz človeške slabosti zopet

vanj pade, naj hitro ponovi storjeni sklep, naj si precej sam naloži kakšno pokoro, naj čim prej tem boljše pride k spovedi. Da se odvadi greha ima mnogo gotovih pripomočkov in božjo pomoč pripravljeno, toraj naj ne obupuje, temveč naj z odkritosrčno spovedjo resno stopi na pot poboljšanja, — gotovo bo blagoslivljal dan, v kterem je svojo vest olajšal od take teže. Spovednik naj tudi domisli spovedenca v kakšni nevarnosti je, dokler v tem grehu neskesano živi, ker ga smrt more nenadno zateči; — kakšno veliko škodo si sam sebi dela na duši, ker živi v smrtnem grehu. Dokler je človek v smrtnem grehu, mu tudi njegova dobra djanja niso vračunana za nebeški zaslužek, in če zmiraj v tem ostane, kaj bo pokazal, kadar bo stopil pred sodbo božjo?! Saj vendarle opravlja druge svoje dolžnosti, molí, hodi v cerkev, daje milošnjo, itd. Kaj ne želi, da bi vsa ta njegova dobra dela bila kot večji zaslužek za nebesa? Zato naj odpravi največi zadržek, namreč svoj zastaran greh.

Spovednik pri spovedencih sploh več opravi s krotkostjo in ljubeznivostjo, kakor z ojstrostjo; a posebno mu je treba ljubeznivosti pri spovedencih, kteri zamolčujejo kteri greh. Železen ključ odpera mrtva vrata, a vrata do srca odpera ljubeznjivost in sočutje, ktero privabi zaupanje. Franc. Saver uči: »Bodi proti vsem sploh krotek, ljubezniv, priljuden, da ti bodo, privabljeni po uljudnosti, odprli temna srčna kota«.

§. 43.

Neveljavna in nevredna spoved.

Do sedaj je razlagano, kaj je od spovednika in spovedenca potrebno za veljavnost spovedi.

Ako spovednik pomanjkuje v bistveno potrebni stvari, je spoved neveljavna, toraj ne podeli spovedencu zakramentalne milosti. Spovedenec zavoljo tega nima nob enega greha; temveč, ako ne zna za pomanjkljivost od strani spovednikove in se vredno pripravi in skesano obtoži, dobi milosti, primerne njegovej pobožnosti; ako je imel kesanjo posebno veliko, dobi tudi odpuščenje grehov vsled kesanja, ne vsled spovedi. Tako neveljavna spoved bi bila, ako spovednik ni mašnik, ako nima sodnosti sploh ali za kteri spovedenčev greh (izvzem slučaje, v kterih cerkev nadomestuje sodnost); ako spovednik bistveno premeni spovedno obliko, ali jo izpusti itd. Pri takih spovedih ima spovednik toliki greh, kolikor je pomanjkljivost, ki uzročuje neveljavnost spovedi, od njega hoteno zadolžena. (Prim. še §. 94.)

Ako pa spovedenec od svoje strani ne spolni vsega, kar je neobhodno potrebno za vredno prejetje sv. pokore, in je njegova pomanjkljivost hoteno zadolžena, mu je spoved nevredna in prejeta odveza neveljavna. Nevredno spoved opravi, kdor gre k spovedi brez namena prejeti sv. zakrament; kdor nima čeznatornega ali pa čisto nič kesanja, ali premalo; — kdor svoje vesti nič ni spraševal; — kdor iz hotene zadolženosti kteri smrten

greh ne spové; — kdor nima resnične volje, da bo z grehi storjeno škodo popravil; — kdor nima namena, da bo opravil naloženo pokoro, itd.

Pri nevredni spovedi ne dobi spovedenec nobenih milosti, temveč stori nov velik greh, ker zaničuje in djansko zasramuje veličanstvo božje. Kakor je sv. Peter rekel Ananiju in Safiri: »Nisi legal človeku, ampak sv. Duhu«, velja tudi o takem spovedencu.

Nevredno spoved mora spovedenec ponoviti pri prihodnji spovedi, pri kteri mora posebno povedati okoljšino, zaradi ktere misli, da mu je bila spoved nevredna. Tudi neveljavno spoved mora ponoviti spovedenec, kteri poznej za gotovo izvé, da mu je bila dotična spoved neveljavna zavoljo spovednikove pomanjkljivosti. Ako o spovednikovi pomanjkljivosti le dvomi, ni dolžen spoved ponoviti, po pravilu: »Djanje se sodi, da je pravilno storjeno, dokler se ne dokaže nasprotno«. Oziroma dvoma o svoji pomanjkljivosti velja pravilo navedeno v §. 39.

§. 44.

Način spovedovanja.

Spovedenec mora biti pričujoč pri spovedniku in svoje grehe spovedati ustmeno.

Pričujoč mora biti vsaj moralično; to je, spovednik in spovedenec morata si biti toliko blizo, da bi se mogla slišati, ako bi govorila z navadnim glasom. Ako bi spovedenec od spovednika odšel še poprej, nego mu je spovednik dal sv. odvezo, mora mu jo dati odhajajočemu, dokler je v taki bližini, da bi ga mogel slišati. Kadar spovedenec ni več moralično pričijoč mu spovednik ne more dati odveze. Ako bi spovedenec odšel prehitro od spovednice, dokler še ni dobil odveze, — a poznej (ko morebiti moli križev pot) se zopet približa spovednici, da je že moralično pričujoč, bi mu spovednik tudi ne mogel dati veljavne odveze, ker bi tvarina in oblika ne bile več zedinjene. V takem slučaju bi spovednik moral nazaj poklicati spovedenca, ako je to mogoče brez pohujšanja za druge ljude (Gury), mu povedati, da še ni dobil odveze, ga opomniti, naj obudi kesanje čez poprej spovedane grehe, kterih se spovednik še domisli, in mu dati odvezo.

Z besedami (ustmeno) mora spovedati vsak grešnik, ki govoriti more. Mutasti, in tako bolni, da ne more govoriti, ali prav težko (gl. formalno popolna spoved § 41) spové svoje grehe ali z znamnji, ali skazanjem v molitveni knjižici, kjer so grehi razloženi, ali z lističem itd. To uči in se zmiraj tega drži sv. cerkev, ker je od ene strani ustmena obtožba veliko premagovanje, poniževanje, toraj velik del pokore; a od druge strani spovednik iz spovedenčevega govora veliko more sklepati na kakovost njegovega kesanja. Neveljavna bi bila spoved, ako bi spovedenec pokleknil k spovednici, podal listič z napisanimi

grehi in rekel n. pr. Teh grehov se vseh skesano spovem. Melchior Canus sicer izvzame en slučaj; ako bi namreč deklica zavoljo velike sramožljivosti ne mogla nobene besede spregovoriti. Po vsem pravu pobijajo ga drugi nravoslovci, in mu je nasprotna djanska navada cerkvena, ki takega načina spovedanja ne prizna za veljavnega, ker bi mogla vsaka spovedenka reči, da jo je toliko sram, da ne more govoriti. Ako bi naletel taki slučaj, naj spovednik opominja spovedenca (oziroma spovedenko), da se ni treba sramovati (glej kar je rečeno o sramožljivost §. 42 in 135); ako vsi opomini nič ne pomagajo, sme spovednik pogledati listič in naj za vsak zapisan greh posebej vpraša spovedenca, je li storil ta greh, ki mora vsaj z »da« odgovoriti, (toraj ne bi zadostilo prikimanje z glavo); — ako bi še tega ne mogel (bolj pravo-ne hotel) storiti, se mu ne more dati odveze. Sme pa spovedenec svoje grehe zapisati na listič, in jih pri spovedi brati, da se tako obvaruje pred pozabljivostjo.

Iz tega je tudi razvidno, da spoved poslana s pismom, ali spoved povedana po poslancu, ne more biti veljavna, ker spovedenec ni pričujoč pred spovednikom, kar pa mora biti vsled spovedne oblike: »Odvežem te od grehov.... Pri taki spovedi tudi spovednik ne bi mogel biti prepričan o kesanju spovedenčevem; — ne zna, je li spovedenec, potem ko je pismo ali poslanca odposlal, zopet zagrešil ali ne; — ne more ga vpraševati o stvaréh, ktere bi se mu vidile potrebne znati; spoved bi zgubila vso težavo in spoštovanje, ne bila bi več spokorno zadostenje pravici božji, temveč igrača.

Ako spovedenec ne zna spovednikovega jezika, in ne more dobiti drugega spovednika in tudi ne odložiti spovedi, naj svoje grehe spové kolikor mogoče z znamnji. Ako se spovedenec želi spovedati po tolmaču, naj spovednik vse tako naravna, da bo kolikormogoče zmanjšal nevarnost pohujšanja in zgube na poštenju. N. pr. Tolmač naj se tako obrne, da ne bo vidil ne spovednika ne spovedenca; spovednik naj daje vprašanja, ktera tolmač ponovi v spovedenčevem jeziku; a spovedenec naj odgovarja s prikimanjem, s prsti, s stiskanjem roke itd. Da tolmač ne bo znal za odgovor spovedenčev, mora spovednik posebno paziti, kako stavi svoja vprašanja.

Dobro je tudi, da si spovednik, ki je v takem kraju ali mestu, da mu lahko pride spovedenec neznanega mu jezika, stori kako spovedno ogledalo, v kterem so razna vprašanju o grehih zapisana najprej v jeziku spovednikovem in zraven tudi v prestavah raznih jezikov tistih narodov, od kterih večkrat kdo pride v dotično mesto. Ako toraj pride spovedenec, ki zna brati, ne zna pa spovednikovega jezika, mu spovednik predloži omenjeno spovedno ogledalo, in spovedenec pokaže grehe, kterih se ima spovedati.

§. 45.

Nadaljevanje.

Spovednik mora se tudi od svoje strani prizadevati, da bo spoved več in več zveličavna za spovednika in spovedenca. Zato naj:

a) Skrbi spovednik, da mu bo duša v milosti posvečujoči. Res je, da zakrament deluje iz dovršenega djanja, negledé na pobožnost delivčevo; a ravno tako res je, da delivec, ki je v smrtnem grehu, s tem stori velik greh, ker kot božji sovražnik razdeljuje neprecenljive dobrote božje. Zato mora biti spovednik brezmadežen, da ne napravlja sebi pogubljenja, kadar drugim podeljuje zveličanje. Ako ima smrten greh na vesti, kadar mora iti spovedavati, naj se tega greha osvobodi s skesano spovedjo; ako mu to ni mogoče, naj vsaj obudi popolno kesanje,

b) Spovednik naj pomni, da je pri spovedi služabnik božji, in sicer nevreden in nezmožen služabnik. Zato naj se ne zanaša toliko na svojo učenost, na svojo skušenost; ampak svoje zaupanje naj stavi na pomoč brezkončno vsmiljenega in vsemogočnega Boga. Pred spovedjo naj z gorečo in ponižno molitvijo prosi Boga za to pomoč, namreč: *α)* za razsvitlenje svojega uma, da bo znal rabiti prave nauke, zveličavne spovedencem; *β)* za razsvitlenje uma in ganenje volje spovedencev, da bodo vredno opravili svoje spovedi; *γ)* za podporo za se, da bi pri spovedovanju ne bil premagan od ktere skušnjave, ktere se celo pri tako sv. opravilu lahko v srce prikradejo človeku.

Sv. Karel Borom. opominja spovednike: «Ker je pri opravljanju tega zakramenta mnogo nevarnosti, da bi se spovednik zmotil oziroma vprašanj, ali oziroma določenja dolžnosti, ali da bi nevrednim dal odvezo, ali da bi omadeževal svojo dušo, ko mora poslušati madeže in gnjusobe drugih, naj spovednik nikdar ne počne tega velikega opravila, ako ni poprej vsaj s kratko molitvijo od Boga prosil razsvetlenja in milosti, da od ene strani ne bo zašel v ktero zmoto, in da od druge strani ne bo omadežval sebe, kadar druge čisti od madežev; skupno naj tudi Boga prosi za resnično poboljšanje tistih, ktere bo spovedoval«.

Molitev sicer ni nijedna izrečno zapovedana; prav primerna je sledeča, s ktero se more tudi dobiti odpustke (ind. 100 dier. semel in die; ind. plen. semel in mense pro quotidiana recitatione. Pins IX. 27. Mart. 1854): Da mihi, Domine, sedium tuarum assistricem sapientiam, ut sciam judicare populum tuum in justitia, et pauperes tuos in judicio. Fac me traditas claves regni coelorum ita tractare, ut nulli aperiam, cui claudendum sit, nulli claudam, cui aperiendum sit. Sit intentio mea pura, zelus meus sincerus, caritas mea patiens, labor meus fructuosus. Sit in me lenitas non remissa, severitas non aspera; pauperem ne despiciam, diviti ne aduler. Fac me ad alliciendos peccatores suavem, ad interrogandos prudentem, ad instruendos peritum. Tribue quaeso, ad retrahendos a malo solertiam, ad confir-

mandos in bono sedulitatem, ad promovendos ad meliora industriam, in responsis maturitatem, in consiliis rectitudinem, in obscuris lumen, in impleris sagacitatem, in arduis victoriam; inutilibus colloquiis ne detinear, pravis ne contaminer; alios salvem, me ipsum non perdam. Amen.

Molitev po spovedovanju: Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, suscipe hoc obsequii mei ministerium in amore illo dignissimo, quo beatam Mariam Magdalenam omnesque ad Te confugientes peccatores absolvisti. Et quidquid in sacramenti hujus administratione negligenter minusque digne perfeci, Tu per Te supplere et satisfacere digneris. Omnes et singulos, qui mihi modo confessi sunt, commendo dulcissimo cordi Tuo, rogans, ut eosdem custodias et a relapsu praeserves ad meliora accendas atque post hujus vitae miseriam Tecum ad gaudia perducas aeterna. Amen.

c) Spovednik naj sklene že pred spovedovanjem, da se bo v vsem tako vladal, kakor zna, da je boljše in vspešnejše za zveličansko spovedovanje; da bo grešnika sprejemal krotko in potrpežljivo, da bo vsem dal odvezo, ki je bodo vredni.

d) Spovedence naj sprejema prijazno, posluša potrpežljivo, podučuje ljubeznivo; greh naj krega, ali tako, da pokaže očetovsko skrb in pomilovanje do grešnika. Spovedencu naj ne gleda naravnost v obraz, da ga ne zmeša; posebno ne mladim spovedenkam, ki so do spovednika še bolj sramožljive, kakor drugi; in tudi zato ne, da mu skoz oči ne vleze skušnjava. Ako se spovedenec obtoži kterega posebno velikega greha, spovednik tudi z najmanjšim znamnjem ne sme izraziti svojega gnjusa ali začudenja.

Da okolistoječi iz njegovega lica ne berejo njegovih občutkov, naj z eno roko drži robec na obrazu, a drugo naj drži mirno.

Govori naj po tiho, toliko, da ga spovedenec more razumeti a ne okolistoječi, zmiraj z enakim glasom. Če bi pri kteri stvari preveč glasno zabučal, bi morebiti spovedencu zamašil usta, ki bi se prestrašil in ne bi se čisto spovedal; zamašil bi jih istemu spovedencu morebiti tudi za prihodnjo spoved, a prestrašil bi tudi lahko kterega, ki čaka za spoved.

e) Kadar se spovedenec obtožuje svojih grehov, naj ga spovednik navadno nič vmes ne vpraša, čeravno spovedenec kteri greh ne določi zadostno oziroma okoljšin in števila. Te nezadostnosti naj si spovednik zapomni in po končani spovedenčevi obtožbi naj ga vpraša, kar mu je treba znati. Ako bi ga vpraševal med obtoževanjem, bi ga lahko zmotil, da pozabi in se ne spové kterega greha, ki mu je bil že na mislih. V nekterih slučajih je pa vendarle boljše, da spovednik vpraša med spovedovanjem, kar se spovedenec sam ne obtoži zadostno; namreč pri veliki spovedi čez več let, ali pa, ako spovedenec bere grehe, kterih toraj ne more pozabiti, čeravno ga spovednik kaj vmes vpraša. Pri veliki spovedi naj spovednik napelje spovedenca na kakšen red, po kterem naj spoveduje svoje grehe; ako kaj ne

spové zadostno, naj ga precej opomni in vpraša; potem mu ljubeznivo pomaga nadaljevati spoved, ker je ravno prenehal.

Sploh naj spovednik ne opominja spovedenca, da naj hitro in na kratko pové svoje grehe; temveč naj ga potrpežljivo posluša, da si vest olakša popolnama in po svoje. Ako spovedenec med spoved v pleta stvari nepotrebne za spoved, n. pr. o družbinskih zadevah, ali ako toži druge, ali svoje grehe zopet ponavlja itd. naj ga spovednik prijazno opomni, kaj se ima spovedati in kaj ne.

§. 46.

Kraj in čas spovedovanja.

Kraj spovedovanja je spovednica v cerkvi, ki mora biti na očitnem mestu postavljena, spredaj odprta, in na straneh imeti mreže, pri kterih se spoveduje.

Gluhi naj pridejo k spovedi v žagrad, pa ne takrat, kadar so drugi ljudje noter; sploh se ne spodobi spovedovati v žagradu takrat, kadar ljudje ven in noter hodijo.

V zasebnih hišah se izven potrebe sploh ne sme spovedovati, posebno ne ženskih.

Spovednik mora biti oblečen v roket in štolo višnjeve barve.

Duhovni pastir naj bo vselej pripravljen za spovedovanje, kadar se ktera njegovih ovčič želi spovedati; a posebno jih mora spovedati v velikonočnem času, ali na smrtni postelji.

Gorečnost za čast božjo in zveličanje duš bo spovednika nagibala, da bo spovedence vabil k spovedi. Vabil jih bo z besedo in zdjanjem. Z besedo s tem, da svojim izročenim véčkrat razlaga neizmerno korist in potrebo večkratne spovedi, in s tem, da se jim za spovedovanje nekako ponuja. Z djanjem pa, da je zmiraj rad in vesel pripravljen spovedovati, kadarkoli kdo želi priti k spovedi (razumi se v takem času, da s spovedovanjem ne bi zanemaril ktere veče dolžnosti svoje). Zato naj spovednik nikdar ne pokaže najmanjše nevolje proti spovedovanju; — naj se nikdar ne potoži čez spovedovanje; — naj posebno cerkveniku ojstro prepové vsako obnašanje, s kterim bi se vernim obteževala spoved; — naj oziroma časa negleda na svojo zložnost, ampak na potrebe vernih; — naj bo pripravljen za spovedovati tudi zjutraj zgodaj in tudi ob delavnikih. V mestu in na deželi jih je dosti, ki imajo čez dan opravila, kterih ne morejo ali ne smejo opustiti; taki naj imajo priložnost še pred dnevom očistiti si svojo dušo. Naj se ne oporeka, da mora spovednik zjutraj moliti, premišljevati, zatem maševati, moliti zahvalno molitev, in da bi še le potem prišel v spovednico. Skušnja potrjuje, da jih je mnogo, ki poznej ne morejo priti k spovedi, ki bi pa bili poprej prišli lahko in morebiti prav radi. Za molitev in premišljevanje bo spovednik morebiti imel časa še čez dan; ako ga ne bo imel, naj pomisli, da je neizmerno veče dobro delo reševati duše iz satanovih krempljev in jih pripeljati v naročje

nebeškega pastirja, kakor primlšljevanja. Pridigo naj se med tednom nauči, da ga v spovednici ne bo motila skrb za pridigo. Pripravljen naj bo za spovedovanje tudi delavne dni, da bodo med tednom opravili spoved, kterim je mogoče, in da v nedeljih in praznikih ne bo brez potrebe prevelike gnječe. Spovednik, ki je tudi dušni pastir že iz skušnje zna, kdaj navadno pridejo spovedenci, n. pr. v sabotih popoldne, v posebnih praznikih, kadar so odpustki itd. V takih časih naj ne čaka, da bi ga spovedenec prišel kličati, ampak naj večkrat gre sam videti ali pošlje pogledati, in ako kdo pride za spoved, naj gre nemudoma v spovednico. Spoved je težavna reč, zato se nekteri, posebno taki, kterim je spoved najbolj potrebna, sramujejo iti spovednika klicati, in če morajo v cerkvi dolgo čakati, morebiti (po zimi) zmrzavati, morebiti zanemarjati kakšne stanovske dolžnosti, se jim s tem brez potrebe stori spoved še težavniša. Pripravljen naj bo spovednik iti spovedavati tudi v nenavadnem času. Ako pa spovednik vidi, da spovedenec pride nalaš (toraj ne iz potrebe) v času, ko je spovedniku najmanj priložno, ali celo v času, ko ima drugo opravilo svoje službe, sme ga zavrniti (včasih mora) naj pride v drugem času; n. pr. v navadnih dneh se zavoljo spovedovanja ne more opustiti kršanski nauk, — red službe božje se ne sme premeniti, — ako pride krst, morajo čakati spovedenci, ne pa otrok, itd.

Ako spovednika kdo kliče, kadar mu čas malo dopusti, in mu je zavoljo drugih opravkov klic v spovednico nevgoden, naj tega nikakor ne pokaže, temveč vesel in hitro naj bo pripravljen. Ako bi spovedenec na čmernem obrazu spovednikovem, ali iz godrnanja opazil, da je prišel v nevšečnem času, zgubi zaupanje do spovednika, ker se ga boji. Izven posebne potrebe se ne spoveduje po noči čez Marijno zvonenje. Ako jih po Marijnem zvonenju čaka še veliko za spoved, ki bi pa tudi drugi dan mogli priti, — naj pridejo drugi dan. Ako pa jih je le malo, ki so že dolgo čakali pri spovednici — ali, ako spovedenci zavoljo svojih stanovskih opravil nemorejo drugikrat priti, — ali, ako je zadnji čas za odpustke itd. naj jih spovednik spoveduje še tudi po Marijnem zvonenju; mora pa biti blizo spovednice vžgana sveča, da so spovednik in spovedenci na svitlem.

Opazka oziroma velikonočne spovedi. V prvih kršanskih časih so bili verniki tako vneti za zveličanje svojih duš, da jim spovedi ni bilo treba posebno zapovedovati. Ko so se pa kristjani polenili, je cerkev izrečno zapovedala spoved. V IV. Lat. zboru (1215) pod Inocencom III. je zapovedala spoved vsaj enkrat na leto svojemu duhovnemu pastirju: «Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacertoti . . .» Trid. zbor je to postavo potrdil in zažugal kazen izobčenja, kdor bi tajil, da ta zapoved ne veže vsakega kristjana (sess. 14. c. 8). Sicer ta zapoved ne določi časa, kdaj se morajo verniki spovedati; ker pa isti zbor (sess. 14. c. 5) zapoveduje velikonočno obhajilo, pred kterim je treba spovedi vsakemu, kdor ima smrtni

*

greh na vesti, je nastala navada, da se mora enkratna spoved opraviti v velikonočnem času. Po zapovedi Lat. zbora se je moral vsaki vernik spovedati svojemu duhovnemu pastirju, zato so duhovni pastirji dajali spovedne lističe, ki so po Slovenskem še zdaj v navadi. Ker je zdaj splošna navada, da vsak svojo velikonočno spoved sme opraviti pri kterem koli potrjenem spovedniku (toraj ne ravno pri svojem duhovnem pastirju) imajo lističi pomen spričala, deloma, da je dotičnik v verskih rečeh zadostno naučen, deloma, da je opravil velikonočno spoved in sv. obhajilo. Velikonočno spoved morajo opraviti vsi verniki, toraj tudi otroci, ki so že k pameti prišli in so sposobni greh storiti. Zato morajo duhovni pastirji otroke učiti, a starši jih pošiljati k nauku. Kdor zapovedi o velikonočni spovedi in sv. obhajilu ne spolni zavoljo nemarnosti, mu je zažugana kazen, da se mu živečemu sme prepovedati vstop v cerkev, mrtvemu pa odreči crkveni pogreb (vivens ab ingressu ecclesiae arceatur, et moriens christiana careat sepultura). Te kazni so pa zažugane obsodbe (ferrendae sententiae), toraj duhovni pastirji v tem ne morejo svojevoljno postopati; posebno bi se cerkveni pogreb smel odreči le njemu, ki tudi na smrtni postelji trdovratno odbija sv. zakramente.

Opazka oziroma obnašanja spovedenčev. Ako je potreba, naj spovednik opomni spovedenca, da naj k spovedi pristopi ponižno, — naj poklekne na obe koleni, — naj se pred spovedjo prekriža, — potem prosi sv. blagoslav in moli očitno spoved, ako ne dolgo, pa vsaj kratko reče: Spovem se Bogu in njim namestniku božjemu. Možki morajo biti odkriti, in poprej odložiti palico, orožje, ako so ga s seboj imeli. Vendar ako bi vojak zavoljo nevednosti z opasano zabljo, v ostalem pa ponižno, pokleknil k spovednici, ni ravno potreba mu ukazati, da naj si odpaše sabljo, ker bi se ga s tém lahko osramotilo pred ljudstvom. Pokleknili mora spovedenec na obe koleni, ne samo na eno; le v slučaju nemogočnosti sme spovedenec stati (bolnik sedeti, ležati) n. pr. ako je otrok premajhen, da bi klečé ne dosegel do spovednične mreže, naj kleče moli očistno spoved, potem stojé spove svoje grehe, posluša spovednikove opomine, pri obudenju kesanja pa zopet poklekne.

§. 47.

Spovednik mora spraševati spovedence

Za vrednost spovedi je neobhodno potrebno, da je spoved vsaj formalno popolna. Sicer bi moral spovedenec sam skrbeti, da se spové vseh grehov, — spovednik pa, da po spovedanih grehih podučuje, opominja in obsodi (oziroma odveze in pokore). A spoved ni mehaničen stroj, v kterem ima vsaki del, neglede na druge, svoje opravilo; temveč je naprava, vstanovljena za zveličanje ljudi, za ktero moramo vse mogoče poskusiti, da se vresniči. Skušnja uči, da mnogi spovedenci ne spovedó zadostno

greha, ali števila, ali okoljšin; nekteri zavoljo nevednosti, nekteri zavoljo slabega poznanja samega sebe ali zapovedi božjih, nekteri iz prestrašenostl, nekteri iz sramožljivosti, nekteri zato, ker so premalo spraševali vnst, nekteri celo iz hudobije, ker nečejo kterega greha zapustiti, ali za njega zadostiti. Zavoljo nepopolnosti bila bi spoved nevredna in dana odveza neveljavna; zato mora že zavoljo spoštovanja do sv. zakramenta in še posebno zavoljo skrbi za zveličanje zgubljene in pri njem rešenja iščeče ovčice, poskušati vse, da dopolni, kar previdi ali sluti, da spovedenec sam ni zadostno razložil. Toraj to ni samo njegova pravica, ampak sveta dolžnost, ker je v spovednici sodnik, zdravnik in učenik spovedenčev, ki mora njegov dušni stan natanko poznati. Lat. zbor to od spovednika zahteva zdoločnimi besedami: «Sacerdos sit discretus et cautus, ut more periti medici superinfundat oleum et vinum vulneribus sauciatis; diligenter inquirens et peccatoris circum stantias et peccati». Razumi se, da spovedniku ni treba spraševati, ako iz spovedenčeve spovedi spozna vse, kar mu je treba znati o njem in o njegovih grehih; takemu spovedencu naj da potrebne nauke in opomine in sodbo (odvezo — pokoro).

Opazi: Ne sme se trpeti, ali celo vpeljati razvado, da bi se spovedenec ničesa ne spovedal sam, ampak samo na spovednikova vprašanja odgovarjal. Vselej naj spovednik po končani očitni spovedi veli spovedencu, naj se obtoži vseh svojih grehov (ako se sam ne počne obtoževati). Ako na ta opomin, spovedenec še molči, naj ga opomni še enkrat, morebiti ga ni razumil; potem naj ga vpraša, je li spraševal svojo vest; po trdivnem odgovoru ga vpraša, kterih grehov toraj si se domislil? — Nekteri (posebno otroci — neizobraženi) še tudi na to vprašanje molči; nekteri pa odgovori, da ne vé kaj bi se spovedal, in prosi spovednika, naj ga vprašuje. Takega, se zna, je treba spraševati. Pa tudi takega, ki nič ne odgovori, se ne sme kratko in morebiti neprijazno odpoditi, da naj gre še vest spraševati; ker se s tem spovedenca prestraši, in se mu spoved stori še težavniša, da je v nevarnosti, da se bo ogibal spovedi in postal trdovraten v grehih. Ljudje, ktere se od spovednice odpodi z ukazom, naj si boljše vest sprašajo, se redko kedaj vrnejo, podobno divjadi, ktera ostreljena a ne vlovljena zmiraj plašnejša postane. Nekteri spovedenec ne zna, kako bi vest spraševal, morebiti se trudi dolgo, pa le še nič ne zna pravega; potrpežljiv in skušen spovednik ga bo v kratkem času temeljitejše izprašal, kakor bi se sam, čeravno bi zato porabil cel mesec. Mnogokrat se dogodi, da se spovedencu po nekterih spovednikovih vprašanjih razveže jezik, in potem sam nadaljuje spoved.

Z vprašanji pomagati mora spovednik posebno tudi takim, ktere pri spovedi spozna, da je bilo več njihovih spovedi neveljavnih a so premalo izobraženi, da bi sami mogli čez toliko časa natanko sprašati vest. Naj spovednika ne premoti to, da jih morebiti še veliko čaka za spoved. Kaj je na tem, ako jih čaka veliko? Boljše je, jih ozdraviti malo, kakor jih zdraviti veliko,

pa nobenega ne ozdraviti. Ako pa v posebnih okoljšinah res preveliko število spovedencev (kterim je v veliko dušno korist ali potrebo, da še tisti dan opravijo spoved) zabranjuje z enim samim preveč časa zgubiti, naj spovednik presodi, je li temu spovedencu povse potrebno, da gre tistikrat k sv. obhajilu, ali pa se more sv. obhajilo odložiti za poznejši čas. Ako se more odložiti sv. obhajilo, naj mu s prijaznimi besedami pové, da je v takem dušnem stanu, da danes ne more iti k sv. obhajilu, zato naj se čez nekoliko časa vrne k spovedi (in mu določi čas). Ako so pa okoljšine take, da spovedenec brez velike dušne škode, ali brez spotike ne more opustiti sv. obhajila za tisti dan, naj ga o velikih grehih toliko ispraša, kolikor je neobhodno potrebno, ga poduči, kolikor mu čas dopusti in mu skesanemu da odvezo, zraven pa priporoči (ali tudi ukaže) naj kmalo zopet pride k spovedi, in sicer taki čas, kadar bo imel spovednik več časa. Pri ti drugi spovedi naj nadomesti oziroma popolnosti spovedi, kar pri prvi spovedi ni bilo mogoče storiti. Podoben slučaj se more dogoditi, ako spovednik pri smrtno bolnemu spovedencu sprevidi, da bi moral storiti veliko spoved, ktere pa natančno ne more storiti zavoljo hude bolezni.

Vprašati mora spovednik *a*) o grehih, namreč o številu, vrsti, okoljšinah grehov; *b*) o grehih, za ktere sumi, da jih je spovedenec storil, čeravno jih ni spovedal; *c*) o spovedenčevem dušnem stanu.

§. 48.

Vprašanja o številu, okoljšinah in vrsti grehov.

Število grehov se mora spovedati, ker je razžaljenje božje in grešnikova pokvarenost tem veča, čim večkrat je bil kteri greh storjen; in mora biti primerno veče zadostenje in zdatnejša sredstva za dušno ozdravljenje.

Število grehov se računa potem, koliko različnih postav se prelomi in kolikim različnim čednostmi se protivi; kolikokrat se prelomi ktera postava; koliko različnih je predmetov, proti kterim se greši; in kolikokrat je med grešnim delovanjem hudobna volja vstavljena in ponovljena. N. pr. Kdor kolne trikrat, ima tri grehe; kdor obrekuje več ljudi, ima toliko grehov, kolikor ljudi je obrekoval; kdor sklene bližnjemu storiti škodo, pa se pokesa poprej kot jo stori, in potem zopet sklene isto škodo storiti, ima dva greha, čeravno je bila hudobna volja le malo časa vstavljena; (ako bi pa sklenil storiti škodo in se dolgo pripravlja na hudobno djanje, medtém nikdar hudobne volje ne oporeče, je dotičen greh številno eden; okoljšina pa, da se je dolgo pripravljal, morebiti moral odpraviti težke zadržke, poveča greh).

Ako spovedenec za kteri smrten greh ne pové števila, mora ga spovednik vprašati zanj. Pri grehih, za ktere se spovedenec obtoži, da jih je storil mnogokrat, se ne zahteva ravno matematično, ampak zadostuje le povprečno (približno) število. Grešnik iz navade za svoj navajeni greh tudi približnega števila ne more povedati, naj ga toraj spovednik vpraša, koliko časa že živi v grešni navadi in kolikokrat primeroma je dotični greh storil v tednu, ali celo na dan. Pri nekterih grehih bo zadosti, da se zna, koliko časa je bil spovedenec v istem grehu; n. pr. Obtoži se spovedenec da ima priležnico v hiši, s ktero je mnogokrat zagrešil; — zadostuje znati, koliko časa z njo grešno živi. Tako Segneri, ki pravi: »Ako se natančno, ali vsaj približno število ne more zvediti, naj se vpraša, koliko časa je bil (spovedenec) v grehu ali grešni navadi, kolikokrat je navadno grešil v mescu aii tednu. Da, pri nekterih le notranjih grehih; n. pr. sovraštvo, nečistost, posebno pri spovedih čez več časa ni koristno preiskovati natanko, kolikokrat je bil dotičen greh storjen; ker se brez nevarnosti pomote navadno ne more povedati natančno število. V takih okoljšinah bo zadosti, da se vpraša za čas — koliko časa je bil v tem sovraštvu, koliko časa je pohajal za to žensko....? — Saj ni nič novega, da se stvari, ktere se navadno štejejo, računijo na mero, na mesto na število. Kdo bo n. pr. o novini prašal kmeta, koliko zrnov žita je pridelal? Zmeri se celi kup na polovnike, na vagane, in ne misli se na drugo računanje«.

Bolj natančno število se zahteva pri grehih, s kterimi je prelomljena menjivna pravica, za ktero je treba povračila ali odškodbe. N. pr. Obtoži se kupčevalec, da je svojim kupcem dajal slabo vago. Koliko? — Imam kilo za nekaj gramov premajhen. Tukaj ne zadostuje vprašati, koliko časa ima že taki kilo; ampak koliko (vsaj približno) je prodal robe s premajhno težo? — Potem se stori račun, koliko je oškodil bližnjega, in koliko mora povrniti.

Da mora spovedenec spovedati okoljšine, ktere premené vrst greha, določno zapoveduje Trid. zbor. Spovedati mora tudi take okoljšine, ktere greh znatno povekšajo, ker mu dodajo novo hudobijo, kakor uči rim. katekizem: «Neque solum peccata gravia explicare oportet, verum etiam illa, quae unumquodque peccatum circumstant, et gravitatem valde augent aut minuunt«. Tudi okoljšine, ktere pomanjšajo greh, mora spovedenec povedati, ne zato, da bi se izgovarjal, ampak, da spovednik spozna njegov dušni stan.

Ako imenovanih okoljšin spovedenec ne spové zadostno, mora spovednik za nje vprašati. Vprašati mora tudi po okoljšinah, ktere sicer djansko ne povekšajo greha, so pa priložnost za isti greh. Okoljšine pa, ktere v nravstvenem obziru ne vplivajo ne na vrst greha, ne na velikost greha in tudi niso priložnost za greh, ni treba preiskovati. Toraj nima spovednik vprašati po imenu, stanovanju, po domačnostih itd. spovedenčevih. Tudi naj ne preiskuje prenatanko o okoljšinah, ktere preveč vnemajo

domišljijo, posebno ne o grehu proti čistosti, pri kterem naj vpraša za vrsto storjenega greha, ne pa za način, kako je bil storjen. Segneri pravi: »Posebno želim, da malo in premišljeno vprašujete pri grehih nečistosti, da se vam ne zgodi, kakor onemu slikarju, ki je Heleno tako zvesto slikal, da se je sam v njo zaljubil.... Ta mlakuža je tako gnjila, da ni koristno ne za spovedenca, ne za spovednika, jo preveč mešati.« Ako spovedenec sam počne praviti stvari, ki ne spadajo k spovedi, naj ga spovednik prijazno vstavi in opomni, da to ne spada semkaj.

Vprašati tudi ne sme za vdeleženca v grehu, ako spovedenec brez imenovanja vdeleženca svoj greh vrstno spovedati more.

Ako spovedenec svojega greha ne more drugače zadostno spovedati, kakor da pové tako okoljšino vdeleženčevo, po kteri more spovednik spoznati vdeleženca, jo mora povedati. Ako je ne pové, mora spovednik vprašati po ti okoljšini, čeravno že naprej sumi, da bo po ti okoljšini spoznal vdeleženca. Ne sme pa vprašati po imenu vdeleženca in tudi ne po določnem kraju greha. N. pr. Pri grehu nečistosti z drugim spolom mora spovednik spovedenca vprašati, če si z vdeležencem nista kaj v sorodstvu. Ako je v dotični škofiji krvosramstvo (incestus) do kterega določenega člena zadržan greh, mora tudi vprašati (ako se spovedenec sam ní zadostno obtožil), v kterem členu sta si spovedenec in vdeleženec sorodna; ne sme pa vprašati po imenu. Ako bi spovednik vprašal po imenu vdeleženca in bi žugal, da ne bo dal odveze, ako bi spovedenec ne hotel povedati imena, zapade kazen vstavljenja zažugane obsodbe (suspensionem ferrendae sententiae). Sme pa, in včasih mora spovednik z žuganjem, da ne bo dal odveze, ukazati spovedencu, da svojega vdeleženca objavi (pové z imenom) kteri tretji osebi (toraj ne spovedniku), ako trdno upa, da bi bilo s tem mogoče vbraniti veliko zlo ali škodo (in pri slučaju sollicitationis ad turpia occasione confessionis). Ako bi v taki okoljšini sam spovedenec ponudil, da bo spovedniku izven spovedi povedal vdeleženca, naj tega spovednik ne pusti, ampak naj spovedencu nasvetuje osebo, ktera bi bila najbolj zmožna vbraniti pretečo nevarnost.

Okoljšine ktere greh vrstno premené, ali znatno povekšajo, so zadržane v vprašanjih: Kdo? Kaj? Kje? s kterimi pomočki? Zakaj? Kako? Kedaj? — Ne vpraša se pa pri vsakem grehu z vsemi vprašanji, ampak le s tistimi, s kterimi je potreba, da se greh po njegovi velikosti in vrsti spoznati more. N. pr. pri nečistem grehu; Kdo? skom? — Pri obrekovanju kdo? Koga? Kdo je slišal? Zakaj? (vprašanje zakaj? je potrebno za spoznati nravnostni stan spovedenčev). — Pri tatvini; Koliko? Kaj? Kje? Komu? Zakaj? — Pri oškodvanju; Kako? Zakaj? Koga? Koliko škode? itd. Čas, kedaj je bil greh storjen vpliva na velikost greha, ako grešnik navlaš v svetem času stori greh z namenom, da onečasti svetost časa, in kadar storí djanje, ktero je grešno le v nekterih časih. N. prim. Meso jesti; Kedaj? V petek? Kvaterni petek? Veliki petek? Navlaš proti svetosti

tega dne? Ako pa dotično djanje ni storjeno navlaš za pogrditi svetost časa, ne povekša toliko greha, da bi se ta okoljšina neobhodno morala povedati, n. pr. tat vkrade v nedeljo, negledé na praznični dan, ampak zato, ker je bila naj lepša priložnost; mu ni neogibno treba spovedati, da je vkradel v nedeljo.

§. 49.

Vprašanja o grehih, za ktere spovednik sumi, da jih je spovedenec storil, čeravno jih ni spovedal.

So spovedenci, kteri ali iz nevednosti ali pozabljivosti, ali zavoljo lahko mišljenosti, ali celo hudobije, ali zavoljo napčne sramožljivosti kar nič ne omenijo nekterih storjenih grehov. Da je spovedenec najbrže storil še tudi druge grehe, kakor se jih je obtožil, sumiti se more mnogokrat že iz same njegove spovedi; ali pa spovednik zna od drugod, da je spovedenec storil kakšen greh, kterega se ni spovedal. V takih slučajih mora spovednik vprašati spovedenca, da se vsega spové. Thom: »Sacerdos debet perscrutari conscientiam peccatoris, quia frequenter, quae confusione confitens taceret, interrogatus revelat«.

Iz spovedenčeve spovedi se mnogokrat more sumiti na druge grehe, ker so nekteri grehi drugim uzrok, ali posledice, ali napeljevanje. N. pr. Nesramno poželjenje, nespodobni pogovor na skritem mestu z osebo drugega spola je uzrok, iz kterega izvirajo nečista djanja; ako se spovedenec tih ne obtoži, a prvih se je, vpraša se ga, je li storil tudi nečisto djanje? — Ali se spovedenec spové samo nečistega djanja z osebo drugega spola, a nič ne omeni, da je poprej z isto osebo velikokrat nesramno govoril, imel grešno poželjenje do nje itd. vpraša se ga tudi zato. Obtoži se, da je večkrat igral v gostilnici, vpraša se ga, ako ni tudi preveč pil, ako ni klel, ako ni igral med sv. mašo, pri kteri bi bil moral biti itd. Pri takih spovedencih mora spovednik storiti, kakor Ecehiel pripoveduje o sebi Ec. VIII. 7; Vidil je v zidu majhno luknjo, in Bog mu ukaže: Prederi zid! In ko je to storil, prikazala so se vrata, skoz ktere je noter stopil in vidil prehudobne gnjusobe. Greh, kterega se je spovedenec obtožil, je taka majhna luknja, skoz ktero spovednik že nekoliko vidi v njegovo srce. A z modrimi in primernimi vprašanji naj si razgled v srce širi, dokler vse pregleda in spozna skrite hudobije.

So nekteri grehi, kterih spovedenci ne zamolčijo iz nevednosti ali zavoljo sramožljivosti, ampak zato ker imajo preširoko vest in jih zato nimajo za grehe. Sv. Aug.: »V časih se misli človek zdravega, pa je vendarle bolan; in za to, v čem je bolan, pa ne čuti, ne išče zdravnika«. Nekterim takim vest ni prav mirna, vendar nečejo priznati greha, zato, da ga ni treba opustiti, da mirno naprej žive prosto in svobodno. Spovejo

se prav s splošnim izrazom, s kterim nič določnega ne povejo in mislijo, da so se že spovedali. Preg. XXX. 12: »Je rod, ki se sam sebi zdi čist, vendar ni omit svojih madežev«. N. pr. Ženska se spové; — Nisem dosti pobožna, sem preveč posvetna. — A v čem obstoji ta njena posvetnost? — Morebiti se oblači nespodobno; — morebiti zahaja na pomočne plese, kjer se govori in dela mnogo nespodobnega in nesramnega; — morebiti se ponoči shaja s svojim ljubim? itd. Drugi se spové: — Sem močno lahkomišljen. — Kaj delaš lahkomišljenega? — Morebiti igra strastno za mnogo denarjev, a otroci so mu nagi in lačni; — morebiti zahaja v gostilnice, se opije do dobre volje, ali celo, da pamet zapije; — morebiti govori nesramno, zahaja v grešno priložnost, greši z drugim spolom, in to imenuje lahkomišljenost? — Pri takih spovedih ne more molčati spovednik, temveč poprašati mu je, natanko pregledati rano, ktero je treba zaceliti.

Ako se spovedenec ne spové greha, za kterega pa spovednik zna ali iz svojega prepričanja, ali, ker so mu drugi povedali mora zopet vprašati spovedenca. N. pr. Spovedenec se ne obtoži, da je bil kterikrat pijan, a spovednik ga je sam vidil pijanega, mora ga s tem prašati, ali recimo opomniti, da je to tudi greh, kterega se je treba spovedati.

Ako pa spovednik zna za greh, kterega se spovedenec ne obtoži, le po tem, kar so mu drugi povedali (sam pa ni prepričan), naj spovedenca vpraša najprej bolj s splošnim vprašanjem, v kterem je dotični greh obsežen. Ako spovedenec na tako vprašanje še ne pové svojega greha, naj ga vpraša naravnost za omenjeni greh. Ako spovedenec zanika, mora mu spovednik verjeti, ker je lahko mogoče, da niso pravo znali, ali niso resnice govorili, od kterih zna spovednik. N. pr. V spovednikovi župniji je bil vbit človek. Vbijalcev sodnija sicer ni mogla izvediti, a ljudje med seboj pa za gotovo imajo neke kot vbijalce, in spovednik tudi o tem izvé. Od teh pride eden k spovedi, a o ubojstvu ničesa ne zine. Naj ga vpraša spovednik: Si komu storil škodo na zdravju ali telesu? — Na zanikaven odgovor naj ga vpraša naravnost: Ko je bil J. J. vbit, nisi bil tudi ti zraven in kaj kriv? — Ako spovedenec še zanika, mora mu spovednik verjeti, in mu dati odvezo.

Ako spovednik za greh, kterega se spovedenec ne obtoži zna iz drugih spovedi, mora tudi vprašati, vendar oprezno in modro, da ne izda spovedne tajnosti. Toraj naj vpraša z različnimi splošnimi vprašanji, pri kterih bi se spovedenec moral domisliti greha, ako bi ga bil le pozabil. Ako spovedenec vse eno nič ne spové, naj spovednik med opomine vplete nauke o vsevednosti božji, o popolnosti spovedi, o strašnem grehu, ki bi ga storil, ako bi kteri greh zamolčal, o mirni vesti po dobro storjeni spovedi itd. in poprej nego mu da odvezo, naj spovedenca še enkrat vpraša, ako se ima še kaj obtožiti. Težji slučaj je, ako je prvi spovedenec (iz čigar spovedi zna spovednik za greh druzega spovedenca) s tim tudi sam sebe obtožil, s čim je povedal greh drugega. V takem slučaju se mora več verovati

njemu, ki se obtoži, kakor njemu, ki se izgovarja, in drugemu spovedencu bi se ne smelo dati odveze. Taki slučaj bi mogel priti med zaročniki; n. pr. Zaročnika, ki se mislita drugi dan poročiti, prideta k spovedi, Prvi se spové, da je bil zadnjikrat pri spovedi veliki teden, in po beli nedelji je storil nečisti greh s svojo zaročnico. Zaročnica se tudi spové, da je bila zadnjikrat pri spovedi še pred veliko nočjo, a o nečistosti ne pové nič. Vpraša naj spovednik bolj splošno: Ti vest očituje še kteri drugi greh? Naj vpraša bolj določno n. pr. Nekteri mislijo, da je zaročnikom dopuščeno kaj storiti, kar bi nezaročenim bil nesramen greh, ti gotovo veš, da je med zaročniki vsaka nečistost tako velik greh, kakor drugim, ki se še niso obljubili. — Kaj takega nespodobnega nisi dopustila ali storila od zadnje spovedi? Ako spovedenka še taji, ji spovednik ne more očitati, da ni res, ker bi s tem izdal spovedno tajnost; temveč naj med opomine vplete nauk o božji vsevednosti itd. (Kakor je zgoraj omenjeno) posebno tudi o zakonu, ki je zakrament živih, ki bi težko srečen bil, ako se ga prejme v grešnem stanu, potem naj še enkrat vpraša, ako se želi še kaj spovedati.

Ako zanika, kaj storiti? — Nekteri nravoslovci trdé, da v takem slučaju spovednik ne more dati odveze, in tudi ne povedati, da je ni dal, da ne prelomi spovedne tajnosti. Tako Lacroix, n. 1969, Gury imenuje tudi sv. Alfonsa, sam pa ni tega mnenja, Dr. Voršak str. 209 reče: »Najpriličnije je odpustit ga uz opomenak, da mu odrešbu na dušu mečeš, a umjest' odriešnice izmolu drugu koju molitvu«. — Drugi nravoslovci (Sjlvij. Du Jardin, Pontas, Collet, Theol. Mechl. Zenner, Gurry) pa sodijo, da se mora dati odveza taki spokornici, ako ni drugega uzroka je ji odreči. N. pr. Zenner §. 63. 6. pravi: »Quibus omnibus tentatis, si tamen negare persistit, absolvatur; strictius enim sigillum, quam confessionis materialis integritas obligat, nec illud ad impedienda poenitentis aut aliorum peccata, aut ad quodcunque bonum procurandum violari potest«. Gury: Casus conscientae n. 567: »Potest et debet absolvere«.

Tudi curia episc. Terg. 1869 potrjuje to mnenje, ker se sploh zakramenti ne smejo navidezno podeliti. Omenjeni nravoslovci, posebno Theol. Mechl. svetujejo nektere naredbe previdnosti, da se ta težki slučaj ne bi mogel tako lahko pripetiti, namreč:

a) Spovednik naj redno vsakega zaročnika pri spovedi vpraša tudi o grehih, ki nasprotujejo 6. in 9. božji zapovedi; reči more n. pr. tako le: Da se zaročniki za sv. zakon bolj gotovo vredno pripravijo, in da se vsaki povse vmiri svojo vest, imam navado vsakega zaročnika pri spovedi vprašati nektere posebne reči. Prosim te, da boš odgovoril (odgovorila) prav odkritosrčno, in zauplijvo, ne boj se, čeravno bi bil, (bila) veliko zagrešil, ti skesanemu ne bom odrekel odveze; so ti mislečemu na prihodnji zakon, ali ko si bil skupaj s svojo zaročnico, prišle nespodobne misli, poželjenja? — Nista s zaročnico (ali viceversa) govorila, ali kaj storila, česa bi se pred poštenimi ljudmi sramovala? itd.

b) Naj spové poprej tistega, za kterega upa, da se bo spovedal bolj zaupljivo in bolj popolno. Duhovni pastir morebiti pozna zaročnika, da ni toliko sramežljiv, ali pozna zaročnico, da je rahlovestna, ali pozna enega ali drugega, da se mu vselej spové odkritosrčno.

c) Nekteri tudi svetujejo, naj se prvega spovedenca pri spovedi nagovarja, da naj po končani spovedi svojemu vdeležencu (vdeleženki) na skrivno pové, da se je tudi dotičnega greha spovedal, in da naj ga zato tudi vdeleženec spové odkritosrčno.

Vprašati mora dalje spovednik tudi o grehu, kteri je v dotičnem kraju in pri dotičnih ljudeh močno v navadi, a spovedenec se ga ne spové. N. pr. V nekem kraju je grda navada, da preklinjajo: oštija — madonna — vrag ti mater jebal, »in spovedenec se spové: sem klel: hudič, vrag te vzeni«, a onega preklinjanja ne omeni. Naj ga vpraša spovednik: si tudi preklinjal: oštija — madonna itd.? — V neki vasi je mladina plesala še pepelnico do poldne: pride mladeneč iz te vasi, in se tega ne spové; ga je treba vprašati, ako je bil on tudi na plesu na pepelnico? — V drugem kraju stojé mladenči v cerkvi navadno pod korom, pri vratih, a tamo je vsako nedeljo grdo popljuvano od čikarjev; naj spovednik mladenča iz tega kraja vpraša, se je v cerkvi vselej spodobno obnašal, je morebiti tudi čikal? (Čikanje je samo na sebi nepomenljivo djanje, a čikanje v cerkvi med službo božjo je onečaščenje božje hiše in službe).

Vprašati mora spovednik tudi o grehih, ki se storé s zamudo dobrih djanj, posebno z nespolnovanjem svojih dolžnosti. Kristus, govoreč o sodnem dnevu, ne reče, da bodo šli dobri v nebesa zato, ker niso nič slabega storili, ampak: »Kadar sem bil lačen, ste me nasitili...«; tudi zavrženim ne bo očital samo storjene djanske hudobije, ampak: »Poberite se v večni ogenj.... ker mi niste dali jesti, kadar sem bil lačen«.... Skušnja uči, da mnogi spovedenci o zamudi dobrih djanj nič ne povejo, tudi ne o nespolnovanju dolžnosti svojega stanu. Take mora spovednik vprašati o tih rečeh, kakor se pripoveduje o spovedniku Karla V. ki je cesarju rekel: »Zdaj si se spovedal Karlovih grehov, spovej se še cesarjevih. Mnogim je treba tako reči; n. pr. Spovedenec je oče mnogih otrok; naj ga vpraša kako skrbi za odgojo — posebno krščansko — svojih otrok. Drugi je župan občine, v kteri se občinski posli opravljajo ne samo neredno, ampak morebiti pohujšljivo, krivično itd., naj ga vpraša spovednik, kako opravlja svojo službo, kako pazi na svoje podložne, skrbi li za občino, kakor pravi oče itd.? Ako spovednik sam zna za nerodnosti, za ktere je župan odgovoren, vpraša naj ga naravnost o ti zadevi. Vendar mora spovednik javne služabnike, posebno odlične po dostojanstvu, vpraševati z veliko modrostjo, da spovedenca ne razžali, in da spovedenec ne bo mislil, da se hoče spovednik vtikati v opravila njegove službe.

§. 50.

Vprašanja o spovedenčevem dušnem stanu.

Spovednik mora spovedencu biti dušni zdravnik in učenik, mora ga poučiti in napeljevati, da bo zapustil svoje grehe. Zato mu ne zadostuje, da zna spovedenčeve grehe po številu in okoljšinah; temveč poznati mora njegov dušni stan, njegove nagnjenosti, strasti, grešne priložnosti, poglavitni greh, korenine grehov, itd.

Ako spovednik to vse spozna, bo znal kako ravnati s spovedencem, kako ga podučevati, kako opominjati, da bo spoved za njega zveličavna. Že oziroma spovedenčevega notranjega značaja se mora z enimi ravnati drugače, nego z drugimi, — drugače s tihim, bojazljivim, kakor s predrznim, — drugače z resnim, kakor z lahkomišljenim, — drugače s takim, ki ima sumljivo vest, kakor z njim, ki ima široko vest, itd. Pa tudi pri vsakem posebnem grehu je opomin drugačen za njega, ki ga je storil iz slabosti, kakor za njega, ki ga je storil iz hudobije, ali iz lahkomišljenosti, — drugačen za njega, ki ga je storil prvikrat, kakor zanj, ki ga stori pri vsaki priložnosti, ali mu je že v navadi, — drugačen za njega, ki je za greh že sam kaj pokore storil, ali z grehom storjene škode popravil, kakor zanj, ki na zadostenje še pomislil ni.

Toraj naj spovednik vpraša spovedenca; pri kteri priložnosti je storil greh? — je še v isti priložnosti? — se je prizadeval, da bi odpravil bližnjo priložnost greha? — je tudi v prejšnem življenju kterikrat storil ta greh? koliko časa je živel v grehu? — koliko časa se ga je že zdržal? — zakaj se je v greh povrnil? — morebiti je zanemarjal nasvetovane pripomočke? — ali mu je skušnjava prišla od drugod? — ali ga je premagala prehuda strast?? — Iz takih in enakih vprašanj spoznal bo spovednik, je li spovedenec grešnik iz navade, je li v bližnji grešni priložnosti, ali je grešil le iz človeške slabosti, itd. — da mu bo znal priporočati in svetovati, kako naj odpravi grešno navado, kako naj zapusti grešno priložnost, kako naj se prizadeva, da ga v skušnjavi ne bo premagala slabost, itd.

Poznati mora tudi glavno napako spovedenčevo, korenino iz ktere izvirajo njegovi grehi, da plevela ne bo samo površno požel, ampak ga izruval s koreninami. Obtoži se spovedenec, da se je mnogokrat prepiral, da je klel, da ni hotel poslušati. — Zakaj? — Morebiti hoče, da vselej velja njegova? — Glej ga, ošaben je. Drugi se obtoži, da je obrekoval bližnjega. — Zakaj? — Morebiti mu je nevošljiv? — ali se je nadjal dobička? — Morebiti je iskal svojo veljavo, kadar je drugega poniževal? — Od tih je prvi nevošljiv, drugi lakomen, tretji ošaben. Zopet drugi se obtoži, da je goljufal, da je pri kupčiji legal in zraven preklinjal, da govori resnico. — Zakaj? — Za dražje prodati?

— Morebiti krivo prisegel za dobiti krivično pravdo in z njo kos zemlje? — Lakomen je, ki za majhen dobiček prodaja svojo dušo. Zopet drugi: Sem preklinjal, sem govoril nespodobno itd. Zakaj? — Kadar sem bil pijan, a potem mi je bilo žal. Treba mu zdravila proti nezmernosti, in potem se bodo drugi slabi izrastki lahko zatrli. Zopet drugi se obtoži, da je v nedeljih večkrat zamudil sv. mašo; — Zakaj? — Sem šel po svojih opravilih v mesto in nisem vjel sv. maše, — včasih je bilo tudi slabo vreme in sem ostal doma, — je daleč do fare pa nisem šel vselej, — včasih sem šel z drušnjo kamo drugam, — dvakrat sem bil prejšni večer prepit, in sem bil potem nekoliko bolan, da nisem prišel k sv. maši itd. Vsaki od teh ima drugi izvir greha, eden je lakomen, drugi prezložen, drugi nemaren za dušo, drugi igravec, drugi pijanec. — Na te napake je treba vdrihati najprej in jih odpraviti; potem se bo spovedenec lahko obvaroval do zdaj storjenega greha.

Spovednik mora biti tudi sodnik in sicer pravičen sodnik; toraj sme dati odvezo le vrednim, nevrednim jo mora odreči; tudi mora vsakemu dati primerno pokoro. Za vse to pa mora gledati na skupni dušni stan spovedenčev, in ne samo na storjeni greh.

Znati mora spovednik, kdaj je bil spovedenec zadnjikrat pri spovedi. Ako ni bil že dolgo časa in med tem velikokrat zagrešil, je to slabo znamnje nemarnosti in neskrbnosti za dušo. Kdaj je prvič storil kteri velik greh; ako se ga je potem zdržal, zakaj? Morebiti iz pravega kesanja, ali iz ljubezni do Boga, ali ker je bil bolan, ker ni imel priložnosti za greh, ali ni bilo veliko skušnjave, ali se je bal ljudi in posvetne kazni....? — Znati mora spovednik, ima spovedenec resnično kesanje za svoje grehe; se je že kaj prizadeval, da se jih zdrži; je z grehom storjeno škodo že popravil; povrnil pošteno ime bližnjemu; se sprijaznil s sovražnikom; svoje stanovske dolžnosti počel vestnejše spolnovati; ima trdno voljo, da bo zdaj dopolnil, kar še ni, posebno, da bo vse storil, kar mu bo naročil spovednik... itd.? Vpraša naj ga, zakaj je zdaj prišel k spovedi (ki že dolgo ni bil pri spovedi in ima velike grehe)? — Morebiti zato, ker mora doma pokazati listič velikonočne spovedi; morebiti ga je ganila kakšna pridiga; morebiti prestrašil kakšen nenavaden dogodek? — Vpraša naj tudi, je li opravil pokoro, naloženo pri zadnji spovedi? — Ako ne; zakaj ne? — Iz nemarnosti, ali ker ni mogel? — Koliko je ni spolnil? — Je imel pri spovedi resnično voljo, da bo storil pokoro? — Ako že pri spovedi ni imel resnične volje storiti pokore, mu je bila spoved nevredna, odveza neveljavna, in mora ponoviti vso spoved.

Ako spovednik ne pozna spovedenca, in iz spovedi sumi, da ni zadostno naučen v verskih resnicah, naj ga vpraša tudi o ti stvari, da ga bo, ako potreba, naučil, kolikor mogoče in mu priporočil naj sam skrbi za potreben nauk v verskih rečeh.

Na koncu vprašanj, pri nekterih še le na koncu opominov, večkrat koristí vprašati, ako ima spovedenec še kaj na vesti, kar bi se rad spovedal. To vprašanje marsikterega napelje, da se

spové, kar je poprej zamolčal ali iz bojazljivosti ali iz sramožljivosti; posebno, ako je iz spovednikovega ljubeznivega ravnanja dobil srčnost, ktere poprej ni imel, ali pa, ako so mu nauki in opomini pretresli dušo, da jo želi popolnama očistiti skritih in morebiti zastaranih grehov. Ako spovednik iz negotovega odgovora vidi, da se spovedenec še kaj boji ali sramuje, naj mu s primernim nagovarjanjem da pogum, naj mu kolikor mogoče polakša obtožbo greha, mu potrdi srce v zaupanju do Boga itd.

§. 51.

Kako naj spovednik vprašuje.

Vpraševati mora spovednik tako, da bo dosegel namen vprašanj; zato naj vprašuje vselej prijazno, vljudno, z nekako očetovske ljubeznijo. S tém si dobí zaupanje spovedenčevo, ki mu potem iskreno odkrije vse kote svojega srca. Osorne in nepriljudne besede vsacega človeka razžalijo; ako je plašljiv in sramožljiv, mu povse odvzamejo srce; nekterega zmešajo, da se še tega ne spove, kar je že odločil, da se bo spovedal. Ako kteri spovedenec zavoljo bojazljivosti, ali napčne sramožljivosti le še molči, naj mu s primernimi opomini odvzame sramožljivost in bojazen (prim. §. 42). Ako spovedenec molči zavoljo svojeglavnosti, naj ga opominja resnejše, vendar ne razžaljivno; naj mu opomni, da se Bog ne pusti zasmehovati; — da spovednik ne spoveduje kot navaden človek, ampak kot namestnik božji, — naj mu opiše, kako velik greh bi bila nevredna spoved, — kako je taki spovedenec v veliki nevarnosti, da bo ostal trdovraten v grehu, — da mu Bog ne bo dal milosti pokore, kadar jo bo največ potreben na smrtni postelji, da je to raj v gotovi nevarnosti večnega pogubljenja.

Vprašanja morajo biti jasna in primerna stanu, izobraženosti, starosti in ostalim okoljšinam spovedenčevim. Naj ne vprašuje z izrazi, kterih spovedenec ne razumi pravo. Ako opazi, da ga spovedenec ni razumil, naj ponovi vprašanje z drugimi izrazi.

Vprašanje naj ne bo nikdar dvojno — sebi nasprotno; temveč enojno in kolikor mogoče kratko; n. pr. ako bi vprašal: «Si ta greh storil enkrat ali večkrat? — Odgovori spovedenec: »Ja« in spovednik še le ne ve, kar hoče znati.

Vprašanja naj ne bodo splošna, ampak določna, da mora spovedenec precej spoznati, za ktero stvar ga vpraša spovednik. Le v nekterih slučajih mora spovednik početi s splošnimi vprašanji, namreč o grehih proti čistosti in o grehih, za ktere spovednik zna ali od drugih ali iz drugih spovedi. Ako je spovedenec dotični greh storil, razumil bo tudi bolj splošno vprašanje, ako ga ni storil, se (pri vprašanju o nečistem grehu) ne bo pohujšal. Kar ni verjetno, da bi bil spovedenec zagrešil, ni treba vpraševati.

Vprašanja naj bodo pravilno zredjena. Toraj naj spovednik najprej vprašuje o stvareh, ki so izvir grehu, potem še le o storjenem djanskem grehu; najprej o majhnih, potem o velikih; najprej o notranjih, potem o zvunanje storjenih grehih; n. pr. pri nečistem grehu naj vpraša najprej o mislih, o poželjenju, o besedah nesramnih, jih je samo rad poslušal, ali tudi govoril, o nespodobnih pogledih, je bil sam z osebo drugega spola, kaj sta delala, se poželjivo poljubovala, nesramno dotikala, nečistost djansko z životom storila ...? Ako spovedenec veli, da ni imel nesramnih misli in poželjenj, spovedniku ni treba naprej vpraševati (izvzem slučaj, ako bi bil spovedenec toliko neizobražen, da še ne vé, da so tudi slabe misli grešne — in ako bi spovednik znal, da je spovedenec grešil z besedami ali celo v djanji, mora ga spovednik naprej vprašati). Ako je spovedenec toliko neizobražen, da misli in poželjenj nič ne porajta, a potem se obtoži grešnih pogovorov in morebiti tudi djanj, mora ga spovednik zopet nazaj vprašati: če ni na nesramni greh večkrat mislil, imel dopadajenje pri takih mislih, ga poželel? — in mora spovedenca potem naučiti, da je tudi to greh. Sploh je pa posebno dolžnost pridigarjev in verskih učenikov, da sebi izročene nauče o grešnosti slabih misli in poželenj.

Ako se spovedenec (neizobražen ali otročji) spové, da je storil nesramno djanje, še ni gotovo, da je storil greh proti čistosti, ampak morebiti le proti vljudnosti in spodobnosti. Zato naj spovednik vpraša; kakšno nesramno djanje? kako? — In večkrat bo slišal odgovor, ki je vse kaj drugega, kakor nečistost; n. pr. mu bo odgovorila priprosta deklica: v brata sem plunila. Še le ko spovedenec potrdi, da je storil nečisto — mrzko djanje, spovednik spraŠuje naprej, da spozna vrst greha in okoljšine, kolikor je za popolnost spovedi potreba. O ti stvari reče sv. Karol: »V vprašanjih naj bo spovednik moder in previden, da posebno priprostim in mladini obojega spola ne bo uzrok novih, še nikdar storjenih grehov. Tiste, za ktere sumi, da so vrjetno storili kakšen greh, kterega se niso obtožili, naj z modrostjo in previdnostjo vprašuje, da zavoljo sramožljivosti ali nevednosti ne zamolčijo kterega greha«. Segneri: »Od ene strani se mora iz notranje rane iztisniti vsa gnjiloba, od druge strani pa mora dobro paziti, da se ne okužijo še zdravi deli, ako bi se naučilo slabo njega, ki tega še ni poznal». Aug. (de vera et falsa Poenit.: »Priden in natančen preiskovalec vprašuje spovedenca modro in nekako zvijačno (quasi astute) o stvareh, kterih spovedenec ali ne pozna, ali jih zavoljo sramežljivosti zakriti hoče«.

Vpraša naj le z izrazi spodobnimi, čeravno bi spovedenec rabil grde besede; ker to zahteva že spovednikova izobraženost, a še posebno spoštovanje do sv. zakramenta, kakor uči sv. Karol: »iisque utatur verbis pudorem minime laedentibus«.

Da se spovedniku pri vprašanjih o grehih proti čistosti samemu ne prebudi preživa domišljija in ne vzdignejo neredne želje, naj pomisli, da je kot spovednik namestnik najsvetejšega Boga; naj ne zaupa preveč svoji skušenosti in stanovitnosti v

dobrem, temveč pri Bogu išče pomoči; naj ne vprašuje podrobno in radovedno več, kakor mu je za popolnost spovedi neogibno treba znati. Tom.: »Hujusmodi delectabilia, quanto magis in specie considerantur, tanto magis concupiscentiam nata sunt movere, et ideo potest contingere, ut confesarius talia quaerens, et sibi et confitenti noceat». Pazi naj spovednik, da ne bo vlovljen, kadar druge lovi, kakor je Bog rekel Jeremiju (XV. 19): »Oni se bodo k tebi obrnili, in ti se ne boš k njim obrnil«.

§. 52.

Spovednik mora opominjati spovedence

Rim. obrednik pravi: »Ko je spovednik slišal spoved in spozna velikost in število spovedenčevih grehov, mora ga z očetovsko ljubeznijo opominjati in grajati, kolikor vidi, da je potrebno in primerno velikosti grehov in okoljšinam spovedenčevim; naj se prizadeva, da ga z tehtnimi (zdatnimi) besedami napelje na žalost in kesanje, naj mu da navod za poboljšanje življenja, in mu nasvetuje zdravila proti grehu».

Spovednik je učenik, zdravnik in sodnik spovedenčev.

Kot učenik mora svojega spovedenca poučiti in opominjati, da spozna svoj dušni stan, spozna svoje dolžnosti, in kaj mora storiti, da bo dan za dnevom popolnejši, da se toraj ne bo samo varoval grehov, ampak bo tudi dobro delal, sveto živel. Pri spovedi se odpuste grehi; spovedenec iz grešnika postane prijatelj božji; iz nevredne stvari postane otrok božji, toraj vsa prenovljena stvar; — skrb spovednikova mora biti, da spovedenec tudi po svojim mišljenju in prihodnjem življenju postane nov človek. Zato mora kot zdravnik njegovi duši dati hladilnega in vspešnega zdravila na dušne rane; mora kedaj žgati, izrezavati, negledé na to, da morebiti boli spovedenca; delati mora le za eno svrho, namreč za rešenje svojega spovedenca. Lepo pravi sv. Gregor Naz (Orat. 2): »Spovednik mora duši (spovedenčevi) dati perutnice, da jo iztrga od sveta in Bogu izroči; mora podobo božjo, ako je še nepoškodvana, obvarovati; ako je v nevarnosti, jo podpreti: ako je ogrdjena (z grehom) jo popraviti v prejšni stan; mora po sv. Duhu dati Kristusa v prsa, kot v pravi dom». Kot sodnik mora dati primerno pokoro, a tudi primerno grajati grehe, in preslavljati čednosti, ktere priporočuje. Kar je Bog v starem testamentu rekel prerokom, ki so bili od Boga postavljeni pastirji ljudstva, velja tudi zdaj duhovnim pastirjem in spovednikom; (Eceh. III. 17—21): »Sin človekov, tebe sem dal čuvaja Izraelovi hiši; slišal boš besedo iz mojih ust, in jo oznanoval v mojem imenu. Kadar hudobnemu rečem: Umrl boš umrl, pa mu ne oznaniš, ter ga ne opominjaš, da naj se s svoje hudobne poti vrne in živi, bo hudobni sam v svoji hudobiji umrl, toda njegovo kri bom tirjal iz tvojo roke. Ako boš pa hudobnega opominjal, in se on ne vrne od svoje hudobije in

svoje grešne poti, bo sicer on umrl v svoji hudobiji, ti pa si otel svojo dušo. Pa tudi, če se bo pravični odvrnil od svoje pravice in storil hudo, mu bom nastavil spotiklej; on bo umrl, ker ga nisi opominjal; v svojem grehu bo umrl, in njegova storjena dobra dela ne bodo v spominu, njegovo kri pa bom tirjal iz tvoje roke. Če boš pa opominjal pravičnega, da naj ne greši, in on ne bo grešil, bo resnično živil, ker si ga opominjal, in ti si otel svojo dušo». Tudi od spovednikov bo Bog tirjal dušo spovedenčevo; zavoljo njegovega pogubljenja kaznoval bo nemarnega spovednika.

Ako toraj spovednik spozna iz spovedenčeve spovedi in iz odgovorov na svoja vprašanja, da spovedenec ni zadostno naučen v poglavitih verskih resnicah, — ali ima o kteri posebni kršanski dolžnosti krive nazore, — ali ne vé svojih stanovskih dolžnosti, — ne spozna velikosti in gnjusobe storjenih grehov, — nima pravega kesanja itd. mora spovednik v vsem tem pomagati z naukom in spominom, da spovedencu posveti v mračno dušo. Tudi mora grajati, da dremajočo dušo pretrese in prebudi k novemu življenju, primernemu posinovljencu božjemu.

§. 53.

Nauki o verskih resnicah in dolžnostih spovedenčevih.

Res je, da mnogokrat hudobna volja dela proti spoznanju pameti, vendar se premnogokrat zgodí, da grešnik ne spolnuje zapovedi, ker jih ne spozna vsestransko in natanko; ne spolnuje čednosti, ker o njeni vzvišenosti ni dosti prepričan; ne zapusti greha, ker ima krive pojme o njegovi nravnostni ceni, misleč, da ni tako zlo, kakor je v resnici; — z eno besedo, mnogo grehov se stori zavoljo pomanjkanja spoznanja. Pri takih spovedencih mora spovednik pomagati z naukom, s kterim čednostim da gotov in neomajljiv temelj, grehe pa zajezi in zatare. N. pr. toliko od njih ne posvečuje pravo praznikov, zakaj? — Zato, ker napčno mislijo, da je za posvečevanje praznika dosti, da so pri sv. maši; a ostali dan jim je prost, naj ga preživé v lenobi, ali v razveseljevanju, ali s kupčijami, ali s popotvanjem v posvetnih opravilih itd. Treba jim je razložiti obseg božje in cerkvene zapovedi. Nekteri mislijo, da jim je post nepotresen, morebiti škodljiv, itd. zato cerkveno zapoved o postu prestoplajo in morebiti celo zaničujejo, ker ne poznajo namena sv. posta; neznajo, da to ni samo cerkvena zapoved, ampak tudi božja; neznajo, komu je post zapovedan itd. Nekteri brezvestno bližnjega poškodujejo v malih rečeh, in se zgovarjajo, da tudi njim drugi storé škodo itd. ker nimajo pravega pojma o pravici in pravičnosti božji. Zopet pri drugih opazil bo spovednik kaj čudne pojme o božjih lastnostih, posebno o previdnosti božji, in bo

videl mnogo pregreškov, ki iz tega izvirajo; zopet drugi imajo o svojih dolžnostih kaj pomanjkljive nazore; — takim je treba oči odpreti, jih naučiti, kar ne znajo ali kar znajo napačno.

Ako ima spovedenec napačno vest o kterem djanju, mora ga spovednik (navadno) naučiti, da natanko zna, kaj je dopuščeno, in kaj je greh.

Ako ima spovedenec zavoljo napačne vesti ktero djanje za greh, karni greh, ali za smrten greh, kar je le majhen greh, naj mu spovednik to razjasni, da si ne bo delal težke vesti zavoljo djanja, ktero ni grešno. N. pr. Obtoži se mati, da toliko nedelj ni bila pri sv. maši. — Zakaj? — Imam majhno dete, in nobenega, komu bi ga mogla prepustiti v varstvo, pa sem med sv. mašo doma molila. Ta mati ni grešnica (v tem), temveč dobra in pobožna kristjana. Drugi: «Skregala sva se s sosedom za en prazen nič, — jaz sem mu odpustil, tudi sem ga že prijazno ogovarjal, a on je zmiraj na mene jezen, čeravno mu nisem storil najmanjšega zla. Njemu je treba razjasniti, da on nima greha, ako je drugi brez uzroka jezen na-nj.

Ako je spovedenec zavoljo napačne vesti storil kaj slabega, nepoznaje, da je greh, a zdaj počne dvomiti, in o tem vpraša spovednika; mu mora razložiti pravi nauk cerkveni o dotični stvari. Ako bi spovednik zamolčal resnico, kriv bi bil zmote bližnjega in njegovih grehov. A ker je pri zavednem človeku kaj težko, da bi pri slabem djanju (proti naravski in božji postavi) ne imel nobene misli o grehu, ali nobenega opomina vesti, naj spovednik takega spovedenca vpraša — da bo s tem spovedenec spoznal svoj greh, se ga kesal in opravil vredno spoved. N. prim. Mladeneč pové, da se je že pred 3 leti od družbe navadil nečistega djanja nad seboj; da je to djanje storil večkrat nevedé da je greh, in ga dozdaj ni nikdar spovedal; a ker je poznej slišal, da je to greh, vpraša zdaj spovednika, če je res greh ali ni. — Naj vpraša spovednik: — Koliko let si imel, ko si to storil prvikrat? — 14 let (toraj je bil že dosti zaveden). — Ti je vest kaj rekla, da je tako djanje grešno? — Nevem. — Si po storjenem djanju čutil nekako žalost, nekako nezadovoljnost s seboj? — Da, vselej potem sem bil kakor pobit, skoraj sem se bal pogledati drugemu v oči. — Pa si skrival, da ni noben znal, kaj delaš? — Sem, ker bi me bilo sram, ako bi kdo znal zato. — Poglej, to ti je bil glas vesti; skrival si svoje djanje, po djanju si se bal pogledati v oči, ker ti jo nekaj notranjega rekla, da si slabo storil, — toraj greh; in zato bi se bil moral precej pri prihodnji spovedi obtožiti tega, ali vsaj vprašati. Glej tako djanje je greh, in sicer velik greh itd. . . . Ako je spovedenec prestopil le človeško postavo, nepoznaje, da je greh, je kaj lahko, da ga vest ni opominjala, ker človeške postave niso vpisane v srce, zato tako djanje ni bilo grešno zavoljo nezadolžene nevednosti (ako je bila nevednost res nezadolžena).

Ako je spovedenec o kakem grehu (za kterega spovednik zna, da ga je storil, in je v priložnosti, da ga bo še storil) še

*

zmiraj mirne vesti, toraj, da niti ne vpraša, niti ne dvomi o nravnosti dotičnega djanja, so oziroma spovednikovega ravnanja nravoslovci raznih misli. Eni trdijo, da mora spovednik v takem slučaju vsakako opomniti na grešnost djanja; drugi pa učé, da ga ni treba opomniti, ako spovednik previdi, da bo spovedenec zavoljo človeške slabosti vendarle storil dotično djanje, in bi po opominu iz nezavednega grešnika postal zaveden grešnik. — Gotovo je, da posebno pri grehih, ki so proti naravi, spovednik ne sme molčati, ker je maloverjetno, da bi grešnik, ki je že na pameti, pri takih grehih ne čutil ne očitovanja vesti, ne dvoma; toraj mu je napčna vest o takem djanju zadolženo napčna. N. pr. spovednik opazi, da je spovedenec večkrat oskrunil sam sebe, in iz odgovorov spozna, da ne zna, da je tako djanje grešno; — ne sme molčati spovednik, ker je ta greh proti naravi, in čeravno se je bati, da bo spovedenec isti greh tudi poznej še storil kterikrat, se pa mora tudi nadjati, da si bo prizadeval zdržati se, ako mu bo spovednik, razjasnil gnjusobo tega greha in mu svetoval zdatne pripomočke proti njemu.

Zopet pri drugih grehih, pri kterih se previdi, da se jih spovedenec skoraj gotovo ne bo zdržal, in je nevarnost, da bi sledile še druge škode, nevšečnosti, pohujšanja, ako bi se spovedencu razjasnil greh, uče nravoslovci, da sme spovednik pregledati dotični greh in spovedenca nič opomniti. To velja posebno pri zakonu, neveljavnemu zavoljo skrivnega in spovedencu nepoznanega zadržka. Ako toraj spovednik iz spovedenčeve spovedi spozna, da je spovedenčev zakon neveljaven, s tem tudi vé, da je spovedenčevo zakonsko življenje s ženo grešno; — ga o tem grehu ni treba opomniti, ako se boji, da spovedenec s svojoženo ne bo živel kot brat s sestro, ali, da bo spoznavši neveljavnost zakona, zapustil ženo in otroke in namerjal drugi zakon, ali se sploh boji, da bi nastalo pohujšanje drugih. V takem slučaju naj spovednik molči proti spovedencu; ako je zadržek odpustljiv, naj od cerkvenega poglavarja izprosi odpust, in ko že odpust od škofa ali papeža prejme, naj spovedenca opomni in naravna ostalo, kar je treba za poveljavljenje zakona, Prim. o tem sv. Alfons: »Qua de re hic etiam cum comuni infertur, quod si si quis matrimonium contraxisset invalidum propter aliquod occultum impedimentum, et in bona fide maneret, et contra periculum subesset infamiae, scandali aut incontinentiae, si manifestaretur matrimonii nullitas, tunc confessarius debet eum in sua bona fide relinquere, donec dispensationem a sacra poenitentiaria illi obtinuerit (excipe tamen, si dispensatio statim et facile obtineri possit). Opazi: Kako naj se spovednik ravna pri spovedencu, iz kterega spovedi spozna, da je njegov zakon neveljaven . . gl. §. 100.

Molčati tudi ne sme spovednik, ako opazi, da spovedenec, ne zna poglavitih verskih resnic in dolžnosti svojega stanu; ker je pri téh nevednost skoraj vselej zadolžena, toraj že sama na sebi grešna in je spovedenec, ki ne zna poglavitih kršanskih resnic nesposoben za odvezo. Posebno mnogo grehov se stori

z zanemarjenjem dolžnosti svojih. Takih pomanjkljivosti spovednik ne sme molčé prestopiti, ampak naj opomni spovedenca, kaj je kršanska pravica, namreč: varuj se greha in delaj dobro. Jezus govoreč o sodnem dnevu uči, da bodo šli v večni ogenj ki niso dobro storili, kadar so imeli priložnost: toliko več tisti, ki niso storili po svojem stanu, ki toraj niso samo zagrešili proti ljubezni, ampak tudi proti pravici. Na svetu bi pač kmalo vse drugače bilo, ako bi vsaki spolnjeval dolžnosti svojega stanu. Naj spovednik spovedenca tudi nauči, ktere dolžnosti ima. Teh opominov je treba posebno neizobraženim, a mnogokrat tudi izobraženim, in osebam postavljenim na vzvišeno mesto, kteri se pri spovedi obtožijo grehov, ktere so storili kot zasebniki, ne pa tudi nespolnovanja svojih stanovskih dolžnosti. Opomniti mora spovednik tudi na dolžnosti, ktere za spovedenca posebej izvirajo iz njegovih grehov. Spolnenje teh dolžnosti mora spovednik zahtevati trdo, naj se ne dá premotiti z izgovori; a od druge strani naj spovedenca nauči, kako more te dolžnosti spolniti, da bo zanj ložej in vgodnejše. To velja posebno za spovedence krivičnike, opravljivce, pohujšljivce, itd. Opaziti je tukaj treba ene posebne dolžnosti, ktero premnogi pregledajo, čeravno se jim je že razložila, je ne spolnujejo in se ne obtožijo nespolnovanja te dolžnosti. Kdor je v grešni navadi (preklinjevalci, pijanci, nečistniki itd.) ima gotovo dolžnost se prizadevati in se posluževati primernih pripomočkov proti svoji grešni navadi. Ako tega ne stori, je očividno, da je zanemaril svojo dolžnost. Ta nemarnost mu je še veči greh, ako so mu v prejšnih spovedih že priporočeni pripomočki, s kterimi naj bi se prizadeval zatreti svojo slabo navado. Iz te nemarnosti se mora tudi soditi, da tak grešnik ne spozna pravo velikosti in gnjusobe svoje grešne navade, in nima resničnega kesanja in trdnega sklepa. Zato ne zadostuje se spovedati: «Se obtožim tega in tega greha, kterega sem skoz toliko časa večkrat ponavljal», ampak treba je dostaviti: »in v vsem tem času si nisem prizadeval, tudi ne rabil pripomočkov (nasvetovanih že pri zadnji spovedi), da bi se bil poboljšal«. Ravno to je poglavitni uzrok, da se mnogi ne poboljšajo, ker ne spoznajo dolžnosti, da morajo rabiti primerna sredstva poboljšanja. Spovednik naj jih opomni, da ni samo greh ponavljati grešno djanje, ampak ima že greh s tem, ker se ne poslužuje primernih pomočkov zoper grešno navado. Kolikor bolj bo spovedenec spoznal to dolžnost, tim več se bo prizadeval, da jo bo spolnoval, in tem gotovejše se bo odvadil navajenega greha.

§. 54.

Opomini za spoznanje velikosti storjenih grehov.

Ko je spovednik z vprašanji in opomini napeljal spovedenca, da zna, kaj in koliko je zagrešil, mu mora še njegove grehe v pravi podobi pokazati, — mu razjasniti, kako je greh veliko

zlo, kakšna gnjusoba pred Bogom, in kakšne posledice sledijo za njim. Zato naj opomni grešnika o vzvišenosti človeški, ki je vstvarjen po božji podobi, — o lepoti čiste duše, ki je ljubljena hči božja, nevesta Jezusova, — o visokem namenu, zakaj smo vstvarjeni, da bi namreč v nebesih v društvu angeljev in svetnikov večjo srečo vživali. Naj ga opomni na brezkončno ljubezen Božjo, ki je neizmerno veliko storil, da nam pomaga doseči naš namen; posebno, kaj je storil Jezus Kristus zavoljo zveličanja naših duš, ktere je s sramotno smrtjo na križu rešil iz peklenske sužnosti, jim odperl nebesa, a grešnik beži od nebes in strmoglavi v pekel. Pa ne samo v tem nam je neizmerno dober, da nam skrbi za dušo, ampak vsak dan daje nam neštevilne dobrote; On je, od kterega pride vse dobro, kar imamo; še celó, kádar ga razžalimo, nam namesto kazni siplje dobrote; kaj ni grda nehvaležnost žaliti tako dobrega očeta! — Morebiti ga žaliti ravno s tem, kar nam je Bog dal kot velik dar! n. pr. preklinjevalci, ki ga razžaljujejo z jezikom, s kterimi bi morali Boga častiti in mu zahvaljevati za dar govora, — ali preklinjajo ime božje, sv. zakramente, po kterih nam Jezus Kristus daje neprecenljive milosti, — ali Mater božjo, ki je tudi naša mati in pomočnica!

Naj spovednik pokaže na slabe posledice greha, ki se mnogokrat počnejo kazati že na tem svetu, a v večnosti jim sledi večno pogubljenje. Morebiti je spovedenec že sam skusil grenkost greha; kako mu je po grehu zamrlo vse pravo neskrbno veselje; kolikrat je že zdihoval in se solzil; koliko imel nevšečnosti pri ljudeh; je zgubil svoje pošteno ime, imel zgubo na premoženju, ali spodkopal si zdravje. Opomin na skušnjo grešnikovo ga največ predrami, ker mu najjasnejše kaže, kamo pripelje greh. Domisli naj ga tudi kazni, s kterimi je Bog večkrat že na tem svetu kaznoval grešnike, kakor nam sv. pismo in zapiski cerkvenih pisateljev kažejo v premnogih izgledih. Res je, da Bog ne kaznuje vsakega očividno precej po grehu, kakor nektere, a kazen ne bo izostala nobenemu; toliko hujše ga bo vdaril, ako se do časa ne poboljša, ako ne spozna milosti božje, ki ga kliče k sebi in mu ponuja vsmiljenje in odpuščenje. Prim. tudi, kar je rečeno, v §. 122. «Grešnik iz hudobije»

Da mnogi grešniki ne spoznajo svojih grehov, vidi se iz tega, ker grehe zagovarjajo, branijo, ali jih brezpotrebno izgovarjajo še celo v spovednici. Nekteri se obtoži: Sem storil to in to ... pa nisem mislil tako zlo storiti, — nisem mogel drugače, — iz mojega djanja ni prišlo nič slabega, itd. Pri takih je treba najprej natanko preiskati izgovor, morebiti je vsaj nekoliko resničen. Ako pa spovednik previdi, da se spovedenec le zato izgovarja, da bi resnico zakril, da bi se pol spovedal in pol vmival pred spovednikom, mora mu dokazati, kako hudobni so taki izgovori, ki greh mnogo povečajo, ki spoved morejo storiti celo nevredno. Sv. Aug. o tem pravi: »Est quaedam iniquitas, quam qui operatur, non potest fieri, ut misereatur ei Deus» .., toje ... «defensio peccatorum», ker v resnici nima pravega

kesanja, kdor greh izgovarja, kadar bi ga moral odkritosrčno spovedati. Taki spovedenec menda hoče preslepiti Boga, misleč, da Bog ne zna, kako je bilo z grehom; ali bolje, ne pomisli, da se pri spovedi ne spoveduje človeku, sedečemu v spovednici, ampak nevidnemu Bogu, in da odveza ne velja, ako vsevedni Bog vidi, da je spovedenec preslepil spovednika. Ko je Bog v začetku sveta še sam vidno prihajal, da je storjene grehe kaznoval, pové nam sv. pismo, da kazni ni poslal precej po storjenem grehu, ampak še le, ko se je grešnik izgovarjal; prim. Gen. III. 12. 14; Bog Adama ni kaznoval precej po storjenem grehu, ampak, ko se je počel izgovarjati: »Žena mi je dala, in Eva: »Kača me je zapeljala» — še le potem je Bog stresel vse zlo nad nje. Tudi Kajna je preklel še le potem, ko se je nekako izgovarjal: «kaj sem jaz varh mojega brata?« N. prim. pride ženska k spovedi in se obtoži, da je večkrat dopustila, da jo je kteri možki nespodobno tipal, — enkrat se mu je vdala v nečisti greh, ali ona ni imela dopadajenja nad tem djanjem, se je branila, ali jo je toliko nadlegoval, da se mu je vdala itd. Ta ženska hoče djanje, za ktero dobro zna, da je grdi greh, tako opisati, da bi za njo ne bil greh. Taki spovedenki je treba razložiti, da ne zagreši samo tisti, ki zapeljuje v greh, ampak tudi tisti ki se pusti zapeljati. Leo pap. pravi: »Et sicut in mala suasione delinquitur, ita in mala consensione peccatur». Bilo je toliko in toliko devic in žen, ki so bile skuševane, nadlegovane, preganjane, pa se niso vdale grehu, ampak so rajše pretrpele smrt, prim. sv. Uršula in njene družabnice, in druge sv. device. Tako tudi djanje, ki je samo na sebi slabo, ne postane še le takrat greh, kadar ima človek dopadenje nad njim, temveč je že greh, čeravno ga stori brez posebnega dopadenja. Toraj ne velja izgovor: Nisem rada pustila, se mi je zdelo grdo itd.

Zopet drugi se spové, da je storil to ali to, — pa iz njegovega djanja ni sledilo nič slabega. Tudi ta izgovor je le za olepšati djanje, ktero je v resnici slabo in grešno. Ako izgrešnega djanja res ni sledilo nič slabega, potem je še le gotovo, da tega greha ne povekša okoljšina slabih posledic; greh sam na sebi pa ostane, kar je. A od druge strani bo grešnik kaj težko za gotovo znal, da iz njegovega greha ni sledilo nič slabega, ker spovedenec ni vseveden; ako ne zna za slabe posledice in jih tudi ni nameraval, tudi ni za nje odgovoren, — a odgovoren je za greh, kterega je storil.

Spovedencem, kteri izgovarja svoj greh, je treba jasnega nauka, in kar je že zgor omenjeno, opominov, s kterimi se jim prebudi pravo, resnično kesanjé čez storjene grehe.

Opominov pa ni treba samo za velike, smrtne grehe ampak mnogokrat tudi za male grehe. Pridejo nekteri spovedenci, posebno spovedenke, ki se spovedajo vsakikrat enako; iste (male) grehe, število in okoljšine vsakikrat izrazijo z istimi besedami; povedajo po isti vrsti, da je viditi, da obtožbo grehov znajo že na pamet, ker zmiraj eno in isto spovedujejo. Pri takih spovedencih se sme skoraj gotovo sumiti, da niso spraševali

vesti, da pri spovedih sploh nimajo ne kesanja, ne trdnega sklepa. Opomniti jim je treba dvoje. Prvo, da za vrednost spovedi obtožba malih grehov sicer ni neobhodno potrebna, a neobhodno potrebno je kesanje, in sicer kesanje resnično in čeznaravno; brez pravega kesanja ne velja spoved. Drugo, da je za vrednost spovedi potreben trden sklep poboljšanja, ker se brez trdnega sklepa resnično kesanje ne more misliti. Oziroma smrtnih grehov je bilo povedano, da mora trden sklep biti za vse in čez vse; toraj mora spovedenec za trdno odločiti, da se bo zanaprej varoval vseh in vsakega posebnega. Za male grehe ni treba storiti trdnega sklepa, da se bo varoval vseh majhnih grehov, ker je to človeku nemogoče brez posebne pomoči božje, ampak storiti mora trden sklep, da se bo varoval določenih majhnih grehov, ktere je dozdaj storil in posebno tistih, kteri imajo večjo hudobijo v sebi, ali je spovedenec že več na nje navajen. Tako uči sv. Tomaž Akv.: «Sicut peccatum mortale remitti non potest, quamdiu voluntas peccato adhaeret, ita etiam nec peccatum veniale.... Ad poenitentiam venialium requiritur, quod homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus; quia hoc infirmitas hujus vitae non patitur; debet tamen habere propositum se praeparandi ad peccata venialia minuenda; alioquin esset ei periculum deficiendi, cum desereret appetitum proficiendi.»

Da bo spovedenec obudil pravo kesanje in trden sklep poboljšanja, naj mu spovednik dopové, da odpustljivi grehi (čeravno so majhni) niso stvarí majhne in nevažne, ker se z njimi žali Boga; zato so se tudi svetniki vse mogoče prizadevali, da so se ogibali tudi majhnih grehov. Majhni grehi tudi zato niso nevažna stvar, ker s časom postanejo slaba navada, ako se nehaje za nje. Slaba navada pa pomanjšuje strah božji in pot gladi velikim grehom, kakor pravi sv. Tom. Akv.: »Dispositive multa venialia inducunt ad mortale faciendum, quia ex multiplicatione actuum generatur habitus, et crescit avididas et delectatio in peccato; et in tantum potest crescere, quod facilius inclinetur ad peccadum mortale.»

§. 55.

Opomini o poboljšanju.

Ko je spovednik s primernimi opomini podučil spovedenca, ter v njegovo dušo malo posvetil dokazaje gnjusobo njegovih grehov in prebudivši resnično kesanje čez grehe, sklenjeno s trdnim sklepom poboljšanja, — mu mora z dalnjimi opomini še pokazati, kako naj se loti dela, da se bo res stanovitno poboljšal. Učiti ga mora, kako naj izruje korenine greha, in mesto greha vsadi čednost; kako naj opusti slabe navade, iz srca iz žene grešne strasti in nagnenja, in počne živeti, kakor se spodobi pred licem vsevednega Boga.

Zato je bilo poprej rečeno, da mora spovednik spraševati spovedenca, da spozna početek grehov in glavno slabo nagnenje, iz kterega mnogo drugih grehov izvira. Zatreti mora greh v njegovem početku, ozdraviti glavno slabo nagnenje, in odpraviti grešne priložnosti.

Začetek greha je v duši, in se najprej, objavi v slabih mislih, ki so še le skušnjava na greh, ako jim ne pritrdi volja; ako jim volja pritrdi, postane dopadenje nad grehom, ki je že greh; za dopadenjem sledí poželjenje, najprej nezdatno (ineficax) potem zdatno (eficax), ki ima v sebi že sklep greha, ki se djansko dovrši, ako so okoljšine vgodne grešnemu djanju. Da se bo spovedenec varoval grešnega djanja, vstaviti se mora precej slabim mislim o tem grehu «Slabe misli so gnjus pred Bogom» (Preg. XV. 26). Slaba misel je kakor iskra v srcu človeškem, iskra, ktero je morebiti satan zagnal v nedolžno srce. Narava človeška je nagnjena na slabo, toraj pripravna, da se razširi iskra, ktero strasti in slaba nagnenja razpihujejo. Ako človek precej od začetka ne gasi te iskre, vnel se mu bo v srcu ogenj grešnega poželjenja; iz srca se bo pokadilo v usta, ki bodo bruhale grešne besede; a dim se bo valil tudi proti pameti, jo bo zakril in zmotil da dopusti djanje, za ktero se potem britko kesa.

Toraj naj grešnik precej, kadar se mu oglasi slaba misel in poželenje, to od sebe odganja. To storí najzdatnejše s pomislikom na Boga, ki mu tudi to misel vidi; s pomislikom na posledice, do kterih bi za ta misel zapeljati mogla; s spominom na poslednje reči, na smrt, sodbo in večnost; in posebno, da grešni misli nasproti stavi primerno versko resnico. N. pr. Prebudi se ti jeza do tvojega bližnjega. Pomisli, da ti morebiti ni storil tako veliko slabega, ali vsaj ni hotel storiti, — zdaj mu je morebiti že žal, — ako mu zameriš, živela bosta v sovraštvu, škodvala eden drugemu. Pomisli, da si učenec Jezusov, ki nas uči: «Ljubite se med seboj, kakor sem jaz vas ljubil»; a on je ljubil tudi najhujše sovražnike, za ktere je prelil presv. R. kri, za ktere je na križu molil: Oče odpusti jim, saj ne znajo kaj delajo». Glej, tvoj nasprotnik tudi morebiti ne zna, ali ni pomislil, kaj ti je storil, ko te je razžalil. Glej, ti tudi Boga razžaljuješ, in s tem zaslužiš, da te ojstro kaznuje, morebiti si že večkrat zaslužil večno pogubljenje. Ti zato Boga vsaki dan prosiš v Očenašu: Odpusti nam dolgove naše, kakor mi odpuščamo dolžnikom svojim». Toraj nepusti, da bi se v tvojem srcu vgnejzdila jeza zoper bližnjega, temveč odpusti mu, želi mu dobro, ako se ti ponudi priložnost pomagaj mu, stori mu kakšno ljubav in namesto sovražnika dobil boš hvaležnega, morebiti najvernejšega prijatelja itd.

Ako se ti prebudé nečiste misli, odganjaj jih precej, nezadržnj se pri njih niti en hip. Pri teh mislih ne sme človek premišljevati, kamo bi ga zapeljati mogle, ker pogled na posledice iz nečistih misli, jih ne bo vgasil, temveč bo še le vsplamtil domišljijo — ogenj gasil z oljem. Premišljuj lepoto čiste duše, ki je kakor angelj v človeškem telesu, o kterih Jezus govori, da

bodo Boga gledali, ki so čistega srca; a Janez apostelj pravi, da bodo čisti hodili za Jagnjetom in prepevali slavospev, kterega noben drugi ne bo znal peti. Proti tem mislim je najzdatnejši pomoček pobožna molitev, zdihleji do blažene D. M. ki je kot naša dobra mati v vseh dušnih nevarnostih, posebno pa v skušnjavah proti čistosti najboljša pomočnica. Posebno močno orožje proti tem skušnjavam je misel na smrt in večnost. Naj si misli, kako bo ležal zabit v mrtvaško rakev, globoko pod zemljo, duša pa bo stala pred sodbo božjo, kaj mu bo onkrat pomagalo ugajanje telesnim pohotnostim!? Komu take nečedne misli prihajajo, kadar je sam, naj (ako mu mogoče) išče društva pametnih kristjanov; ako mu prihajajo, kadar je v kakšni posebni družnji, naj se ogiba te družnje, itd.

Ako se ti v srcu prebudi lakomnost, morebiti poželenje do ktere posebne reči, pomisli, kaj ti bo pomagalo, če to dobiš; kaj bi ti pomagalo, če bi tudi ves svet dobil; vsaj bi ga ne užival večno; — vse boš moral zapustiti, kar imaš na tem svetu; imel boš le, kar si boš poskrbel za večnost. Zato poslušaj, kaj pravi Jezus: «Iščite najprej kraljestvo božje....» Pomisli, kamo morejo zapeljati lakomne misli, mnogokrat v najhujše grehe, — v goljufijo, krivico, tatvino, krivo prisego, sovraštvo do bližnjega itd., žalostne zglede o tem kaže nam sv. pismo. — Giezi-a, Ananija in Safiro, Judeža Iškariota itd. Bodi zadovoljen s tem, kar ti je Bog dal, in kar si s poštenostjo in pridnostjo pridobiš. Revni naj pomisli na Očeta nebeškega, ki hrani tudi ptiče pod nebom in oblači rožice na polju; bogati na onega bogatina iz Evangelja, kteremu je nenadno Bog rekel: Neumnež, še nocoj bodo zahtevali dušo od tebe, — pa, kar si pripravil, čégavo bo»? — Dediči skrbe navadno za se, in ne za njega, od kterega so podedovali; zato skrbi sam za sebe, zdaj si z mamonom kupi prijateljev, ki te bodo vzeli v svoja prebivališča, kadar boš moral iti iz tega sveta; itd.

Ako se ti v srcu vzdigne ošabnost, pomisli, da pač nimaš uzroka, da bi se povzdigoval. Ako imaš ktere prednosti pred drugimi, so dar božji; a dokler si na tem svetu, so vse prednosti nestanovitne; — kar imaš danes, jutri lahko zgubiš; — če si danas zdrav junak, si jutri lahko vbogi bolnik; — danas slavljena lepotica ima jutri od kozic ali druge bolezni pogrdjeno lice; — danas te ljudje hvalijo, jutri te bodo grajali, po jutrnjim zaničevali. Zato išči čast, vzvišenost, lepoto, ki za zmiraj ostane, namreč čast in vzvišenost prijatelja božjega, lepoto dušno. Pomisli, kaj se ošabnim večidel že na tem svetu zgodi, da namreč za ošabnostjo pride ponižanje, kar nam pričajo premnogi zgledi iz sv. pisma in iz vsakdanjega življenja. Pomisli tudi, da imaš na sebi mnogo nepopolnosti. Slep si na duši, ker se ne poznaš zadostno, ako se povzdigueš; vbog si na čednostih in dobrih delih; pred Bogom skoz in skoz reven; — toraj zakaj bi se povzdigoval? Pomisli na ponižnega Sina božjega, ki te lepo opominja: «Učite se od mene, jaz sem krotek in ponižnega

srca.« On kralj kraljev, gospod gospudnjočih je bil ponižen od rojstva v bornih jaslicah do smrti na križu, a tí proti njem manjši kot mali prah — ti se boš povzdigoval! - itd.

§. 56.

Nadaljevanje.

Poseben ozir naj ima spovednik na glavno slabo nagnenje spovedenčevo. Ako ga bo obvaroval pred njegovim poglavitim grehom, obvaroval ga bo skupno pred mnogimi drugimi grehi, ki izvirajo iz tega (greha). Sv. Ambrož dušno bolezen primerja telesni rani, ktera se ne da zaceliti, dokler ni ozdravljena od znotraj, in se še le hujše razboli, ako se jo zaceli od zvunaj, ko se od znotraj še zmiraj gnoji.

Kako se pozna glavno slabo nagnenje spovedenčevo? — Spoznavati slabo nagnenje, ali izvir, iz kterega več del prihajajo njegovi grehi, mora spovednik iz spovedenčeve spovedi, ali iz odgovorov na dana vprašanja, ali iz tega kolikor že poprej pozna njegov značaj in dušni stan, naj bo iz prejšnih spovedi ali iz zasebnega občevanja z njim (kar je že omenjeno v §. 50: Vprašanja o spovedenčevem dušnem stanu). Ako spovedenec ne menjuje spovednika in se spoveduje odkritosrčno, bo spovedniku, veliko ložej spoznati njegova nagnenja. Treba je pa, kakor sploh pri spovedovanju, tako tudi za to spoznanje, pri spovedniku natančne pazljivosti, premišljevanja in pomoči božje. Spovednik naj skrbno in večkrat premišljuje sam svoje srce, da se bo učil, kaj in kako naj vprašuje spovedenca, da bo zasledil vir grehov. Vpraša naj spovedenca: v kteri priložnosti in zakaj je storil spovedane grehe? Zaznal bo, da je več grehov storil pri enakih priložnostih in skoraj iz istega uzroka. N. pr. Obtoži se spovedenec, da je preklinjal in sicer najhujše, kadar je kdo kaj rekel čez nj, ali ga zaničeval; je igral v praznikih, namesto iti k službi božji, ker je bil v taki družnji, da bi ga bili zasmehovali, ako bi bil pustil začeto igro; je včasih bil pozno v noč v pivnici, in se je tudi prepil, da mu tovarši niso očitali, da mora ženo poslušati; enkrat je pretepal bližnjega, ki ga je ogovarjal; je tudi čez bližnjega govorll slabo, ker je on drugi poprej govoril čeznj' itd. Da je ta spovedenec pri vsi svoji revščini ošabnež, in ravno zato vdan tolikim grehom, vsaki lahko previdi. Zlomiti mu je treba ošabnost, vdihniti kršansko ponižnost, potem se bo lahko odvadil kletve, igre, pivnice, zanemarjenja službe božje itd. Kadar se zamaši vir, se bo voda v strugi sama posašila. — Obtoži se drugi: Molim prav malo in še takrat raztreseno, pridejo mi vsake vrste misli, večjidel nečiste; sem bil večkrat v slabi družnji, kjer smo kvantali in peli grde pesmi; doma sem vzel žita in ga prodal (kamo si stavil denarje? — kupil sem nekemu dekletu neke lepotije); z očetom se večkrat kregava, in

ga kolnem (zakaj se kregata? — Mi brani in me zmerja, ko kam grem. — kamo hodiš, da ni očetu prav? — V gostovnico, kjer plešemo fantje in dekleta) itd. Njegovo srce je polno nečistega poželenja, ako daljši odgovori na dana vprašanja ne naznanijo, da je že zgubljen v najgrše nečiste grehe. Treba mu zveličavnih opominov proti nečistem poželenju. Ako se mu srce očisti od tega, bo zopet molil pobožno, bo poslušal očeta, ne bo mu treba krasti itd.

Mnogokrat pa grešniku ni ravno njegovo notranje slabo nagnenje edini uzrok drugim grehom, ampak tudi zvunanje okoljšine, ki grešnika ali naravnost zapeljujejo na grehe, ali pa vsaj njegovo slabo nagnenje podpihujejo. Tudi na te okoljšine mora spovednik imeti poseben ozir in vse sile napeti, da jih spovedenec odpravi, ali vsaj zmanjša njihov vpliv na sebe, ako jih odpraviti ne more. Mlinsko kolo se rado vrtí, ker je na tanki osi širok obot; a ne vrtí se, dokler ga ne žene zvunanja moč (voda); dokler ga žene voda, se ne more vstaviti kolesa, a odpelji mu vodo, in prav lahko ga boš vstavil. Tako je mnogokrat z grešnikom. Pokvarena narava je nagnena na slabo, a zvunanje okoljšine ga naganjajo na slabo; — odpravi jih, in veliko ložej bo krotiti slabo nagnenje. O pomočkih zoper slabo nagnenje in za odstranenje grešnih priložnosti, govor bo pozneje.

§. 57.

Način in tvarina opominov.

Opominjevanja naj bodo sočutna in srčna, da spovedenec spozna iz njih, da spovednik sovraži in mrzi greh, a ne grešnika; da priporočuje čednost, ker je največi kinč človeške duše; da ga odvračuje od slabega in napeljuje na dobro, ker ima resnično skrb za spovedenčevo dušo; sv. Pavel (Gal. VI. 1.): «Bratje, ako je kdo prenaglen od kakega greha, ga vi, ki ste duhovni, naučite v duhu krotkosti». Zato naj bodo opomini več ljubeznjivi, kakor ojstri, ako posebne okoljšine ne zahtevajo veče ojstrosti, kakor n. pr. pri lahkomislenemu, trdovratnemu spovedencu.

Ozir naj ima spovednik na osebo spovedenčevo, na njegovi stan in dostojanstvo, na kesanje, na dušni značaj. Ne spodobi se neobzirno očitovati spovedencu in ga grajati, ki ima vzvišeno službo (svetno ali cerkveno), ker tega mogočnjaki ne trpé (človeška slabost je taka), in se jim s tem srce odtuji od spovednika; svetovnim mogočnjakom se tudi zavoljo tega rada zamrazi spoved; sv. Pavel (I. Tim. V. 1. 2.): «Staršega ne kregaj, temveč opomínjaj ga, kakor očeta; mlajše kakor brate; stare žene, kakor matere; mlade, kakor sestre v vsi čistosti». Toraj je starejše in mogočnjake treba opominjati s spoštovanjem do starosti in dostojanstva. Ako pa rečem, naj ima spovednik ozir na osebo in dostojanstvo spovedenčevo, pa ne mislim, da naj pri odličnejših vse pregleda. Naj bo spovedenec kakoršen koli

po svojih svetovnih odnošajih, spovednikova najprva dolžnost je, napeti vse sile, da zveliča njegovo dušo. Naj bo duša plemenitaževa, bogatinčeva, ali beračeva, — duša človeška je; duša je, za ktero je Sin božji trpel in umrl. Sv. Gregor Nic. pripoveda, da je sv. Bazilij imel navado reči: «Veliko delo je rešiti dušo; pa ne zato, ker je morebiti cesarjeva, ampak ker je človeška». Spovednik, ki bi že večkrat spovedal plemenitaža, mogočnjaka; ali duhovnika, in po teh spovedih pozna slabe navade spovedenčeve, njegovo nekršansko življenje; pa ga za nje ne opominja, ni njegov dušni zdravnik, ampak sužnjski lizun. Opominjati mora spovednik vsacega grešnika, kteri je opominov potreben; način opominov pa mora biti drugači pri enih, drugači pri drugih, pa ne zato, da bi se spovednik prikupil (oziroma ne zameril) osebi spovedenčevi, ampak da se bodo opomini prikupili in prijeli spovedenčeve duše, in da bodo koristili. Spovednik mora resnico povedati, naj bi bila še tako grenka; sme pa, včasih mora (zavoljo dušne koristi spovedenčeve) grenkost tako osladiti, da spovedenca gane, in ne razžali. N. pr. ako je spovedenec učenjak in v verskih rečeh dobro podkovan, spovednik z njim ne more ravnati, kakor dela učenik z nevednim šolskim poglavcem; temveč mu opomni resnice kot znane, in iz njih stori logične sklepe.

Tistim, pri kterih spovednik iz raznih znamenj opazi, da se močno kesajo in imajo resničen trden sklep poboljšanja, zadostujejo blagi opomini, s kterimi jih v kesanju in sklepu potrdi; n. pr. kako je oče ljubeznjivo sprejel poprej zgublenega, zdaj skesanega sina, kako dobri pastir rad sprejme ovčico, ki se k njemu povrne itd.

Ljubezni in krotkosti je posebno treba do bojazljivih.

Pri trdovratnih grešnikih, ki so neobčutljivi za ljubeznive opomine, poskušati mora spovednik tudi ojstro karanje. Pa tudi pri takem spovedencu naj pazi spovednik, da karanje ne bo preobilno; da se ne bo reklo, da je vsa spoved le karanje. Zato naj spovednik ne kara za vse grehe; ampak le za enega, dva posebno velika. Toraj naj ne kara grešnikovo življenje sploh, ampak s posebnim ozirom na določeni greh. Kara naj le proti koncu spovedi, posebno ne prej, dokler spovedenec ni spovedal vseh grehov. Po obtožbi in potrebnih vprašanjih naj ga počne opominjati za grehe manj važne (za dotičnega spovedenca), naj prestopi k večjim s tršim opominjanjem, a kadar pride do greha, s kterim se posebno kaže trdovratnost in hudobija spovedenčeva, naj bodo opomini naj ojstrejši, Ne sme pa končati s karanjem, ampak mora zopet obrniti na ljubeznjive in goreče opomine, da z njimi osladi trpkost, ki se je morebiti lotila spovedenčeve duše. Posebno, ako opazi, da se je otajal led okoli spovedenčevega srca, in mu je srce postalo mehko, naj z vso gorečnostjo uči in opominja, da bo spovedenec storil trdni sklep poboljšanja; naj mu priporočuje primerne pomočke, ki mu bodo podperali sklep poboljšanja, in ogrevali srce, da ga ne bo več obdala ledena škorja trdovratnosti.

Sladek občutek je za spovednika, ako vidi, da je rešil dušo; občutek, ki nehoté rodi v srcu zahvalo nebeškemu očeta, ki je dal hoteti in dokončati dobro delo spokorjenja. Vsaj se mora spominjati vsak spovednik, da opomini človeški sami na sebi niso uzrok grešnikovega poboljšanja, ampak milost in pomoč nebeškega Očeta, od kterega vsak dober dar pride, komu zato čast in hvala na veke vekov.

Tem grenkejše pa je za vestnega spovednika, kadar vidi, da njegov trud nič ni izdal. V takem slučaju naj ne odjenja s prizadevanjem, naj ne obupa nad neskesanim grešnikom; ampak še več naj si prizadeva, posebno naj svoj trud podpera s pobožno molitvijo, naj grešnika priporočuje dobremu Pastirju, ki s svojo vsemogočno pomočjo najtrše srce more v hipu omekšati. Sv. Leo pravi: «Dum in hoc corpore vivitur, nullius desperanda reparatio, sed omnium est optanda correctio auxiliante Domino: qui erigit elisos, solvit compeditos, illuminat caecos.» Kaj lepo uči tudi Krizostom: «Ako danas ne posluša tvojih besedi, poslušal jih bo morebiti poznej; ako tudi drugih in tretjih opominov ne posluša, ga bo morebiti sram, ko te bo vidil koliko ga siliš, spoštoval bo tvojo skrb in odstopil od tega, kar je razžaljivno. Kaj ne vidite, s kakšno potrpežljivostjo Bog z nami potrpi, kako mi vsak dan zanemarimo poslušati njegove zapovedi, in vendar ne jenja njegova skrb za nas? Tako moramo tudi mi, polni sočutja do bratov, imeti veliko skrb za nje, bojevati se proti hudobnemu duhu, da vničimo ujegovo prizadevanje».

§. 58.

Nadaljevanje.

Nauki in opomini naj bodo tehtni in prepričevalni, da morejo razsvetliti razum in nagniti voljo. Naj bodo primerni dušni izobraženosti spovedenčevi; toraj drugačni za učenega kot neučenega spovedenca, drugačni za vojaka, drugačni za trgovca, drugačni za kmeta, drugačni za samostanske ljudi, drugačni za mladenče, drugačni za deklice itd.

Kaj naj spovednik uči in opominja, odloči še le spovedenčeva obtožba; vendar dobro stori spovednik, da se pred spovedovanjem z premišljevanjem pripravi nekako orožje, s kterim misli izganjati hudiča (greh) iz spovedenčev. Tako pripravljanje mu bo posebno mnogo pomagalo za mnoge spovedence, ki se obtožijo bolj navadnih in manjših slabosti.

Tvarino najde v okoljšini časa, kraja, ali v evangelju, v uzroku praznika, ali iz dolžnosti spovedenčevih, iz nevarnosti, ki kteremu posebnemu stanu žugajo itd. Pri posebnih spovedencih pa glavno tvarino opominov da še le spoved, namreč kteri posebno velik greh, kterega naj spovednik pokaže v naj

bolj gnjusni in škodljivi podobi in potem mu nasproti stavi nasprotno čednost v vsi njeni lepoti za posameznika in za vse ljudi, zatem sledé opomini napeljujoči spovedenca, kako naj ravna, da se bo mogel zanaprej obraniti skušnjavam v dotični greh. Uzroki s kterimi potrjuje opomine, naj bodo deloma iz pameti, deloma iz skušnje, posebno pa izreki sv. pisma in zgledi svetnikov.

Skušnja potrjuje, da so svetopisemski izreki naj bolj prepričevalni, in močni za ganiti, kar tudi sv. Pavel v II. listu do Timoteja (III. 16, 17) uči: «Vse pismo, od Boga vdihnjeno, je koristno za učenje, za prepričanje, za posvarjenje, za naučenje v pravici, da je popolen človek božji in za vsako dobro delo pripraven». Ni pa dosti, da spovednik zna nekaj svetopisemskih rekov in jih pové spovedencu, ampak razložiti mora njihov pomen, primeriti jih na okoljšine spovedenčeve, in ne mirovati, dokler spovedenec ne spozna velikega razločka med tem, kar je, in kar bi moral biti. Opomini morajo biti primerni spovedenčevi razumnosti; n. pr. od nesreč in potrebe vžaljenemu naj ne reče: Potolaži se, gospod ima preštete vse tvoje lase naglavi! — Ampak reče naj mu na primer takole: Dragi moj, prav smilite se mi v vaši revščini in nadlogi; sicer vam djansko ne morem pomagati, a dam vam dober svet. Vi zmiraj mislite le na svoje reve in težave, in jih s tem še bolj občutite. Obrnite svoje oči proč od svojih križev; obrnite jih proti nebesom, proti našemu ljubemu Očetu, ki za vse skrbi, ki v svoji neskončni modrosti najboljše zna, kaj je za vsacega najboljše. Prizadevajte se, da boste spolnovali njegovo sv. voljo, potem trdno zaupajte, da vam bo tudi v posvetnih stvareh dal svojo pomoč in svoj blagoslov. On zna za vaše težave, saj pravi J. K. da ima preštete celo lase na glavi, in da brez njegove sv. volje noben las ne izpade iz glave. Toraj izročujte sebe in svoje križe v božjo voljo; velika tolažba vam bo, ako pomislite, da trpite v imenu božjem, in da vam bo Bog vaše trplenje in izročenje v voljo božjo poprej ali poznej gotovo naplačal z dobrotami na duši in telesu!

Opomini in nauki morajo biti daljši ali krajši, kakor jih je spovedenec več ali manj potreben. Spovedenci, ki imajo le majhne grehe in se pogosto spovedujejo, se morejo odpustiti bolj hitro. Tudi tistega, ki se je obtožil kterega velikega greha, pa je dobro naučen v verskih resnicah, in se močno kesa za storjene grehe, ni potreba na dolgo in široko opominjevati, temveč zadostujejo kratki, a krepki opomini, s kterimi ga domisli na potrebne verske resnice in pomočke poboljšanja. Obširnišega opominjevanja je treba grešniku iz navade, trdovratnežu, in ki se še malo ali nič ne kesa. Pa tudi pri teh naj se varuje spovednik, da ne bo preveč nakopičil naukov in opominov, ker bi s tem preveč obtežil spovedenčev spomin in bi brez koristi čas tratil. Opominja naj posebno o tistih grehih, zavoljo kterih je dotični spovedenec posebnega opomina in nauka potreben; s kratkimi stavki naj pové kolikor mogoče tehtne in prepričevalne razloge.

Pri vsakem spovedencu, a posebno pri spovedenkah naj se spovednik dobro varuje, da med vprašanja in opomine ne bo kaj vpletel, kar ne spada strogo k spovedi, kaj dvoumnega ali celo nespodobnega. Spovedenci so zagotovljeni, da spovednik o spovedi ničesa povedati ne sme, med seboj pa spovedenci veliko govoré o spovedi; zato naj pazi spovednik, da bo tudi on zagotovljen, da ne bodo mogli nič takega reči, kar bi ga moglo onečastiti. Ako bo spovednik rekel sto besedi, vrednih, da bi jih ljudje pripovedavali eden drugemu, ne bo o njih nihče govoril; ako bo pa rekel le eno besedico sumljivo, dvoumno, hitro si jo bodo povedali, šla bo od ust do ust, vsaki jo bo po svoje razlagal, vsaki nekaj razširil in v duhu (ali tudi z besedami) hitil kamen na spovednikovo poštenje. Zgodi se spovednikom, kakor solncu, o komu nihče ne govori, kadar po navadi sveti in greje; a kadar ima mrkniti za en par sekund, ves svet o tem govori in piše. Misli naj si spovednik, da ga v spovednici (čeravno govori na tihem spovedencu) posluša celi zbor učenih in neučenih modrijanov, celi trop resnicoljubnih in pretirajočih kritikov. Domišljuje naj si spovednik nauka sv. Pavla (Tit. 2. 1.): «Ti pa govori, kar se spodobi po zdravem uku» (Ps. 62. 12): da bodo «usta zamašena tim, ki hudo govore»; priporočuje naj se Bogu, zavedé se svoje slabosti; (Ps. 140. 3.): «Deni, o gospod, stražo na moja usta in trdne vratnice na moje ustnice».

§. 59.

Velika spoved.

Velika spoved je spoved čez vse pretečeno življenje ali pa čez večji oddelek življenja.

Velika spoved je nekterim potrebna; nekterim se mora svetovati, ker jim je koristna; nekterim se mora odsvetovati, ker bi jim bila škodljiva.

Potrebna je velika spoved vsakemu, komu so bile navadne spovedi neveljavne ali nevredne. Toraj, kdor je pri kteri spovedi vedoma zamolčal kteri greh, — ali ni dosti spraševal vesti, in zato kteri greh pozabil, — ali se ga navlaš tako spovedal, da ga spovednik ni mogel razumeti. — ali je šel navlaš k gluhemu spovedniku in tiho govoril, — ali se za svoje grehe ni kesal pravo in zadostno, — ali ni imel trdnega in resničnega sklepa, da se bo zanaprej varoval greha in grešne priložnosti, da bo popravil storjeno škodo, povrnil pošteno ime, odpustil razžaljenje, da bo naloženo pokoro vestno opravil; — vsem tem je bila spoved nevredna, in ponoviti morajo dotično spoved in vse za njo sledeče.

Koristna je velika spoved marsikteremu, čeravno bi bile vse njegove prejšne spovedi vredne; storí se posebno kadar ima kdo početi nov oddelek življenja, n. pr. prvo sv. obhajilo, —

pred poroko, — pred prejetjem mašnikovega posvečevanja, — pri vstopu v samostan, — kadar kdo odloži svojo večletno službo ali opravilo in gre v pokoj. Koristna je velika spoved, ker *a)* popravlja pomanjkljivosti, ktere so se pri navadnih morebiti slučajno dogodile; *b)* ker pogled na toliko grehov in slabosti, storjenih v dolgotrajnem času, in zdaj naenkrat skupaj zbranih močno pomaga, da spoznamo svojo dušno revo, da se ponižujemo, srčnejše kesamo in resničnejše odločimo varovati se gnjusobe greha; *c)* ker jasnejše pokaže uzroke grešnega življenja in glavno grešno nagnenje, da moremo proti njem rabiti zdatnejše pomočke; *d)* ker spovednik ves naš dušni stan vidi v eni podobi in nam zato more priporočevati najboljše pripomočke za resnično poboljšanje; *e)* ker je najboljši pomoček dobiti mirno vest, ktera vidi, da smo po navadnih spovedih, malo ali nič napredovali v dobrem in je bila zato nemirna; *f)* ker se z njo pomanjšujejo časne kazni, zaslužene za grehe, kakor uči sv. Tom. Akv. (in suppl. 3. par. gn. 10. ar. 2): »Actus confitentis habet poenam erubescentiae annexam, et ideo quanto aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur, tanto magis poena patiendi in purgatorio minuitur.«

Veliko spoved se mora odsvetovati navadno človeku, ki ima sumljivo vest, ker takemu premišljevanje in spomin pretečenega življenja zmiraj večje dvome in sume izbuja in mu nemirno dušo še več bega. Kdor je živel več časa v nečistosti in je spovedi opravljal vredno, se mu tudi velika spoved odsvetuje, dokler ni popolnama zapustil grešnega življenja. Onkrat se mu pustí enkrat storiti veliko spoved čez dotičen oddelek življenja z opazko, da mu ni treba vsih okoljšin storjenih nečistih grehov na drobno premišljevati in razkladati, ker je nečistost sploh taka, da tem več smrdí, čem več se meša, — to je, spomin na njo uzročuje grešno poželjenje. Ako so pa spovedi nečistnikove bile nevredne ali sumljive, opraviti mora veliko spoved natanko.

Ako toraj kteri spovedenec želí opraviti veliko spoved, vpraša naj ga spovednik najprej za uzrok, da spozna če mu je velika spoved potrebna, ali koristna ali škodljiva. Ako mu je velika spoved potrebna, zahteva se pri nji veliko veča natančnost, kakor pri njem, kteremu je koristna, ne pa povse potrebna. Kdor je že kterikrat storil vredno veliko spoved, naj jo stori le od dotičnega časa naprej.

Razvidi naj spovednik, če je dotičen spovedenec za veliko spoved pripravljen, ali ne. Ako ni pripravljen in ima čas, da bi prišel drugikrat, naj ga spovednik nauči (ako je v tem neveden), kako naj se pripravlja, posebno kako naj vest spraševanje, da se bo ložej in bolj gotovo domislil vsega. Prosi naj spovedenec v ponižni molitvi razsvetlenja od zgoraj, da bo s pomočjo sv. Duha resnično spoznal svoje grehe in obuditi mogel pravo kesanje in sklep poboljšanja. Kdor je več časa živil v velikih grehih, naj se z molitvijo in premišljevanjem pripravlja več dni. Pri spraševanju vesti naj ne preiskuje najmanjše okoljšine, temveč toliko, da bo svoje grehe spoznal po njihovi velikosti in verstah.

Premišljuje naj svoje življenje po zapovedih božjih in cerkvenih, po raznih vrstah grehov (naglavni grehi, grehi zoper sv. Duha, ptuji grehi, vnebovpijoči grehi), po dolžnostih svojega stanu, po zamudi dobrih del. Dobra pomoč je kakšno spovedno ogledalo, da vse bolj v redu premišljuje. Za vsako zapoved naj najprej premišljuje, kako jo je spolnoval kot otrok, kot mladeneč, kot oženjeni, kot udevec itd. toraj v oddelkih, da se mu spomin ne zmede. Dobro je zapisati svoje storjene prestopke, pa ne z najmanjšimi okoljšinami, ampak le v glavnih potezah. Ako bi v kteri zadevi treba bilo kako okoljšino bolj natanko omeniti, vprašal bo spovednik.

Včasih pa spovedenec, ki ni zadostno pripravljen, ne more čakati, da bi drugikrat opravil veliko spoved; tedaj se mora spovednik prizadevati, da ga precej pripravi na spoved; toraj mu mora pomagati vest sprašati in zbuditi kesanje in trden sklep. To je mnogokrat prav težavno in dolgočasno, pa vendar spovednik ne sme kazati nikake nevolje, da s temnim obrazom ne prestraši spovedenca; temveč naj ga s prijaznim licem nagovarja na odkritosrčnost, obljubi mu svojo pomoč in ga zagotovi v zaupanju, da bodeta z božjo pomočjo spoved vredno opravila.

Sicer ni zapovedano, da bi moral spovedenec posebej spovedati grehe, storjene od zadnje spovedi; vendar je taka razdelitev grehov mnogo boljša, včasih povse potrebna, da se razvidi, kakšen je zdaj spovedenčev dušni stan. Morebiti je še v grešni navadi, morebiti v bližnji grešni priložnosti, morebiti je od zadnje spovedi storil kteri zadržan greh, — v tih slučajih bi se morala velika spoved odložiti. Ako se spovedenec pri veliki spovedi obtoži kterega zadržanega greha, kteri mu je bil že pri kteri prejšnih spovedi odvezan, mu zdaj ni več zadržan (gl. §. 21).

Da si spovedenec bolj olajša svoje srce, prigovarja mu spovednik, naj najprej spove tisti greh, kteri mu vest največ vznemirjuje. Ko ta greh odloži, potem bo z mirnejšim duhom in večo pazljivostjo spovedoval druge grehe po vrsti, kakor je zgor omenjeno. Na koncu obtožbe vpraša spovednik, če mu še kteri drugi greh teži vest, kterega bi bila morebiti prešla.

Po obtožbi naj spovednik napeljuje spovedenca, da bo obudil resnično kesanje, trden sklep; svetuje mu primerne pomočke, s kterimi mu bo mogoče početi novo čudnostno življenje. Posebno mu tudi priporočuje zaupanje v vsmiljenje božje, otročjo ljubezen in hvaležnost do nebeškega očeta. Da mu srce bolj omehča, je dobro že med obtožbo pri večjih grehih opomniti s kratkimi besedami na veliko razžaljenje božje, na božje vsmiljenje, na poglavitno dolžnost izvirajočo iz dotičnega greha, itd. Uči naj ga potem, kako mora zadostovati Bogu in ljudem, ktere je morebiti oškodil ali razžalil; kako naj se varuje nevarnosti v greh, da očiščeno vest zopet ne omadežuje z grehi. Ti opomini raztegnejo se sicer na vse grehe, a vendar naj spovednik še več

opominja in uči oziroma glavne grešne nagnenosti in grešne navade spovedenčeve, posebno oziroma grehov, kterih se še ni popolnama odvadil.

Potem opomni spovedenca, naj na pretečeno življenje ne pomišljuje, več. Ako bi se poznej domislil kterega greha, kterega bi bil pri spovedi pozabil, ni mu treba dvomiti nad vrednostjo storjene spovedi, tudi je ne ponavljati, ampak obtoži naj se dotičnega greha pri prihodnji navadni spovedi.

Pokoro naj mu naloži primerno, ktero naj opravlja nekaj dni ali tednov. Večidel se da dvojna pokora, posebna za grehe od zadnje spovedi storjene, in posebna za grehe storjene med prejšnimi spovedmi. Ako velika spoved ni bila spovedencu popolnama potrebna, ampak le koristna, se za grehe storjene med prejšnimi spovedi, da primerno manjša pokora; ako je bila velika spoved potrebna, ker so bile prejšne spovedi neveljavne, da se primerno veča pokora posebno za tiste grehe, zavoljo kterih so bile prejšne spovedi neveljavne.

3. Poglavje.

§. 60.

Zadostenje ali pokora.

Zadostenje v širšem pomenu so vse prestane težave in storjena dobra dela, ktera spovedencu naloži spovednik, ali pošlje (težave) Bog, ali si jih spovedenec sam prostovoljno naloži in (dobra dela) opravlja.

V ožjem pomenu pa so težave in dobra dela, ktera spovednik naloži za pokoro; — zato se navadno imenuje pokora.

Jezus Kr. je s svojim trplenjem in s smrtjo neskončno zaslužil pravici božji; toraj je zadosteno za vse grehe vsega sveta. Vendar Bog v svoji brezkončni modrosti in pravici hoče, da mora grešnik, ki je zapravil že enkrat podeljeno pravičnost in zopet hoče postati nov človek in nevmadežvan pred Bogom, s pokorjenjem sodelovati s Kristusovim zasluženjem. Spodobi se namreč, da se tisti, ki je zagrešil po sv. krstu, ko je bil že tempelj sv. Duha, zaznamvan s krvjo zaveze z Bogom, sodi ojstrejše, kakor oni, ki je zagrešil pred sv. krstom — bi lahko rekel brez Boga, brez postave, brez v njem prebivajočega sv. Duha.

Pokora in sploh zadostenje, ktero mora še grešnik opravljati po spovedni odvezi grehov je posebno znamnje božje dobrotljivosti in skrbi za zveličanje ljudi, ki s tem pokorjenjem grešnika ne kaznuje samo, ampak ga varuje pred prihodnjimi grehi! Ako bi pokorjenja ne bilo treba, bi bila taka dobrotljivost božja pogubonosna ljudem, ker bi zavoljo nje čez dalje hujši postajali!

Spovednik mora vsakemu spovedencu, kteremu je dal odvezo, in je zmožen pokoro delati, naložiti primerno pokoro za grehe.

*

Trid. zbor (sess. XIV. c. 8): «Toraj morajo mašniki gospodovi, kolikor jih navdahne duh in modrost po kakovosti grehov in spovedencev naložiti zveličavna in primerna zadostenja, da ne postanejo deležni ptujih grehov, ako bi morebiti spregledavali grehe in s spovedenci ravnali premehko naložeč za največje grehe kakšna prav lahka djanja. Naj pazijo, da naložena pokora ne bo samo za varstvo novega življenja, za ozdravljenje bolezni, ampak tudi za kazen prejšnih grehov.»

Naložiti se mora pokora pred dano odvezo. Ako se spovedenec po dani odvezi spové še kterega smrtnega greha, za kterega je treba nove odveze, naj se naloži tudi še druga pokora. Spovedenec mora imeti resnično voljo, da bo pokoro spolnil. Ako bi ne imel (pri spovedi) resnične volje, da bo opravil naloženo pokoro, bila bi mu spoved nevredna. Ako bi pa pri spovedi imel resnično voljo jo spolniti, a potem jo celo, ali večidel opusti iz nemarnosti, ali zadolžene pozabljivosti, mu je spoved bil vredna, a opuščenje pokore mu je smrten greh. Ako pa pokore ne spolni zato, ker je ni mogel spolniti, naj to okoljšino pové pri prihodnji spovedi, da mu spovednik premeni pokoro. Ako ima spovedenec resnično voljo spolniti naloženo pokoro, po spovedi pa (pred storjeno pokoro) umrje, delal jo bo v vicah. Ako se spovedenec spové, da ni opravil pokore od zadnje spovedi, naj ga spovednik izrečno vpraša, če je pri spovedi imel voljo jo opraviti ali ne. Ako je ne bi bil imel, mora ponoviti vso spoved.

Pokora je kaznivna in zdravilna, ker se z njo od ene strani zadostuje razžaljeni pravici božji, od druge strani pa se z njo namerava varovati grešnika pred ponavljanjem grehov.

Pokora se dela s tem, da se radovoljno pretrpi ali prevzame nevšečne težave in da se delajo dobra dela.

Težave sposobne za pokoro so trovrstne; *a*) ktere naloži spovednik; *b*) ktere skesan spovedenec čez naloženo pokoro še sam več prevzame; *c*) težave, nadloge, nesreče, križi itd. tega sveta, ktere Bog pošlje grešniku. Trid. zbor (sess. XIV. c. 9): «Tolika je obilnost božjega vsmiljenja, da pri Bogu Očetu po Jezusu Kristusu ne zadostujemo samo s težavami, ktere kot kazen za greh sami radovoljno prevzamemo, ali nam jih spovednik po velikosti grehov naloži, ampak tudi, kar je posebno znamnje ljubezni, s časnimi nesrečami, ktere Bog pošlje čez nas in jih potrpežljivo prenašamo.» Zato je nekterim spovedencem, ki so obsuti s časnimi nesrečami, posebno koristno, da se jih opomni, naj svoje križe in nadloge radovoljno potrpe in naj jih vsaki dan zjutraj in zvečer, ali tudi večkrat v dnevu Bogu izročujejo kot pokoro za storjene grehe. S tem storé veliko zadostenja pred Bogom, in se jim zato more dati primerno manjšo pokoro, posebno takim, ki skoraj ne morejo opravljati druge pokore, kakor, n. pr. ki so močno bolni.

Dobra dela so sposobna za pokoro vsakovrstna, ktera vkaže spovednik in tudi taka, ktera spokornik sam opravlja z namenom, z njimi pokoro delati. Tudi dobra dela, ki so spovedencu že sploh zapovedana, morejo se naložiti kot pokora. Posebno

spovedencem, kteri so zanemarjali ktero kršansko dolžnost, sme za pokoro naložiti, da to dolžnost spolnujejo. Določiti pa se jim mora, koliko časa naj jim bo spolnovanje dolžnosti za pokoro in določiti način, kako naj jo ta čas spolnujejo; potem se jih še posebno opomni, da morajo isto kršansko dolžnost tudi po pretečenem času pokore spolnovati, in sicer ne za pokoro, ampak kot dolžnost. N. pr. Spovedenka se med ostalim obtoži, da več nedelj ni bila pri službi božji, ker ima zmiraj kaj opravila, a tisti čas, ko jo je gospodar poslal k službi božji je porabila za svoja osebna opravila namesto, da bi bila šla v cerkev. Ti spovedenki se razloži kršanska dolžnost o praznovanju nedelj in praznikov; med drugo pokoro se ji more tudi naložiti, naj bo toliko nedelj zavrstjo pri sv. maši in pridigi za pokoro, naj med sv. mašo od tega do tega dela kleči in se domisli, da ji je to za pokoro. Taka pokora ima včasih kaj lep sad; prvič se z njo spolnuje zapoved božja, drugič spokornik z njo zadostuje, tretjič se spovedenec z njo nekako zopet privadi spolnovati kršansko dolžnost. Ako bi se takemu spovedencu le opominjalo na dolžnost, ktera mu je nekako težavna, in je že navajen jo prestopljevati, bo težko ali vsaj le malo časa poslušal; ako se mu pa spolnovanje iste dolžnosti da za pokoro, mu je spolnovanje pokore drugi nagiben in močen uzrok, da stori svojo dolžnost; ko je pa že nekaj časa vestno spolnoval omenjeno kršansko dolžnost, je že v mnogem premagal svojo nasprotno razvado.

§. 61.

Učinek pokore.

Učinek pokore je odpuščenje časnih za grehe zasluženih kazni, ali vseh ali le nekaj.

Odpuščenje večnih kazni je učinek pokore le v tem oziru, ker je pokora (v djanju ali vsaj v resnični volji jo storiti) bistven del zakramenta sv. pokore. Trid. zbor pravi: «Kdor bi rekel, da se za grehe oziroma časnih kazni Bogu po Kristusovem zasluženju ne zadostuje s radovoljnim potrplenjem kazni od Boga poslanih, ali od mašnika naloženih, in tudi ne s tistimi, ktere sam prostovoljno prevzame, kakor sv. post, molitev, milošnja ali druga pobožna dela, in da je toraj najboljša pokora samo novo življenje — naj bo izobčen!»

S pokoro se odpusti več ali manj časnih kazni, koliko so spokorna djanja veča ali manjša, in kolikor več ali manj skesan je spokornik. Pokora, naložena pri spovedi, ima svoj učinek iz dovršenega djanja (ex opere operato) in iz djanja delujočega (ex opere operantis); imenuje se zakramentalna pokora, in je veliko veče moči, kakor enaka dobra dela, storjena iz same pobožnosti, ki delajo le iz djanja delajočega. Ako pa ima spokornik pri dobrih djanjih in pri radovoljno potrpljenih težavah namen da naj mu to bo za pokoro, imajo tudi taka prostovoljna djanja isti

učinek, ker spovednik z besedami: «quidquid boni feceris, vel mali sustinueris;» vsa dobra dela spokornikova povzame v zakramentalno pokoro.

Da ima pokora omenjeni učinek, mora biti storjena v stanu milosti božje. Ako jo spokornik spolnuje, ko je že zopet smrtno zagrešil, zadosti z njo svoji dolžnosti, odpuščenje zasluženih kazni pa ne zadobi. Ako potem vest očisti od grehov, in tako učinku pokore odpravi zadržek, oživi učinek zakramentalne pokore.

§. 62.

Kakšna naj bo pokora.

Rimski obrednik o pokori zapoveduje: «Nazadnje naj naloži zveličavno in primerno pokoro, kakor mu veleva duh in modrost, z ozirom na stan, okoljšine, spol, starost in vrednost spovedencev. Pazi naj, da za velike grehe ne bo naložil prav majhne pokore, da se ne vdeleži tujih grehov, ako bi jih spregledoval. Ima naj pa pred očmi, da pokora ni samo kot napeljevanje na novo življenje in zdravilo bolezni, ampak tudi kaznovanje storjenih grehov. Zato naj skrbi, da bo nakladal pokoro, nasprotno grehom; namreč lakomnim milošnjo, pohotnikom post ali ktero drugo telesno mrtvenje, ošabnim ponižnost, lenim skrb za pobožnost. Tistim pa, ki se le redko spovedujejo, ali ki se lahko povračajo v grehe, bo najboljše priporočiti, naj pogosto pridejo k spovedi, n. pr. vsaki mesec enkrat, ali v posebnih praznikih, in, ako bo vspešno, tudi k sv. obhajilu.» V naslednih vrstah še prepoveduje spovednikom prejeti denarje, ki bi bili naloženi za pokoro, in da sploh od spovedencev nesmejo ne zahtevati in ne vzeti kaj za plačilo spovedovanja. Za skrivne grehe, čeravno velike, se ne sme naložiti očitna pokora.

Iz tega nauka rim. obrednika, ki je posnetek odloka Trid. zbora sledi, da mora spovednik dati pokoro, primerno grehu in osebi spovedenčevi; toraj mora biti pokora primerna, *a)* notranji naravi in uzrokom greha; *b)* velikosti greha; *c)* notranjim (dušnim) lastnostim spovedenčevim; *d)* zvunanjim razmeram, v kterih živi spovedenec. Sv. Alfons (6. 509): «Čeravno se po pravici božji zahteva pokora, primerna grehom, se mora vendar zavoljo božjega vsmiljenja ozir imeti na dušne in telesne moči spovedenčeve.»

A) Pokora mora biti primerna naravi greha; to je, spokorno djanje mora biti nasprotno grehu. Pokora mora grešnika odvrniti od greha, grehi zagraditi pot v srce, mora grešno navado odpraviti in s ponavljanjem grehu nasprotnih čednostnih djanj vpeljati čednostno navado. Sv. Gregor: «Kakor zdravništvo vročino zdravi s hladilnimi sredstvi, mrazne bolezni z gorkoto; tako je naš Gospod grehom vstanovil nasprotna zdravila in nezdržnim zapovedal zdrŽljivost, stiskačem radodarnost, jezavcem krotkost, in ošabnim ponižnost.» Enako uči sv. Krizostom: »Za pokoro storiti ni dosti odnehati od prejšnih slabih djanj, ampak

kar je več, delati dobra (djanja). Sv. Janez namreč pravi: Prinesite vreden sad prave pokore. A kako bomo to storili? S tem, da delamo djanja nasprotna grehom; n. pr. kradel si ljudsko; — Počni darovati svoje! Več časa si vganjal nečistost; — za določeni čas zdrži se svoje žene, vadi se zdržljivosti! Bljižnjega si razžalil z besedo ali z djanjem; — za kletve blagoslivlaj, in tiste, ki ti storé slabo, pomiruj s tem, da jim činiš ljubavi in dobrote! Saj tudi ranjenim za ozdravljenje ne zadostuje, da se jim pšica izdere iz telesa, ampak na rani se jim stavijo zdravilni pomočki. V razveseljevanjih in pijanosti si plaval; — post in voda naj ti zadostuje za oboje! S poželjivim očesom si gledal lepoto na drugem, zdaj ženske se celo ne poglej!»

Ako se grehi ne zaterajo na ta način, jih grešnik dela, se jih spové in potem zopet dela, kakor poprej. Ako bi spovednik vsem spovedencem dajal enake pokore, n. pr. zmoliti kakšne molitvice, ne bi grešnikov nikdar poboljšal; podoben bi bil sleparskemu mazaču, ki kakšno mazilo priporočuje kot lek proti vsem boleznim (Universalmittel).

Pokora pa mora biti obrnjena tudi proti zvunanjemu uzroku greha, in proti grešni priložnosti. Zdravnik ne da samo ozdravljajoče zdravilo, ampak bolniku tudi prepové nektere jedi, pijače itd. stvarí, ki bi bile dotičniku posebno škodljive; tako mora spovednik prepovedati spovedencu, kar ga posebno napeljuje na greh. Toraj, kterega slaba družnja napeljuje na greh, naj se je ogiba; kteremu najhujše skušnjave pridejo, kadar je sam, naj si poišče dobrega prijatelja ali modrega tovarša; komur je njegova služba v pohujšanje, naj si išče drugo, po besedah Jezusovih: «Ako te oko tvoje pohujšuje, izderi ga; ako te roka tvoja pohujšuje, odseči jo.» Ko je J. K. ozdravil 38 let bolnega, rekel mu je: «Ne greši več, da se ti nedogodi kaj hujšega!» tako mora spovednik za trdno zapovedati spovedencu; ne hodi več po potu, kjer si že padel in kjer te še zmiraj čaka nevarnost! Skušuja uči, da nekteri spovedenci kaj radi pozabijo spovednikove opomine in zanemarijo njegove nauke. Zato je pri nekterih spovedencih posebno koristno, da spovednik ta opomin — varovati se grešne priložnosti — dá za pokoro, in ne samo kot opomin, da jih dolžnost, storiti pokoro, nekako sili ogibati se grešne priložnosti. Te vrste pokore se ne da samo za malo časa, ampak za toliko časa dokler je nevarnost greha.

Pokora se ne dá za vsaki greh posebej, ker bi se s tem preveč obtežil spovedenčev spomin; temveč da se proti glavnemu grehu spovedenčevemu, toraj proti grehu, ki je temelj in vir drugim, in posebno proti poglavitni grešni nagnenosti.

§. 63.

Nadaljevanje.

B. Pokora mora biti primerna velikosti grehov, njihovemu številu in času, v kterem je spovedenec v istem smrtnem grehu živel. Greg. Vel: »Ne more se zahtevati enak sad dobrih del

od njega, ki je manj zagrešil, in od njega, ki je več zagrešil; od njega, ki ni storil nobene hudobije, in od njega, ki je storil nektere, in od njega, ki jih je storil mnogo. Besede: »Prinesite vreden sad pokore« zahtevajo, da si vsak po spokornih djanjih vestno zadobi več zasluženj, kolikor več si je škodoval z grehi«. To pravilo sledi iz zgor omenjenega nauka rim. obrednika in odloka Trid. zbora, ki prepoveduje dajati prav majhne pokore za velike grehe. Pa tudi bistvo pokore zahteva, da mora biti primerna velikosti grehov. Pokora je kazen in zdravilo. Kazen mora biti tem veča, čem veča je krivda; zdravilo tem močnejše, čem hujša je bolezen. Gotovo ne bi bila za krivo prisego primerna pokora taka, kakoršna bi bila primerna za navadno laž. Zato naj spovednik dobro uvaži, koliko je ktero grešno djanje dotičnemu spovedencu veči ali manjši greh. Naj primeri tudi število in trajnost greha, namreč, kolikokrat je spovedenec storil isti greh in koliko časa je v njem živel nespokorno; ker ravno število in dolgotrajnost greha znatno povekša hudobijo greha. Natančno pravilo, kakšna mora biti pokora, da bo primerna velikosti greha, se ne more določiti, ker je isti greh, storjen od raznih oseb v različnih okoljšinah, različen oziroma svoje hudobije.

V prvih časih krščanstva so cerkveni poglavarji odločevali svojim podložnim duhovnikom, kakšno pokoro naj dajejo za različne grehe; te odloke so potem zbrali v skupnost, imenovano »canones poenitentiales«. Pa tudi takrat ni bilo ojstro zapovedano, da bi moral vsaki za isti greh delati povse enako pokoro; temveč, ki je nakladal očitno pokoro, oziral se je vselej tudi na okoljšine, ki so greh povekšavale ali pomanjšavale. Iz teh določil je razvidno, kako so morali grešniki v starih časih delati ojstro pokoro. Zdaj je cerkev opustila to ojstrost, kakor je sploh očitna pokora odpravljena; (le za nektere očitne grehe zahteva še zdaj očitno zadostenje, ktero pa ni toliko pokora v ožjem pomenu, ampak popravljanje slabih posledic greha; n. pr. kdor je s slabimi spisi bližnje pohujševal, mora svoje spise očitno preklicati).

Čeravno »canones poenitentiales« nimajo več veljave kot pravilo in zapoved, je vendar koristno, da so spovedniku znani, da iz njih razvidi, ktere grehe ima cerkev za veče, kot druge, in da ga spomin na nekedanjo ojstrost varuje, da oziroma nakladanja pokore ne postane preveč popustljiv in premehek. Zgodi se tudi, da se kteremu spovedencu naložena pokora zdi pretežka, čeravno je primerno majhna. Proti takemu ima spovednik močno orožje, ako mu pové kakšno pokoro bi bil moral delati po duhu nekdanjih časov, s čem ga večidel tudi pregovori, da radovoljno sprejme naloženo pokoro.

Vendar naj spovednik ne daje pretežkih pokor. Prevelika ojstrost škoduje, grešnike plaši pred spovedjo; pa tudi prevelika pokora, ktero spovedenec morebiti z nevoljo opravi, manj koristi, nego manjša, ktero opravi z veseljem. Nekterega bi strah pred preveliko pokoro tudi zadrževal od spovedi; toraj je boljše z manjšo pokoro ga rešiti iz pekla in izročiti vicam, nego mu

s preveliko pokoro zagraditi pot proti zveličanju. Sv. Tomaž: »Bolj varno je, naložiti primerno manjšo pokoro, kot večo, ker se bomo pred Bogom ložej izgovarjali zavoljo velikega vsmiljenja, kakor zavoljo velike ojstrosti.« Spovednik naj pa opomni spovedencu, komu je dal primerno majhno pokoro, naj ne misli, da je s to pokoro vse zadosteno pravici božji. S tem, da se je skesano spovedal in ima resnično voljo spolniti naloženo pokoro, so mu odpuščeni grehi, večna kazen in veliko časnih; ali za velike grehe ima pred Bogom zapisanih še veliko več časnih kazni, ktere bo moral trpeti v vicah, ako jih ne trpi tukaj. Zato naj s spokornim življenjem nadomestuje, kar mu je premajhna pokora; naj sam sebe zatajuje; naj si včasih odreče ktero dopuščeno ugodnost ali veselje, in kar bi zato potrosil, naj da vbogaime; naj dolžnosti svojega stanu spolnuje vestno in z veseljem, čeravno bi bile težavne; nadloge in nevšečnosti naj pretrpi radovoljno, in naj z veseljem nosi križe, ktere si je s slabim življenjem sam nakopal; naj skrbi, da bo večkrat pobožno in goreče prejel sv. odpustke. itd. Opomin na kazen, čakajočo grešnika v vicah, je dobro sredstvo, da spovedenca ne bo spodbudjevalo na greh to, da dobi majhno pokoro.

§. 64.

Nadaljevanje.

C. Pokora mora biti primerna dušnim lastnostim spovedenčevim. Toraj naj ima spovednik ozir na izobraženost, na značaj, na lastnost njegove vesti, volje itd. Gotovo mora za učenega spovedenca biti vse drugačna pokora, kot za neučenega in neizobraženega; — drugačna za spovedenca pobožnega, ki se tudi prizadeva napredovati v kršanski popolnosti, kot za človeka, še povse posvetnega; — drugačna za njega, ki je rahle in občutljive vesti, kot za tistega, ki ima neobčutljivo vest; — drugačna za resnega, kot za lahkomišljenega; — drugačna za melanholičnega, kot za sanguinika, itd. Posebno naj ima spovednik ozir na spovedenčevo razmerje do storjenih grehov. Kdor je že močno obžaloval storjene grehe, jih zapustil svojevoljno, popravil ali vsaj začel popravljati z grehi napravljeno škodo itd. gotovo zasluži manjšo pokoro, kot on, ki je vse do spovedi neskesano živel v grehih, ki še ni nič zadostil za nje, ki tudi pri spovedi še nima prav velikega kesanja itd. Izjemno se da tudi takim, kteri so se še le pred spovedjo (ali pri spovedi, začeli resnično kesati za velike svoje grehe, primerno manjšo pokoro, da se nalomljen trs povse ne zlomi. Boljše je spokornika poslati v vice, kot ga z preojstro pokoro prestrašiti, odgnati ga od spovedi in tako poriniti v večno pogubljenje. Zgled tega imamo nad sv. Pavlom, ki je Korinčanu prizanesil veliko pokorjenja »da se morda ne pogrezne v preveliko žalost« II. Kor. §. 7). Sv. Tom. Akv.: »Kolikor veče je kesanje, tem več se zmanjša

kazen; to naj spovednik dobro presodi, da mu dá manjšo pokoro, kterega najde bolj vredno pripravljenega.«

D. Pokora naj bo tudi primerna zunanjim okoljšinam spovedenčevim, kar rim. obrednik določno zahteva. Ne sme se dati za pokoro, kar bi dotični spovedenec ne mogel, ali pa prav težko mogel storiti. Toraj se vbožcu ne naloži za pokoro, da bi dajal milošnjo; — post se ne naloži bolniku, nedoraslemu, noseči, doječi materi; — kdor v svoji bolezni veliko trpi, se mu za pokoro ne da dolgih molitev in premišljevanj, ampak izročenje v voljo božjo; — dninarju, ki s svojimi žuli služi vsakdanji kruh, se za pokoro ne more dati, da bi o delavnikih bil pri sv. maši in pri popoldanski službi božji, naj jutrne in večerne molitve opravlja pobožno, naj s svojo družino večkrat govori o Bogu in božjih stvareh.

Pokora naj ne bo taka, da bi osramotila spovedenca, ali ga izdala, da je imel kteri velik greh. Takemu, ki je pri skupni mizi z drugimi, se ne more dati za pokoro, da bi se postil več dni v tednu, ker bi tovarši pri mizi iz njegovega posta sumili na grehe in morebiti ga tudi zbadali; namesto telesnega mrtvenja so takemu bolj primerna notranja mrtvenja, n. pr. da brzda svoj jezik, oči, ušeša, da si odreče ktero veselje, ki je sicer dopustljivo; — Očmu, ki je zagrešil s svojo pastorko, se ne more ukazati, da bi jo odgnal od hiše, ako ni drugega uzroka, s kterim bi njeno odstranenje opravičil pred ljudmi.

Pokora naj ne bo taka, da bi spovedencu obteževala spolnovanje njegovih stanovskih dolžnosti; toraj se hlapcu ali dekli ne more naložiti za pokoro, da bi hodil (hodila) delavni dan k sv. maši; — malo premožnemu se ne more ukazati, da bi dajal primerno veliko milošnjo, ker bi ga to oviralo v skrbi za družino, itd.

Primerno manjša pokora se da: *a*) ako je spovedenec izvenredno skesan; *b*) ob času odpustkov (ako jih ima spovedenec dobiti) se sme zmanjšati kaznivna pokora (ktero nadomestujejo odpustki) ne pa zdravilna; *c*) ako je spovedenec bolan, ali toliko slaboten, da bi zadostno veliko pokoro prav težko ali celo ne opravil; n. pr. vmirajočemu se ukaže naj ime Jezusovo pobožno izgovarja, naj poljubi sv. razpelo, naj se Bogu izroči itd.; *d*) ako se spovednik boji, da spovedenec velike pokore ne bo hotel prevzeti ali storiti, naj ga ne odpusti brez odveze, temveč naj mu prigovarja na srce in poskusi s primerno manjšo pokoro, ki pa za velike grehe ne sme biti povse majhna in neznatna; *e*) ako se spovednik od manjše pokore nadja veče koristi nego od velike, posebno ako upa da bo s tem spovedenca privabil k bolj pogosti spovedi; *f*) ako je spovedenec že sam opravil mnoga spokorna djanja, in rad obljubil, da bo vse dopolnil, kar mu spovednik le svetuje; *g*) ako spovednik po zgledu sv. Franc. Ksaverija sam prevzame nekaj spovedenčeve pokore. Ako spovednik dá primerno majhno pokoro, naj spovedencu pové uzrok, zakaj mu da tako majhno in ga opomni naj s pokornimi djanji sam dela prostovoljno pokoro.

§. 65.

Nadaljevanje.

Da bo spovedenec bolj gotovo opravil pokoro, naj jo spovednik določi natanko in jasno; toraj, kaj, kako, kdaj, kje naj opravi pokoro. Natanko določene pokore spovedenec ne pozabi lahko; tudi ga čas, kraj in ostale okoljšine spominjajo nadolžnost, in opravi jo bolj vestno. Ako se spovedencu ne določi vse natanko, n. pr. čas pokore, se v dušo kaj lahko prikrade hudobni duh, ki mu šepeta, boš že še opravil, saj je še čas itd. — spovedenec odlaša pokoro od danas do jutri in s časom jo pozabi opraviti.

Da bo spovedenec z veseljem sprejel pokoro, naj mu jo spovednik naloži z besedami dobrohotnimi in ljubeznivimi; naj mu opomni, da ne sme dati pokore, kakor bi hotel, ampak primerno grehom; naj mu pové, kakšno notranjo zadovoljnost in mir duše bo občutil, ko se bo s svojo pokoro očistil dušnih madežev, ki so mu dozdaj vest težili; ako je potreba, naj mu tudi razloži, kako veliko pokoro bi bil po postavah starih časov moral delati za svoje grehe.

Včasih (pri posebnih pokorah) je dobro, da spovednik vpraša spovedenca, bo li mogel in hotel opraviti dotično pokoro. Ako spovedenec odgovori, da mu je pretežavna, naj spovednik pregleda uzroke, zavoljo kterih se spovedencu vidi pretežavna; ako spovedenec navede zadostne in resnične uzroke, naj mu jo premeni v drugo pokoro. V časih je dobro vprašati spovedenca, s kterimi dobrimi deli on misli zadostovati pravici božji, ktera sredstva porabiti proti grešni skušnjavi? — Iz odgovora bo spovednik mnogokrat lahko presodil koliko ima spovedenec kesanja in trdnega sklepa. Ako spovedenec izbere tako pokoro, ktera se spovedniku vidi primerna, naj samo določi čas in druge okoljšine pokore. Ako spovedenec proti naloženi pokori pové le prazne uzroke in si za pokoro ne izbere nič kaj primernega, sta njegovo kesanje in trden sklep sumljiva in spovednik naj mu s primernimi opomini najprej to dvoje utrdi, potem naj mu razloži, da je za vrednost spovedi in za veljavnost odveze neobhodno potrebno, da se spovedenec ponižno in pokorno podvrže sodbi dušnega sodnika, čeravno bi bila ojstra in težavna. Naj se spovednik ne da pregovoriti s ničemnini izgovori, spominjaje se nauka sv. Auguština, ki je pisal Bonifaciju: «Zdravnik je nadležen divjajočemu blaznemu, in oče razpuščeni hčeri; uni ga zveže, ta jo tepe, ali oba zato, ker ljubita». Spovednik naj ima pred očmi rešenje spovedenčeve duše. Ako sprevidi, da se ktera rana ne da drugače zaceliti, naj jo izžge in izreže, čeravno bi to spovedenca bolelo; — boljše je, da ga boli tukaj, kakor da bi gorel v večnem ognju. Kteri nerado sprejme pokoro, mu je posebno koristno ukazati, da naj pri prihodnji spovedi pové, je ji pravo opravil pokoro, ali ne. Čeravno se sploh vsakega

spovedenca vpraša, je li opravil pokoro od zadnje spovedi, je vendar tak opomin koristen, ker spovedenca bolj sili, da ne zanemari pokore.

Trajnost pokore (koliko časa ima spovedenec dotično pokoro delati) se tudi ravna po grehih, po spovedenčevih dušnih lastnostih in po zvunanjih njegovih razmerah. Glavno pravilo je, da naj bo kaznilna pokora spolnjena v kratkem času; pokora pa, ki ima po svojemu namenu biti zdravilo in obvarovalno sredstvo pred prihodnjimi grehi naj bo za več časa; in sicer za toliko časa, da se sme moralično upati, da bo spovedenca (ako ima resnično voljo se poboljšati) toliko ojačila, da se bo lahko obvaroval greha. Grešniku, ki je enkrat padel v greh, in zavoljo posebnih okoljšin ni več v očitni nevarnosti greha, dá se pokora za manj časa; — za več časa se dá njemu, ki je greh večkrat storil in se že nagiba na navado; — za največ časa njemu, ki je že v grešni navadi! Ali tudi grešniku iz navade se ne dá pokore za posebno dolgo časa (za več mescev), ker s časom omrzli njegov spokorni duh in lahko pozabi in zanemari opravljenje pokore. Zato se mu ukaže pogosta spoved, se mu določi čas, kdaj naj zopet pride k spovedi in med tem časom naj dela primerno pokoro. Spovedencem, ki so podvrženi pozabljivosti, kakor so otroci, lahkomišljenci, s posvetnimi opravili posebno obloženi, se da pokoro za malo časa; n. pr. otrokom, da jo opravijo precej na dan spovedi.

§. 66.

Premenjenje pokore.

Ako pri spovedencu po spovedi nastanejo take okoljšine, ki mu natančno spolnitev naložene pokore znatno ovirajo, more se mu pokora premeniti v drugo. Spovedenec naj se vrne, ako je le mogoče k istemu spovedniku k spovedi (ker se naložena pokora sme premeniti le pri spovedi). — Ako se spovednik še dosti spominja dušnega stanu dotičnega spovedenca, ne bo potreba ponavljati vse spovedi, ampak zadostuje, da se v obče obtoži vseh grehov, spovedanih pri omenjeni spovedi in zavoljo nastalih okoljšin prosi za premenenje pokore. Ako se pa spovednik ne domisli več dušnega stanu istega spovedenca, mora spovedenec ponoviti spoved in povedati uzroke, zavoljo kterih ne more spolniti naložene pokore. Ako spovedenec pride k drugemu spovedniku, in prosi za premenenje pokore, mu jo tudi sme premeniti, vendar naj bo spovednik v ti zadevi posebno previden. Nekteri spovedenci iščejo premenenja pokore zavoljo zložnosti, ali nestanovitnosti, ali ker jim je sploh vsaka pokora nadležna; se vé da se izgovarjajo, da jim je pokora pretežka, nemogočna ali celo nevarna. Spovednik naj natančno preišče uzroke, zavoljo kterih spovedenec želi dobiti premenenje pokore; naj pregleda njegov dušni stan in njegove okoljšine; zato mu

mora spovedenec prejšno spoved ponoviti, ker sodnik ne more premenjevati kazni, dokler ne pozna krivde. Večidel bo najdel, da pokora, od prvega spovednika naložena, ni ne pretežavna, ne neprimerna za spovedenca, ki premenenje išče iz drugih ne povse dobrih uzrokov. Sploh naj skuša spovednik potrditi obsodbo prvega spovednika in naj spovedencu razloži, da je za vredno spoved neogibno potrebno, da se podvrže obsodbi svojega spovednika. Ako pa pride slučaj (ki je redek), da drugi spovednik previdi, da je bila od prvega spovednika dana pokora res pretežka, ali neprimerna ali celo nevarna, naj jo premeni; vendar naj tako ravna, da ne bo razdiral spoštovanja do prvega spovednika. Ako bo spovedenec zgubil spoštovanje do enega spovednika, omaje se mu spoštovanje do spovedi.

Ako je bila pokora naložena zavoljo zadržanega greha, je ne more premeniti spovednik, kteri nima sodnosti čez zadržane grehe. Ako je vikši cerkveni poglavar (papež — škof) dal pokoro z odpustom (dispenzacijo) od kterega zadržka, je tudi noben navaden spovednik ne more premeniti, n. pr. M. je storila obljubo vednega devištva in poznej od papeža dobila odpust od te obljube, a za pokoro ji je bila naložena da vsaki dan moli rožnivenec, — te pokore ne more premeniti noben nižji spovednik.

Ako spovedenec želi dobiti drugačno pokoro, kakor mu jo je dal prvi spovednik, in zato gre se spovedati k drugemu spovedniku, komu pa nič ne pové o poprejšni spovedi in naloženi pokori, mu pokora od prvega spovednika ni odpuščena, čeravno bi mu drugi spovednik dal povse drugačno pokoro.

§. 67.

Pokora v prvih kršanskih časih.

Ako se je v prvih kršanskih časih kdo zadolžil z velikim grehom in je potem želel, da bi se zopet z Bogom in s cerkvijo pomiril, delati je moral ojstro pokoro. Kakor razvidimo iz spisov cerkvenih zborov in cerkvenih učenikov, je bila pokora razdeljena na štiri postaje ali dele.

Na prvi stopinji imenovali so se spokorniki «jokajoči — proseči». Morali so med službo božjo pred cerkvenimi vrati klečati, oblečeni v spokorniško obleko (rašovnik), potreseni s pepelom, in prositi vernike gredoče v cerkev, naj jim odpusté zavoljo danega pohujšanja, in naj zanje molijo pri službi božji.

Na drugi stopinji imenovali so se «slušajoči». Dovoljeno jim je bilo v cerkvenem preddvoru (na mestu, odločenem za katehumene) poslušati branje in razlaganje sv. pisma in pridigo; potem so morali oditi iz cerkve. Spokorniki na teh dveh postajah še niso bili vzeti v cerkveno pokoro; ampak so na prvi stopinji za sprejetje v pokoro še le prosili, na drugi se zanjo pripravljali.

Še le na tretji postaji so začeli delati pravo cerkveno pokoro. Imenovali so se «klečeči». Na ti postaji so bili največ časa, opravljati so morali različna spokorna djanja ktera je škof nakladal ali so bila že prepisana po cerkvenih odlokih. V cerkev so smeli priti; so klečali na posebnem, od vernikov odločenem mestu; škof in mašniki so na nje roke pokladali in molili nad njimi določene spravne molitve; in potem (še pred darovanjem) so morali oditi iz cerkve.

Na četrti postaji so bili «stoječi», ki so bili že zopet zedinjeni z verniki in na neki način pomirjeni s cerkvijo. Smeli so biti pri sv. maši, pri darovanju; prejeti sv. obhajila pa še niso smeli. Ko so tudi to pokoro prestali, smeli so pristopiti k mizi Gospodovi.

Koliko časa je moral vsak poseben spokornik na vsaki postaji delati pokoro, je odločeval škof; tudi so v raznih cerkvenih zborih zbrani škofje za različne grehe določevali čas in kakovost pokore. Te odloke so potem skupaj zbrali v spokorniška pravila (canones poenitentiales), kterih najvažniši slede tukaj.

§. 68.

Posnetek iz starinskih spokorniških pravil.

I. Qui a fide catholica desciverit, poenitentiam aget annis decem.

Qui auguriis et divinationibus servierit, quique incantatíones diabolicas fecerit, poenitens erit annis septem.

Qui magos consuluerit, artemque magicam ad quodcumque adhibuerit, in poenitentia erit annis quinque.

Si quis in codicibus, aut in tabulis sorte ducta res futuras requisierit, poenitens erit dies quadraginta.

II. Quicumque sciens pejeraverit, quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos poeniteat; et quot homines in peccatum induxerit, pro totidem perjuriis jejunet.

Qui compellit alium, ut falsum juret, quadraginta dies in pane et aqua, et septem annis in poenitentia erit.

Si quis nomen Dei juraverit, si semel nesciens fecerit, poenitens aqua et pane septem dies victitet, si secundo ac tertio monitus, idem fecerit, dies quindecim.

Si quis Deum, vel beatam Virginem, aut aliquem sanctum publice blasphemaverit, prae foribus ecclesiae dominicis diebus septem, dum missarum solemnia agnutur, stet in manifesto, ultimoque ex illis die sine pallis et calce amentis, ligatus corrigia circa collum, septemque praecedentibus feriis sextis in pane et aqua jejunet, ecclesiam tunc nullo modo ingressurus. Singulis

pariter illis septem diebus dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest; si non potest, poenitentiam aliter suppleat.

III. Qui opus aliquod servile die dominico, vel festo exercuerit, poenitentiam aget tres dies in pane et aqua.

Si quis in ecclesia confabulatur, cum divina fiunt, poenitens erit dies decem in pane et aqua.

Qui in quadragesima jejunium violaverit, pro uno poenitentiam aget dies septem.

IV. Qui parentibus male dixerit, quadraginta dies poenitens sit in aqua et pane.

Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

Qui percusserit, annos septem.

Qui ejecerit, tam diu poeniteat, quamdiu in hac impietate perseveraverit.

V. Si quis patrem aut matrem, fratrem aut sororem occiderit, toto vitae suae tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu; abstineat a carne et vino, dum vixerit: jejunet secunda, et quarta, et sexta feria.

Si quis homicidium sponte comiserit, primo jejunet quadraginta dies in pane et aqua, deinde poenitentiam agat annis septem.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, poenitentiam agat annos tres.

Qui homicidii auctor fuit, ob consilium, quod dedit, erit in poenitentia quadraginta dles in pane et aqua cum septem annis sequentibus. Idem constituitur in eum, qui alio instigante, vel jubente homicidium fecerit.

Qui insidiatus est alicui, ut ab alliis occidatur, licet ipse non occiderit, eandem agat poenitentiam.

Qui mortem alicui per injustam accusationem accersiverit, poenitentiam agat, quasi homicida.

Si quis aliquem graviter vulneraverit, vel ei aliquod membrum praeciderit, poenitentiam agat uno anno per legitimas ferias.

Si qua mulier sponte abortum fecerit, poenitentiam agat tres annos, si nolens, tres quadragesimas.

Mulier foetum suum perimens voluntarie ante quadraginta dies, poenitens erit annum unum; si post quadraginta dies, annos tres; si vero post partum filium filiamve sponte interfecerit, poenitentiam aget annos duodecim et nunquam erit sine poenitentia.

Paupercula, si ob difficultatem nutriendi id comiserit, annos septem.

Si quis explendae libidinis causa, vel odii meditatione, ut non ex eo soboles nascatur, homini aut mulieri aliquid secarit, vel potionem aliquam dederit, ut non possit generare vel concipere, homicida teneatur.

Si quiss jussu domini homicidium perpetraverit, dies quadraginta in pane et aqua, et praeterea septem annos sequentes per legitimas ferias jejunabit.

VI. Si laicus solutus cum foemina soluta pecaverit, poenitens erit annos tres, et quanto saepius, tanto majori officietur poenitentia.

Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium comiserit, poenitentiam aget annos septem; mulier quinque.

Mulier soluta cum alterius marito adulterans, decennali poenitentia afficietur; ille quinquenali.

Si quis maritus semel lapsus est, poenitentiam aget annos quinque, si saepius, amplior accedet poenitentia.

Si quis uxorem nolentem adulterium perpetrare coëgerit, poenitentiam aget dies quadraginta in pane et aqua, et septem praetera annos, e quibus unum in pane item et aqua.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, poenitens erit quadraginta dies.

Si quis adolescens cum virgine peccaverit, poenitentiam aget annum unum.

Qui saepe fornicatur laicus cum laica, poenitentiam aget annos tres.

Cum duabus sororibus fornicatus, poenitentiam aget toto vitae suae tempore.

Qui cum brutis coierit, poenitentia afficietur annorum decem et dinturniori etiam pro personae conditione.

Qui contra naturam coierit, si sit matrimonio junctus, poenitebit annos decem; si solutas annos septem; si puer dies centum. Laicus matrimonio junctus, si in consuetudine habet, annos quindecim.

Vir semel se inquinaus, dies decem; si iterum, dies viginti; si tertio, dies triginta, si que nefarie agere perexerit, poenitentiae accessio ei fiat; si puer dies quadraginta; si major quindecim annis, dies centum.

Qui complessu foeminae, vel osculo poluitur, poenitentiam aget dies triginta; qui contactu inverecundo, menses tres.

Qui concupiscit mente, sed non potuit perficere, dies decem poenitentiam aget.

Qui lenocinimu exercuerit, poenitentiam aget annos duos per legitimas ferias, neque accipiat comunionem, nisi in fine.

VII. Qui furatus est aliquid de ecclesiae supelectili, vel thesauro, quod sustulit, reddet, et tres carinas cum septem sequentibus annis poenitebit.

Pecuniam ecclesiasticam furatus, quadruplum reddet, et poenitens erit septem annos.

Qui hospitalis domus administrator aliquid de administratione subtraxerit, restituet, ac tres annos poenitens erit.

Clericus furtum capitale faciens septenii poenitentiam implebit; laicus quinquenii, et quod furatus est, reddat.

Qui fregerit noctu alicujus domum, ut aliquid auferat, pretium reddat, et poenitentiam aget annum in pane et aqua; si non reddit, annos duos.

Si quis furtum de re minori semel, aut bis fecerit, restituta re, poenitentiam aget annum unum.

Qui rem inventam non reddit, furtum comittit idcirco tamquam de furto poenitentiam agat.

VIII. Qui falsum affirmarit, poenitentiam aget ut adulter; ut homicida, qui sponte id facinus admiserit.

Qui proximo falsum crimen objecerit, poenitentia afficietur, ut falsus testis.

Qui falso testimonio consenserit, poenitens erit annos quinque.

Si quis facile detraxerit falsumque in hoc dixerit, poenitens erit dies septem in pane et aqua.

Qui leviter detraxerit, tres dies poenitebit.

Si quis convicium manifestum fratri intulerit, diuturna expiabitur poenitentia pro modo peccati.

Qui falsitatem, fraudemque in ponderitus et mensuris admiserit, praeter restitutionem poenitens erit in pane et aqua dies viginti.

IX. Si quis presbiter concupiscit fornicari, poenitens erit annis quinque; si clericus, aut laicus, annos duos.

Si quis in somnis ex immundo desiderio polluitur, surgat, et cantet septem psalmos poenitentiales.

Si clericus, aut laicus ex mala cogitatione et concupiscentia semen effuderit, poenitens erit dies septem.

X. Rem alieni nefarie concupiscens, avarusque, poenitens erit annis tribus.

Qui rem aliquam proximi pretiosam invenire uipit, ut illam sibi retineat, poenitentiam aget, ut dictum est de furto.

De gula et ebrietate.

Si quis nimio cibo se ingurgitaverit, ut inde dolorem senserit, unum diem poenitentiam aget in pane et aqua.

Sacerdos imprudenter ebrius factus, in pane et aqua poenitentiam agat dies septem; si negligenter, dies quindecim; si per contemtum, dies quadraginta. Laicus graviter arguatur, et poenitentiam agere a sacerdote cogatur.

Qui prae ebrietate et crapula vomitum fecerit, si presbiter aut diaconus, poenitentiam agat dies quadraginta; si laicus, dies quindecim. Qui humanitatis gratia alium inebriari cogit, poenitentiam agat dies septem; si per contemtum, dies triginta.

Opazka: »Per ferias legitimas« se razumi ponedeljek, sreda in petek. »Carina« ali »quadragena« pomeni post skoz 40 dni. Kdor je imel naloženo pokoro za eno »quadrageno«, vsih 40 dni ni smel uživati drugega, nego kruh in vodo; jesti je moral sam, ne v društvu; oblačiti se je moral v rašovnik, platna ni smel imeti na životu, ni smel iti v kopališče, ne nositi orožja, ne jahati, in ne se voziti. Ako je imel naloženih več quadragen, bile so navadno tri, namreč pred božičem, pred veliko nočjo in trinajst dni pred sv. Janezom Krstnikom. V tih quadragenah pa ni imel tako ojstrega posta, kakor tisti, ki je imel le eno quadrageno. Postiti se je namreč moral (ob kruhu in vodi) le v ponedeljkih, sredah in petkih (per ferias legitimas).

Ako je bila pokora naložena za več let, moral se je spokornik prvo leto ob kruhu in vodi postiti per ferias legitimas; ostale dni pa je smel vživati ribe, sadje, sočivje in se zdržati mesa, sira in vina (ob nedeljah in praznikih in velikonočno osmino ni imel posta). V drugem in tretjem letu se je moral sicer postiti, kakor prvo leto, smel je pa torek, četrtek in saboto odkupiti. Za odkuplenje enega posta moral je v cerkvi kleče moliti 50 psalmov, (ali namesto tega 100 krat poklekniti), in je moral isti dan prehraniti enega reveža. — V resnici, ojstra pokora!

§. 69.

Spokorna djanja.

Cerkev je odstopila od ojstrosti starih časov in spokornikom naklada drugačna spokorna djanja, ktere je treba bolj na drobno omeniti.

Spokorna djanja so različna; razločiti jih moremo v splošna in posebna, v kaznilna in zdravilna.

Splošna spokorna djanja so posebno molitev, post in milošnja, ker se ta djanja sploh dajejo za pokoro. Za kteri greh je pa včasih potreba ktere posebne pokore, ktere namen je kazen in zdravilo ravno za ta greh, negledé na druge.

Spokorna djanja, ki so po svoji naravi ali po spovednikovem namenu najbolj kazen za greh, so kaznilna; ki po svoji natori in po spovednikovem namenu imajo varovati pred prihodnjim grešnim djanjem in spokornika napeljujejo k popolnosti, so zdravilna.

Za pokoro se navadno naloži, ali spokornik tudi sam iz proste volje opravljati more: Molitev (Očenaš, Češena si Marija, angeljsko pozdravljenje, rožni venec), — obudenje vere, upanja, ljubezni, kesanja, krstne obljube, — biti pobožno pri sv. maši, pri popoldanski službi božji, poslušati pridige, kršanski nauk, — premišljevanje verskih resnic (štiri poslednje reči, kristusovo trplenje, božje lastnosti, posebno pravičnost, vsmilenje, svetost) — duhovno obhajilo, — duhovne vaje, — branje pobožnih spisov, — pogosto prejemanje sv. zakramentov sv. pokore in sv. obhajila, — češenje M. božje, angelja varha, patrona, — pobožni zdihlaji, — post v ožjem pomenu, — zdržanje od dopuščenih razveseljevanj, — prikrajšanje spanja, — mrtvenje, — radovoljna potrpežljivost, — milošnja, — telesna in dušna dela vsmilenja, — molitev za duše v vicah, posebno za tiste, ki so bile v enakih grehih, kakor spokornik, ali za tiste, kterim je bil spokornik morebiti uzrok greha in tako uzrok trplenja v vicah.

§. 70.

Molitev.

Molitev je najzdatnejše sredstvo, s kterim od Boga izprosimo dobrote, po besedah našega Zveličarja: »Prosite in se vam bo dalo«. Odpuščenje grehov, milost posvečujoča in delujoče

milosti, napeljajoče nas na čednostno življenje, pa so največji darovi, za ktere na tem svetu od Boga prositi moremo. Zato je pač razvidno, da mora vsak kristjan, posebno pa še vsak grešnik veliko moliti, kakor je tudi prosil prerok: »Spreobrni me k sebi o Bog, in se bom spreobrnil.«

Molitev je povzdigovanje svojega duha k Bogu. V pobožni molitvi se človek približa Bogu, počne spoznavati njegove lastnosti, brezkončno njegovo dobrotljivost, svetost, pravičnost, vsmilenje itd. Iz tega spoznanja nehoté sledi spoznanje gnjusobe greha, ki je razžalenje najboljšega očeta, — ki je gnjusoba pred brezkončno svetim božjim očesom, — ki zato tudi zasluži neizrekljive kazni. Ko grešnik od ene strani vidi božjo dobrotljivost, svetost, vsmilenje, pravičnost; a od druge strani svoje grdo djanje, mora se mu prebuditi v srcu resnična žalost in z njo trden sklep poboljšanja; — glej, krasen sad molitve!

Molitev je posebno zdravilna pokora; — kaznilna je le toliko, kolikor je združena s težavnostjo. Sv. Krizostom (lib. 1. de orat. dom.): »Scenim, da je vsim znano, da je brez molitve kratko malo nemogoče v čednosti živeti in z njo (s čednostjo) tek življenja dokončati. Da bo kdo čednostno živil, mora neprenehama pristopati (k Bogu) in kleče prositi njega, ki vse čednosti radodarno podeljuje.«

Ker ima molitev tako lep in hvaljen vspeh, naj se grešnikom vselej tudi kakšna molitev naloži za pokoro.

Da bo molitev (kot pokora) dosegla svoj namen, naj spovednik natanko določi, ktero molitev, kako, in kdaj naj jo spovedenec opravi. Pri tem naj ima ozir na stvari, o kterih je bil govor v §. 63 in sled.

Oziroma dušnega stanu spovedenčevega naj spovednik vkaže spovedencu, da posebno pazljivo izgovarja ali tudi ponavlja tisti oddelek molitve, ki pokazuje gnjusobo njegovega greha, ali pa ga ima odvračevati od njega. N. pr. kdor ima grdo navado kletve in preklinjanja, naj v »Očenašu« prvo prošnjo: »Bodi posvečeno tvoje ime« najpazljivejše izgovorja, naj jo tudi ponovi, naj pomisli, zakaj da mora to storiti za pokoro, — zato, ker je s kletvami in preklinjevanjem onečastil božje ime. Kteri so vdani posvetnosti in lakomnosti, naj na isti način molijo in razmišljujejo drugo prošnjo: »Pridi k nam kraljestvo tvoje«; toraj ne gospostvo čez en kos jemlje, čez denarje, čez posvetni imetek, ampak božje kraljestvo, ki je na tem svetu milost in prijateljstvo božje, kot zastava večnega kraljevanja v nebesih. Lakomnik naj tudi premišljuje četrto prošnjo: »Kruh naš....«; toraj ne čezmerne obilnosti, ne izbranih reči, ne za mnoga leta, — ampak kar nam je potreba za ohranenje življenja. Ki so v nadlogah in težavah naj se potrpežljivosti in izročenja v voljo božjo uče v tretji prošnji: »Zgodi se....« pri kteri naj se domislijo Jezusove molitve na Oljski gori: »Ne moja, ampak Tvoja volja naj se zgodi!« ali tudi Marijnega odgovora na angeljsko pozdravljenje: »Glej dekla sem Gospodova, zgodi se meni po tvoji besedi!« Tretja prošnja je tudi močen pomoček

*

zoper skušnjave; — ne volja pokvarene natore, ne grešno poželjenje, ne navdihovanje peklenskega duha, ne volja hudobnega zapeljivca, ampak Tvoja volja naj se zgodi! V skušnjavah naj se pobožno izgovarja tudi šesto in sedmo prošnjo: »Ne vpelji nas v skušnjavo« — daj mi moč premagati to skušnjavo. —: »Odreši nas od hudega« — posebno od tega greha, na kterega me vabi skušnjava. Zadnji del tretje prošnje posebno napeljuje na napredek v popolnosti; namreč daj mi tako voljo, da bom spolnoval Tvojo voljo, vselej, tako natanko, tako rad, tako iz ljubezni do Tebe, kakor jo spolnujejo angelji in svetniki v nenebesih. Kdor živi v sovraštvu, in se mu pretežko zdi resnično odpustiti svojemu bližnjemu, in se z njim povse pomiriti, naj premišljuje peto prošnjo: »Odpusti nam....« Ako primeri razžalenje, storjeno mu od bližnjega, z dolgovi, ktere ima zavoljo svojih grehov pred Bogom, lahko spozna da je v razmerju, kakor eden proti legijon. A vendar Bog mu po svoji dobrotljivosti rad odpusti neizmerni dolg, ako ga z vsim srcem prosi za odpuščenje, in ako tudi on (grešnik) ima ljubezen do bližnjega, ljubezen resnično, splošno, ktera ne izključuje nobenega, ktera se ne srdi, ampak odpušča. Zato nas je Jezus učil moliti: »Odpusti nam....kakor mi odpuščamo svojim razžalnikom«, — ker kdor reče, da ljubi Boga, a ne ljubi svojega brata, je lažnjivec«. Naj trdosrčnež dobro premisli, da s peto prošnjo v Očenašu sam čez sebe izreka obsodbo, ako bližnjemu ne odpusti popolnama, ali mu odpusti nerad, ali ne odkritosrčno. Nekteri spovedenec se izgovarja: — sem mu odpustil iz srca, mu ne želim slabo, z njim pa ne govorim in ga ne morem viditi. Taki naj pomisli peto prošnjo; kaj bo, ako mu bo Bog rekel na sodnji dan: Ne želim ti slabo, a s teboj nečem imeti nič opraviti, nečem te viditi, poberi se mi spred oči!! — kamo? — v večno gorje!

§. 71.

Nadaljevanje.

Druge molitve, ktere kristjani navadno molimo so: obudenje vere, upanja, ljubezni, krstne obljube, kesanja.

Obudenje vere se dá za pokoro njemu, ki je imel dvome o kteri verski resnici, — kdor je grešil s prazno vero, n. pr. z vražami, vedežvanjem, Mesmerizmom, Spiritizmom, — kdor je še le od nedavno pristopil h katoliški veri. V nekterih krajih je (navadno) kakšna zakotna baba, ki umé (pravi, da ume) pripraviti razne čarobije in uroke, posebno pijače nakloneče ljubezen kterega zaželjenega, tudi razodeti skrivne reči, dá celo za mrtve povedati, so li v vicah, v peklu ali v nebesih. Kdor veruje takim babam, od njih kupuje njihove sleparije, se pusti od njih vedežvati, kdor njihovo vednost hvali pri ljudeh, kdor prenaša znamnja in odgovore med vedežvalko in naročniki itd.

greši proti veri; naj za pokoro večkrat obudi djanje vere, povdarjaje posebno zadnje besede: verujem vse, kar uči rim. katoliška cerkev itd. in dostavi: pa nič drugega.

Obudenje upanja se dá za pokoro posebno nezaupljivim in boječim. Nekteri v svojih zemeljskih nadlogah pozabijo na Njega, od kterega vsaki dober dar pride; pomoči iščejo od sveta, pa je ne dobé; zato tarnajo in obupujejo; duša jim postane tako zbegana, da na večno življenje niti ne mislijo; vsiljujejo se jim nevošljivost do bližnjega, ki je v srečnejših razmerah, želje po njegovem imetku, skušnjava na krivico, — ali nasprotno čmernost, skušnjava do samovboja. Žalostno nam potrjujejo to resnico dogodki v večih mestih kjer so se ljudje naj več od Boga oddaljili. Takim je treba oživiti vero v Boga, upanje v njegovo dobrotljivost, zato naj jim bo za pokoro obudenje upanja in premišlevanje božje vsemogočnosti, vsevednosti in dobrotljivosti. Drugi, ki so zabredli v kteri posebno velik greh, ali pa so že grešne hudobije navajeni, boje se božje pravice, obupujejo deloma nad odpuščenjem greha, deloma nad svojim poboljšanjem: Taki naj premišljujejo božje vsmilenje, kakor se nam kaže v životopisih takih svetnikov, ki so v svojem življenju tudi veliko zagrešili (David, sv. Peter, Marg. Kortonska in drugi), in kakor nam ga je sam Jezus Kristus naslikal v podobi dobrega pastirja in v povesti o zgubljenem sinu. Posebno naj tudi večkrat obude djanje upanja.

Obudenje ljubezni je primerna pokora za tiste, ki so bili nemarni, leni za čast božjo, ali celo žalostni zavoljo božjih popolnosti; kteri so se na kterikoli način vdeležili zasramovanja božjih služabnikov in preganjanja cerkve; kteri so pregrešili proti ljubezni do bližnjega z nevošljivostjo, sovraštvom, itd. Opazi se: Kdor je z grehom proti ljubezni do bližnjega mu tudi krivico storil ali na duši (s pohujšanjem), ali na dobrem imenu, ali na zdravju, na imetku, mora popraviti storjeno škodo, a med tim tudi večkrat obuditi djanje ljubezni, posebno zadnje besede: «Zavoljo tebe ljubim tudi prijatelje in sovražnike kakor samega sebe».

Krstno obljubo naj vsaki kristjan večkrat ponovi, posebno pa naj se spovedencu priporoči, da jo ponovi precej po spovedi, ker je spoved v svojem bivstvu (premenenje grešnika v prijatelja božjega) povse podobna sv. Krstu. Kdor je krstno obljubo velikokrat in v velikem prestopil, naj jo tudi za pokoro ponovi večkrat do prihodnje spovedi.

Obudenje kesanja se dá za pokoro posebno takim, ki so bili v grešni navadi. In sicer naj ga obudé toliko bolj pogosto, kolikor močnejša jim je slaba navada; toraj po okoljšinah vsako nedeljo, ali pa vsaki dan zvečer do prihodnje spovedi (ktera mora pri grešnikih iz navade kmalo biti, kar bo omenjeno drugod). Večkratno obudenje kesanja je potrebno tudi takim, kterim se je odveza morala odložiti za nekaj časa. Pri obudenju kesanja (za pokoro) naj se domisli posebno tistega greha, kterega se mu je treba največ odvaditi, ali s kterim je največ Boga razžalil;

tako naj se tudi v drugem delu kesanja v besedah trdnega sklepa domisli, ali izrečno izgovori greh, kterega se bo posebno varoval. Toraj naj kesanje, ktero je naloženo za pokoro kterega posebnega greha, moli takole: O moj Bog, kesam se iz vsega srca vsih mojih grehov, majhnih in velikih, znanih in neznanih, posebno pa tega in tega greha, ker sem z njim itd.... Trdno sklenem s tvojo pomočjo se varovati greha in grešne priložnosti, posebno tudi tega greha in te priložnosti (v posebnem slučaju bo dobro priložnost izrečno omeniti) itd.... Spovedencu, kteremu bi živ spomin na storjen greh mogel biti škodljiv, se ne da za pokoro obudenje kesanja na zdaj omenjeni način; n. pr. Spovedencu, ki je grešil proti čistosti bi spomin na greh in priložnost greha kaj lahko razvnel domišljijo, a srca ne bi razžalostil; — ki so sumljive in prebojazljive vesti, ali ki so sploh bolj na žalost nagneni, tudi večkratni spomin na veliko razžalenje božje vest preveč bega in straši, jih ovira pri napredku poboljšanja; (tim je primernejša pokora obudenje upanja).

§. 72.

Češčenje Matere božje in Svetnikov.

Mater božjo sv. kat. cerkev imenuje našo srednico in besednico pred Bogom, pribežališče grešnikov, tolažilo žalostnih, pomoč kristjanov. Zato želi sv. cerkev, naj jo časté vsi — pobožni in grešniki, da se zmiraj spolnujejo Njene preroške besede: «Od zdaj me bodo blagoslivljali vsi narodi.» Njeno čednostno življenje je najlepši zgled vsakemu kristjanu; grešnikom posebej pa je čisto ogledalo, v kterem morejo spoznavati svoje pomanjkljivosti in je zato močen nagib na čednostno življenje. Marija pa ne sveti samo z zgledom, ampak je tudi božja in naša mati. Kot božja mati gotovo najvročejše želi, da bi kri Njenega Sina ne tekla brez koristi; kot naša mati želi, da bi nas, svoje otroke, vse pri sebi zedinila in osrečila v nebesih. Ker pa to oboje želi, gotovo pred Bogom z mogočno svojo priprošnjo posreduje za naš blagor; prosi in izprosi nam milosti potrebnih nam za spreobrnenje od greha in za napredek v svetem življenju. Pomaga nam tim več, čim več se ji priporočujemo in čim več jo častimo; — zato častimo jo vsi svojo mogočno kraljico! priporočujmo se ji vsi naši ljubeznivi materi! «Po nji je Bog prišel na zemljo, in po nji ljudje moremo priti k Bogu» lepo uči sv. Auguštin.

Zato naj spovednik svojim spovedencem posebno priporočuje, oziroma za pokoro dá češčenje Matere božje. Neštevilne zgodbe nam pričajo, da so se po priporečenju M. b. čudežno spreobrnili naj bolj trdovratni grešniki, tudi taki, ki se svojih ukoreninjenih razvad znebiti več upali niso. Zopet drugi so le s kako molitvico ali zdihljejem do Matere božje premagali skušnjavo, v kteri so že omagovali. Zopet drugi so nad lepim kršanskim življenjem še le pravo veselje dobili in sladkost očutili, ko so se zaupljivo podali v varstvo presv. D. M.

Češčenje je koristno vsakemu kristjanu, naj bo v kteremkoli dušnem stanu in v kterikoli okoljšini. Cerkveni očetje češčenje Matere božje priporočujejo z divnimi besedami, posebno sv. Auguštin, Ildefons, Laurencij Justinjan, Bonaventura, Anselm, Bernard itd. Na mesto toliko drugih poslušajmo samo sv. Bernarda (Hom. 2. super: Missus est): «Kdor koli si ki čutiš, da na tem svetu med valovi in viharjem več omahuješ, kakor po suhem krepko hodiš, in tudi želiš, da te valovi ne zagrnejo, ne obrni svojega pogleda od svetle te zvezde. Ako vstanejo skušnjave, kakor silni vetrovi, ako zadeneš na žalosti, kakor na pečine, poglej na Zvezdo, zakliči Marijo! Ako se v tebi enako valovom preganja ošabnost, častilakomnost, opravljanje, nevošljivost, poglej na Zvezdo, zakliči Marijo! Ako jeza ali lakomnost ali mesno poželjenje vznemirjuje tvojo dušo, poglej na Marijo! Ako te plaši velikost hudobij, bega slaba vest, straši groza pred sodbo, ako te žalost spodjeda in sili v prepad obupanja, misli na Marijo! V nevarnostih, v težavah, v dvomih misli na Marijo! kliči Marijo!»

Češčenje Marijno je tako raznovrstno, da ni mogoče našteti vsih vrst. Temu ni čuda, ker vsako srce najde svoj način, s kterim izrazi otročje občutke do ljubljene matere. Poglejmo na naj poglavitniše molitve in slovesnosti, potrjene in priporočene od sv. cerkve.

Med vsemi gotovo najlepše češčenje Marijno je češčenje, s kterim jo je počastil poslanec božji, angelj Gabriel: Češčena si Marija . . .» Ta molitev je znana vsakemu kristjanu, toraj pripravna za pokoro tudi manj naučenim; je dosti kratka, da jo morejo moliti tudi taki, ki so z opravili preobloženi. Že prve besede: «Češčena si Marija . . .» spominjajo vzacega na čast, s ktero angelji v nebesih slavé svojo kraljico, na čast, ki je nedopovedljiva in večna, — toraj ravno nasprotna posvetni slavi in visokosti, ki se rada sprevrne v nasprotno zaničevanje in preziranje: Lep opomin so vsim častilakomnim, tudi takim ki svojo slavo iščejo v lepoti obličja in obleke, ker učé, da ni tisti lep, ki ima lepo obleko in gladko lice, ampak kdor je milosti poln, čegar srce ni okuženo z grehom, ampak je ozaljšano s čednostmi in z božjo prijaznostjo (z milostjo posvečujočo). Te besede so tudi primeren opomin pobožnim dušam, ki počenjajo pešati v dobrem, misleče, da so dosti pobožne in bogoljubne, — opomin, da naj pazijo, da bodo zmiraj bolj napredovale v dobrem, da bo Bog popolnama z njimi, in one z Bogom, ne pa razdeljene med Bogom in posvetnostjo. Prošnja: «Sveta Marija . . .» uči nas spoznanja, da smo grešniki, ničvredni in nezmožni, a posebno o smrtni uri potrebni pomoči; uči nas s tim ponižnosti, — tedaj primeren opomin ošabnežem, lahkomisličem in sploh takim, ki so se globoko zaríli v greh.

Angeljsko pozdravljenje nam v prvem delu kaže neskončno ljubezen nebeškega Očeta, ki je svet tako ljubil, da je za naše odrešenje dal celo Edinorojenega Sina svojega, — in poslal angelja Gabriela, da oznani Mariji spočetje Sina božjega. Ker ljubezen rodi zopet ljubezen, naj to premišljujejo posebno taki,

ki imajo do Boga in bližnjega malo ljubezni, a so polni samosvoje ljubezni. — Drugi del «Glej dekla sem Gospodova . . .» uči nas pokoršine do božjih naredeb, kakor je bila poslušna Marija, ki je s svojim vedenjem zmiraj kazala, da je dekla — pripravljena storiti, kar gospod ukaže. Premišljujejo naj to, ki radi mrmrajo proti božjim naredbam, ali so nezadovoljni s svojim stanom, z okoljšinami, v ktere jih je Bog postavil. — Tretji del: «In beseda je meso postala . . .» nas opominja na ljubezen Sina božjega, ki je zapustil nebeško veličanstvo in postal reven človek, in kot človek ljubeznivo živil med svojimi brati, tolažil žalostne, zdravil bolne, učil nevedne itd. Glej, grešnik, a tega ljubeznivega brata si razžaljil, si ga ranil, sramotno smrt si mu zadal na križu! Kaj ti ni žal zato? Kaj ga ne boš prosil odpuščenja!? — Pri tretjem delu angeljskega češčenja imamo lepo navado ali se prikloniti, ali se na prsa trkati. Obodvoje se more dati tudi za pokoro in sicer poklon posebno preklinjevalcem in bogokletnikom, da se pobožno domislijo tistega imena, pred kterim se ima prikloniti vsako koleno v nebesih, na zemlji in pod zemljo; — trkanje na prsa pa grešniku, ki je v grehu živil dolgo časa brez pokore.

Rožnivenec (kronica) je tudi prelepa molitev, ki s kratkimi besedami izrazuje poglavitne dogodke v življenju Jezusovem. Pri vsakemu dogodku se lahko najdejo misli proti kteremu grehu. Rožnivenec se za pokoro dà tistim, ki imajo čas ga moliti, ker je precej dolg, ako se ga moli pobožno. Tudi se mora spovedenca, kakor pri vsaki molitvi, opomniti, ktere besede naj izgovarja posebno pazljivo in na kaj naj pri njih misli. Za spovedence, ki ne znajo brati, je rožnivenec kaj primerna pokora; ki pa zna brati, mu je v enakih okoljšinah primerniša molitev križevega pota (iz knjige), ali ktero drugo pobožno branje, psalmi itd.

§. 73.

Nadaljevanje.

Češčenje angeljev in svetnikov je spokornikom tudi posebno koristno.

O angeljih varhih nas uči sv. vera, da so nam od Boga dani varhi v dušnih in telesnih nevarnostih. Kakor nas hudobni dubovi zapeljujejo na greh, tako in še veliko več angelj varh od nas odvrača skušnjave, in nam pomaga jih premagati, ker dela iz ljubezni do nas; a ljubezen je močnejša kot peklenski ogenj. Zato tudi Jezus uči, da je med angelji v nesebih neizmerno veliko veselje, kadar se grešnik iz greha povrne na čednostno stezo. Ako se domišljujemo, da je angelj varh pri nas, nas gleda, se veseli naših dobrih del, ktere nosi pred lice božje, se žalostí in od nas beži, ako grešimo, se nam bo gotovo pristudil greh, priljubila čednost, v skušnjavah bojevali se bomo pogumnejše, znajoči, da se ne bojujemo osamljeni, ampak angelj božji skupno

z nami. Sv. Tom. Akv. uči, naj spovedniki spovedencem priporočajo češčenje angeljev varhov in priporočenje njihovemu varstvu (Serm, 12 in Ps. 90): »Kadar nastane velika skušnjava, žuga neznanska žalost, kliči na pomoč svojega varha, svojega vodja in pomočnika.«

Ker je človek sploh tak, da ložej sledi zgled, kakor suhoparen teoretičen nauk, je češčenje svetnikov posebno primeren pomoček, ki grešnika vzdignje iz grešne mlakuže in vtrjuje v čednostnem življenju. Premnogi svetniki nam kažejo s svojim življenjem, da so postali svetniki največ zato, ker so častili svetnike, opazovali njihovo življenje in priporočevali se njihovi priprošnji mislili so si, kar je izdihnil sv. Auguštin: »Ako so ti mogli (čednostno živeti), zakaj bi jaz ne mogel.«

Svetnike častimo s tem, da si prizadevamo posnemati njihove čednosti in se jim v pobožni molitvi priporočujemo. Da nam bo češčenje koristniše, moramo si izbrati kterega posebnega svetnika, kterega življenje je bilo v svetskih razmerah podobno našemu, ali kterega čednosti so ravno nasprotne našim grehom, in razmišljujemo njegova djanja. Zato naj spovedenik razmerno dušnemu stanu spovedenčevem mu odloči kterega posebnega svetnika. Kteri znajo brati, jim bo to prav lahko, ker je Slovencem Mohorjeva družba prav lepo vstregla z »Življenjem svetnikov;« — če spovedenec sam ni bil vpisan, si knjigo lahko izposodi, vsaj je menda ni vasi na Slovenskem, kjer omenjena slavna družba ne bo imela člana. Ako spovedenec ne zna brati, se mu odloči češčenje takega svetnika, kterega življenje mu je znano vsaj v glavnih obrisih. Spovednik naj takemu spovedencu s kratkimi besedami opiše glavno čednost omenjenega svetnika, zavoljo ktere ga častimo, in ktere je spovedencu največ potreba. To naj razmišljuje in se svetniku priporočuje v varstvo in priprošnjo.

§. 74.

Pobožne vaje.

Pobožne vaje (v širšem pomenu) so, izven molitve, še posebno poslušanje sv. maše in besede božje, pričujočnost pri blagoslovu, duhovne vaje (v ožjem pomenu), branje pobožnih spisov, premišljevanje božjih resnic in djanj, križev pot, spraševanje vesti, prejemanje sv. zakramentov sv. pokore in sv. obhajila, duhovno obhajilo, zvrševanje nravnih čednosti, itd.

A. Obiskovanje službe božje.

Otroci božji smo; prebivati v hiši svojega Očeta bi moralo biti naše največje veselje. Ker pa nas svetna opravila toliko zamujajo, moramo se vsaj v posebnih časih otresti posvetnih skrbi in priti pred Boga. To je zapoved cerkvena. Dobri otroci prihajajo k svojemu Očetu večkrat, kakor jim je zapovedano; — na to jih sili srce, ktero ne miruje, dokler ne prebiva v Bogu. Tako tudi neposlušne otroke, ki so, pozabivši svojega Očeta, odšli ne samo po posvetnih opravilih, ampak enako zgubljenemu sinu v

ptujo deželo greha, po resnični vrnitvi na svoj dom sili skesano srce, da bolj pogosto pridejo častiti Njega, kterega so žalili; — poslušati Njega, za kterega glas niso marali; — prositi milosti in dobrote od Njega, ki po svoji vsemogočnosti edini vse more dati, in po svoji neizmerni dobrotljivosti tudi vse dobro hoče dati.

Obiskovanje hiše božje je naravno zadostenje za spovedenca, ki je bil v posvetnost tako zarit, da je samo v nji iskal svojo srečo in zadovoljnost in pozabil na Boga in službo božjo.

Nedelja in prazniki so dnevi božji. Kdor jih sebično porabi za svoje koristolovje, za nedopustljivo razveseljevanje, v lenobi itd. Bogu vzame, kar si je Bog sam pridržal, — naj toraj zraven druge primerne pokore Bogu povračuje čas s tim, da še večkrat pride v cerkev, kakor je kršanska dolžnost. Pride naj v cerkev posebno k sv. maši, k pridigi, h kršanskemu nauku, k blagoslovu, k skupni molitvi rožnega venca, križevega pota itd. Sv. maša je središče božje službe in našega zveličanja; — je poleg sv. zakramentov, poglavitni vir, po kterem nam Bog daje svoje milosti, med kterimi je odpuščenje grehov ena največih. Sv. Jan. (I. 2. 1. 2.) pravi: «Moji otročiči ne grešite.... ako je pa kdo grešil, imamo besednika pri Očetu za nas J. Ksa. Pravičnega, in on je sprava za naše grehe, ne samo za naše, ampak tudi za (grehe) vsega sveta». — Spokornik, glej, ravno pri sv. maši se Jezus daruje tudi za tvoje grehe, pristopi tudi ti k njemu; — obudi srčno kesanje, da si ga razžalil z grehi; — obljubi mu resnično poboljšanje; — veruj, kri nedolžnega Jagnjeta oprala bo madeže tvojih grehov, in gasila ogenj prihodnjih skušnjav!

Pri pridigi in krščanskem nauku oznanujejo se nauki večne Resnice, ki sama pravi: «Blažen, ki njegove besede posluša in jih obdržuje». Pri pridigi in kršanskem nauku govori dobri Pastir, ki skupaj kliče raztresene ovčice: «Pridite k meni, ki ste obteženi, jaz vas bom okrepčal». — Toraj pridi spokornik, poslušaj besede večnega življenja, da boš bolj in bolj spoznaval pot po kteri imaš hoditi, sovražnike, kterih se moraš braniti, pomočke, s kterimi se moraš okrepčavati, da srečno prideš na večni dom nebeški!

Pri blagoslovu sam vsemogočni kralj nebeški sedi na svojem prestolju, svojim pod-danim razdeljuje milosti, dobrote siplje med nje, ki se mu zaupljivo približajo. Spokornik, kaj ne čutiš teže svojih grehov, kaj ne spoznaš dolga, ki bi te vgonobil, ako bi ti ga ne pomagal plačevati tvoj Odrešenik? — Glej, kliče te, da ti bo še več polajšal breme, pridi toraj k Njemu!

Ako posvetne okoljšine spovedenčeve ne dopuščajo, da bi mogel mnogo hoditi v cerkev, a ga posvetnost še celo v spolnovanju cerkvene zapovedi o posvečevanju praznikov ovira, naj se mu za pokoro da vestno spolnovanje te zapovedi, kakor je že omenjeno v §. 60 proti koncu. Ako je spovedenec v takih okoljšinah, da lahko pogosto prihaja v cerkev, se mu more dati tudi pokora, da pride k sveti maši tudi o delavnikih in k drugim očitnim pobožnostim, ktere so v raznih krajih v navadi.

Posebno Bogu dopadljivo dobro djanje je počeščenje Jezusa v presv. altarskem zakramentu, ktero (počeščenje) Magdalena Pac. takole priporočuje: «Prijatelj dostikrat obiskuje svojega prijatelja, in ne zanemari nobene priložnosti, v kteri vtegne se z njim razgovarjati. Tako tudi ti večkrat obiskuj svojega Gospoda v najsvetejšem Zakramentu, kadarkoli ti dopuščajo tvoja opravila. V znožju pred altarjem se prav dobro opravlja notranja molitev. Pri vsakem obiskovanju daruj večnemu Očetu drago kri njegovega edinorojenega Sina, in kmalo boš čutil, da so ta obiskovanja prav pripravna množiti ljubezen v tvojem srcu». Komu je več potreba, da se mu množi ljubezen v srcu, kot ravno spokorniku, ki je morebiti dolgo časa životaril brez ljubezni božje v sebi!? Toraj je obiskovanje presv. Reš. Telesa kaj primerno za vsakega spovedenca. Za to ni treba določene ure; — cerkve so po celi dan odperte; — kdor nima časa zjutraj, imel ga bo morebiti popoldne, kdor ga nima danes, imel ga bo morebiti jutri. Obiskovanje presv. Reš. Telesa je potrebna pokora posebno za tiste, ki so se pregrešili proti presv. Altarkemu Zakramentu, n. pr. z nevrednim ali malovrednim obhajilom, z nespodobnim ponašanjem pred sv. Rešnim Telesom, s preklinjanjem (sakramentiranje — oštija itd.), z nespoštljivimi besedami o presv. Reš. Telesu.

§. 75.

Nadaljevanje.

B. Duhovne vaje (v ožjem pomenu) imenujemo skupnost pobožnih djanj, ktera posebno zato opravljamo, da dušo očistimo od grešnih madežev in prahu, in jo okrepčamo na potu čednosti in popolnosti. Navadno se podamo v tiho samoto; zapustivši svetski truš in znebivši se za nekaj časa vsih posvetnih skrbi in opravil, pazljivo premišljujemo večne resnice, pregledujemo svoj dušni stan, očiščujemo madeže ali s skesano spovedjo ali pa vsaj s popolnim kesanjem, odločimo natančni red prihodnjega življenja in delamo trdne sklepe, da se bomo odločenega reda tudi držali; z neprestano molitvijo prosimo Boga za razsvetlenje in za njegovo pomoč. Ako se jih več skupaj zbere, ima vodnik govore, s kterimi poslušalce napeljuje na premišljevanje naj imenitniših resnic božjih. Kadar posamezen dela duhovne vaje, si lahko pomaga z branjem primerne ascetične knjige. Iz tega opisa se že vidi, kako imenitne so duhovne vaje za vsakega kristjana in ne samo za duhovnike; ker so od ene strani jako vplivno sredstvo spreobrnenja od greha, öd druge strani pa mogočen pomoček za ohranenje in poživljenje čednostnega življenja. Posamezni morejo duhovne vaje opravljati taki, ki so v verskih rečeh dosti naučeni; nevedni in plitvoznanci si sami ne bodo znali pomagati, treba jim je vodje. Zato v tem oziru zaslužijo

posebno hvalo O. O. Jezuiti in drugi redovniki, ki po deželi vodijo tako imenovane misijone, ki so za prosto ljudstvo prave duhovne vaje.

Duhovne vaje se morajo priporočiti posebno takim, ki so zapustili dolgoletno posvetno, v dušnih rečeh neskrbno življenje, — takim, ki počnejo novi oddelek življenja, stopivši v novi stan. Za pokoro se more vkazati posebno duhovniku, ki je več časa živil nasprotno svetosti svojega stanu; priporoči se pa vsakemu duhovniku, da posnema uzore duhovniškega stanu, n. pr. sv. Martina Tur. sv. Augustina, sv. Karla Boromeja, sv. Frančiška Sal. in druge, ki so vsak v določenih časih zapustili posvetna opravila in na samem sami ali v družbi z drugimi pobožnimi duhovniki opravljali duhovne vaje.

§. 76.

Nadaljevanje.

C. Premišljevanje večnih resnih. «Blagor človeku, ki ljubi postavo Gospodovo, in noč in dan premišljuje njegovo postavo». (ps. I. 2.) «Blagor možu, kteri premišljuje svojo pravico in v svojem srcu misli na vsevednega» (Sir. 14. 2.) Na te in enake načine priporočuje sv. pismo premišljevanje božjih resnic. Tudi sv. očetje sploh pri vsaki priložnosti nagovarjajo k premišljevanju, ker «ni mogoče, da bi delal slaba djanja, ki ima dobre misli» (Aug. in Ps. CXLVIII). Po premišljevanju se nam pomnoži spoznanje božjih resnic, oživi se vera, vtrdi upanje, in vžgé ljubezen, da se po vsem pravu sme reči, da je premišljevanje pomoček, brez kterega se resnične in stanovitne pobožnosti ne more doseči. Premišljevanje ni potrebno samo osebam, Bogu na posebni način posvečenim, kakor so samostanski ljudje in duhovniki; ampak vsim kristjanom je koristno in potrebno, kakor uči rimski katekizem, ki spovedniku priporočuje: «Naj spovedenca napeljuje, da bo vsaki dan kaj premišljeval o skrivnosti trplenja našega Gospoda; s tim premišljevanjem bo dosegel, da bo vsaki dan bolj varen pred hudičevimi skušnjavami. Da namreč tako hitro z dušo in močni omagamo proti sovražniku, ki nas le v malem skuša, ni drugega uzroka, kakor, ker si ne prizadevamo, da bi si iz premišljevanja nebeških reči navzeli ognja božje ljubezni, ki bi naš duh okrepčeval in povzdigoval».

Tvarina premišljevanja so resnice božje, ki v nami prebujajo strah pred božjo pravico in upanje na božje vsmiljenje, in vžigajo ljubezen do večne dobrote; n. pr. premišljevanje poslednjih reči, strašnih kazni v peklu, neizmernega božjega vsmiljenja, trplenja in smrti n. G. J. Kristusa, božjega veličanstva, dobrotljivosti, modrosti in drugih lastnosti. Najprimernejše je premišljevanje trplenja in smrti Jezusove; primerno tudi takim, ki ne znajo brati, ker imajo gotovo v vsaki župni cerkvi križev

pot, ki na podobi kaže, kaj je Sin božji pretrpel za nas. Zato to premišljevanje posebno priporočuje rimski katekizem in tudi cerkveni očetje. Sv. Franc. Sales. pravi: «Ako večkrat premišljuješ življenje in trplenje Jezusovo, polna ti ga bo vsa tvoja duša, priučil se boš delovanju na njegov način, in vravnal boš svoja djanja po izgledu in nauku njegovem. On je luč sveta, toraj v njem, po njem in zavoljo njega se moramo tudi mi razbistriti in razsvetliti. On je zaželjeno drevo, v čegar senci se moramo odpočiti in okrepčati: je živi studenec Jakobov, v kterem moramo spirati naše madeže in pomanjkljivosti. Otroci nauče se matrnega jezika s tim, da večkrat slišijo govoritl (svoje matere) in za njimi jecljajo. Tako se tudi mi, s premišljevanjem pri zveličarju našem večkrat bivajoči in opazujoči njegove besede, djanja in občutke, naučimo govoriti, delati, hoteti, kakor On...»

Način premišljevanja nas sv. Franc. Sal. v svoji Filoteji uči tako le: Najprej si moramo svoj duh pripraviti za premišljevanje s tim, *a*) da si Boga živo pred oči domišljujemo. To se zgodi, ako pomislimo na božjo povsodpričujočnost, ki je na vsakem mestu, in vsaki kraj napolnuje, toraj je tudi tukaj pred nami, okoli nas, v nas, «ker v njem živimo, v njem bivamo, v njem se premikamo»; — ali pa, ako si mislimo Sina božjega, našega Odrešenika in Gospoda, ki kot Bog in človek iz nebes gleda na nas zemljane in tudi zdaj na nas, ko hočemo premišljevati njegove resnice, čeravno ga mi nevidimo, kakor ga je vidil sv. Štefan pred smrtjo; — ali pa, da si mislimo Jezusa pred nami stoječega, kakor je bival v človeški podobi na zemlji; ali pa, da ga molimo pričujočega v presv. Rešnjem Telesu. Domišljuje naj se le eden tih ali enakih načinov, ne več na enkrat, in to kratko in živo. *b*) Domislivši se Boga pred seboj prosimo ga v ponižni molitvi za njegovo božjo pomoč «ker nismo zmožni, misliti kaj iz sebe, ampak zmožnost naša je iz Boga» (II. kor. 3. 5). Molimo, kakor nas opominja kraljevi prerok (Ps. 118. 18 in 34): «Odgrni mi oči, da vidim čuda v tvoji postavi — Daj mi pamet, in preiskoval bom tvojo postavo, ter jo spolnoval iz vsega srca». Koristno je tudi, da na pomoč zakličemo bl. Dev. Marijo, angelja varha in druge svetnike, ktere kdo navadno pred drugimi časti. *c*) V tvarino premišljevanja, ktero smo poprej brali, ali slišali v nagovoru, se zamislimo z živo domišlijo, tako, kakor da bi se djanje, ktero premišljujemo godilo zares pred našimi očmi. N. prim. Ako hočemo premišljevati trplenje Jezusovo na križu, podajmo se v duhu na goro Kalvarijo, in pred dušnim očesom pustimo slediti po vrsti vse, kar se je tamo govorilo in kar zgodilo, kakor nam pripovedujejo Evangelisti. Za proste ljudi je križev pot in druge podobe v cerkvi močen pripomoček njihovi nenavajeni domišljiji. *d*) Gledajoči v duhu skrivnost, ktero hočemo premišljevati, razmišljujmo jo z umom na vse strani in po vsih okolšinah, ne zato, da bi mrzlo nasitevali svojo radovednost, temveč, da se nam prebudé pobožni občutki, posebno žalost čez grehe, strah pred pravično sodbo božjo, upanje v božje vsmilenje, poželenje nebeškega veselja, ljubezni do Boga in

bližnjega itd. Ti pobožni občutki morajo postati tako živi in močni, da vplivajo na voljo, jo ganejo, da stori trden sklep zanaprej se varovati greha, vaditi se v čednostih in se posluževati potrebnih pomočkov za oboje. Za zaključek premišlevanja sledi djanje zahvalnosti za milosti, prejete v premišlevanju, darovanje pobožnih občutkov in sklepov, in ponižna prošnja, da nam Bog še zanaprej daje in pomnožuje svojo pomoč, s ktero bomo storjene sklepe mogli vestno spolnovati.

Da bo premišlevanje vspešnišo, naj se izvoli za to primeren čas, najboljše zjutraj, ko duh še ni obtežen s svetskimi skrbmi; kraj premišljevanja naj bo tih in samoten; pobožni občutki in sklepi naj ne bodo preveč splošni, ampak primerni posebnim okoljšinam; sklepi so najboljši taki, ki se morejo spolniti še tisti dan; n. pr. pri trplenju Jezusovem premišljuješ njegovo krotkost in ljubezen do sovražnikov, priljubi se ti ta ljubezen, zamrazi tvoja dosedanja netrpljivost do nasprotnikov, vshaja ti sklep, da boš zanaprej tudi ti krotek in ljubezniv do svojih sovražnikov in nasprotnikov, — misli si precej nasprotnika, do kterega ti je bilo srce malo poprej še čmerno in zagrizeno, odloči: tudi njemu bom dober, in prvič, ko se snidem z njim, pozdravil ga bom prijazno, občeval bom z njim ljubeznivo, če se ponudi priložnost, rad mu bom storil ljubav, itd.

Po premišljevanju ne vrzimo se hitro v posvetna opravila, ampak prizadevajmo se, da bodo občutki in sklepi več časa ostali v duši in se globokejše vkoreninili, da ne bodemo podobni človeku «kteri ogledne obraz svojega rojstva v ogledalu; ogleda se namreč in gre, in hitro pozabi, kakšen je bil» (Jak. I. 23. 24).

Podobno temu premišljevanju, le bolj kratko, je večkratni spomin božjih resnic; n. pr. božje vsevednosti, pravičnosti itd. To se more dati za pokoro tudi takim, kteri nimajo časa ali dušnih zmožnosti, da bi tako premišljevali, kakor je zgor povedano; n. pr. spovedencu, ki se je spovedal skrivnih grehov, ali grešnih misli in poželenj, se ukaže, naj skoz teden ali do prihodnje spovedi vsaki dan zjutraj pomisli, da ga Bog zmiraj vidi, da vidi tudi njegove misli in želje; — spovedencu, ki se je oskrunjeval po noči v postelji, se priporoči, naj se vsaki večer, kadar se v posteljo vleže, domisli smrtne postelje, ki ga gotovo čaka, in si zraven misli, kako si bo želel tistikrat, da je delal v svojem življenju.

§. 77.

Nadaljevanje.

D. Spraševanje vesti. Kdor ne pozna sam sebe, ne more popravljati svojih pogreškov, in se ne varovati priložnosti in skušnjav v greh; spoznal pa se bo, kdor pogosto sprašuje svojo vest. Zato je spraševanje svoje vesti, ali premišljevanje svojega dušnega stanu (ali čez en dan ali čez kteri določen čas) neob-

hodno potrebno vsakemu, kdor hoče greh zapustiti, se ga varovati in napredovati v čednosti. Sv. Auguštin človeka primerja barki na morju, ki ima na dnu razpoklino, skoz ktero zmiraj leze voda, ki bi barko zatopila, ako bi jo sproti ne izmetavali. Tako je tudi človek toliko oslabljen po grehu, da strup greha zmiraj v njega tišči, in bi ga zadušil, ako bi si ne prizadeval zmiraj odpravljati ta strup, mu mašiti uhode; a da spozna strup in razpokline, skoz ktere se mu vriva v dušo, mora dušo pogosto pregledati, to je vest spraševati. Sv. Brnard (in Caus. Serm 52): «Verujte mi, kar je bilo odrezano, zopet požene, kar je bilo odgnano, se zopet povrne, kar je bilo vgašeno, se zopet vžge. Malo je zato, enkrat odrezati; večkrat je treba, da, ako mogoče zmiraj odrezavati». Zato pa je treba pogosto pregledati dušo, da se vidi, koliko je pognalo, da se hitro odreže, — koliko se vžgalo, da se hitro pogasi.

Priporočevati se mora vsakemu kristjanu, da svojo vest spraŠuje vsaki dan, posebno vsaki večer, «kakor posvetni trgovec vsaki dan preračuni zgubo in dobiček; tako tudi ti vsaki dan zjutraj in zvečer preglej, na čem si s svojo kupčijo (dušno). Ako opaziš, da si na škodi, skrbi, da boš s prihodnjimi dobički popravil škodo». Ephraem (de vita relig.) Kteri imajo čez dan veliko dela in skrbi, se izgovarjajo, da nimajo časa vsaki dan vesti spraŠati. Če ga res nimajo v delavni dan, ga pa imajo gotovo v nedeljah in praznikih, če le hočejo; naj toraj te dni pregledajo svoj dušni račun.

Da bo spraševanje vesti vspešno za dušno korist, naj se takole ravna; *a*) Domisli se najprej vsega dobrega, vsake sreče, vsakega veselja, ki si ga skusil čez dan, da se hvaležno spomniš Njega, od kterega vsak dober dar pride. Domisli se tudi nezgod in žalosti, ktere si pretrpel čez dan, pa ne zato, da bi se na novo žalostil ali potoževal čez nje, ampak da v njih spoznaš kazen za grehe, storjene ta dan, ali že poprej. *b*) Premisli, kako si preživel pretečeni dan (oziroma teden), kje si bil, s kom si bil, kaj si delal, kaj govoril, kaj mislil; pomisli tudi, ako nisi opustil kakšno dobro delo, ktero si imel dolžnost ali pa priložnost storiti. *c*) Spoznavši pregreške in pomanjkljivosti, obudi čez nje srčno kesanje, prebudi trden sklep, da se jih boš drugi dan gotovo varoval. Trdeh sklep naj ne bo splošen, da se češ varovati greha in grešne priložnosti sploh, temveč določen na kteri poseben greh in na posebno grešno priložnost, za ktero odločiš, kako se boš obnašal, da v nji ne padeš, ako se ti bo zopet ponudila.

Za pokoro se vsakdanje spraševanje vesti le redko komu more naložiti, ker bi bilo mnogim pretežko. Naj se to le priporoča kot posebno zdaten pomoček resničnega poboljšanja; za pokoro se naloži, ako je potreba, spraševanje vesti vsaki teden, vsako nedeljo. Spovedencem, kteri imajo kteri greh že v navadi, bo dobro, da omenjenega spraševanja vesti ne raztegnejo čez vse grehe določenega časa, ampak samo oziroma navajenega greha, da ne bi pregledali najpotrebnišega, kadar bi gledali

naenkrat na preveč stvari. N. pr. kdor je navajen kleti, bližnje ogovarjati, kdor je v bližnji grešni nevarnosti, pa se je ne more ogibati, naj vsaki večer pomisli, kako se je čez dan ponašal ravno v ti zadevi, je li zopet padel? zakaj? v kteri priložnosti? morebiti je opustil pripomočke nasvetovane od spovednika? itd. Na ta način more se človek malo po malo odvaditi vsih svojih razvad, in se privaditi nasprotnih čednosti, da s časom postane čednosten kristjan. Kempis: «Ako bi vsako leto izkoreninili eno pregreho, kmalo bi postali popolni. Ali zdaj velikokrat nasprotno skusimo, da smo bili boljši in bolj vneti v začetku svojega spreobrnenja, kakor zdaj, ko se že več let v dobrem vadimo».

§. 78.

Nadaljevanje.

E. Branje pobožnih spisov — priporočuje vsak dušni vodnik. Pobožni spisi so kakor pridige s tem razločkom, da nam pisatelj govori hitro ali počasi, kakor sami, primerno svojim dušnim zmožnostim beremo hitro ali počasi. Toraj ima pazljivo branje mnogokrat še veči vspeh, kot poslušanje pridige; ker pri branju lahko postanemo in premišljujemo, kar smo brali, lahko vnovič preberemo, kar nismo pravo razumeli. V pobožnih spisih nahajamo najmočnejša orožja proti grehu in skušnjavam in najzdatnejše pomočke čednosti, pobožni spisi bistrijo nam um, dušo napolnujejo s pobožnimi čutji in jo vnemajo za čednostno življenje. O imenitnosti in koristi dobrih spisov pričajo nam životopisi mnogih in imenitnih svetnikov, ki so se ravno po branju pobožnih bukev prebudili iz nemarnega ali celo iz hudogrešnega življenja in postali vneti služabniki božji, prim. sv. Auguštin, ki se je po branju sv. pisma počel vračati k Bogu — sv. Ignacij ki je po branju pobožnih bukev (posebno življenja svetnikov) iz posvetnega vojaka postal zmagovalen vojskovodja Kristusove vojske.

Najimenitniša pobožna knjiga je vsakako sv. pismo, posebno novi testament. O sv. pismu pravi sv. Auguštin: V sv. pismu more človek viditi samega sebe, kakor v ogledalu, kakšen je in kamo gre. Neprenehano branje vse očisti, navda s strahom pred peklom in srce čitajočega vnema za večno veselje. Kdor hoče zmiraj z Bogom biti, mora pogosto moliti in brati: ker z Bogom govorimo, kadar molimo, in Bog z nami govori, kadar beremo. Trud branja je časten in mnogim koristi za poboljšanje duše; kakor se namreč telo hrani s telesno hrano, tako se notranji človek poživlja in hrani z božjimi izreki». Izven sv. pisma je še mnogo drugih pobožnih knjig prekoristnih za poduk. Nam Slovencem je Mohorjeva družba dala in še daje prelepih knjig, ki so vse pripravne bistriti um in blažiti srce; nektere so kakor nalaš kot vodje na čednostnem življenju; n. pr. življenje svetnikov, življenje J. Kristusa našega Zveličarja, nebeška krona,

Jezus devicam govori, Slovenski gofine, Šmarnice presv. Jezusovega srca, Filoteja in druge.

Da bo imelo branje pobožne knjige zaželjen vspeh, naj spovednik dobro presodi, kteremu spovedencu in kaj mu ukaže brati. N. pr. Sv. pismo samo na sebi neizobraženim (ne temeljito naučenim v verskih resnicah) ni dosti primerno, ker bi ga tu in tam ne razumeli pravo; za take je mnogo primernejše Slovenski gofine, ali ktere druge prej omenjene Mohorjeve bukve. Ako mogoče, naj spovedencu na tanko določi, kaj naj bere; naj ga tudi opomni, da naj ne bere iz zgol radovednosti, ampak zato, da se bo vnemal v pobožnosti; naj bere z zbranim duhom, počasi in pazljivo, ne prehitro in ne brez premišljevanja. Kar je prebral, naj si ponovi v duhu in tudi pomisli, kako se njegovo življenje vjema s-tim, kar je bral.

§. 79.

Nadaljevanje.

F. Pogosta spoved. Jezus Kristus je postavil sv. zakramente, da nam po njih podeljuje posebne — zakramentalne — milosti, in tudi še premnogo delujočih milosti božjih, pomagajočih nam na potu proti nebesom. Tudi sv. pokora in sv. obhajilo ne podeljujeta samo zakramentalnih milosti, ampak sta najkrepkejši pomoček, da dobimo stud pred grehom, moč pred skušnjavami in stanovitnost v dobrem. Zato je večkratno prejemanje teh sv. zakramentov kot pokora posebno zdravilna pokora.

Pogosta spoved nam pomaga, da z zmiraj večjo pazljivostjo čujemo nad seboj, in da madeže, s kterimi se morebiti ogrdimo, hitro odpravimo, poprej, nego se zajedo v dušo. Pred vsako spovedjo je treba natančnega spraševanja vesti, in kolikor bolj pogosto vest sprašujemo, bolj spoznavamo sami sebe, spoznavamo svoje slabe nagnenosti, spoznavamo skušnjave, in s tem pridobimo neko spretnost, da pri preteči skušnjavi hitro spoznamo dušnega sovražnika in se tudi domislimo orožja, s kterim ga naj gotovejše moremo odgnati. Pomagajo nam v tem premnogo spovednikovi opomini. Spovednik namreč z nepristranskim očesom gleda na našo dušo, pozna jo zato boljše, kakor mi sami, kterim samosvoja ljubezen prerada zaslepi pogled; čim več nas spovednik iz pogostih spovedi pozna, tim primerniša sredstva poboljšanja nam more svetovati.

Za vredno spoved je treba resničnega srčnega kesanja in trdnega sklepa. Kolikovečkrat se čez svoje grehe kesamo prav pravo iz srca, toliko bolj se nam pristudijo; koliko večkrat delamo resnične sklepe poboljšanja, toliko trše zapahnemo grehu pot v srce. Spovedanje svojih grehov je tudi samo na sebi prav težavno in koliko večkrat se spovedamo, toliko bolj previdni bomo, da si to notranjo težavo še več ne povekšamo z velikimi grehi. V tem oziru mnogi primerjajo človeško dušo s sobo,

ktero sicer skrbno varujemo pred velikim onesnaženjem, a vendar se po pohištvu, po slikah še zmiraj prijemlje droben prah, kterega moramo večkrat obrisati in osnažiti, da soba ostane snažna; — tako moramo tudi dušo večkrat osnažiti, čeravno še ni bila oblatena s smrtnim grehom. Več še, kakor zavoljo vsega tega, je pogosta spoved koristna zavoljo neprecenljivih milosti, ktere pri vredni spovedi dobimo. Postajamo zmiraj večji prijatelji božji in manj nagneni na slabo; pomnožujejo se nam božje pomoči, da zmiraj močnejši postajamo proti dušnim sovražnikom.

Ker je spoved združena z mnozimi težavami, je pogosta spoved tudi kaznilna pokora in nam v tem oziru zbrisuje dolgove za grehe, da nam jih po smrti ne bo treba plačevati.

Zato pogosto spoved priporočujejo vsi pobožni spovedniki. Posebno potrebna je tim, ki so v grešni navadi, ali ki so v bližnji potrebni priložnosti greha, ali kteri žele doseči večo popolnost. Tudi takim, ki so dolgo časa nespokorno živeli v grehih, in se resnično poboljšati hočejo, bo ravno pogosta spoved najbolj vtrdila poboljšanje. Po cerkveni zapovedi sicer kristjan zadosti strogi dolžnosti, ako se enkrat na leto spové svojih grehov. A ta zapoved je zato tako določena, ker cerkev neče s težkimi postavami vezati svojih vernih, ampak jim kolikor mogoče polakšuje breme Jezusovo; — a želi pa, in spovednik naj v njenem duhu priporočuje (v posebnih slučajih za pokoro daje) pogosto spoved. Posebno naj spovednik nagovarja spovedence, da si očistijo vest vsaj v velikih praznikih, n. pr. v božičnem času, med Šmarnimi mašami, ob obletnici prvega sv. obhajila, na dan svojega godu. itd. Spovednik naj opominja spovedence, naj ne odlaša spovedi, kdor je smrtno zagrešil, am» pak čim prej mogoče naj se pomiri z Bogom, da ga zavoljo odlašanja ne doseže veča nesreča, ki more biti, *a.*) smrt v grešnem stanu, po besedah Jezusovih: «Ne znate ne ure, ne dneva, zato bodite zmiraj pripravljeni.» — «Ne odlašaj povrniti se k Gospodu, in ne odkladaj od dneva, do dneva; zakaj njegova jeza naglo pride, in ob času maščevanja te bo razdjal» (Lit. V. 8. 9.) *b.)* Nevarnost, da bi ponovil greh, ali zapadel še v druge. Ko je človek v smrtnem grehu, beži od njega milost in pomoč božja, zato se skušnjavam težje vbrani, tudi postane tim več nagnen na greh, čim dalje v njem ostane. *c.*) Težje rešenje iz greha, ker se grešnik tim ložej resnično kesa in odkritosrčno spové greha, čim prej za djanjem sledi spoved. Čim dalje pa odlaša, tim bolj se greh vraste v srce, hudobni duh mu ga izgovarja na vse mogočne načine, da mu pomanjša stud pred njim; a kadar je treba iti k spovedi, povekša mu sramožljivost, da bi mu zamašil usta, če je mogoče.

Samo po sebi se razumi, da se mora grešnik storjenega smrtnega greha očistiti s spovedjo, ako ima storiti tako djanje, ki zahteva čisto dušo delujočega, namreč mašnik pred. sv. mašo, svetni človek pred prejetjem kterega zakramenta živih, — in tudi, ako previdi, da gre v smrtno nevarnost, n. pr. vojaki pred bitko, mati na težkem in nevarnem porodu, itd.

Toraj mora spovednik mnogim priporočevati pogosto spoved. Ako pa previdi, da je kteremu spovedencu potrebna za pokoro, naj presodi tudi zunanje razmere spovedenčeve. Ako bi bil spovedenec v takih okoljšinah, da bi zavoljo pogoste spovedi moral zanemarjati dolžnosti svojega stanu, naj se mu namesto prav pogoste spovedi naloži rajše večkratno spraševanje vesti, kesanje in drugo, kar bo ložej opravil. Gleda naj spovednik tudi na dušni stan; nekterim (posebno, ki imajo sumljivo vest) je prepogosta spoved celo nevarna, ker jim preveč vznemiruje zbegano dušo. Navidezno pobožnim (trcijalkam), ki vso svojo pobožnost stavijo v to, da prav pogosto, vsaki teden, mučijo spovednika, a za resnično čednostno življenje jim ni mar, naj spovednik razsveti dušo, jih poduči o pravi kršanski pravici in jim včaših odloči daljši čas do prihodnje spovedi.

Ki se pogosto spovedujejo, imajo večidel le majhne grehe. Da jim preveč ne zbega vesti, naj jim spovednik njihove prestopke in slabosti ne kaže za veče, kakor so v resnici; posebno naj jih napeljuje, da obudé resnično kesanje, ker je pri spovedi majhnih grehov ravno na kesanje največ treba paziti.

§. 80.

Nadaljevanje.

G. Pogosto sv. obhajilo. O sv. obhajilu pravi naš Gospod in Zveličar: «Kdor je moje meso, in pije mojo kri, ima večno življenje, in jaz ga bom obudil posledni dan.» (Jan. VI. 55.) Sv. obhajilo je drevo življenja, ki nam daje večno življenje; je mana, ki nam podeljuje dušno jakost, s ktero se vstavljamo skušnjavam in se obvarujemo smrtnega greha. Trid. zbor sv. obhajilo imenuje «zlek (antidotum), s kterim se osvobodimo vsakdanjih prestopkov, in obvarujemo smrtnih grehov,» Ni toraj čuda, da vneti spovedniki vrednim spovedencem priporočujejo pogosto sv. obhajilo, da v njem zdravja in moči dobé, ki so na duši bolani in slabotni. Sv. Karel Bor. opominja dušne pastirje, naj svojim vernim priporočajo večkratno sv. obhajilo, namreč posebno o velikih praznikih — o Božiču o treh kraljih, o Binkuštih, o praznikih bl. D. M. Znamnje skrbnega kristjana je tudi, da prejme sv. obhajilo na dan svojega godu, na obletnico poroke, na obletnico smrti staršev, po ozdravljenju iz nevarne bolezni, pred daljšim popotvanjem in po srečni vernitvi, matere pred in po srečnem porodu (na dan vpeljanja v cerkev), mladenči, ko grejo v vojake itd. Kempis: «Pristopi večkrat k studencu milosti in božjega vsmiljenja, k viru dobrote in vse čistosti. da boš mogel ozdraviti od strasti in grehov, in da boš vreden po» stati močnejši in pazljivejši proti vsem skušnjavam.» Toraj je kristjanu, ki želi napredovati v pobožnosti neobhodno potrebno večkratno vredno sv. obhajilo.

*

Od večkratnega sv. obhajila pa se razloči pogosto sv. obhajilo (v ožjem pomenu). Pogosto sv. obhajilo prejema tisti, kteri se izven nedelj in praznikov tudi med tednom večkrat obhaja. Ker imajo spovedniki po razumni razsodbi dušnega stanu spovedenčevega določevati kedaj in kolikokrat naj se obhajajo verniki, je treba o pogostem sv. obhajilu kaj natančnišega omeniti. Sv. Alfons Liguori stavi sledeča pravila; *a.)* Mesečno sv. obhajilo se ne odreče nobenemu vredno pripravljenemu, temveč vsem naj se priporoča, tudi takim, ki se pečajo s posvetnimi opravili; *b.)* Tedensko sv. obhajilo se dovoli tistim, ki se sploh varujejo velikih grehov in se resnično prizadevajo, da bi se odvadili tudi malih grehov; *c.)* Večkrat na teden se jim dovoli, kteri, ako greše v malem, greše iz nepomišljenosti in človeške slabosti, se skrbno varujejo, da v kaj slabega ne dovolijo s pomislikom, in imajo sploh navado vsaki dan nekoliko časa moliti in pobožno premišljevati; *d.)* Vsaki dan se jim dopusti, kteri nimajo niti nagnjenosti do malih grehov, resnično težijo za kristjansko popolnostjo in željno hrepené po sv. obhajilu.

Poprej nego spovednik dopusti pogosto sv. obhajilo, naj uvaži več reči. Naj pazi na spovedenca, kako se pripravlja za sv. obhajilo, in kako bi se po svojih okoljšinah pripravljati mogel. Je tudi svetskih okoljšin, ktere overajo pogosto sv. obhajilo, n. pr. oddaljenost od cerkve, prevéliko posvetnih opravil, skrb za gospodarstvo, posluh pri služabnikih, hišni mir itd. Spovednik naj gleda na namen, zavoljo kterega spovedenec želi pogosto sv. obhajilo. Čisti namen ima, kdor srčno želi, da bi se združil z Jezusom, ker ga goreče ljubi; — kdor pa sv. obhajilo želi iz častilakomnosti, da bi pred ljudmi veljal za pobožnega, nima dobrega namena, zato se mu pogosto sv. obhajilo odreče. Gleda naj spovednik, kako spovedenec po pogostem sv. obhajilu napreduje v čednosti. Ako opazi, da spovedenec postane zmiraj več nagnen na dobra djanja, da postaja previdniši v besedah in djanjih, da napreduje v ljubezni do Boga in bližnjega, je to jasni dokaz, da mu je pogosto sv. obhajilo koristno. Ako pa opazi da pogosto sv. obhajilo pri kterem spovedencu nima tih učinkov, ne vidi nobenega napredka v čednosti, nobenega poboljšanja, nič veče gorečnosti, pobožnosti in spoštovanja do najsvetejšega Zakramenta, lahko zna, da je takemu spovedencu pogosto sv. obhajilo neplodno in nekoristno, ako ni naravnost pogubno. Kdor slabih strasti in navad ne opusti, n. pr. rad ogovarja, se nečimrno oblači, ne posluša staršev in drugih poglavarjev, zahaja v slaba društva, kdor je v bližnji grešni nevarnosti, itd. takemu se ne dopušča pogosto sv. obhajilo, ker bi ga pri ljudeh v nečast pripravil. «Edino znamnje vrednega sv. obhajila je dušni napredek; kteri v pobožnosti rastejo, naj pridejo večkrat k sv. obhajilu — ako ne (rastejo), morajo to (pogosto sv. obhajilo) opustiti» (Jan. Avil.) — «ne zato, ker bi bilo redko sv. obhajilo pomoček proti dušnim boleznim, ampak zato, da se boljše pripravijo za vredno sv. obhajilo, da ostrejše kaznujejo grehe, v ktere še padejo, in da se zvsim srcom vdajo molitvi in

dobrim delom» (Izid. Španski.) Benedikt XIV. piše: «Posebno je treba opomniti spovednikom, da ne svetujejo ali ne dopuste pogostega sv. obhajila tistim, ki večkrat padejo v smrtne grehe in niso dosti skrbni, da bi pokoro delali in svoje življenje poboljšali; in tudi ne tistim, kteri se sicer varujejo velikih grehov, vendar jim je volja še nagnena na majhne.» Učeni papež tudi svetuje, naj se pridno prebira, kar o tem piše sv. Frančišek Sal. ki razločuje majhne grehe od nagnenja do njih. (Filoteja I. buk. 22. post.) «Čisto in popolnama brez odpustljivih grehov biti ne moremo, vsaj dolgo ne bomo brez njih. In zares je velik razloček med tem, da se kdo zlaže eden ali dvakrat za šalo in le v majhnih rečeh in med tem, da ima kdo dopadenje do laži, in da zmiraj nagnjenje de tega greha v sebi redi.» In po tem razdelenju stavi pravilo: «Da kdo sme vsakega osmega dne k sv. obhajilu pristopiti, temu je neobhodno potreba, da je njegova duša čista smrtnega greha, da je prosta vsakega nagnjenja k odpustlivim grehom, in da verh tega občuti v sebi veliko željo po sv. obhajilu. Da pa sme kdo vsakega dne pristopiti, tak človek mora imeti večidel že premagana vsa huda nagnjenja; tudi se sme to zgoditi le na besedo duhovnega očeta» (Filot. II. 20).

Ako od takih pobožnih kdo zagreši iz človeške slabosti, se mu za prvikrat ne odreče pogostega sv. obhajila, ker ne potrebuje zdravnika, kdor je zdrav, ampak, kdor je bolan, reče naš Zveličar (Luk. V. 31.) Tudi sv. Frančišek Sales pravi v svoji Filoteji: «Če te vprašujejo otroci sveta, zakaj se približuješ tako velikokrat Božjej mizi, reci jim, da storiš to zato, da bi se očistila svojih napak, se znebila svoje revščine, se tolažila v svojej slabosti. Povej jim, da je pogostega obhajila potreba dvojnim ljudem, namreč popolnim in nepopolnim. Popolnim ali svetim ga je treba, ker bi pri toliko dobri pripravi ravnali čez vse nespametno, ako bi se ne približevali viru in studencu vse popolnosti, nepopolnim in grešnim ga je pa treba, da bi v tem zakramentu zadobili si pravo popolnost. Močnim ga je treba, da ne oslabé, slabim, da se okrepčajo; bolnim, da ozdravijo, zdravim, da ne obolijo. Povej jim, da toraj tebi, ki si nepopolna, slaba in bolna, je silno potreba, da se mnogokrat zedinjaš s svojo Popolnostjo, s svojo Močjo, in s svojim Zdravnikom. Reci jim, da morajo tisti, ki niso preveč obloženi s posvetnimi opravki, velikokrat se približevati k Božjej mizi, ker jih delo ne zadržuje. Povej jim tudi, da naj to storé še tisti, ki so zamotani v mnoge posvetne reči, ker jim je tega silno potreba. . .» (Fil. II. 21.)

Tudi se pobožnemu kristjanu ne odreče pogosto sv. obhajilo zato, ker se včasih pred sv. obhajilom, ali po sv. obhajilu čuti manj gorečega, kakor bi sam rad. Čutniška gorečnost in ljubezen ni v človeški moči; ako želi in se po svojih močeh prizadeva, da bi sv. obhajilo prejel prav pobožno in z gorečo ljubeznijo, storil je, kar je mogel. Slavni Janez Gerzon kristjane, ki se zavoljo tega uzroka odtegujejo od pogostega sv. obhajila, primerja omrznjenim, ki se nečejo približati ognju, dokler se

prej ne ogrejejo, ali bolnim ki zdravnika nečejo prej klicati, dokler ne ozdravijo.

Ker je pa nevarnost, da bi najsvetejša stvar po vsakdanjem zavživanju ne postala preveč navadna, ali, da bi se dotičnik ne pripravljal zadostno, zato naj spovednik vsakdanje sv. obhajilo dopusti le v najredkejših slučajih, kjer je za trdno prepričan, da se dotičnik za sv. obhajilo vredno pripravlja. In še tistim, kterim dopusti vsakdanje sv. obhajilo, naj ga jim kteri dan v tednu odtegne, da poskusi njihovo poslušnost in ponižnost, in da jim toliko več vsplamtijo želje po Kristusu.

Tudi preveč mladim naj ne dopušča preveč pogostega sv. obhajila, ker je mladost podvržena nestanovitnosti in drugim slabostim. To pravilo uči Franč. Sales takole (Lib. 2. ep. 38): «Ne bi rad, da svojo hčer pustiš prepogosto k sv. obhajilu, ker še ne razumi dobro, kaj je pogosto sv. obhajilo.... Ako ta majhna duša dobro spozna, da se za pogosto sv. obhajilo zahteva velika čistost in veliko gorečnosti, in se za oboje prizadeva in pridno pripravlja; svetujem, da se ji dopusti pogosto sv. obhajilo, to je vsakih štirnajst dni; ako ima pa le želje, da bi se obhajala, ne pa, da bi se odvadila svojih majhnih mladostnih nepopolnosti, mislim, da je dosti, ako gre vsaki teden k spovedi in vsaki mesec k sv. obhajilu».

Tudi neizobraženim in topim se ne dopušča pogostega sv. obhajila, ker je njihov duh nesposoben, da bi zadostno spoznali kaj se zahteva za pogosto sv. obhajilo.

Pogosto sv. obhajilo ne sme se grajati zato, ker nekteri po pogostem sv. obhajilu postanejo mrzli do najsvetejšega zakramenta. Taki ne zgube spoštovanja do sv. zakramenta zavoljo pogostega sv. obhajila, ampak zato, ker se zanj ne pripravljajo dosti pobožno, in ga zato prejmejo malovredno, ali celo nevredno. Takim, se vé, je treba odreči pogosto sv. obhajilo; a zavoljo njih ga odreči tudi drugim, resnično pobožnim, bi bila krivica.

V nekterih slučajih mora pa spovednik spovedencu zabraniti, ali le odložiti sv. obhajilo.

Kdor ni dobil odveze od svojih smrtnih grehov, ali komu se je odveza za kaj časa odložila, — je gotovo, da tistikrat ne sme pristopiti k mizi gospodovi. Po ojstri cerkveni zapovedi se smejo kristjani obhajati le na tešče. Ako je toraj spovedenec, ki je dobil odvezo, že prej kaj zavžil, se ne sme obhajati tisti dan, ampak še le prihodnji. Krš. kat. Nravoslovje našteva izjemne slučaje, od kterih naj bo tukaj omenjen samo slučaj smrtne bolezni, ki bolnika izjemlje od imenovane postave, kadar ima prejeti sv. obhajilo kot popotnico.

Kdor ima presilen kašelj, ali tako oslaben želodec, da vse iz sebe izmeče, zavoljo spoštovanja do presv. Zakramenta ne more prejeti sv. obhajila, dokler ne ozdravi od te slabosti. Ako ima tako nadlogo bolnik, ki je na smrtni postelji, in bi ne mogel zavžiti sv. popotnice, naj moli presv. Rešnje Telo in se obhaja duhovno.

§. 81.

Nadaljevanje.

H. Duhovno obhajilo. — obstoji v pobožnih in gorečih željah, prejeti sv. Rešnje Telo, kadar se zakramentalno obhajati ne moremo. Za duhovno sv. obhajilo je treba obudenje žive vere, srčnega kesanja, trdnega upanja, goreče ljubezni in vročih želja, prejeti Kristusa v presv. altarskem Zakramentu. Cerkv. zbor Trid (sess, XIII. c. 8) duhovno sv. obhajilo takole priporočuje: «Očetje naši so učili . . . da se nekteri obhajajo le duhovno, namreč, kteri žele imenovani nebeški kruh zavžiti, in v živi veri, ki v ljubezni deluje, občutijo sad in korist od njega.» Sv. Terezija priporočuje: «Duhovno sv. obhajilo je posebno koristno, ne opuščajte ga! Tu namreč Gospod spoznava, koliko ga ljubite.»

Priporoča naj se duhovno sv. obhajilo ne samo za takrat, kadar bi se imel kdo obhajati, pa se ne more ali ne sme; ampak kristjani naj se pri vsaki sv. maši duhovno obhajajo, posebno pobožni pa tudi večkrat čez dan, čeravno ne morejo v cerkvi biti.

Za pokoro se duhovno sv. obhajilo navadno ne daje, ker pri kristjanih, ki so pretanke vesti, lahko zbudi skrb, da niso imeli dosti vročih želja in tako ne spolnili pokore — jim toraj vest bega s sumnjami in dvomi; širokovestni in lahkomišljeni pa to stvar vzamejo prelahko, in tako v resnici ne bi storili zadostne pokore. Pravo in resnično pobožnim pa se more naložiti tudi za pokoro, — priporočati pa vsakemu.

§. 82.

Nadaljevanje.

I. Zvrševanje nravnostnih (djanskih) čednosti. «Nebeški naš Zdravnik rabi vsakemu posebnemu grehu nasprotno zdravilo. Kakor zdravniška umetnost vroče zdravi z mrzlim, mrzlo z vročim, tako je tudi naš Gospod posameznim grehom pripravil nasprotna djanja kot zdravilo, nezdržnim je ukazal zdržljivost, stiskačem radodarnost, jezavcem krotkost, ošabnim ponižnost» (s. Greg. Hom. 32.) Na ta način mora tudi spovednik, ki je namestnik Kristusov, grešnikom ukazovati, naj zvršujejo storjenim grehom nasprotne čednosti. N. prim. Spovedenec se obtoži, da je imel hudo jezo do bližnjega, — zavrelo mu je v srcu, kadarkoli ga je zagledal, — preklinjal ga je, — viditi ga ni mogel, še manjše govoriti z njim, itd. Nasprotno temu je krotkost in ljubeznivost. Pokaže naj mu spovednik, kako je jeza in sovraštvo škodljivo njemu in bližnjemu, — je velikokrat uzrok drugih grehov, — uničuje mu vsako zasluženje pred Bogom, ker Bogu ni dopadljiv dar od njega, ki sovraži svojega

brata itd. Za pokoro naj mu med ostalim naloži, da bo nasprotnika prvikrat, ko ga sreča, prijazno pozdravil, — se vljudno z njim pogovarjal, ako bo nasprotnik hotel z njim govoriti, — in nekterekrat (določno kolikokrat, posebno vselej, kadar bi zopet v tem oziru zagrešil) molil za svojega sovražnika. Ako je spovedenec vdan ošabnosti, naj se ponižuje v svojem notranjem; ako pa pride priložnost, naj se poniža tudi zvunanje, posebno v poslušnosti do poglavarjev. Stiskavec naj odpre svojo pest, in primerno svojemu premoženju, pomaga kakšnemu revežu, daruje kaj cerkvi, ali kteremu pobožnemu zavodu, kakor se v mestih nahajajo za pomoč človeškim revam. Nezmernež naj se posti, naj si v določenem času odtrga pri jedi, pri pijači, naj se odtegne od sicer dopustljivega razveseljevanja. Trdosrčnež naj stori ktero djanje vsmiljenja do bližnjega, naj obišče kterega zapuščenega bolnika, naj mu kaj postreže, ga tolaži itd.

Čednosti, ktere spovednik izrečno ukaže spovedencu, naj bodo nasprotne njegovim grehom in primerne stanu in svetnim okoljšinam spovedenčevim. N. prim. materi, ki je zaljubljena v posvetnost in neskrbna za dušo, se ne ukaže toliko, da bi izven zapovedanih časov v cerkev molit hodila, ampak naj moli doma s svojimi otroci, naj jih uči moliti in spoznavati Boga itd. Za vsaki stan so potrebne posebne čednosti, primerne poklicu; take čednosti naj spovednik priporočuje in ukazuje.

Tudi naj spovednik rajši priporočuje čednosti, ki so bolj skrite in skromne, kakor take, ktere ljudje hitro opazijo in tudi radi slavijo, da se spovedenec ne bo počel skazovati s svojimi dobrimi deli. N. pr. Telesna dela vsmiljenja so mnogo očitniša in pri ljudeh veljavniša, kot dušna dela vsmiljenja, ktera pa pri Bogu toliko več veljajo, kolikor je duša imenitniša od telesa. Post, mrtvenje telesa, ljudje več cenijo, kakor dobrotljivost srca, krotkost, ponižnost, skromnost, poslušnost itd; a pred Bogom so te čednosti mnogo zaslužniše od prvih. Toraj naj spovednik spovedencu priporoča (oziroma za pokoro daje) zvrševanje takih čednosti, ki so pred Bogom imenitniše, za spovedenca zaslužniše, za njegove okoljšine naj primerniše, a za zvunanji svet kolikor mogoče skrite in nepoznane.

§. 83.

Post.

Dušno življenje človeško je neprestan boj med slabim in dobrim. Pamet, razsvetlena po veri, hoče, naj živimo vsled volje božje; pokvarena narava človeška poteza z grešnim poželjenjem na nasprotno stran. Kdor več časa živi v grehu, dobi grešno poželjenje prevago čez dušne zmožnosti, čez pamet in pravo voljo. Grešno življenje tako daleč pripelje človeka, da mu razum toliko otamni, da le, kakor v neki megli, nejasno razločuje sveto in dobro od grešnega in slabega, — volja pa tudi vsa onemogla

poželjuje sladkega strupa namesto tečne hrane. Da se more ozdraviti um, osvoboditi od zastorov, ki mu branijo čisti pogled; — da se more volja otresti vpliva, kterega ima poželjivost na njene odloke, — da duša dobi moč in prevago čez telo, mora se telo in njegovo poželjenje krotiti in mrtviti. Zato so spokorniki od nekdaj kaj pogosto za pokoro rabili zatajevanje samega sebe in krotenje telesnih poželenj, dobro znajoči, da je to primerna kazen za greh in tudi izvrsten pomoček poboljšanja.

Od zatajevanj naj imenitniše so post, zdržanje od dopustljivega razveseljevanja, prikrajšanje spanja, radovoljno potrpljenje v težavah in nadlogah, mrtvenje.

Post v ožjem pomenu je zatajevanje uživalnega nagona. Uživalni nagon v človeku poželi večkrat jedi in pijače — ali v preveliki meri, — ali o nepotrebnem času, — ali posebno izbrane. Ugajaje tim poželjenjem dobi v človeku živalska stran prevago, a duša onemaguje; človek postane nagnen na strasti, nasprotne zdravemu umu, čednosti prihajajo mu čezdalje težavniše, s časom se mu vidijo nepotrebne in celo neumne. Take strasti so jezljivost, nagnenje k preklinjevanju, dušna lenoba, ošabnost, in največ nečistost. Kdor je vdan tim strastim in mu izvirajo iz preobilnega ali preslastnega vživanja, temu je za poboljšanje neobhodno potreben post, kterega naj mu spovednik tudi naloži za pokoro. Sv. Ambrož (de Elia et jejunio c. 3.) post imenuje: «Pokrepčanje duše, življenje angeljev, vničenje greha, pomoček zveličanja, izvir milosti, temelj čistosti.»

Kar je sploh omenjeno, naj se spovednik pri nakladanju pokore ozira na svetske razmere spovedenčeve, velja posebno tudi o postu kot pokori. Pazi naj, da ne ukaže za spovedenca pretežkega posta, po kterem bi mu oslabele telesne moči, in ne bi mogel spolnovati drugih svojih dolžnosti, n. pr. delalcem, nosečim in doječim materam, nedorasli mladini se za pokoro ne da post, ali vsaj ne veliki,

Ako spovedenec z drugimi ljudmi je pri skupni mizi, se mu navadno ne ukaže post, ker bi bil morebiti v nevarnosti zasmehovanja, ali pa bi tovarši (pri mizi) iz tega mogli sklepati na velike spovedenčeve grehe. Ako spovednik sodi, da bi tem in enakim post kot zatajevanje uživalnega nagona posebno primeren bil za pokoro, naj mu ukaže takó zatajevanje, ki ga ne bo slabilo na telesu in ga ne bo izdajalo pred drugimi, namreč — naj spovedenec ne jé nikdar drugekrati, nego kadar je doba jesti (izvzemi slučaj posebne potrebe) — naj v jedilih ne bo izbirljiv, ampak zaužije, kar se mu predstavi, čeravno bi ne bilo po njegovem okusu, — naj jedi ne je hlastno in samogoltno, temveč zmerno in počasi; — ako se predstavi več jedil, naj si odreče eno ali več, — ako jed ni pripravljena o pravem času, naj počaka brez nevolje, tako tudi brez nevolje uživa jed, ki ni dosti ukusno pripravljena. Tih zatajevanj ljudje niti ne opazijo, telo se ne oslabi, a duša vendarle dobiva moč čez poželjenje, in pri Bogu so dopadljiva, kakor pravi post. Frančišek

Sales (Filot. b. III. post. 23.): «Zdi se mi, da moramo v veliki časti in spoštovanju imeti besede našega Zveličarja, ki je rekel svojim učencem: Jejte, kar se vam predstavi.» Mislim namreč, da je veča čednost, jesti od kraja in po vrsti, naj našemu ukusu ugaja ali ne, kakor pa vselej izbirati naj slabše jedi. Zadnji način je sicer viditi ojstrejši, prvi pa ima več zatajevanja v sebi. Po tem načinu se ne odrečemo samo svojemu okusu, ampak tudi izbiranju, ker je velika ojstrost, svoj okus privaditi na vse, in ga podvreči vsemu, kar na vrsto pride. Zraven tega ta način zatajevanja nima nič izvenrednega na sebi, nobenemu ne škoduje in je družbinskemu življenju naj primerniši . . . . . Sem pa ne štejem jedi, ktere so zdravju škodljive.»

Kakor je zdržanje od jedi primerno in koristno pokorjenje, isto tako se mora zdržanje od upijančljivih pijač mnogim priporočevati, nekterim povse ukazati. Zdržanje od upijajočih pijač se mora dati za pokoro njemu, ki je pijačo čezmerno pil, komu je pijača uzrok škode na duši (izvir drugih grehov), ali na zdravju ali premoženju.

§. 84.

Zdržanje od dopustljivega razveseljevanja.

Taka razveseljevanja, ktera imajo za ljudi sploh, ali pa za dotičnega spovedenca, v sebi nevarnost greha, in mu zato ovirajo ali celo zabranjujejo poboljšanje, mora spovednik prepovedati, ker je za veljavno spoved neobhodno potreben trden sklep, s kterim spovedenec odloči se varovati greha in vsake grešne priložnosti. Marsikteri spovedenec ne pomisli dosti, kaj mu je priložnost in zapeljevanje na greh; toraj naj ga spovednik na to opozori, naj mu zabrani razveseljevanja, za ktera zna iz spovedi, da so mu škodna in nevarna.

Dobro je tudi, da spovednik sem in tje spovedencu za pokoro ukaže, naj se zdrži kakega razveseljevanja ali ugodnosti, ktera mu je sicer dopustljiva, ker ni nevarnost za greh. Navaditi se mora spovedenec se zdržavati v dopustljivih rečeh, da se bo nedopustljivih toliko ložej varoval. Tu sem spada nedolžna igra, prijateljski shodi, družinska razveseljevanja. Ozir naj ima spovednik na spovedenca, na njegov dušni stan, ker je enemu lahko škodno, kar je drugemu koristno; n. pr. spovedencu, ki ima sumljivo vest, se ne naročuje, naj se ogiba pametno veselega društva, ampak še le priporočati se mu mora, naj občuje z ljudmi pobožnimi ali ne prenapetimi. Isto velja o spovedencu, ki ima grešno navado sam sebe oskruniti, kar stori le v samoti; taki naj ne išče samote, ampak društvo modrih in pobožnih ljudi. Treba pa je zdržanja od kakšnega razveseljevanja lahkoživcem, nepremišljenim ljudem, kteri naj za kaj časa poiščejo

samoto in premišljujejo svoj dušni stan, resnice o Bogu, o božjih lastnostih, o poslednih stvareh itd. Da je kristjanom, kteri težijo po veči popolnosti, potrebna večkratna samota in pobožno premišljevanje, je bilo že rečeno.

§. 85.

Prikrajšanje spanja.

Stvarnik je vstvaril noč, da v nji spimo, da se dušne in telesne moči poživijo in okrepčajo. Ni pa postave, po kteri bi moral človek vse noči preležati in prespati, kar bi bilo nezdravo za telo in pogubljivo za dušo. Prikrajšati si spanje do toliko časa, da se ne škoduje zdravju, ali ne zgubi moči potrebnih za opravljanje stanovskih dolžnosti, je posebno koristno zatajevanje samega sebe, ako človek pridobljen čas porabi za hvalevredna djanja. Tudi posvetnjaki mnogokrat ne spijo v noči, pa ne zato, da bi z dobrim življenjem Bogu služili, ampak da služijo svoji grešni poželjivosti. Spovednik more spovedencu tudi za pokoro naložiti, naj si skrajša spanje, pa naj mu zraven svetuje, ali tudi ukaže, kaj naj oni čas dela, — ali moli, ali premišljuje, ali kaj pobožnega bere, ali se pripravlja, da bo čez dan boljše opravljal dolžnosti svojega stanu.

Opomniti se mora, da ni dosti, da bi spovedenec manj časa spal, a vse eno v postelji ležal; — temveč kasnejše naj gre ležat, in bolj zgodaj naj vstane. Znano je, da se nekteri grehi naj pogostejše storijo, kadar človek zbujen leži v mehki postelji. Tu sem spadajo posebno grehi proti čistosti, — od nesramnih misli do naj ostudnišega djanja. Ako se je spovedenec kaj takega obtožil, naj mu spovednik ukaže, da vsakikrat hitro vstane, ko se zjutraj prebudi, a zvečer gre poznejše v posteljo. Ako se prebudi v noči, in mu začnejo prihajati slabe misli, naj počne moliti; naj gotovejše pa bo odgnal slabe misli, ako tudi v noči (prebudivši se) vstane in kleče moli. Razumi vsaki, da naj spovedenec pazi, da si s tim ne škoduje na zdravju, s prehlajenjem, ali kako drugače. Sv. Franc. Sal. uči, da je k zdravju in zveličanju posebno potrebno, da zjutraj vstanemo prav zgodaj, a zato z večer zgodaj gremo sgat; ker nam sv. pismo na premnogih mestih in izgledi svetnikov, jutrnjo uro priporočujejo kot naj boljši in naj koristnejši del dneva, in tudi Jezusa imenujemo «vshajajoče solnce,» mater božjo pa «jutrnjo zarjo.»

§. 86.

Radovoljno potrplenje v nadlogah.

S smrtnim grehom zaslužimo večne in časne kazni. Večna in nekaj časne kazni nam je odpuščeno pri vredni spovedi. Nekaj časne kazni naloži se nam kot pokora; a veliko moramo

si je pa sami naložiti, ali pa nam jo naloži Bog, — tukaj ali v vicah. Kako velike časne kazni moramo pretrpeti za grehe, ne moremo na tanko znati; ali nekteri zgledi iz sv. pisma, n. prim. kazni, ki so čez Davida prišle zavoljo greha, ki mu je bil že odpuščen, in nauk cerkveni o vicah, nam kaže, da ima grešnik po odpuščenem grehu prestati še velike kazni, ktere bo trpel pomnožene v vicah, ako jih ne pretrpi na tem svetu, Bog dopusti, da na nas pridejo vsake vrste reve in težave, in hoče, da bi te nadloge radovoljno potrpeli izročivši se v njegovo sv. voljo. Hoče nas Bog tukaj očistiti v ognju trplenja, da nas ne bo treba žgati v večnosti. Vsaki stan ima svoje nadležnosti, vsaki posamezen človek svoje križe, čez ktere žalibog tako radi tožimo in celo mrmramo; zdravilo, ki nam ga ponuja najboljši oče, pehamo od sebe, ali pa ga pijemo z nevoljo, ker je grenko. Ker smo vsi grešniki, moramo vsi govoriti, kakor je rekel desni razbojnik na križu: Mi dva trpiva po pravici; no, ako bi kteri posebno svet imel posebno velike težave, mora tudi radovoljno potrpeti, prvo iz poslušnosti do nebeškega očeta, drugo, da si privojskuje lepšo krono v nebesih; prim. bl. D. Marija, sv. Janez Krstnik, in premnogi drugi svetniki.

Spovednik naj spovedencem, kteri so nezadovoljni s svojim stanom in okolšinami, kteri se potožujejo čez hudobne bližnje in čez slabo družino, itd. naroča potrpežljivost, in z ozirom na posebne spovedenčeve okoljšine tudi za pokoro daje, naučeč ga, naj take nadloge, ki čez-nj' pridejo, radovoljno potrpi s prošnjo, naj Bog njegovo potrpežljivost sprejme kot zadostenje za grehe.

§. 87.

Mrtvenje.

Vsako zatajevanje samega sebe je mrtvenje v širšem pomenu; in spovednik naj, kar je že povedano, spovedencem priporoča, naj zatajujejo svoje grešno poželenje, naj se ogibljejo vsega, kar bi jih moglo zapeljati v greh ali pa ovirati pri napredku v čednostih. Zunanja telesna mrtvenja naj se sploh ne dajejo za pokoro, ali le v najredkejših slučajih, n. pr. ako spovedenec sam za tako pokoro prosi in spovednik previdi, da bi bila koristna spovedencu. Pri tem naj se spovednik varuje, da ne bo ukazal kako zunanje mrtvenje, ktero bi bilo smešno, ali pretežavno, ali tako, ktero bo izobraženca iznevoljilo, neizobraženca pa brez koristi mučilo. Sv. Franc. Sal. svetuje, naj spovedenec pred zvunanjim mrtvenjem radovoljno potrpi nadloge in težave, ktere brez njegove volje čezn' pridejo; n. pr. vsakdanje težko delo, skrbi, bdenje, bolezni, jeza, nesrečni dogodki, smrt v družini, skupno bivanje s hudobnimi in netečnimi ljudmi, zaničevanje od ljudi, nepovoljini ukazi od poglavarjev, itd. Te vrste potrplenje imenuje sv. Franc. Sal. koristnejše in čistejše, kakor svojevoljna zvunanja mrtvenja. Kdor pa je v tih že popolen

(kolikor zemljan biti more) more si v zunanjem mrtvenju iskati veče popolnosti in obilnišega zasluženja, kakor imamo krasne zglede nad mnogimi svetniki. Naj pazi spovednik na spovedenca, da s časom ne bo vse svetosti in pravice stavljal v taka mrtvenja, a med tim zanemarjal pravo svetost, da ne postane podoben farizejem, ki so se toliko postili, da so se jim lica pogrdila, a zraven so imeli črne duše, polne sovraštva in nevošljivosti.

§. 88.

Milošnja.

Milošnja, v širjem pomenu, je vsako djanje kršanskega vsmiljenja; toraj telesna in dušna dela vsmiljenja, ktera nas uči katekizem in jih sv. Auguštin tako le našteje: «Milošnje ne da samo tisti, kteri da lačnemu jesti, žejnemu piti, nagemu obleko, popotniku prenočišče, bežečemu skrivališče, bolnemu ali zaprtemu obiskovanje, jetniku rešenje, slabemu pomoč, slepemu vodilo, žalostnemu tolažilo, bolnemu zdravilo, pravi napotek njemu, ki je zašel, dober svet dvoječemu in vse, karkoli je komu potrebnega, ampak tudi, kdor odpusti grešniku (razžalniku.)

Milošnjo posebno živo priporočuje sv. pismo kot najboljši pomoček, s kterim od Boga dobivamo odpuščenje grehov, povekšanje milosti božje, in stanovitnost v dobrem. Prim. (Tob. IV. 7): «Od svojega premoženja dajaj milošnjo, in svojega obraza ne obračaj od nobenega siromaka; in tudi Gospod ne bo obrnil svojega obličja od tebe.» (Tob. IV. 11): «Ker milošnja reši vsega greha in smrti, in ne pusti duši priti v temo.» (Dan. IV. 24): «Grehe svoje odkupuj z milošnjo.» Tudi Jezus jo prav vroče priporočuje vsim, a posebno takim, ki so sami vsmiljenja potrebni (pred Bogom). «Blagor vsmiljenim, ker bodo vsmiljenje dosegli» (Mat. V. 7) — «Ako ljudem odpustite njihove grehe (razžaljenja), bo tudi vam vaš oče nebeški odpustil vaše pregrehe» (Mat. VI. 14). — «Pridite blagoslovljeni mojega očeta itd. (Mat. XXV. 34 in sled.) uči, da bodo šli v nebeško kraljestvo, kteri so dajali milošnjo. Sv. Krizostom o milošnji prelepo reče (Hom. 32 in ep. ad Hebr.):» Milošnja ima tako moč in jakost, da odveže grešne vezi, temo prežene, ogenj ugasi, črva vsmrti, odpodi škripanje z zobmi. Nji se z velikim zaupanjem odprejo nebeška vrata, da vstopi kakor kraljica, ktere noben vratar ali varh ne drzne vprašati: Kdo si? — Odkod? — Temveč vsi jo sprejmejo.» Da pa spovedenec (posebno kaki bogatinec) ne bi misili, da je z milošnjo vse opravljeno, kar je potrebno za zveličanje, toraj, da mu ni treba škode povračevati, ne se kesati, ne se varovati grešnih priložnosti itd. naj mu spovednik razloži, da je milošnja res eden najboljših pomočkov zveličanja, ali ne izključiven in sam zadosten, kakor pravi sv. Pavel (I. Kor. 13. 2): «Ako bi vse svoje razdelil v hrano revežem, a ljubezni ne bi imel, nič mi ne bi koristilo.» Ljubezen do Boga pa ima, kdor spolnuje voljo božjo, toraj se varuje greha, a za storjene grehe resnično pokoro dela.

Ktera dobra dela vsmiljenja naj spovednik dà za pokoro, more razsoditi, ko natanko pozna spovedenca, njegove okolšine in razmere, da mu ne ukaže kaj nemogočega ali pretežkega zanj'; n. pr. revežu se ne ukaže, da bi dajal vbogaime, ampak naj odpušča razžaljenje, neveden ne more druge učiti, jim svetovati, naj pa moli za žive in mrtve.

4. Poglavje.

§. 89.

Sv. Odveza.

Uzrok, zakaj je J. K. postavil zakrament sv. pokore, je odveza od grehov. Vsi ostali deli sv. pokore, o kterih je bil dozdaj govor, so (neobhodno potrebno) pripravljanje za najposlednje in najvažnejše djanje, — za odvezo. Iz besedi Jezusovih, s kterimi je postavil zakrament sv. pokore (Jan. XX. 21. 23): «Kakor je oče mene poslal, tudi jaz vas pošlem. Prejmite sv. Duha, kterim boste odpustili grehe, so jim odpuščeni; in kterim jih boste zadržali, so jim zadržani» — je razvidno, da aposteljnom ni dal take oblasti, grehe odpuščati, kakor se pri sv. Krstu odpuščajo. Pri sv. krstu namreč se odpusté vsakemu, tukej pa jim da oblast, enim odpustiti, drugim zadržati. Tudi jim ni dal oblasti, da bi jih brez razsodbe enim odpuščali, drugim zadrževali; ker bi bilo nevredno misliti o brezkončni modrosti in svetosti božji, da bo v nebesih potrjeno, kar bi aposteljni kje v en dan storili na zemlji. Temveč hotel je, da naj razsojujejo, in tistim, ktere spoznajo vredne, naj grehe odpuste, ktere spoznajo nevredne, naj jih zadrže. S temi besedami je zapovedal dvojno zvunanje djanje; prvo od strani grešnika, s kterim razodene vrednost za odpuščenje, namreč spraševanje vesti, kesanje, sklep in spoved; — drugo od strani spovednika, namreč po modrem razsodku odveza ali pa zadržanje grehov.

Da spovednik postavno zvršuje svojo oblast, mora sposobnim in vrednim dati odvezo, nesposobnim in nevrednim pa jo odreče ali odloži.

Nesposoben je za odvezo *a*) kdor je že mrtev; *b*) ki ni (vsaj moralično) pričujoč pri spovedniku; *c*) ki zavoljo nerazvite pameti ni bil sposoben storiti greh (otroci, blazni); *d*) ki brez svoje zadolženosti ne zna resnic, kterih znanje je potrebno kot sredstvo zveličanja (ako tih resnic nezna zavoljo svoje zadolženosti, je nesposoben in nevreden).

Nevrednim spovedencem spovednik odvezo odreče ali pa jo odloži. Razloček med odreči in odložiti je tale: ako je spovedenec povse nevreden odveze, in se tudi po spovednikovih opominih nikakor ne da ganiti, ampak ostane trdovraten, mu spovednik odreče odvezo, dokler ne bo vrednejše pripravljen prišel k spovedi; ako pa spovedenec ni več trdovraten v hudo-

biji, in se je že začel pripravljati, da bo postal vreden odveze, mu jo spovednik odloži za nekaj časa, v kterem naj se s priporočenimi pobožnostmi pripravlja za odvezo.

Odvezo odreči mora spovednik tistemu, za kterega je gotovo, da je ni vreden. Toraj, *a)* ako neče popraviti storjene škode na premoženju, na poštenem imenu in na časti, in neče povrniti tuje stvari, ktero ima s slabo vestjo, (ako popraviti djansko ne more, mora vsaj za gotovo obljubiti, da bo popravil precej, kadar bo mogel, ako neče obljubiti, je nevreden odveze); *b)* ako neče odpustiti sovražniku, ali neče storiti, kar se mu pod smrtnim grehom ukaže (n. pr. ako bi spovedenka imela močno razgalena nedra, in bi ji spovednik ukazal, naj se oblači spodobniše, pa ne bi htela obljubiti, ali ako oženjeni brez kanoničnega uzroka ni brez dovoljenja cerkvene oblasti živi razdruženo od zakonskega družeta in vreden odveze); *c)* ako ne zna resnic, kterih znanje je potrebno kot sredstvo zveličanja, in tudi neče obljubiti, da se jih bo priučil. (Ako pa ima spovedenec dobro voljo,da bi se rad naučil omenjene resnice, in imata spovednik in spovedenec dosti časa, naj ga spovednik kolikor mogoče nauči v tih stvareh in mu da odvezo, ako je sicer vredno pripravljen; — ako je taki neveden spovedenec blizo smrti, naj ga tudi spovednik kolikor mogoče nauči, in mu da pogojno odvezo, ako dvomi, je li dosti razumel in zapomnil njegov nauk). *d)* Grešniku iz navade in grešniku v bližnji grešni priložnosti se mora včasih tudi odveza odreči ali pa odložiti, a o tih gl. §§. 123 in 124.

Odvezo odložiti mora spovednik spovedencu, *a)* ako ima zadržan greh, za kterega spovednik nima sodnosti (o tem gl. §. 22. 23.); *b)* ako spovednik dvomi nad vrednostjo spovedenčevo in dvoma ne more odpraviti, (vendar, ako je spovedencu zavoljo posebnega uzroka odveza potrebna, se mu da pogojna); *c)* ako spovednik z ozirom na vse okoljšine sodi, da bo spovedencu koristnejše, ako mu odvezo za nekaj časa odloži, — n. pr. ako za trdno upa, da bo spovedenec s tim bolj spoznal gnjusobo in velikost greha, da se bo večo vtrdil proti povratku v greh, bo prebudil veče kesanje in trdnejši sklep poboljšanja.

Da spovednik svoje oblasti ne bo zlorabil v svoje pogublenje in v dušno škodo spovedencev, naj se varuje, da od ene strani ne bo preveč mehek in voljen dati odvezo, a od druge strani, da ne bo preojster. Kdor spovedencem brez razločka daje odvezo, ako le z mrzlimi besedami izrazijo svoje kesanje in sklep,ne gledé na to, če se tudi resnično kesajo, taki onečaščuje kri Jezusovo, grešnika vtrjuje v njegovih grehih, in je uzrok njegovega pogublenja. Ako grešnik prelahko dobi odvezo, zgubi strah in gnjusobo pred grehom; greh mu postane nepomenljiva stvar; misli, da sme vsaki dan grešiti, da se le potem spové — ker je zdravilo za greh tako lahko. Ab. Fleurij pravi: «Kdo bi se bal mrzlice, ako bi se je mogel znebiti s tim, da bi popil kozarec vode; kako pogoste bi bile tatvine in vbojstva, ako bi

se z vmitjem rok zadostilo za nje? Spoved je ravno tako lahka, ako zadostuje mašniku povedati besede na uho, in se ni treba bati odloženja odveze.»

Ako je spovednik preojster oziroma odveze, in jo le daje, kjer vidi povse gotova znamnja vrednosti, grešnika ki je bil že na potu poboljšanja, lahko od spovedi odžene v obupanje nad poboljšanjem. Pogosto namreč se zgodi, da grešnik, ki se resnično prizadeva, da bi greh povse zapustil, v veliki in nenadni skušnjavi vendar pade; taki se res še ni poboljšal, a trdovraten in nemaren v grehu tudi ni. Ako toraj spovednik sicer še ne vidi stanovitnega poboljšanja, spozna pa spovedenčevo resno in zdatno prizadevanje se poboljšati, naj mu dá odvezo, ako je v ostalem spolnil pogoje, potrebne za vredno odvezo. Spovedniku naj bo pravilo, da je «odreči ali odložiti odvezo» njegovo zadnje orožje; toraj mora poprej vse poskusiti, če bi mogoče bilo spovedenca vredno pripraviti za odvezo. Ravno z odvezo dobi grešnik zraven posvečujoče milosti božje, tudi delujoče milosti, ki mu pomagajo premagovati skušnjave in donašati vreden sad prave pokore. Podučiven izgled imamo nad ravnanjem v prvih kršanskih časih. Kteri so zatajili vero in se potem hoteli pomiriti z Bogom in s sv. cerkvijo, jim je bilo sv. obhajilo veliko let zabranjeno; ako je pa med tim časom nastalo novo preganjanje, so jih mnogo pustili k sv. obhajilu zato, da jim je bilo sv. obhajilo najmočnejše orožje proti skušnjavam odpada, pomoč v prognanstvu, kakor beremo od sv. Cipriana (Ep. 52. ad Antonian.): «Placuit admitti.... si enim praelium venerit, corroboratus a nobis invenietur armatus ad praelium.» — (Ep. 54 ad pap. Corn.): «Comunicatio a nobis danda est, ut quos excitamus, et hortamur ad praelium, non inermes, et nudos relinquamus, sed protectione corporis Christi muniamus.»

Spovednik naj ne bo preojster in ne premehek, drži naj se srednje poti. To pravilo je prav lahko reči, ali djansko ga spolniti, je težko, zato je bilo v §§. 25. 31 rečeno, da se mora spovednik mnogo učiti, a še več moliti in Boga prositi za raszvitlenje, da bo po pravi modrosti svoje spovedence mogel voditi iz sužnosti greha v prostost milosti božje.

Kadar mora spovednik odložiti ali odreči odvezo, naj tudi pazi na spovedenca, kako se obnaša, ko zve svojo obsodbo. Ako se radovoljno in ponižno podvrže spovednikovi obsodbi, je to dobro znamnje, da mu bo obsodba koristna za dušo, zato naj mu spovednik odloči, da naj se čez nekoliko dni povrne k spovedi. — Ako spovedenec pri taki obsodbi naenkrat vse obljubi, kar poprej ni hotel obljubiti, in začne prositi, je treba pregledati, ako obljubuje z resničnim srcem ali samo z besedo. Ako v tem slučaju spovednik sodi, da je spovedenca obsodba tako pretresla, da zdaj v resnici obljubi spolniti, kar mu je potrebno za sv. odvezo, sme mu precej dati odvezo, vendar naj ga primerno še opominja in mu posebno naroči, da mora pri prihodnji spovedi sam povedati, kako je spolnil dano obljubo. Večidel pa bo v tem slučaju varniše, da takih obljub, danih še le po slišani

neugodni obsodbi, ne vzame za resnično notranje spremenenje, zato je treba odložiti odvezo. — Ako se spovedenec, komu je spovednik povedal, da mu odveze ne more dati, počne jeziti, žugati, naj se spovednik ne da zmotiti, ampak naj spovedencu pokaže grešnost njegovega obnašanja, in naj ga še očetovsko opominja, da mu, ako mogoče, vsaj nekoliko omekša trdobo srca. — Ako spovedenec, ki ni dobil odveze, vpraša, če sme iti k spovedi k drugemu spovedniku, naj mu spovednik tega ne brani, ampak naj ga samo opomni, da naj pri drugem spovedniku govori golo resnico. Ako se je taki spovedenec jezil, žugal itd. in reče, da gre hitro k drugemu spovedniku, naj mu spovednik še posebej opazi, da se mora spovedati tudi svojega slabega obnašanja pri tej spovedi.

§. 90.

Nadaljevanje.

Opaziti je še treba, kako naj spovednik vrednemu spovedencu da odvezo. Besede oblike naj izgovarja natanko, kakor ukazuje obrednik. Kadar izgovarja besede: «Indulgentiam....», ali, ako te besede izpusti, kadar izgovarja besede: «Dominus noster J. Ch.....» naj desnico vzdigne prama spovedencu. — Ako spovedenec ni duhovskega stanu, izpusti besedo «suspensionis.» — Besede s kterimi daje odvezo, naj izgovarja pobožno, kakor se spodobi namestniku Kristusovemu; izgovarja naj jih po tiho, da okolistoječi iz besedi ne sumničijo, ali ne spoznajo, da spovedenec ni dobil odveze, slišajoči drugo molitev namesto odvezne oblike.

Ako spovednik da odvezo s pogojno obliko, ker dvomi nad vredno pripravo spovedenčevo, naj mu to izrečno pové, in ga spominja, naj pride kolikor kmalo mogoče zopet k spovedi in se bolj vredno pripravi.

Tako uče Zenner, Radlinsky, Voršak in drugi, Dr. Gury (casus conscientiae n. II. 393) pa reče: «Neque oportet, neque expedit, ut confessarius poenitentem moneat, eum conditionaliter tantum fuisse absolutum, quia ex hac admonitione nullum bonum et incommoda plurima subsequi possunt.» Ako spovednik dá pogojno odvezo in to spovedencu izrečno povedati hoče, naj mu tako dopové, da se spovedenec ne bo ne razžalil in ne preplašil, ampak, da mu bo ta opomba, če mogoče, ravno vtrdila trden sklep poboljšanja. N. pr. Spovedenec je v bližnji grešni priložnosti, ktero sicer odpraviti obljubi, vendar spovednik od ene strani zavoljo posebnih uzrokov dvomi nad resničnostjo spovedenčeve obljube, od druge strani pa zopet spovedencu ne more odveze odložiti, zato mu da pogojno odvezo, pred ktero pa more spovedencu tako le reči: Dal ti bom odvezo, ali znaj, da ti jo dam le, ako prav resnično misliš storiti, kar si mi obljubil; zato

bi ti odveza ne veljala, ako mi le navidezno obljubuješ. Pridi kmalo k spovedi (če mogoče, naj mu določi, kedaj), pri kteri boš tudi povedal, kako si dano obljubo spolnil.

Ako mu da pogojno odvezo zato, ker dvomi nad dosti razvito pametjo spovedenčevo, ali v smrtni nevarnosti, te opombe ni treba.

Ako se spovedenec po končani spovedi zopet vrne, in se obtoži smrtnega greha, kterega je poprej pozabil, naj mu spovednik dâ potrebne nauke, posebno pokoro, in odvezo; a spovedenec naj zopet obudi kesanje. Ako vrnivši se spovedenec spové le majhen greh, sme mu spovednik zopet dati odvezo, ali zapovedano ni. V tih dveh slučajih pri dajanju odveze spovednik ne vzdigne roke, temveč po tiho odmoli odvezno obliko, da okoli stoječi iz tega ne bi spoznali, da se je vrnivši se spovedenec spovedal zopet smrtnega greha. Ako se pa spovedenec že tako pozno vrne, da okoli spovednice vse drugi spovedenci čakajo na spoved, kot so bili, kadar se je prvikrat spovedal, ali pa, ako ni nobenega več, sme tudi vzdigniti roko proti spovedencu, komu na novo daje odvezo.

Ako je spovedenec pri prvi spovedi kteri greh spovedal kot dvomljiv, in potem se vrne k spovedi, in ga spové kot gotovega, mu spovednik ponovi odvezo, kakor je ravnokar v zgornjem slučaju rečeno.

Ako se zavoljo preteče smrti, ali smrtne nevarnosti spovedenec svojih grehov spové le površno, in dobi odvezo, in potem mine smrtna nevarnost, mora se vnovič, in sicer vsaj formalno popolno spovedati, in dá se mu vnovič odveza.

Ako spovednik dvomi, je li nad spovedencem pravo izgovoril odvezno obliko, naj jo ponovi s pogojem, «ako nisi odvezan» razumi se, dokler je spovedenec moralično pričujoč).

§. 91.

Odložena in odrečena odveza.

V §. 89. so povedani slučaji, v kterih mora spovednik odložiti odvezo. Pri tem naj pazi na čas, za koliko časa mu jo odloži, in na način, kterega naj se pri tem drži, da bo za spovedenca odloženje odveze koristno, ne pa pogubonosno.

Čas, do kterega se ima odložiti odveza, odloči: *a)* priprava spovedenčeva. Kdor se je mnogo prizadeval, da bi se vredno pripravil, pa se vendar še ni dosti, se mu odveza odloži za manj časa, kot njemu, ki se je manj prizadeval. *b)* Narava greha, od kterega se spovedenca z odloženjem odveze misli ozdraviti. Ako spovedenec greši iz velike slabosti in je podvržen velikim in skoraj vednim skušnjavam, se mu odveza odloži le za malo časa; ko po pretečenem tem času spovedenec zopet pride k

spovedi in se skaže, da se je resno prizadeval, da bi se poboljšal, se mu dá odveza, in za pokoro naloži pogosta spoved. Ako bi se takemu odveza odložila za dolgo časa, bi ga med tem skušnjave morebiti zopet premagale, morebiti bi se vdal grehu in se ne povrnil k spovedi. *c)* Priložnost greha, v kteri je spovedenec. Ako je priložnost in skušnjava pogosta, se more odveza odložiti za malo časa, ker se že v kratkem času more spoznati, je li grešniku resnica na poboljšanju, ali ne. Ako je priložnost taka, da grešnika bolj redko vabi v greh, se mu odveza odloži za več časa, da se spozna njegova resna volja poboljšanja. N. pr. Dninar ima le v nedeljah in praznikih prostega časa, a onkrat gre vsakikrat v pivnico, se prepije, kolne, kvanta itd. Takemu ne koristi odvezo odložiti le za en teden, ker v tem času nima priložnosti pokazati svojo resno voljo poboljšanja, ker ne pride v priložnost greha; — kdor pa n. pr. preklinja vsaki dan nad svojim hudobnim sosedom, kterega ima vsaki dan pred očmi, pokaže že v enem ali dveh tednih, da ga je trdna volja se odvaditi tega greha, zato se mu odveza odloži le za toliko časa. Kdor je v takem grehu, da se mu ne more dati odveza, pa obljubi, da bo grešno priložnost odpravil, ali, da bo priložnost v kratkem času sama odjenjala, se mu odvezo odloži za toliko časa, dokler ne odpravi omenjene priložnosti; n. pr. Spovedenec živi v hudem sovraštvu z bližnjim, ga kolne, opravlja, itd., ker ima z njim pravdo, ktera pa se ima v kratkem skončati, — odloži se mu odveza do skončanja pravde, (opazka pri tem slučaju: ako bi se pravda še dolgo ne imela skončati, odloži se odveza le za malo časa, ker ima dotičen spovedenec tudi v kratkem času priložnost, da pokaže svoje poboljšanje).

Oziroma načina, kako naj spovednik odloži odvezo, je treba opaziti:

a) Razloži naj spovedencu, da mu odveze ne odloži zavoljo zdraženosti ali slabe volje, ampak zavoljo ljubezni in skrbi za njegovo zveličanje. Naj mu pokaže dušno škodo, ktero bi lahko imel, ako bi hitro dobil odvezo, in dušno korist, ktero bo imel, ker ne dobi precej odveze. Bogu ne zadostuje samo skesana spoved in z njo združena odveza od grehov, ampak hoče imeti novo poboljšano življenje, hoče videti vreden sad prave pokore. In ravno zato se spovedencu odloži odveza, da odpravi grešne priložnosti in se odvadi grešnih razvad, da se zanaprej tim ložej vbrani grešnim skušnjavam, in postane stanoviten v dobrih sklepih.

b) Naj spovednik opomni spovedenca, naj se v tem času posebno varuje povračenja v greh, naj beži od bližnje grešne priložnosti, znajoč, da tudi pri prihodnji spovedi ne bo mogel dobiti odveze, ako ne odpravi grešne priložnosti, ktero bi lahko odpravil. Svetuje naj mu, kako naj se ponaša, kadar zopet pride skušnjava; uči naj ga primerne pomočke, s kterimi se bo mogel obvarovati greha in bo mogel čednostno živeti.

c) Določi naj mu čas, kdaj naj se povrne k spovedi; kar mora spovedenec resno obljubiti (ako bi ne hotel obljubiti, se mu odveza ne odloži, ampak odreče). Ako spovedenec zavoljo

*

oddaljenosti ali ktere druge okoljšine ne bi mogel priti k istemu spovedniku, dovoli se mu, da sme iti k drugemu spovedniku, kteremu pa mora povedati, da mu je bila odveza odložena, kaj je imel za pokoro, in kako jo je opravil; — vendar je mnogo boljše, da se spovedenec, ako le mogoče, povrne k istemu spovedniku. Opomni naj ga tudi, da molitve in prekrižanja (spovednikovega) ne bo imel za odvezo, in da zato ne sme pristopiti k sv. obhajilu. (Ako pa neodvezan spovedenec vendarle pristopi k altarju, se mu zavoljo spovedne tajnosti ne sme odreči sv. obhajilo, — več o tem gl. krš. kat. Nravoslovje).

Ko spovedenec v določenem času zopet k spovedi pride, preišče naj spovednik, kako je ta čas porabil za poboljšanje. Ako je vbogal dane opomine, rabil nasvetovana sredstva in se greha zdržal, je to gotovo znamnje poboljšanja in da se mu odveza. Ako je spovedenec, ki je poprej živil v grešni navadi, zdaj tudi še kteri krat (redkokrat) grešil, je pa tudi vestno rabil nasvetovana sredstva, je bežal od grešne priložnosti, tudi odbijal slabe misli in grešna poželjenja, je to znamnje, da se resnično prizadeva poboljšati, in, da je bila skušnjava močnejša kot nji nasprotno orožje; naj mu spovednik svetuje še druge močnejše pomočke, naj mu da odvezo in ukaže, da zopet k malo pride k spovedi, da sčasom sleče starega človeka in obleče novega v Jesusu Kristusu. Ako pa spovedenec sicer reče, da je vse storil kar mu je spovednik ukazal, je pa vse eno radovoljno imel slabe misli in grešna poželjenja, si želel ali tudi iskal priložnost v greh, je to znamnje, da se še ni resno počel poboljšavati in odveza se mu mora zopet odložiti. Spovednik naj takemu svetuje in ukaže še več in močnejših sredstev zoper greh in razjasni spovedencu, da ima on (spovednik) svoje postave, kterih se mora vestno držati, ktere pa mu zabranjujejo dati odvezo njemu, ki ni dosti pripravljen, Dober spovednik se v molitvi in pri sv. maši večkrat spominja svojih spovedencev, a za take naj še posebno moli!

Enako naj ravna spovednik s spovedencem, komu mora odvezo odreči, ker je ni vreden, (prim. §. 89). Tudi nevrednemu se odveza ne odreče s trdimi in preojstrimi besedami; ampak s tehtnimi besedami naj mu spovednik skuša ganiti srce na kesanje: naj mu pokaže brezkončno dobrotljivost božjo in nasproti brezkončno pravičnost in ojstre kazni, ki ga čakajo, ako se ne spreobrne; naj mu stavi pred oči, kako mu je smrt gotova, pa ne zna kedaj; ako ga dohiti v tem dušnem stanu, čaka ga gotovi pekel itd. Spovednik naj ne kaže nevoljo proti takemu spovedencu, ampak kaže naj svojo žalost nad njegovo trdovratnostjo, skrb za njegovo dušo, zato naj mu pové, da se ga bo spominjal v molitvi in pri sv. maši in prosil Boga, naj mu otaja ledeno srce.

Ako se taki grešnik poznej skesa in zopet pride k spovedi, naj mu spovednik močno govori na srce, da mu prebudi zmiraj večje in stanovitniše kesanje. Posebno naj ga uči, kako naj se zanaprej varuje prejšnih grešnih priložnosti; nauči naj ga močnih pomočkov zoper grehe, v kterih je bil dozdaj

trdovraten; opomni naj ga, naj prosi Boga posebno za stanovitnost v pokori in moč proti skušnjavam, in tudi zahvaljuje naj se brezkončno vsmiljenemu nebeškemu Očetu, ki mu je dal milost spreobrnenja. Ne bo odveč, da takemu, ki je bil več časa trdovraten v grehu, tudi kaj pové o svetosti sv. obhajila, o ljubezni Jezusovi, pričujočega v presv. R. Telesu, da mu prebudi zaupanje do Jezusa, ljubezen in srčne želje po angeljskem kruhu.

Ako se spovedenec, ki ni dobil odveze, precej pride spovedat k drugemu spovedniku, da bi morebiti od njega dobil odvezo, naj spovednik pač posluša njegovo spoved; naj ga vpraša, zakaj mu prvi spovednik ni dal odveze, ktere nauke in opomine mu je dajal, kaj mu je naložil za pokoro, — in ponovi naj mu, tudi on ravno to s pristavkom da tudi on sceni, da se njegovemu dušnemu stanu (spovedenčevemu) največ prileže, na kar ga je napeljeval prvi spovednik, in tudi odvezo naj mu odloži ali kratko odreče, kakor je storil prvi spovednik. Le, kadar ima posebno važne uzroke, naj ma svetuje druge pomočke poboljšanja, premeni pokoro, in dâ precej odvezo. Pa tudi v tem (redkem) slučaju naj dobro pazi, da v očeh spovedenčevih prvemu spovedniku ne bo odvzel spoštovanja.

Ako spovedenec, kteremu je bila odveza ali odložena ali odrečena, po pretečenem času pride k drugemu spovedniku, kakor je bil prvikrat, naj tudi (drugi spovednik) bo rajši ojstrejši nego popustljivejši, posebno ako spovedenec ne pové važnega uzroka zakaj ni šel se spovedat prvemu spovedniku.

5. Poglavje.

§. 92.

Dolžnosti spovednikove po spovedovanju.

Po končanem spovedovanju naj spovednik v pobožni molitvi Bogu zahvali za milosti, s kterimi mu je pomagal vredno spolnovati službo spovednikovo, naj priporoči svoje spovedence Bogu in božji pomoči, da jih potrdi v dobrih sklepih, in jim dá stanovitnosti v pokori.

Posebna dolžnost za spovednika po spovedovanju pa je spovedna tajnost in popravljanje pogreškov, ako je ktere storil.

§. 93.

A. Spovedna tajnost.

Spovedna tajnost je verska dolžnost, držati na tajno vse, kar kdo zna iz spovedi, in bi moglo spovedence težiti in spoved storiti nadležno.

Spovedna tajnost je zapovedana; *a*) po naravnem pravu, ker se sploh mora domišljevati, vsak spovedenec svoje grehe spové le s pogojem, da za nje ne bo nihče drugi znal, kakor Bog in spovednik; in tudi naravna postava veli, da mora vsaki na tajnem držati, kar mu je kdo na tajno povedal; *b*) po božji postavi, ker se lahko previdi, da bi sploh spovedi ne bile popolne, ako bi se spovedenci bali, da sme spovednik razglasiti njihove grehe. Ako je Kristus grešnikom zapovedal, da morajo povedati vse svoje grehe, je z istim spovednikom zapovedal natanko varovati spovedno tajnost; *c*) po cerkvenih postavah tako ojstro, da so največe kazni zažugane spovedniku, kteri bi prelomil spovedno tajnost. Zbor Later IV. (can. «Omnis utriusque») ukaže, naj se duhovnika, ki prelomi zapoved spovedne tajnosti, zapre v samostan; po starinskih postavah je taki spovednik zgubil svojo službo, in je moral vse svoje življenje okoli popotvati.

Kdor prelomi spovedno tajnost, stori trojni greh, namreč nezvestobo, krivico z obrekovanjem, in svetokradstvo.

Pri dolžnosti spovedne tajnosti ni nobene izjeme; tudi zavoljo skrajne potrebe ne spovednikove, ne spovedenčeve, ne kterega drugega bližnjega, ne javne, se ne sme prelomiti in to nikdar, tudi potem ne, ko bi bil dotičen spovedenec že davno umrl.

Ako toraj spovedenec, ki ni dobil odveze, pristopi k altarju za se obhajati, mu mašnik ne sme odreči sv. obhajila; ako škof za kterega samo iz spovedi zna, da je nevreden mašnikovega posvečevanja, ga mora vse enako posvetiti v mašnika; ako župnik samo iz spovedi zna, da zaročniku brani poroko kteri ovrgovalen zaderžek, ga mora poročiti, ako ga namreč pri spovedi ni mogel nagovoriti, da bi odstopil od ženitbe, itd.

Ako bi bil spovednik vprašan, kaj se mu je kdo spovedal, mora reči, da ne vé; sme tudi priseči, da ne vé, ker v resnici kot navaden človek ne ve, in ne sme vediti, kar je pri spovedi slišal kot namestnik božji. Spovednik mora biti pripravljen, potrpeti največo zgubo, tudi rajše dati življenje, nego prelomiti spovedno tajnost; pr. Janeza Nepomuka. V slučaju, da spovednik kteremu ni dal odveze in cerkvenik vpraša, če se bo obhajal spovedenec, spovednik ne sme reči, ne «da» ne «ne», ker tega ne zna več, ko je spovedenec odšel od spovedi. Cerkvenik naj toraj vpraša spovedenca, in po njegovem odgovoru naj prižge sveče, ali ne.

Ako bi se dogodil slučaj, da bi se spovednik kterega greha ne mogel drugače popolno spovedati, kakor da prelomi spovedno tajnost, sme in mora dotični greh samo materielno popolno spovedati in nikakor ne prelomiti spovedne tajnosti.

Spovedno tajnost mora držati spovednik in vsi, kteri so kaj zaznali iz spovedi; toraj tolmač, ako ga je kdo rabil pri spovedi; vikši, od kterega je spovednik prosil sodnost oziroma zadržanega greha; okoli stoječi, kteri so slišali spovedenca in vsaki, kteri bi bil od takih okoli stoječih slišal; učenjaki, ktere

s spovedenčevim dopuščenjem spovednik vpraša za svet; in zadnjič vsaki, kteremu bi bil kteri nevreden spovednik kaj iz ktere spovedi povedal. Spovedencu ni zapovedana spovedna tajnost o njegovi spovedi; držati pa mora naravno tajnost o vsem, kar mu je spovednik govoril (vendar nima smrtnega greha, ako iz lahkomišljenosti kaj pové iz svoje spovedi; — ako pa pripoveda stvari iz spovedi zato, da se norčuje iz spovednika ali pa iz spovedi, ima smrten greh).

Dolžnost spovedne tajnosti nastane pri vsaki spovedi, naj je bila vredna ali nevredna, samo početa ali končana, naj je spovednik dal odvezo ali ne. Ako pa spoved ni bila prava, ne nastane dolžnost spovedne tajnosti; n. pr. ako bi kteri malovrednež pristopil k spovednici, da bi zasmehoval spovednika, ga v greh zapeljeval itd. Ako bi kdo sicer ne imel volje se spovedati, ampak se le potožiti ali za svet poprašati, za spovednika nastane dolžnost naravne tajnosti in ne spovedne. Izraz pod spovedno tajnostjo — «sub sigillo» komu kaj povedati, ne vzroči dolžnosti spovedne tajnosti, ampak naravne.

Spovednik sme o grehih spovedenčevih z istim spovedencem govoriti pri spovedi, tudi še po dani odvezi, dokler spovedenec ni odšel od spovednice, ali pa ako se je nazaj povrnil. Sme tudi pri prihodnjih spovedih govoriti o stvareh, ktere je slišal pri pretečenih spovedih. Toraj sme nadomestiti opomine, ktere bi bil moral dati že pri prejšni spovedi; sme pokarati zavoljo povračenja v greh, kterega je že pri večih spovedih spovedal; sme tudi prašati o okoljšinah greha, storjenega zdaj in med prejšnimi spovedi, da zna priporočiti boljša sredstva in dati primernišo pokoro. Spovednik je dušni zdravnik spovedencev, zato mora natanko poznati njegovo dušno bolezen, za kar mu veliko koristi znanje okoljšin iz preteklih spovedi. Izven spovedi ne sme spovedencu ničesa omeniti o tem, kar je slišal pri spovedi; izvzemi slučaj, ako bi sam spovedenec počel govoriti, ali kaj vprašati o stvareh iz spovedi.

Kdor najde na papirju zapisane grehe, ni dolžen držati spovedno tajnost, ampak naravno; ako bi bil pa papir (z grehi popisan) sredstvo spovedi (n. pr. gluhomutastih, ali, ako je bil najden v spovednici, se mora tudi držati spovedna tajnost o vsem, kar je bilo zapisano na takem papirju.

Predmet spovedne tajnosti so vsi spovedani grehi, majhni in veliki, vse okoljšine grehov, naložena pokora, način spovedovanja in drugo vse, znano iz spovedi, karkoli bi spovedencu moglo biti nevšečno, ako bi se zaznalo, in bi spoved pri ljudeh storilo nadležno, — ker je spovedna tajnost posebno zato zapovedana, da se grešniki ne bojé spovedi. Toraj pod posebno tajnost spadajo tudi naravne hibe in pomanjkljivosti spovedenčeve, ktere je spovednik še le iz spovedi zaznal; n. pr. da je kratkega uma, da je v verskih resnicah slabo naučen, da ima sumljivo vest itd. Naravne pomanjkljivosti, ktere so pa sploh znane, ne spadajo pod spovedno tajnost, čeravno jih je spovednik še le pri spovedi spoznal; n. pr. da je spovedenec glub, itd.

Spovedno tajnost prelomi naravnost, kdor pové greh, kterega se je določni spovedenec spovedal; in posredno (nenaravnost), kdor govori o stvareh znanih mu iz same spovedi, ali znanje iz spovedi tako porabi, da so spovedenec ali njegovi vdeleženci nadlegovani, ali se sramujejo, ali trpé kakšno škodo na imetku ali na poštenem imenu, ali kaj stori, iz kterega bi drugi mogli sumiti, kdo se je tega ali onega greha spovedal. Toraj mora spovednik dati spovedni listič spovedencu, ki ga zahteva, čeravno mu ni dal odveze. ker bi z zadržanjem spovednega lističa objavil, da ni dal odveze. Dvomeč, je li govor o stvareh, znanih iz same spovedi, komu nadležen, izvoljiti je treba varnejšo stran, toraj molčati.

Toraj bi prelomil spovedno tajnost, ako bi kteri spovednik rekel: Neki mnih tega samostana se mi je spovedal tega greha; — v ti hiši se grdo greši; — v tem selu se zgodi ta grda pregreha, itd. ker bi se s takimi besedami onečastil poedinec, hiša ali občina. Kaj nevarno je naznaniti kraj, čas, ali druge posebne okoljšine kterega spovedanega greha, n. pr. Danes je bil prvi na vrsti prešestnik, — neki vojak, gospodar, trgovec spovedal se mi je tega greha,— včeraj mi je prišel ta le zmedeni slučaj — itd. Vsih teh slučajih je kaj lahko mogoče, da bi kteri poslušalec iz dotične okoljšine spoznal spovedenca in tako njegov greh. Spovedno tajnost bi prelomil, ako bi spovednik pri spovedi s kakim opazljvim znamnjem pokazal svoj gnjus nad kterim spovedanim grehom. Tudi, ako bi kterega grešnika, kterega pozna iz prejšnih spovedi, ne pustil k sebi k spovedi; (sme mu pa pri spovedi ukazati, da naj prihodnjič ne pride k njemu se spovedati). Spovedno tajnost bi prelomil, ako bi spovednik o poznanem tatu, vbijalcu rekel, da se je spovedal vsih svojih grehov. Ako bi spovednik zaznal iz spovedi, da mu je nekdo namenil smrt ali težko telesno poškodvanje, smel bi se spovednik dotični nevarnosti izogniti, ako to more storiti tako, da nikakor ne izda hudobije svojega sovražnika, da se spovedencu na pristudi spoved in da zavoljo tega nihče ne trpi škode. Zato bi v takem slučaju spovednik moral prositi spovedenca, da ga pooblasti znanje iz njegove spovedi porabiti za svoje varstvo. Ako bi spovedenc ne hotel tega dopustiti, se mu sicer odreče odveza, spovedniku pa ne ostane drugega, nego priporočiti se Bogu in svoje življenje na čast sv. zakramenta postaviti v nevarnost.

Spovednik ne sme tudi za svojo korist, ali spovedenčevo javno korist porabiti znanja iz spovedi, ako bi iz te porabe mogli spovedenec ali drugi ljudje sumiti, da dotično okoljšino zna samo iz spovedi. Ako bi toraj spovednik samo na spovedi zaznal, da mu je kdo nezvest, ali mu škodo dela, ne sme ga kaznovati, ne iz službe pustiti in ga grdo gledati, ne vzeti mu ključev, — sploh se proti njemu nič drugače obnašati, kakor bi se bil, ako bi tega ne bil slišal na spovedi. Sme pa spovednik slišano pri spovedi toliko za sebe porabiti, da poboljša svoje življenje; ker se sploh nobeden pameten človek ne bo razžalil,

ako opazi, da je spovednik poboljšal svoje življenje zavoljo tega, kar je slišal pri spovedi; n. pr. ako bi se spovedenec spovedal greha, v kterega ga slab zgled spovednikov zapeljuje, sme spovednik to znanje porabiti in precej prenehati dati slab zgled.

Ako spovednik v kterem zmedenem slučaju ne upa sam razsoditi, sme za svet vprašati drugega bolj učenega in bolj skušenega spovednika; vendar ne sme povedati ne spovedenca in ne takih okoljšin, iz kterih bi se mogel spoznati spovedenec. Isto velja, ako v posebnem slučaju prosi za sodnost čez zadržan greh.

Spovedna tajnost je zavoljo spovedencev, zavoljo tega sme spovednik to, kar je na spovedi slišal, porabiti tudi izven spovedi, ako mu spovedenc prostovoljno in neprašan da dovoljenje zato. Dovoljenje (spovedenčevo) mora biti povse prostovoljno, tudi ga spovednik navadno ne sme prositi, naj mu da tako dovoljenje, le ako je treba popraviti pogrešek storjen pri spovedi, ki se ne da drugače popraviti, sme ga spovednik prositi za to dovoljenje (gl. §. 94); mora biti izrečno, toraj ne bi dosti, da bi spovednik samo mislil, da mu spovedenec ne bi odrekel dovoljenja, če bi ga bil opomnil. Dogodi se tudi slučaj, da spovedenec sam prosi spovednika, naj to kar je slišal na spovedi, porabi izven spovedi; n. pr. spovedenec se obtoži greha, na kterega ga drugi zapeljuje in prosi spovednika, naj onega drugega opominja, da ne bo več zapeljeval na greh. Kaj ima v tem slučaju storiti spovednik? — *a*) Naj ne bo prelahkoveren pri takih tožbah, ker jim je mnogokrat uzrok hudobija ali nevoljivost od strani spovedenčeve, a ne spovedenčeva želja poboljšanja; *b*) Naj tudi opravilo opominjevalca ne prevzame tako rad, ampak naj svetuje spovedencu, naj to reč razodene poglavarjem, gospodarju — to je kakšni osebi, ktere opomin bo vspešnejši nego spovednikov; *c*) ako pa so okolšine take, da mora ravno spovednik opominjati, naj reče spovedencu, da naj isto stvar pové izven spovedi, a potem bo opominjal kar bo mogel; prim. nevesta se obtoži nečistega greha s svojim svekrvom, kteri jo zmiraj zalezuje in zapeljuje, in prosi spovednika, naj opomni svekrva o ti zadevi.

Da spovednik vestnejše drži spovedno tajnost, naj o stvareh, ktere je zaznal na spovedi, ne govori ne sploh in ne o kakšni posebni reči; naj posebno vpričo neizobraženih ne šali čez nevednost, priprostost, neumnost kterega, ki hodi k njemu k spovedi; naj ne pripoveduje smešnic o spovedi, čeravno so izmišljene, posebno ne pred neizobraženimi, kteri bi iz takih povestic lahko sumili, da spovednikom spovedna tajnost ni dosti sveta stvar in bi se počeli bati spovedi.

Ako so sami duhovniki v družbi med seboj, kjer se ni bati pohujšanja, in se pomenkovajo o spovednih stvareh, ni prav, ako bi kakšen opomnil: «Imel sem pri spovedi tak slučaj in dal sem odvezo, ali nisem je dal». Kajti s tim bi indirektno prelomil spovedno tajnost. Reče naj: «Ako bi se kdo spovedal takega greha, kaj je storiti?»

§. 94.

B. Popravljanje pogreškov.

Ako je spovednik storil pogreškov oziroma bivstva zakramenta; n. pr. da vredno pripravljenemu ni dal odveze (zavoljo pomanjkanja vednosti, ali ker odvezne oblike ni prav izgovoril), mora ta pogrešek, ako mogoče, popraviti še v isti spovedi (ako je spovedenec še moralično pričujoč, mora spovednik ponoviti odvezno obliko opazivši, da je prvikrat ni pravo izgovoril), ali pa v prihodnji spovedi. Ako spovedenec po taki spovedi gre k sv. obhajilu, za ktero se v ostalem pripravi vredno, so mu grehi (ker nezavedni) odpušeni pri sv. obhajilu; — ako pa ne gre k sv. obhajilu, ali pa mu je sv. obhajilo zavoljo druge okoljšine nevredno, a drugikrat gre k spovedi k drugemu spovedniku, ki o pogrešku prvega spovednika ničesa ne more vedeti, so mu z odvezo pri drugi spovedi odvezani tudi grehi iz omenjene prve spovedi, ker spovednik da odvezo čez vse grehe, znane in neznane, čeravno je spoved le formalno popolna. Ker se spovedenci po spovedi, pri kteri so dobili odvezo, obhajajo, bolniki pa prejmejo sv. popotnico ali vsaj sv. poslednje olje, ktero tudi odpušča smrtne grehe, kterih se spovedenec ni mogel spovedati, razumi se lahko, da spovednik navadno nima dolžnosti spovedenca opomniti o pogrešku te vrste, — mora pa se kesati in trdno skleniti, da bo zanaprej boljše pazil. Ako pa je spovedenec, komur spovednik ni dal prave odveze, bolan in v smrtni nevarnosti, a ne more prejeti ne sv. obhajila ne sv. poslednjega olja, naj spovednik opomni spovedenca, naj še enkrat obudi kesanje čez vse svoje grehe, in spovednik naj mu dá zopet odvezo, — kar se stori brez spotikanja, ker se bolnikom in ki so v smrtni nevarnosti, odveza večkrat ponovi. (prim c. 133.)

Ako je spovednik pogrešil s tem, da spovedenca ni zadosti vprašal oziroma števila ali okoljšin greha, da je bila spoved nepopolna, naj ga (ako mogoče) o tem opomni pri prihodnji spovedi.

Ako je nevedoma opustil opomin oziroma velike spovedenčeve dolžnosti, n. pr. da mora zapustiti grešno priložnost da mora storjeno škodo popraviti, ga mora na to opomniti pri prihodnji spovedi, ako je to še potreba. Ako je pa (nevedoma) opustil opomin o važni in hitri dolžnosti in ima spovednik priložnost, naj spovedenca opomni, da naj kmalo pride k spovedi (pri kteri nadomesti, kar je pogrešil pri prvi.)

Ako bi pa vedoma in po svoji krivdi opustil opomin o važni dolžnosti, mora spovedenca tudi izven spovedi prositi (čeravno bi se mu to jako težavno zdelo), da mu dopusti z njim samim govoriti nekaj o pretečeni spovedi, in mu — naročiti omenjeno dolžnost. N. pr. Ako bi spovednik iz neveljavnega uzroka spovedencu rekel pri spovedi, da mu krivice ni treba popraviti, in bi ta spovedenec ne prišel več k temu spovedniku k spovedi; moral bi ga o tem opomniti izven spovedi (po dobljenem

dovoljenju, da sme govoriti o spovedi); — ali pa spovednik sam popraviti toliko škode, kolikor je on moralično njeni uzrok. Ako bi spovednik povse gotov bil, da bi spovedenec opomina o povrnitvi nikakor ne hotel poslušati, bi ne bil dolžen povračevati za spovedenca (tako gotovost pa je redko kdaj mogoče imeti.)

III. DEL.

Posebna pravila oziroma različnih spovedencev.

§. 95.

Otrok pri spovedi.

Otroci navadno nimajo velikih grehov, tudi jih pri njihovih grehih večidel mora izgovarjati nepremišljenost; vendar je spovedovanje otrok posebno važno. V otročji duši se čutje in poželjenje še le prebuduje, nikamor še ni pravo nagnjeno: kar otrok pri drugih opazi, tudi sam poskusi storiti; ako stori greh, ne stori ga iz navade ali iz hudobije, ampak večjidel iz nepremišljenošti in iz naravnega nagona ki ga zmiraj napeljuje, da posnema, kar vidi pri drugih. Čas ta je neizmerne važnosti za vse življenje in trikrat srečen je otrok, ki ima dobrega dušnega vodja, ki mu čutja in poželjenja vravnuje, napeljuje na dobro, ki mu z ljubeznivo skrbjo pristudi greh poprej, nego ga je začel ljubiti, in ki mu čednost stori ljubo poprej, nego mu razne srasti vtežujejo njeno spolnovanje. Taki vodja mora zraven staršev in učenika biti tudi otroški spovednik, ki se mora skrbno prizadevati, da otroke obvaruje pred grehom, ako so še nedolžni, da jih hitro odvrne od greha, ako so vanj zagazili. Duša otročja je sprejemljiva, kakor segreti vosek, hitro se priuči greha, pa tudi čednosti. Kar se otroku v mlado srce vsadi, ostane mu, in s časom prinese sad, — dober ali slab, kakoršno je bilo seme. Spovednik naj pazljivo opazuje otroka, da spozna na ktero slabo je več nagnjen, ali ga svetne okoljšine več zapeljujejo, da posebno proti temu zbere svojo sile, in reši otroka; mora pa tudi nasprotno v otročji duši zbujati želje po čednostih — zgodej ga privaditi na redno krščansko življenje, da bo od majhnega v milosti božji, da bo primerno svoji starosti vsaki dan napredoval v modrosti in v prijateljstvu pred Bogom. Kdaj naj otrok gre prvič k spovedi, ne odločuje samo njegova starost, ampak posebno to, koliko so mu razvite dušne moči, — spoznanje in volja, in koliko je naučen v verskih resnicah. Sv. Karol Bor. uči; «Varujejo naj se duhovniki, da zakramentalne odveze ne bodo dali tistim, kteri nimajo zadostno tvarine, ali ne popolne pameti, da bi se moglo brez oporekanja soditi, da so sposobni za ta zakrament.» Sicer jo to dolžnost veroučnega učenika, da le tiste otroke spusti k spovedi, ktere sceni sposobne za ta zakrament. Vendar se lahko dogodi slučaj, da vse eno pride otrok k spovedi, ki še ni bil zmožen greha. To spovednik

spozna, *a.)* iz načina spovedi; — ako otrok ne zna nič povedati o grehih; ali da našteje neke reke, priučene od kterega odrašenega (staršev) ali pa iz spovednega ogledala, kakor se nahajajo v molitvenih bukvicah, in med njimi spove grehe, kterih gotovo še ni storil, kaže, da še ne razloči, kaj je greh in kaj čednost, *b.)* iz odgovorov na spovednikova vprašanja; — ako odgovarja jasno in razumno, ja znamnje, da se že dosti zave; ako pa odgovarja tako, da spovednik vidi, da ga otrok še ne more razumeti (n. pr. ako na vsako vprašanje, čeravno nasprotno prejšnemu, odgovori trdivno), je razvidno, da taki otrok še ni sposoben za spovedno odvezo. Takemu otroku naj spovednik naloži kakšno majhno molitvico, — očenaš, češena Marija, — naj ga blagoslovi in odpusti. Odveze mu ne more dati, ker ni bil sposoben greha, kterega še ne razloči in ga tudi hoteti ni mogel — zato je nesposoben za odvezo.

Ako pa ima otrok že zadosti pameti, da je bil sposoben za greh, naj spovednik z njim ravna po sledečih pravilih.

a.) Prizadeva naj se, da otroka navda z velikim spoštovanjem do tega sv. zakramenta; naj ga uči način pravega spovedanja; in naj vse odstrani, kar bi otroku overalo vredno spoved, ali kar bi mu spoved delalo nadležno. Zato naj pazi spovednik, je li otrok molil pred spovedjo, in spraševal vest; se li prekriža ko pride na vrsto za spoved; kako moli prošnjo za sv. blagoslov, in očitno spoved; kako spoveduje grehe itd. Opazivši, da je pomanjkal v kteri tih stvari, naj ga prijazno opomni; ako spovedenec molitvic ne zna točno, naj ga ne zavrača osorno, ali celo odpodi, ampak pomaga naj mu; — a po skončani spovedi naj ga še posebno opomni, naj se do dobrega navadi spovedne molitvice, naj drugikrat pred spovedjo moli na čast sv. Duhu, da bi ga razsvetlil, naj spražuje vest ali po spovednem ogledalu, ali pa kakor se je učil pri kršanskem nauku. Nekteri otrok je od same bojazljivosti ves zmešan, zato ne more vsega, ali celo ničesa spovedati; spovednik naj mu da poguma z ljubeznivostjo, mu prebudi zaupanje in potem naj mu pomaga z vprašanji, da se otrok popolno spové.

Sploh bo redek otrok, ki bo sam vse spovedal; večidel mora spovednik z vprašanji dopolniti spoved. Spovednik naj ne počne vpraševati, dokler otrok sam ne spove vsih grehov, kterih se domisli. Ako otrok po očitni spovedi vtihne, neznajoč kaj bi zdaj storil, naj ga spovednik opomni, da naj spové grehe, kterih se domisli. Ako otrok še nič ne spové, naj počne spovednik spraševati. — je že bil kterikrat pri spovedi? — kdaj? — je opravil naloženo pokoro? — je spraševal svojo vest? — kterih grehov se domisli, da jih je storil od zadnje spovedi? Ko otrok počne spovedovati svoje grehe, naj ga spovednik nikakor ne moti, čeravno bi se nepopolno spovedaval. Ko otrok že vse konča, naj ga spovednik vpraša zà število in okoljšine, kterih morebiti otrok ni zadostno razložil in tudi o grehih, ktere otroci navadno storé, pa jih ta ni omenil. Taka vprašanja so.: Si molil vsaki dan zjutraj in zvečer, kadar je zvonilo, Zdravo

Marijo? — Si se vselej spodobno prekrižal, poškropil, kadar si prišel v cerkev, si pokleknil pri molitvi? — Si se med molitvijo smejal, ali kako igral z rokami? — Si brez potrebe izgovarjal presv. imena Jezus in Marija? Kolikokrat? — vsaki dan? — Si rekel ktero grdo besedo; morebiti zaklel? — Kako? — Koga? — Kolikokrat? — Si v nedeljah in praznikih prišel vsakikrat k sv. maši, h kršanskemu nauku in k blagoslovu? — Si se v cerkvi lepo obnašal? — Si se oziral? — smejal? — suval? — govoril? — Si se šel potepat, namesto v cerkev? — igrat z drugimi otroci? — Si starše vsakikrat poslušal? — Si jih razžalil? — razjezil? — jim grdo odgovarjal? — žugal? — Si poslušal učenika? — gospodarja? — Si zasmehoval stare ljudi, berače? — Si komu dajal grde priimke? — Si se s kom pretepal? — Si kterega šuntal naj drugega nabije? — (ako je punica, ki varuje manjše svoje brate ali sestre, — si jih zanemarjala, da so še poškodvali?) — Si nevsmiljeno pretepal živino na paši? — Si poslušal kaj nesramnega? — sam govoril? — Si kaj storil grdega, ker bi te bilo sram povedati? — Kaj si storil? — Si kaj vkradel? — Kaj? — Komu? — Kolikokrat? — Si na paši delal škodo, po setvi hodil, živino spustil na tuje (ljudsko)? — Si kterikrat lagal? — Komu? — Si kterega krivo tožil? — Kaj si ga obdolžil? — itd.

Ozirom grehov proti čistosti je potreba posebno opreznega spraševanja, ker se ne zna, če otrok že razumi hudobijo djanja. Nekteri otroci žive v prav nesrečnih razmerah, da morejo slišati ali viditi najgrše grehe, ali jih celo kteri naučavajo najostudniša djanja. Take otroke naj vpraša spovednik: si slišal kakšne grde pogovore od odrašenih ljudi? Si kaj grdega vidil? Ako otrok pritrdi, naj spovednik ne vpraša, če so bili govori nesramni, djanja nečista, ampak povej mi, kaj si slišal, kaj vidil? Dobro jo tudi vprašati otroke s kom živijo, s kom se shajajo, s kterimi otroci igrajo, kakšne igre igrajo, ako spijo sami, ali pa s bratom, sestro, poslom v eni postelji, so se z rokami nespodobno igrali, se tipali? Morebiti spovednik za kterega zna, da je storil tako djanje kterega se pa ne spove, naj ga spovednik vpraša n. pr. tako le: Dragi moj. kaj ne, ti poznaš tega ali to? Sta bila kterikrat skupaj? Morebiti sama? Sta igrala? Kaj? Otrok mnogokrat na to zajoka, a spovednik naj ga vtolaži: Ne boj se, jaz vem, da si bil zmiraj dober in bogaboječ, pa so te morebiti drugi otroci zapeljali. Nič se ne boj, samo povej, kakšna je bila ta igra? Saj znaš, da Bog že tako ve, in jaz bi le rad vidil, če boš povedal resnico . : . . itd.

Vprašuje naj spovednik prijazno, da bojazljivega otroka še več ne preplaši in zmede, da mu bojazljivost ne zapre ust, kadar bi moral spovedati greh. Vprašuje naj z izrazi, ktere otroci ondotnega kraja razumijo, da bo otrok mogel znati, kaj ga vpraša spovednik. Pazi naj, da ne bo vprašal kaj takega, ali tako, s čim bi otroka celo pohujšal.

Nauki in opomini se ravnajo po grehih, ktere je otrok spovedal. So pa nektere reči, ktere naj spovednik otrokom sploh

priporočuje. Pred vsem naj jim skuša vcepiti stud pred grehom sploh, — ki je razžaljenje brezkončno dobrega Boga, našega ljubeznivega Očeta, — ki stori človeka grdega pred božjim licem, neljubega tudi pred ljudmi. — ki vzročuje velike kazni že na tem svetu, a še večje po smrti. Čednost naj opisuje otroku kolikor mogoče lepo — ktero ljubijo vsi dobri ljudje in posebno Bog, — ki ni težavna, ampak lahka, — kteri sledi že na tem svetu kot plačilo dobra vest, zadovoljno srce, in v večnosti rajsko veselje med angeljci božjmi. Priporočuje naj mu čednosti, primerne in potrebne otroškim letom; namreč poslušnost do staršev, resnicoljubnost, vljudnost do drugih ljudi, posebno ljubezen do nebeškega Očeta, ki nam vse dobro daje — do Sina božjega, ki je bivajoč na zemlji prav rad imel dobre otroke, jih vabil k sebi in jih blagoslivljal, — češčenje angelja varha in svojega patrona itd.

Govori naj otroku o lepih nebesih, o dobrih angeljih varhih, o vsevednosti božji in njegovi brezkončni dobrotljivosti. Posebno v življenju Kristusovem je prelepih zgledov, ktere naj otroku priporočuje. Hvali ga sv. pismo, da je bil poslušen, — da je rad šel v cerkev, negledé na težavno in dolgo pot, — da po službi božji ni šel z drugimi otroci igrati, pohajkovati, ampak je ostal v cerkvi — da je pri nauku pazil in modro odgovarjal, da so se vsi čudili njegovi modrosti, — da je rastel kolikor na letih toliko tudi na modrosti, da so ga ljubili Bog in dobri ljudje. Opomni naj ga na angeljca varha, ki je zmiraj pri njem, — ki njegove molitve in dobra dela nosi pred Boga, — ki ga z veseljem in skrbno varuje, ako je dober in pobožen, — ki je žalosten, ako otrok ni dober, — ki beži od njega, in ga toži pred Bogom, ako stori velik greh. Ako se otrok obtoži greha, s kterim je storil škodo bližnjemu, se mu povračilo le takrat naloži, ako je otroku brez posebne težave mogoče. N. pr. ako je staršem skrivaj vzel kaj denarja, naj ga stavi nazaj ako ga še ima — ako dobiva ktere darove, naj s timi povrne, kar je vkradel. Ako pa otrok nima s čim povrniti, morebiti tudi ne zna, koliko je oškodil, n. pr. na paši, naj ga spovednik opomni na greh, s kterim je razžalil Boga, na škodo, ktero je storil bližnjemu, ktero bi moral natančno povrniti; a ker je ne more, naj zraven kesanja čez greh obudi tudi žalost, da škode ne more povrniti in trden sklep, da se bo zanaprej skrbno varoval storiti škodo in se bo prizadeval, da bo oškodvanega obvaroval pred škodo, ktero bi mu morebiti drugi pastirji hotli storiti.

Otroci ne poznajo zadostno bivstva greha in njegovih posledic, zato navadno tudi ne občutijo pravega kesanja čez grehe, ako ga jim spovednik ne prebudi v srcu. Da jim bo prebudil kesanje čez greh, naj jim kaže na ljubezen nebeškega Očeta, od kterega imamo vse dobro, in ki zmiraj za nas skrbi; ako spovednik pozna svetske okolšine otrokove, lahko ga opomni na posebne dobrote, ktere ima pred drugimi, n. pr. dobre starše, zdravje, premoženje v hiši itd. — te dobrote ima od Boga, ki tudi zmiraj skrbi zanj, da ga varuje pred nesrečami in nevarnostmi.

Domislivši ga dobrot in od kod ima to dobro, naj ga vpraša — če ima rad Boga, ki mu je toliko dober? — Mu je žal, da ga je razžalil z grehom? — Ga bo še kterikrat razžalil? — Bo še kterikrat ta in ta greh storil? — Otrok bo to vse rad obljubil, in ako mu je spovednik pravo na srce govoril, — obljubil bo iz srra, — imel bo resnično kesanje in tudi sklep, kolikor ga otrok imeti more. Spovednik naj ga še s kratkim, otročjemu razumu primernim, opominom, potrdi v tem kar je obljubil in naloži mu pokoro, naj mu veli, da naj pobožno in skesano moli djanje kesanja.

Pokora se otrokom dá majhna, ktero naj precej po spovedi opravijo v cerkvi. N. pr. da molijo kaj očenašov za odpuščenje grehov, ali na čast matere božje (ako je v cerkvi tudi altar M. božje, pred tim altarjem), na čast trplenja Jezusovega itd.

§. 96.

Nadaljevanje.

Pri otrocih, kteri imajo prvikrat iti k sv. obhajilu, naj se spovednik vrhu tega kar je zgor rečeno o spovedi, še posebno prizadeva, da bodo najsvetejši zakrament kolikor mogoče pobožno in vredno prejeli. Ni dosti, da se jih je pri kršanskem nauku vse učilo, kar je oziroma presv. R. Telesa treba znati; tudi spovednik naj pri spovedi opomni otroka, da bo pri sv. obhajilu prejel samega živega Boga, ki je najvikši in najsvetejši gospod. — Njega, od kterega prihajajo vse milosti in dobrote; — zato naj se pripravlja s skesanim, a tudi zaupanim srcom, s pobožno molitvijo in z gorečo ljubeznijo! Naj pred sv. obhajilom ponovi krstno obljubo; obudi djanje vere, upanja in ljubezni, naj kolikor mu starost, stan, okolšine dopuščajo, stori (ali sklene storiti) še ktere druge posebne čednosti, n. pr. ponižnosti, poslušnosti, pridnosti itd.) Naj se pri mašnikovih besedah: «Glejte jagnje božje...» opomni neizmerne ljubezni Jezusove do nas, ki se je kakor nedolžno jagnje daroval za naše grehe, in se še zmiraj daruje. Pri besedah: «Gospod nisem vreden...» naj se domisli svojih napak in slabosti, naj v srčni ponižnosti prosi Jezusa milosti da ga stori vrednega sv. obhajila.

Po sv. obhajilu naj otrok ne pozabi preimenitne dobrote, ktero je prejel od Boga, naj Bogu prav lepo zahvali za prvo sv. obhajilo; naj sklene, da se bo vsakikrat prav pobožno pripravil, kadar bo mislil stopiti k mizi Gospodovi; naj goji zmiraj prisrčno ljubezen do Jezusa, pričujočega v presv. altarskem zakramentu; zato naj rad pride moliti pred sv. altar, in kadar se zakramentalno ne more obhajati, naj prebudi srčne želje po sv. obhajilu; naj se spomni večkrat pobožnih čutov, ktere je imel pri prvem sv. obhajilu; ako je mogoče, naj vsako leto praznuje obletnico prvega sv. obhajila.

§. 97.

Mladeneč pri spovedi.

Mladeniška doba je, kakor otročja, sprejemljiva za vse vtise, dobre in slabe. Duhovno vodstvo človeka v mladeniški dobi pa je težavniše, ker se v ti dobi prebudijo strasti, proti kterim človek še nima nobene skušnje, ki bi ga učila, kako naj jih zatajuje, da ne zastarajo na duši in telesu. V zdajnem svetu žalibog mladeneč vidi premnogo zapeljivih izgledov; — nektere stvari (kakor slabi spisi, nektera skupna razveseljevanja) naravnost na to delajo, da bi neskušenega mladenča strmoglavile v vrtinec svetskih zmot, kar se jim tim ložej posreči, čim bolj ugajajo pokvareni naravi človeški. Tukaj mora spovednik biti angelj varh, ki mladenču odpre oči, mu posveti v njegovo notranje, mu zaznamva vzdigajoče se strasti, ktere naj zatira iz začetka, da ga ne vpropastijo; ga svari tudi pred zvunanjimi zapeljevanji, kazaje mu nesrečne posledice, ako bi se vdal zapeljevanju, in mu nasvetuje primerne dušne pomočke, s kterimi more premagovati dušne sovražnike.

Spovednik naj si z ljubeznivostjo pridobi srce mladenčevo, da mu ga bo povse odkril in naznanil, kar se v njem godi. Ako spovednik opazi, da se sramuje, naj ga opomni, da nima nikakega uzroka se sramovati, ker on (spovednik) pozna človeško slabost; ako se mu odkritosrčno spové, ne bo ga manjše cenil, temveč še več ga bo cenil videč njegovo močnodušnost, s ktero premaguje sramežljivost pri spovedi, vdihnjeno mu od satana; pové naj mu, da so vsakemu spovedniku zažugane najojstrejše kazni, ako bi iz spovedi komu kaj povedal: opomni naj ga, da naj se spové odkritosrčno ravno zato, ako se boji, da bi kdo ne znal za njegov greh, — ker bo njegov greh za vselej zakopan, ako se spove odkritosrčno in skesano, in nasprotno ga bodo na sodnji dan vsi ljudje zvedili, ako bi ga zdaj zamolčal — itd. (prim. §. 135.)

Mladenčem (na deželi) so nevarne posebno sledeče stvari: *a*) Slaba tovaršija, ki neskušenega in nedolžnega mladenča zapelje v največe in najgrše hudobije. Poprej krotek navadi se kleti in rotiti; — poprej trezen navadi se pijančevati; — poprej poslušen in dober sin, postane trmoglava šiba staršev; poprej ponižen in vljuden, postane ošaben predrznež in pobijavec; — poprej sramežljiv v besedah in ponašanju postane grd kvantač in nečistnik; — poprej prijatelj cerkve, zdaj ne mara za službo božjo; — poprej moder in varčen, zdaj igravec in zapravljivec. *b*) Ponočevanje je grdi madež med slovenskimi mladenči, kjer eden drugega pehajo proti peklenskemu žrelu, si končujejo zdravje in življenje, žalostijo starše in s svojim rogovilenjem in kričanjem še ostalim ljudem motijo nočni počitek. *c*) Poboji, ki se zdè kmetskim mladenčem znamnje pogumnosti, so tim nevarniši, ker se jih mladenči ne sramujejo, — k večem se boje

sodnije, kadar so komu preveč kostí pretresli. *d)* Pijančevanje, s kterim mladenči zapravljajo premoženje, slabijo svoje moči, eden drugega pohujšujejo — zaradi česar se premnogi tudi navadi krasti (staršem). *e)* Nesramno znanje (ljubkovanje) s ženskim spolom, ki se žalibog mnogokrat stori na kakem cerkvenem shodu in potem nadaljuje pod oknom, je (bi rekel) za mladenča zrelostno spričalo, da je vrstnjak drugim in sme v fantovsko družbo. Vseh teh grdobij se mnogi mladenči nič ne sramujejo, med seboj se še ponašajo z njimi, — zato se jih ne spovedajo in ne kesajo, zato mora spovednik po teh rečeh vprašati, ako iz spovedanih grehov kolikaj sumi, da je mladeneč že v eni ali drugi teh nesnag. N. pr. Mladeneč spové se prosto: «Sem klel in se pridušal» — Zakaj? — In slišal bo spovednik eno za drugim: «Kadar sem se vdaril — kadar me je razjezila živina — kadar sem bil pijan — kadar smo bili mladenči skupaj smo kleli eden bolj kot drugi itd. Ako na to spovednik poprašuje, bo zvedel, da ta spovedenec hodi v slabe tovaršije, ki ga zapeljujejo na kletve, pijanstvo itd. Treba mu je zdravila proti slabim tovaršijam in lahko se bo odvadil kletve in pijanstva. Obtoži se drugi: «Skregal sem se z očetom» — Zakaj? — Sem prodal nekaj žita, — mi ne pusti, da hodim za nekim dekletom, — bil sem truden in nisem mogel dosti zgodaj na delo (zakaj si bil truden? — sem šel z večer z mladenči in prišel pozno domu.) — Eden teh je domač tat, drugi nečistnik, tretji ponočnjak.

Med mestnimi mladenči so sicer razmere drugačne, ali žugajo jim ravno te nevarnosti, samo z drugim licem. K slabi tovaršiji se pridruži branje slabih spisov, nenravne gledišne igre, pogosti plesi v zakotnih beznicah. Vasovanja, kakor je na deželi, sicer ni, imajo pa toliko nevarniše shode s ženskim spolom na samotnih krajih po dnevu in v mraku; pohajkovanje jih največ pogublja, ker mnogi mestni niso po celi dan navezani na delo, kakor je navadno kmetiški mladeneč.

Čednosti, ktere naj spovednik mladenčem posebno priporočuje, so: *a)* Strah božji, misel na vsevednega Boga; *b)* Spoštovanje, poslušnost, ljubezen do staršev; *c)* Modro vedenje in skrb za prihodnost. Mladina naj ne raste samo na letih in močeh, ampak tudi na modrosti. Učé naj se mladenči kolikor več mogoče vednosti potrebnih za njihov stan; telo naj sicer urijo, a naj si varujejo zdravje; oziroma premoženja naj v mladosti skrbe za stare zobe; *d)* Sramežljivost in čistost jim je najpotrebniša in najlepša čednost. Spovednik naj jim o ti čednosti govori z najlepšimi izrazi; hvali in priporočuje naj jo karkoli more; dokazuje naj veliko njeno važnost za vsakega človeka a posebno za mladino, kteri je temelj posvetne zadovoljnosti in zagotovilo večne sreče v nebesih. Naj jih svari pred tovaršijami, kjer se nesramno kvanta; naj jim priporočuje, da naj varujejo svoje oči poželjivih pogledov po drugem spolu, naj se na skrivnih mestih in posamni ne shajajo s ženskim spolom! Greh proti čistosti je najgrši in najnevarniši, ker je ta strast, enkrat prebudjena, naj močnejša v mladeniški dobi. Učeni škof Janez Sailer o tem

pravi: «Dolžnosti mladine, vscvetajoče dobe, so, *a)* Zagotovljenje sramežljivosti, otročje nedolžnosti, lepega detinstva; *b)* vladanje čez vzbudjajoče se nagnenja prijateljstva in ljubezni». Sv. Ambrož (de Off. lib. I. c. 17): «Dobri mladenči naj imajo strah božji, časte starše, spoštujejo starost, varujejo čistost, ne zaničujejo ponižnosti, ljubijo krotkost in sramežljivost, ki so kinč mladine».

Priporočuje naj jim spovednik posebno poslušanje besede božje in srčno molitev. Beseda božja uči jih spoznavati dušne sovražnike in njim nasprotno orožje, in jih vtrjuje v čednosti in stanovitnosti. Molitev jim daje moč proti skušnjavam in zalezovanjem hudobnega duha. Posebno naj se vsak dan priporočujejo bl. D. Mariji, angelju varhu in svojemu patronu. Gotovo pa je za mladino sploh najpotrebniša pogosta spoved, ki jih naj gotovejše brani pred grešno navado. Spovednik zmiraj natančniše spoznava dušo mladenčevo, ki se pogosto spoveduje, zato ga more vspešniše voditi; tudi mladeneč dobi iz pogoste spovedi neko nagnenost in zaupanje do spovednika, ker vidi, da z vsimi nauki in opomini meri le na njegovo korist, zato tudi svete in opomine spovednikove rajši posluša in spolnuje.

Pri vprašanjih in pri poučevanju mora spovednik skoraj še več paziti, kakor pri otrokih. Mišlenje mladenčevo je že razširjeno, narava je sama po sebi zvedava; zato bi lahko ena nepremišlena beseda bila uzrok pohujšanja. Tudi je mladeniška doba še mnogo vetrena, zato mladenči radi govoré o tem, kar slišijo; pazi naj toraj spovednik, da ne bo rekel, ali rabil tak izraz, za kterega ne bi rad, da bi kdo znal, da je prišel iz njegovih ust.

Mladeneč naj ima zmiraj enega spovednika; ako toraj spovednik opazi, da mu je k spovedi prišel mladeneč, ki navadno hodi drugamo, naj modro preišče uzrok in naj ga nagovarja, da se drugikrat zopet povrne k navadnemu spovedniku, kterega naj se potem zmiraj drži. Vendar v tej reči prevelika ojstrost lahko škoduje; boljše je, da gre mladeneč k drugemu spovedniku, kakor da bi se pri navadnem nevredno spovedal. Vetrnasto in nestanovitno pohajkovanje od enega do drugega pa je žalostno znamnje, da dotičnik ne misli na resno poboljšanje.

Za pokoro se mladenčem naloži pdsebno kaj takega, kar jih napeljuje privaditi se dobrih navad in odvaditi se slabih; n. pr. 1.) da jutrnjo in večerno molitev opravijo točno in pobožno; 2.) da vsakih osem dni vest spražajo; 3.) da so nekaj dni pobožno pri sv. maši, pri kteri naj posebno Boga prosijo za ktero posebno čednost; 4.) ako je mladeneč vdan pijanstvu, naj določen čas ne gre v pivnico in ne med določene tovarše, (priporočiti se mu mora, da naj se pivnice in slabih tovaršov zmiraj ogiba, ker mu je to priložnost v greh; a za pokoro se mu da le za določen čas, da se mu vesti preveč ne obteži); 5.) ako je nemaren za službo božjo, se mu razloži zapoved cerkvena in da jo bo bolj gotovo spolnoval, dá se mu za pokoro, naj določen čas vsako nedeljo in praznik bo pri sv. maši s pridigo in pri blagoslovu;

6.) Ako je starše močno žalil, se mu priporoči, naj jih prosi odpuščenja; nekteremu bo dobro, da se mu ta prošnja naloži za pokoro. 7.) Ako je pregrešil proti čistosti, naj se zatajuje, toraj se mu da post (v širjem pomenu), ki mu ne slabi telesnih moči, pa ga vendarle vadi krotiti telesno poželjenje.

Ako mladeneč oziroma izvolitve stanu vpraša za svet, naj mu spovednik najprej razloži veliko važnost premišljevanja in ga napeljuje, na kaj naj pazi, da si bo pravi stan izvolil. Najprej naj se domisli, da ni vstvarjen za ta svet, ampak za Boga in nebesa; toraj naj pri izvolitvi stanu ne gleda samo na posvetnost, ampak na to, v kterem stanu mu bo ložej doseči svoj zadnji namen: zveličanje. 2) Naj se Bogu izroči v ponižni molitvi, in prosi za razsvetlenje, da spozna, kteri stan bi bil zanj bolj po volji božji; 3) Naj natanko premisli svoje telesne in dušne zmožnosti in posvetne razmere, v kterih je živel dosedaj; 4) Naj pregleda ugodnosti in neugodnosti, težave in lahkote tistih stanov, med kterimi se misli enega izvoliti. Spovednik naj mu nobenega stanu posebno ne priporočuje, le težave in dolžnosti naj mu razjasni, kterih spovedenec pri kterem stanu morebiti ne pozna; priporočuje naj mu, da naj se posvetuje s svojimi starši, in v porazumljenju z njimi naj izvoli svoj stan.

§. 98.

Dekle pri spovedi.

Kar je oziroma mladeniške dobe rečeno pri mladenčih, velja tudi za dekleta. Opomniti je treba le nekaj reči, na ktere naj ima spovednik ozir pri ženskih sploh in posebej pri dekletah.

Pri spovedenkah naj bo spovednik sploh krajši, kot pri možkih; ako počnejo govoriti o stvareh nepomenljivih in nepotrebnih za spoved, naj jim prestriže besedo; vprašuje naj le to, kar je neogibno potrebno; nauke in opomine naj daje bolj kratke, a vendar ne pomanjkljive. Govori naj spovedenkam resno in posebno premišljeno; sicer ne osorno, a tudi ne ljubko, kakor pri otrocih. Sv. Bernard (lib. 4. de consid. cap. 6): «Spomni se, kar te opominja modrost (Eccl. 7. 26): Tvoje hčere so. Ne kaži jim preveselege lica; vendar ti tudi ne svetujem ojstrosti, ampak resnobo. Una odganja slabejše, ta vstavlja prelahkomišljene». Pri ženskih, posebno mladih, se kaj lahko dogodi, da zavoljo sramežljivosti zamolče kteri greh; poguma jim je treba dati z besedami, iz kterih veje dobrotljivost, ne pa jih plašiti z osornostjo. Spoveduje naj vselej v odprti spovednici, ali na takem prostoru, da ga tudi drugi morejo viditi, — brez posebne potrebe ne v mraku ali po noči. Uzorni izgled, kako naj se učenik obnaša do ženskih, je Jezus Kristus, ki jih ni odganjal od sebe, ampak je za njihovo zveličanje skrbel, kakor za možke, vendar je z njimi tako previdno ravnal, da mu najhujši sovražniki

*

oziroma žensk niso mogli ničesa očitati. Dopustil je, da so ga zmirjali, da je puntar, preklinjevalec, da ne praznuje praznikov, da je s hudičem v zvezi itd. toraj največje grehe so mu očitali, a oziroma žensk niso niti besedice upali ziniti proti njemu.

Dekleta lahko zapadejo v sledeče grehe, ki so zopet povod drugim. *a*) Gizdost v obleki je ženski naravi tako prirojena, da je redka brez nje. Lepšati se po svojem stanu ni greh, ako se s tem ne zanemarja drugih dolžnosti. A dekle, ktera se čezmerno lišpa, ali nosi pohujšljivo obleko, je v prvi vrsti za pohujšanje možkih, na zadnje pa sama obsedi v nečistem grehu. Sv. Karol je svojim spovednikom prepovedal odvezati ženske, ki se pregizdasto nosijo. Nektere, ki mislijo, da so kaj več kot druge, po cel dan potratijo s tem, da vravnujejo lase, mažejo lica, primerjajo obleko; nastavljajo se na vrata, no okno, hodijo v cerkev in na druga javna shajališča le zato, da vidijo in jih drugi vidijo; željne so hvale in časti, ktero zavidajo drugim. Nečimernost je glavna napaka ženskega spola. *b*) Prevzetnost v besedah. Ženski jezik je sploh gibčneji kot možki, zato stori toliko več škode, ako ga ženska ne zna za zobmi držati. *c*) Pajdašenje s posvetnimi in nesramnimi tovaršicami, in še hujše z možkimi. Na potu v cerkev, na božjih potih, na metvah, v mlinih, na plesih, v pivnicah, pod oknom, celo pri mrličih, so kraji, kjer ima satan razpražene svoje mreže, v ktere jih brez števila veliko vlovi. *d*) Nesramno znanje (ljubkovanje) s kakim mladenčem je v nekterih krajih pri dekletah tako v navadi, da je vrstnice prezirajo kot ničlo, ali jo zasmehujejo z nuno, ktera nima svojega ljubeja.

Spovednik naj dekletam priporočuje; *a*) Ljubezen do Jezusa. Vsaki človek želi ljubiti in ljubljen biti; a žensko srce, posebno mlado kar koprni po ljubezni. Da ne zaide na posvetno in grešno ljubezen, naj si Jezusa zbere za svojega ženina, kterega naj ljubi, časti in moli; *b*) Pravo srčno ponižnost, ktera jih Bogu posebno ljube dela, in je najboljša varhinja nedolžnosti; *c*) Sramežljivost; zato naj se ogibajo vsih krajev, shodov, hiš, oseb, kjer bi vidile ali slišale slabo; *d*) Češčenje bl. D. Marije, ki je bila iz srca ponižna, čista kot jasno solnce, modra v obnašanju, zato blažena med ženami.

Dekletu, ktero oziroma možitve vpraša za svet, spovednik ne svetuje naravnost, kterega naj vzame. Razloži naj ji sploh, česa naj se varuje, namreč pijanca, lakomnika, igravca, nečistnika, lenuha; — boljše je, da ostane samica, nego da bi do smrti zdihovala v nesrečnem zakonu. Priporoči naj ji, da naj posluša svoje starše v vsih rečeh, toraj tudi oziroma možitve; ako jo kdo snubi, naj to hitro pové svojim staršem; skrivnega ljubeja naj ne trpi, ne jemlje nobenih darov, tudi ne govori skrivaj z njim; ako od nje zahteva kaj nespodobnega, naj ga odžene, ali beži od njega, kakor bi bežala od strupene kače.

Dekletam, ktere služijo, naj priporočuje, da si poiščejo poštene hiše, kjer se kristjanske dolžnosti vestno spolnujejo.

Ako dekle želi storiti zaobljubo devištva, naj spovednik v obče odsvetuje, ali dovoli le za določen čas in z določenimi pogoji.

§. 99.

Zaročnik pri spovedi.

Zaročniku, ki se ima v kratkem poročiti, naj spovednik ponovi, kar mu je bilo gotovo rečeno že pri nauku, da je sv. zakon zakrament živih, pri kterem dobi milosti in pomoči, potrebne mu za težavni zakonski stan. Naj toraj skrbi, da bo sv. zakon prejel v stanu milosti božje, naj zato ravno pri ti spovedi pazi, da bo popolna, skesana, da bo skoz in skoz vredna spoved. Od vrednega prejetja sv. zakona odvisi sreča in nesreča prihodnega življenja. Ako spovednik sodi, da bi bila kteremu spovedencu posebno koristna velika spoved, naj mu jo vroče priporočuje. Ako pa mu je povse potrebna, ker so bile prejšne spovedi nevredne, naj mu pomaga, da jo precej stori, ako do sv. zakona ne more več k spovedi priti. Po spovedi naj se spovedenec varuje vsakega greha in grešne priložnosti, posebno da s svojo zaročnico ne bo kaj počenjal, kar bi mu bilo smrten greh, (ali nasprotno ona z njim); v pobožni molitvi naj priporočuje sebe in svojo prihodnjost previdnosti božji; naj že pred poroko stori trden sklep, da bo vse svoje življenje s svojo zaročnico živel pobožno, složno, v miru, v ljubezni in potrpežljivosti.

O prihodnjem zakonskem življenju naj zaročniku omeni le splošno, n. pr. tako le: Nekteri oženjeni mislijo, da jim je v zakonu vse dovoljeno, in zato med seboj delajo kakor neumne živali, veliko grešé, in tako si nakopavajo kazni božje, ki jih tarejo na tem in na unem svetu. Skrbi, da ti sv. zakon ne bo priložnost grdih grehov; znaj, da je med oženjenima le to dopuščeno, s čemur se namerava rojenje otrok. Za zdaj ti samo toliko rečem, ako ti pa pozneje pride kakšen dvom o kterem djanju, če je dopuščen, ali grešen, pa odkritosrčno vprašaj precej ali mene ali kterega drugega spovednika. Priporoča naj zaročniku, naj po poroki kmalo pride k spovedi, pri kteri naj ga, ako je potreba nauči bolj natančno o zakonskem življenju. Scavini o tem reče: «Qua occasione docebis eosdem regulas circa debiti reddendi obligationem, circa tempus, locum, modum petendi et reddendi, circa menstruum, puerperium graviditatem.... alioquin semper caute, caste, paucisque verbis; saepe utique tutius est nil horum dicere nisi juxta poenitentis quaesita.»

Kot čednosti naj mu priporoču srčno nagnenje, resnično ljubezen do izvoljene zaročnice, in do poroke deviško čistost v ponašanju z njo. Priporoči naj mu tudi, naj že zdaj trdno odloči, da se bo v nadlogah in težavah, kterih se mu tudi v zakonskem stanu ne bo manjkalo, vselej izročeval v voljo božjo; ako bo Bog zakon blagoslovil z otroci, da bo za nje kot dober roditelj,

kot namestnik božji; ako ima v hiši svoje ali nevestine starše, da jih bo zmiraj spoštoval, jim stregel kot hvaležen in dober: otrok; — to je posebno potreba priporočevati zaročnicam, ker žalibog skušnja uči, da so neveste in njihove svekerve kaj rade v prepiru.

Ako zaročnik ni vredno pripravljen za sv. odvezo, mora spovednik vse mogoče poskusiti, da ga pripravi. Ako ga z vsim opominjanjem ne more nagovoriti na resnično kesanje ali popolno spoved, ali popravljanje škode, ali odstranenje bližnje grešne priložnosti, — sploh na vse, kar je potrebno za vredno sv. spoved, mu mora odvezo odreči, — a vendar dati listič, da je opravil spoved. V takem slučaju spovednik ne more kaj zato, da bo dotični nevredno prejel sv. zakon, ker, ako bi mu nevrednemu dal odvezo, bi bila nevredna spoved, nevredno sv. obhajilo, nevreden zakon. Ako spovednik po svojskem prizadevanju še dvomi, jeli vreden sv. odveze, da mu jo s pogojem: «ako si vreden», in ga vroče opominja, naj pred sv. zakonom (razumi se, da tudi pred sv. obhajilom, ako ga bo prejel) obudi vse srčno popolno kesanje čez svoje grehe, in naj po poroki čez malo časa zopet pride k spovedi.

Ako je zaročnik s svojo zaročnico do zdaj živil v prileštvu, mu s tem, da se bo še tisti ali prihodnji dan poročil z njo, odpade grešna priložnost (ki bi bila sicer zadržek odveze); ako pa pride k spovedi več dni pred poroko, mora obljubiti, da s svojo zaročnico ne bo bival v enem stanovanju.

Slučaj, da se eden zaročnikov spové nečistega greha s svojim zaročenim, a drugi ga ne ne spové, gl. §. 49.

Ako se zaročnik obtoži greha zadržanega, kterega ne more odvezati spovednik, mu vendar tudi od tega greha dá odvezo, ako do poroke ni več časa ali iti k spovedniku, ki ima sodnost čez zadržane grehe, ali izprositi preročeno sodnost; zraven pa mu ukaže, da mora isti greh iti kolikor kmalo mogoče spovedati spovedniku, ki ima sodnost čez zadržane grehe, ali pa njemu samemu pri prihodnji spovedi, do ktere si mora spovednik izprositi od škofa sodnost za dotičen slučaj. V nekterih škofijah pa imajo spovedniki pri spovedih zaročencev neomejeno sodnost čez grehe, zadržane škofu. Sodnostni list tržaško-koperske škofije ima sledečo opazko: «... munimus facultate absolvendi a suprafatis casibus Nobis reservatis omnes confessarios approbatos.... qui excipiunt confessiones sponsorum, qui intra octiduum a die confessionis matrimonium sunt inituri.»

Ako spovednik iz zaročnikove spovedi izvé tajen ovrgovalen zadržek proti zakonu dotičnih zaročnikov, naj presodi, je li dotičen zadržek odpustljiv (dispensabile), ali ne, in je li mogoče odložiti poroko.

a) Ako je ovrgovalen zadržek odpustljiv in je mogoče poroko odložiti, in spovednik tudi upa, da bo spovedenca mogel na odlog poroke nagovoriti, naj ga opomni na zadržek proti njegovem zakonu, naj ga pregovori, da poroko odloži za toliko časa, da od cerkvene oblasti pride odpust od zadržka.

Ako ima morebiti spovednik vsled posebnega dopuščenja oblast dati odpust od zadržka, ga dá sam. Prim. v Trzaško-koprski škofiji: «Concessiones speciales (n. c.): dispensandi super occulto impedimento primi et secundi simplicis vel mixti gradus affinitatis ex illicita carnali copula provenientis in matrimoniis .....etiam contrahendis, quando tamen omnia parata sint ad nuptias, nec matrimonium usque dum ab Ap. Sede obtineri possit dispensatio, absque periculo gravis scandali differi queat: et quatenus non agatur de copula cum putatae sponsae matre ante ejusdem sponsae nativitatem.»

Ako se pa poroka brez velikega pohujšanja ali brez velike gmotne škode ne more odložiti, ali pa se spovednik boji, da spovedenec ne bo hotel odložiti poroke, naj proti spovedencu molči o tem zadržku (ako namreč spovedenec in tudi drugi ljudje ne znajo zanj), potem prosi za odpust od omenjenega zadržka, in še le potem, ko je prejel odpust, naj pri prihodnji spovedi opomni spovedenca, da naj ponovi privoljenje v zakon s svojim zakonskim družetom (kar naj storita obadva sama med seboj) in da naj se kesa tudi za grehe, ktere je nevedoma storil živeč s svojim družetom po zakonsko. Ako bi pa spovedenec znal za imenovan zadržek in se poroka nikakor ne more odložiti, mora spovedniku obljubiti, da bo s svojim zakonskim družetom živil kakor brat s sestro, dokler ne pride odpust, za kterega spovednik nemudoma prosi. Ako je zadržek javen (ljudem znan) mora spovedenec obljubiti spovedniku, da bo s poroko počakal, dokler ne dobi odpusta; ako tega neče obljubiti, ne dobi odveze.

b) Ako je zadržek neodpustljiv, ali taki, da cerkvena oblast navadno ne dá odpusta, mora spovednik opomniti spovedenca na zadržek (ako nezna zanj) in ga pregovarjati, da odstopi od tega zakona. Ako to obljubi, mu dá odvezo; ako neče obljubiti, mu jo mora odreči.

§. 100.

Oženjeni pri spovedi.

Zakonske sme spovednik (ako se mu vidi potrebno) vprašati, če s zakonskim družetom žive v miru in ljubezni. O spolnovanju zakonske dolžnosti naj v obče ne vprašuje; k večem, ako je uzrok zato, naj ženo vpraša, če je možu zvesta in v vsem poslušna.

Priporočuje naj jim čednosti, ki so njim največ potrebne, namreč; *a*) Medsebojno ljubezen in pomoč; *b*) Radovoljno potrpljenje slabosti nasprotnega družeta in *c*) Izročenje v voljo božjo,

Posebej možu naj priporoča: *a*) Srčno ljubezen do žene, kakor uči sv. Pavel (Ef. V. 25): «Možje ljubite svoje žene, kakor je Kristus ljubil svojo cerkev». «*b*) Skrb za njeno stanovsko prehanenje. Pavel (Ef. V. 28. 29): «Tako morajo tudi možje ljubiti žene, kakor svoja telesa. Zakaj nihče še ni nikoli svojega telesa

sovražil, temveč redi ga in oskrbuje, kakor Kristus cerkev.» *c*) Spodobno spoštovanje do žene. (I. Pet. III. 7); «Ravno tako možje, ravnajte z njimi po pameti, kakor s slabejim ženskim spolom, in jih imejte v časti, ker imajo tudi one deležne biti milosti življenja.» Tudi Adam je Evo imenoval družico, toraj ne zaničevano deklo.

Ženam posebej naj priporočuje: *a*) Ljubezen do moža, s ktero tudi njegove slabosti in zoprnosti radovoljno potrpí, in v gospodarskih rečeh, posebno pri odgoji otrok vseskozi djansko pomaga; *b*) Spodobno spoštovanje do moža, ki je glava ženi, kakor je Kristus glava cerkvi; *c*) Dolžno poslušnost v vseh dopustljivih stvareh, kakor uči sv. Pavel: «Žene naj bodo podložne svojim možem, kakor Gospodu.... Kakor je cerkev Kristusu podložna, tako naj bodo tudi žene svojim možem v vsih rečeh» (Et. V. 22. 24.)

Ako se žena potožuje čez svojega moža, naj ji spovednik ne veruje prerad. Sploh naj nikdar ne zvrača krivice na moža, temveč priporočuje naj ženi, da naj bo možu podložna, potrpežljiva; naj molči in odjenja, kadar mož divja; z ljubeznivostjo in prijaznostjo naj skuša si ga pridobiti; in naj veliko moli za moža in zase.

Ako zakonski spovedenec prosi za svet, smeta li zakonska storiti zaobljubo zdržljivosti, naj jim, posebno mladim, vsakako odsvetuje, ker se mora bati, da zaobljube ne bodeta držala. Ako pa pri kterih zakonskih pozna njihovo pobožnost in stanovitnost v zaobljubah, naj jim dopusti za nekaj časa. Gleda naj na uzrok, zavoljo kterega hočeta obljubiti zdržljivost. Ako reče spovedenec, da iz pobožnosti, naj mu opomni, da zakonsko življenje ni grešno, ampak posvečeno po zakramentu; če se hočeta s zdržljivostjo zatajevati, moreta se tudi brez obljube. Za pokazati Bogu svojo gorečo ljubezen je dosti drugih dobrih djanj, ktere se more zaobljubiti, in pri kterih je manjša nevarnost, da bi se zaobljuba prelomila, kakor pri ti, pri kteri je dvojna, ker se dva nasprotno zaobljubita. Morebiti se hočeta zaobljubiti, ker se bojita preveč otrok; takim naj pokaže na nebeškega očeta, ki hrani ptiče pod nebom in oblači rožice na polju, — ki bo tudi za njihove otroke skrbel.

Ako se obtoži žena, da svojemu možu ni hotla spolniti zakonske dolžnosti, treba je pogledati na uzrok. Ako reče, da zato, da bi mogla bolj pobožno Bogu služiti; se ji pové, da je najprva stopinja pobožnosti — spolnovanje stanovskih dolžnosti. Ako reče, da zato, ker se boji greha, kterega stori mož, ki vbrani spočetje (raztrese seme), se jo nauči, da opomni moža, kako velik greh s tem djanjem stori. Svarilni zgled iz sv. pisma je Onan, kterega je Bog pokončal zavoljo tega greha. Ako žena s prijaznimi besedami nič ne opravi pri hudobnemu možu, mora mu spolniti zakonsko dolžnost, čeravno bi mož zopet imenovani greh storil; — žena naj obudi stud do tega greha, potem je brez greha, ker se sme storiti dopustljivo in pošteno djanje, čeravno isto djanje drugi zlorabi v greh.

Ako se spovedenec obtoži greha, da je zlorabil zakonsko dolžnost, zabranivši spočetje, se mu za prvikrat razloži gnjusobo tega greha, ovrže njegove uzroke, s kterimi izgovarja greh in se skesanemu dá odvezo. Ako se pri prihodnjih spovedih zopet tega greha obtoži, pogledati je treba, če ni že v grešni navadi, in potem se ravna z njim, kakor bo povedano v §. 124. «Grešnik iz navade.»

Ako spovednik iz spovedi zakonskega spovedenca ali spovedenke spozna, da je njegov zakon zavoljo ovrgovalnega zadržka neveljaven, gleda naj na sledeče okoljšine;

I. Zna spovedenec, da njegovemu zakonu nasprotuje ovrgovalen zadržek; ali pa je spovednik le iz spovedi spoznal zadržek, za kterega spovedenec ne zna?

II. Je zadržek odpustljiv ali neodpustljiv?

III. Želi spovedenec odpust od zadržka, ali pa bi rajši ves zakon razdel?

IV. Zna spovedenčev zakonski druže (žena), da je njun zakon neveljaven, ali ne; in v prvem slučaju želi poveljavljenje zakona, ali ne; v drugem slučaju, se li more upati, da bo nasprotna stranka hotela storiti, kar je potrebno za poveljavljenje zakona?

V. Je morebiti zakon tak, da bi bilo najboljše popolnama ločiti zakonske?

Ako spovedenec zna za ovrgovalen zadržek, ki je pa odpustljiv, mu mora spovednik rabo zakonske dolžnosti prepovedati toliko časa, dokler ne dobi odpusta od zadržka. Za odpust prosi sam spovednik, neimenovaje dotične zakonske, Rimsko spovedništvo (poenitentiaria) ali svojega škofa. V nekterih škofijah imajo spovedniki za kteri posebni slučaj preročeno oblast, da smejo dati sami odpust od zadržka; prim. v Tržaško-koprski škofiji: «Concessiones speciales ad quinquenium valiturae» (n. c.): «dispensandi super occulto impedimento primi et secundi simplicis vel mixti gradus affinitatis ex illicita carnali copula provenientis in matrimoniis cum tali impedimento jam contractis; monito poenitente de necessaria secreta renovatione consensus cum sua putata uxore, aut suo putato marito, certiorato seu certiorata de nullitate prioris consensus, sed ita caute, ut ipsius poenitentis delictum nusquam detegatur; et quatenus haec certioratio absque gravi periculo fieri nequeat, renovato consensu juxta regulas a probatis auctoribus traditas».... V takem slučaju spovednik precej pri spovedi da odpust in spovedenca nauči, kako naj ponovi privoljenje v zakon s svojim zakonskim družetom.

Ako spovedenec ne zna, da mu je zakon neveljaven, in se ni treba bati ne kterega pohujšanja, ne greha nezdržnosti, mu spovednik razloži neveljavnost zakona in potem naravna, kakor je zgoraj povedano. Ako pa se spovednik boji, da bi iz znanja neveljavnosti zakona lahko sledilo pohujšanje (n. pr. da bi se zakonski hoteli ločiti), ali pa greh nezdržnosti, more spovednik proti spovedencu molčati o zadržku (in neveljavnosti

zakona), mu ukazati naj v določenem času zopet k spovedi pride in v tem času vložiti prošnjo za odpust zadržka. Ko dobi odpust in se spovedenec vrne k spovedi, ga opomni o zadržku (ki mu je zdaj odpuščen) in na ponovljenje privoljenja v zakon, — ako zavoljo posebno težavnih razmer škof ne odloči poveljavljenje zakona v njegovem početku (sanatio in radice).

Ako cerkveni poglavar odloči poveljavljenje zakona v njegovem početku (izceljenje v korenini — sanatio in radice) naj spovednik pri spovedi po odvezi grehov za zvrševanje odpusta še pristavi: «Ego potestate apostolica, mihi specialiter et expresse demandata matrimonium a te N. cum N. in consensu adhuc permanente nulliter contractum in radice ejus sano et consolido, prolemque susceptam et suscipiendam legitimam declaro in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Passio...» To se sme tudi zgoditi, če zadržek ni znan spovedencu in se mu brez velike nevarnosti ne more razodeti. Ni pa treba, da bi se sprejeti odpust tako zvršil nad obema, ker je zadržek že odpravljen, ako je odpust zvršen nad enim.

Ako je zadržek neodpustljiv in zakonskima znan, zabraniti mora spovednik rabo zakonske dolžnosti, in jima ukazati, da se povse ločita. Vendar, ako je zadržek ljudem neznan in je gotovo upanje, da bodeta omenjena zakonska zdržno živela, sme se jima pustiti, da kot brat in sestra živita v skupnem gospodarstvu (ako bi bil zadržek in nasledna neveljavnost zakona ljudem znana, morata se vsakako ločiti). Ako je neodpustljiv zadržek zakonskima in drugim ljudem neznan in spovednik previdi, da spovedenec svojega zakonskega družeta ne bo hotel zapustiti, ker se boji osramotenja pri ljudéh, ali drugih velikih posvetnih neugodnosti, posebno ako imata omenjena zakonska otroke iz tega zakona, more spovednik zakonskima molčati o zadržku, da iz nevednih grešnikov ne stori premišljenih in radovoljnih. (Natančna pravila o zadržkih, o odpustu od zadržkov, o ponovljenju privoljenja, uči zakonsko pravo, ktero mora spovednik ravno v tem oziru natanko znati; glavna pravila omenjena so tudi v «Krš. Kat. Nravoslovju«).

Ako oženjeni spovedenec pri spovedi pové, da dvomi o veljavnosti svojega zakona, kterega je sklenil z dobro vestjo, naj spovednik presodi djanje, zavoljo kterega spovedenec dvomi o veljavnosti svojega zakona. Ako spovednik previdi, da je zakon veljaven, naj pomiri spovedenca; ako previdi, da je neveljaven, postopa, kakor je zgor povedano. Ako po vsestranskem presojevanju dvom še ostane, mu rabo zakonske dolžnosti ne sme prepovedati. Sanchez o tem pravi: «Na majhen dvom se ni treba ozirati; velik in verjeten dvom zabranjuje zahtevanje zakonske dolžnosti.... Znano je, da nihče ne sme zahtevati zakonske dolžnosti, dokler dvoma ni skrbno preiskal, sme pa, ako po skrbnem preiskovanju dvom še ostane.»

Isto pravilo velja, ako je spovedenec zakon sklenil s slabo vestjo, to je, da je že pri sklenitvi zakona dvomil, da bi vse, za veljavnost zakona potrebno, pripravljeno bilo. Izvzeti je treba

slučaj, ako bi spovedenec verjetno dvomil o smrti prvega zakonskega družeta; v tem slučaju ne sme rabiti zakonske dolžnosti, dokler ni vsaj verjetno prepričan, da je bil prvi zakonski druže ob času drugega zakona že mrtev.

Ako se spovedenec obtoži, da še celo poročen ni, da živi v prileštvu, čeravno ga imajo ljudje za oženjenega, ukazati mu mora spovednik, da se čim bržje poroči, kar stori tem ložej, ker cerkev za taki slučaj da vsa mogoča polakšanja, da se zabrani pohujšanje in osramotenje. Ako pa zakon takih dveh brani ovrgovalen (vendar odpustljiv) zadržek, ukaže mu spovednik, naj vse okoljšine razloži njemu ali svojemu župniku izven spovedi, da se vloži prošnja na Rim. datario, kteri se morajo imena dotičnih naznaniti. Ako spovedenec tega neče obljubiti, ukaže se mu, da mora zapustiti prileżnico (oziroma prileżnika), — ako neče, se mu ne more dati odveze, ker je trdovraten v svojem grehu. Ako je zadržek med takim navidezno oženjenim neodpustljiv, morata se ločiti. Ako pa imata že otroke eden z drugim in jima žuga veliko osrametenje od ljudi, kteremu se ne moreta drugače ogniti, nego da skupaj ostaneta, sme se jima pustiti skupno življenje, ako resno in za trdno obljubita, da bodeta živila kot brat s sestro, a ne kot zakonska.

Ako se spovedenec obtoži greha, kteri mu odvzame pravo na zakonsko dolžnost, do prejetega odpusta ne sme zahtevati zakonske dolžnosti, a jo spolniti, ako jo zahteva nedolžni zakonski druže. Za nektere slučaje ima spovednik preročeno oblast dati odpust; v takem slučaju naj odpust da precej pri spovedi. Prim. v Tržaško koprski škofiji (Concessiones speciales — n. b.) «Dispensandi cum incestuoso sive incestuosa ad petendum debitum conjugale, cujus jus amiserat ex supervèniente occulta affinitate per copulam carnalem habitam cum consanguineo vel consangninea sive in primo sive in secundo simplici mixtoque gradu sui vel suae conjugis.»

Ako pa spovednik nima te oblasti, mora za dotični odpust prositi pri svojem cerkvenem poglavarju, n. pr. takole: «Cajus conjugatus contracto matrimonio cum uxoris consanguinea (I. vel II. grades) copulam habuit carnalem et jus petendi debitum exinde amisit. Cum autem ad servandam cum conjuge castitatem se prorsus ineptum judicet et incestus sit occultus, humillime supplico, ut mihi facultas concedatur, eidem in actu sacramentalis confessionis, injuncta gravi poenitentia salutari et remota praevie recidendi occasione, jus amissum dispensando restituendi etc.» Po prejetem pobłaščenju se spokorniku naloži potrebna pokora in se mu nasvetujejo ali velevajo pomočki, da se ne povrne več v ta greh, in po odvezi grehov se mu podeli tudi pravica, da sme zopet zahtevati zakonsko dolžnost: «Et insuper auctoritate apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum, ut non obstante affinitate, quam contraxisti cum tua uxore ex illicita copula a te habita cum ejus sorore (vel matre), debitum conjugale a tua uxore etiam exigere licite possis et valeas. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.

Ako se spovedenec želi ločiti (od mize in postelje) od svojega zakonskega družeta, in v tej zadevi spovednika vpraša za svet, naj mu to navadno odsvetuje, ker so ločeni zakoni na vsaki način veliko zlo. Ako pa spovedenec za ločitev navede zadostne kanonične uzroke, veli mu spovednik, naj vso stvar razloži svojemu župniku (izven spovedi), ki bo stvar vravnal, kakor uči cerkveno pravo v taki zadevi.

Ako se spovedenec spové, da je svojevoljno izgnal — ali všel od zakonskega družeta, naj spovednik presodi uzrok ločitve. Ako ima spovedenec zadostne, od cerkvenega prava zahtevane uzroke, in o skupnem bivanju s zakonskim družetom ničesa neče slišati, mora obljubiti, da bo po svojem župniku prosil pri škofiji za ločitev od mize in postelje; ako pa nima zadostnega uzroka, obljubiti mora, da se bo povrnil v skupno življenje s svojim zakonskim družetom, — ako neče obljubiti (v prvem in drugem slučaju) se svojeglavnežu ne more dati odveze.

§. 101.

Starši pri spovedi.

Starši greše oziroma (svojih otrok); *a*) Ako škodujejo otroku v maternem telesu in sicer mati, ktera se preveč preteguje pri težkih delih, ako se preveč vda jezi, žalosti; mož, kteri nosno ženo preojstro krega, tepe itd.

b) Ako rojenemu otroku ne preskrbé hrano, ako namreč mati neče dojiti, a tudi ne preskrbita (oče in mati) zdrave dojke.

c) Ako otrokom, ki si še ne morejo kruha služiti, ne skrbé za potrebno hrano; toraj ako starši zapravljajo svoje premoženje, ne skrbé za gospodarstvo, da morajo zavoljo tega otroci trpeti pomanjkanje in jim starši nimajo kaj zapustiti, kar bi lahko, ako bi bili pridno in varčno gospodarili.

d) Ako kteremu otroku odrečejo postavni del dedinstva.

e) Ako sina ali hčer silijo, ali mu nasprotno branijo iti v samostan; tudi greše, ako mu branijo sploh vsaki zakon, ne greše pa, ako iz važnega uzroka otroku svojemu branijo zakon z določeno osebo.

f) Ako ne skrbé, kolikor premorejo, da se otroci nauče kršanskega nauka, privadijo kršanskega obnašanja; ako jim dopuščajo zahajati v slabe tovaršije, ali s kom živeti v grešnem ljubkovanju; ako jim z nenravnostnim življenjem sami dajejo slab zgled.

g) Ako otrok, kadar žive slabo, ne pokarajo in ne kaznujejo; ako jih kaznujejo iz same strasti (v jezi) a ne iz ljubezni in gorečnosti za njihovo dobro; ako jih kaznujejo neprimerno ali preojstro. Kazen ne sme biti veča, kakor je krivda in ne sme presezati očetove oblasti. Toraj, ako otrok

storí tako veliko hudobijo, da je zanjo treba posebno velike kazni, ne sme ga sam oče preveč tepsti, raniti itd. ampak izročiti sodbi. Gobat reče, da so rabeljni taki starši, kteri otroke svoje z gorjačo, s pestjo, z brcami tako tepejo, (sujejo), da otroci postanejo topi, ali ogluše, ali se jim roke tresejo itd. Kaznuje naj oče s primernim postom, s kratkim zaporom, s šibo, z ojstrimi besedami, itd.

h) Ako skrite napake svojih otrok brez posebno važnega uzroka objavijo drugim ljudem; smeta si pa oče in mati med seboj povedati, kar kdo opazi slabega na kterem otroku.

i) Ako svoje majhne otroke pohabijo, da si z njimi več priberačijo.

Spovednik naj spovedenca (očeta — mater) vpraša, kako skrbi za svoje otroke, ker je prava kršanska odgoja otrok prva in najvažniša dolžnost staršev. Naj ne bo precej zadovoljen, ako spovedenec kratko odgovorí, da skrbi dobro; posebno, ako je spovedenec neizobražen, ker mnogo teh nima dosti spoznanja svojih dolžnosti do otrok. Ako ne pozna spovedenčevih okoljšin, naj ga vpraša, kolikoletne otroke ima, in potem razmerno vprašuje, ako majhne uči moliti, — druge pošilja v cerkev, v šolo, — če doma molijo skupaj, kadar zjutraj vstanejo, kadar zvoni angeljsko češčenje, kadar grejo spati, — če jih pošilja k sv. zakramentom, — jim skrbi za stanu primerno obleko, za šolske potrebe, — jih vadi kakšnega dela, s kterim si bodo kruh služili, — v ktere tovaršije jih pustí zahajati, — ako pokara in kaznuje neposlušne itd.

Kakšni bodo enkrat otroci, je največ ležeče na starših, ki jim morajo že v detinskih letih vcepiti spoštovanje in ljubezen do čednosti in stud pred grehom.

Kolikor otroci rastejo na letih in se jim pamet razvija, toliko večo skrb morajo imeti starši za nje, posebno s tem, da jih pošiljajo na nauk, v šolo itd. da pazijo, da ne zahajajo v slabe družnje, in da jih precej posvarè, kadar kolikaj grešnega na njih opazijo. Sin, ki sme zahajati med igravce, med kvantače, med pijance, itd. navadil se bo od njih teh grdobij. Hči, ktera se pajdaši s nečimernimi vrsticami, h kteri svobodno prihajajo vsake vrste mladenči, ktera pohaja na semnje, na božja pota, na metve itd. in njeni starši ne pogledajo za njo, — bo sramoto delala sebi in staršem. Najvažnejši pa je pri odgoji otrok dober zgled staršev. Da starši svojim otrokom dajejo slab zgled, spozna spovednik iz njihove spovedi, in naj pri dotičnih grehih še posebno opominja na velik greh pohujšanja, kterega dajejo otrokom. N. pr. Obtoži se spovedenka, ki je mati, da je s svojim možem govorila nespodobno, o stvareh proti čistosti. — So slišali otroci take pogovore? — Spovedenec se obtoži, da je grdo preklinjal, da se je vpijanil, da je cele noči igraval. — Kje si preklinjal, doma, v pričo svojih otrok? — So te otroci vidili pijanega? — So otroci znali, da igraš, kadar te celo noč ni bilo doma?

Kot čednosti naj priporočuje staršem; *a*) Sveto ljubezen do svojih otrok, toraj ne opičarsko, ampak tako, ktera ne zna samo gladiti, ampak, ako je treba, tudi pokarati in kaznovati. *b*) Skrb za dušno odgojo otrok. *c*) Skrb za posvetno blagostanje otrok. *d*) Zgledno življenje, ki je otrokom pravilo, po kterem naj vravnujejo svoje življenje. *e*) Da med seboj in med otroci ohranijo in gojijo edinost (sloščino); kjer ni edinosti, ni blagoslova. Zato naj ne pokažejo, da jim je kteri otrok ljubši od drugih, ako zato nimajo posebno velikega uzroka. Kadar oče kaznuje (pravično in primerno) naj mati ne brani otroka. Ako se imata oče in mati med seboj kaj opominjati, naj to storita skrivaj, da ne slišijo otroci. *f*) Pobožno molitev za svoje otroke. *g*) Varovanje otrok pred slabim društvom; pri sinovih, da ne postanejo igravci, pijanci, vlačugarji, nesramneži, — pri hčerah, da ne zgube sramežljivosti in z njo čistosti. Dobro mater in gospodinjo opiše Salomon (Preg. 31. 26 in sled.): «Svoje usta odpera modrosti, in postava milosti je na nje jeziku. Pregleduje pota svoje hiše, in ne je brez dela kruha. Njeni otroci se vzdignejo, in jo blagujejo; tudi njen mož jo hvali».

Starši, ki dajo sina v šolo, naj dobro prevdarijo, v ktero stanovanje ga dajo. Najboljši svet bodo o tem dobili pri šolskem katehetu, ki iz večletne skušnje zna, pri kteri gospodinji se dijaki drže v redu in pridno uče. Kaj pomaga očetu, da mu sin stotak za stotakom zašola, a namesto da bi postal vreden ud človeškega društva, staršem tolažilo in pomoč v starosti, postane zgubljen postopač, staršem za žalost, sebi v nesrečo, a človeškemu društvu ena težava več.

Starši, ki morajo otroka v službo dati, naj več gledajo na pošteno hišo, kakor na plačilo. Ako otrok ostane čednosten, ne bo mu manjkalo kruha, ako pa zgubi poštenje in se navadi kakšnih grdih strasti, n. pr. igre, pijančevanja, bo svoj zaslužek kmalo za pravil, za starost in za slučaj bolezni čaka ga beraška palica — a po smrti?

Ako se roditelj potoži, da so mu otroci neposlušni in nemarni, da ga zato storé kleti itd. naj mu spovednik svetuje, *a*) naj on najprej prejenja Boga žaliti z grehi; saj ni čuda, da njega ne poslušajo otroci, ko tudi on sam ne posluša nebeškega očeta. *b*) Naj premisli uzrok neposluha otročjega; morebiti je sam kriv, ker z njimi ravna pregrdo, jih preklinja, — morebiti jim enkrat daja potuho, a drugikrat jih kaznuje preojstro, — morebiti jih pušča med zapeljivce; ako krivdo najde na sebi, naj jo popravi. *c*) Naj pri karanju in kaznovanju posebno modro ravna; mnogokrat bo največ izdal modri opomin; naj za otroke goreče moli.

Ako se spovedenec (oče, mati) potožuje, da je vbog, in nima, s čem bi otrokom preskrbel potrebnih stvari, naj ga spovednik opomni, da posvetno bogastvo ni največa sreča, ampak čednostno življenje je največe bogastvo, ktero človek imeti more; toraj naj skrbi za lepo izrejo otrok in dal jim je s tem, kar je največ mogel dati. Tob. (4.23): «Nikar se ne boj moj sin, revno

sicer živimo, pa veliko dobrega bomo imeli, ako se bomo Boga bali, in se vsega greha ogibali, in dobro delali». Naj mu priporočuje zaupanje na Boga, ki po svojem sinu sam obljubi, da jim bo dodal posvetne dobrote, ako bodo iskali božje kraljestvo in pravico njegovo (Mat. 6. 33) in je že v stari zavezi rekel po preroku (Izaiju 49. 15): «Ali more žena pozabiti svoje dete, da bi se ne vsmilila sinu svojega telesa? In ko bi ga ona pozabila, vendar jaz ne bom pozabil tebe».

Posebno pazljivost naj ima spovednik na starše nezakonskih otrok. Skušnja namreč uči, da se za odgojo nezakonskih otrok še veliko manj, skoraj nič ne skrbi. Ako spovedencu dopusté okoljšine, naj se poroči z vdeležnico, čem prej, tem boljše, ker še le ko sta oče in mati v skupnem življenju, moreta vspešno skrbeti za odgojo otrok. Tudi drugi ljudje prej pozabijo, da je kteri otrok nezakonsk, ako se dotična poročita. Ako pa se ne poročita, otrok ostane od sosedov zasmehovan in zaničevan pankert, čeravno sam ni kriv greha svojih roditeljev. Ako spovedencu ni mogoče, da bi se poročil z deležnico, ktera na poboljšanje svojega življenja morebiti še ne misli, naj skesani spovedenec otroka vzame iz njenega varstva, in ga izroči boljšim rokam. Kako naj spovednik ravna s takim spovedencem oziroma grešne priložnosti, v kteri je morebiti s svojo udeležnico, razvidno je iz §. 123. «Spovedenec, ki je v grešni priložnosti».

§. 102.

Poglavar in mogočnjak pri spovedi.

Spovedovaje posvetne mogočnjake naj pazi spovednik, da ga spovedenčeva posvetna mogočnost ne oslepi, da bi pregledaval njegove dušne hibe in namesto krepkega zdravila dajal le hladilo. Pred Bogom smo vsi enaki; vsaki le po čednostnem potu more priti v nebesa, naj bo priprost ali še tako vzvišen v človeški družbi. Oziroma načina, kako daje opomine in kakšno pokoro nalaga, pa mora imeti spovednik obzir na svetno dostojanstvo takih spovedencev. Pri naukih naj pazi, da ne bo priprost in neotesan, a od druge strani naj se jim tudi ne prilizuje z vzvišenimi naslovi, kteri se navadno rabijo v zvunanjem življenju. Pri spovedi ni spovedenec to, kar velja pred ljudmi, ampak to, kar velja pred Bogom, toraj grešnik. Menda bo spovednik najboljše zadel, ako pri naukih in opominih rabi tretjo osebo, n. pr. pravičen sodnik — dober poglavar — krščanski oče — mora pri takem slučaju tako in tako ravnati itd.

Priporočuje naj poglavarjem, naj dobro premišlujejo dolžnosti svojega stanu, da bodo oblast svojo spolnovali zvesto v strahu božjem, pravično, brez obzira na ljudi. Spomina vredne so besede Salomonove (Modr b. 2): «Nastavite ušesa vi, ki čez mnoge gospodujete, in si dopadete v trumah narodov; zakaj

Gospod vam je dal oblast, in mogočnost. Najvikši, kteri bo vaše dela preiskoval in vaše misli pregledoval. Zakaj če niste kot oskrbniki njegovega kraljestva prav sodili, postave pravice ne spolnovali, in po volji božji ne ravnali, bo strahovitno in nanagloma nad vas prišel; ker silno ojstra sodba se godi njim, ki so predpostavljeni. Zakaj nizkemu se skaže vsmiljenje, mogočni pa bodo močno kaznovani, ker Bog ne bo nikomu gledal na obraz, in se ne bo vdal mogočnosti nobenega.» Naj se večkrat domislijo, da je ni oblasti od drugod, kakor od Boga, zato naj se boje Njega, ki bo od njih, kot od svojih namestnikov in oskrbnikov zahteval odgovor. Naj zato posebno Boga prosijo za dar modrosti, naučenosti in moči, pa tudi za dar pobožnosti in strahu božjega, da bodo svojim podložnim v svojem življenju dajali lepe zglede.

§. 103.

Gospodar pri spovedi.

Kršanski gospodar mora znati, da mu posel ni stroj, (mašina) ampak pomočnik. Zato mu mora pravičen biti v vseh stvareh in z njim človeško ravnati; ne sme mu več ukazati, nego ima moči za storiti. Plačevati mu mora pogojeno plačilo in dajati mu zdravo in zadostno hrano; ako mu zadržuje plačilo, stori vnebovpijoči greh. Pred pogojenim časom ga ne sme odpustiti iz službe, ali pa mu mora plačati plačilo do pogojenega časa, ako namreč ne nastane kakšen uzrok, zavoljo kterega je v dotičnem kraju navada odpustiti posla iz službe. Spodobno pa je, da poslu, ki pridnejše dela, tudi povrhu kaj priloži; da mu ne zaračuna, kar se brez poslove krivde zgubi ali postare; da posla, ki je v večletni zvesti službi pri njem ostaral, ne odpodi od hiše, ampak ga preživi do smrti, čeravno že manj delati more; isto velja, ako mu posel oboli, naj mu da potrebno postrežbo, posebno na deželi, kjer ni bolnišnic in bi bolni posel morebiti ne imel nikamor glavo položiti (vendar ako je bolezen dolgotrajna, ni dolžen gospodar ga preskrbovati). Skrbeti mora gospodar svojim poslom tudi za dušne potrebe. Toraj naj pazi, da se bodo posli med seboj pošteno obnašali, živeli sramežljivo, hodili k sv. maši, h kršanskem nauku, posebno, da bodo prejemali sv. zakramente, da ne bodo preklinjali, ne kvantali in ne drugače pohujšljivo govorili in delali. Njihovih napak naj ne razglašuje drugim ljudem; izvzemi slučaj, ako bi posel imel ktero posebno napako in bi se ponujal drugemo v službo, smel bi gospodar iz ljubezni do bližnjega dotičnemu povedati poslovo napako, da ga obvaruje pred dušno ali gmotno škodo, ktero bi lahko trpel nepoznajoč poslovo napako. Gospodar naj bo poslom zgled v kršanskem življenju; toraj naj vestno spolnuje kršanske dolžnosti. Domače pobožnosti naj vravna skupne, n. pr. molitev

— ob nedeljah pred kršanskim naukom branje kakšne pobožne knjige — na Slovenskem imajo skoraj povsod lepo navado, da vsa družina vsaki večer skupaj moli sv. rožni venec. Gospodar greši, ako mu je zadosti, da posel čez teden pridno dela, in ne mara, kaj počne v nedeljo, — če gre k službi božji, če prejema sv. zakramente, če zahaja med slabe tovarše, itd.

Ako je spovednik tudi dušni pastir, bo take gospodarje večidel že poznal, in ako se ne spovedajo teh grehov, jih vprašal in naučil o njihovih dolžnostih. Opomni naj jih na veliko korist posvetno in dušno, ako bodo imeli kršanske posle v hiši; ker on, ki se Boga boji, poslušal bo tudi gospodarja; delal mu bo zvesto in ne samo na videz; varoval ga bo škode in nesreče; za otroke je čednosten posel lep zgled, a pokvarjen je naj bližje pohujšanje; tudi svojega blagoslova ne daje Bog, kjer ga razžaljujejo negledé na to, kdo ga žali — gospodar ali posel — a brez blagoslova božjega ni nobenega napredka. Zato tudi sv. pismo in cerkveni očetje živo priporočajo gospodarjem, naj skrbé za dušne potrebe svojih poslov. I. Tim. V. 8.: «Kdor ne skrbi za svoje, posebno za hišne, zatajil je vero, in je slabši od nevernika.» Sv. Aug. (de civ. Dei lib. 19): «Kteri so gospodarji, skrbeti morajo za vse v družini, kakor za svoje otroke, da bodo Boga častili in mu služili.»

§. 104.

Posel pri spovedi.

Dolžnosti kršanskega posla so: *a)* vsestranska poslušnost (izvzem ukaz greha), s ktero stori delo, ktero in kakor mu gospodar ukaže, negledé na to, mu je li gospodar za petami, ali ne. *b)* Zvestoba in skrbljivost za gospodarjeve reči; toraj, da se po njegovi nemarnosti kaj ne zgubi ali poškoduje; da ne vzema skrivaj, ali drugim ne daruje gospodarjevih reči, da kupovaje ali prodajaje ne spravi kaj denarja za sé; da gospodarju pové, ako opazi, da ga kdo drugi oškoduje ali goljufuje. Posel se ne sme sam skrivaj odškodvati, ampak pové naj gospodarju, ako misli, da se mu godi krivica. *c)* Zamolčljivost, da ne raznaša drugim ljudem, kar vidi ali sliši v hiši, kjer služi. *d)* Ostati v službi toliko časa, dokler je pogojen; ako se med tem ne dogodi uzrok, zavoljo kterega se po navadi dotičnega kraja sme zapustiti službo.

Ako je poslu njegova služba nevarnost v greh, zapustiti mora službo, naj bi bila še tako dobro plačana; vendar ni dolžen jo zapustiti poprej, nego si je dobil drugo primerno službo, ktero mora skrbno iskati.

Iz tega je razvidno, da greši posel, *a)* ako dela tako nemarno, da ima gospodar gmotno škodo zavoljo njegove nemarnosti; isto velja, ako brez zadostnega uzroka zapusti službo, in ima gospodar zato škodo. V teh dveh slučajih mora škodo, ako je

znatna, povrniti, kar v prvem slučaju naj ložej stori s tim, da je zanaprej pridnejši, nego se pravično od njega sme zahtevati. *b*) Ako ne zabrani škode, ktero kdo drugi dela gospodarju, in bi jo brez posebne nevšečnosti zabraniti mogel, greši proti ljubezni; — ako pa ne zabrani škode pri stvareh, ki so njemu posebno izročene, greši tudi proti pravici in mora škodo popraviti. *c*) Ako se sam odškoduje, misleč, da mu je pogojeno plačilo premajhno. *d*) Ako gospodarjeve reči porabi proti njegovi volji, čeravno za gospodarjevo korist stori; vendar nima velikega greha, ako ne stori velike škode; n. pr. ako bi posel, ki krmi živino, po več žita jemal (za krmo), nego kakor mu gospodar dovoli. *e*) Ako ga gospodar pošlje kaj kupiti, dotično stvar kupi za se, in jo potem dražje proda gospodarju, greši proti pravici, in mora storjeno krivico popraviti. Isto velja, ako kupi cenejše, ali proda dražje, nego mu je gospodar odločil ceno in preostatek za sebe shrani (izvzem slučaj, ako bi mu gospodar izrečno rekel, da mu je dosti, ako kupi — ali proda za določeno svoto, in posel po posebnem prizadevanju proda ali kupi boljše). *f*) Ako jedila ali druge gospodarjeve reči prodaja, ali drugim daruje (koliko in kaj sme dajati vbogim od gospodarjevega n. pr. jedila, žita v mlatvi itd. ravnati se mora po volji gospodarjevi, ker take reči daje vbogaime v gospodarjevem imenu in ne v svojem). *g*) Ako brez zadostnega uzroka posluša ukaz gospodarjev, ki mu veli delati v praznikih (ako bi mu žugal, da ga bo spodil iz službe, ako neče delati, sme ga poslušati in tudi opustiti službo božjo, vendar iskati si drugo službo). *h*) Ako vedoma in naravnost pomaga gospodarju storiti greh; n. pr. ako posel pripelje prileżnico gospodarju, ako prenaša pisma, in zna, da je v njih vabilo za greh itd. Sme pa storiti djanje, ktero je samo po sebi nepomenljivo, čeravno ga gospodar porabi za greh, n. pr. dekla sme gospodarju meso kuhati v prepovedanih dneh.

Služabniška služba je težavna, zato naj jo spovednik poskuša vblažiti s tolažili sv. vere. Opomni naj posla, da naj pri svojem delu večkrat stori namen, da dela iz ljubezni in poslušnosti do Boga, ki je razdelivši stanove, vsakemu odkazal svoje delo; tako bo imel zraven posvetnega plačila, še veliko veče plačilo pri Bogu. Poznani so svetniki, ki so si kot posli zaslužili nebesa, n. pr. sv. Cita, in dr.

§. 105.

Rokodelec in obrtnik pri spovedi.

Rokodelcem mora se priporočevati pravičnost, — v delu in po delu; toraj da delo storé dobro, pravo, kakor je naročeno, ne mazaško in za oči preslepljivo, sicer pa za nobeno rabo, — in da za svoje izdelke ne zahtevajo več, kot primerno plačilo.

Isto velja o obrtnikih; poglejmo ene posebej.

Rokodelci in obrtniki greše:

a) Ako naročenega dela po svoji krivdi ne zgotové v pogojenem času. Ako ima bližnji zavoljo zakasnenosti škodo, morajo mu jo poravnati; ako ima samo kakšno nevšečnost ali jezo, jim ni treba ničesa povračevati. *b)* Ako z lažmi in sleparijami ljudem ponujajo svoje izdelke in na ta način ljudi odvrnejo od drugih rokodelcev in obrtnikov; — ako jih pa vabijo na pošten način, nimajo nobenega greha, ker ima vsaki človek pravico, pošteno iskati svoj dobiček. *c)* Ako za naročeno delo zahtevajo preveč robe, gradiva in preostalo za se obdržé in (kadar sami dajo robo) ako dajo neveljavno robo, a si pusté plačati za dobro, n. pr. ako krojač izdela suknjo iz preležanega suknja in jo prodaja za trdno. *d)* Ako brez velike potrebe delajo na praznični dan; — velika potreba pa je, kadar naročeno delo obljubijo storiti do nedelje ali praznika in ga brez svoje krivde niso mogli povse zgotoviti. Ako v takem slučaju le malo dela preostane storiti in je naročniku dotična stvar potrebna, smejo jo skončati na praznični dan; (prim. krojač, čevljar, ki dela obleko naročeno zavoljo ktere posebne svečanosti, ženitovanja).

e) Obrtnik greši, ako s svojim obrtom razširjuje nenravnost, prim. knjigotržec, ki prodaja knjige nenravnega, nesramnega ali protiverskega obsega, nesramne podobe itd.

f) Gostilničar greši, ako brez tehtnega uzroka daje pijače takemu, za kterega verjetno sumi, da se bo opil. Ako bi pa sledilo veče zlo, kakor je pijanost, ako ne bi hotel dati pijače, sme jo dati: n. pr. ako previdi, da bo dotični klel in preklinjal. Tudi jo sme dati, ako vidi, da bi imel ali veliko nevšečnost ali veliko gmotno škodo, če je ne bi dal; n. pr. ako se boji, da ga bodo pijanci zmirjali, zasramovali — ali da jih bo veliko takih, ki sicer k njemu zahajajo, šlo drugamo v gostilnico, in bi imel on veliko škodo od tega.

g) Mesar greši, ako meso tako seka, da svojim prijateljem daje vselej boljše kose, kakor drugim za enako plačilo.

h) Krojač, ki je prevzel obleko za osnažiti, mlinar, ki je prevzel žito za zmleti, drugi obrtniki, ki ktero stvar prevzamejo za jo kako spremeniti, vozniki in brodniki, ki prevzamejo ktero reč za prepeljati — greše, ako se dotična reč zavoljo njihove krivde pokvari, dokler je v njihovih rokah in v njihovi skrbi (ako pa voznik dotične reči ne prevzame v svojo skrb, ampak le vidi, da jo kdo (z molčečim njegovim dovoljenjem) stavi na voz, in se potem zgubi, on ni odgovoren).

Vse obrtnike in rokodelce našteti bi bilo predolgo, tudi ni potrebno, ker se iz enega lahko sklepa na drugega. Rokodelcem in obrtnikom se njihov trud mnogokrat prav slabo plačuje; naj toraj večkrat store namen, da delajo iz poslušnosti in ljubezni do Boga, ki jim je odkazal ta stan, da bodo zraven posvetnega plačila smeli pričakovati veliko boljše plačilo v nebesih. Obudenje takega namena se nezadovoljnim s svojim stanom more dati za pokoro.

*

§. 106.

Vojak pri spovedi.

Vojaki radi postanejo neskrbni za dušo, ker so mladi in zdravi; tudi jih je veliko skupaj, med kterimi jih je zmiraj dosti, ki druge pohujšujejo.

Navadne njihove nenravnosti so: Preklinjanje, igra, tatvina, posebno nečistost. Te grdobije delajo še veliko več, ako so v tujem kraju ali mestu, tolažeč se, — saj me nihče ne pozna. Zato naj jih spovednik pri spovedi vpraša o teh grehih, ako se jih sami ne spovejo, in naj jim pred oči postavi vsevednost božjo, ki jih zmiraj vidi in pozna. Vojak mora slepo poslušati svoje vikše; včasih mu je to dosti težavno, zato naj ga napelje spovednik, da naj se domisli Boga, ki mu je odločil ta stan; kadar spolnuje ukaze svojih vikših naj misli, da je to volja božja, v ktero naj se izročuje, — in veliko ložja mu bo težavna služba. V vojskinem času naj spovednik opomni vojaka na njegov nevaren položaj, ko mu vsaki hip smrt žuga; naj mu priporočuje, da se skesano in pobožno z Bogom pomiri, da skrbi se ohraniti v milosti božji, da pred bitko vselej obudi popolno kesanje čez svoje grehe. Opominja naj vojake tudi na človečnost v vojski, da ne delajo nepotrebne škode, ne trpinčijo vjetnikov, ne delajo nedolžnim krivice, posebno ženskam, otrokom, starcem, samostanskim ljudem in sploh nobenemu neoboroženemu. Po sedajni avstrijski vojaški postavi jih je v vojskinem času mnogo oženjenih, ki imajo doma družino, morebiti brez podpore in v pomanjkanju. Takim naj spovednik kaže na nebeškega očeta, ki bo po svoji brezkončni dobrotljivosti skrbel za zapuščene. Včasih je treba odgovoriti, ali pa sam vprašati o zvestobi, ktero je vojak s prisego obljubil svojemu cesarju. Kdor bi prelomil zvestobo, ne zapade samo vojaški kazni, ampak s tem tudi prelomi prisego in stori velik smrten greh.

Vojaki so razdeljeni v vikše in nižje. Naj bodo omenjeni še nekteri posebni grehi, v ktere eni ali drugi lahko zapadejo.

Vikši grešijo *a*) Ako bolane vojake zapustijo brez pomoči; ako dajo pokvareno hrano in pijačo; ako ne branijo, kolikor morejo preklinjanja, tatvine in drugih grehov; ako se ne brigajo, da bodo podložni kolikor mogoče spolnovali božje in cerkvene zapovedi: *b*) Ako pri namestovanju vojakov ene vasi izvenredno obtežijo; ako od zasebnikov ali občin vzamejo plačilo, da jim nastanijo manj vojakov, ktere morajo potem dati drugim čez pravilno mero; ako vzamejo plačilo zato, da prostakom prepovedajo biti nadležnim, ker jim morajo to že po svoji službi prepovedati. *c*) Ako v vojskinem času brez premislika in predrzno počnejo bitko, da brez potrebe stavijo vojake v smrtno nevarnost. *d*) Ako svojim nižjim zadržujejo ali pomanjšujejo plačilo; ako ne poskrbe za potrebno obleko in obutalo posebno v zimskem času; ako zastano plačilo mrtvega vojaka sebi obdrže in ne izroče njegovim dednikom.

Nižji vojaki greše: *a)* Ako svojemu vikšemu niso poslušni v vsih stvareh, kar zadeva vojaštvo; ako svoje mesto zapustivši pobegnejo, se ne vojskujejo pogumno, izročene trdnjave ali posicije ne branijo — ker so vse to po svoji službi dolžni storiti tudi z nevarnostjo svojega življenja. *b)* Ako kaj vzamejo ali posilijo dati od ljudi, ki niso sovražniki, ker morajo biti zadovoljni s plačilom, ki jim ga daje najvikši poveljnik (cesar — kralj). *c)* Ako brez dopuščenja vojskovodje mirnim ljudem v sovražni deželi škodo delajo.

d) Prostovoljci greše, ako dobro znajo (za trdno mislijo), da je vojska krivična, in se vendar prostovoljno med vojake vpišejo za omenjeno vojsko. Taki so sami za sebe odgovorni za škodo, ktero delajo sovražniku; vojaki pa, ki so bili potrjeni po deželski oblasti, in taki, ki so že poprej za določen čas vstopili v vojaštvo, v vojski nimajo odgovornosti za drugo, kar store čez in proti volji vojaškega zapovednika. Nahajajo se med nižjimi vojaki tudi mnoge vraže, s kterimi mislijo se vbraniti smrti in ranam.

Za pokoro se vojaku ne more dati ne post, ne milošnja; ampak ukaže se mu molitev, posebno potrplenje in izročenje v voljo božjo.

Ako se vojak spové zadržanega greha, je treba razločiti, je li spovedenec v tem kraju nastanjen, ali pa skoz potujoč. Ako naprej potuje, imajo spovedniki za taki slučaj večji del preročeno sodnost čez zadržane grehe. Ako je v enem mestu nastanjen, ravna se z njim, kakor z vsakim drugim spovedencem.

Pred namerovano večo bitko navadno vojaški duhoven dá splošno odvezo vojakom, ki gredo v ogenj. Da bo odveza veljavna, morajo obuditi srčno kesanje čez svoje grehe; zato naj jih ako mogoče, opomni s primernim nagovorom. N. prim: Vojaci! — Bliža se osodepolna ura, — vojskovodja pelje vas v bitko! — Gotov sem, da greste v zmago, ker je poznana skušenost slavnega našega vojskovodje in vaša hrabrost! — zato vam hrabrosti in poguma ni treba priporočevati; ampak kot vaš dušni pastir opomnim vas na neko drugo bitko. Morebiti bodo nekteri v kratkem času stopili pred sodbo božjo; vaš angelj varh želi vaše dušo peljati v naročje božje in se bo bojeval s hudobnim duhom, ki jo želi pogubiti v večno pogublenje. — Dragi moji, kterega bo to zadelo? — Neznamo. — A znamo dobro, da gremo vsi v nevarnost, toraj poslušajte, kaj naš uči Jezus naš Odrešenik: «Bodite zmiraj pripravni, ker ne znate ne ure ne časa.» — Toraj prijatelji, mi ne znamo, kterega bo zadelo, pripravimo se vsi, — da s skesanim srcam moremo stopiti pred lice božjega sodnika kot prijatelji božji, in ne kot sovražniki. — Greh je, ki nas stori sovražnike božje, — greh je, ki nam odvzame nebeško veselje in nam zasluži večni pekel! — No, toraj spoznajmo, kako smo z grehi veliko žalili neskončno veličanstvo božje! — Ker ni časa se spovedavati, spražujte vsak svojo vest, pomislite na svoje življenje, po vprašanjih ktere vam bom jaz dajal. (Daje po vrsti vprašanja, kakor si mora vsaki spraševati

svojo vest; pri vsakem vprašanju nekoliko postane. Po končanih vprašanjih nasleduje): Morebiti komu še kteri drugi greh leži na vesti, kterega jaz nisem omenil, — vsih se domislite in kesajte se vsih! — Pomislite, da ste z grehi razžalili brezkončno dobrega Boga, ki vas je z zdravjem in posvetnimi dobrotami nadarjeval, ki vas zdaj edini more varovati pred smrtno rano — Boga, ki bo morebiti v kratkem času sodnik vaše duše! — Prijatelji, kratek je čas, vendar v tem času lahko zaslužite večno veselje, ali pa si ga zapravite z lahkomišlenostjo! — Prosite toraj Boga odpuščenja svojih grehov! — Zagotovim vas, da bodete po dobleni odvezi, ktero vam bom dal vsim skupaj, s pogumnim in mirnim srcom šli sovražniku nasproti, in z božjo pomočjo izvojevali si slavno zmago! — (Poveljnik ukaže poklekniti) Mašnik: zdaj molite z menoj očitno spoved in kesanje pobožno in skesano — (Moli glasno in razločno očitno spoved — potem kesanje in nadaljuje): za grehe je treba pokore, in ker je čas prekratek za opravljati drugo, velim vam — izročite se v voljo božjo, storite namen, da kot pokoro za storjene grehe radovoljno potrpite težave, rane in morebiti smrt v bitki! — Zdaj vam bom dal odvezo. Odvezna oblika. — Potem: Pogum toraj prijatelji! zaupajte v Boga in krvavo delo, ktero bodete zdaj počeli, končali bodete slavno! Vi spolnujete ukaz svojega najvikšega Gospoda — našega presvitlega cesarja — a kdor poglavarje posluša, Boga posluša! — Očistili ste si vest od dušnih dolgov — prijatelji božji ste in po božji volji ravnate. Toraj idite z Bogom, Njemu vas izročujem, On naj vas brani, On naj vam pomaga, On naj vam da slavno zmago! — Stopajte srčno, kamor ukaže poveljnik! — Pomagaj Bog — Mati božja — in sv. Juri!! Amen.

§. 107.

Bogatinec pri spovedi.

Bogatincu naj se priporočuje, da naj svojega bogastva ne ceni več, kakor Boga. Posvetno bogastvo je minljivo, rija ga sne, tatje ga odnesejo, ogenj ga pokončja, in na zadnje ga gotovo odvzame smrt; zato naj skrbe za pravo neminljivo bogastvo, kterega nihče ne more vničiti, po besedah Jezusovih: «Iščite najprej kraljestvo božje in pravico njegovo.» Naj zavoljo svojega bogastva ne bodo ošabni, dobro vedé da ni tisti časti vreden, ki ima veliko zemeljske rude, ampak on, ki ima veliko zasluženja pred Bogom. Zato naj si to zasluženje kupujejo ravno s svojim bogastvom, s tim, da radi pomagajo revežem, cerkvi, kristjanskim napravam in posebno zavodom, ki so vstanovljeni za polakšanje človeških rev in vzdržani večidel z milošnjo. Sv. Ambrož pravi; «Ni manjši greh vzeti njemu ki ima, kakor odreči pomoč potrebnemu, kadar kdo pomagati more. Kruh lačnih

je, kterega zadržuješ, obleka nagih, ktero zaklepaš, rešenje revčekov denarji, ktere zakopuješ.» Jezus pravi o sodnjem dnevu: «Poberite se v večni ogenj..... Ker bil sem lačen, pa me niste nasitili.....»

Bogastvo tudi rado preslepi človeka, da še večje bogastvo išče z lakomnostjo in celo s krivičnimi pomočki. V takem slučajn velja, kar je rečeno o krivičnikih in lakomnikih. in posebno besede Jezusove: «Kaj pomaga človeku, če bi si tudi ves svet pridobil, a na duši bi trpel škodo! ?»

Za pokoro jim se da tudi milošnja; vendar bo kteremu treba opomniti, da je milošnja res velik pomoček za zveličanje, ali ne edini in izključiven, da ne bo mislil, da sme delati, kar mu ljubo, ker daje milošnjo.

§. 108.

Vbogi pri spovedi.

Vbogi lahko zapadejo nezadovoljnosti s svojim stanom, mrmranju proti previdnosti božji, nevošljivosti do bližnjega, poželjenju po ljudskem (tujem) imetku, in krivičnosti. Spovednik naj jih vpraša po tih grehih. Priporočujejo naj jim tem grehom nasprotne čednosti, namreč; *a*) Zadovoljnost s svojim vboštvom. Bog je, ki jim je odločil ta stan; ako so zadovoljni z njim in se izročujejo v voljo božjo, nabirajo si veliko bogatstva za nebesa. Kako je vboštvo častno pred Bogom, vidimo nad Sinom božjim, ki si je izvolil ta stan, da v njem obogati vse ljudi; tudi Mati božja in aposteljni bili so vbožni ljudje. Od mnogih svetnikov beremo, da so svoje premoženje razdelili med reveže, in so oziroma posvetnega premoženja sami postali vbogi, a tem bogatejši na duši. Vboštvo ima tudi veliko lepih in ugodnih strani. Vbogi nimajo posvetnih skrbi toliko, kolikor bogatini; ako so zadovoljni zaslužujejo si s tim veliko plačilo; sv. pismo pravi, da jim bo stotero povrnjeno. V resnici stan, v kterem je bil sam Sin božji, Mati božja, aposteljni in toliko svetnikov, stan, v kterem je tako lepa priložnost služiti si večno bogastvo, je stan častit, kakor reče sv. Hier. (epist. ad Heliod. 14): «V resnici bogat je, kdor je s Kristusom vbog.» *b*) Zaupanje na previdnost božjo. Nad vboge pridejo včasih prav težavne okoljišine; nimajo kaj jesti, ne se s čim oblačiti, ne strehe za po noči itd. treba jim je, da se pogosto ozirajo proti Njemu, ki hrani ptiče pod nebom in oblači rožice na polju, da v Njega zaupajo, se Njegovi previdnosti izročujejo, kakor je sv. Frančišek svojim sobratom navadno za popotnico dajal opomin: «Bogu izroči skrb za tebe, in on te bo ohranil.» Da bodo mogli z večim zaupanjem svojo skrb izročevati Bogu, naj se prizadevajo, da bodo skoz in skoz božji prijatelji; naj iščejo bogastva dušnega, ker jim je posvetno odrečeno; naj se vadijo v čednostih, posebno v potrpežljivosti, ponižnosti, poslušnosti; naj pobožno molijo za se in tudi za dobrotnike, kteri jim v njihovih potrebah pomagajo.

§. 109.

Klerik pri spovedi.

Najvažnejše delo prevzame, kdor spoveduje klerike. Sicer se kleriki v seminiščih deloma v šolskih predmetih, deloma s pogostimi duhovnimi vajami pripravljajo na imenitne dolžnosti svojega stanu. Pa tudi spovednik more veliko vplivati na njihove duše. Iz spovedi spozna njihova nagnenja in dušne slabosti, in s tem za posameznika spozna, ktera pravila mu je treba posebno priporočevati, da bo enkrat pravi vojak Kristusov, cerkveni zid, luč življenja, steber vere, vodja in pastir gospodove čede, prijatelj in domačin božji, pomočnik Gospodov opravljaje službo v njegovem imenu, oskrbnik kraljeve hiše in srednik med Bogom in ljudmi, kakor sv. očetje v Tridentskem zboru imenujejo mašnike. Zavoljo tega bo seminiški spovednik prebiral obširniše in temeljitejše spise o dušnem vodstvu klerikov, kakor je v ti knjigi mogoče storiti. Omenjejo se toraj le nektere opazke. Spovednik jim bo med opomine vpletal posebne nauke, napeljajoči jih na vredno pripravo za mašništvo, in jim svetoval pripomočke, s kterimi morejo doseči dušno popolnost, ktera se zahteva od duhovnikov. Med temi pripomočki je gotovo v prvi vrsti pogosto prejemanje sv. pokore in sv. obhajila, premišlevanje večnih resnic po izgledu pobožnih spisov, natančno učenje bogoslovskih naukov, itd. Posebno težko opravilo ima spovednik, ako spovedenec nima pravega poklica za duhovski stan. — Iz posvetnega in razpuščnega življenja vrgle so ga morebiti okoljšine kakor vihar v edino zatočišče, zato tudi nima veselja do duhovskega stanu, zanj si ne pripravlja ne uma z bistrenjem, ne volje z vtrjenjem in napredovanjem v čednosti. Težko opravilo ima spovednik, ako je taki klerik že na tem, da prejme sv. rede, pa je še tako posveten in ničemern, kakor, da je seminišče le od zvunaj ogledal. Ako mu spovednik v zadnjem času ne pretrese duše in ne obrne na boljšo stezo, bati se je, da bo kot duhoven ravno tak, ali pa še slabši, sebi in vernim v pogublenje, cerkvi v sramoto. Pride tudi slučaj, da mora spovednik takemu spovedencu resno svetovati, naj stan, za kterega ni, zapusti o pravem času, ali naj vsaj prejetje sv. redov odloži za kaj časa in med tem časom prizadeva nadomestiti, kar je dozdaj zanemaril. Kdor ne more živeti čednostno in nedolžno, kadar se pripravlja za duhovski stan, težko da bo živel sveto, kadar bo že duhovnik. Pregrehe in razvade, ktere je imel kot klerik, bo s seboj vzel v duhovski stan. O tem reče sv. Gregor Vel: «Kdor je postavljen na uzvišeno mesto, ne bo se mogel naučiti ponižnosti, ki ni jenjal biti ošaben, dokler je bil na najnižji stopnji, pred ponujano hvalo ne bo znal bežati, ki je za njo hrepenel, dokler je ni imel. Lakomnosti ne bo mogel nadvladati, kadar jih bo moral več prehranjevati, komu svoje ni zadostovalo še za samega sebe.»

§. 110.

Duhovnik pri spovedi.

Duhovnik je v verskih stvareh, v dolžnostih svojega stana, v spovednih zadevah dosti naučen; zato ga navadno ni potreba spraševati, kakor se mora mnoge druge spovedence, ki so nevedni v verskih zadevah. Ako se pa spovedenec v kteri stvari nezadostno izrazi, vprašati ga mora spovednik, ki mu mora dati tudi nauke in opomine, za ktere misli, da so potrebni dotičnemu spovedencu. Opomini naj bodo kratki, spoštljivi in dostojni. Zamolčati resnice ne sme tudi spovedencu, ki ima veče dostojanstvo v cerkvi; razumi se, da mu jo pové spoštljivo, ne pretrpko v zobe, ampak najboljše na posredni način; n. pr. pokazaje, kako bi se dober duhovnik v takem položaju moral ravnati.

Duhovnike imenuje Jezus svetlost sveta in sol zemlje. Toraj morajo razsvetljevati um vernikov in vplivati na voljo njihovo, kakor vpliva sol na jedila, ki jih stori ukusne in jih varuje, da ne segnijó. Tako naj tudi duhovnik vpliva na vernike, da bo njihovo življenje Bogu ljubo in zavarovano pred gnjilobo greha. To dela duhovnik z naukom in opomini, in posebno tudi z lepim zgledom, zato Trid. zbor (sess. XII. de reform. c. 1.) pravi: «Nobena reč ne napeljuje drugih bolj močno na pobožnost in češčenje božje, kakor življenje in zgled tistih, ki so se božji službi posvetili: vidijo jih iz posvetnosti povišane na vzvišenejše mesto, gledajo v nje, kakor v ogledalo, na njih nahajajo, kar imajo posnemati. Zato se spodobi, da kleriki, poklicani v službo božjo, življenje in šege tako vravnajo, da v obleki, ponašanju, hoji, govoru in v vsih drugih rečeh kažejo resnobo skromnost, in pobožnost; varujejo naj se pregreškov, ki so sicer majhni, za nje pa bi bili jako veliki, da jih bodo zavoljo njihovih djanj vsi spoštovali.»

Velik pripomoček duhovnu, da svojo službo opravlja vestno, točno in z veseljem, je trden sklep, vse svoje moči posvetiti svojemu stanu. Kdor ta sklep večkrat ponovi, dobi v oko vsim posvetnim težavam nedopovedljivi mir duše, zadovoljnost srca; težavna služba mu postane lahka, čednostno življenje priljubljeno, proti skušnjavam ima nenavadno moč in z božjo pomočjo postane stanoviten v dobrem, — z eno besedo pravi duhovnik. Spovednik naj spovedencu prav vroče priporočuje ta sklep, zraven tudi molitev in sicer veliko molitve, s ktero naj od Boga prosi potrebne milosti za se in druge. Mnogo molitve je vsakemu duhovniku odkazala že cerkev z brevirjem; moli naj ga vselej točno, pobožno in premišljeno. Zraven tega pa naj tudi, kader mu dopusti služba, rad pripogne kolena svoja in vroče molitve pošilja pred stol milosti božje. Uzor v tem naj mu bo naš Zveličar, ki je po dnevu opravljal službo Učenika in Rešenika, po noči pa je zahajal na kakšno samotno

mesto in molil k svojemu nebeškemu Očetu, — gotovo ne zavoljo potrebe, ampak zavoljo zgleda. Jezusa, najvikšega duhovnika naj si vsak duhovnik tudi v drugih okoljšinah, v službi in zasebnem življenju, v veselju in žalosti, v dvomih in težavah, vzame za svoj zgled.

Pokora se duhovniku navadno ne ukaže predolga in težavna, ker ima v svojem stanu že od cerkve mnogo zapovedanega, kar mu zbuja spokorni duh in ga napeljuje na čednost, n. pr. brevir, pripravljanje za sv. mašo, premišljevanje verskih resnic, ktere mora kot dušni pastir ali veroučitelj oznanovati vernim. Take dolžnosti naj iz ljubezni do Boga in iz poslušnosti do sv. cerkve prav vestno in goreče spolnuje. Primerna pokora je kakšen psalm ali molitev iz brevirja, čez ktero naj premišljuje. Ako je komu zavoljo večih grehov treba večje pokore, opomni ga spovednik, da on (spovedenec), ki je sam spovednik drugih, dobro zna, da je naložena pokora premajhna za njegove grehe; zato naj si sam s spokornimi djanji nadomestuje pokoro. Priporočena pa naj bo vsakemu duhovniku pogosta spoved, in duhovne vaje. Te dve pobožnosti priporočujemo duhovniki drugim vernim kot posebno vplivno na dušno življenje; — rabimo toraj sami zdravilo, ktero ponujamo drugim.

§. 111.

Nuna pri spovedi.

Nunski spovednik ima glavno nalogo, da nune vodi k večji popolnosti kršanskega življenja in jih posebno napeljuje na natančno spolnovanje zaobljub in pravil dotičnega samostana. Zato naj rad prebira ascetične spise, in večkrat pregleda pravila dotičnega samostana.

Imeti mora mnogo previdnosti in modrosti; v opominih naj ne bo osoren, da spovedenki ne odvzame zaupanja, ki ji je tem več potrebno, ker se v svojih dušnih potrebah nima nikamor obrniti, kakor do svojega spovednika; naj ne bo tudi preveč prijazen; naj nobeni ne daje sprednosti pred drugimi, da v samostanu ne nastanejo nevšečni neredi in nemiri; odgovarja naj počasi in premišljeno; ako se spovedenka obtoži večega greha, naj ne pokaže ne začudenja ne nevolje; starih samostanskih navad naj ne odpravlja in brez potrebe ne vpeljuje novih; drži naj se samo svojega poklica, v drugih rečeh pa naj se ne meša v samostanske zadeve.

Sv. Alfons Liguorski priporočuje nunam za napredek svetosti sledeče:

a) Popolno zaupanje v Boga in nezaupanje v svoje moči; sv. Terezija o tem reče: «Ako pomanjkljivost ne pride od nas samih ne bojmo se, da bi nam Bog odrekel pomoč za naše posvečenje.

b) Varovati se tudi najmanjšega prostovoljnega in premišljenega greha. Sv. Terezija: «Bog vas obvaruj premišljenega greha, čeravno majhnega; hudobni duh namreč z majhnimi rečmi stori ljukne, skoz ktere vlezejo velike stvari.

c) Po storjenem grehu ne toliko žalovati, ampak skesano se ponižati pred Bogom in storiti trden sklep, varovati se zanaprej boljše. Svojih skušnjav ne objaviti drugim, še ne dosti popolnim, ker se s takim objavljenem škoduje sebi in njim. Razodeti pa se smejo svoji prednici, ki naj jih vodi, jim svetuje in daje moč za doseči zmiraj večjo popolnost.

d) Odreči se vsih posvetnih stvari, tudi svojih sorodnikov; odreči se želji po časti in svoji volji; varovati se prijaznosti z drugim spolom, čeravno bi bil dotični pobožen samostansk človek.

e) Veseliti se zaničevanja in preziranja; blagoslivljati zaničevalce in preziralce, ako mogoče jim storiti dobro, zanje Boga moliti.

f) Gojiti zmiraj bolj vroče želje Boga ljubiti in mu dopasti; pobožna molitev posebno vnema goreče želje po Bogu.

g) Prizadevati se svojo voljo v vsih rečeh zjednačiti z voljo božjo in se večkrat na dan Bogu darovati.

h) Hitra in vesela poslušnost do sprednikov; točno in vestno spolnovanje samostanskih pravil.

i) Misel na Boga vsevednega in povsod pričujočega, ktera pospešujejo posebno pobožni zdihleji.

j) Vsako leto duhovne vaje skoz osem ali deset dni, v kterih se ima vse odpraviti, karkoli more človeku raztresti misli. Vsaki mesec si kteri dan odločiti za tiho premišljevanje. Pobožno praznovati cerkvene praznike in osmine; češčenje bl. D. Marije, angelja varha, sv. Jožefa, svoje patrone itd.

§. 112.

Starec pri spovedi.

Starec, ki je svoje dni živil redno in v strahu božjem, ali, ki je svoje mladostne grehe že dolgo obžaloval in se zanje pokoril, spovedniku ne dela težave; sam čuti, da se mora pripravljati na večnost, zato se prizadeva, da spovedi opravlja, kolikor mogoče vredno.

Ali starec, ki je živel in še živi v razvadah in pregrehah, ki še ni spoznal, da pot, po kterem hodi, pelje v večno pogublenje, dela veliko truda spovedniku, in žalibog, premnogokrat brez koristi. Lakomnost, nepotrpežljivost, trdosrčnost, nezmernost — so pregrehe, kterih starec ne opusti rad, ako jih je bil poprej navajen. Taki pride k spovedi, hladno pove kakšen majhen greh, — drugega pa nič ne vem. On svoje krivde ne prizna, zato ne spoznava svojega žalostnega dušnega stanu, se ne kesa, nima resničnega

sklepa, da se bo poboljšal, — njegova spoved je le zvunanja formalnost. Ako ga spovednik ne pretrese, gre naravnost proti pogublenju. Dramiti ga more najboljše s smrtjo, ki mu je pred očmi, z ojstro sodbo božjo, opisovaje mu gnjusobo greha in neskončno svetost božjo, in strašno trplenje v večnem ognju, ki čaka vsacega, kdor nespokorjen prestopi prag večnosti. Ako se mu posreči, da mu pretrese dušo, naj mu na drugi strani pokaže vsmilenje božje, ki še zmiraj grešnika čaka, da se spreobrne in živi, ne pa, da bi večno vmrl, — pokaže mu nebeško veselje v nasprotju z vživanjem posvetnim, ki je vse minljivo in ničemno, kar je starec sam skusil. Nebeško kraljestvo pa se ne dobi brez truda, le silni ga bodo na se potegnili; zato naj starec na večer svojega življenja s spokornim življenjem, z dobrimi deli hiti nadomestiti, kar je zamujal v svojem življenju. Marsikteremu starcu bo tudi dobro, da mu prav toplo priporoči veliko spoved čez vse življenje, ako je še ni storil.

Za pokoro se jim da molitev, premišljevanje, potrpežljivost; priporoči naj se jim, da naj v ugodni priložnosti druge, posebno mladino, odvračajo od greha, in še posebno od takih grehov, v kterih so sami živeli. Razumi se, da mora popravljati storjeno škodo, krivico in dano pohujšanje; prizadeva naj se z lepo kršanskim življenjem mlajšim dajati lep zgled in dobre nauke, kakor v sv. pismu beremo o Eleazarju in o Tobiju.

§. 113.

Gluh in mutast spovedenec.

Spovedenca, ki čisto nič, ali prav malo sliši, je treba spovedavati na mestu, odločenem od drugih spovedencev, n. pr. v žagradu, da drugi ljudje iz glasnejšega govora, ali iz znamenj ne zvejo ali ne sumijo na grehe spovedenčeve. Le ako spovednik sploh pozna njegovo življenje ali iz lastnega opazovanja ali pa iz prejšnih spovedi, more ga (potest) spovedati tudi v spovednici. Taki spovedenec se obtoži svojih grehov; spovednik mu z znamnji kaže, da naj se kesa svojih grehov in kaj naj moli za pokoro in mu da odvezo. Ako bi pa spovedenec, ki prav malo sliši, spovedal kakšen taki greh, ali poprašal za svet, da mu mora spovednik dati poseben opomin in nauk, naj ga pošle na posebno mesto, kjer mu govori bolj glasno, ali pa, ako zna spovedenec brati, mu more zapisati, kar mu je najpotrebniše znati.

Ako je spovedenec samo mutast, ga spovednik vprašuje in on odgovarja z znamnji. Ako je bil mutast od rojstva, se mu odveze ne more dati, dokler z znamnji ali s pismom ne spové grehov in ne pokaže, da se kesa za nje. Ako zna mutec pisati, se mu priporoči, naj zapiše svoje grehe za jih spovedati, vendar se ga na to ne more siliti. Ako pa ne zna pisati, pa mora z znamnji določiti grehe in število grehov.

Če je spovedenec gluh in mutast in obadva (spovednik in spovedenec) razumita umetni govor gluhomutcov, je spoved lahka, ker se zastopita med seboj. Ako spovednik ne razumi umetnega govora gluhomutcov, spovedenec pa zna pisati in brati, se spoved opravi s pisanjem. Ako je spovedenec v teh rečeh neveden, naučen pa je v kršanskem nauku (ker ni od otročjih let gluhomutast), naj z znamnji spové svoje grehe, in ako spovednik le kteri greh spozna iz njegovih znamenj, naj mu z znamnji veli, da naj se kesa (s tem, da se na prsa trka, proti nebesom pogleda in spovedencu migne, naj tudi on tako stori) mu na prstih ali na moleku pokaže število očenašov za pokoro in mu da odvezo. Ako je spovedenec od rojstva gluhomutast in ni bil v nobenem zavodu, kjer bi se bil naučil Boga spoznavati, mora spovednik še le iz spovedenčevih znamenj povzeti da ima dosti spoznanja o Bogu in o velikosti greha, ali ne, in ga v zanikavnem slučaju z lepo odpravi od spovednice, v trdivnem pa mu da odvezo, ko sta se z znamnji pomenila o grehih, kesanju in pokori. Samo to, da gluhomutec pride k spovednici, in se morebiti tudi na prsa trka, še ni znamnje njegove sposobnosti za odvezo, ker gluhomutci kaj rado posnemajo, kar pri drugih ljudeh vidijo, posebno taki, ki niso prav nič naučeni. Sv. Alfons (Prax. conf. n. 102) pravi; «Jaz bi vsaki krat mu dal pogojno odvezo, ako ne bi imel moralične gotovosti, da je vredno pripravljen.»

Ako je kteri človek od rojstva gluh, mutast in slep, ni sposoben za drugi zakrament, nego za sv. krst. Ako je pa vid, sluh in govor zgubil poznej, ko je že na pameti bil, in bil podučen v kršanskem nauku in tudi sv. zakramente že večkrat prejel, poskusi se mu z znamnji dokazati, da je mašnik z zakramenti pri njem; n. pr. prime se ga za roko in se (z njegovo roko) stori križ na čelu, na prsih, trka se ga (z njegovo roko) na prsa, roke se mu skupaj sklenejo, dotakne se rok s štolo, s roketom itd. Ako potem sam dá znamnje, da zna da je tukaj mašnik, da se kesa, da se tudi želi obhajati, se mu da odvezo in se ga tudi obhaja, posebno kadar je v smrtni nevarnosti. Ako se mu pa z znamnji ne more dati zastopiti, da je mašnik pričujoč, se mu v smrtni nevarnosti da sv. olje, in ako je poprej živel kršansko, se mu pred sv. oljem da pogojno odvezo.

§. 114.

Blazen pri spovedi.

Povse in zmiraj blazen ni sposoben greha, toraj tudi ne odveze. Kdor je pa le nekoliko neumen, ali je včasih neumen, včasih pri zdravi pameti, je sposoben greha, toraj tudi odveze, ako vsaj nepopolno opravi, kar je za vredno spoved potrebno. Sv. Alfons (6. 432 in 303) uči, da se pol neumnemu (toraj ne povse blaznemu) da pogojna odveza ne samo v smrtni nevarnosti in za velikonočno spoved, ampak tudi kteri drugikrat,

posebno ako se sumi, da je storil velik greh (razumi se, da se ga mora pripraviti, kolikor je mogoče); sv. obhajilo pa se mu da le v smrtni nevarnosti in za Velikonoč, ako angeljski kruh razloči od navadnega kruha (ne samo po okusu, ampak po moralični vrednosti).

V dvomi, je li kdo povse blazen, ali le nekoliko neumen, se ga vsaj na smrtni postelji pripravi kolikor mogoče, in se mu da pogojno odvezo.

Da se ga more ceniti za ne povse blaznega, mora razločiti med nravstveno dobrim in slabim. Da ima kaj pameti, še ni zadostno znamnje, ako se morebiti odkriva pred duhovnikom, v cerkvi poklekne, se na prsa trka, kakšen ukaz točno spolni, ker vse to more storiti tudi povse blazen, ker druge ljudi vidi storiti. Znamnja, da ima vsaj kaj pameti so, *a*) ako ga je sram, se skriva, kadar je storil kaj grešnega; *b*) ako se ponaša z djanjem, ktero je lepo in pošteno, čeravno ne opazovano od ljudi, n. pr. poslušnost; *c*) ako pri spovedi ne meša med grehe tudi dobra djanja; *d*) ako na spovednikova vprašanja tako odgovarja, da je razvidno, da razloči med grešnim in negrešnim djanjem. Ako je kdo sploh pameten, oziroma ktere stvari pa ima čudne — neumne — pojme, je sposoben greha in odveze.

§. 115.

Spovedenec, ki mora popravljati posledice svojih grehov.

Greh se mora popraviti vsestransko; toraj, ako je kdo s svojim grehom naškodil bližnjemu, mora mu popraviti škodo. Te vrste grehi so: pohujšanje (oškodvanje duše), opravljanje in ogovarjanje (oškodvanje na poštenju), tatvina, goljufija, lakomnost, poškodba (oškodvanje na imetku) vboj, pohablenje (oškodvanje na zdravju telesnem). Razlaganje teh grehov in popravljanje dotične škode gl. v krš. kat. Nravoslovju §. 74. §§. 105-113.

Pri takem spovedencu naj spovednik natanko pregleda dotično grešno djanje, da bo mogel naročiti pravično povračilo; naj nauči spovedenca o velikosti in grdobi takega greha, ki je krivica proti Bogu in proti bližnjemu; naj mu določno pové, da brez povračenja (ali v djanju ali vsaj v resnični volji) ni mogoče dobiti veljavne odveze.

Nekteri spovedenci te vrste imajo vsakovrstne izgovore, s kterimi bi se radi znebili dolžnosti povračenja; naj se spovednik ne pusti preslepiti, ampak sodi naj po goli pravici, in spovedencu naj ovrže njegove izgovore, da ga prepriča, da brez povrnitve ni rešenja duše (Prim. §. 152 krivičniku).

Ako spovedenec storjene škode nikakor popraviti ne more, imeti mora vsaj trdno in resnično voljo, da jo bo popravil, kadarkoli bo mogel, — da se bo z vsimi močmi prizadeval, da

prej kot mogoče pride v povoljne okoljšine, v kterih mu bo mogoče povrniti, — a med tem obžaloval ne samo storjen greh, ampak tudi svojo nezmožnost za povračenje; — ako to vse obljubi resno, da se mu odveza.

Ako je spovedenec resnično vbog in njegove tatvine majhne, n. pr. ako je vzel na tujem kaj drv, listja, z eno besedo majhne stvari, ktere se ne dajo lahko preceniti, ne vrniti, naj za oškodvanega opravi kakšno bogoljubno delo, n. pr. naj moli za njega, naj bo pobožno pri sv. maši z namenom, da dušno korist prepusti oškodvanemu itd. Opomniti pa mu je treba, da ta dobra dela niso pravilna povrnitev škode, ampak le izjemna, ker djansko povrniti ne more, da spovedenec ne bo zašel v krivo misel, da sme jemati na tujem, ako potem za oškodvanega opravlja bogoljubna dela. Temveč ga je treba resno opomniti, da se mora zanaprej ogibati tujih reči, ker bi s svojim nepoboljšanjem kazal, da nima resničnega kesanja, ne trdnega sklepa, in bi bil nevreden sv. odveze. (Opazi: Ako je spovedenec večkrat po malo kradel enemu gospodarju, da vse skupaj narase do tolike vrednosti, kolikor je treba za smrten greh, storjene škode ne more več povrniti s pobožnimi djanji, ampak jo mora popraviti s povračenjem dotične vrednosti).

Ako pride zmeden slučaj, da spovednik nikakor ne more za gotovo odločiti, je li spovedenec dolžen povrniti, ali ne, naj svojo sodbo odloži za toliko časa, da bo mogel dobiti gotovo razsodbo. Toraj naj spovedencu reče, da mu bo o ti zadevi natančno odgovoril pri prihodnji spovedi (pri kteri naj ga spovedenec na to opomni), in med tem naj se posvetuje ali s knjigo, ali s kim skušenim spovednikom; spovedencu sme dati odvezo, ako dotični dvomljivi greh spové, se ga kesa in resno obljubi, da bo storil, karkoli mu bo spovednik v tej zadevi ukazal.

Ako je spovedenec že sam počel, ali povse popravil škodo, se skesanemu dá odveza. Ako pa bi bil spovedenec lahko popravil, pa ni hotel, in je tudi znal, da mora popraviti, se mu odloži odveza do časa, da bo popravil ali vsaj popravljati začel; — izvzem slučaj, ako bi bil spovedenec posebno ganjen in skesan in za trdno obljubi, da bo škodo hitro popravil, — se mu da odveza. Ako je že pri prejšni spovedi obljubil, da bo popravil škodo, pa je ni, čeravno bi bil mogel, zdaj pa zopet obljubuje, je njegova obljuba sumljiva in on je nevreden odveze. Kdor povračenja neče obljubiti, ali hudobno odlaša, tudi ni vreden odveze. Milanski zbor pod sv. Karlom Bor. pravi: «Varujejo naj se spovedniki dati odvezo pred storjenim zadostenjem njemu, ki je bil zmožen povrniti tuje, in njim, kterim je bilo to že v prejšnih spovedih ukazano, pa so zanemarili». Sv. Aug. (Ep. 25 ad Mac.): «Greh se ne odpusti, dokler se ne povrne vkradeno, ako se je povrniti moglo».

Oziroma popravljanja poštenega imena (po obrekovanju in opravljanju) naj spovednik pazi na to, če ima dotični bližnji zavoljo spovedenčevega opravljanja še škodo na poštenem imenu, ali ne. — Morebiti opravljivcu ljudje niso verjeli, morebiti so

opravljanje že pozabili, in dotičnega ravno tako spoštujejo, kakor so ga poprej; — ali pa se še zdaj misli in govori slabo čez njega, kterega je spovedenec opravljal. Ako ljudje še zmiraj slabo mislijo o njem, kterega je spovedenec očrnil, mora se vsakako prizadevati, da povrne poštenje, in sicer z oporekanjem svojih besedi, ako je o bližnjem povedal neresnične slabosti, — s hvalo, priporočevanjem, ako je brez potrebe raznašal njegove resnične slabosti. V takem slučaju ni izgovora. (Opazi: Popravljanje poštenja se zahteva le, kadar je bilo slabo govorjenje čez bližnjega grešno, toraj krivično; ako pa kdo o bližnjem pové slabo iz kršanske ljubezni ali zavoljo dolžnosti svoje službe, n. pr. poglavarjem, da ga poboljšajo ali da varuje nedolžnega pred hudobnim, ali da obrani večo škodo ali pohujšanje, taki slabi govori niso grešni, in za nje ne nastane dolžnosti popravljati poštenje).

Ako bližnji, kterega je spovedenec ogovarjal ali opravljal, nima nikakšne škode na poštenju, opravljivcu ni treba svojih neresničnih besedi preklicati. Ako bi ljudje več ne mislili na njegovo opravljanje, bi z preklicevanjem še več slabega storil, ker bi zacelene rane na novo pretrgal. Tudi ni treba spovedencu pri ljudeh, pri kterih je opravljal, popraševati, če se še spominjajo njegovih besedi, da bi jih preklical, temveč, ako ni gotov, da zavoljo njegovega opravljanja bližnjega slabo sodijo, naj pri ugodni priložnosti o dotičnemu govori dobro, ga hvali posebno pred tistimi, pred kterimi ga je opravljal, in naj niti ne dá znati, da ga zato hvalí, ker mora popraviti poštenje, da bodo poslušalci mislili, da ga hvali iz samega prepričanja, in zato hvali več verjeli in jo več uvažili.

Naj spovedenec, kteri ima popravljati škodo na poštenju, ne misli, da je z nekaj hvale že vse popravil. Najtežje je popraviti škodo na poštenju, in opravljivcem se navadno zgodi, kakor faraonovim čarovnikom, ki so pač mogli palico premeniti v kačo, ne pa kače v palico. Tako tudi opravljivec hitro očrni pošteno ime bližnjega, a popravi mu ga ne tako lahko, večidel nikdar popolnama. Zato naj zavoljo svojih grehov ne bo nikdar povse miren, ampak pri vsaki priložnosti naj se prizadeva, da govori dobro o njem, komu je vzel poštenje, da ga brani, kadar drugi čeznj govoré slabo, itd. in zraven naj tudi ne prejenja moliti za njega, kteremu ne more povse vrniti, kar mu je vzel.

Ako je opravljivec opravljal zavoljo sovraštva do bližnjega, je greh še hujši in se ojstrejše sodi. Taki opravljivec je podoben steklemu psu (Lugo de Poen. dis XVI) ki v gobcu nima samo zob, s kterimi grize ampak tudi strup, s kterim ostrupi rano. Takim naj se posebno pred oči stavlja, da je pomanjkanje ljubezni naj gotovejše znamnje pogublenja, kakor reče sv. Augušt. «Po edini ljubezni razločujejo se otroci božji od satanovih otrok». Kako pa v takem človeku more prebivati ljubezen, ktera bi morala zakrivati grehe, kakor uči sv. Peter (I. 4. 8.): «Ljubezen pokrije obilnost grehov;» — on pa jih še le raznaša, ali celo z izmišljenimi obdolžuje bližnjega! (Segneri.)

Tu sem spadajo tudi grehi pohujšanja, za ktere posvetno pravo sicer ne zahteva odškodovanja; — zahteva ga pa božje pravo. Kdor toraj s zvijačo ali s strahovanjem kterega zapelje, da stori smrten greh, za to hudobno djanje še ne zadostí, da se pokori zanj', ampak mora se prizadevati zapeljanega zavrniti na pot čednosti. N. prim. Kdor je s slabimi spisi dal občinstvu veliko pohujšanje, mora svoje slabe nauke javno preklicati proseč svoje bravce, naj ne ravnajo po dotičnih (slabih) naukih. Popravljati mora vse škode, izvirajoče iz njegovega pohujšanja, čeravno bi se povrnitve ktere škode po posvetnem pravu ne moglo tirjati. Prim. Kdor v nečistost zapelje deklico, škoduje ji na poštenju, — škoduje na duši, ker jo stavi na pot greha in pogublenja, — škoduje na posvetnih stvareh, ker ne bo lahko dobila drugega moža (ako je greh znan), ako je za grehom sledil porod, ima zraven sramote mnogo stroškov za otroka. Zapeljivec mora to vse popraviti, toraj proti otroku spolnovati očetovske dolžnosti, — zapeljano dekle poročiti (v zakon vzeti), ako njegove in njene okoljšine dopuščajo, in se mora z opomini in molitvami prizadevati, da deklici pristudi ta greh, da postane poštena spokornica, ktera devica več ni. Ako okoljšine nasprotujejo zakonu teh dveh, mora zapeljivec na drugi njemu mogočen način skrbeti, da zapeljana deklica pride ali do poštenega kruha ali zakona. Ojstrejše se ima soditi njega, ki je na nečistost zapeljal nedolžno devico, kakor njega, ki je zapeljal tako, ki je že poprej zgubila nedolžnost. Zameden slučaj nastane pri prešestovanju, ako prešestnica iz tega greha postane mati. Prešestnica ni dolžna možu naznaniti svojega greha; — da to se ji mora še celo prepovedati, ker bi tako objavljenje nič ne koristilo a mnogo škodovalo oziroma sloge in ljubezni med zakonskimi, oziroma dobre odgoje otrok in oziroma gospodarstva. Mora pa prešestnica z večjo ljubeznivostjo in marljivostjo skrbeti, da svojem možu in zakonskim otrokom popravi storjeno krivico, kolikor more. Ako ima svojega posebnega premoženja, mora z njim zakonskim otrokom nadomestovati škodo, ktero imajo s tem, da bo nezakonsk otrok z njimi delil očetovi imetek. Tako mora tudi zapeljivec pomagati, da bo odškodvan mož in zakonski otroci; vendar se mora varovati, da možu ne izda greha prešestovanja.

§. 116.

Spovedenec, ki želi odvezo ali spremenjenje storjene zaobljube.

Spovednik je oziroma zaobljub redno le učenik in svetovalec in ne sodnik; ako od svojega škofa nima posebne preročene sodnosti, ne more zaobljub premenjevati ali jih povse odpustiti. Navadno pa škofje svojim spovednikom dajo oblast, da smejo premenjevati in odvezavati neslovesne zaobljube (z izjemami.*)

* N. pr. V tržaško — koprski škofiji glasi se posebno pooblaščenje v sodnostnem listu: «*d)* Dispensandi et commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis et religionis.»

Ako se spovedenec obtoži, da ktere zaobljube ne more spolnovati in prosi za premenenje ali odpust, naj spovednik dobro pregleda dotično obljubo, je li prava zaobljuba ali morebiti le pobožen sklep; presodi naj tudi okoljšine spovedenčeve, da spozna nezmožnost ali veliko težavo spolnovanja, in od druge strani, da more modro razsoditi, v ktero dobro delo bi se spovedenčeva zaobljuba dala premeniti. Ako iz okoljšin, v kterih je bila zaobljuba storjena, spozna, da ni niti prava zaobljuba, naj spovedenca nauči, da mu pomiri vest. Ako so po storjeni zaobljubi nastale take okoljšine, da je zaobljuba fizično ali moralično nemogoča, je spovednik ne odpusti, ampak le potrdi, da je zaobljuba prenehala. Ako je zaobljuba gotova in gotova velika težava spolnovanja, spovednik pa nima dotične sodnosti, naj ves slučaj razloži svojemu škofu, in se potem ravna po vikšem odloku. Ako pa ima sodnost (za premenenje dotične zaobljube) naj spovedenca vpraša o njegovih navadnih pobožnostih, ali o pobožnosti, ktero spolnovati bi mu ložej bilo, — in naj zaobljubo premeni v ktero teh pobožnosti. Za popolno odvezo od zaobljube zahtevajo se veliko veči uzroki, kakor za premenenje; vendar naj spovednik tudi takrat, kakor zaobljubo povse odpusti, spovedencu vsaj svetuje ktero drugo posebno dobro delo, ktero spovedencu ne bo pretežavno.

§. 117.

Spovedenec z malimi grehi.

Pri spovedencu, ki se obtoži samo majhnih grehov, naj pazi spovednik, zakaj stori majhne grehe; morebiti iz človeške slabosti, ali pa radovoljno in s premislekom, ker se nič ne prizadeva, da bi se jih odvadil, misleč, da ga ti grehi ne bodo pogubili.

Ti zadnji se večidel tudi ne kesajo za svoje grehe, nimajo trdnega sklepa se jih zanaprej varovati, spovejo se jih iz navade in zmiraj iste. Takega spovedenca naj nauči spovednik, da je za vredno spoved in veljavno odvezo neogibno potrebno kesanje in trden sklep; naj mu s primernimi opomini pomaga obuditi resnično kesanje čez omenjene grehe in ga napoti, da trdno sklene, da se bo kolikor mogoče zanaprej varoval tudi malih grehov. Ker se pa zavoljo človeške slabosti vsih majhnih grehov ne moremo obvarvati, v čednosti in pobožnosti pa moramo zmiraj napredovati, naj spovedenec sklene, da se bo zdaj posebno ogibal kterega določenega majhnega greha, zraven se pa tudi prizadeval, da s premislikom tudi v druge ne bo nikdar privolil.

Nagibi, zavoljo kterih se moramo tudi za male grehe kesati so; *a*) Vsak, tudi majhen greh, je veče zlo, kakor kterokoli drugo posvetno zlo. Velikost zla razvidi se posebno iz tega, ker Bog brezkončno pravičen sodnik tudi majhne grehe ojstro

kaznuje; prim. Mojzes je bil zavoljo dvoma, ki je trajal le en trenutek, izključen od obljubljene dežele; nečimernost Davidovo, ki je ljudstvo prešteti ukazal, je Bog kaznoval s kugo, v kteri je vmrlo 70.000 ljudi. Tudi zavoljo majhnih grehov je moral Sin božji trpeti in vmreti, in odpuščenje majhnih grehov dobi se le po zasluženju Jezusovem. Dokler ima duša kakšen majhen greh na sebi, ne more stopiti v nebesa pred lice božje, ampak očistiti se ga mora v trplenju v vicah, o kterem cerkveni očetje trdijo, da se od peklenskega v nič drugem ne razlikuje, nego v tem, da trplenje v vicah mine v določenem času, v peklu pa bo vekomaj trajalo. Iz tega se pač razvidi, kako veliko zlo da je mali greh. *b)* Majhni grehi pot gladijo smrtnim, ki so največe zlo, kolikor se človek domišljevati more. Mali greh sicer ne odvzame posvečujoče milosti, tudi ne vgasi ljubezni do Boga; je pa kakor pepel, ki žrjavico (ljubezni božje) pokriva in ji brani da ne splapola v veselem plamenu. Ako človek brezskrbno živi v malih grehih, uzročijo mu v duši neko mrzloto do čednosti, duša se navzame dopadenja nad grehom, pomanjša se milost posvečujoča, posebne božje pomoči počnejo izostajati, in kadar pride skušnjava, človek pade v smrten greh. Sir. (19.1): «Kdor majhno zametuje, bo s časoma padel.» Sv. Greg. Vel. (lib. past. P. III. adm. 31): «Kdor se je navadil, da se ne boji grešiti v najmanjših rečeh, zaničeval bo strah pred velikimi grehi.» Sv. Franc. Sal. (Fol. I. 22.): «Nagnenje do majhnih grehov oslabi dušne moči, jim odvzame krepkost, zabranjuje božja tolažila, skušnjavam odpira vrata, in čeravno ne umori duše, jo vendar močno oslabi in stori bolno.» *c)* Majhen greh je razžaljenje božje, kakor smrten greh. Kdor živi v majhnih grehih, ne boji se zamere pri Bogu, rajše ugodi satanu kakor Bogu. Kdor je prostovoljno v majhnih grehih, ne ljubi Boga, ampak le pekla se boji, zato se varuje smrtnega greha. Kako bo Bog pohvalil takega, moremo spoznati iz primere od sina, ki sicer ni toliko hudoben, da bi ga oče izgnal od hiše in mu odrekel dedništvo, a v manjših rečeh je razposajen, neposlušen, in zmiraj očeta žali. Jeli to dober sin?! Tak je tudi, kdor prostovoljno živi v majhnih grehih; zato so s premislikom storjeni majhni grehi lahko posredni uzrok večnega pogublenja; prim. Razod. (3.16): «Ker si pa mlačen, in ne merzel ne gorek, te bom izpljunil iz svojih ust.» *d)* Navadno ne moremo na tanko določiti, kje konča majhen in kje počne velik greh. Velikost greha se namreč ne sodi po sami tvarini, ampak po tem, iz kakšnega srca pride, to je po namenu in uzroku greha. Grehi, ki so navidezno majhni, mnogokrat pridejo iz hudobnega, nevošljivega, upornega srca, in so mnogo veči, kakor se kažejo. Sv. Bernard (Sermo 7. in conv. s. Pavli): «Naj nihče ne govori v svojem srcu: To so majhne stvari, ni mi mar se poboljšati, ni velik greh, ako ostanem v teh odpustljivih in najmanjših grehih. Preljubi, to je nespokornost, to je greh zoper sv. Duha.»

Spovedencu, ki je majhne grehe storil le iz človeške slabosti, naj se priporočuje ponižnost, ker mora spoznati, da pri

*

vsi svoji dobri volji Boga razžaljuje, — in hvaležnost do Boga za nešteviline pomoči, s kterimi ga podpira, da ni Boga razžalil z velikim grehom in premišljeno tudi z majhnim grehom ne.

Kteri pa majhne grehe stori s premislikom, mu je posebno treba prebuditi gorečo ljubezen do nebeškega očeta, da se bo prizadeval biti njegov dober otrok, ki se vsakega razžaljenja očetovega varuje, in vse rad spolni, kar zna, da je všeč očetu.

Spovedencu, ki ima le majhne grehe, za ktere se pa kesa, in ima trden sklep, da v prihodnje ne bo s premislikom storil kterega greha, se dá odveza; — brez kesanja pa ni veljavne odveze.

§. 118.

Pobožni, ki želi večo popolnost.

Napeljevanje pobožnih ljudi na zmiraj večo popolnost ni lahko, temveč dosti težavno. Spovedniku je v tem oziru potrebna posebna ljubezen do Boga in bližnjega, um razbistren po branju pobožnih spisov, pamet napolnjena z veliko modrostjo in previdnostjo, pred vsim pa je potreba, da tudi sam za sebe skuša napredovati v popolnosti. Način, kako se ima pobožnega napeljevati na večo popolnost, se ne more natanko določiti, ker je treba ozir imeti na dušne zmožnosti in svetske okoljšine dotične osebe; slede tukaj le nektera glavna pravila.

a) Spovednik naj v goreči molitvi od Boga prosi razsvitlenja in pomoči. Naj skuša spoznati dušni stan, nagnenja, čutja, ki imajo poseben vpliv na spovedenčevo dušo, svetske okoljšine spovedenčeve, da bo mogel dajati vodila primerna zmožnostim in okoljšinam spovedenca, kterega misli napeljevati na večo popolnost.

b) Prizadeva naj se prepričati spovedenca, da še ni popolen in dosti svet, da počne gojiti resnične želje po veči popolnosti. Spomni naj ga besedi sv. pisma: «Kdor je pravičen, naj bo še pravičniši. Sv. Leo Vel. (serm. 40).» Prava pravičnost popolnih je, da si nikdar ne domišljujejo, da so popolni, da ne obstoje s premislikom na nekončanem potu in ne pridejo v nevarnost pomanjkanja, ker odlože želje po napredku. Ljubeznivi, nihče od nas ni tako popolen in svet, da bi popolniši in svetejši biti ne mogel. «Pokaže naj dušni vodja dotičnemu, kako bi bil v veliki nevarnosti, ako ne bi zmiraj veče popolnosti želel, ker Jezus pravi: Kdor z menoj ne zbira, razsiplje;» in tudi kako veliko škodo ima, ako leno in neskrbno trati kratek čas svojega življenja, v kterem more vsaki hip neizmerno veliko zaslužiti za nebesa.

c) Do popolnosti se mora hoditi po stopnjah, ne naenkrat. Sv. Aug. (serm. 10. de verb. Dom.): «Hočes biti velik, počni pri naj manjšem. Misliš postaviti veliko poslopje vzvišenosti, misli poprej na temelj ponižnosti.» Toraj, prizadeva naj se človek naj

prej stopiti na prvo stopnjo čednosti in za njo naj prestopi na drugo; poprej nego se stavi premišljevati vzvišene stvari, naj se navadi pri vsih svojih opravilih imeti vselej dober namen; poprej, nego se poskuša v izvenrednih dobrih delih, naj se nauči biti zvest v majhnih rečeh; uči naj se radovoljno potrpeti majhne nadležnosti poprej, nego se veseliti nadlog in težav; svoja opravila, posebno dolžnosti svojega stanu naj se navadi točno in vestno spolnovati, a potem še le naj se poskuša v izvenrednih pobožnostih; v vsih rečeh naj se izročuje v voljo božjo, naj ničesa ne dela proti volji božji, ničesa proti Bogu, naj ne išče drugega, nego Boga, dela in potrpi naj zavoljo Boga.

d) Kdor hoče biti popolen, mora tudi navadna opravila dobro storiti. Naj že moli, ali bere, ali je pri sv. maši, ali uči ali dela, ali jé, ali pije, ali počiva, ali se kom razgovarja, ali vest sprašuje, ali kaj premišljuje, ali se s čem drugim peča, vse naj stori pravo in dobro. Dobro pa stori vse on, ki ima za pravilo svojega delovanja voljo božjo, in zato dela, ker Bog hoče, kadar Bog hoče in kakor Bog hoče.

e) Zunanja telesna mrtvenja niso neogibno potrebna za popolnost v čednosti. Dopuščajo se le tistim, ki so že dosegli precejšno stopnjo popolnosti, in tudi, ako spovednik hoče poskusiti spovedenca, je li resničen njegov napredek, kar se posebno pozna na neomejeni poslušnosti. Ako spovedenec sam želi kakšno telesno mrtvenje, naj mu spovednik naloži manjše, kakor si ga hoče sam naložiti. Najkoristnejše mrtvenje je zatajevanje slasti po jedi in pijači, ktero je najvspešniše za dušo in večidel tudi za telo. Sv. Til. Ner: «Kdor ne zatajuje ješčnosti (gula), nikdar ne pride do popolnosti.»

f) Kdor hoče biti popolen, mora imeti pravo in rahločutno vest; ako spovednik opazi, da ima spovedenec o kteri stvari napčno ali dvomljivo vest, ali da njegova vest postaja preobčutljiva in sumljiva, nauči naj ga v pravem času.

Ako taki spovedenec kterikrat pade v smrten greh, sprejme naj ga spovednik ljubeznivo, naj ne kaže ne začudenja, ne nevolje. Naj natanko preišče uzrok, zakaj je padel globóko, ki je že visoko stal; mnogokrat bo opazil, da je bilo temu krivo preveliko zaupanje v lastno pobožnost in pomanjkanje gorečih želja po večí popolnosti. Prizadeva naj se toraj, da odstrani najden uzrok; priporoča naj spovedencu, da naj zdaj tem več išče večo popolnost in stanovitnost v dobrem, beži pred grešno priložnostjo, ne zaupa svojim močem, ampak vse svoje zaupanje stavlja v pomoč nebeškega Pastirja.

Ako človek, ki je v resnici pobožen, čuti neko notranjo zadovoljnost, neki nepopisljivi mir srca, naj pazi, da se te notranje zadovoljnosti ne bo preveč veselil in je imel za znamnje, da je že dosti popolen, da se mu ne rodi ošabnost v srcu. Ponižuje naj se pred Bogom, ki po svoji brezkončni modrosti daje žalost in veselje, obodvoje zato, da bi človeka še bližej k sebi privabil. Zato naj iz hvaležnosti do Boga še več vsplamti v ljubezni do

Njega; naj bo še ponižnejši, še krotkejši, do bližnjega posebno do sovražnikov še prijazniši, v zatajevanju samega sebe še gorečnejši in v molitvi in pobožnih vajah še stanovitniši.

Ako občuti neko dušno mrzloto za dobro, neko notranjo nezadovoljnost, naj ne obupuje, temveč se Bogu izročuje. Kakor se nam v posvetnih rečeh včasih vidi, kakor da bi nas bil Bog zapustil in prepustil revam in težavam, v resnici pa nam težave Bog vselej pošlje le za našo korist, tako je tudi v dušnih zadevah; — kar Bog stori, prav stori, kdor se Njemu izroči, ne bo zgubil pota do Njega.

§. 119.

Nadaljevanje.

Osebe, ki se spenjajo do veče popolnosti, imajo izven splošnih skušnjav tudi še posebne, s kterimi jih satan skuša vstaviti v njihovem napredku ali pa celo jih povse iz pota čednosti zapeljati na pot pogublenja.

Ko človek še le počne hoditi po potu veče popolnosti, in mu včasih Bog odtegne notranjo zadovoljnost, da mu duša postane nekako suha in vtrujena, je satan hitro pripravljen, da dušo obdaja s tesnobo in napolnuje s strahom in šepeta mu v srce, da popolnosti ne bo mogel doseči, da bi človek počel obupovati nad seboj, misleč, da je čednost prevzvišena, da bi jo on doseči mogel. Takega naj nauči spovednik, v čem obstoji prava čednost in pravi napredek; da brez vojskovanja ni zmage; da se popolnost ne doseže hitro — v enem dnevu, ampak polagama; — zato naj bo stanoviten in pogumen na odločeni poti, naj dela, kar premore s svojimi močmi in potrpežljivo čaka pomoči od zgoraj.

Nekterega satan naravnost zapeljuje, da bi popustil odločeno pot popolnosti. Kaže mu, koliko je drugih, ki so modri, učeni, tudi predpostavljeni, ki toraj gotovo skrbé za zveličanje svoje duše, a vendar žive mnogo svobodnejše. Kaže mu, da za svoje zveličanje dosti skrbi, ako se varuje grehov, zato mu ni treba iskati posebne popolnosti. Ako je dotična oseba na poskušnji v samostanu, kaže ji satan, da se v vsakem stanu lahko zveliča, toraj naj se vrne med svet živeti, kakor žive navadni ljudje. Ako spovednik opazi te vrste skušnjave pri svojem spovedencu, naj jih odžene z resnobo in temeljitimi opomini. Prim. Luk. (9. 59—62): «Rekel je pa (Jezus) drugemu: Hodi za manoj. Ta pa je rekel: Gospod! pusti mi poprej iti, in svojega očeta pokopati. In Jezus mu je rekel: Pusti, naj mrtvi svoje mrtve pokoplejo; ti pa pojdi in oznanuj Božje kraljestvo. In drugi mu je rekel: Za tabo bom hodil, Gospod! toda pusti mi poprej slovó vzeti od svojih domačih, Jezus mu je rekel: Nihče, kteri s svojo roko za drevo prime, in se nazaj ozira, ni pripraven za Božje kraljestvo.» Bog je vsakega postavil v poseben

stan, nektere v stan popolnosti, brez ktere ne bi se zveličali. Cesta, ktero satan kaže spovedencu, da je dobra in da pelje v zveličanje, je morebiti tista, o kteri pravi sv. pismo: Je steza, ktera se človeku zdi prava, a pelje v pogublenje. Takim pravi sv. Augustin, da dobro tečejo, samo ne po pravi cesti.

Dogodi se tudi, da oseba, ki je dolgo časa napredovala v pobožnosti, postane mlačna, čeravno se še varuje smrtnega greha. Znamnja mlačnosti so; *a)* Ako dotična oseba počne opuščati prej navajene pobožne vaje n. pr. branje pobožnih bukev, molitev, premišljevanje, pogosto prejemanje sv. zakramentov itd. *b)* Ako ne mara dosti na božja navdihnenja in na karajočo vest; in od dne do dne odlaša poboljšanje; *c)* Ako oseba, ki je poprej ljubila in iskala samoto, zdaj išče razveseljevanje v posvetnih družbah, išče zložnejši način življenja, v obnašanju in govoru postane nečimerna in posvetna; *d)* Ako se ne spoveduje več tako odkritosrčno in zaupljivo kakor poprej. — Uzroki mlačnosti so večidel druženje s posvetnimi ljudmi, branje slabih spisov, napčna misel o svoji zadostni popolnosti v primeri z drugimi ljudmi, ki še niso toliko popolni.

V takem človeku vgasuje in komaj še tli pobožnost, ki je poprej gorela z živahnim plamenom. Da povse ne vgasne, naj spovednik z vsem, na kar navda ljubezen do bližnjega, opominja in prosi spovedenca, da pomisli, kako nevarno je zapustiti prvo pobožnost, — kako ojstro žuga Jezus tistim, ki niso ne vroči, ne mrzli, ampak mlačni, kako hitro bo zašel v veče grehe, ako se iz dušne mlačnosti ne zdrami v pravem času. Kaže naj mu na notranji mir, kterega je služeč Bogu sam okusil, proti kteremu je vse posvetno veselje le prazna senca, — kaže na večnost, na nebeško plačilo, ktero silo trpi, ktero bodo le močni in delavni prejeli!

Ako ga je predramil iz mlačnosti, naj skusi, da odpravi uzroke, po kterih je v mlačnost zašel, in ga presrčno nagovarja, da zopet počne opravljati pobožne vaje še gorečnejše nego poprej, kakor opominja sv. Bernard (serm. 6. de Ascen): «Vstanimo prosim, kterikoli smo taki, oživimo dušo, zberimo duh svoj, zavržimo pogubno mlačnost.» Opazka: So pa tudi osebe, ktere se delajo prav pobožne, morebiti tudi mislijo, da so; v resnici pa niso. Pogosto pridejo k spovedi, se obhajajo, spovedujejo le majhne prestopke, a vendar so vdane posvetnosti in ničemnosti, so častilakomne, svojeglavne, nepotrpežljive, druge zaničujejo, obsojujejo brez vsmiljenja in brez ljubezni.

Takim naj spovednik resno razloži, v čem obstoji prava pobožnost, namreč ne v tem, da kdo opravlja zvunanja dela pobožnosti, ampak v vsestranski in resnični (toraj djanski) ljubezni, do Boga in do bližnjega. Prva in največa zapoved je ljubezen do Boga, nji enaka ljubezen do bližnjega. Sv. Pavel pa o ljubezni (I. Kor. XIII.) tako govori: «Ako bi človeške in angeljske jezike govoril, ljubezni pa bi ne imel, bi bil kakor bučeč bron in zvoneč zvon. In ako bi znal prerokovati, in bi vedel vse skrivnosti, in imel vso učenost; in ko bi imel vso

vero, da bi gore prestavljal, ljubezni pa bi ne imel, nič nisem. In ako bi razdal vbogim v živež vse svoje premoženje in ko bi svoje telo dal, tako da bi gorel, ljubezni pa bi ne imel, mi nič ne pomaga. Ljubezen je potrpežljiva, je dobrotljiva; ljubezen ni nevoščljiva, ne ravna napčno, se ne napihuje; ni častilakomna, ne išče svojega, se ne da razdražiti, ne misli hudega, se ne veseli krivice, veseli se pa resnice, vse pretrpi, vse veruje, vse upa, vse prenese» itd.

§. 120.

Spovedenec, ki je v bližnji nevarnosti greha.

Navadno človek ne pade iznenada v velik greh, ampak pride v okoljšine, ki ga v greh zapeljujejo in slednjič zapeljejo, ako ga modri prijatelj o pravem času ne opozori na nevarnost in odvrne od dušne propasti. Te okoljšine so včasih vsaj navidezno nedolžne; včasih pa tudi take, zavoljo kterih vest ni povse mirna, zato se jih rahločutni spovedenec tudi spove. Spovednik takih reči ne sme imeti za majhne, in jih kot nevažne zanemarjati; ampak prizadevati se mora, da zatare klico večega greha, ki v njih tiči skrita; čim veči greh žuga spovedencu, tem več naj se spovednik prizadeva, da zaduši iskro, poprej nego švigne v velik plamen. N. pr. Mladeneč ali deklica se obtoži nesramnih misli, ktere je imel odkar je slišal nesramni pogovor, ali odkar se shaja s ktero določno osebo; — nesramnega djanja še ni storil in ne poželel, a v bližnji nevarnosti je, da bo iz slabih misli prišlo poželjenje, po poželjenju pri priložnosti djanski nečisti greh. Pri drugem spovedencu opazi spovednik srce, nagneno na lakomnost, in posvetne okoljšine priložne za razne krivice, kterih sicer še ní storil, — a jih bo, ako mu spovednik o pravem času ne izrije lakomnostne klice, ne omrazi krivice in prikupi poštenosti in pravice. Zopet drugi se spové, da, odkar si je počel kaj zaslužiti, gre včasih v pivnico, kjer tudi igra z drušnjo, ktero tamo najde; — čeravno še ni pijanec in ne strasten igravec, je vendar v nevarnosti, da vse to postane, ako v pravem času ne spozna dušne nevarnosti, v kteri se nahaja. Pri takih spovedencih je zveličanje v pravem pomenu v rokah spovednikovih, ki mu mora s primernimi in tehtnimi opomini na dušo govoriti, da zapre vhod grehu, ki že pred vratmi čaka; hvali naj mu čednost, kazaje jo v najlepši podobi, kolikor more, greh pa naj opisuje v vsi njegovi gnjusobi in z vsimi slabimi posledicami, ktere sledé iz njega. Razumi se, da mora modro postopati, posebno pri spovedencu, ki je v nevarnosti greha proti čistosti, da še več ne vsplamti domišljije, ne prebudi še veče radovednosti, da ne zapelje na greh, pred kterim spovedenca obvarovati misli.

§. 121.

Spovedenec, ki je prvič smrtno zagrešil.

«Zakon narave je tak, da iz malega raste veliko,» poje Koseski; to velja tudi v dušnih stvareh. Človek le polagama prihaja dober in popolnejši; pa tudi grešnik ne postane nakrat tak, ampak le polagama se privadi greha, dokler slednjič ne postane zastaran, trdovraten grešnik. Prvikrat človek navadno ne zagreši iz hudobije, tudi ne vse premišljeno, ampak večidel ga v nepremišljenosti zasačijo nevarne okoljšine in pade. No precej, ko stori greh, vskipi tudi vest z vso silo, kara greh tem ojstrejše, čim bolj pobožno je bil dotičnik izrejen; kesanje in žalost se poloti srca; plašno se ozira okoli sebe boječ se pravične kazni od Boga, išče rešitve iz tega nesnosnega stanja; — blažen on, ki v tej zmešnjavi pribeži k edini rešitvi, k spovednici, in trikrat blažen, ako najde tudi modrega, skrbnega in vnetega spovednika, ki bo z naukom, z opomini, s prošnjami znal prebuditi vse veče kesanje čez storjen greh in trden sklep poboljšanja. Po prvem padcu, dokler še čila vest kara z vso ojstrostjo, je poboljšanje mnogo ložej, kakor po večkratnem ponavljanju greha, kadar že vest v boju proti grešnemu nagnenju zgubi svojo čilost, se nekako vtrudi, otopi, videča nekorist svojega napenjanja opusti bojevanje; preneha grizti in ogluši. Mnogokrat tehtni opomini skrbnega spovednika tako pretresejo takega grešnika, da potem postane še gorečnejši, kakor je bil poprej; iz dušno lenega postane vnet spovednik, ki se skrbno varuje nevarnosti, ktere je sam skusil, kakor imamo zgled nad Davidom, kteremu je prerok v podobi razložil njegov greh. Sv. Gregor pravi: «Navadno se zgodi, da po grehu duša postane bolj goreča, ki je bila mlačna in nemarna, dokler je bila nedolžna.»

§. 122.

Grešnik iz hudobije.

Iz hudobije greši, kdor s premislikom in prostovoljno greši v veliki stvari. Pri takem spovedencu naj spovednik največ pazi, če se v resnici kesa zavoljo storjenega greha, in če ima resničen sklep poboljšanja; ker je ravno pri takem grešniku to dvoje rado pomanjkljivo. Spovednik ne more biti zadovoljen, da mu spovedenec s samimi suhimi besedami zagotovolja, da se kesa in da greha ne bo več storil. Posebno ako je že pri prejšnih spovedih zagotovljal kesanje in obljuboval poboljšanje, pri dani priložnosti pa je vendarle greh storil, so njegove obljube sumljive, in spovednik mu mora odložiti odvezo, ako ne pokaže drugih znamenj resnične pokore in trdnega sklepa.

Ako spovednik spozna ali sumi, da se spovedenec ne kesa dosti za svoje grehe, mora najprej se prizadevati, da ga

prebudi iz grešnega omrtvenja, pretrese dušo in ga napelje na resnično kesanje čez pretečeno življenje. Zato naj mu oživi najprej vero, po kteri spoznamo Boga brezkončno svetega, ki vsaki greh mrzi in sovraži, — Boga brezkončno pravičnega, ki vsako hudo kaznuje, mnogokrat že na tem svetu, kar kažejo premnogi žalostni zgledi; ako pak ga ne kaznuje tukaj, ga gotovo kaznuje v večnosti, — Boga, ki v svoji pravičnosti še edinorojenemu Sinu ni prizanesel, ko je na se vzel grehe sveta. — Naj mu pokaže na Sina božjega, vsega ranjenega, visečega na sramotnem križu zavoljo greha; — naj mu opiše muke peklenske, ki so neizgovorljive po svoji velikosti in še hujše zavoljo večnosti; — naj mu pokaže posledice greha sploh, in posebno posledice greha, v kterega je spovedenec prostovoljno in premišljeno zašel. S tem, da mu v duši prebudi spoznanje velikosti greha, prebudi mu tudi strah in žalost zavoljo storjenega greha; da mu pa duše ne porine v obupanje, naj mu od druge strani pokaže neskončno vsmiljenje božje, ki neče smrti grešnika, ampak hoče, da bi se poboljšal in večno živel. Dokaže naj mu iz sv. pisma, kako Bog v resnici želi odpustiti grešniku, da mu prebudi upanje v prestrašenem srcu. Dokazov o vsmiljenju božjem je polno sv. pismo, naj bodo omenjeni tukaj le eni. (Ezeh. 18. 21. 23): «Ako krivični za vse svoje grehe pokoro dela, in vse moje zapovedi spolnuje, in prav in po pravici ravna: naj živi in naj ne vmrje! Nobene njegovih hudobij se ne bom spomnil; zavoljo svoje pravice, ktero je delal, naj živi! Marhočem smrt hudobnega, reče Gospod Bog, in ne veliko bolj, da se spreobrne od svojih hudih del, in živi?» (Ps. 33, 19): Blizo je Gospod tistim, ki so potrtega srca, in ponižnim v duhu pomaga.» (Jan. 3. 17): Bog namreč ni poslal svojega Sina na svet, da bi svet sodil, temveč da bi bil svet po njem zveličan.» (Luk. 19. 10): «Prišel je Sin človeški iskati in zveličati, kar je bilo zgubljenega.» I. Jan. 2. 1: «Ako je pa kdo grešil, imamo besednika pri očetu, Jezusa Kristusa, Pravičnega, in on je sprava za naše grehe, pa ne samo za naše, ampak za grehe vsega sveta.» Semkaj spadajo tudi prilike o dobrem pastirju, o zgubljenem sinu in njegovem dobrem očetu. Izgled božjega vsmiljenja je Jezus tudi djansko kazal s svojim obnašanjem do skesanih grešnikov; prim. Marijo Magdaleno, Petra, prešestnico v shodnici, desnega razbojnika. Isto kažejo mnogi svetniki, ki so bili nekdaj veliki grešniki, po vsmiljenju božjem pa so postali spokorniki in svetniki. Opozori naj spovednik spovedenca, da naj pogleda samo na svoje življenje in priznati bo moral, da se je Bog tudi njemu le vsmiljenega skazoval, ker ga po tolikih grehih ni kaznoval, kakor je zaslužil, ampak mu je dal čas za pokoro, in ga je z raznimi sredstvi tudi klical na stezo pokore, namreč z grizečo vestjo, z dobrotami, z nadlogami, v pridigah, v spovednici itd. — vse le iz vsmiljenja in dobrote.

Da se spovedencu zraven upanja tudi obudi goreča ljubezen do tako vsmiljenega Boga, naj mu spovednik še posebno pokaže na njegovo neizmerno dobroto, ki nas je vstvaril za

nebesa; nam dal celo svojega Sina, da nam zgublene nebesa zopet pridobi; nam daje brezštevilne milosti, s kterimi nam je mogoče priti k njemu; — ki nam tudi v posvetnih rečeh daje neštevilne dobrote, ker vse dobro, kar imamo, imamo od Boga; — ki nam deli dobrote, čeravno previdi našo nehvaležnost; nam jih daje tudi potem, ko smo ga že razžalili, ja celo v trenutku, kadar ga razžaljujemo! Kaj ni vreden vse ljubezni, ki nas je toliko ljubil in nas še zmiraj ljubi! kaj ne bomo zdihnili s sv. Avguštom (Soliloq. c. 13): «Pozno sem te začel ljubiti; gorje onemu času, v kterem te nisem ljubil!?»

Tako naj se spovednik prizadeva, da spovedencu vgreje srce v ljubezni do Boga, in na drugi strani naj mu pokaže ostudne grehe, s kterimi je Boga žalil, namesto da bi ga bil ljubil, da se bo kesal nad svojo hudobno preteklostjo in bo sklenil početi drugačno prihodnje življenje.

Ako je spovednik dosti srce pretresel spovedencu in vidi, da mu je v resnici žal za storjene grehe, naj mu da odvezo, čeravno je ni bil vreden, ko je prišel k spovedi. Mnogokrat je ravno spovedna odveza in z njo sklenjene milosti in potem sv. obhajilo oni pečat, ki spovedenca popolnama potrdi v spokornosti in poboljšanju življenja.

§. 123.

Spovedenec, ki je v grešni priložnosti.

Grešna priložnost je zvunanja okoljšina, napeljujoča na greh. Grešna priložnost je daljna in bližnja.

Daljna grešna priložnost sicer zapeljuje na greh, vendar navadno ne zapelje. Bližnja pa je, ki ima tako jako zapeljivno moč, da človek, ki se v nji nahaja navadno zagreši, kadar pride skušnjava, in je le malo upanja, da se bo greha vbranil. Priložnost, ktera ima sama na sebi veliko zapeljivno moč, da v nji človek navadno greši, in je toraj nevarna človeku, je brezozirna bližnja priložnost; ako pa ni nevarna vsakemu človeku, ampak le nekteremu zavoljo njegove nagnenosti, ali zato, ker je v nji že grešil, je ozirno bližnja priložnost. Bližnja priložnost je prostovoljna (radovoljna), ako bi jo človek lahko odpravil; neogibna (potrebna), ako se je človek ne more ogniti. Ako se je človek nikakor ne more ogniti, je fizično neogibna; n. pr. ako bi bila možki in ženska skupaj v eni ječi. Ako bi se je pa človek sicer mogel ogniti, ali je ne more zapustiti ali odpraviti brez pohujšanja, ali brez zanemarjenja svoje službe, ali le v svojo veliko škodo, mu je moralično neogibna (potrebna) priložnost. Bližnja priložnost je pričujoča, ako je človek zmiraj, ali skoraj zmiraj v nji; n. pr. kdor ima v hiši prileżnico; nepričujoča je, do ktere mora človek vsakikrat posebej priti; n. pr. določeno slabo društvo, pivnica itd. ktera je za kterega ozirno bližnja priložnost.

Nravstvena pravila oziroma grešne priložnosti so sledeča:

a) Pred vsako daljno grešno priložnostjo človek ne more in mu ni treba bežati dokler je na tem svetu; ampak jači naj svoj duh v pobožnosti, da skušnjavo tudi majhno bolj gotovo premaga; vestno naj rabi pomočke, s kterimi si zagotovlja zmago čez skušnjave; zaupanje svoje naj ne stavlja v svoje moč in skušenost, temveč v pomoč božjo.

b) Fizično neogibne priložnosti človek ne more zapustiti, zato naj se prizadeva, da iz bližnje stori daljno. Pomočki za to so: Pazljivost na svoje počutke, na oči, posluh, jezik, roke; — vedno opazovanje svojih misli in djanj; — ako prihaja grešna misel ali poželjenje, ga je treba zatreti precej v začetku; — pogosto spraševanje svoje vesti in ponavljanje dobrih sklepov; — premišljevanje božjih resnic, vsevednosti, pravičnosti, svetosti, dobrotljivosti, ljubezni božje; — spomin najposlednjih stvari, smrti, sodbe, nebes, pekla; — premišljevanje Kristusovega trpljenja; — pobožna molitev; — pobožni zdihleji in posebno pogosto prejemanje sv. zakramentov. Dobro je tudi, da si taki grešnik (po spovednikovem nasvetu) odloči ktero posebno pokoro, ktero mora vsakikrat opraviti hitro, kadar ga skušnjava zopet premaga. Opomniti pa je treba, da ta pokora ne sme biti preveč težavna, ker bi jo spovedenec ne spolnil; — tudi ne prelahka, da je spovedenec (posebno ako je lahkomišljenega značaja) ne bo imel za davek od greha, in si mislil, da sme zopet grešiti, da le plača davek (opravi odločeno pokoro).

c) Moralično neogibno (potrebno) priložnost tudi človek za prvič ni dolžen odpraviti; temveč naj najpred poskusi dotične pomočke, da mu iz bližnje postane dalna priložnost. Res je, da ima zveličanje prednost pred vsimi svetskimi dobrotami, in da mora biti človek pripravljen rajše vse zgubiti, kakor pogubiti dušo; vendar, ako se z dušo morejo rešiti tudi imenitne posvetne dobrote, posebno poštenje, naj se poskusi rešiti oboje. Ako pa vsi pomočki vestno porabljeni ne zdajo dosti, mora dotičnik zapustiti (odpraviti) grešno priložnost, kar se lahko povzame iz Jezusovih besedi (Luk. 14. 23): «Kdor se ne odpové vsemu, kar ima, ne more biti moj učenec.» (Mat. 10. 37): «Kdor ljubi očeta ali mater bolj ko mene, ni mene vreden; in kdor ljubi sina ali hčer bolj ko mene, ni mene vreden». (Mat. 16. 26). «Kaj namreč pomaga človeku, če ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi? Ali kakšno menjo bo človek dal za svojo dušo?» Ako toraj spovedenec grešne priložnosti brez velike škode na imetku, na poštenju, ali brez velikega pohujšanja ne more zapustiti, a resno obljubi, da bo vse pomočke, ktere mu spovednik nasvetuje in določi, vestno rabil za premeniti bližnjo priložnost v dalno, da se mu odveza. Sv. Alfons k temu pristavi, naj se takemu spovedencu, ako je lahko mogoče (si commode diferri potest), odveza za kaj časa odloži, posebno, ako je priložnost v greh nečistosti, ker uči skušnja, da te vrste spovedenci po dobleni odvezi radi zanemarijo svoje obljube in zopet v greh padejo.

Ako je taki spovedenec že pri prejšni spovedi obljubil, da bo rabil potrebne pomočke, pa se je zopet vrnil v isti greh, se mu odveza odloži, dokler djansko pokaže, da se je poboljšal. Ako pa vse eno zmiraj pada v greh, čeravno rabi nasvetovane pomočke, in toraj na ta način ni upanja, da se bo poboljšal, se mu odveze ne more dati, dokler ne zapusti grešne priložnosti negledé na kterokoli škodo, vsled povelja Jezusovega (Mat. 18. 8.) «Ako te tvoja roka, ali tvoja noga pohujša, odsekaj jo, in vrzi jo od sebe». To je, ako bi ti ktera stvar tako potrebna in ljuba bila, kakor ti je roka ali noga, a overa ti iti v nebesa, zavrzi jo, ker «je boljše, da nimaš posvetnih dobrot, kakor da najdeš pogubljenje, kadar iščeš dobička (Hier. in Mat. lib. III.) Poprej kakor spovednik to skrajno potrebo zapové, naj poskusi vse mogoče pomočke, primerne spovedenčevim okoljšinam; in čeravno se spovedenec še ne poboljša povse, zadosti naj bo, ako se poboljšuje, — z neprenehano vestno rabo primernih pomočkov poboljšal se bo polagama. Ako bi spovednik prehitro in preojstro zahteval odpravlenje moralično neogibne priložnosti, lahko bi spovedenca, komu bi se pretežko zdelo, odgnal od spovedi, mu vzel upanje na odpuščenje grehov in poboljšanje, in ga tako še globokejše potisnil v grešno življenje.

d) Prostovoljno bližnjo grešno priložnost mora spovedenec zapustiti; ako je neče, je to znamnje, da nima zadostnega kesanja in ne trdnega sklepa; zato ni vredno pripravljen za sv. odvezo, ktera se mu mora odreči. Takemu spovedencu naj spovednik najprej pokaže predmet, osebe, kraj, okoljšine, ki ga v greh zapeljujejo, ali vsaj zapeljati morejo, da spozna priložnost, ktere se je treba ogibati. Z vso mogočo zgovorljivostjo naj mu skuša dokazati, da mora dotično priložnost zapustiti, ako se želi zveličati. Kdor hoče učinek, hoteti mora uzroke tega učinka; kdor ljubi nevarnost, pogubil se bo v nevarnosti. Najbolj pogosto moti se taki spovedenec, ker misli, da mu zadostuje se odkritosrčno spovedati, kesati, in storiti sklep, da ne bo več storil tega greha. Misli, da mu je dopuščeno ostati v grešni priložnosti, da le sklene se varovati greha. Spovednik naj mu razloži, da Bog ne zapove samo — varovati se greha, ampak tudi — bežati od grešne nevarnosti; da toraj spovednikov ukaz (da mora grešno priložnost odpraviti), ni njegov ukaz, ni njegova sitnost, ampak ukaz božji. Zopet drugi se moti misleč, da mu ktera grešna priložnost ni bližnja, ker z djanjem le redkokrat greši, čeravno z mislimi, s poželjenjem, z besedami mnogokrat greši. Priložnost je vselej bližnja, kadar človeka zapeljuje in zapelje na razžaljenje božje, naj že to razžaljenje bo z mislijo z besedo ali z djanjem. N. pr. Nekdo prav pogosto zahaja k neki ženski, do ktere ima grešno poželjenje, z njo nesramno govori, djansko nečistost pa stori morebiti le enkrat na leto. Njemu je ta ženska bližnja nepričujoča priložnost, ktere se mora ogibati, kakor vsake prostovoljne bližnje priložnosti. Navadno te vrste spovedenci grešno priložnost tako opisujejo, kakor da jim ni bližnja, ampak daljna in da jim je pretežavno jo odpraviti.

Spovednik naj posluša izgovore in pretveze spovedenčeve a naj se ne pusti tako lahko preveriti, ampak naj dobro presodi dotični slučaj, in ako so izgovori prazni, naj jih skuša ovreči. Ako je spovedencu težavno zapustiti grešno priložnost, naj pomisli na nebeško plačilo, za ktero se je treba truditi in ga bodo dosegli le silni. Ako se boji posmeha ljudskega, mu je ta strah prazen in ničemen, ker — ali ljudje znajo za njegovo grešno življenje, ali neznajo. Ako ljudje znajo, da je živil grešno, zdaj pa vidijo, da odpravi grešno priložnost in se poboljša, ga poštenjaki ne bodo zaničevali, ampak spoštovali; na hudobne se ni treba ozirati, ker ti bodo na sodnji dan sami odgovarjali na svoje posmehovanje: «Glejte mislili smo, da je njihovo življenje brez pameti.....» Ako pa ljudje ne znajo za njegovo grešno življenje, tudi ne bodo mogli znati, zakaj odpravi dotično priložnost, in on na poštenju nič ne trpí.

Ako spovedenec še ni odpravil bližnje prostovoljne grešne priložnosti, pri spovedi pa obljubi da jo bo, pazi se oziroma odveze na to, je li priložnost pričujoča ali nepričujoča. Ako je priložnost nepričujoča, da se na resno obljubo dvakrat, tudi trikrat sv. odvezo. Ako pa potem zopet še gre v grešno priložnost, ne more se mu več verovati, dokler s poboljšanjem ne potrdi resničnosti obljube. Ako bi se pa tudi po večkratnem padcu okoljšine oziroma te priložnosti premenile, ali pa bi spovedenec obljubil, da bo proti nji rabil še druge pomočke, kterih dozdaj še ni poskusil, sme se mu dati odveza, ako je v ostalem vredno pripravljen. Ako je bližnja priložnost pričujoča je stvar mnogo težja. Tako priložnost je sploh mnogo težje odpraviti, kakor se ogibati nepričujoče, zato je treba zdatnejših pomočkov zoper greh, in na samo obljubo se navadno ne da sv. odveze. Ako pa taki spovedenec še ni bil nikdar opominjan, da naj odpravi grešno priložnost, zdaj pa na prvi opomin rad obljubi, da jo bo precej odpravil, — ali ako spovedenec kaže izvenredna znamnja kesanja in trdnega sklepa, da se za trdno sme upati njegovo poboljšanje, — ali ako se spovedenec k istemu spovedniku ne more več povrniti, a resno obljubi, da bo grešno priložnost precej odpravil, — ali ako je spovedencu sv. odveza moralično potrebna (n. pr. zaročniku), — ali ako se spovednik boji, da bo spovedenec zavoljo odložene odveze svoj dober sklep oziroma grešne priložnosti rajše ovrgel, kakor vtrdil — sme se mu dati sv. odveza, ako je v ostalem vredno pripravljen.

Spovednik, ki po modrem presodku misli, da bo takemu spovedencu najboljše odložiti sv. odvezo, naj skuša, da ga prepriča o potrebi in koristi odloženja, da bo spovedenec s takim vspehom svoje spovedi zadovoljen. Ako spovedenec nasproti misli, da je spovednik z njim preojster, se mu dobra volja poboljšanja lahko spreobrne v nasprotno trdovratnost v grehu in zanemarjenje sv. zakramentov in neskrbnost za dušo.

§. 124.

Grešnik iz navade.

Kdor večkrat isti greh ponovi, s časom dobi neko nagnenost in pripravnost do tistega greha, da v priložnosti ali skušnjavi navadno tudi zagreši. Razločite se dve vrsti teh grešnikov; eni, kterim je samo narava nagnena na dotičen greh, a volja se mu še zoperstavlja; drugi, kterih je tudi volja pripravna na ta greh, kteri toraj dotičen greh ljubijo. Kdor pa resno sklene poboljšanje in se tudi že izkoplje iz grešne navade, v veliki skušnjavi pa zopet pade v greh, ni grešnik iz navade, ampak povrnil se je v greh (recidivus). Grešna navada je tem močnejša, in zato težja za odpraviti, *a)* čem večkrat in v krajšem času kdo isti greh ponovi; *b)* čem več časa brez poboljšanja ostane v grešni navadi; *c)* čem pripravniša je volja na dotičen greh. Med vsemi grešnimi navadami je navada nečistega greha najhujša, ker se najložej prime človeka, in najtežje odpravi.

Spreobrnenje grešnika iz grešne navade je silno težavno, ker se greh nekako vkorenini v dušo in priraste naravi; zato mora biti sam spovednik prepričan, da mora imeti s takim spovedencem veliko truda in prizadevanja, in prepričati mora tudi spovedenca, da bo spoznavši težavo svojega spreobrnenja tem vestnejše rabil nasvetovane pomočke.

Dušno zdravljenje spovedenca, ki je v grešni navadi, se mora največ potem ravnati, kakšna je navada, — ki se more razdeliti v tri vrste.

1.) So grešniki iz navade, ki še ne znajo, da je njihova navada grešna; kadar pa to spoznajo, se resnično kesajo in store trden sklep poboljšanja od omenjene navade.

Ako je spovedenec te vrste v nepoznani grešni navadi živel že več časa, in je med tem bil tudi pri spovedi, pri kteri pa greha ni spovedal, naj spovednik najprej pregleda, je li njegova nevednost bila zadolžena ali nezadolžena, da mu zna odločiti, so mu bile spovedi, storjene v času grešne navade vredne ali nevredne in dosledno zahtevati ponovljenje omenjenih spovedi, ali ne.

Spovednik naj se posebno prizadeva, da spovedencu vtrdi sklep poboljšanja, kterega je že sam storil; zato naj mu kaže na gnjusobo greha, na posledice, ktere navadno slede iz take grešne navade, na nasprotnost te navade z božjimi zapovedmi; naj ga domisli ali nauči kteri sv. pisemski izrek, nasprotujoči njegovi navadi, kterega naj spovedenec večkrat premišljuje; naj mu da odvezo z opominom, da pride kmalo zopet k spovedi, pri kteri bo moral povedati, koliko se je v tej stvari poboljšal.

2.) Druge vrste grešniki so, ki so še le malo časa privajeni kterega greha, ki spoznajo velikost greha in žele se osvoboditi od te grešne navade. Takim naj spovednik z resnim opominjevanjem skuša dokazati grdobo greha in veliko škodo, izvirajočo

iz dotične grešne navade, da jim še bolj poveča sovraštvo do istega greha in jim vtrdi sklep poboljšanja. Opomni naj jih, da ni dosti spoznavati svojo hudobijo, ampak hoče se resnega prizadevanja proti grehu. Luk. XII. 47: «Hlapec, ki pozna voljo svojega Gospoda, in se ni pripravil, in ni storil po njegovi volji, bo zelo tepen.» Naj mu razloži, da se bo tem težje poboljšal, čem dalje odlaša resnično poboljšanje; da je zmiraj v veči nevarnosti, da bi vmrl nespokorjeno, ker je velika nehvaležnost do Boga, žaliti Njega, ki mu je v svoje dobrotljivosti že dal milost spoznanja svojih grehov. Pomočki, kterih naj se poslužuje, da se odvadi slabe navade, so, n. pr. ti le: Pogosto in presrčno naj prosi vsemogočnega Boga, da mu s svojo milostjo pomaga se izkopati iz navajenega greha; skrbno naj se ogiblje vsake priložnosti, ki bi ga na isti greh mogla zapeljevati; kadar se počne priglašati poželjenje, naj si živo domišljuje pričujočnost božjo, svojo smrt, sodbo božjo; naj večkrat ponovi storjen sklep poboljšanja in premišljuje take verske resnice, ki človeka strašijo pred dotičnim grehom; naj prihaja pogosto k spovedi; naj opravlja v ta namen kakšno posebno pobožnost, n. pr. češčenje srca Jezusovega, Marijnega itd.

Ako se je spovedenec prizadeval, da se odvadi grešne navade, in je sploh vredno pripravljen, se mu dá sv. odvezo. Ako se dosedaj ni prizadeval se odvaditi, se mu odvezo odloži za malo časa, in se mu naroči, da kmalo pride k spovedi, pri kteri se bo skazal, koliko se je prizadeval in poboljšal.

3.) Zopet drugi grešniki so v grešni navadi že vtrjeni, ki se morebiti greha malo pred spovedjo in po spovedi varujejo, sicer pa neprenehama v isti grešni navadi živé, ker se ne ogibljejo grešne priložnosti in tudi še niso prav iz dna srca odločili, da se hočejo poboljšati, naj stoji kar hoče.

Da se takega grešnika temeljito poboljša, hoče se mnogo časa, truda, potrpežljivosti, modrosti in posebne pomoči božje, za ktero naj spovednik ponižno prosi in tudi spovedenca opomni, da naj iz vsega srca Boga prosi za milost resničnega poboljšanja.

Najprej naj grešniku razjasni njegovo revno dušno stanje, da ga napelje, da opusti zvunanje grešno djanje. Toraj da se navajeni krivičnik vestno varuje vsega ptujega imetka, da se nečistnik ne shaja več s svojim vdeležencem v grehu, da se sovražni človek ne maščuje več nad nasprotnikom, da se pijanec ogiblje pivnice, opravljivec preneha opravljati, strastni igravec opusti igro itd.

Potem naj se spovednik prizadeva, da bo takemu grešniku tudi nagnenje do tega greha pomanjšal in odpravil, in ga navdal s gnjusom in sovraštvom do greha. Uči naj ga, kako naj pazi na svojo domišljijo, in vse nespodobno izganja iz nje; — ako se mu prijavlja poželjenje na dotičen greh, naj poželjenje skuša zadušiti v njegovem početku posebno s tem, da se domisli Boga in svojih poslednjih reči; — naj misli na spovednika in na njegove opomine, na dobre starše, kaj bi k temu rekli, ako bi

znali; — naj pomisli tudi na kterega nevošljivega mu nasprotnika, kako bi se škodoželjno veselil, ako bi zaznal za njegov greh, itd. Pokaže naj mu visoko vrednost njegove duše, ktero je Bog vstvaril za nebesa, za ktero je sam Sin božji trpel in vmrl, on pa jo z grešnimi življenjem svojevoljno goni proti peklu; — reče naj mu n. pr. takole: «Premisli dobro, zakaj te je Bog vstvaril; da bi namreč tukaj Bogu služil in po smrti večno življenje užival. Toraj namenjen si za nebesa, za večno zveličanje. Ali, ako hočeš to doseči, varovati se moraš greha, božje zapovedi spolnovati in za storjene grehe pokoro delati. Premisli veliko ceno tvoje duše, za ktero je sam Sin božji trpel grozovite muke, da jo odreši. Poglej na trpečega Jezusa, premišluj njegove rane, njegovo kri, njegovo smrt in prašaj ga trpečega in vmirajočega. — In odgovoril ti bo: Moje rane, moje bolečine, moja kri, moja smrt so cena in odkupnina za tvojo dušo! Glej kako imenitna je tvoja duša, kako visoko ceni jo sam Bog! A ti, kaj si storil s svojo dušo? Prodal si jo v sužnost greha, grdih strasti in hudobnega duha! Kadar je Jezus vmiral, stresla se je zemlja, skale so pokale, tema je nastala po vsem svetu — vsa narava se je zgrozila in zaplakala; kaj samo ti bi z mrzlo dušo in suhimi očmi gledal na vmirajočega Jezusa, in neobčutljivo šel memo po potu svojega navajenega greha!? O poglej na križ in spoznaj, tvoji grehi so Sina božjega nanj pribili, tvoji grehi so mu izžmili zadnjo kapljo krvi iz telesa! Poglej in žaluj! S skesanim srcem zdihni k svojemu Zveličarju: O gospod, na tvojem trplenju spoznavam imetnost svoje duše in gnjusobo greha, kteremu sem dozdaj služil! Konec hočem storiti grehu in grešnemu poželjenju. Trdno sklenem zapustiti precej zdaj hudobne navade. — Spoznam, da sem tisučkrat že zaslužil smrt grešnika, a ti predobri Zveličar, si potrpel z menoj, mi ponujal milosti in pomoči in mi dal časa da delam pokoro. Ponižno te prosim, skončaj svoje delo, s svojo vsemogočno pomočjo mi pomagaj, da se vredno spokorim za storjene grehe, navdaj me z največim gnjusom do greha, da bom zmiraj pripravljen vse rajše trpeti, kakor povrniti se nazaj v grdo navado! — Opomni naj ga na neštevilne dobrote, s kterimi ga Bog zmiraj nadaruje, posebno tudi na božje vsmiljenje, ki mu daje časa za pokoro in poboljšanje. Pokaže naj mu žalostne posledice grešne navade; morebiti jih je gresnik že sam kaj skusil, — te naj mu spovednik opiše kolikor živo mogoče, da bo strah pred slabimi posledicami pomagal premagovati grešno nagnenje in skušnjave.

Posebni pomočki proti grešni navadi, kteri se tudi za pokoro morejo dati so; *a)* Pogosta in pobožna molitev; *b)* Beg pred priložnostjo v isti greh in zatiranje vsega, kar mu poželjenje razdražuje. Toraj ako mu pogled ktere stvari vzbuja grešno poželjenje, naj se tega pogleda varuje; ako slabe misli prihajajo v pričujočnosti ktere osebe, naj se ne shaja z njo; ako mu je branje kterega spisa povod greha, naj ga ne bere več itd.; *c)* Ker vsako poželjenje pride iz domišjije, ki nam ktero reč ali djanje posebno mikavno kaže, je treba paziti na domišljijo

in iz svoje bližine odpraviti vse, kar vživlja in goji napčno domišljijo. Kakor hitro se oživi domišljija, iz ktere bi se lahko rodilo grešno poželjenje, treba jo zatreti s tem, da se misli obrnejo na kteri drugi predmet, posebno na vsevednost, pravičnost in svetost božjo, na pričujočnost angelja varha, ali na kakšno pošteno opravilo svojega stanu; *d*) Djanja, nasprotna spovedenčevi grešni navadi, posebno taka, ktera mu overajo priti v priložnost dotičnega greha. Toraj se nečistniku priporoči mrtvenje, pridno delovanje, prikrajšanje spanja, ponočna molitev (kadar ne more spati), — lakomniku milošnja, nezmernežu post, nevošljivcu djanska ljubezen; *e*) Pogosta spoved in posebno, da precej pride k spovedi, ako kterikrat zopet v isti greh pade.

Pri spovedencih te vrste naj bo spovednik previden, da ga oziroma odveze ne bodo prevarili. Nekteri imajo vest že tako oglušeno, da k spovedi pridejo le zavoljo zvunanjih uzrokov, in ne z namenom, da hočejo početi novo pobožno življenje. Največ jim je na tem ležeče, da dobé odvezo, ne pa da bi se resnično poboljšali. Zato uči skušnja, da se nekteri svojega navajenega greha nekaj časa pred spovedjo zdržuje, da bi spovednika prepričal, da se je že poboljšal in da bi tako odvezo dobil, a srce mu je še zmiraj nagnjeno na staro navado. Ako spovednik pri svojem spovedencu to spazi, naj mu pové, da za vredno odvezo ni dosti, da se za nekaj časa zdrži grešnega djanja, ampak srčno nagnenje mora premeniti, postati mora ves nov človek, kakor uči sv. Pavel; (Efež. 4. 23. 24): «Ponovite se v duhu svojega uma, in oblecite novega človeka, kteri je po Bogu vstvarjen v pravičnosti in resnični svetosti.» (Pesem od sv. R. Tel.): «Novo naj postane vse, srce, jezik in djanja.»

Grešniku, kteremu je grešna navada že vkoreninjena, se po nauku sv. Alfonsa odveza za nekaj časa odloži, ako dopuste ostale okoljščine.

Ako je pa grešnik že poprej zapustil grešno navado, potem pa se zopet vrnil ne samo v isti greh (zavoljo človeške slabosti), ampak tudi v grešno navado, se mu odveze ne more dati, ako ne pokaže izvenrednih znamenj, da je je vreden. Ne zahteva se izvenredno kesanje, ampak izvenredno znamnje, da ima resnično kesanje, in da je zato vreden sv. odveze, ker so redna in navadna znamnja pri takemu spovedencu sumljiva. Vse eno pa je oziroma odveze, ako je spovedenec že tako pripravljen prišel k spovedi, ali pa ga je še le spovednik pripravil z opomini. Ako pa ne pokaže nobenega izvenrednega znamnja resničnega kesanja, odloži se mu odveza za nekaj časa, n. pr. en teden ali dva tedna, k večem tri tedne, in sicer toliko časa, da ima priložnost pokazati svoje poboljšanje. N. pr. Preklinjevalec, ki je vsak dan preklinjal, že v enem tednu lahko pokaže, da se resno prizadeva se poboljšati; pijanec, kteri ima le ob nedeljah čas popijati, tega ne more skazati v enem tednu, kadar nima niti priložnosti za greh. Vendar se da odveza, čeravno te vrste spovedenec kaže le redna znamnja, in ne izvenredna resničnega kesanja, kadar bi bil spovedenec v nevarnosti velike dušne

škode, če bi ne dobil odveze (n. pr. v smrtni nevarnosti); — ali, ako mora prejeti kteri zakrament živih; — ali, ako mu ni mogoče da bi se prihodnje k istemu spovedniku povrnil k spovedi; — ali ako spovednik vidi, da bi se spovedencu zavoljo odloženja odveze zamrzila spoved in bi lahko še bolj trdovraten postal v grehih; — ako je v takih slučajih spovedenčevo pripravljanje dvomljivo, se mu da pogojna odveza.

Posebna, ali izvenredna znamnja resničnega kesanja pa so: Ako po spovednikovih opominih izrazi svoje kesanje z besedami, ki naznanujejo srčno žalost, ali morebiti s zdihovanjem ali solzami; — ako spovedenec zagotovlja, da je še le iz spovednikovih opominov dobil boljše spoznanje grdobe svojih grehov, in zato zdaj za trdno sklene, da se jih bo varoval, naj stoji kar hoče; ako je rad pripravljen spolniti vsako pokoro, in se posluževati nasvetovanih pomočkov, za ktere morebiti še sam prosi: — ako je od zadnje spovedi marljivejše rabil pomočke zoper greh in zato v istih okoljšinah in v istih skušnjavah manj grešil, kakor poprej; — ako je k spovedi prišel zavoljo posebnega nagiba; n. pr. ker ga je ganila kakšna pridiga, kteri posvetni dogodek, smrt prijateljeva itd; — ako je moral premagati veliko težavo, da je mogel priti k spovedi; itd. primeri tudi §. 37.

Ako spovednik iz tih in enakih znamenj spozna, da je spovedenec vredno pripravljen, naj mu navadno da sv. odvezo, in ga pusti k sv. obhajilu, da bo ravno po tem dobil največ moči zoper skušnjave. Rečem navadno, ker je včasih koristno, da se spovedencu (ako dopuste okoljšine) odveza za nekaj časa odloži, da še bolj spozna velikost greha se še bolj ojači proti povračenju v greh.

Od teh grešnikov se mora razločiti grešnik, ki se je sicer povrnil v greh, kterega je bil poprej navarjen in ga je že obžaloval; — povrnil pa se je le iz slabosti in ne zavoljo pripravnosti hudobne volje na greh (recidivus ex infirmitate).

Kteri spovedenec spada v to vrsto, spoznal bo spovednik ako ga sprašuje: V kteri priložnosti je grešil? Je li sam iskal priložnost, ali pa je slučajno v njo prišel? — Je li že naprej odločil, da bo grešil, ali pa ga je le strast toliko omamila, da se je spozabil? — se je posluževal nasvetovanih pomočkov zoper greh ali ne? — Koliko časa se je varoval dotičnega greha? — Iz kterega uzroka je prišel k spovedi? — Vpraša naj ga tudi (ako ga ne spozna) o prejšni grešni navadi, koliko časa je bil v nji, pri kterih priložnostih je največkrat zagrešil itd. da bo znal dati primerne opomine in zdravilno pokoro, kakor uči sv. Tomaž Akv.: «Et ideo licet recidivus non teneatur confiteri directe peccata jam in alia Confessione dimissa, tenetur tamen indirecte sacerdoti exponere ea, quibus sacerdos possit scire, quae satisfactio sit congrua injungenda. Sicut confitens confitetur sacerdoti interdum se esse infirmum, ut jejunium non imponat, ita tenetur recidivus notificare peccata dimissa, quantum sufficit ad hoc, quod sciatur, quae satisfactio est ei injungenda, ut si

*

ipse frequenter lapsum carnis passus est ex aliqua occasione, illa occasio praescindatur, et ad hoc videtur sufficere notificatio in generali.»

Iz odgovorov na zgor omenjena vprašanja bo spovednik spoznal, je li spovedenec še grešnik iz navade, ali pa se je v greh povrnil le zavoljo človeške slabosti.

Spovedencem, ktere je slabost premagala, da so zopet padli v greh, kterega so se poprej odpovedali z vsim srcem, se rado v srce vsiljuje neko nezaupanje do pravega poboljšanja; zato naj jim spovednik da poguma, in jih zogotovi, da se bodo z božjo pomočjo tudi gotovo odvadili greha, kterega resnično sovražijo. Včasih Bog dopusti, da kdo zagreši, zato da se bolj vroče in bolj srčno k Bogu obrne, prim. sv. Peter, aposteljni, ki so vjetega Jezusa zapustili, potem pa toliko bolj navdušeni oznanovali ga po vsem svetu. Taki spovedenec naj pogosto, ako mogoče vsak dan, spraševje svojo vest in vsakikrat ponovi in potrdi sklep poboljšanja; — k spovedi naj pride pogostokrat, posebno vselej hitro za ponovljenim istim grehom; — naj pazi nad svojo domišljijo, naj beži pred grešno priložnostjo; — ako se je dotičnega greha že kaj časa obvaroval, naj se zavoljo tega ne umiri preveč; — naj ne stavlja zaupanja v svojo stanovitnost, ampak naj se spominja svoje slabosti, in pri Bogu pomoči išče. Pokaže naj mu spovednik, kako velika nehvaležnost proti Bogu je, ako se povrne v greh, od kterega je bil že odvezan, ker po besedah sv. Pavla s svojimi grehi zopet in zopet Jezusa križa. Dokaže naj mu, koliko hujše je za človeka, ki se povrne v greh, kterega je že obžaloval, kakor reče J. Kristus: «Poslednje tega človeka postane hujše, kakor je bilo prvo.» Tudi je Jezus rekel (mrtvoudnemu): «Ne greši več, da se ti kaj hujšega ne zgodi» — toraj naj se boji spovedenec, da mu razžaljen Bog morebiti ne bo hotel dati pomožne milosti v toliki meri, kakor do sedaj, — morebiti ne časa za poboljšanje, morebiti ne milosti pravega kesanja; zato naj spovedenec prinaša vreden sad prave pokore in poboljšanja, dokler ga Bog milostno kliče in čaka. Skesanemu in vredno pripravljenemu takemu spovedencu dá se sv. odveza.

§. 125.

Spovedenec preganjan od skušnjav.

Pride spovedenec, ki se spovedniku potožuje čez svoje velike skušnjave; boji se, da ga je Bog zapustil, da mu ni moči priti v nebesa itd.

Takemu spovedencu naj spovednik naj prej srce umiri zavoljo skušnjav in potem ga nauči, kako naj se ponaša v skušnjavi in po skušnjavi.

a) Ako ima kdo skušnjave, se mu zato ni treba ne bati ne obupavati. (Jakob I. 14): «Vsak pa je skušan, kadar je od svojega poželjenja vlečen in vabljen.» Toraj brez skušnjav ni

nobenega človeka; imajo jih grešniki in pravični. Tudi skušnjava ni greh, ampak priložnost, da si človek lepšo krono zasluži, kar jasno kaže sv. pismo o pobožnem Tobiju; (Tob. XII. 13): «In ker si bil Bogu prejeten, je bilo treba, da te je skušnjava skusila;» in (Tim. II. 2. 5): «Ni kronan, ako se ni po postavi vojskoval.» Čeravno s svojim kratkim pogledom ne moremo zadostno viditi v vladanje brezkončne modrosti božje, moremo vendar določiti vsaj nektere uzroke, zakaj Bog dopušča, da prihajajo skušnjave čez nas. Skušnjava je najpred priložnost, v kteri moremo svojo čednost skazati. Da zna kdo plavati, se ne bo zagotovil na suhem, ampak še le kadar v vodo pride. Tako tudi kristjan spozna svojo krotkost, ponižnost, čistost, ljubezen do bližnjega, kadar ga ali notranje poželjenje, ali zvunanje stvari zapeljujejo na nasprotne grehe. Skušnjava je pa tudi šola, v kteri od ene strani spoznavamo svojo slabost in le v pomoči božji iščemo svoje rešenje; od druge strani pa se čednost ravno v skušnjavi more ojačiti (II. Kor. 12. 7): «Da se zavoljo velikega razodenja ne prevzamem, mi je dano zelo v moje meso, angelj satanov, da me bije.» Sv. Aug. (Quest. 58. in V. T.) «Skušnjava je poskus, ne pa zapeljevanje na greh; ne zato poskus, da bi Bog spoznal, ampak da ljudem pokaže, kako naj bolj ponižno prosijo za pomoč in spoznavajo milost božjo.»

Zato naj se skušani človek ne boji, da ga je Bog zapustil, ker velike skušnjave čeznj prihajajo; ker skušnjave niso znamnje, da bi nas bil Bog zapustil ali zametoval, ampak so dokaz, da za nas skrbi, kakor uči Krizostom (Hom. 33 in Gen.): «Nikar ne mislimo, da je to znamnje, da bi nas bil Bog zapustil ali da nas zaničuje, ker nas skušnjave preganjajo; ampak to naj nam bo največi dokaz, da Bog za nas skrbi.» Posebno po spreobrnenju rade prihajajo najhujše skušnjave, ki so ravno dokaz, da se je dotični izvil iz hudičevih zanjk, ki zato vse sile napenja, da bi ga zopet v svojo sužnost vklenil; kakor tudi lovec vjeto žival pusti na miru, strastno pa preganja bežečo od njega. Zato reče apostelj (Jak. I. 2): «V veliko veselje si štejte, moji bratje, kadar padete v mnogotere skušnjave.» Tudi pobožni ki se prizadevajo napredovati v kršanski popolnosti, občutijo velike skušnjave, pač zato, ker hudobni duh nikdar ne obupa, da bi človeka dobil v svoje kremplje, in na pobožne še posebno preži, in ker je primerno veselju dobrih angeljev nad poboljšanjem grešnikovem tudi v peklu hujše rezgetanje nad padcem enega pravičnega, kakor nad sto grehov grešnikov. Tat ne skuša vlomiti v prazno shrambo, ampak v obilno založeno; tako se tudi satan največ prizadeva vkrasti čednosti njemu, ki jih ima.

b) Pomočki zoper skušnjave so posebno molitev, ponižnost in jakost. Ponižnost odstranjuje zadržke proti milosti božji, ker se Bog ošabnim nasprotuje, ponižnim pa daje milosti. Molitev izprosi potrebne milosti, kakor nas je učil Jezus (Janez XVI): «Prosite in bodete prejeli.» Jakost porabi od Boga podeljene milosti in znjimi skušnjave odžene.

Kadar skušnjava pride, moramo se v ponižni molitvi obrniti k Bogu za pomoč. Kakor namreč prestrašeni otroci precej beže v naročje materno, tako tudi mi, ako nas preganja kakšna skušnjava, precej bežimo k Bogu z molitvami. Potem moramo svoje misli obrniti na ktero pošteno opravilo ali pa obuditi djanje ljubezni, kesanja ali čednosti, nasprotne skušnjavi.

Pri skušnjavah, ktere nam v duhu nekako nevoljo prebujajo, je dobro natanko pregledati skušnjavo, njene uzroke in posledice. Bojevaje se s skušnjavo moremo se domisliti ali skušnjavi nasprotnih izrekov sv. pisma, ali pa nasprotnih zgledov, kakor jih imamo deloma v sv. pismu, deloma v življenju svetnikov. N. pr. Pride ti skušnjava na jezo do bližnjega; — poglej prav blizo, zakaj se misliš nad bližnjim jeziti? — Kaj ti je storil? — Morebiti en prazen nič, ali je rekel ktero nepremišljeno besedo? — Morebiti niti ne zna, da te je razžalil? — Morebiti mu je že žal, ali bi mu žal bilo, ako bi znal, da te je razžalil? — Kaj imaš od te jeze? — Sebi škoduješ na zdravju, ljudje te zato ne bodo nič spoštovali, pri Bogu pa se močno zameriš. — Pomisli, kaj uči J. K. (Luk. VI, 27): «Jaz pa vam rečem, ljubite svoje sovražnike» — (Jan. XIII. 34): «Dam vam zapoved novo, da se ljubite med seboj. V tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, ako se ljubite med seboj.» — Poglej Jezusa, kako ga preganjajo sovražniki, on pa za nje Boga moli: «Oče odpusti jim, vsaj ne znajo kaj delajo.» — Pomisli, da tudi ti Boga razžališ, in v Očenašu ga prosiš, naj ti odpusti dolgove, kakor ti odpuščaš; — toraj odpusti, da ti bo odpuščeno! V skušnjavah te vrste je mnogokrat koristno precej storiti skušnjavi nasprotno djanje, ki se hitro pokaže, da ni tako težavno in zoprno, kakor ga skušjava kaže v domišljiji, ampak postane lahko in stori mirno srce. Toraj pri jezi do bližnjega, — posili se, hodi k tvojemu navideznemu nasprotniku, daj mu prijazno besedo, razgovarjaj se z njim prijateljsko; od začetka ti bo morebiti težko, a sčasom se ti bo vlegla jeza, da se boš čudil, zakaj si bil jezen. Vendar tako bojevanje proti skušnjavi ni vsakikrat koristno. Ako je strast prehuda, ki preveč prevladuje dušne moči, ne skušaj svojeglavno djanje nasprotno skušnjavi, ker bi jo s tim še le razhudil. Zato loti se kterega pametnega opravila, pri kterem je treba imeti zbrane misli; obudi djanje ljubezni in kadar se ti vleže razburkana kri, pomisli, če že moreš storiti djanje, nasprotno skušnjavi.

V skušnjavah, ktere v človeku prebujajo neko slast, kakor je posebno pohotno poželjenje, je zmaga edino le mogoča v begu. Toraj obrni misli na ktero drugo pošteno reč; — misli na Jezusa križanega, na Boga vsevednega, na angelja varha, na smrt, na večnost; — ako ti je mogoče, poklekni in moli na čast bl. D. Marije, angelja varha, svojega patrona, sv. Alojzija. Na skušnjavo ne pomišljuj, tudi ne na posledice, izvirajoče iz tega, ako bi v skušnjavi omagal. Sv. Bernard (de modo bene vivendi c. 7): «Ako te pohotnost vabi na greh, spomni se svoje

smrti, predstavi si prihodnjo sodbo, poglej v duhu na večno trplenje; spomin peklenskega ognja naj v tebi vgašuje ogenj nečistosti.»

Mnogo tudi koristi, da svoje skušnjave, posebno take, ki nevoljo zbujajo, iskreno razodeneš svojemu spovedniku. Prvič skušnjava s tem zgubi veliko moči, ko se objavi; drugič bo moder in skušen spovednik tudi znal dati nauke in opomine, s kterimi bo skušnjavam podsekal korenine.

c) Ko je človek srečno premagal skušnjavo, naj zmage ne pripisuje svojim močem in svojemu prizadevanju; ampak ponižno in hvaležno naj da čast Bogu, kar z zgledom uči apostelj (I. Kor. XV. 57): «Bogu pa hvala, ki nam je dal zmago po Jezusu Kristusu.» Tudi naj se varuje, da ne postane prehitro brezskrben zavoljo skušnjave, ampak zmiraj naj stoji pazljivo na braniku svoje čednosti. Satan na vse načine poskuša, da bi človeka pogubil; prepusti mu enkrat, dvakrat zmago čez skušnjavo, da bi človek postal malomarnejši; vdihuje mu dopadenje nad seboj; a kadar za vspi, napade ga s pomnoženimi in silnejšimi skušnjavami (I. Kor. 16. 13): «Čujte, ostanite v veri, možko se obnašajte, in trdni bodite.» (Mat. I. 22): «Kteri pa obstoji do konca, bo zveličan.»

Ako je pa skušnjava premagala človeka, naj ne zgubi poguma in ne obupuje nad seboj; od druge strani pa naj ne zaupa preveč na lahko poboljšanje. Spozna naj svojo slabost, zaupljivo naj pogleda na vsmiljenje božje in hitro naj vstane naj prej s tem, da precej obudi srčno kesanje čez svoj greh, da si naloži ktero primerno pokoro in odloči kolikor prej mogoče iti k spovedi. Iz svojega padca naj se nauči, da spozna ne samo svojo splošno slabost, ampak tudi svojo posebno slabo stran, od ktere ga je skušnjava premagala, da bo v tem oziru zanaprej toliko pazljivejši.

§. 126.

Spovedenec s sumljivo vestjo.

Sumljiva vest človeku kaže dolžnosti, kjer jih ni, brez uzroka sumi o nepoštenosti djanja, toraj o grehu, kjer ga ni. Ne sme se zameniti z rahločutno vestjo, ktera človeka tudi v najmanjših slučajih opominja na postavo. Rahločutna vest opomnja z jasnimi dokazi in z mirnim srcem; sumljiva pa brez uzroka, brez gotovih dokazov, in z notranjim nemirom. Sumljiva vest vtruja srce z brezkoristnim in neprenehanim preiskovanjem; nima poguma za storiti dobro, ker se povsod boji greha; zadušuje pobožna ganutja duše, ktero napolnuje s žalostjo. Köhler jo imenuje strup pobožnosti; Reuter pa jo primerja kamenčku v obutalu popotnikovem, ki ga tišči in mnogo zadržuje pri popotvanju.

Sumljivo vest poznati se more iz sledečih znamenj.

Spovedenec brez uzroka, ali vsaj iz ničemnega uzroka meni, da je ktero djanje nedopustljivo, in to mnenje zopet brez zadostnega uzroka večkrat premeni; svoje dvome ponavlja pri

različnih spovedih in še zmiraj dvomi, je li jih zadosti jasno razložil; s spovednikovem razlaganjem ni vpokojen, ampak še zmiraj išče uzrokov za nove dvome, o kterih razne spovednike vprašuje za svet, a se od nobenega ne da povse pomiriti; v svojem delovanju je nestanoviten, zdaj se loti tega, zdaj drugega opravila, pa ga hitro opustí; povsod se boji greha, še celo tamo, kjer noben moder kristjan ne spazi greha; pri spovedi obširno razklada svoja djanja, a pozna se mu, da je zmiraj nemirnejšl in zmotnejši, čim več razklada, ker ga sumljiva vest zmiraj plaši, da se še ni popolnama spovedal.

Uzroki sumljive vesti so trojni; *a*) Telesna konštitucija, namreč melanholičen značaj, nagnen na bojazljivost in sumničenje, bolehnost in preobčutljivi živci, preživa in na krive pote zapeljana domišljija; *b*) Satan, ki dušo takega, čegar telesna konštitucija je nagnena na sumničenje, še več bega s tem, da mu predstavlja napčne domišljije o grehu. Da je sumljiva vest od satana uzročena, ali vsaj pomnožena, poznati se more potem, ker takega človeka sumničenje ne podbuduje na zmiraj večo popolnost in na natančnost v spolnovanju svojih dolžnosti; temveč ga vtruduje, čednost mu pristuduje, nagiba ga na obupanje, v najmanjših rečeh postane vest vsa razburkana, pri važnih se pa ne zmeni dosti, s časom se dotični počne nagibati na posvetna poželjenja in razpuščeno življenje.

c) Bog, ki dopusti sume, da bi človek močnejše sovražil storjene grehe, se jih potem skrbnejše ogibal in se z bolj vročo ljubeznijo zedinil z Bogom. Ako so sumi od Boga, nagibajo človeka na zmiraj veče sovraštvo vsakega greha, netijo ljubezen do čednosti, vzbujajo želje po ojstri pokori zavoljo storjenih grehov. Taki sum ne traja dolgo časa, nasledek mu je izvenreden mir duše.

Tem glavnim uzrokom prišteti se mora kot pomožne uzroke, verska nevednost, posebno slabi pojmi o Bogu, o svojih dolžnostih, o privoljenju v greh, — branje preojstrih spisov, — druženje s človekom, ki ima sumljivo vest, — dušno vodstvo po spovedniku, ki ima sam sumljivo vest.

Kdor ima sumljivo vest, sumniči; *a*) o grešljivosti svojih misli in djanj; *b*) o storjenih in spovedanih grehih, so li odpuščeni ali ne.

Sumljiva vest je dušna bolezen, zato velika težava dotičniku in tudi njegovemu spovedniku.

Zdravlenje sumljive vesti je težavno; ravnati se mora po uzrokih in po predmetu sumov.

Kot glavna vodila pri vsakem takem spovedencu naj ima spovednik:

a) Spovedenca, ki mu prvikrat k spovedi pride, naj potrpežljivo posluša, da vse svoje dvome obširno razloži, da (spovednik) spozna njegov dušni stan, uzroke in predmet sumljivosti. Ako že iz prejšnih spovedi pozna spovedenca, naj mu ne pusti zopet razkladati svojih dvomov, ker to spovedencu zmiraj bolj

iznemirjuje dušo; temveč naj ga prijazno opomni, da mu tega ni treba zopet praviti, ker se je že v prejšni spovedi natanko spovedal.

b) Odgovarjaje na dvome, naj se varuje, da ne bo izdal kakšne negotovosti in neodločnosti; ampak razsojuje naj z določnimi besedami; — pri storjeni razsodbi naj ostane stanoviten, — uzrokov svoje razsodbe naj navadno ne pové, le pri učenem spovedencu more povedati take, kteri so povse jasni in prepričalni. Te vrste spovedenci kaj na tanko pazijo na izreke spovednikove; in ako pri njem opazijo omahljivost, še močnejše sumničijo o dotičnem djanju.

c) Ako opazi, da ima spovedenec napčne pojme o verskih resnicah, naj ga nauči; posebno o pravici, dobrotljivosti in vsmiljenju božjem, o odrešenju po Sinu božjem, o božjih ali cerkvenih zapovedih, o kterih spovedenec nima dosti jasnega znanja.

d) Priporoči naj mu, da si prizadeva otresti in pozabiti dvome, ki mu teže dušo. Zato naj se razvedruje s kterim poštenim opravilom, išče naj društvo modrega in zadovoljnega človeka, bere naj kaki razveseljiven spis, itd.

e) Ukaže naj mu, da mora njegove svete, in opomine točno, brez ugovora in brez razmislika nasledovati in mu zagotovi, da on (spovednik) pred Bogom vse posledice prevzame, ako ga hoče natanko vbogati; zato naj se nič ne boji, nič naj ne premišljuje o dvomih, ampak le posluša. Da bo to gotovojše storil, naj ga še posebno opomni, da je ojstra dolžnost vsakega kristjana, da natanko posluša svojega spovednika.

Oziroma uzroka sumljive vesti pazi naj spovednik na sledeče:

a) Ako je uzrok sumljive vesti v telesni konstituciji, naj priporoča spovedencu, da naj ne premišljuje stvari, ktere ga strašijo in begajo; toraj naj ne misli na smrt, sodbo, pekel. Pokaže naj mu Boga v njegovi dobrotljivosti in ljubezni; domisli naj ga svetopisemskih podob in dogodeb, ki jasno kažejo vsmiljenje božje, n. pr. o dobrem pastirju, o zgubljenem sinu, s Jezusu, ki grešnikom odpušča grehe, — take podobe in poveoti naj spovedenec večkrat premišljuje, da mu preženejo prevelik in nepotreben strah. Ako je uzrok sumljive vesti nezaupljivost v sebe, priporoči naj mu spovednik zaupljivost do spovednika, in slepi posluh njegovih nasvetov.

b) Ako je satan uzrok sumljive vesti, napelje naj spovednik spovedenca, da bo storil trden sklep, spolnovati vselej voljo božjo, za službo božjo postati še bolj vnet, z živim zaupanjem se Bogu izročevati vselej, kadar mu dvomi in sumi počnejo begati dušo.

c) Ako je Bog uzrok sumljive vesti, naj mu priporoči ponižnost in potrpežljivost; z izročenjem v voljo božjo naj zmiraj bolj vnema v sebi ljubezen do Boga; kadar ga težijo dvomi in sumi, da je še premalo spokoren, premalo pobožen itd. naj pobožno obudi djanje kesanja in ljubezni, naj se domisli

in odloči ktero djanje, s kterim mu bo kmalo mogoče ljubezen do Boga djansko skazati, — ljubezen vroča in oživljena pregnala bo strah.

Oziroma predmeta sumljivosti pazi se na sledeče:

a) Ako spovedenec pri vsakem djanju sumi da zagreši, ukaže se mu, naj dela brezskrbno vse, kar ne vidi očitno, da bi bilo grešno; dvome in sume naj zanemarja, in naj se jih ne spoveduje.

Ako je prestrašen zovoljo majhnih prestopkov. ktere stori iz človeške slabosti, nauči naj ga spovednik, da je velik razloček med tem, kar stori človek hoteno in premišljeno, in med tem, kar stori iz slabosti. V majhnih rečeh zagreši vsak človek, zato naj ga ti majhni grehi ne strašijo, ampak uzrok naj mu bodo, da se ponižuje pred Bogom, in z gorečimi molitvami od njega prosi pomoči.

Ako sumniči, da so mu molitve in služba božja brez zasluženja, ker ne čuti nobene vnetosti, ampak mu je duša mrzla, otožna itd. naj spovednik najpoprej preišče uzroke dušne suhote in mrzlosti. Ako je tega spovedenec sam kriv, naj odpravi uzrok; ako ni sam kriv, pa vendar zmiraj dvomi in sumi, če je dosti pobožno in pazljivo molil, ukaže mu spovednik naj svojih molitev ne ponavlja, čeravno dvomi o zadostni pazljivosti, ampak naj jih nadaljuje s trdnim namenom pobožno moliti. Da ga druge misli ne bodo nadlegovale, naj že pred molitvijo otrese vse posvetne skrbi in svoj duh zbere v edini misli pri Bogu. Ako ga potem vse enako iznemirjujejo posvetne misli, so to skušnjave, ne pa greh, zato naj si zavoljo njih ne dela težke vesti.

b) Ako je spovedenec v vednih dvomih in skrbeh, da bi bil slabim mislim in poželjenju privoljil, nauči naj ga spovednik, da slaba misel prihodeča v dušo ni greh ampak skušnjava; dvom (je li privoljil ali ne) naj zametuje in naj tega ne spoveduje, ako ni prav gotov, da je privoljil v grešne misli.

c) Ako ima spovedenec vedne dvome o pretečenih spovedih, naj spovednik prvič preišče dvome. Ako jih najde brez uzroka, ukaže naj spovedencu, da mu od prejšnih spovedi ni treba več govoriti, tudi ne na nje misliti, ker je vse poravnano; da ga povse pomiri, mu zagotovi, da on (spovednik) na sebe prevzame, ako bi vendarle kaj pomanjkovalo. Ako pa spovednik najde, da spovedi res niso bile povse vredne, naj napelje spovedenca da jih popravi. Ako najde, da spovedenec ni odkritosrčno spovedal svojih grehov, in ga zdaj zato vest iznemirjuje, to ni sumljiva vest, ampak prava in občutljiva, ker ne da miru, kjer ga biti ne sme. Spovednik naj mu pomaga, da popravi svoje spovedi; morebiti bo treba velike spovedi, posebno, ako je spovedenec še ni nikdar opravil. Ako ga vest iznemirjuje zavoljo kesanja, ker se zmiraj bojí, da je svoje grehe premalo obžaloval, čeravno v isti sapi pove, da se je kesal, kolikor je mogel in znal, naj ga spovednik potolaži, kazaje mu brezkončno vsmiljenje

božje s primernimi izreki in izgledi. Nauči naj ga, kaj je pravo kesanje, posebno da se ne zahteva občutniško največe kesanje, zavoljo česa se sumljivci največkrat mučijo in trapijo.

Sploh pa je treba omeniti, da je vodstvo sumljivcev naj bolj nevšečno in nehvaležno opravilo; obširno razlaganje in zdravlenje te dušne bolezni se najde v knjigi: «Ueber den inneren Frieden, von Ambrosius von Lombez, Landshut, Krüllsche Buchhandlung».

§. 127.

Spovedenec, ravnokar spreobrnjen od krive vere.

S spreobrnjenim krivovercem se od začetka v vsakem obziru ravna mehkejše, kakor s katoličanom; ker prvič ni imel na ponudbo toliko pomoči božje in je zato pri svojih grehih manj zadolžen, kot katoličan, ki neštevilne milosti božje ali zaničuje ali zlorabi; drugič, da se ga s preveliko ojstrostjo preveč ne prestraši. Toraj naj spovednik pri vprašanjih ne bo prenatančen, ampak le toliko, da je spoved popolna. Med ostalim pa naj ga vpraša: koliko časa je živel v svoji krivi veri, odkar je znal, da ni prava, ali vsaj o nji resno dvomil? — Ko je bil v dvomu o resničnosti svoje vere, je li iskal resnico? Ako je ni iskal, zakaj ne? — Je navlaš ni hotel iskati, ali je bil prelen, ali mu ni bilo mogoče, ali je dvome imel za skušnjavo proti veri ali za prave dvome? — Je li oziroma vere pohujšal kterega bližnjega, zapeljal v krivo vero ali v nji zadržaval?

Ako spovedenec spové velike grehe, se mu spovednik ne sme čuditi, tudi ga ne ojstro grajati; ampak naj mu da upanje, da se jih bo ložej obvaroval v katoliški veri, kjer bo pri sv. zakramentih prejemal neprecenljive milosti od Boga. Opomni naj ga ljubeznivo, da naj zdaj, ko prestopi v novo mu dozdaj vero, tudi počne novo sveto življenje, primerno sv. veri. Opomine naj največ vzame iz verskih resnic, o kterih je spovedenec dozdaj krivo veroval. Pokora naj bo primerno majhna.

Ako spovednik spozna, da je bil spovedenec nezaveden (materialis) krivoverec, more mu dati splošno odvezo; ako je bil pa zaveden krivoverec (haereticus formalis), mora za pravo spoved od škofa imeti preročeno sodnost, da mu more dati odvezo od kazni izobčenja. Zaveden krivoverec je, kdor neče verovati verske resnice, za ktero zna, da je od Boga objavljena, ali navlaš in trdovratno neče iskati resnice, čeravno ima vtemeljeni dvom o resničnosti svoje vere. Nezaveden krivoverec je, kdor svoje zmote ne pozna zavoljo svoje priprostosti, ali nevednosti, ali zavoljo slabega podučenja, in je pripravljen popraviti zmoto, ako bi jo spoznal. Ako krivovercu pridejo dvomi o njegovi veri, in vse eno neče iskati prave resnice, je treba pogledati zakaj zanemarja dvome? Morebiti jih ima za skušnjavo proti veri,

morebiti misli, da različnost vere ni bistvena, zato more ostati v svoji veri; — v teh slučajih bi bil nezaveden krivoverec. Toraj se morejo med nezavedne krivoverce šteti tudi taki, ki žive med katoličani, in sicer ne samo priprosti, ampak tudi učeni in izobraženi, kterim so njihovi učeniki vse od otročjih let vbijali njihovo krivo vero in jih pitali z raznimi lažmi proti katoliški veri. V djanju pa je težko za gotovo razločiti, je li spreobrnjenec bil nezaveden ali zaveden krivoverec, zato je najboljše, da spovednik za prvo spoved spreobrnjenega krivoverca vsakako dobí posebno pooblaščenje od svojega škofa.

Ako je bil spovedenec v taki krivi veri, da je bil njegov krst veljaven, mora se najprej odpovedati krivi veri, potem se mu dá odvezo od cerkvenih kazni in slednjič odveza od ostalih grehov. Ako je bil krst neveljaven, se mora krstiti brezpogojno in mu za grehe storjene pred sv. krstom ni treba nobene odveze (ne od cerkvenih kazni, ne od grehov), ker sv. Krst vse opere. Ako se dvomi, je li bil njegov Krst veljaven ali ne, se mora najprej odpovedati krivi veri, potem se krstí s pogojem (si non es baptizatus), potem se ga spové in mu da pogojno odvezo (si indiges). Tako je v ti zadevi odločila S. C. Officii 17. Dec. 1868 in 17. Junii 1715.

Opazi se: Ako je bil spreobrnjenec poprej nevernik, toraj ne kršen, se lahko razumi, da mu za djanja, storjena pred sv. krstom ni treba ne spovedi ne sv. odveze. Ako bi taki spovedenec le hotel opraviti sv. spoved čez grehe, storjene pred sv. krstom, se ga sicer sme poslušati, mu dati primerne nauke in opomine, odveze pa ne, ker so že vsi grehi odpuščeni pri sv. krstu.

§. 128.

Spovedenec, ki je v posvetnih rečeh naučen.

Ako je kdo naučen v posvetnih vednostih, ali izvrsten v kteri posvetni umetniji, še ni gotovo, da bi bil tudi do dobrega naučen v kršanskih resnicah in dolžnostih. Nekteri imajo posebno v kršanskih dolžnostih napčne pojme; n. pr. o dolžnosti poslušanja sv. maše, besede božje, o postu, čistosti itd. misleči, da so te stvari le za priproste ljudi, ne pa za nje. Nekteri se prepustè vsakovrstnim strastim in še ne pomislijo, da žive grešno, zato se ne spovedajo popolno. Pri takem spovedencu spovednika ne sme preslepiti ne učenost, ne slava njegova; ampak mora vprašati in naučiti o stvareh, o kterih je bojda zagrešil, posebno o spolnovanju stanovskih dolžnosti, o opuščenju zapovedanih dobrih djanj, o službi božji. Naj opomni, da učenost brez kršanske ljubezni le napihuje, in da ima popolno učenost, kdor Boga spoznava. Učeni in neučeni želimo priti k Bogu v večno veselje; zato pa moramo vsi delati s spolnovanjem volje božje.

Učenost in izvrstnost v umetnijah prinese posvetno slavo; nebeško slavo pa zasluži učenost, po kteri Boga spoznavamo, in umetnost, s ktero znamo spolnovati njegovo sv. voljo. To pravilo je za vse enako.

Opomine in nauke naj spovednik dokazuje z razlogi deloma iz pameti, in še več z izreki iz sv. pisma, posebno nove zaveze, ker «v Kristusu so vse zaloge modrosti in znanja skrite» (Kološ. 2. 3.) — «Res vse imam za zgubo proti visokemu spoznanju Jezusa Kristusa, Gospoda mojega» (Filiplj. 3. 8.).

Spovednik naj pa ima do takega spovedenca tudi spoštovanje, ktero zasluži njegova učenost; zato naj se varuje brezobzirnosti, da ga ne razžali in ne osramoti, ampak za nebesa pridobi. Ako spovedenec sam naravnost ne zahteva, da naj bi ga v kteri verski resnici ali kršanski dolžnosti naučil, spovednik pa vidi, da mu je nauka treba, naj ga naučuje na posredni način, n. pr. razjasnuje naj mu, kakor bi dober in veren kristjan v dotični priložnosti ravnal, — ali naj tako govori, kakor da misli, da mu je dotična verska resnica znana, pa mu jo vendarle ponovi, n. pr. znano vam je, da nas sv. vera v ti zadevi uči..... ali naj mu svetuje, ali tudi dá za pokoro kakšno molitev, ali izrek iz sv. pisma, pri kterem bo nehoté moral misliti na versko resnico, ktera mu je bolj potrebna.

§. 129.

Spovedenec, ki ima dvome o veri.

Nekteri spovedenec se sam obtoži, da dvomi o kteri verski resnici, pri drugem pa spovednik to izve še le posredno iz spovedi. Pri takem spovedencu naj spovednik najprej preišče uzrok verskih dvomov, in potem dvom sam.

Navadno je uzrok verskim dvomom grešno življenje, iz kterega izvira strah in potem sovraštvo do resnice, — in neka puhla ošabnost, zavoljo ktere dotičnik hoče biti vzvišenejši od prostih in vernih ljudi, ali vsaj enak svojim nevernim tovaršom. Spovednik naj spovedencu pokaže ta uzrok in naj se prizadeva, da ga odpravi. Toraj naj nagovarja spovedenca, da naj živi čednostno in se ogiba brezverske tovaršije. O čednostnem življenju, kot uzroku trdne vere, pravi sv. Krizostom (sermo 22. de Elemos): «Ako želimo imeti vkoreninjeno vero, moramo živeti po zdravi pameti, ktero vlada duh, od kterega vsa moč vere odvisi, kakor je znano. Gotovo so tisti, ki bledejo o usodi in ne verujejo zveličavni resnici o ustajenju, zavoljo slabe vesti in pokvarene nravnosti sami sebe strmoglavili v prepad nevere»; kar je tudi kaj jasno učil sv. Jezus Kristus (Jan. VII. 17): «Ako hoče kdo njegovo voljo storiti bo spoznal iz uka, ali je iz Boga, ali jaz sam iz sebe govorim».

Ako resnično pobožnemu pridejo dvomi o verskih resnicah, ki mu uzročujejo veliko dušno trplenje, naj jih zaničuje, in misli

na kaj drugega obrne. Pridejo ali iz prevroče domišljije, ali iz sumljive vesti, ali pa jih Bog pošle, da ga v dvomih očiščuje in potem še bolj vtrdi v veri.

Ako spovedenec dvomi, ker je v verskih resnicah premalo naučen, naj skrbi, da jih bo bolj natanko preučil; spovednik naj mu pokaže način, kako bo prišel do pravega spoznanja, v glavnih potezah pa naj mu precej v spovednici isti dvom ovrže.

Ako je spovedenec skusil kteri dogodek, za kterega misli, da se ne more vjemati s ktero versko resnico, naj mu spovednik pové razloge, kolikor jih že po omejeni človeški pameti imamo za razne dogodke, v ostalem pa naj ga zavrne na neizmernost božjo, ki je v svojih sklepih nezapopadljiv, dokler smo na tem svetu. Tukaj namreč gledamo kakor v zrcalu, kadar pa pridemo v večnost gledali bomo iz lica v lice, spoznavali, kakor smo spoznani.

Ako spovedenec dvomi o kteri verski resnici, ki je skrivnost, opomni ga spovednik, da je to skrivnost, ktere tukaj nikakor razumeti ne moremo in je ne bomo; podvreči moramo svoj um vsevednosti božji, ki nam je po svojem Sinu tako resnico oznanil. Da je prava resnica, priča božanstvo Jezusovo, ktero se iz sv. pisma, iz njegovih čudežev, prerokovanj, iz njegovega življenja lahko dá dokazati.

Sploh naj spovednik oziroma verskih skrivnosti opominja spovedenca z besedami sv. Pavla (Rim. XII. 3): «Nikar bolj modrovati, kakor se spodobi modrovati; ampak modrovati, kar je prav, kakor je Bog vsakemu podelil mero vere», in (Sirah III. 22): «Nikar ne išči, kar je za te previsoko, in ne pretuhtuj, kar tvoje moči presega; temveč vedno misli, kar ti je Bog zapovedal, in ne bodi radoveden v mnogih njegovih delih.»

Ako spovedenec, ki je imel, ali ima dvome o verskih resnicah, skrbno in željno išče pravega spoznanja in rad podvrže svoj mu, nima s timi dvomi greha, ampak so mu le skušnjava. Ako pa spovedenec neče iskati spoznanja, in čeravno se mu z razlogi, vzetimi iz verskega objavlenja in cerkvenega življenja, dokaže resničnost dotičnega nauka, vendar še dvomi in neče verovati, je to greh zoper sv. Duha, ki se ne more odpustiti, dokler spovedenec ne zavrže dvomov in veruje božji besedi.

Za pokoro se dvomečemu spovedencu da molitev, pri kteri mora misliti na versko resnico, o kteri je dvomil, posebno obudenje vere, ali premišljevanje kterega izreka iz sv. pisma, ki njegov dvom jasno in lahkoumevno zavrača.

§. 130.

Spovedenec neveden v verskih resnicah.

Spovedencu, ki ne zna verskih resnic, ktere je treba znati kot sredstvo opravičenja in zveličanja, se ne more dati odveze. Ako je njegova nevednost nehotena in nezadolžena, je za odvezo nesposoben, in se mora poprej naučiti dotične resnice. Ne

zahteva se, da bi spovedenec dotične resnice moral znati našteti, temveč da jih kot znane veruje. Nekteri spovedenec deloma zavoljo starosti, deloma zavoljo splošne toposti ne bo znal našteti 6 resnic, ktere mora znati vsaki človek, kadar k pameti pride; ali ako se ga vpraša, koliko je Bogov? — koliko je božjih oseb? — kdo nas je odrešil? — bo znal pravo odgovoriti. Ako ktere resnice le še nezna povedati in razločiti, nauči naj ga spovednik na kratko precej pri spovedi, in ga potem vpraša, ako zdaj veruje.

Ako je pa spovedenec bistre glave, in je bil prelen in prenemaren za se naučiti kršanskega nauka, je njegova nevednost zadolžena; spovednik naj mu ukaže, da naj se nauči dotične verske resnice, ker je poprej nevreden sv. odveze. Ako bi pa bil na smrtni postelji, ali bi šel v smrtno nevarnost, ali mu je odveza potrebna zavoljo kterega drugega uzroka, naučiti ga mora spovednik (kolikor je mogoče) precej v spovednici, poprej nego mu da sv. odvezo. Tistim, ki so dosti bistre glave in imajo priložnost naučiti se kršanskega nauka, ni dosti, da znajo resnice, ktere je kot sredstvo zveličanja (necessitate medii) neobhodno potrebno znati; ampak morajo znati tudi resnice, ktere je treba znati vsled zapovedi (necessitate praecepti). Toraj se mu navadno ne sme dati sv. odveze, ako tudi teh zadnjih ne zna in neče obljubiti, da se jih bo naučil. Benedikt XIV. (Const. 42 de doctr. Christ §. 12) oziroma tega uči, da se mu sme dati sv. odvezo, ako za verske resnice, ktere je treba znati vsled zapovedi, resno obljubi, da se jih bo priučil. Ako je spovedenec v tako nevednem stanu že večkrat pri spovedi bil, so te spovedi neveljavne, ali vsaj sumljive, in jih je treba ponoviti.

Ki je v verskih resnicah neveden, navadno tudi ne zna pravo opraviti spoved; to je, ne sprašati svojo vest, ne obuditi resničnega kesanja in trdnega sklepa. Pomagati mu mora spovednik. Sprašuje naj ga o storjenih grehih čez božje in cerkvene zapovedi, čez dolžnosti njegovega stanu, čez grehe, kteri so v dotičnem stanu, ali kraju ali pri dotičnem opravilu bolj navadni; tudi ga mora spraševati za število grehov in okoljšine, ker tega nevedni spovedenci večidel ne spovedajo. Vprašuje naj spovednik jasno, z določenimi in kratkimi vprašanji; in ko je že vse sprašal, kar je prašati mislil, naj še posebej vpraša spovedenca, ako se zave še kterega drugega greha. Spoznavši njegov dušni stan napelje naj ga s primernimi opomini in nauki na stud greha, na kesanje in trden sklep poboljšanja, in mu dá odvezo.

Ako je spovedenec tako top, da se ga nauki in opomini skoraj nič ne primejo, pazi naj spovednik na uzrok toposti. Ako je topost naravna, kar se spozna po tem, da je tudi v svetskih zadevah top, pa vendar toliko razumi, da je z grehi Boga razžalil in veruje verske resnice, naj mu spovednik s kratkimi besedami najprej moli vero, upanje, ljubezen, kesanje in trden sklep, in mu potem da sv. odvezo. To velja posebno pri starcih, ki so od starosti otopeli, a poprej so znali verske resnice in dosti kršansko živeli. Ako je pa taki starec poprej živel nekršansko,

in se za verske resnice tudi ni brigal, se mu (izven smrtne nevarnosti) ne da odveze, ampak se mu ukaže, naj se nauči, kolikor mogoče.

Kdor je toliko top, da o verskih resnicah nima in ne more dobiti zadostnega pojma, je toliko kakor blazen, nesposoben za spoved.

Ako je topost posledica grešnega življenja (pijančevanja, nečistosti), kar se pozna posebno iz tega, da je taki človek v posvetnih rečeh bolj prebrisan, odloži se mu odveza, in mora se poprej zdržati svojega grešnega življenja, potem se mu bo skoraj gotovo ojačil duh, da se bo mogel vredno pripraviti za spoved. Ako topost ostane nepremenjena, ravna se z njim, kakor je rečeno o naravni toposti.

§. 131.

Jetnik pri spovedi.

Posebno pazljivost naj ima spovednik pri jetnikih, da sebi ne nakoplje nevšečnosti, in da jetnika napelje na vredno spoved.

Prizadeva naj se na vsaki način, da si pridobi zaupanje jetnikovo. Zato naj ga obišče s prijaznim licem, se prijazno z njim razgovarja posebno o stvareh, ki so vsakemu človeku, toraj tudi jetniku ljube, namreč o njegovih domačih, o prijatljih, o opravilih na njegovem domu. N. pr. ga vpraša za njegove starše če so še živi? — Je oženjen? — Ima otroke? — Kakšne? — Potem lahko govor napelje na previdnost božjo ktero moramo častiti in se ji podvreči; — na Boga brezkončno dobrega, ki ima neizmerno potrplenje in vsmiljenje do ljudi; na kazni, ktere človek z grehi zasluži pred Bogom, in kako se more odslužiti te kazni z radovoljnim potrplenjem ječe in neugodnosti v nji. Ako je spovedniku mogoče in dopuščeno naj jetnika večkrat obišče, naj se s takimi prijaznimi pogovori prizadeva mu razsvetliti um in mu vravnati srce, da bo spoznavši ljubezen božjo do ljudi hotel se resnično kesati za grehe, s kterimi je razžalil predobrotljivega nebeškega očeta.

Da bo jetnik dobil še veče zaupanje, naj mu zagotovi, da ga ne obiskuje iz nobenega drugega uzroka, kakor da mu pomaga v dušnih zadevah. Opomni naj ga na najojstrejšo zapoved spovedne tajnosti, zavoljo ktere o tem, kar sliši pri spovedi ne sme povedati nobeni živi duši. Naj se zato jetnik ne boji odkritosrčno spovedati svojeh grehov, naj bodo kakoršni hočejo; od druge strane pa tudi jetnik ne sme upati, da bi ga spovednik mogel pri sodniku zagovarjati ali priporočevati, če bi se pri spovedi skazal nedolžnega. Prepričan naj bo jetnik, da spoved je povse božja sodba, ki na posvetno sodbo nima čisto nobenega vpliva. Ako bi jetnik izven spovedi (v zasebnem razgovaranju) prosil za posredovanje pri sodnijski oblasti, naj mu navadno ne obljubi tega.

Ako se jetnik potožuje, naj mu spovednik ne nasprotuje naravnost ampak naj ga tolaži, naj mu priporočuje potrpežljivo izročenje v voljo božjo, pogosto molitev, spraševanje vesti. Ako se potoži, da je krivično obsojen, naj ga opomni na vsevednega Boga, ki je vidil djanje, ki vidi posvetno obsodbo, in ki bo negledé na posvetno obsodbo sodil po svoji neskončni pravici in vsakemu odsodil, kar zasluži. Reče naj mu n. pr. Jezus je bil neskončno svet in popolnama nedolžen, pa je moral vendar trpeti neznanske muke in grozovitno smrt; ti pa si Boga v mnogih stvareh razžalil; za vsako razžaljenje si zaslužil večno pogublenje; a Bog neče, da bi se grešnik pogubil, zato je odločil ti dati priložnost, da se tukaj očistiš, da tukaj trpiš, da ne bo treba te kaznovati v večnosti. Drugi so morebiti hujše zagrešili, kakor ti, pa niso še kaznovani; to je treba prepustiti Bogu, ki jih bo o svojem času gotovo našel in kaznoval. Ti samo na svoje zadeve misli in posvetno obsodbo prevzemi kakor kazen, odločeno od Boga, in večkrat zdihni k Bogu: O Bog, zavoljo tebe rad trpim, žgi na tem svetu, samo, prosim, odpusti mi v večnosti! — Ako se potoži, da je smrt presramotna (ako je v smrt obsojen) kaže naj mu spovednik na Kristusa, ki ni nobenega greha storil, a vendar pretrpel najsramotnišo smrt. Posvetna sramota le nekaj časa trpi, potem jo ljudje pozabijo, zato naj skrbi, da odbeži od večne sramote in si zasluži večno slavo v nebesih; to pa si more zaslužiti s skesano in odkritosrčno spovedjo in z izročenjem v voljo božjo.

Navadno so jetniki v verskih resnicah slabo naučeni, ker jih ali nikdar znali niso, ali pa so jih pozabili v hudobnem življenju; naj spovednik poglavitne verske resnice in nravstvena pravila z njimi ponavlja. Ako zna jetnik brati, poskrbi naj mu primernih knjig (ako mu je mogoče), iz kterih more spoznavati verske resnice, in tudi takih ki ga bodo napeljevale na spoznavanje samega sebe, na kesanje, na trden sklep, na izročenje v voljo božjo.

Ako je jetnik za dolgo časa obsojen v ječo, naj ga napeljuje spovednik, da bo imel zmiraj ktero opravilo, ki mu bo koristno za dušo, n. pr. da moli, kaj premišljuje, bere, itd. Zjutraj naj pobožno opravi jutrnjo molitev, naj stori namen, da bo vse težave čez dan rad pretrpel zavoljo Boga in kot pokoro za svoje grehe; kadar sliši zvoniti k maši, naj se obrne proti onem kraju, kjer bo sv. maša in se v duhu prestavi v cerkev in moli; kadar zvoni angeljsko češčenje naj pobožno moli posebno za potrpežljivošt, za izročenje, v voljo božjo, za srečno smrt; v določenih urah naj premišljuje trplenje Jezusovo; v petkih naj iz bukev moli in premišljuje križev pot — itd.

Poprej nego je bila sodba izrečena se navadno ne spoveduje jetnika, ker se je bati, da ne bo vsega odkritosrčno spovedal, in bi tudi težko imel resničen trden sklep vsestranskega kršanskega življenja, v ktero spada tudi resničnost; malo kteri jetnik se bo našel, da bo za trdno odločil povedati golo resnico na sodnikova vprašanja; vsaki si upa s zavijanjem resnice dobiti

manjšo kazen. Ako pa sam jetntk želi se spovedati pred izrečeno sodbo, mora spovednik seveda pripravljen biti. Ako se jetnik po izrečeni sodbi obtoži, da je pri sodnijski obravnavi neresnico govoril, navadno ni potreba, da bi mu spovednik ukazal, da naj svoje besede prekliče. Mora ga pa spovednik v tem poprašati, če se sam ničesa ne spové; posebno, če je pri preiskavi krivdo zvračal na druge nedolžne, če je krivo prisegel? Rečem, da mu navadno ni potreba oporeči svoje neresnične izjave; mora jo pa, ako je zavoljo njegovih laži kteri nedolžno obsojen bil. V tem slučaju mora jetnik ali pred sodnikom, ali pred dvema pričama povedati golo resnico; res je da sodnija po sklenjeni sodbi take izjave (brez drugih prič) malo uvaži, a jetnik mora to storiti, da se opraviči pred Bogom zavoljo tega, ker je nedolžnega obdolžil.

Ako se jetnik spove, da je komu storil škodo, ktere pa zdaj nikakor povrniti nemore, mora zraven kesanja čez greh obuditi tudi srčno žalost zavoljo nezmožnosti in trden sklep, da bo povrnil škodo, ako še kterikrat pride v tako povoljne okoljšine.

Ako je jetnik zaprt zavoljo tatvine, in je vkradeno stvar skril, zakopal, dal spraviti, mora povedati izven spovedi, kamo jo je skril. Ako tega izven spovedi nikakor neče povedati, mora spovednik varovaje spovedno tajnost tako vravnati, da poškodvani dobi nazaj svojo stvar, n. pr. s spovedenčevim dovoljenjem piše ali na poškodvanca ali na župana dotičnega kraja pismo brez podpisa, v kterem oznani, kje je spravljena dotična vkradena stvar.

Ako se jetnik srdi na služabnike sodnije, na žandarme, ki so ga vjeli, na sodnika, ker ga je obsodil, naj mu razjasni spovednik, da so ti le svojo dolžnost spolnili, toraj naj jim ne zameri, ampak odpusti, kar niso delali iz sovraštva do njega.

Ako spovednik nima sodnosti čez zadržane grehe, naj si jo poskrbi poprej, kakor gre spovedavati jetnika, da mu je ne bo treba iskati še le potem, kar bi lahko uzročilo sum o grehih spovedenčevih. V tržasko-koprski škofiji ima vsaki spovednik jetnikov neomejeno sodnost oziroma škofu zadržanih grehov, podeljeno v navadnem sodnostnem listi.

Iz spovedi bo spovednik morebiti spoznal, da je spovedencu potrebna velika spoved. Koliko globokejše je zabredel v hudobije in koliko manj zna kršanskega nauka, toliko več mu mora pri tem pomagati spovednik.

Pokora se mu dá taka, da jo v ječi opraviti more, toraj molitev in potrpežljivost. Vredno pripravljenemu se dá sv. obhajilo.

§. 132.

Nadaljevanje.

Še težje je opravilo z jetnikom, ki je v smrt obsojen, posebno ako obsojenec o sv. zakramentih nič neče slišati. Izven do zdaj navedenih pravil, omeniti je treba v tem oziru še nektera.

Na spoved se ga nagovarja še le, ko mu je sodnijska oblast oznanila smrtno obsodbo, ktera navadno človeka toliko pretrese, da se mu srce omehča in je mnogo bolj pripravljen za odkritosrčno in skesano spoved. Ako pa se sam želi spovedati, poprej, kakor je izrečena in mu oznanjena obsodba, mora mu spovednik pripravljen biti.

Opominja naj ga spovednik, da naj stori veliko spoved čez vse svoje življenje, pri čem naj ga vsestransko podpera in naj mu še pred spovedjo v kratkih obrisih ponovi nauk o spovedi sploh in posebno o veliki spovedi.

Največ naj se spovednik prizadeva, da bo spovedenec obudil resnično in srčno kesanje čez vse svoje grehe, — da se izroči v voljo božjo, — da kazen sprejme kot pokoro za storjene grehe, da vsaj v duhu, še lepše djansko v pismu ali po spovedniku prosi za odpuščenje vse, ktere je oškodil, razžalil, pohujšal, — da tudi sam nima srda na svoje zapeljivce, tožnike, ovaduhe, sodnike, rabeljna; — priporoča naj mu zaupanje na božje vsmiljenje, kazaje mu Jezusa križanega, ki desnemu razbojniku obljubuje raj.

Pokora se mu dá taka, da jo še pred smrtjo opraviti more, — molitev, pobožni zdihleji, poljubovanje sv. razpela, in posebno pripravnost duha, s ktero radovoljno sprejme kazen kot zasluženo in jo Bogu izročuje kot zadostenje za svoje grehe.

Odvezo mu da od vsih cerkvenih kazni in grehov, tudi zadržanih.

Pred sv. obhajilom naj mu narekava pobožne molitve, zdihleje, da se bolj vredno pripravi. Po prejetju sv. zakramentov naj še z njim moli, se kaj pobožnega z njim razgovarja, potem ga pusti na miru, da se opočije.

V noči pred vsmrtjenjem naj mu priporoča, da naj spi, da drugi dan ne bo preveč vtrujen in zbegan; dobro je, da je čez noč kdo pri njem, da mu pomaga odganjati skušnjave, ki mu onkrat najjačje bijejo na dušo, ako ne more spati.

V jutru dneva, kadar ima biti vsmrtjen, naj mu še posebno priporočuje izročenje v voljo božjo, radovoljno potrplenje smrti kot pokoro za grehe, misel in priporočenje Jezusu križanemu. Ako bi mu kdo za zajutrk hotel dati vpijančljive pijače, da bi mu namreč zmešal misli in pomanjšal strah, naj spovednik tega ne dopusti, ker le trezen more vmreti kot skesani spokornik.

Na potu naj spovednik z njim moli, narekovaje mu molitve in posebno pobožne, skesane zdihleje; obsojenec naj se ne ogleduje po ljudstva, ampak naj gleda na križanega Jezusa, kterega mu spovednik drži pred očmi. Ko zagleda kraj smrti, naj izdihne: Gospod ne moja, ampak tvoja volja naj se zgodi!»

Prišedši na kraj vsmrtjenja, vpraša ga spovednik še enkrat, ako mu še ktera reč teži vest, in se ravna po odgovoru. Potem mu s kratkimi besedami narekuje obudenje vere, upanja, ljubezni, kesanja in izročenja v voljo božjo.

*

Ako obsojenec nič neče slišati o spovedi, ker ostaja trdovraten v nepokori, ali pa, ker je obupal nad zveličanjem, naj spovednik išče pomoči v molitvi, posebno naj ga pri sv. maši priporočuje Njemu, ki je za vse trpel in vmrl.

Ako se obsojenec znevolji, da le sliši o spovedi, naj ga spovednik ne nagovarja naravnost na spoved, ampak mu govori o drugih stvareh, posebno o takem, kar mora biti tolažba v smrti; n. pr. o družini obsojenčevi in o božji previdnosti, ki bo skrbel za njegovo družino; naj mu pripoveda ktero povest o kakem nesrečnem obsojencu, ki se je skesal in vmrl spokorno, kako se je potem vsim ljudem omilil, da so vsi molili za njega; tudi povesti, v ktere vplete nauk o božjih lastnostih, o večnosti, itd.

Govori naj mu vselej ljubeznivo; in čeravno zaničuje spoved naj mu ne reče nobene osorne besede.

Na dan vsmrtjenja naj ga zopet vpraša, če se je kaj premislil zavoljo sv. zakramentov, — ga opomni, da je zdaj na pragu večnosti, še en korak in večno bo srečen ali nesrečen, — vrata so mu odprta v nebesa in pekel, naj si zadnji hip izbere najboljši del, naj posnema desnega razbojnika, ne levega. Opomni naj ga ne tiste, ktere je resnično ljubil v svojem življenju, starše, ženo, brate, sestre, otroke, morebiti mu bo misel na te svoje drage omehčala srce.

Prosi naj ga tudi prav z milimi besedami, naj se zavoljo R. krvi J.zve vsmili svoje duše.

Ti nagovori in poskusi naj ne bodo predolgi, ampak kratki in za njimi naj sledi vselej prenehljaj.

Ponovi naj s kratkimi besedami opomin, kadar že rabeljnovi hlapci pridejo, da ga odpeljejo.

Po potu naj glasno moli za obsojenca (v jeziku, kterega obsojenec razumi), ako sam neče moliti, in ga med potjo enekrat vpraša, če se želi pomiriti z Bogom.

Na mestu osmrtjenja reče okoli stoječim, naj pokleknejo in jim naprej moli molitev za obsojenca; — ako vse to nič ne izda, priporoči ga Bogu, — in rabelj stori svoje delo.

Po smrti more (ako svetna oblast dopusti) nagovoriti okolistoječe, pokaže jim greh, kako je veliko zlo, kako hiter je korak v največje hudobije, svari pred slabimi društvami in slabo izrejo otrok itd.

Ako je obsojenec skesano vmrl, sicer v govoru to sme omeniti, ali zavoljo tega ga ne posebno hvaliti.

§. 133.

Spovednik pri bolniku.

Posebno imenitno opravilo dušnega pastirstva je spovedovanje za smrt bolnega človeka. Z dobro opravljeno spovedjo umiri se mu dušo, polakša žalostno stanje in kar je najbolj važno, vpelje se ga v večno življenje.

Ako je spovednik klican k bolniku, kterega ne pozna, naj že poprej vpraša, kdo je, kterega stanu, je naučen, izobražen, priprost, neveden, je pri zavednosti ali nezaveden, kako je sploh živel (oziroma nravnosti), je ktera posebno važna reč, ktero bi dobro bilo mu opomniti? itd.

Ako je spovednik sam tudi dušni pastir, in kteri iz njegove čede za smrt oboli, ne sme čakati, da ga bodo prišli klicati, naj pride bolnika za smrt pripraviti; ampak naj ga precej sam obišče, kadar zazna, da je kdo za smrt bolan. Znano je, da imajo nekteri ljudje nepotreben strah pred sv. zakramenti za bolne, misleči, da bolnik mora umreti, ako jih je prejel. Dušni pastir naj v taki priložnosti pri obiskovanju ne omeni precej sv. zakramentov, ampak naj se prijazno razgovarja z bolnikom, z njegovimi domačimi o bolezni, o uzroku bolezni; priporočuje izročenje v voljo božjo, molitev za pomoč božjo; vplete naj memogredé kaj besedi o spovedi, o sv. poslednem olju, ktero je Jezus postavil ravno za pomoč bolanim; ovrže naj slabe predsodke o tem zakramentu in pri priložnosti tudi opomni, da je boljše se z Bogom pomiriti, dokler bolezen ni prehuda, ker je to tem težje, čem več se odlaša, in ker ravno mir duše največ pomore za telesno ozdravljenje in je sv. poslednjemu olju kot izvenredna milost obljubljena milost ozdravljenja.

Ako bolnik želi prejeti sv. zakramente, naj bo spovednik precej pripravljen. Ako bolnik obljubi, da bo prejel sv. zakramente, naj določi tudi dan prejetve, in spovednik naj ga nauči, ali mu poskrbi pomožno knjigo da se bo vredno pripravil za spoved. Prejetje sv. zakramentov naj ne odlaša na dalcč, posebno ne pri boleznih, ktere človeku pamet zmešajo; čem prej se pripravi za smrt, bolj je gotov, da bo smrt srečna.

Ako pa bolnik o spovedi ali celo nič slišati neče, ali pa jo odlaša od dneva do dneva in je nevarnost v odlogu, naj spovednik preišče uzrok, zakaj se bolnik spovedati neče.

Ako se brani spovedi, ker se boji, da je zavoljo brezštevilnih svojih grehov ne bo mogel pravo opraviti, naj mu spovednik ponudi svojo pomoč in ga zagotovi, da bo spoved gotovo vredno opravil, ako le hoče, ker je Bog neskončno vsmiljen, ki skesanemu grešniku ne samo rad odpusti, ampak mu tudi rad daje svoje milosti, ako le zanje prosi, in ako ima resnično voljo se pomiriti z Bogom. Dokaz tega nam je sam Sin božji, ki ni trpel in vmrl samo za majhne grešnike, ampak za vse, da vsim pomaga iz greha, kteri v njega zaupajo. Tudi je dal zglede svojega vsmiljenja, ker je grešnikom in sicer zastarelim (n. pr. 38 let bolnemu, desnemu razbojniku) odpustil grehe, čeravno sami od svoje strani niso drugega storili, kakor da so se kesali, priznali svojo grešnost in v Jezusa zaupali.

Ako se bolnik brani spovedi, ker je otrpnenega srca, in trdovratno odbija spreobrnenje in pokoro, naj ga spovednik v goreči molitvi Bogu priporočuje, — ker je pri takih največ treba posebnega ganutja božjega, brez kterega vsi ljudski napori nič ne opravijo. Prosi naj spovednik Boga, da mu vdihne

primerne besede, s kterimi bo skušal omehčati trdo srce bolnikovo. V prenehlejih naj bolnika opominja, karkoli ga ljubezen in skrb do bližnjega in posebno pomoč božja navdahne, karkoli zna iz svoje skušnje, karkoli ponuja naša sv. vera tolažilnega za spokorne bolnike in tudi strašilnega za nespokorne in trdovratne grešnike. N. pr. Neizgovorljivo nesrečo človekovo, ki vmrje v smrtnem grehu, — ojstrost in pravičnost božjega sodnika, — strahovitost in večnost peklenskega trplenja, — od druge strani nebeško veselje pripravljeno vsem, ki vmrjejo pomirjeni z Bogom, — veselje, ktero izvoljeni skupaj vživajo, in morebiti že kteri ranjki iz bolnikove družine čaka na njega, n. pr. njegova ranjka pobožna žena, nedolžni otroci, dobri starši itd. — Kaže naj mu mir, kterega bo očutil v srcu, kadar se z odkritosrčno spovedjo z Bogom pomiri, — kaže tolažbo, ktero bodo njegovi bližnji sorodniki imeli po njegovi smrti, ako se ga bodo spominjali, da je v nebesih, — in od druge strani na neizmerno žalost, ktero bodo vselej očutili spomnivši se njega v strahu, da je pogubljen, itd. Da bolniku nagovarjanje ne postane preveč nadležno, naj ga vsakikrat le nekaj nagovarja, pri odhodu pa mu priporoči, da naj pomisli čez to, kar je slišal.

Ko spovednik odide od bolnika, naj ga v molitvi in pri sv. maši priporočuje Bogu in Materi božji, in naj se že za drugikrat pripravlja s premišljevanjem, kako mu bo še bolj na srce govoril. Ako spovednik opazi, da se bolniku začne srce tajati, naj mu posebno kaže na vsmiljenje božje, ki neče smrti grešnika, — naj mu priporoča, da naj tudi bolnik sam moli na čast bl. D. Marije.

Pri spovedi bolnikov naj spovednik kolikor mogoče pomaga, da bolnik opravi popolno spoved, in posebno, da obudi resnično kesanje in trden sklep, da hoče zanaprej v vsim spolnovati voljo božjo in se izročiti v previdnost božjo. Nekteremu bolniku njegove bolečine in skrb za družino močno vplivajo na um, kterega otemnujejo; takemu naj spovednik pomaga z vprašanji, da se popolno spové; vendar naj ne preiskuje preveč nadrobno, ako se boji, da bi s prenatančnim preiskovanjem preveč težil duh bolnikov, ali pa ako je nevarnost smrti v odlogu. Bolnika je pred odvezo treba vprašati še po sledečih stvareh: Ako mu vest očituje kteri greh, storjen že v prejšnem življenju in še nikdar spovedan? — Če ima za popraviti storjeno škodo, ali povrniti pošteno ime? — Je s kterim v sovraštvu? — Po odgovoru spovedenčevem ravnati se mora spovednik.

Ako se obtoži smrtnega greha, kterega je zavedno že zdavnej storil, pa ga ni nikdar spovedal, je treba od tistega časa opraviti veliko spoved. V takem slučaju naj ima spovednik posebno ozir na moči bolnikove. Ako bi bil že tako slab, da se ima vsaki čas bati ali smrt ali zguba občutkov (sluha — govora) ali pameti, zadosti mora biti da bolnik skesano reče, da se spové vsih znanih in neznanih grehov, storjenih v tem času in tudi obudi kesanje čez vse grehe tega časa. Ako taki bolnik poznej

postane močnejši, ali ozdravi, mora storiti natančno in odkritosrčno, toraj popolno veliko spoved čez vse življenje, od kar je zamolčal dotični greh.

Ako ima bolnik popraviti škodo na imetku ali poštenem imenu, ktero je mogoče precej popraviti, naj jo popravi še sam. Ako je bila škoda na imetku storjena skrito, naj jo popravi tajno, kar najložej stori, ako primerno svoto da spovedniku, ki jo potem izroči ali pošlje, oškodvancu neimenovaje njega, ki jo je dal. Ako bolnik ne more precej popraviti škode, naj stavi v testament, da naj njegovi dediči dotično svoto izplačajo kteremu zaupnemu prijatelju ali pa spovedniku, ki jo potem izroči poškodvancu. Težja je povrnitev vzetega poštenega imena. Ako spovedenec nikakor neče pred večmi ljudmi opravljanja opreči, naj ga opreče vsaj pred dvema pričama, kteri pooblasti, da smeta po njegovi smrti razglasiti, kar jima je pred smrtjo povedal.

Ako je bolnik s kterim človekom v sovraštvu, mora mu iz srca odpustiti; spovednik naj se prizadeva, da bo odpuščenje oboje stransko. Zato naj nagovori bolnika, da svojega nasprotnika čini poklicati in ga za odpuščenje prosi. Ako bi se bolniku prošnja za odpuščenje zdela pretežavna naj posreduje spovednik, to je, naj v bolnikovem imenu prosi njegovega sovražnika, da naj se z njim pomiri, — kar se mu bo večidel tudi posrečilo.

Ako ima bolnik v hiši priležnico in je priležtvo drugim znano, mora se s priležnico pozakoniti ali jo odpraviti iz hiše. Ako neče obljubiti, da se bo s priležnico pozakonil ali da jo bo precej odpravil, mora pa vsaj obljubiti, da bo po spovedi (toraj še pred prejetjem sv. popotnice) rekel okolistoječim, da bo priležnico odpravil iz hiše precej, kadar ozdravi. Ako še tega neče obljubiti, ni vreden sv. odveze. Ako je pa priležtvo skrivno, in se bolnik s priležnico ne more pozakoniti, in tudi je ne precej odgnati iz hiše, mora (samemu) spovedniku resno obljubiti, da jo bo odpravil, kadar bo ozdravil. Okolistoječim se ta obljuba ne oznani, da ne zvejo za greh, ki jim je bil dozdaj neznan.

Ako bolnik živi v civilnem zakonu in zakonu ne nasprotuje noben kanoničen zadržek, obljubiti mora spovedenec, da se bo kakor kmalo mogoče pozakonil po cerkvenih obredih. Ako to obljubi, se mu dá sv. odvezo in spovednik naj poskrbi za odpust od oklicov, in naj na to sili, da se zakon sklene čem bržje mogoče. Ako zakonu nasprotuje zadržek, od kterega cerkev navadno dá odpust, mora spovedenec obljubiti, da se bo v vsem podvrgel zapovedi cerkveni. Ako obljubi, se mu da sv. odveza in ako spovedenec ne umrje hitro, spovednik v njegovem imenu prosi za odpust od zadržka in potem skrbi, da se dotičnik tudi pozakoni. Ako je pa zadržek neodpustljiv, dá spovednik sv. odvezo, ako spovedenec obljubi, da se vseskozi podvrže cerkveni zapovedi. Kaj je storiti s takim spovedencem, ako ozdravi, razvidi se iz §. 100. Ako je ljudem znano, da je samo civilno pozakonjen, mora bolnik zgor omenjeno obljubo po spovedi glasno izreči okolistoječim.

Ako je za smrt bolna ženska, ktera se je brez škofovega dovoljenja (svojevoljno) ločila od moža, in za ločitev nima kanoničnega uzroka, mora obljubiti, da se bo precej, kadar ozdravi, vrnila k možu, in ako je njena nepostavna ločitev ljudem znana, mora omenjeno obljubo po spovedi povedati okolistoječim. Ako se je pa od moža ločila sicer brez cerkvenega dovoljenja, a vendar zavoljo kanoničnega uzroka, odpustiti mora svojemu možu in obljubiti, da bo z njim prijazna, ako bi se z njim sešla, — ako namreč nikakor neče obljubiti, da se bo k njemu vrnila, kadar ozdravi. Isto pravilo velja za moža, ki je svojevoljno ločen od svoje žene.

Ako je bolnik zavoljo očitne hudobije podvržen cerkveni kazni, ne more se mu dati sv. odveze, ako vsaj pred dvema pričama ne izrazi kesanja zavoljo dotične hudobije in obljubi, da bo po močeh popravil dano pohujšanje. Ako je bolnik podvržen cerkvenim kaznim zavoljo skrivnih grehov, da se mu skesanemu in v ostalem vredno pripravljenemu sv. odveza brez zgor omenjenega javnega izraženja pred pričami.

Ako bolnik ne more več govoriti, naj kolikor mogoče z znamnji spové svoje grehe, s tem, da na spovednikova vprašanja prikima ali odkima, ali roko stisne, ali na kteri drugi način.

Ako bolnik pred spovednikovim prihodom zgubi zavednost, se mu da sv. odveza, ako je poprej pred drugim dal znamnje kesanja, ali prosil za spovednika, za kar naj mašnik v takem slučaju vpraša okolistoječe. Ako nobeden okolistoječih ni opazil takega znamnja, a bolnik je poprej živel sploh pobožno, dá se mu vse eno sv. odveza. Ako je bolnik kar na en hip zgubil zavednost ali občutke (govor, sluh, vid) dá se mu pogojno odveza, ker se mora zmiraj upati, da se je bolnik kesal v srcu, morebiti le en trenutek, a kesanja ni mogel izraziti z zvunanjim znamnjem. Ako je bolnik zavednost zgubil v djanju greha, se mu ne more dati sv. odveze; spovednik pa (ako je mogoče) naj ne zapusti takega bolnika; morebiti se mu za malo časa povrne zavednost, in ga spovednik hitro nagovori na kesanje in mu da sv. odvezo. Tako uče nekteri nravoslovci; sv. Alfons (6. 483) pa pravi: «Etiam potest et debet absolvi (intellige sub conditione) homo catholicus, etiamsi in actuali peccato sensibus destituatur».

Pokora se za smrt bolnemu da majhna, taka, da jo v bolezni more opravljati, n. pr. da svoje bolečine radovoljno potrpi in Bogu daruje za pokoro, — da se povse izroči v voljo božjo, — da pobožno izgovarja presv. ime Jezusovo, — da poljubuje sv. razpelo, skesano pogleduje na križanega Jezusa. Ako je imel bolnik velike grehe, opomni ga spovednik, da naj opravlja večo pokoro, ako bi ozdravil.

Satan zmiraj išče, kako bi vpropastil kterega človeka; posebno, kadar ima človek stopiti iz tega sveta v večnost, napenja vse sile, da bi, ako mogoče, še zadnji čas dušo zapletel v svoje mreže, — zato imajo bolniki mnogo skušnjav. Kako se je treba obnašati v skušnjavah, povedano je že v §. 125; — oziroma bolnikov pa je treba še nekaj omeniti.

Ako bolniku prihajajo skušnjave in dvomi proti kteri verski resnici, naj mu spovednik dotično versko resnico potrdi z naj ložej razumljivimi uzroki in mu svetuje, da naj obudi djanje vere; ako je preslab za to, naj vsaj stanovitno ponavlja: Verujem, kar je učil J. K. in kar uči sv. Katoliška cerkev. Tudi naj mu spovednik (ako dopusti čas in okoljšine) govori o veliki sreči, da je bil rojen med kristjani, in da naj se za to veliko milost Bogu zahvaljuje posebno s tem, da brezdvomno in stanovitno veruje, kar je Bog razodel. Ako skušnjava še neče odjenjati, je najboljše svoje misli obrniti na kteri drugi predmet. Ako mu prihajajo skušnjave proti upanju in se mu vsiljujejo misli na obupanje, strah pred večnim pogubljenjem, naj mu spovednik govori o neskončnem vsmiljenju božjem, o odrešeniku, ki je zadostil za vse grehe, o dobrem pastirju, o očetu zgubljenega sina, o obljubi božji, da neče smrti grešnika, o Materi božji, ki je pribežališče grešnikov in zdravje bolnikov.

Ako se mu vsiljuje nepotrpežljivost, pokaže naj mu spovednik neizmerni dobiček, ako izročivši se v voljo božjo radovoljno potrpi, ker si s tem zmanjšuje trplenje in ima velike zasluge za večnost; z nepotrpežljivostjo pa si bolečin ne pomanjša, temveč povekša, in v večnosti za prestane bolečine nima nobenega zasluženja. Govori naj mu o Jezusu, ki je krvavi pot potil, in naj ga nagovarja, da naj kakor Jezus tudi on ponižno prosi: «Ako mogoče, vzemi kelih trplenja od mene, — pa ne moja volja, ampak tvoja volja naj se zgodi!»

Ako ima bolnik čezmerne želje po ozdravljenju in življenju, naj spovednik preišče uzrok tih želja. Morebiti ima drobne otročiče, za ktere bi še rad skrbel; takega naj opomni na previdnost božjo, ki hrani ptičice pod nebom, hranila in skrbela bo tudi za njegove otroke. Vsevedni Bog v svoji neskončni modrosti vse tako ravna, kakor je za nas najboljše; toraj ako je on (bolnik) za otroke še potreben, dal mu bo Bog zdravje, — ako ga vzame k sebi, bo Bog za otroke na drugi način skrbel, — toraj zaupa naj v Boga in naj zavoljo otrok bode miren! Ako si želi zdravja, da bi poboljšal svoje življenje in Bogu služil, opomni naj ga spovednik, da je njegovo poboljšanje negotovo, a najboljše znamnje Bogu poslušnega duha je, da se v vsim, toraj tudi oziroma življenja in smrti brezpogojno izroči Bogu. Naj stori trden sklep poboljšanja, bolečine svoje naj ima za pokoro pretečenega življenja in mirno pričakuje odločbo božjo, naj že bo smrt ali zdravje.

Čednosti, na ktere naj bolnika napeljuje so: Kesanje, trden sklep v vsem spolnovati voljo božjo, izročenje v previdnost božjo, potrpežljivost, želje po združenju z Bogom, vera, upanje, ljubezen, zaupljivo priporočenje Materi božji, angelju varhu. Na te čednosti naj ga napeljuje s tem, da mu narekuje kratke izdihleje, ktere naj bolnik za njim ponavlja.

Papežev blagoslov (Benedictio papalis), ki ni odveza od grehov, ampak podeljenje popolnih odpustkov, se da bolniku po spovedi, po prejetju sv. popotnice in poslednjega olja. Papežev

blagoslov se da v bližnji smrtni nevarnosti bolniku, komu se je dala odveza od grehov. Ako je bolnik pri zavednosti, naj obudi djanje kesanja in pobožno izgovori ime Jezus. Mašnik ga opomni na učinek papeževega blagoslova, in mu priporoči, naj bolečime in tudi smrt radovoljno potrpi kot pokoro za svoje grehe, potem mu podeli blagoslov, kakor je predpisano v obredniku. Ako bi bil bolnik že tako blizo smrti, da bi ne bilo časa za očitno spoved in ostale molitve, podeli mašnik precej blagoslov z besedami: «Dominus noster J. Ch. . . . .» Papežev blagoslov se v isti bolezni ne da večkrat; ako pa bolnik ozdravi in potem zopet oboli za smrt, se mu da zopet blagoslov.

Kadar bolnik začne umirati, naj ga spovednik, (ako je pričujoč) večkrat pokropi z blagoslovljeno vodo, ga prekriža z desnico z besedami: «Blagoslovi naj te Bog Oče, ki te je vstvaril, blagoslovi naj te Bog Sin, ki te je odrešil, blagoslovi naj te sv. Duh ki te je posvetil!» Daje mu poljubovati sv. razpelo, narekuje mu presv. ime Jezusovo, tudi zdihleje, s kterimi izrazuje vero, upanje, ljubezen, kesanje, želje po sv. nebesih, da bolnik, ako je še zaveden, ravno to vsaj v srcu izgovarja; n. pr. O dobri Jezus usmili se me! — O usmiljeni Jezus, kesam se, da sem te razžalil! — Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, usmili se me! — Gospod nisem vreden, ali reci samo eno besedo, in veselil se bom s teboj! V tvoje roke zročim svojo dušo, Jezus sprejmi me! — Sv. Marija, mati milosti božje, prosi za me! Angelj varh brani me! — Vsi svetniki božji, pomagajte mi! itd.

Ako je bolnik zaveden, naj večkrat obudi kesanje čez svoje grehe, in se mu tudi večkrat podeli sv. odveza, po kteri se mu pomnožuje milost posvečujoča in manjšajo časne kazni, tudi se mu srce zmiraj bolj umiri. Ako je bolnik že nezaveden, naj mu spovednik (ali kteri drugi njegovih domačih) narekuje obudenje kesanja in mu da vsake tri ali štiri ure sv. odvezo pogojno (si capux).

Duša se more bolniku že poprej priporočiti; besede: «Proficiscere . . .» pa se molijo kadar se vsaki hip pričakuje smrt.

Ko je bolnik umrl in je mašnik pričujoč, naj poklekne in moli, kakor je predpisano v obredniku: «Subvenite sancti Dei . .» in mrliča poškropi z blagoslovljeno vodo.

Primeri opominjevanj.

§. 134.

Spovedenki, naj se ne sramuje.

Sramežljivost vsakemu spovedencu mnogo obtežuje spoved, posebno, ako ima velike grehe na vesti; kdor svojo sramežljivost premaga in se odkritosrčno obtoži, stori s tim veliko pokoro in zadostenja za greh. Satan je, ki v djanju greha odvzema

sramežljivost, pri spovedi pa jo vračuje podvojeno. Posebno so temu podvržene ženske, kterim mora spovednik z ljubeznivim prigovaranjem pomagati, da zavoljo sramežljivosti ne opravijo nepopolnih spovedi. Da ima spovedenec, oziroma spovedenka, še kteri greh na vesti, kterega spovedati se sramuje, vidi se mnogokrat iz spovedenčevega obnašanja, n. pr. naenkrat obstane med obtožbo grehov, — včasih že počne stavek: «sem....» in potem obmolkne, ali zastoče, zdihne ali kaj nerazumljivega reče, ali si z rokami zakrije obraz, ali na drugi način pokaže, da ima nekaj že na jeziku, kar si pa ne upa povedati.

Opomni naj spovednik n. pr. tako: «Sramujete se, povedati nekaj, kar vam je že na jeziku. Poslušajte me pazljivo, in potem se bodete lahko obtožila. Ne mislite, da ne vem, kakšni grehi se zgodé na svetu; slišal sem jih že v spovednici vsake verste, morebiti veče, kot je vaš.

Zagotovim vas, da vas za greh, naj bi bil še tako velik, ne bom ojstro kregal, ne vam očital; le učil vas bom, pomagal vam bom, da vam bo veljavno odvezan, in da se ga bodete v prihodnje ložej varovala. Pomislite, da sem v spovednici namestnik Jezusov, ki ni prišel soditi, ampak zveličati; tako bo tudi moja največa skrb vas rešiti od tega greha.

Razumim vašo sramežljivost; dá, prav zadovoljen sem, da se sramujete, ker imate veliko priložnost s zatajenjem sramežljivosti pred Bogom zadostovati. Recite v svojem srcu: O Bog sramujem se, tebi darujem to sramoto v kazen, da se nisem sramovala storiti greh. Zdihnite tako k Bogu, in sramežljivost vam bo lepa pokora za greh, in tudi zmanjšala se vam bode zdaj pri spovedi.

Pomislite malo, če imate uzrok se sramovati pri spovedi. Komu se spovedate? — Spovedniku, ki o spovedi nikdar ne sme govoriti, dá, še celo misliti ne sme — na to, kar je slišal pri spovedi. Zažugane so vsakemu spovedniku najojstrejše kazni, ako bi kaj razglasil, kar je v spovedi slišal. Toraj, ako se resnično in skesano spovedate, ne bo nihče drugi znal za greh, kakor ki že zdaj zna; greh bo zakopan na vse veke, da ga živa duša ne bo več zvedila. Ako pa bi ga zamolčala, ga Bog vse enako vidi in razglasil ga bo sodnji dan pred vsim svetom. Pomislite kako bi vas še le sram bilo, ako bi za vaš greh znal ta ali ta, n. pr. starši, kteri prijatelj, kteri vikši. Glejte vsi ti ga bodo znali na sodnji dan, ako ga zdaj povse ne uničite! Toraj uničite ga z odkritosrčno spovedjo; z eno kratko besedo ga morete uničiti, da ne bo nihče znal zanj in zagotovite si prijateljstvo božje in upanje na večno življenje. Ako vam je še težko se spovedati, spomnite se da ste tukaj pred božjim namestnikom. Da ne bodete mislila, da se spovedujete navadnemu človeku, zamežite in mislite, da se spovedujete samemu Bogu, ki že zna za vaš greh, ki vidi v vaše srce, ki vidi tudi veliko težavo, ktero očutite zavoljo spovedi.

Ako se re snično spoveste, očutila bodete neko nepopisljivo zadovoljnost in mir duše; ako pa bi ga zamolčala, nikdar ne bi

mogla mirna biti. Sv. Frančišek Sal. pravi: «Dokler so grehi zaprti v duši, so kakor bodeče trnje, kadar jih pa z resnično spovedjo izderemo iz duše, postanejo rožice.»

Morebiti se bojite, da vas bom jaz manjše častil, ako se obtožite kterega posebnega greha. Znajte, da mi je poznana človeška slabost, in tudi sramežljivost. Pomiloval vas bom zavoljo storjenega greha; molil bom za vas, da se ga povse očistite, in še posebno vas bom cenil zato, da ste premagala sramežljivost, kar je ena najtežjih del. Kadar vam bom dal odvezo, ne bom v vami vidil grešnico, ampak veselil se bom nad vami, kakor se veselé angelji v nebesih nad grešnikom, ki se spokori. Mislite na Marijo Magdaleno! — Kdo jo obsojuje kot grešnico? Vsaki se je spominja s spoštovanjem kot spokornice! —

Pomislite na predobrega nebeškega očeta, ki bi vas zopet hotel imeti za svojo dobro hčer; ki vas je navdihnil, da ste prišla k spovedi; ki tudi meni navdihuje besede, s kterimi se prizadevam, da bi vam odvzel sramežljivost. Ni potreba, da mi govorite na široko; z eno, z dvema besedama mi povejte, proti kteri božji zapovedi ste grešila, potem vas bom spraševal in odgovarjala mi boste lahko s kratkimi besedami — ja — ne — kar vam ne bo tako težavno.

Ne dajte satanu tega veselja, da bi vam zavezal jezik zadnji hip, kadar ste že na tem, da se odkrižate satanu in grehu!

Zagotovim vas, da, ako se zdaj ne spoveste greha, se ga bodete drugikrat še veliko težje; morebiti vam bo celo nemogoče, ker vam Bog s svojo milostjo morebiti ne bo toliko pomagal, kakor vam danes. Mnogo jih je v peklu, ker so prvikrat zavoljo napčne sramežljivosti zamolčali kteri greh! Le eno besedo vam je treba reči, in odprete si z njo večna nebesa, ali pa si jih s zamolčljivostjo za vekomaj zapahnete!» — itd.

Opazi: Vsaki m. č. g. bralcev lahko vidi, da se navadno ne nakopiči toliko opominov za eno reč; ampak spovednik si izvoli tistega, za kterega bolj gotovo sodi, da bo z njim močnejše ganil dušo spovedenčevo. Ti opomini so le primeri; več jih dobi vsaki spovednik iz bogoslovskih ved, s premišljevanjem božjih resnic, z branjem pobožnih spisov itd.

§. 135.

Spovedencu, ki se za grehe ne kesa zadostno.

O znamnjih kesanja, in o dolžnostih spovednikovih pri takem spovedencu gl. §§. 56, 57, 54.

Spovedali ste mi velike grehe; upam, da odkritosrčno, zato se tudi trdno zanašam, da želite opraviti vredno spoved in početi drugo, boljše življenje. Vendar pri vaši spovedi pogrešam

nekaj, kar je za odvezo in za prihodnjo poboljšanje neogibno potrebno, to je resnično čeznaravno kesanje. Iz raznih okolšin zaključujem, da nimate še pravega kesanje za svoje grehe.

Pomislite nekoliko, kaj ste storili s temi grehi! Razžalili ste in sicer neizmerno razžalili Boga, ki vas je vstvaril, Boga, ki vas je odrešil, Boga, ki vam je dal in še zmiraj daje neštevilne dobrote. Življenje, zdravje, vse dobro, kar imate, od koga imate? Kaj ne od Boga, komu nič dobrega niste storili in ki vam ničesa ni dolžen? Le iz neskončne ljubezni do vas obsiplja vas z dobrotami. A vi kako ste se zahvaljevali za vse dobrote? Kako ste preživeli dozdaj svoje življenje? Morali bi ga zmiraj ljubiti, vsaki hip hvaliti in častiti, vi pa ste ga nasprotno grdo žalili, kaj rečete k temu, kaj ni to grda nehvaležnost?

Mislite si sina, kterega oče neizrečeno ljubi, noč in dan skrbi za njegov blagor, njegove pregreške ali spregleduje ali ljubeznivo kara, vse se prizadeva, da bi bil sin srečen, in spoštovan pred ljudmi; — sin pa ne bi hotel poslušati svojega očeta, zasmehaval bi ga v lice, zaničaval vpričo drugih ljudi, njegovo dobrotljivost bi zlorabil v zasramovanje očetovo! — Kaj taki sin ne bi bil vreden, da ga oče spodi iz svoje hiše!? In ako bi ga oče ne samo ne izgnal, ampak bi mu bil že mnogokrat odpustil njegove nerodnosti, kaj bodete rekli o sinu, ako ga zopet in zopet razžaljuje? kaj njegovo djanje ni črna nehvaležnost proti dobremu svojemu očetu! kaj bi mu pri misli na grdo nehvaležnost ne moralo zaruditi lice od sramote? — kaj bi si smel upati naravnost pogledati v oči svojemu očetu? — O pač ne! — Glejte taki nehvaležen sin je vsaki grešnik; taki nehvaležen sin proti svojemu nebeškemu očetu bili ste tudi vi dozdaj! Glejte, ako morete, dobrote, ki vam je dal in vam jih zmeraj daje; na drugi strani pa poglejte svojo nehvaležnost, pobesite svoje oči in zdihnite s skesanim srcem: O gospod, grdo sem te žalil, poznam svojo črno nehvaležnost, nisem vreden da bi me zopet imenoval svojega sina, ali ponižno te prosim zavoljo trplenja in smrti J. K.sa, vsmili se me, daj mi milost da spoznam svojo hudobijo, da jo obžalujem, kakor je obžalovanja vredna in vzemi me za svojega najzadnjega hlapca!

Precej, kadar ste storili prvi smrtni greh, zaslužili ste, da bi vas bil Bog po svoji brezkončni pravičnosti pahnil v večno pogubljenje, — a on tega ni storil. Pomislite na zavržene angelje, ktere je Bog zavoljo enega edinega greha pogreznil v peklensko brezno. Tudi od ljudi jih je v večnem trplenju neštevilno, ki so manjše zagrešili, kakor vi; — tudi vi ste že toliko in tolikokrat zaslužili isto kazen! Pa zakaj Bog z vami ni postopal tako ojstro, kakor z drugimi? — Druge je sodil po svoji pravični sodbi, vas pa ohranjuje po svojem neskončnem vsmiljenju! Kaj v tem ne vidite in spoznate neizmerne dobrotljivosti do vas?! Poglejte kako vam je Bog dober, a kako ste vi hudoben proti njemu! — Kaj vas res to vsmiljenje božje ne bo ganilo, da se v srcu zgrozite nad svojo opačnostjo, da mu z vsim srcem obljubite, da ga ne bodete več žalili s temi grehi?! — Ako

vas spomin na božjo dobrotljivost ne gane, reči vam moram: gorje vam, strašno gorje! Bog se vam skazuje vsmiljenega, ali znajte dobro, da bo njegovega vsmiljenja konec, ako ga bodete hladnokrvno zaničevali in zametavali! A potem gorje, kakor vsakemu, ki pride v roke pravičnega Boga!

Poglejte v duhu na sv. razpelo, in premišljujte ga! Kdo je, ki je pribit na sramotnem križu? O dobro znate, da je Jezus, sin božji naš Učenik, naš Dobrotnik, naš Odrešenik. Vprašajte ga, zakaj je prelival kri, zakaj v neznanskih bolečinah in grozni sramoti vmrl na križu? Odgovorila vam bo kri njegova, da je tekla, odgovorile rane, da so bile vsekane, zato, da bo zadosteno Bogu zavoljo greha! Poglejte ga od blizo, tudi svoje ime bodete našli zapisano v njegovi srčni rani; poslušajte ga, z umirajočim glasom šepta vam na uho: Sin moj, pomisli, kaj trpim zavoljo tvojih grehov, poglej kaj trpim, ker še zdaj ne prenehaš s svojimi grehi množiti rane na mojem razmesarjenem telesu! Kaj bi mogli imeti tako kamenito srce, da bi vam ga ne pretresel ta pogled! Kaj bi mogli mrzlo iti memo križa v nove grehe!? O gotovo ne! Ampak s srcem skoz in skoz razžalostenim, zdihnite k trpečemu Jezusu: O moj Odrešenik, kako grdo sem ravnal s Teboj! Hujši sem od judov, ki so te le en dan trpinčili in te še pravo za svojega Odrešenika spoznali niso! Jaz pa te imenujem svojega Boga, svojega Odrešenika; a vendar, koliko krat sem te grdo razžalil, koliko krat Ti ponavljal tvoje grozne muke! O gorje meni, nehvaležniku! O prosim te, poglej me, kakor si pogledal Petra, da se mi v srcu prebudi živo kesanje, živo kakor goreč ogenj, da z njim požgem svoje strasti in nagnenja do greha! O Jezus vsmili se me!

Poglejte kaj ste dobili s tem, da ste žalili Boga!? Zadovoljili ste za en hip svoje mesno poželjenje, (ali ste ugodili kteri drugi strasti, ali ste si pridobili perišče zemlje ali zemeljske rude, ali ste uživali en hip nasladnost posvetnega veselja); — in nasprotno ste razžalili Boga, in zapravili večno življenje in zaslužili večno pogublenje! Znate kaj je to? — Zgrozimo se, kadar slišimo o Judežu Iškarjotu, ki je za ubogih 30 srebernikov prodal svojega Odrešenika, vi pa si še toliko niste pridobili, pa ste vendarle prodali svojega Boga! Več ste cenili svoje mesno poželjenje (ali perišče zemlje, ali nekoliko posvetne časti) kakor Sina božjega! S svojimi djanji ste govorili: Kaj meni mar Bog, kaj mi mar Odrešenik, kaj mi mar njegove zapovedi, kaj mi mar njegovo žuganje in obljube, kaj mi mar pekel in nebesa, da le ugodim svoji grešni strasti! Hu, kaj ni to brezsrčna hudobija! O spoznajte velikost svojega greha in zdihnite s skesanim srcem: «Vsmili se me, o Bog, po velikem vsmiljenju svojem!»

Upam, da vam je prav iz vsega srca žal, da ste tako grozno razžalili Boga; upam tudi, da imate trden sklep, da bodete zanaprej dober in poslušen otrok proti nebeškemu očetu, posebno da tega greha .... ne bodete nikdar več storili, da se bodete zmiraj ogibali priložnosti v ta greh, zato vam še enkrat

in sicer djansko pokažem božje vsmiljenje. Veliki so vaši grehi, a božje vsmiljenje je veče, zato vam bom v imenu božjem dal sv. odvezo; a razumite me dobro, ne zato, da bi mislili, da smete svobodno grešiti, ker dobite odvezo za svoje grehe; dam vam sv. odvezo, da v tem spoznate ljubezen in dobrotljivost božjo, da tudi v vašem srcu vsplamtí ogenj čiste ljubezni, iz ktere izvira kesanje za pretečene grehe in sklep poboljšanja prihodnjega življenja.

§. 136.

Spovedencu, ki živi v sovraštvu z bližnjim.

Obtoži se spovedenec, da ima (ali je imel) srd do bližnjega, ki mu je storil kaj nevšečnega, za kar se pa ni maščeval, ker se ni hotel ali ni mogel. Na daljna uprašanja spovednikova razloži, da dotičnemu ne dela škode, tudi ga očitno ne kolne, le viditi ga ne more; — veseli ga, kadar sliši, da se je nasprotniku dogodila nesreča; včasih mu tudi sam želi, da bi ne imel sreče — itd.

Tega spovedenca je treba napeljati, da svojemu sovražniku ne bo odpustil samo z besedami, kar navadno rad obljubi; ampak resnično iz vsega srca, — da bo istemu človeku želel dobro, — da tudi na dnu srca ne bo imel pike do njega. N. pr.:

Vi sovražite svojega bližnjega, in še pomislite ne, kako močno se s tem zamerite Bogu, in kako veliko škodo delate sam sebi. Razložil vam bom kolikor mogoče s kratkimi besedami, da bodete sovraštvo iz srca odpravili, ker povem vam, da vam na samo spoved ne morem dati odveze, in ako bi vam jo dal, ne bi vam pred Bogom veljala.

Pomislite, kaj vam koristi, da ste jezen na njega. Ako vam je storil škodo, ali vas obrekoval, ali klel itd. si z jezo tega prav nič ne popravite; ampak škodujete si na telesu in na duši. Zdravje telesno si spodjedate vselej manj ali več, kadar se vjezite; kolikokrat vam je ta jeza uničila kakšno nedolžno veselje ali zadovoljnost, ktero bi bili občutili, ako bi imeli mirno srce; z jezo napravljate si čmrne dni in kopljete si zgodnji grob. Kaj pa na duši? — Bog reče v sv. pismu: «Odpustite in se vam bo odpustilo.» Ako vi svojemu bližnjemu ne odpustite iz srca, tudi Bog vam ne bo odpustil vaših dolgov, ktere imate zadolžene zavoljo svojih grehov; ako v grehih živite, odtegnil vam bo svoje milosti in v nevarnosti bodete storili še druge veče grehe, ker brez Boga še kaj dobrega misliti ne moremo sami iz sebe, uči sv. Pavel; mesto napredovati v dobrem, napredovali bodete v slabem, — a kakšna bo smrt, kakšna večnost? Pomislite na Kajna! — Jezen je bil na svojega brata; opominjal ga je sam Bog (I. Mojz. 4 6.): «Zakaj se togotiš, zakaj ti je obraz upadel? Ali ne boš prejel plačila, ako delaš dobro, če

pa hudo, bo kmalo greh pred vratmi, toda podvrzi si njegovo poželjenje in ti čeznj gospoduj!» On ni poslušal božjega opomina, in postal je ubijalec svojega brata. Ne rečem, da bodete tako daleč zabredli, le pokažem vam žalosten zgled, da spoznate, da vam jeza veliko škoduje na duši, ako je ne ukrotite. Ako vam je težko ljubiti svojega sovražnika, ljubite vsaj samega sebe; izbijte si iz glave sovražne misli na njega, da si ohranite mirno srce, zdravo telo in prijateljstvo božje. Sv. pismo (Mark. 12. 33) pravi: «In ljubiti bližnjega, kakor samega sebe, je več kakor vse žgavne in druge daritve.»

Pa rečete, da vam je storil to in to. Ako vam je storil znatno škodo, vam ne ukažem, da mu odpustite škodo; ampak smete iskati svoje pravo, vendar samo toliko, kolikor je res pravično in brez škodoželjnosti in brez srda v srcu. Ako je pa škoda neznatna, — morebiti vam je ni storil iz hudobije, — morebiti mu je žal, — morebiti odškodnine nikakor ne morete iztirjati; v teh slučajih svetujem vam, odpustite škodo prav iz srca, in vas zagotovim, da vam jo bo neki drugi v veliko veči meri povrnil. Bog namreč je vseveden; on vidi škodo, ki vam je bila storjena; ako bo vidil še vaše dobro, pomirljivo srce, zbrisal vam bo dolgove, ktere ste pred njim dolžni zavoljo svojih grehov, odpustil vam bo časne kazni, in dal vam bo na drugi strani tudi posvetnega blagoslova, skrbel bo za vaše poštenje itd. — vsaj vam reče v sv. pismu: «Jaz sem Gospod, pustite meni sodbo!» Ako se jezite nad bližnjim, hočete sam obsoditi brez Boga; tako si odrečete ravnokar povedanih dobrot in nič si ne morete pomagati, — glejte kolika škoda!

Pomislite, kaj molite v očenašu: «Odpusti nam dolgove naše, kakor mi odpuščamo dolžnikom svojim!» Glejte s temi besedami sami Boga prosite vsaki dan, dokler ste v jezi do bližnjega, naj vam ne odpusti! kaj bi bilo, ako bi vas v takem stanu smrt zatekla!?

Da bodete ložej ne samo odpustili svojemu bližnjemu ampak ga tudi ljubili, pomislite, kdo je? — Kot človek je vaš brat! Pa kaj, z bratom ne bi nič potrpeli! — Jezus Kristus ga je toliko ljubil, da je vmrl za njega, vi pa ga ne bi prav nič ljubili! — Morebiti je pred Bogom veči prijatelj, kakor vi, morebiti je v milosti božji, — kaj bo Bog rekel, ako sovražite njega, kterega Bog ljubi!? Toraj spolnujte zapoved Jezusovo, ki pravi (Mat. V. 43-45): «Ljubite svoje sovražnike; dobro jim storite, kteri vas sovražijo in molite za nje, da bodete otroci svojega očeta, ki je v nebesih, kteri daje svojemu solncu sijati na dobre in hudobne, in da dežvati nad pravične in krivične.» Ako vam pride skušnjava na jezo, kadar ste zvunaj, morebiti na polju, poglejte blagoslov božji, kako ga siplje na dobre in slabe, to je na božje prijatelje in sovražnike. Vest vam bo povedala, da ste tudi vi Boga razžalili, a Bog vam je namesto kazni dal srečo in blagoslov; — toraj, želite tudi vi bližnjemu dobro, in ne jezite se nad njim! Morebiti vam pride skušnjava doma na samem, ali celo v cerkvi med molitvijo, — poglejte na sv. razpelo, ali

v cerkvi na 11 postajo križevega pota in premišljujte Jezusa, na križu visečega. Noge ima pribite na trdi les. Kaj slabega je del z nogami? — Hodil je od kraja do kraja in iskal je zgubljene ovčice, da bi jih pripeljal v večno življenje; — te pa nesrečne se niso pustile voditi od dobrega pastirja, ampak v svoji nehvaležnosti pribile so mu noge na križ! Tudi roke ima pribite. — Kaj je storil z njimi? — Povzdigoval jih je, da je bolnike ozdravljal, zdrave blagoslivlal, otroke objemal, hudiče izganjal; — a tisti, kterim je telesne nesreče odganjal, so v svoji zasleplenosti šli in povdignjene roke pribili na križ! — Poglejte, vse telo ima krvavo, zakaj? — Zato, ker je ljubil svoje, ljubil jih je do kraja; a oni, preganjali so ga tudi do kraja, še celo visečemu na križu ne dajo miru in počitka, še tamo ga zasmehujejo in se mu rogajo! — Kaj ne, to so bili sovražniki! — Je li vam vaš sovražnik storil toliko slabega? — Pa kako se je Jezus jezil nad njimi? — Saj znate iz krščanskega nauka, molil je za svoje sovražnike in preganjalce: «Oče odpusti jim, saj ne znajo, kaj delajo!» — Rekel je pa tudi pri drugi priložnosti: «Kdor hoče moj učenec biti, naj nasleduje mene!» Ako toraj hočete biti učenec Jezusov, in enkrat deležnik v nebesih, posnemajte Jezusa v odpuščevanju, v ljubezni do bližnjega, ker zapoved ljubezni je najprva in največja zapoved!

Ako nečete odpustiti, znajte, da niste učenec Jezusov, ne pomaga vam, da ste vpisani v krstne bukve; — na sodnji dan odgnal vas bo Jezus od sebe, ker ste sovražili brata Jezusovega, in v svojem bližnjem samega Jezusa, ker pravi: «Karkoli ste storili mojemu najmanjšemu bratu, ste meni storili» itd.

Pa rečete: Saj mu rad odpustim, le viditi ga ne morem itd. To se pravi: z besedami mu odpustite, v srcu pa ne; Bog pa vidi v vaše srce, kako pa vas bo sodil enkrat? — Pomislite, kaj reče Jezus: «S kakoršno mero bodete merili, s tako se vam bo odmerilo.» Kaj bo z vami, ako vam bo božji sodnik rekel na sodnji dan: «Ne želim ti slabo, ali viditi te pa ne morem, poberi se spred mojih oči!» — Kamo? — V večni ogenj!

Toraj odpustite svojemu bližnjemu, in sicer odpustite mu popolnama iz vsega srca, in tudi z zvunanjim obnašanjem pokažite, da nimate srda do njega! Zagotovim vas, da bodete srd najgotovejše pregnali iz srca, ako se na zvunanji način prijateljsko proti njemu ponašate. Morebiti se vam ponudi priložnost, da dotičnemu morete storiti ljubav; storite mu jo. Morebiti bodete slišali slabo govoriti o njem; branite ga. Vi o njem govorite le dobro; ako je v kteri potrebi in mu vi nemorete pomagati, priporočite ga drugim. Ako se z njim srečate, pozdravite ga kakor dobrega znanca. S takim obnašanjem pokazali bodete tudi svojemu nasprotniku, da ste mu odpustili, da ste mu dobri; tudi njemu se bo srce otajalo in morebiti bodeta postala naj boljša prijatelja. Morebiti on že srčno želi, da bi se z vami pomiril, pa ne vidi vašega srca; zato pokažite mu svojo spravljivost na zvunanji način.

Ako se vam pa le še v srcu zagreni, kadar ga vgledate, ali nanj pomislite; recite precej v srcu: nečem se nanj jeziti; storite in večkrat ponovite sklep, da naprej prekličete vsako slabo željo čez njega, ako bi se vam nehoté vkradla v srce; ako vam prihaja srd, kadar ste sam, molite en očenaš za dotičnega, — zagotovim vas, da vam bo srce postalo mirno, duša zadovoljna, in zaslužili si bodete veliko plačilo pred Bogom, ki vsako dobro djanje plačuje stotero, to je neizmerno!

Za pokoro se dá molitev očenaša s posebnim povdarkom in premišljevanjem pete prošnje, — molitev in dobra dela za nasprotnika, — ponižna molitev za dar ljubezni do bližnjega, — premišljevanje kterega izreka Jezusovega oziroma ljubezni do bližnjega, n. pr. «Dam vam zapoved novo, ljubite se med seboj....» ali: «Ljubite svoje sovražnike.. — premišljevanje Kristusa na križu, prosečega za sovražnike, — premišljevanje ljubezni božje do grešnikov» — itd.

§. 137.

Spovedencu, ki obupuje nad odpuščenjem grehov.

Bojite se, da so vaši grehi tako veliki, da vam jih Bog ne more odpustiti. Slišal sem grehe, ktere ste spovedali; res veliki so, ali opomnim vas, da je vsmiljenje božje veliko veče, ker je neizmerno. Sv. Krizostom bi rekel: «Poglej ognjeno iskro, kadar pade v morje, kaj ne zgine mahoma? Kar je iskra v primerju z morjem, je greh v primeri z neskončnim vsmiljenjem božjim, — in še več, ker morje ima meje, vsmiljenje božje jih pa nima.» — Toraj vrzite svoje grehe v neizmerno morje božjega vsmiljenja in zatonili bodo za vselej! To opominja sam Bog v sv. pismu (Iz. I. 18): «Ako bi bili vaši grehi kakor škrlat, bodo beli kakor sneg; in ako bi bili rudeči kakor bager, bodo beli kakor volna.» — (Pet. II. 3. 9): «Bog neče, da bi bili kteri pogubljeni, temveč, da bi se vsi k pokori obrnili.» Razumite, Bog ne želi vašega pogublenja, ampak vaše zveličanje; toraj zaupajte, in kolikor veči so vaši grehi, toliko več zaupajte!

Ako bi vam Bog ne hotel odpustiti, ako bi vas hotel pogubiti, kaj mislite, da bi vas ne bil mogel že kaznovati? — Kaj niste zmiraj v njegovi roki? — kaj nima oblasti čez vse stvari? — kaj bi vas ne bil mogel stretì precej po grehu in pahniti v pekel? — Pa vas ni uničil, ampak potrpel je z vami, ker se mu smili smrt grešnikova; — potrpel je in vas navdihnil, da iščete odpuščenja grehov v spovedi, da bi se vam pravo zaupanje prebudilo v srcu, da bi vas prerojenega mogel sprejeti v svoje očetovske roke. Glejte, ne samo, da vam more, ampak tudi hoče vam odpustiti, ker je neizmerno dober, da sv. Franc. Sal. pravi: «Bog v svoji dobrotljivosti ima veče veselje nam dajati milosti, nego mi jih sprejemati».

Pomislite na Zveličarja, ki je trpel in vmrl za grešnike, in sicer za vse, toraj tudi za vas! Kadar je iz križa milo gledal po svetu, gledal je s svojim vseved nim očesom tudi na vas in na vaše grehe; — kadar je njegova kri kapala na zemljo in prala grešne madeže, kapala je tudi na vaše grehe, in jih vmivala; — kadar je Jezus molil: «Oče odpusti jim, saj ne znajo, kaj delajo,» molil je tudi za vas. Toraj zakaj obupujete in se strašite čez mero? — Kaj ste morebiti prvi grešnik, ki je mnogo razžalil Boga, pa vendar prosi za odpuščenje? Pomislite na sv. Petra, Pavla, Augustina, Magdaleno, Marijo Egipčansko, Margareto Kortonsko itd. (obširniše se omeni posebno takega svetnika, kterega grešno življenje je kaj podobno spovedenčevemu), tudi ti so bili grešniki, zdaj pa so svetniki in veliki božji prijatelji, ker so se kesali svojih grehov, jih opustili in z otročjim zaupanjem se izročevali božji previdnosti. Tako storite tudi vi, in hitro bodete na potu proti nebesom!

Uči nas sv. vera, da ni nobenega greha tako velikega, da bi ga Bog ne mogel odpustiti; Jezus nas pa tudi uči, da so nekteri grehi, kteri ne bodo odpuščeni ne na tem ne na unem svetu; ne zato, ker bi jih Bog ne hotel odpustiti, ampak ker grešnik vsmiljenju božjemu vrata zapira, in tako v grehih vmrje. Eden teh grehov je obupanje, in rečem vam, da je to satanska skušnjava, ki vam preveliki strah vsiljuje zato, da bi od samega strahu prevzeti pozabili na najimenitnejšo reč pri odpuščenju grehov, namreč kesanje. Toraj priporočujem vam, kadar vas obhaja čezmeren strah zavoljo grehov, recite kakor nas uči sv. Bernard: «Res je, nesrečen grešnik sem in nisem vreden nebeškega raja; pa vse enako upam, ker je Jezus zaslužil za mene. Zaupam na zasluženje njegovega trplenja, in nikdar, nikdar se ne pustim ločiti od ljubljenega Zveličarja!»

V skušnjavi na obupanje molite obudenje upanja, posebno povdarjajte besede: «Upam odpuščenje grehov!» Molite pa tudi sploh večkrat za dar trdnega zaupanja! — Strah pa, kterega ste dosedaj imeli zavoljo svojih grehov, naj vam bo nauk in opomin, da iste grehe mrzite iz dna srca, in se jih toliko bolj pazljivo ogibate! Kadar se domislite tih grehov, ali se vam približa skušnjava na nje, spreleti naj vas groza zavoljo njih, in vselej se domislite tudi v Boga in skesano pribežite k božjemu vsmiljenju, kakor preplašen otrok pribeži v naročje svoje matere!

§. 138.

Preklinjevalcu.

Spovedenec: Sem klel in preklinjal veliko in grdo. — Kako, s kterimi besedami ste kleli in preklinjali? — Z vsakimi, tudi z največimi kletvami. — Je treba, da jih bolj natanko razločite, ker so ene kletve veliko veči greh, kot druge. — Sem klel: Hudič te vzami! — Strela te ubij! — Ilija naj te ubije! —

*

Zlodej! — Krište te ubij! — Pri moji duši! — Hudič naj me vzame, če ni res! — Da bi oslepel! — Sakrament! — Oštija te ubij! — Madona! — Z eno besedo, kar mi je na jezik prišlo, vse sem rekel. — Koga ste kleli? Vsakega, še sam sebe, svoje otroke, ženo, očeta, sosedove, živino, kadar sem se vdaril, kadar sem našel škodo na polju, ali v gozdu, sem najhujše preklinjal. — Kolikokrat ste kleli? — Skoraj vsaki dan, tudi po večkrat na dan, vselej, kadar sem bil jezen; — samo po spovedi sem se bil nekaj dni zdržal. — Kdaj ste bili zadnjič pri spovedi? Pred pol leta. — Pa ste že pred zadnjo spovedjo ravno tako kleli in preklinjali? — Ravno tako. — Ste se kaj prizadevali, da se zdržite grde kletve? — Pri zadnji spovedi sem trdno odločil, da se bom odvadil kletve, ker mi je mnogokrat žal zato; tudi sem se nekaj dni zadržal, potem pa sem padel nazaj v staro navado. — Ktere pomočke ste rabili, da bi se odvadili kletve? — Od začetka sem večkrat molil kaki očenaš, da bi mi Bog dal moč, da bi se mogel zdržati, poznej pa sem opusti molitev. — Želite resnično se odvaditi in poboljšati? — Prosim, naj me nauče, kako naj storim, da se bom mogel, ker spoznam, da je moja navada res grda.

Poslušajte me, obljubim vam, da se bodete s časom povse odvadil, ako bodete nasledovali moje nasvete.

Najprej vam moram opomniti, da je vaše kesanje sicer pravo in resnično, ali preveč je površno, tako tudi vaš sklep poboljšanja. (Opomine oziroma kesanja glej §. 135).

Da boste še bolj spoznali gnjusobo svoje navade, premislite svoje kletve. Morete kaj hujšega želeti svojemu bližnjemu na duši, kakor večno pogublenje, ali na telesu kaj hujšega, kakor strela te ubij! Da bi oslepil! itd. A Jezus pravi: «S kakoršno mero boste merili, s tako se vam bo odmerilo!» Kaj bi bilo z vami, ako bi nad vas prišli vsi hudiči, vse strele, vse nesreče, ktere ste že drugim našteli? — In povem vam, prišli bodo, ako se povse ne poboljšate! Bog pravi v sv. pismu: «Ako se grešnik spreobrne od svoje grešne steze, ne bom se več domislil njegovih grehov.» Ako se pa ne spreobrnete od grešne navade, domislil se bo Bog vsih grehov s kaznijo, in gorje človeku, ki pride v roke pravičnega Boga! Ako ni poboljšanja, je sumljivo kesanje in sklep; ako pa to ni zadostno, tudi odveza ne velja. In čeravno bi bilo kesanje še zadostno in sv. odveza pred Bogom veljavna, je vendar za vsaki greh treba trpeti še velike časne kazni, ako ne na tem svetu, pa na drugem, — v vicah. Glejte tam bodo prišli nad vas vsi tisti hudiči, zlodji, strele itd., ktere ste klicali na druge. In koliko jih bo, ako vsaki dan, leto za letom vse svoje življenje kolnete in preklinjate? — Kaj se ne bojite, da bi jih bilo več, kot imate vlas na glavi? — Kaj bo z vašo dušo? —

Pa ste preklinjali: Krište, oštija, madona, sakrament itd. Pomislite kterikrat, kaj s tem rečete, kako strašno Boga razžalite? Jezus Kristus, Sin božji, je iz neizmerne ljubezni do nas ljudi prišel na ta svet, da nas odreši; vsa njegova djanja, vse njegovo življenje je tako, da se z eno besedo izreči more; ta beseda je:

ljubezen. Ljubil nas je, zato je prišel nas zveličati, ne pa pogubljati kterega; še celo najhujše svoje sovražnike, ki so ga križali, ki so ga še na križu visečega zasramovali, še te bi bil rad zveličal, zato je molil zanje: Oče odpusti jim, saj ne znajo, kaj delajo. Glejte, koliko je ljubil! Vi pak ga kličete, naj vam bo vaš rabelj, ki naj ljudi pobija. — Hu, kakšno zasramovanje večne ljubezni! Kaj vam resna misel na to ne pretrese kosti in mozeg?

Da bi Jezus svoje ljubezen in odrešenje naklonil vsim ljudem, postavil je sv. zakramente, ki so kakor viri, iz kterih zajemamo milosti božjih, brez kterih bi nam ne mogoče bilo se zveličati. Kako neprecenljivi dar so nam sv. zakramenti, a vi jih v jezi bogokletno izgovarjate! Kaj ni to črna nehvaležnost proti Bogu!?

Najsvetejši med vsimi zakramenti je presv. Reš. Telo, sveta hostija, ki ni samo zakrament, ampak sam živi Bog; tisti Bog, kterega Kerubini in Serafini na obrazih ležeči molijo in častijo; — tisti Bog, ki nas je odrešil; — tisti Bog, ki nas bo enkrat sodil; — tisti Bog, ki je zmiraj pripravljen nam pomagati v vsih potrebah in težavah, ki nam ravno v podobi sv. hostije na pomoč pride tudi na smrtni postelji, da bi nam pri zadnjem bojevanju pomagal srečno končati to življenje in še srečnejše početi večno življenje v nebesih! Ime Jezus Kristus, in tudi presv. Reš. Telo, je tisto ime, pred kterim se ima pokloniti vsako koleno, naj bo v nebesih, na zemlji, ali pod zemljo; molijo in častijo ga angelji in verhangelji, a vbogi človek se predrzne s tem imenom preklinjati! Razumite, kako velika hudobija je to? —

Preklinjali ste tudi z «madona» to je: mati božja, ktero vsi kristjani vsega svetu častimo kot svojo ljubo mater, kot najboljšo pomočnico in srednico pred Bogom; posebno pa je pri pobožnih Slovencih v veliki časti; vi pa preklinjate z njenim imenom, spakovaje se po italijansko! Kako jo bodete na pomoč klicali, kako se ji priporočavali, ako jo tako razžaljujete!? — Kaj pa bo rekel J. Kristus k temu? kaj mislite, da se ne bo potegnil za čast svoje ljubljene matere? —

No, poglejmo vaše kletve še od druge strani. Kleli ste bližnjega. Želite biti pravi učenec Jezusov, ki upa na večno življenje? — Gotovo, kaj ne? Poslušajte, kaj reče Jezus: «Ljubite se med seboj, kakor sem jaz vas ljubil, po tem bodo ljudje spoznali, da ste moji učenci.» A kako je ljubil Jezus? — Poglejte sv. razpelo, odgovorilo vam bode, da je ljubil prijatelje in sovražnike do kraja, do zadnje kaple krvi, do zadnjega zdihleja! Imenujete se kristjana, toraj njegovega učenca; a kje je ljubezen, ki ne želi slabega, ki potrpi?

Storili ste še hujše; kleli ste celo svoje otroke. Eni so še drobni, nedolžni, ki še ne znajo, kaj delajo! Ako oče kolne svoje otroke, kdo pa jih bo blagoslavljal, kdo bo zanje Boga molil? Gotovo želite, da bi vaši otroci bili enkrat srečni, pametni, poslušni; kaj ne? — Dragi moj, s kletvami jim tega ne boste poskrbeli. «Vsaki dober dar pride od zgoraj, od očeta svetlobe» nas uči sv. pismo. Toraj tudi dobra pamet, dobra; prava volja,

sreča itd. pride od Boga. Zato priporočujte jih Bogu, materi božji, angelju varhu, — ne pa hudiču, streli! Velikokrat je že Bog starše kaznoval s tem, da je dopustil, da se je spolnila njihova kletva. Pa kaj bi bilo, ako bi vam otroka res strela vbila, ako bi res oslepil, kadar ga tako nespametno kolnete? Bi mogli še kterikrat imeti mirno srce? Vam ne bi vest zmiraj očitala, da ste s svojim jezikom vbil otroka? Zato ne skušajte Boga! — Verujte mi, čeravno bi vas Bog ne kaznoval na tako očevidni način, kaznoval vas bo gotovo v otrocih, ako se ne odvadite te grde navade! (Sir. 3. 11): « Očetov blagoslov hiše dela, materna kletev vse podere» pravi sv. pismo; toraj otroci, ktere kolne oče ali mati, nimajo sreče ne blagoslova božjega; vest vam bo očitala, da ste jim vi odgnal dobro. Že zdaj pravite, da vas ne ubogajo, — zagotovim vas, koliko več jih boste kleli, toliko manjše vas bodo poslušali, in več jezili, in s svojimi nerodnostmi vam kopali zgodnji grob.

A pri tem je še nekaj hujšega. Ne samo, da s kletvami odganjate otrokom srečo in blagoslov božji, tudi pohujšujete jih! Kot oče imate dolžnost jih lepo učiti, napeljevati na čednostno življenje; pa kako jih boste svarili, ako nad vami vidijo tako grešno navado!? Navadili se bodo tudi oni kleti, če ne od drugih, pa od vas; dokler jim boste dajali slab zgled, koristili ne bodo nobeni opomini, ne vaši, ne duhovnega pastirja — kaj bo potem za njihove duše? Kdo bo za nje odgovarjal, kaj ne vi? — «Gorje človeku, po kterem pohujšanje pride; boljše bi mu bilo, da se mu malinski kamen na vrat obesi in vtopí v globočino morja,» žuga Jezus pohujševalcem; kaj bo še le rekel, ako je celo oče pohujševalec? — Kako boste odgovarjali pred božjim sodnikom, ako bodo otroci, ktere ste po sv. krstu nedolžne kot angelje sprejeli od Boga, — ako bodo ti tožili, da so se od očeta navadili kleti?! — Kam se bodete skrili pred jezo božjo? Toraj spoznajte svoj greh, spoznajte, na kako nesrečnem potu ste, in vernite se, dokler je čas!

Kleli ste tudi svojo ženo, kteri ste pri poroki in tudi drugekrati obljubovali večno ljubezen, a zdaj na njo kličete pekel in hudiča! — Recite mi, si želite tukaj na svetu mirno in zadovoljno življenje? — A, ja. — Glejte največ vam more življenje osladiti ravno žena. Med drugimi uzroki zakaj je Jezus postavil sv. zakon, je tudi ta, da si mož in žena eden drugemu pomagata v težavah, da se tolažita v nesrečah, da skupno vreme skupno nosita. Hiša, kjer se mož in žena resnično ljubita, kjer eden z drugim potrpita, eden drugemu pomagata, je podobna zemeljskemu raju, ker je v nji mir, blagoslov božji in zadovoljnost. A, kjer se mož in žena vjedata, se kolneta, in nasprotujeta, je živa podoba in tudi početek pekla. Toraj potrpite z ženo; ako opazite kaj napčnega, povejte ji s pametno besedo, dobra beseda dobro mesto najde; z njo lepo ravnajte, ljubita se resnično med seboj! S tem si osladujeta življenje, otrokom dajeta lep izgled, in služita si večno življenje. Prim. §. 142.

Kleli ste tudi svojega starega očeta; toraj njega, ki vam je za Bogom najprvi dobrotnik, — po kterem vam je Bog dal življenje, zdravje in premoženje, — ki je za vas skrbel, ko še sam niste mogel ničesa pomagati, — ki se ni prestrašil ne potov, ne truda, ne mraza, ne vročine, da bi za vas kaj več poskrbel! — Za hvaležnost ga zdaj kolnete! Kaj se ne bojite Boga, ki je v četrti zapovedi zapovedal spoštovanje do staršev in dobrim otrokom obljubil srečno življenje na tem svetu in v večnosti, a nasprotno hudobnim zažugal najhujše kazni tukaj in večno prekletstvo v peklu! Toraj spoštujte ga, lepo z njim govorite, bodite mu dober; čeravno ne more več kaj delati, strezite mu, kar največ morete: posebno svojim otrokom tudi vkazujte, naj svojega deda ljubijo in spoštujejo! Pomislite nekoliko, kako bi vam bilo pri srcu, ako bi vas vaši otroci zaničevali, vas kleli, vas zasramovali v vaši starosti, kadar si sam ne bodete mogli pomagati. Kaj vas ne strese mraz, ako kaj takega samo pomislite? — Ali, zagotovim vas, kakor bodo vaši otroci vidili, da vi delate s svojim očetom, tako bodo oni z vami ravnali! Toraj poskrbite si dobro na tem svetu, srečno starost in večno življenje. Prim. tudi §. 140.

Ste kleli, kadar ste našel škodo na svojem. Kaj mislite, da Bog ni vidil tiste škode? — da on ne bo znal sam dobiti krivičnika in ga kaznovati po svoji modrosti in pravici? — Bog sam pravi v sv. pismu: «Jaz sem Gospod, meni prepustite sodbo!» Toraj prepustite sodbo Bogu! On je brezkončno pravičen; storjeno vam škodo bo činil povse popraviti, in naplačal bo tudi vaše zaupanje v njega; ako boste potrpeli na eni strani, nadomestil vam bo na drugi strani toliko več. Ako pa kolnete, jemljete Bogu pravično sodbo; sam se hočete maščevati, čeravno se ne morete; pomagate si nič, a škodujete si mnogo, ker nimate zasluženja zavoljo potrplenja in zavoljo zaupanja v Boga, a kazen si nakopujete s kletvijo, s ktero razžaljujete Boga. Toraj že zavoljo svoje koristi, opustite grdo navado, ki nič ne koristi, škoduje pa veliko! Govoreč vam o potrplenju, pa ne rečem, da morate vsako škodo kar mirno potrpeti; ampak pravica pravi: «Vsakemu svoje!» — Tudi vi smete si iskati svoje. Ako ga znate, ki vam dela škodo, zahtevati smete odškodnino pri sodbi; ali zapomnite si dobro, ne delajte nepotrebnih pravd, tudi ne iz jeze in sovraštva do bližnjega, ali da bi ga oškodili, ampak z edinim namenom, da svoje dobite nazaj. Ako neznate, kdo vam škodo dela, vam ne ostane drugega, kakor da sodbo Bogu prepustite, to je, potrpite in Bogu se izročujte, on bo vse pravo naravnal! Pomislite, koliko Boga razžalite, koliko dolga imate pred njim, in male nadloge in nevšečnosti, ktere vas sem in tje zadenejo potrpite z namenom, naj bo za pokoro vaših grehov in skusili boste, da vam bo že sama ta misel polakšala pol trplenja.

Kleli ste: Pri moji duši! — Hudič naj me vzame — da ne bi živil eno minuto, ako ni res itd. To niso samo navadne kletve, ampak priseganja. — Je bilo vselej resnično, kar ste potrjevali

s takimi besedami? — Včasih ja, včasih ne. — Kolikokrat ste na resnično trditev tako zakleli? — Ne znam pravo, ali gotovo več kot stokrat. — Poglejte malo, vsakikrat, kadar ste na neresnično trditev tako zakleli, prisegli ste po krivem. A kaj je kriva prisega? Eden največih grehov; greh kterega je Bog mnogokrat že na tem svetu strašno kaznoval. Bojte se ga, da tudi vas ne vdari s trdo šibo svoje jeze! Pa ni samo takrat greh, kadar se zaklinjate na neresnične besede, ampak že sama navada takega preklinjevanja je greh pred Bogom in sramota pred ljudmi. Ker ste tako navajen, vrti se vam jezik, da še ne opazite kako, in zmiraj ste v nevarnosti krivo priseči, kakor sam spoznate, da ste to storil vsakokrat, da celo ne znate kolikokrat!

Sploh vam moram za vse te razne kletve in preklinjevanja še eno opomniti. Da ljudje moremo govoriti, je neizmerni dar nebeškega Očeta. Dal nam je dar govora, da izrazujemo svoje notranje misli in želje, da bližnjega kaj naučimo, ali tolažimo ali razveseljujemo in posebno, da Boga častimo z jezikom. Kako grda nehvaležnost je proti Bogu, neprecenljivi dar govora zlorabiti v greh, z njim kleti bližnjega in Boga žaliti!? Mislite si, da bi bili vi mutasti, da bi ne mogli nobene besede izgovoriti, kaj ne, kako bi bili nesrečni!? — A povem vam, tisočkrat bolj srečni bi bili, kakor da z jezikom tako grdo Boga razžaljujete! Ako bi bili mutasti, tam v nebesih bi se vam jezik razvezal za češčenje in poslavljenje božje; ako pa boste zdaj z jezikom Boga razžaljevali, razvezal se vam bo jezik v peklu, da bodete kleli, kakor ste bili navajeni na zemlji! V peklu preklinjajo, in človek, ki preklinja, pripravlja se za pekel, in je že tukaj na zemlji podoben pogubljenim. Skoraj bi rekel, da je hujši od pogubljenih. — V peklu preklinjajo, ker nobene dobrote več ne dobé; človek ki kolne, razžaljuje Njega, od kterega še zmiraj prejema nešteVilne dobrote! Kaj ni to grda hudobija!? —

Ne izgovarjajte se s tem in unim, n. pr. da kolnete, kadar ste jezni, itd. — Bog vas ne vjezi nikdar, pa vendar s kletvami Njega razžaljujete. Kaj bi rekli, da pride človek, kteremu slabega niste storili, a veliko dobrega, in vas dobro ploskne za uho, in se potem izgovarja, da je bil jezen?! Kaj pa bo Bog rekel, ki vam vse dobro daje, in nikdar slabega, pa mu z grdim jezikom dajete zaušnice, kadar ste jezni? —

Upam, da spoznate, kako grda je vaša navada, in da imate resnično voljo se je odvaditi in početi vse drugačno življenje. Da se bodete za gotovo poboljšali, priporočim vam posebno, da zmiraj pazite na svoj jezik. Odločite, da bodete vsaki večer pred večerno molitvijo tudi svojo vest izprašali, posebno oziroma tega greha. Pomislite vsakikrat natanko, kolikokrat ste (morebiti) zopet zakleli čez dan, s kterimi besedami, zakaj, v kteri priložnosti. Ako vam bo vest očitala greh, obudite precej srčno kesanje, prosite Boga za odpuščenje, in precej resno sklenite, da se bodete drugi dan posebno varovali v okoljšinah, v kterih ste se pretečeni dan spozabili. Naložite si vselej sam ktero pokoro, in Boga prosite za pomoč v skušnjavah. Za bogokletstva (oštija —

sakrament itd.) pa storite še več. Odločite, da bodete za vsaki krat, kolikokrat bodete še tako rekli, ali dal kakšno milošnjo (eno desetico prvemu beraču, ki pride na vrata) ali si kaj odrekli pri jedi, ali molili ktero posebno molitev. — Razumite me, tega vam ne ukažem, le svetujem in vroče priporočim, ker sem trdno prepričan, da se bodete na ta način najprej in najbolj gotovo odvadili preklinjevanja. Tudi morate bolj pogosto priti k spovedi, (se mu določi z ozirom na njegove okoljšine) in pri prihodnji spovedi mi bodete povedali, če ste tako ravnali, kakor sem vam svetoval.

Pokora: Molitev za tiste, ktere je klel, posebno za otroke, ženo, očeta; — očeta naj prosi za odpuščenje; — zavoljo preklinjevanja — (oštija — sakrament itd.) naj nekaj nedelj po končani službi božji ostane v cerkvi in pred sv. Reš. Telesom moli vsakikrat primerno dosti časa, in nekaj časa na čast Matere božje; — rožnivenec, ako je v takih okoljšinah, da bi ga mogel moliti, — križev pot, kjer je.

§. 139.

Spovedencu, ki ne praznuje praznikov.

Spovedenec: Pet nedelj nisem bil pri sv. maši. — Zakaj? — Bil sem v mestu, nisem mogel v pravem času opraviti svojih opravil. — Kakšna opravila imate o nedeljah v mestu? — Nesem kaj na prodaj, sadje, zeljenjavo, kolce in kar je. — Zakaj ne nesete delavni dan? Tudi v delavnikih nosim; pa me mnogokrat tako zateče, da v saboto še le pripravim, in v nedeljo nesem na trg; tudi se v nedeljo za kteri novčič proda dražje. — Petkrat niste bili pri sv. maši; pa drugekrate ste bili tudi pri pridigi? — Kadar sem v mestu navadno vlovim le tiho mašo. — H kršanskem nauku in blagoslovu ste prihajali v nedeljah? — Kadar sem bil v mestu, nisem bil nikdar pri blagoslovu, ker moram iti domu; kadar sem pa doma, grem rad tudi popoldne v cerkev, če morem. — Kaj delate v nedeljah popoldne po blagoslovu, ali kadar iz mesta pridete? — Navadno poiščem ktero družnjo, včasih grem v gostilnico. — Ostanete dolgo v krčmi? — Kakor se snide družnja, do noči, včasih igramo do polnoči, — Ste se tudi vpijanili? — Da bi ne znal za se, nisem bil pijan, dobre volje sem bil pa večkrat. — Ste pri vinu morebiti govorili nespodobno? — Tudi se je kaj reklo, kaj? — Ste pri igri kleli? — Kadar sem zgubil, ali če smo se skregali, sem tudi klel..... (o nespodobnih govorih, o kletvi, o pijanstvu — gl. drugde).

Iz vaše spovedi spoznam, da ne znate, kako Bog zapove, da moramo praznike posvečevati. Razložil vam bom na kratko, da spoznate, kako daleč ste zagazili v grehih. Bog je zapovedal praznike praznovati zato, da telo počije od dela, da se duša ovsobodi od posvetnih misli in skrbi, in tem ložej skrbi za čast božjo in svoje zveličanje. Zato je Bog kratkomalo prepovedal

vsako hlapčevsko delo, ktero se na drugi dan more odložiti. Med hlapčevska dela se pa tudi šteje, pridelke v mesto naprodaj nositi. Bog v sv. pismu določno ukazuje (II. Mojz. 20, 8. 9): «Šest dni delaj, sedmi dan pa je počitek gospoda tvojega Boga; na ta dan ne delaj nobenega dela, ne ti, ne tvoj sin, ne tvoja hči, ne tvoj hlapec, ne tvoja dekla.» Toraj ves teden vam Bog prepusti, da si poskrbite za posvetne reči; nedelje in nekaj praznikov pa je pridržal sam sebi, to je, da jih posvetite na čast božjo in za svoje zveličanje. Vi pa še te dni porabite za posvetne skrbi, za prenašanje pridelkov, za posvetno razveseljevanje, za popijanje in igro, — toraj za posvetnost in greh! Kaj se ne pravi to, Bogu vzeti, kar je božjega in dati svetu in hudiču!? — Ako najamete kopača in se z njim pogodite za celi dan, kaj boste rekli, ako bo šel kopati na svojo njivo in ne na vašo? Ako bi šel popivati ali v senco ležati, namesto da bi pridno delal ukazano delo? — Glejte, v enakem položaju smo v praznikih kristjani prama Bogu. Praznik je dan božji, v kterem moramo Bogu služiti. Poglejte, koliko v tej zadevi pomanjkujete od svoje dolžnosti proti Bogu! —

Če bi prišel k meni na spoved delavec, ki ni delal delo, za ktero je prejel plačilo, moral bi mu ukazati povračilo, ker je s tem svojega gospodarja oškodil. Glejte, vi tudi niste delali pri njem, od kterega vendarle plačilo prejemate. Vsak dober dar pride od Boga; vse kar imate, vse kar ste, vse vam Bog podeljuje; vi pa še to malo časa, kterega si je sebi pridržal, še to mu vzamete in porabite za sebe! Pomislite, koliko odškodnine ste dolžni Bogu!

Izgovori, ktere poveste, so votli in prazni. Pravite, da vas čas tako zateče, da še le v saboto pripravite. Dobro, pripravite v saboto in počakajte do ponedeljka! — Pravite, da v nedeljo kaj dražje prodaste, in to mislim, je največi uzrok, vaša lakomnost. Kaj res mislite, da boste z zanemarjenjem božjih zapovedi obogatili? — Kaj niste še nikdar slišali besedi sv. pisma: «Ne on, ki seje, je kaj, tudi ne, ki zaliva, ampak on, ki da rasti» To se pravi: človeški trud brez božjega blagoslova nima vspeha. Pa kako upate blagoslova božjega od dela, pri kterem Boga razžaljujete? — Sv. Duh kratko reče (Preg. 10. 2. 6): «Ne pomaga bogatstvo nakopičeno po brezbožnosti. — Gospodov blagoslov pa počiva na glavi pravičnega!» Verujte mi, kdor si s tem dobiček kopiči, da tepta zapovedi božje, spravlja ga v raztrgan žep. Kar je Bog rekel neposlušnim Izraelcom, reče še zdaj vsakemu, ki neče spolnovati božjih zapovedi (Hag. I. 6—9): «Veliko ste sejali, pa malo pridelali; jedli ste, pa se niste nasitili; pili ste, pa se le niste napili; oblekli ste se, pa se vendar niste ogreli; po obilnosti ste gledali, in glej pomanjkovalo vam je; in kar ste v hišo nanesli, sem jaz iz nje popihal. Poslal sem sušo na zemljo, in na žito, in na vino, in na oljke, in na vse kar zemlja rodi, in na ljudi in na živino in na vsaki trud vaših rok: A zakaj to? pravi Gospod Bog; zato, ker je moja hiša pusta, in vi se poganjate le vsaki za svojo hišo.» Razumite toraj, zastonj se

trudite, ako Bog ne da svojega blagoslova. Ne glejte na tisti novčič, kterega v nedeljo pridobite, ker Bog pravi, «kar ste v hišo nanesli, sem jaz ven popihal;» na drugi strani boste imeli desetkrat večo zgubo ali nesrečo, ker en kriviČen vinar pojé sto poštenih.

Ali to še ni vsa škoda, kar jo imate zavoljo nepraznovanja praznikov; večo škodo imate še le na duši. Kaj pomaga človeku, ako bi ves svet dobil, na duši svoji pa bi škodo trpel; ktero zameno bo dal za svojo dušo? — Kadar bo prišla smrt, kadar bo pravični sodnik zahteval račun od vaših djanj, kaj boste položili na tehtnico, ktero bodo grehi, storjeni s neposvečevanjem praznikov potezali na stran pekla? — Kaj boste položili? Tiste novčiče? — Prelahki bi bili, ker pred Bogom nimajo cene; in še tistih ne boste imeli, ker jih boste pustili na tem svetu! Kaj pa bo za dušo? —

Pomislite, koliko zasluženja se tvegate, ker božjih dni prav ne posvečujete. Petkrat ste zamudili sv. mašo. Sv. maša je ponavljanje Kristusove daritve na križu; toraj je djanje, pri kterem se vsmiljenje božje razliva na svet, djanje, pri kterem Bog svoje dobrote in milosti siplje nad pobožne kristjane. Še misliti si ne morete, koliko dušne in posvetne škode imate, kadar opustite sv. mašo in to zato, da si pridobite en par novčičev! —

Kako ste pa bili pri drugih sv. mašah, kadar ste bili v mestu v opravilih? — Vas niso misli na kupčijo motile pri molitvi? — O ja, velikokrat. — Glejte, tudi tiste sv. maše, ktere ste še vlovili, vam niso bile dosti vredne; bile so le lupine brez jedra, — slepili ste sebe, da ste spolnili zapoved božjo, a Boga niste mogli oslepiti, ki je vidil vaše raztreseno srce, posvetne misli, itd. Čestiti ste prihajali Boga le z životom, le z zvunanjo podobo, ne pa z dušo in v resnici. Saj znate, kaj reče Jezus: «Bog je duh in resnica, kdor ga hoče moliti, moli naj ga v duhu in resnici.» Glejte, koliko pomanjkanja ste storili! Ako ste imeli preveč raztresene misli, morebiti celo grešne, ste s tem Boga veliko razžalili. Kadar človek hoče kterega razžaliti, ne gre ravno v njegovo hišo, ampak počaka, da se mu kje zvunaj ponudi priložnost; — Boga pa ne razžaljujete samo zvunaj, ampak greste še celo v njegovo hišo in pred sv. altarjem razžaljujete ga z nepobožnostjo! Znano vam je sv. Evangelje, v kterem se pripoveduje, kako je Jezus iz tempeljna izgnal prodajalce in kupčevalce. Glejte, tak ste tudi vi, kadar pri sv. maši v mislih prerešetujete svoje kupčije, namesto pobožno moliti!

Pri pridigi navadno niste bili. To vam je tudi v veliko dušno škodo. Res je, da ni naravnost zapovedano, da bi moral vsaki biti pri pridigi in pri kršanskem nauku; zapovedano pa je, da se mora vsaki prizadevati spoznavati Boga in njegovo sv. voljo. A kako boste spoznavali Boga, ako ne poslušate besede božje!? Ker ne poslušate besede božje, ne znate zadosti volje božje, ne znate pomočkov proti skušnjavam, nimate napeljevanja in nagovarjanja na lepo čednostno življenje, — z eno besedo v veliki nevarnosti ste, da vas premaga greh. — Kako se boste

enkrat izgovarjali pred Bogom? Morebiti, da niste znali volje božje — ali, da niste mogli premagati skušnjave? — A Bog vam bo pokazal vse pridige in krš. nauke, v kterih je bilo toliko koristnega povedano ravno za vas, — pa ste zanemarili slišati zavoljo skrbi za en par novčičev. Kaj pri tem ne boste vstrepetali na vsem životu!? —

Isto velja tudi o sv. blagoslovu, ki sicer ni zapovedan, kakor sv. maša, a veliko si škoduje, kdor ga brez posebne potrebe zanemarja. Jezus pravi:» Pridite k meni, ki ste trudni in obteženi, okrepčal vas bom jaz;» in ravno pri sv. blagoslovu razdeljuje svoje pomoči potrebnim, tolažilo žalostnim, moč skušanim. Kaj nimate nobene potrebe, dušne ali telesne, za sebe ali za družino? Imate jih, kakor jih ima vsaki človek; verujte mi, s svojim trudom in pehanjem ne boste za vse zadostili; poprej bodete onemogli, ako vam Jezus ne pomaga. Toraj pridite k sv. blagoslovu, potožite Bogu svoje težave, izrazite v ponižni in pobožni molitvi svoje želje, prosite na pomoč Mater božjo, svetnike in svetnice! — in Bog bo blagoslovil vas na duši in telesu, vas in vašo družino, in trud vaših rok.

Opomniti vas moram še nekaj posebnega. Bog hoče, da je ves dan, dan božji, ne samo tiste ure, kadar je služba božja; a vi ste po blagoslovu navadno šli v pivnico, kjer ste popijali do pozne dobe, grdo govorili ali vsaj poslušali take govore, igrali, kleli itd. — Ne rečem, da bi morali ves dan moliti ali v cerkvi čepeti. Nedelja je tudi dan oddihleja, dan veselja, je predpodoba večnega praznika v nebesih, kjer bo neprenehama veselje. Ali veselje mora biti nedolžno, kakor uči sv. Pavel: «Veselite se, ali veselite se v Bogu»; — toraj tako, da Boga ne odženete od sebe. Popijanje čez mero, nespodobni govori, igra, pri kteri se kolne, itd. so pa grehi, s kterimi se razžaljuje Boga in onečaščuje praznik. Vsako razveseljevanje in kratkočasje, ktero je protivno svetosti praznika, s kterim se žali vera in dušna korist. s kterim se škoduje čednosti in poštenju, ktero pohujšuje bližnjega ali mu na drugi način škoduje, je vsakikrat greh, a storjeno na praznični dan je dvakrat greh. Toliko stvari je, s kterimi po končani službi božji morete Bogu služiti, n. pr. imate otroke, ponovite z njimi resnice, ktere ste čuli pri pridigi in krš. nauku; — sprašujte svojo vest in očiščujte jo z resničnim kesanjem in s kako spokorno molitvijo; — je v vasi kteri bolnik, obiščite ga, tolažite ga; — idite tudi v drušnjo pametnih sosedov, pogovorite, posvetujte se z njimi kaj o skupnih zadevah in koristnih rečeh; — pojdite na polje in s hvaležnimi mislimi na Boga častite največjega dobrotnika...! Privošite si tudi ktero drugo razveseljevanje, ali rečem nedolžno, s kterim ne bodete razžaljevali Boga.

Pokora: Za opuščenje sv maše, (ako dopusté svetske okolšine spovedenčeve) poslušanje sv. maše v delavnikih, ali v nedeljo dvakrat, ali po končani službi božji molitev v cerkvi, križev pot, rožnivenec; za lakomnost: milošnja; za popivanje: post — itd.

§. 140.

Sinu, ki ne spoštuje svojih staršev.

Spovedenec: Mnogokrat sem razžalil očeta, sem jih klel, sem jih jezil, poslušatl jih nisem hotel. — Kako si jih žalil? — Stari so že, ne morejo več delati, sem jih brez potrebe kregal, tudi sem se jim posmehaval, ker niso za nobeno delo več. — Zakaj si jih klel? — Ker sem bil jezen nanje, ko so mi kaj očitali. — Kaj so ti očitali? — Zmiraj me kregajo če grem na vas z drugimi mladenči, če grem kterikrat v pivnico ali igrati. — Pa kaj si jim rekel na taka karanja? — Sem jim rekel, naj molče, naj grejo k vragu, naj jih hudič vzame, da bi krepali! itd. — Kolikokrat si se nepodobno obnašal ali grdo govoril proti očetu? — Mater nisi nikdar razžalil? — Mati so mi vmrli. — Moliš kterikrat za nje? — Malokdaj kaki očenaš, kadar mi ravno na misel pride; tudi so mi na smrtni postelji naročili, da naj po njihovi smrti dam za nekaj sv. maš za njihovo dušo, pa še nisem dal. — Zakaj nisi dal, kaj nisi imel denarja? — Imel sem, saj so mi mati še več pustili, pa sem porabil za sebe. — Toraj si iz same nemarnosti ali pa lakomnosti opustil storiti, kar so ti mati na smrtni postelji naročili? — Od začetka sem odlašal, potem pa pozabil na to; a zdaj mi je prišlo zopet na misel in bom dal, kakor hitro bom imel toliko denarja. — Si se do očeta že tudi pred zadnjo spovedjo nespodobno obnašal? — Tudi včasih, ali od zadnje spovedi sem ga največkrat razžalil, ker mi brani se poročiti z dekletom, s kterim imam že več časa znanje. (Opazi; ako se ničesa ne obtoži, ga je treba vprašati kakšno je to znanje, koliko je grešno, in o tem posebej naučiti).

Dragi moj, ti si na slabem potu, ki te bo gotovo v pekel pripeljal, in na tem svetu v nesrečo in gorje, ako se ne spreobrneš, in to zdaj! Mislim, da veš, da se k spovedi ne pride samo zato, da bi breme grehov odložil neglede na poznejše življenje, ampak zato, da za storjene grehe zadostuješ in da s poboljšanjem počneš novo kršansko življenje. Zato poslušaj moje opomine, da spoznaš nevarnost, v kteri si, dokler ne spoštuješ svojega očeta. Bog v četrti zapovedi ukazuje: «Spoštuj očeta in mater, ako češ dolgo in dobro živeti na zemlji». Razumiš, Bog ti obljubuje dolgo in srečno življenje, toraj svoje posebno varstvo, svoj blagoslov za tvojo dušo, za tvoje telo, za posvetne reči, namreč premoženje, poštenje, družino, ako boš spoštoval očeta in mater. Nasprotno pa, ako ne boš spoštoval očeta, zgodnjo smrt, morebiti nesrečno in nepripravljeno, prekletstvo božje na duši in telesu, na premoženju, na poštenju, zdravju in družini! Gorje človeku kteri se Bogu toliko zameri, da ga počne preganjati s svojo jezo! Ako bi bilo časa, naštel bi ti lahko neštevilno zgledov, ki vsi kažejo, da se mu ne zgodi dobro, kdor ne spoštuje očeta in mater. Opomnim te le na žalostni zgled Kamov in Absalonov, o kterih znaš iz kršanskega nauka, kako ju je Bog kaznoval, ker nista spoštovala svojih očetov.

Nespoštovanje očeta in matere je posebno velik greh; kaže močno pokvarjeno srce; je uzrok in početek sploh hudobnega življenja. Bog takemu nehvaležnemu otroku odvzame svoj blagoslov, odvzame posebne milosti in pomoči, pošlje mu zažugano prekletstvo, prepusti ga njegovim strastim, ki ga zapeljujejo iz enega v drugi greh. Zato uči skušnja, da so otroci, ki se pregreše proti četrti zapovedi, ali pijanci, ali preklinjevalci, igravci, ali nečistniki, ali zapravljivci ali pa vse skupaj! Ako bi mogel natanko pregledati uzroke, kteri so hudodelnike, zapeljali na največe budobije, zavoljo kterih zdaj ječijo po ječah, ali pa se obešajo na vislice, vidil bi, da jim je bil večidel početek neposluh in nespoštovanje do svojih staršev. Ne rečem da si ti že tako daleč; ali na potu si, po kterem se pride do največih hudobij; zato bi rad, da se prestrašiš pred koncem, da se spreobrneš, dokler je čas.

Da bolj spoznaš hudobijo tega greha, spomni se, kaj so ti starši, koliko dobrega so ti že storili, in kako jim zdaj vračuješ slabo za dobro! Za Bogom so ti prvi in največi dobrotniki; da, starši so ti namestniki božji; zavoljo tega moraš jih za Bogom največ ljubiti, največ spoštovati! Spoštovati jih moraš z vsim obnašanjem do njih, toraj da se lepo vedeš in ne surovo, da si jim prijazen, da se prizadevaš jim postreči, jih razveseljiti, ne pa jih žalostiti in jeziti. Bog reče v sv. pismu: «Proklet bodi, kdor ne spoštuje očeta in mater!» — «Kdor očeta žali in mater podi, je brez poštenja in sreče.» — Oko tega, kteri očeta zasramuje, in porod svoje matere zaničuje, zasluži, da ga ob potoku krokarji izkljujejo, in mlade postojne požro.» Poglej, kako Bog ojstro žuga nehvaležnim otrokom!

Pa poglejmo bolj na blizo, kako si se pregrešil proti svojemu očetu. Kregal si očeta, se jim posmehoval, ker so stari, ker niso za nobeno delo več. Toraj zdaj, ko so stari in ne morejo delati, zdaj niso za nič; neznaš pa, da so delali, se trudili, kadar se ti še nisi mogel nič pomagati? Trudili so se vse življenje, za koga? — Za svoje otroke, toraj za tebe; ti pa jim nekdanji trud povračuješ s zaničevanjem, kaj ni to črna nehvaležnost!? Bil si ti enkrat majhen, nisi mogel nič delati, nič zaslužiti; onkrat so oče za tebe skrbeli, da si imel jesti, obleko; oni so te varovali nesreče, te učili, ali dali naučiti, da si zdaj moreš kruh služlti, — in za vse te dobrote kaj jim vračuješ? Na rokah bi jih moral nositi, paziti na vsaki njihov miglej, da spoznaš vsako njihovo željo in jo precej spolniš, noč in dan si prizadevati, da jim osladiš stare dni, s svojo roko bi jih moral pitati, ako bi bili toliko stari ali bolni, da bi si sami ne mogli pomagati, — vse to jim moraš storiti, saj so tudi oče to storili tebi! Sv. pismo (Sir. 3. 15.) pravi: «Sin podpiraj starost svojega očeta, in ne žali ga v njegovem življenju; in ako mu pamet peša, zanašaj mu in ne zaničuj ga v svoji moči; zakaj vsmiljenje do očeta ne bo nikdar pozabljeno.» Zapomni dobro, Bog ne zapoveduje starše spoštovati samo toliko časa dokler so močni, dokler morejo delati, itd. ampak oče so ti vse do smrti in tudi še po smrti!

Klel si jih in zmirjal, ker so ti očitali tvoje nerodnosti, popijanje, igro, vasovanje. Pomisli nekoliko, kako dobri so ti oče; dokler so mogli delati, delali so za tebe, a zdaj, ko več delati ne morejo, pak te uče in svaré, ker znajo, da bi te tvoje nerodnosti prelahko pogreznile v časno in večno nesrečo. Glej, kako te ljubijo oče; radi bi, da bi bil ti dober, pameten, srečen, spoštovan od ljudi in ljubljen od Boga; ti pa njihovo ljubezen vračuješ s kletvami! — Boj se Boga! poboljšaj se, da te ne vdari kazen božja, ktero ti je Bog morebiti že odločil, pa z njo še čaka zavoljo tvojega dobrega in skrbnega očeta!

Očeta moraš v vsem poslušati (karkoli ni proti božji zapovedi), še bolj jih moraš poslušati, kadar te odvračajo od greha in nerodnosti, hvaležen jim moraš biti, da ti očitajo tvojo nespamet, da te na dobro napeljujejo in od hudega odvračajo. Tvoj oče so tudi bili mladi in lahko so opazili pri drugih da take nerodnosti, kakor popijanje, igra, vasovanje škodujejo na duši in telesu, vničujejo premoženje, podkopujejo zdravje, jemljejo poštenje in so nevarnost za neštevilno drugih grehov; radi bi, da bi to njihovega sina, to je tebe, nikdar ne zadelo, — toraj ne žali jih zato, ampak poslušaj jih, in hvaležen jim bodi za dobre opomine!

Največkrat si jih razžalil, ker so te kregali zavoljo znanja z nekim dekletom. Oče znajo dobro, kamo pripeljejo taka znanja, večidel v sramoto in nesrečen zakon. Res je, da si že polnoleten in ti zato oče nemorejo povse ukazati, s ktero se moraš pozakoniti; a vendar poslušaj njihov svet, ako le moreš. Že samo s tim, da poslušaš svet svojega očeta, zaslužiš si pred Bogom veliko blagoslova; a blagoslov božji je najboljša dota, — potreben je povsod, in še posebno pri ženitbi. Ako boš brez premislika s trmo tiščal v kteri zakon, je gotovo, da boš nesrečno zadel. Zato premisli dobro očetove uzroke, s kterimi ti branijo omenjeno dekle, in ako le moreš poslušaj njihov svet, da se ne boš kesal, kadar bo prekasno. Ako pa le previdiš, da bi dotično dekle za tebe bilo naj pripravniše, skusi pregovoriti očeta z dobro besedo, da ti ne bodo nasprotvali. Čeravno si že polnoleten in po cesarkih postavah ne potrebuješ očetovega privoljenja, pa veliko več potrebuješ blagoslova, «očetov blagoslov hiše dela» pravi sv. pismo.

Kar tiče tvojo mater, si se tudi veliko pregrešil. Nehvaležno srce ima, kdor se svoje ranjce matere ne spominja v molitvi; a ti si še več storil, zanemaril si njihovo zadnjo voljo, ktero so ti na smrtni postelji naročevali. Grdo je, ako otrok ne posluša svoje živeče matere, a še veliko grše je in večo kazen zasluži, kdor zadnjega njihovega naročila ne spolni. Kaj bi rekel, ako bi vidil sina, ki bi suval svojo mater, jih tepel, jih preganjal, jim vse mogoče trplenje prizadeval? — Kaj ne, taki sin ni vreden, da ga zemlja nosi! Večno gorje mu pred Bogom! Ali čuj, morebiti si ti ta sin! Morebiti zavoljo kterih pomanjkljivosti trpe v vicah, morebiti trpé neizrekljivo, morebiti bi jih bile ravno tiste sv. maše, ktere si jim ti zadržal, rešile iz vic, a

gotovo je, da bi jim bile polakšale trplenje (ako so v vicah); a, da morajo še trpeti, kdo je tega kriv, kaj ne tvoja nemarnost, tvoja lakomnost? — Pomisli na njihovo ljubezen, s ktero so te ljubili; srce naj ti pretrese misel na tvojo nehvaležnost, da se boš z vsimi silami prizadeval, čem prej, tem boljše prihraniti si denarjev, da boš dal za sv. maše za ranjko mater! Ako ne moreš dati za vse naenkrat, daj kolikor premoreš, in prizadevaj si, da boš kmalo spolnil vso dolžnost. Opomnim ti, da ni potreba, da bi dal za te sv. maše ravno meni; daj kteremukoli mašniku hočeš.

Morebiti se spovedenec izgovarja, da je jezen na očeta, jih kolne, ker imajo kakšno slabo lastnost, n. pr. so zapravljivec, nečistnik — Opomni se mu: Ako imajo tvoj oče to slabo lastnost, ne morem ti drugega svetovati, kakor, zavoljo ljubezni do Boga imaj potrplenje z očetom. Bog je odločil od vekomaj, da boš imel takega očeta, podvrzi se v vsi ponižnosti njegovi sv. volji. Ti spoznaš, da je ta lastnost slaba, toraj pazi se, da se je boš ti temveč ogibal! Sodnik očetov nisi, zato jih ne smeš kleti, zaničevati; smeš pa jih na samem prositi, naj opusté svojo slabo lastnost, in posebno veliko in vroče moli zanje! V vsih dopustljivih stvareh pa jih moraš vse enako poslušati in jih spoštovati. Vidi se na prvi pogled, da si v slabih okoljšinah; ali ravno to more ti biti uzrok zveličanja, ktero si moreš zaslužiti s spoštovanjem svojega očeta zavoljo ljubezni do Boga.

Upam, da se želiš tega greha, namreč nespoštovanja do svojega očeta, povse odvaditi; zato ti je treba resničnega in natančno določenega sklepa, da boš zanaprej posebno ljubeznivo in prijazno ravnal z očetom posebno v okoljšinah, v kterih si jih dozdaj zaničeval ali klel. Za najboljši početek priporočim ti, da danas prosiš očeta za odpuščenje zavoljo tvojih nerodnosti in jim obljubiš, da jih boš odzdaj zanaprej vselej spoštoval, kakor dober sin. To se ti vidi težavno; ali pomisli, koliko veselja boš s tem storil očetu, ki si jih do zdaj tolikokrat razžalil. Ena tvoja beseda omehčala jim bo srce, morebiti jim bo v očeh posvetila solza veselja nad svojim sinom; veruj mi, ena taka solza očetova bo ti pred Bogom več dolga zbrisala, kakor, da bi po golih kolenih plazil okoli altarjev! Toraj stori to, ne boj se, da bi bilo to poniževalno za tebe, — vidil te ne bo nihče, a očetu bo to toliko všeč, kakor da bi bil nazaj dobil zgublenega sina! Skušnja uči, da so se resnično poboljšali, ki so na ta način počeli poboljševati svoje nerodnosti do staršev, in so postali dobri otroci, tolažba staršem, veselje in čast pred Bogom!

Pokora: Molitev za starše, — razmišljevanje besedi Jezusovih na križu do svoje matere: «Mati, glej sina — Janez, glej mater!» s kterimi kaže, kako mora sin po mogočnosti skrbeti za svoje starše, čeravno bi bil sam v skrajni potrebi.

§. 141.

Roditelju (očetu ali materi) oziroma skrbi za otroke.

Navadno se starši ne obtožijo, da bi bili pri odgoji svojih otrok kaj zanemarili. Spovednik pa morebiti zna iz opazovanja, ali iz drugih spovedi, ali sumi iz spovedi staršev, da je odgoja pomanjkljiva. V takem slučaju naj najprej vpraša o določeni stvari, v kteri misli, da starši pomanjkujejo in potem tudi o drugih zadevah, v kterih morajo starši z naukom in lepim izgledom otroke napeljevati na dobro. N. pr. Maloprej je bil sin pri spovedi, ki se je obtožil, da je hodil na ptuje po drva, po listje itd. — Zakaj? — Oče so me poslali. — Obtožila se je hči, da je v nedeljih večkrat nosila razne reči na prodaj v mesto in ni bila pri sv. maši. — Zakaj si nosila ravno v nedeljo? — Mati so me pošiljali v nedeljah, ker moram čez teden kaj drugega delati.

Ako se taki oče ali taka mati o tem ne obtoži, vpraša jih spovednik in potem nauči njihovo dolžnost. — N. pr.:

S tem, da vam je Bog dal otrok, sprejeli ste na svoje rame veliko breme, namreč skrb za otroke, skrb, o kteri boste morali dati natančen odgovor vsevednemu sodniku božjemu. Ne bom vam toliko priporočal, da morate skerbeti za hrano, za obleko, za snažnost svojih otrok, da jih morate privaditi na ktero delo, s kterim si bodo mogli kruh služiti, z eno besedo, da jim morate skrbeti za telo in posvetnost, ker narava že sama naganja na to, kakor vidimo celo pri živalih, ki nimajo pameti. Veliko več vam moram priporočati, da otrokom skrbite za dušno odgojo. Ako jim za posvetnost še tako lepo skrbite, a za dušo in večnost ne, jim niste nič poskrbeli; ker je čas tega življenja tako kratek, da je v primeri z večnostjo prazen nič. Ako jim pa za dušo dobro poskrbite, ste storili vse za nje, čeravno jim ne zapustite ne bogatstva in ne posvetne imenitnosti.

Tudi na dušno odgojo nagibati vas mora že sama narava. Vi želite gotovo, da bi vaši otroci bili modri, poslušni, dobri, srečni. Vse to pa bodo le, ako bodo dobri kristjani, ker početek modrosti je strah božji; toraj izredite jih v strahu božjem in postali bodo modri, dobri in tudi srečni, ker tistim, ki Boga ljubijo, se vse na dobro obrne. Da jih boste pravo kršansko izredili, naučujte jih sami o Bogu, o božjih lastnostih, o božji volji, učite jih moliti! To sam Bog zapové v sv. pismu (V. Mojz. 6. 6.): «Te besede, ki ti jih danes zapovem, naj bodo v tvojem srcu, in pripoveduj jih svojim otrokom.» Besede tedaj, ktere, slišite od božjega namestnika, pripovedujte svojim otrokom! Kteri so že dosti veliki, da morejo v cerkev, naj gredo tudi k pridigi, h kršanskem nauku; kadar pridete iz cerkve ponovite z otroci, kar ste božjega slišali iz pridižnice, da boste imeli veselje nad svojimi otroci, kakor reče sv. pismo (Preg. 29. 17): «Podučuj svojega sina, in te bo hvalil, ter veselje delal tvoji duši.»

Posebno pred pohujšanjem morate varovati svoje otroke. Pazite na nje po dnevu in po noči. Po dnevu, da ne bodo zahajali v slabe družnje, v kterih bi se lahko popačili po pohujšljivih govorih, po nesramnih kvantah, pregrešnih norčijah, itd. Še več pa morate za nje skrbeti po noči, — noč ima svojo moč. Da bodo po noči doma, — da ne bodo kakšni razuzdanci zahajali v hišo, pod okno itd. A pred vsim skrbite, da jih sami ne boste pohujšali. In ravno v tem ste dozdaj največ zagrešili, — ste ukazali sinu, naj gre na ptuje po drva, po listje, — glejte zapovedali ste mu, naj prestopi 7. zapoved; — ste ukazali hčeri, naj v nedeljah hodi po svoji kupčiji; — tako ste ji ukazali, da naj prestopi tretjo božjo zapoved; — sami ste kleli vpričo svojih otrok, prepili ste se, da so vas vidili otroci, — glejte na vse te grehe ste jh pohujševali. Ako otrok v vašem obnašanju vidi slab zgled, gotovo ne bo nikdar dober kristjan. Vsi opomini, s kterimi ga bodete svarili vi, duhovni pastirji; vse kazni, ktere ga bodo doletele zavoljo hudobnega življenja; — vse skupaj mu ne bo toliko izdalo, da bi se mu iz pameti izbrisalo pohujšanje, ktero mu vi daste. Zato poboljšajte se najprej sami, posebno od tistih napak, ktere bi na sinu najtežje vidili. Ne želite, da bi bil vaš sin igralec, pijanec, zapravljivec, — zdržujte se tih napak in strasti, pa bodete lahko opominjali sina, ki vas bo tudi poslušal.

Mislite si, da vaš sin pride k spovedi, in se obtoži raznih grehov. Med opomini moral bi mu jaz reči: ne posnemaj slabega, kar vidiš pri hudobnih ljudeh, ampak ravnaj se potem, kakor vidiš delati svojega dobrega očeta. Pa mu smem tako reči, ko mu vi sam s slabim zgledom kažete pot v greh, da, še celo z ukazi in napeljevanjem!? — Kakšna sramota je za starše, ako mora spovednik reči otroku: ne posnemaj svojih staršev! Toraj popravite svoje slabo obnašanje!

Kot oče imate dolžnost otroka pokarati, ako pri njem opazite grešna djanja; a kako bodete pokarali, ako vam otrok more odgovoriti, da tudi vi delate!? Pa še ni dosti, da otrokom ne daste slabega zgleda, in da mu ne ukazujete proti božjim zapovedim; ampak dajati jim morate lepe zglede pobožnosti in svetosti. Otrok posnema, kar vidi. Naj bo pravično vaše djanje in nehanje, spodobna vsaka vaša beseda, potem bodete lahko rekli svojim otrokom, kakor sv. Pavel Korinčanom (I. 4. 16.): «Prosim vas, moji posnemovalci bodite, kakor sem jaz (posnemovalec) Kristusov!»

Ako vas otroci ne poslušajo, pokarajte jih, kaznujte jih ali nikar jih ne kolnite! Kazen naj bo pametna in primerna prestopku in otrokovi starosti. Ako boste z otrokom vselej potrpeli, njegove hudomušnosti spregledovali, ga le gledali, izgovarjali, branili, kadar ga že drugi karajo, verujte mi, spletli si bodete bič za starost. Modro strahovanje je velik pripomoček za dobro odgojo, kakor tudi sv. pismo pove; (Preg. 13. 14.): »Komur se šibe škoda zdi, sovraži svojega sina; kdor ga pa ljubi, ga strahuje.» (Prag. 23. 13. 14.): «Šiba in svaritev podeljujeta modrost; deček pa, ki je svoji volji prepuščen, dela sramoto svoji materi».

H koncu je še posebno potreba, da vsaki dan molite za svoje otroke. Vsako dobro pride od Boga; tudi modrost, pamet, sreča itd. otročja je dar božji, za kterega morate posebno Boga prositi. Če starši ne bodo molili za svoje otroke, kdo bo zanje molil?

Vidite, tako odgojujte svoje otroke, potem smete upati, da bodo s pomočjo božjo res dobri, vam poslušni, Bogu in dobrim ljudem ljubi, na starost vam veselje in pomoč in po smrti važen uzrok zveličanja.

Le pomislite na tisti strašni dan, ko bomo vsi stali pred neskončno pravičnim sodnikom, — kaj bi bilo z vami, ako bi zavoljo vaše nemarne odgoje vaši otroci stali na levi strani med pogubljenimi!? — Bi vam mogoče bilo stopiti na desno stran, ako bi vas otroci tožili, da ste jim vi krivi njihovega pogubljenja!? — Kako neizmerna tolažba pa bi za vas bila, ako bi otroke zagledali na desni strani, ako bi vas otroci hvalili pred Bogom, da ste jim z naukom, z lepimi izgledi, z molitvijo zdatno pomagali do zveličanja! Kaj si ne želite tega veselja!? — No, skrbite, da bodete zanaprej bolj vestno spolnovali očetovsko dolžnost; kadar pogledate svoje otroke, domislite se, da vam jih je Bog dal nedolžne angelje, in jih bo take zahteval iz vaših rok; ponovite večkrat trden sklep, da bodete na vse mogočne načine pospeševali njihovo zveličanje!

Pokora: Djanja, nasprotna grehom, s kterimi je otrokom dajal pohujšanje, — molitev za otroke, — premišljevanje ljubezni Marijne na četrti postaji križevega pota.... itd

§. 142.

Možu, naj živi v sloščini s svojo ženo.

Spovedenec: Jezim se, — največkrat z ženo, ker me ne posluša, dela po svoje, je sitna itd. kregava se zmiraj itd.

Vaše obnašanje do žene je slabo obnašanje, ki vam kali zadovoljnost srca, porušuje hišni mir, pohujšuje otroke in družino.

Ako vas žena opomni o kteri stvari, ne smete se jeziti na njo; opomni vas z dobrim namenom, ker želi vam in vsi hiši dobro, — zato vendar ne zasluži, da ji osorno odgovarjate in jo zmirjate.

Vsakikrat pomislite dobro, na kaj vas opominja; morebiti bodete sami spoznali, da vas napeljuje na dobro, in poslušajte jo. N. pr. Brani vam igro, popijanje, pohajkovanje, obiskovanje ktere slabe družnje itd; — glejte v tih rečeh ima ona pravo, ona vam je angelj božji, ki vas opominja pred nevarnostjo v greh. Poslušajte jo in bodite ji hvaležen za njene dobre opomine! — Ako se pa ona moti v kteri zadevi, kakor se vsaki človek zmotiti more, mirno in potrpežljivo ji stvar razložite in konec bo besedi.

Gotovo ima tudi ona dobrih lastnosti, ktere vam dopadajo; ljubite jo zavoljo teh lastnosti! Ako ima tudi nevšečnih in slabih, potrpite z njo! V zakramentu sv. zakona zedinil vaj je Bog

*

v nerazvezljivo društvo; toraj je božja volja, da skupaj in složno živita do smrti; potrpite zato njene nevšečne lastnosti zavoljo Boga!

Znano vam je, kako je Bog prvo žensko vstvaril; vzel je spečemu možu rebro in je storil Evo. Glejte to stvarjenje ima velik pomen in jasen nauk. Bog ženske ni vstvaril, iz moževe glave, ker ni hotel, da bi ženska gospodovala čez moža; tudi je ni vstvaril iz noge, ker ni hotel, da bi mož teptal po nji; ampak vstvaril jo je iz rebra, — iz kosti blizo srca, ker je hotel, da naj žena bo moževa družica skoz življenje, da naj jo mož ljubi, kakor svoje telo. Zato je tudi v sv. pismu zapovedano: «Možje, ljubite svoje žene!» Toraj vidite Bog hoče, da se z ženo ljubita, da sta si dobra, prijazna eden drugemu. Na ta način imeli bodete že na tem svetu mirno in zadovoljno življenje v hiši, in pripravljate se na večno srečo v nebesih!

Hiša, v kteri vlada sloščina in ljubezen, je srečna, čeravno ni bogata. Ako pa s svojo ženo živite v zdražbi, v jezi, v neprijaznosti, imate že tukaj preokus pekla, kterega si s svojim slabim obnašanjem vsaki dan posebej služite.

Vi si želite priti v nebesa, kaj ne? — Vaša žena tudi kot kristjana upa in želi priti tamo. Pa, kako bodeta šla obadva v skupna nebesa, ako že tukaj ne moreta složno skupaj živeti? — Bo li Bog za vsakega vstvaril posebna nebesa? — Tega ne bo storil; ampak poslal vaj bo tamo, kjer ni več ljubezni in sloščine, kjer vlada sovraštvo, jeza, preklinjanje — v pekel!

Iz vašega obnašanja prihaja še neko drugo zlo, namreč pohujšanje otrok in družine. Otroci vidijo, kako ravnate s svojo ženo, z njihovo materjo, in zgubé spoštovanje do matere in očeta. Zapoveduje se jim, naj spoštujejo očeta in mater; pa kterega bodo spoštovali očeta ali mater? — Mater ne, ker jim vi slabim svojim obnašanjem odvzamete spoštovanje do nje, ker vidijo, da z njo morebiti grše ravnate, kakor kdo drugi s svojo deklo. Ako jih bo mati kaj opominjala, zaničevali jo bodo, kakor se od vas navadijo. Pa bodo morebiti zato vas bolj spoštovali? — Tudi ne. — Neko notranje čutje jim bo povedalo, da vi ne delate pravo z njihovo materjo, morebiti se bodo nad vami hudovali, a ljubili in spoštovali vas gotovo ne bodo! Tudi skušnja res uči, da otroci, kterih starši ne žive v ljubezni in sloščini, večidel postanejo razposajeni in navadno zagazijo v slabo življenje. Gotovo si želite, da bi bili vaši otroci dobri, pametni itd. — dobro, spoštujte svojo ženo, živite z njo v sloščimi in ljubezni; posebno pred otroci ji ne oporekajte nikdar nobene reči, ne jezite se nad njo, da bodo otroci vidili, da sta oba enih misli, pa potem vaj bodo obadva spoštovali in poslušali!

Jezus Kristus vsim kristjanom zapoveduje: Ljubite se med seboj! Toliko več ljubiti se morata z ženo, ki sta si večno ljubezen slovesno obljubila pri sv. zakonu, in ki sta za vse življenje skupaj združena!

Pokora: Molitev na čast sv. družine za mir in složnost v hiši, — premišljevanje, kako sta Jožef in Marija složno skupaj

živila, skupaj potrpela v revni Betlehemski štalici, skupaj hodila v tempelj, skupaj sina iskala itd. toraj v edinosti polajševala težave eden drugemu, — vaja krotkosti, — premišljevanje Jezusovega izreka: »Učite se od mene, jaz sem krotek in ponižnega srca!» — spomin na besede sv. pisma: Možje ljubite svoje žene, kakor svoja telesa.... itd.

§. 143.

Pijancu.

Spovedenec se obtoži, da je bil ene parkrat pijan; po dalnjih vprašanjih se izve iz njega, da gre navadno vsaki praznik popoldne v pivnico, včasih še pred blagoslovom, — da se sicer ne prepije, ali da je večkrat dobre volje, — da v pijanosti preklinja, zmirja svojo ženo, in stori druge pijancem navadne grehe.

Spovedali ste se, da ste se eneparkrat prepili, in to je dosti slabo. Mislim, da to sam spoznate in da imate resno voljo se zanaprej varovati pijanosti. Da bodete svoj sklep tudi držati mogli, si pa morate še nekaj drugega odločiti, namreč zapustiti slabo navado zahajanja v pivnico. Ne recite, da ni nič slabega, iti v pivnico, da se kaj razveselite s tovarši. Pokazal vam bom, da je to veliko slabo, je tako slabo, da vam celo odveze ne morem dati, ako mi za trdno ne obljubite, da se bodete zanaprej ogibali pivnice. Vi zahajate v pivnico brez potrebe, — pijete brez potrebe in čez mero, čeravno se vsakikrat ne prepijete, — težko zaslužene denarje zlivate v svoje grlo brez koristi in celo v veliko svojo škodo, telesno in dušno, — pivnica vam je bližnja priložnost toliko in toliko grehov, ktere ste storili dozdaj, in ktere bodete delali tudi zanaprej, ako se ne ogibljete pivnice.

Kaj ni proti pameti, več piti, kakor ste žejni; poglejte še neumna živina ne pije več, kakor je žejna. Vi pa, vstvarjeni po podobi božji, ki imate pamet in razsodek, in tudi spomin da dobro znate, kamo vas more privesti pijanost, pijete čez mero, da celo toliko, da svoj razum zatopite v pijači!

Sploh se dandanašnji ljudje tožijo, da je težko za denarje; in res težko jih je zaslužiti, in veliko se jih potrebuje za živež, za obleko, sploh za hišne in druge potrebe. Vi pa denarje, ki so, tako rečeno, krvavo zasluženi, lahkomarno z vinom izlivate, da od njih nimate drugega, kakor drugi dan glavobol in morebiti še druge sitnosti, — kaj to ni proti zdravi pameti!?

Pa je tudi proti pravici. Vi ste oče, imate ženo in otroke, ki morebiti celo v vsakdanjih potrebah trpe pomanjkanja, ker vi preveč trosite za pijačo. In čeravno morebiti ne trpe pomanjkanja, bi jim vendar z denarji, ktere teden za tednom stran vržete, mogli poskrbeti boljšo odgojo, jih morebiti pripraviti v povoljnejše okoljšine, morebiti jim kaj več poskrbeti za doto. Ne recite, da navadno zapijete le po malo. Verujem vam to; ali zračunajte sam, koliko storí v enem letu; — petdeset krat, šestdesetkrat enomalo storí veliko, in več let zavrstjo storí prav

veliko svoto. Vidite, koliko stran vržete, kar bi lahko poskrbeli svojim otrokom, za ktere ste pred Bogom dolžni skrbeti!

S to razvado prestopljate še eno drugo veliko dolžnost, imate še starega očeta, staro mater, kterim tudi ni prav, da tako v pivnico zahajate; kregajo vas in mnogo se žalostijo z vami — glejte to je greh proti četrti zapovedi božji. Morete upati od Boga blagoslov in srečo, ako žalostite svoje starše?

Spovedali ste se tudi, da ste zmirjali ženo in grdo z njo ravnali, kadar ste bili pijani. Glejte, tega vam je uzrok pivnica; drugače, pravite, z ženo živite v miru in zastopnosti, le kadar ste pijani, onkrat se skregate, ker vam očita vašo grdo navado! Glejte kako daleč zaidete po ti razvadi, da zmirjate ženo, kadar vam najboljše hoče!

Pomislite tudi kakšen zgled daste svojim otrokom, ki vas vidijo iti vsaki praznik v pivnico; ki opazijo, da vas kterikrat ni v cerkvi, ker ste v pivnici; ki vas vidijo dobre volje — ali bolj pravo rečeno, neumne volje; ali vas vidijo celo povse prepitega; ki vas slišijo govoriti nespodobno, prepirati se z njihovo materjo itd. — kakšen zgled jim daste? — Kaj bi radi, da bi tudi vaši sini bili enkrat pijanci? — Ne? — Ali povem vam, gotovo bodo, če jim bodete dajali tako slab zgled! — Bi radi, da vas otroci poslušajo? — Ja? — Dobro, ali povem vam, poslušali vas ne bodo, ako vas bodo vidili pijanega, ker pijanca nihče ne spoštuje, vsaki otrok, domači in ptuji, ga zasmehuje!

Poglejmo še naprej, kaj imate od pivnice: — Kakšne pogovore imate s svojimi pijanimi tovarši? — Kaj ne take, da bi si pošten in trezen človek moral ušesa zatisniti? — V pivnici se kolne, se kvanta, se prepevajo nesramne pesmi, se obira bližnji, itd. Sv. pismo pravi: «v vinu je nečistost» — in prav resnično je to, ker nima čistih misli, spodobnih besedi in lepega obnašanja, kdor se z vinom zaliva.

Glejte na koliko grehov in slabosti zapeljuje vas pivnica!

Kdor se večkrat prepije, podkopuje si tudi zdravje, vbijalec je sam svoj, in večkrat pride med prepire in poboje, ki so med pijanci navadni. Oslabi si dušne zmožnosti, da ne more več pobožno moliti, ne pravo premišljevati, ne spraševati svoje vesti; z eno besedo, dušne moči mu otopé in kar je najhujše, v skrajni nevarnosti je večnega pogubljenja. Jezus nam reče: «Ne znate ne ure, ne dneva». Koliko ljudi zaloti smrt, kadar so najmanj mislili nanjo! Ako bi tudi vas, (n. pr. kadar ste vinjen vas zadene mrtvoud (Schlagfluss), ali padete in se pobijete, ali ste ranjen v poboju, ali vas zadene ktera druga nesreča, na ktere ravno pijanci najložej nalete) nenadoma smrt zalotila v pijanosti, kaj bi bilo z dušo vašo?! — In čeravno bi vam življenje ne vgasnilo tisti hip, povejte mi, kako bi se v pijanosti mogli pomiriti z Bogom? — kako spraŠati svojo vest? — Kako se iz vsega srca kesati zavoljo svojih grehov? — Kako jih odkritosrčno vse spovedati? — Povejte, kako bi se pripravili za smrt, — mar dobro, ali slabo?

Razumite tedaj, kako veliko zlo vam izvira iz vaše navade da pogosto zahajate v pivnico? — Spoznate, da morate opustiti to razvado? — Ker drugače ni upanja, da se poboljšate. Ne rečem vam, da ne smete nikdar vina piti: ampak ako si kterikrat želite kako malo veselje, privoščite si ga, ako premorete, — pa ne toliko, da bi trpela vaša duša, vaše zdravje in premoženje. Toda, ne hodite piti ga v pivnico, da vas navadni tovarši ne zapeljejo na staro slabo navado; ampak pošljite ponj, in doma, v svoji družini ga pite; privoščite ga tudi svojemu staremu očetu, materi, ženi, — vidili bodete, kako bodo vsi zadovoljni in veseli, občutili bodete veliko večjo radost med svojimi v nedolžnem veselju, kakor v pivnici med pijanimi tovarši.

Toraj obljubite, da se bodete ogibal pivnice? — Treba se je odločiti ali za greh ali za opuščenje greha. Pohajaje v pivnico ne bodete se varovali greha, kakor sem vam poprej pokazal; ako se ga hočete varovati, morate pustiti pivnico in le pod tim pogojem vam morem dati sv. odvezo. Ako pa se pivnice nečete ogibati, tudi vaši sklepi, da se bodete varovali greha, niso resnični, in odveza bi bila neveljavna pred Bogom, čeravno bi vam jo dal!

Ne mislite, da je to tako težko. Res je, da je sploh težavno opustiti staro navado, ali z resno voljo premagajo se najtežje reči. Mnogo jih je, ki so imeli to slabo navado, pa so se je odvadili in zdaj hvaljo Boga in njega, ki jim je s primernim svetom pomagal, da so se odvadili. Ne smete odločiti, da se bodete odvadili malo po malo; ampak pri ti navadi je edini pomoček, da trdno sklenete, da nikdar več ne bodete šli v pivnico! — razumite, nikdar več! (Razumi se brez potrebe, kakoršna bi bila, ako bi bili na potu, v mestu). To razvado je treba vso naenkrat odlomiti. — Ne bojte se, kaj bodo rekli vaši prejšni pajdaši; rajše pomislite, kaj bodo rekli vaši starši, vaša dobra žena, in vsi dobri ljudje, ki vas bodo potem veliko več spoštovali in ljubili, kakor dozdaj. Ni se treba ozirati, kaj bodo rekli slabi ljudje; vjedali se bodo nekaj časa, a potem bodo obmolknili; prišla pa bo tudi ura, namreč na sodnji dan, da bodo tisti, ki so vas zasmehovali zavoljo poboljšanja, pred vsim svetom govorili: (Modrost V. 3-5): »Ti so, ki smo jih nekdaj imeli v posmeh in v zasramljiv pregovor. Mi neumni smo njih življenje imeli za nespamet in njih konec za nečast! Glej, kako so zdaj šteti med otroke božje, in njih del je med svetniki». — Pomislite nekoliko na tisti strašni dan, — kaj ne želite, da bi bili med poboljšanimi na desni strani, skupaj z vašimi starši, z vašo dobro ženo, z vašimi ljubimi otroci!? — Zapustite tedaj pivnico, ki vam je priložnost greha in s tim lahko uzrok pekla!

Pokora: Molitev za milost poboljšanja, — premišljevanje postaje 10. križevega pota, kjer Jezusu dajo piti grenkega žolča, — ako posvetne razmere dopusté, post, milošnja, itd.

§. 144.

Pohujševalcu.

Izven opominov, ktere sem vam zdaj dal za spovedane grehe, opomniti vas moram najtežjo stvar na vaši duši, namreč na pohujšanja, ktera ste tolikim dali z vašimi grehi. Dali ste pohujšanje z besedami, s slabimi zgledi, s zapeljevanjem na greh itd. Nikar ne mislite, da je to malovažna stvar, ampak je velik greh, greh taki, da se še presoditi ne more, kako velik je.

S pohujšanjem ste temu in onemu vsmrtili dušo. Kaj če to reči, spoznate lahko iz tega, da je duša podoba božja, namenjena za večno življenje, odrešena od Sina božjega; a vi ste pogrdili podobo božjo, vkradli jo iz nebes in pahnili v pekel, iztrgali jo iz rok krvavečega Zveličarja in jo pahnili satanu v žrelo.

Ako bi bili pohujšali samo enega, bi bilo to že neizgovorljivo velika škoda, ker ste mu vzeli nedolžnost, božjo milost, mir vesti in nebeško kraljestvo. Ali s pohujšanjem ste jih v greh zapeljali že več; ti, ktere ste vi zapeljali, bodo skoraj gotovo zapeljali zopet druge, kteri bodo zapeljali tretje, in tako naprej. — Morebiti bodete že 100 let trohneli v grobu, a pohujšanje bo zmeraj rastlo med ljudmi in bo zopet druge pohujševalo. Glejte kako neprecenljiva škoda, kako neizmerna nesreča.

Kdor druge pohujšuje, nasprotuje naravnost božji volji, ker je volja božja, da bi se vsi ljudje zveličali, a pohujšljivec dela na to, da bi se vsi pogubili. — Jezus Kristus je dal kri in življenje, da bi duše rešil iz pekla; pohušljivec pa jih nazaj v peklo potiska. Kaj bodo duše pohujšanih rekle pohujšljivcu na sodnji dan! Sv. pismo pravi: »Kri Abelnova upije za maščevanje v nebesa,« — vendar je Kajn ubil Abelnu samo telo, mu toraj vzel življenje samo na nekaj let; — pohujšljivec pa ubije dušno življenje, toraj večno življenje in dušo pahne v večno pogubljenje! — Kakšno gorje klicale bodo duše pohujšanih proti pohujšljivcu! Kako preklinjale njega, ki jim je kriv pekla! Zato se pač ni čuditi, da je tudi Jezus strašno gorje zažugal pohujšljivcem; (Mat. 18. 6); »Kdor pohujša kterega tih malih, ki v mene verujejo, bolje bi mu bilo, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat, in bi se potopil v globočino morja. Gorje svetu zavoljo pohujšanja! Pohujšanja sicer morajo priti, ali gorje tistemu človeku, po kterem pohujšanje pride!«

Ne rečem vam tega, da bi vas potisnil v obupanje, ampak, da spoznate velikost razžaljenja božjega, — da ne bodete obžalovali samo svoje grehe, ampak obžalovali tudi grebe, ktere so sicer storili drugi, pa ste vi krivi, da so jih storili. Želim, da vas spoznanje velikosti razžaljenja božjega vtopi v grenko žalost, — ali ne potopi v obupanje. Jezus Kristus je vmrl za vse ljudi, — tudi za vas je vmrl; kliče vas na pokoro, in to je znamenje, da vam v svojem brezkončnem vsmiljenju že ponuja odpuščenje grehov, ako imate srčno žalost čez grehe in resnično voljo pravega poboljšanja in zadostenja!

A kakšno zadostenje se zahteva za dana pohujšanja!

Poslušajte, če kdo bližnjemu iz hudobije vbije živinče, kako mora zadostiti? — Kaj ne s tim, da povrne storjeno škodo? Glejte, vi ste ubili duše svojih bližnjih in treba je, da jih zopet probudite k duševnemu življenju, vsaj kolikor je v vaših močeh, kolikor pa ne morete, prosite Boga, naj on pomaga s svojo milostjo!

Toraj morate najprej prejenjati dajati pohujšanje, to je poboljšati morate svoje življenje; — z vsim obnašanjem morate kazati, da niste več taki, kakor ste bili poprej in da vam je močno žal zavoljo danega pohujšanja; — prizadevati se morate, da nazaj na stezo čednosti pripeljete, ktere ste pohujšali, toraj jih opomniti na gnjusobo greha in jih prositi, da naj se poboljšajo; — in ponižno in prisrčno Boga prositi za pohujšane, da jih on razsvetli, jim on da milost spoznanja in kesanja.

Hočete to storiti? —

Da se bodete za naprej bolj gotovo varovali pohujšanja, dam vam še ene nauke. Pogostokrat se domislite, da je pravi pomočnik satanov, kdor druge pohujšuje; in kadar se tega domislite, hitro sklenite, to pa že nečem biti! Mislite na strašne nasledke pohujševanja, ki se zmiraj naprej širi med ljudmi; — mislite, da se s pohujševanjem več kakor z drugimi grehi tepta in v nič devlje trpljenje Jezusovo, toraj je pohujšljivec pravi sovražnik Kristusov; — mislite na strašno žuganje Kristusovo. ktero sem vam poprej omenil. Vse to večkrat dobro premislite, in gotovo vas bo strah in groza pred pohujševanjem, da se ga bodete zanaprej skrbno varovali.

Pokora: Molitev in druga dobra dejanja za pohujšanje, posebno za mrtve, ako je od pohujšanih že kteri vmrl, — zvrševanje djanskih čednosti, nasprotnih svojemu pohujšljivemu življenju.

§. 145.

Spovedencu, ki je imel grešne misli in poželjenja.

Grešne misli in slaba poželjenja, ktera ste imeli, ko ste poželjeli po tujem imetku, ko ste bili nevošljivi svojim bližnjim, ko ste poželjeli po nečistosti, po drugem spolu itd. se vam vidi malovažna stvar, ker v tih ozirih še niste storili djanskega greha; ali, povem vam, v bistvu ima slaba misel in poželjenje toliko hudobijo v sebi, kakor dotično dejanje, — zato je mnogokrat tudi smrtni greh, kteremu sledi za plačilo večno pogubljenje. Zato vas opominjam z vso gorečo ljubeznijo, kolikor morem, da se takih misli in poželjenj varujete, da jih odganjate od sebe, kadar se vam nehoté prikradejo v srce, ker so v nekih ozirih še bolj nevarne, kakor ista grešna djanja.

S tim, da imate grešno dopadajenje ali poželjenje, s svojim umom in s svojo voljo že storite dotičen greh, in vsevedni Bog vidi greh, in je razžaljen zavoljo njega. Kdor potem še v djanju

stori greh, se samo telo še vdeleži greha, kterega je duša že poprej storila.

Da so grehi, storjeni z mislimi, smrtni grehi, imamo dosti dokazov v sv. pismu. Zakaj so zavrženi angelji v peklu? — Telesa nimajo, toraj so grešili s samim umom in voljo, — toraj z mislimi, in pahneni so v večno pogubljenje. Jezus Kristus nas tudi o tih grehih uči, da so iste vrste, kakor grehi z djanji. Potrdil je zapovedi božje, kterih deveta in deseta prepovedujete grešne misli in poželjenja, — stavi jih v isto vrsto, kakor peto, šesto, sedmo, ktere prepovedujejo najhujša grešna djanja. Pa je tudi pokregal farizéje: »Kaj mislite hudo v svojih srcih.« (Mat. 7. 14.) — Rekel je drugikrat (Mark. 7. 21: 22.): »Kar iz ust ven gre, to pride iz srca, in to je, kar ognjusi človeka. Iz srca izhajajo hude misli, prešestovanja, nesramnost, ubijanja, tatvine, lakomnosti, hudobije, preklinovanje, napuh in nespamet.« — Učil je, da je kriv ubojstva, kdor se v svojem srcu razsrdi zoper svojega brata, — da je kriv prešestovanja, kdor poželi ženo svojega bližnjega. Glejte to so besede večne resnice! Zato je pač verjetno, da jih premnogo v peklu gori zavoljo grehov z mislimi. Hudobni duh namreč malo zbira, s čim kterega pogubi; kadar vidi, da je kdo z grešnimi mislimi že zaaran za pekel, ne zapeljuje ga toliko močno na grešna djanja.

Pa rečem, da so grehi z mislimi še bolj nevarni, kakor grehi z djanji, ker jih je mnogo ložej storiti, kakor te. Strah in sramežljivost človeku branita, da mnogo grehov ne stori v djanju; a, z mislimi jih storí kadar hoče, naj doma, na polju, sam, v družnji, še celo v cerkvi, kadar molek drži v rokah, ustne pregiblje, kakor v molitvi, misli pa se pečajo morebiti z najgršim grehom. Oh, koliko grehov se tako stori!

Največja nevarnost pa vam bodo te vrste grehov na smrtni postelji, ako se jih poprej dobro ne odvadite. Ako ne vmrjete nenadno, je gotovo, da bo zadnje ure satan največ pritiskal s skušnjavami, da bi predobil vašo dušo, ker zna, da jo zmaga za večnost, ako jo nazadnje zmaga. Pa, kaj mislite, na kaj vas bo on skušal? Na grehe z jezikom ne, ker morebiti še govoriti več ne bodete mogli; — tudi ne na grehe z djanji, ker vam bo nemogoče jih storiti; ampak samo na grehe z mislimi. In ako vas v ti zadevi najde, da ste nagneni na slabo in navajeni, kaj bo z vami?! V največji nevarnosti bodete, da bodete privoljil v greh, kterega zdaj tako lahko storite; kdor se v zdravju ne navadi odganjati in premagovati skušnjave, ima še veliko manj moči v bolezni. Slabo navado, ktero ima človek v zdravju, ima tudi v bolezni, — kakor kdo živi, tako tudi vmrje!

Vidite, v kako strašni nevarnosti ste s to dušno boleznijo, na ktero ste dozdaj malo pazili.

Zato priporočam vam, kolikor mogoče, navadite se nasprotovati takim skušnjavam precej od začetka! Kadar vam hudobn duh vtisne slabo misel, precej se ji vstavite! Nikar nič ne oprezvajte, tudi ne računajte, koliko časa smete imeti slabo misel, da še ni greh; ampak hitro, ko se je zavédete, tudi jo odganjati

počnite! Obrnite svoje misli drugamo, in ako ne znate hitro kaj drugega storiti, kličite Boga na pomoč, Mater božjo, angelja varha, kakor na pomoč zakličemo, kadar se nam pripeti nenadna nesreča, pri kteri si v hitrosti ne vemo pomagati! — Prekrižajte se, in s pobožnim srcem vzdihnite: O Jezus, pomagaj mi!

Da postanete močnejši v takih skušnjavah, opravljajte kakšne posebne pobožnosti na čast bl. D. M. n. prim. vsako jutro in zvečer molite »Češena si Marija« v ta namen! — Spoznali bodete kmalo, kakor močno pomoč bodete s tim zadobili. Ako vam slabe misli prihajajo po noči v postelji, molite, — ako še ne odhajajo, vstanite, zraven postelje pokleknite, in gotovo bo bežal satan!

Slabe misli in poželjenja pa ne pridejo samo od hudobnega duha, ampak mnogokrat si jih človek sam zakrivi, Skusili ste, da so vam prišle, kadar ste dolgo časa prebudjeni ležali v postelji, kadar ste vidili kaj pohujšljivega itd. Takih uzrokov se je treba varovati! Kadar se v jutru prebudite, vstanite, če bi bilo prav malo bolj zgodaj od navade, — na svoje oči pazite, da vam skozi oči ne pride greh v dušo, kakor tat skoz nezavarovano okno, — tako tudi na druge počutke, posebno na ušesa, da ne bodete poslušali, kar je strup za dušo! Ako si sami kličete skušnjavo, potem pač ni upanja zmage, ker ste že v početku boja zmagani.

Pokora: Premišljevanje božje vsevednosti, Jezusa s trnjevo krono, s sulico prebodenega, — molitev na čast bl. D. M.

§. 146.

Kvantaču.

Spovedenec: Sem govoril nespodobno in nesramno. — Kdo vas je slišal, kadar ste govorili grdo? — Kakor je naneslo, včasih oženjeni, včasih prosti, včasih sem govoril tudi pred otroci. — Če je kdo drugi govoril nesramno, kaj ste storili? — Smejal sem se.

Govoriti nesramnosti je prav grda navada, ki vas osramotuje pred ljudmi; navada, s ktero kažete nehvaležnost do Boga, ki vam je dal dar govora; navada, ki je mnogim ljudem pohujšanje v greh.

Niste več otrok, ampak ste že na pameti; toraj bi se morali sramovati navade, ki vas osramotuje. Kaj bi vi rekli, ako bi vam kdo očital, da ste nečistnik? — Sram bi vas bilo, razjezili bi se, kaj ne? — A, povem vam, čeravno vam to v lice nihče ne reče, mislijo pa to od vas vsi, ki vas slišijo nesramno govoriti. Česa je srce polno, to skipi na usta, so govorili že naši stari. Le sami pomislite, kterega bodete imeli za čistega, ki nesramno kvanta, ali ki govori vselej spodobno? — Toraj če vam je kaj mar za svoje poštenje odvadite se te ostudne navade. Smejajo se vam le hudobneži, nečistniki in vetrnjaki; poštenjaki vas zaničujejo.

Še več pa, kakor na ljudi, morate gledati na Boga. Zakaj vam je Bog dal govor? — Kaj ne zato, da bi govorili, kar je

prav, da bi bližnjega kaj naučili lepega, ga pošteno razveseljili, ga tolažili, da bi Boga hvalili in častili? Dar govora je eden največih telesni darov, ktere smo prejeli od dobrotljivega Stvarnika, in kdor ta dar porabi zato, da Boga žali, da bližnjega pohujšuje, je eden največjih nehvaležnikov proti Bogu!

A, več še, kristijan ste, in pristopite večkrat k angeljskej mizi; — glejte, iz tistih ust, s kterimi zavžijete pravega živega Boga, neizmerno svetost, bruhate grde nečedne besede! — Kako je Jezus ljubil čistost! On sam najčistejši, zbral si je za mater najčistejšo devico in za najbolj ljubljenega aposteljna deviškega Janeza! Sv. pismo pové, da bodo v nebesih deviški najbližje pri Jezus! Glejte, kako Jezus ljubi čistost! — S kakšnim srcem pač mora priti v usta ktera so navajena na nesramne govore! — Pomislite na to, gotovo vas bo groza spreletela, in spoznali bodete, da so nesramni govori nevredni za pametnega človeka, a trikrat nevredni za kristijana!

S kvantanjem pa zakrivite še mnogo drugega slabega. Kadar o nesramnih rečeh govorite, vse, ki vas slišijo, stavite v bližnjo nevarnost greha, — eni dobé grešno dopadajenje in poželjenje, drugi počnejo tudi kvantati, zopet drugi odločijo in potem morebiti tudi storé nečisti greh. Kolikor vas sliši, toliko jih pohujšate, in za vse bodete morali odgovoriti pred brezkončno pravičnim sodnikom!

Ne recite, da navadno govorite pred takimi, ki že vse znajo. Čeravno znajo o takih rečeh, vendar poželjenje spi v njih, in s svojimi kvantami ga prebudite; toraj vi ste krivi grehov, ki iz tega pridejo.

Koliko večji greh pa je, ako vas kterikrat slišijo nedolžni! Od vas se nauče hudobije in njihovi angelji varhi tožijo vas pred prestoljem božjim! — Gorje svetu zavoljo pohujšanja, žuga Jezus (O pohujšanju gl. §. 144). »Malopridni pogovori kazijo dobro zadržanje« (I. Kor. 15. 33.) »Njihovo grlo je odprt grob« (Ps. 5. 11.). Glejte, kako gnjusna je vaša navada; — glejte, kako z njo Boga razžaljujete, — kako veliko gorje si nakopujete z njo!

Toraj skrbite, da se odvadite! A, kako? — Poboljšanje ni tako težavno; hoče se le resnega premišljevanja in trdnega sklepa. Premišljujte natanko grdobo te navade in njene posledice; premišljujte Boga brezkončno svetega in pravičnega, — da se zgrozite pred to navado, da se vam srce napolni z žalostjo, in potem resnično, trdno sklenite, da ne bodete nikdar več tako govorili! Odločite si tudi posebno pokoro, ktero bodete vselej hitro opravili, ako bi zopet kterikrat govorili tako grdo! Posebno ogibajte se takih druženj, v kterih se grdo govori! Prosite Boga za pomoč, da bodete mogli stanovitni ostati v dobrem sklepu! Ako kterega slišite nesramno govoriti, opomnite ga, da se nespodobi tako govoriti! Res je, da vam bo iz začetka težko karati, kar ste dozdaj sami delali; ali, od ene strani vam je potrebno kot zadostenje za storjene grehe, in od druge strani najmočnejši pomoček, da se bodete odvadili. Ako bodete kterega odvrnili od takih grehov, največ smete biti zagotovljeni, da vam bo Bog dal posebno milost

in pomoč, da se jih bodete tudi sami obvarovali. Sicer morate pa v vsim obnašanju kazati, da ste zdaj drugačni, kakor ste bili dozdaj; toraj v društvih govorite spodobno, o stvareh poučnih, koristnih za dušo in telo; — kakor ste dosedaj z jezikom škodili bližnjemu na duši in nečast delali Bogu, od zdaj zanaprej govorite, kar je Bogu na čast in hvalo in bližnjemu vspešno.

Pokora: Litanije vsih svetnikov, lavretanske na čast M. božje, — molitev za te, ktere je pohujšal.

§. 147.

Mehkužnežu.

Obtoži se spovedenec, da je storil sam nad seboj nečisti greh, velikokrat od zadnje spovedi in tudi poprej, včasih go večkrat na teden, navadno v postelji, kadar po noči ni mogel spati, ali je zjutraj prebudjen dolgo ležal; kadar je prej ta dan kaj več pil, ali bil v drušnji, kjer se je nesramno govorilo, je vselej zagrešil po noči — itd.

Ker si že več časa v ti navadi, in se tudi od zadnje spovedi nisi nič poboljšal, razvidim, da imaš premajhno kesanje in premalo trden sklep; a, to zato, ker ne spoznaš živo, kako grd, ostuden in škodljiv je ta greh. Da bi ti mogel odpovedati, kakšen gnjus je ta greh pred Bogom! — Bog vsaki greh neizmerno sovraži, vendar med vsemi grehi največ mrzi na nečistost. Ako pogledamo na sv. pismo, najdemo brezštevilnih izrekov božjih, s kterimi je ljudi ravno zavoljo nečistosti kaznoval. (Sir.): »Kdor se drži nečistnic, je hudoben, gnjiloba in črvi se ga bodo polastili.« — »Nečistnica« (toraj tudi nečistnik) »bo preklet spomin zapustila za seboj, in njena sramota ne bo nikdar zbrisana.« (Sv. Pavel Ef. 5. 3.): »Nečistost naj se še ne imenuje med vami.... To namreč vedite, da nasladnež in nečistnik nima sedeža v kraljestvu Kristusovem in božjem.«

Pomisli strašne kazni, s kterimi je Bog ljudi kaznoval zavoljo nečistosti. Ob času Noetovem je ves svet zatopil z vodo zavoljo raznih pregreh, a posebno zavoljo nečistosti. Ob času Abrahamovem je Sodomo, Gomoro in sosedna mesta pokončal z ognjem in žveplom zavoljo vsake vrste nečistosti, ki so jih ondotni ljudje vganjali, itd. Dosti že ta dva izgleda kažeta, kako Bog večkrat že na tem svetu ta greh kaznuje. Kterega pa ne kaznuje tukaj, in ki se tudi pokoriti neče, toliko hujše ga bo Bog kaznoval v večnem peklenskem ognju! — Boj se Boga! Varuj se greha, ki je največa gnjusoba pred Bogom!

Da je ta greh najgrši, pové že tudi lastna pamet; vsaki človek se ga sramuje, zato rečemo nesramen greh. Pri dobrih ljudeh vidimo, da se nečistosti z vso skrbjo varujejo, se Bogu prisrčno priporočujejo, da bi jih ovaroval pred tim grehom, — zakaj? zato, ker znajo, da je to najgrši greh. Hudobneži, ki ta greh vganjajo, vganjajo ga skrivaj, skrbno se varujejo, da bi jih kdo ne opazil, ako bi jim kdo očital ta greh, rotili bi se in

prisegali, da ga ne delajo, — zakaj? — Zato, ker jim vest očituje, da je najnesramniši greh!

Pomisli malo, bi ti prav bilo, da bi ti kdo v oči rekel, da si nečistnik? — A, vendar si na ti stezi, da te bodo enkrat vsi ljudje, vsi angelji zaničevali in zasramovali kot nečistnika, — namreč na sodbi božji. Tvoji dobri oče in mati, bratje in sestre, prijatlji in znanci vsi te bodo vidili nečistnika, vsi bodo strmeli, vsi te zasramovali! Ne tolaži se preveč, da se boš spovedal greha in ti bo zbrisan iz knjig življenja. Res je, greh se povse izbriše, kadar grešnik opravi vredno spoved. — So pa tvoje spovedi vredne, dokler se tega greha ne odvadiš? — Bog zna! — Danas se jih spoveš, in potem živiš kakor poprej, greh nakladaš na greh, pomočkov proti grehu ne rabiš marljivo, — vse to je znamenje, da nimaš dosti kesanja, ne dosti trdnega sklepa; — a brez tega je spoved pomanjkljiva in odveza neveljavna. Ne rečem ti, da so bile tvoje spovedi nevredne, a rečem, da so sumljive, ker toliko časa živiš nepoboljšano v isti grešni navadi; zato ti priporočim, da čez ta čas, odkar si v ti navadi, storiš veliko spoved, — ne danas, ker nisi pripravljen za njo — ampak opusti grdo navado, z vsimi dušnimi močmi se prizadevaj, da se poboljšaš, pripravljaj se s premišljevanjem, z molitvijo in ako mogoče s postom in potem opravi veliko spoved.

Da še več spoznš gnjusobo tega greha, pomisli, da si kristjan, da je tvoje te posvečeno pri sv. krstu in drugih sv. sakramentih, ktere si že prejel, toraj je tempelj sv Duha, — tudi zavžiješ presv. R. Telo, toraj je tvoje telo, kakor tabernakelj, v kterem je shranjeno presv. Rešnje Telo, — ti pa to telo ognjusuješ s tako grdim grehom!

Premisli tudi posledice tega greha. Izpija ti najpotrebnišo moč v životu, telo počne pešati, naklonjeno je vsaki bolezni, ako zboli se ozdravi težje, — z eno besedo, ta greh uzroči nadležno životarenje in zgoden grob! Na duši vzame vse dobre lastnosti, ktere nadomesti s slabimi, — razum peša, volja postaja zmiraj več nagnena na slabo, postane trdovratna in nepokorna, molitev se pristudi, ljubezen do bližnjega ugasne, za čednosti postane človek len, — sebi je težava, drugim ljudem spodtiklej, staršem žalost, Bogu v jezo, samo hudičem v veselje! — Glej, kako gnjusen je ta greh!

Upam, da resnično želiš, da bi ozdravil od tega greha; toraj storí, kar ti bom zdaj svetoval. Najprej moraš odpraviti vse, kar te v greh napeluje, namreč — zjutraj, ko se zbudiš, moraš precej vstati, čeravno bi bilo bolj zgodaj, kakor navadno vstaneš, ker najhujše skušnjave pridejo njemu, kdor zjutraj prebujen v postelji lenari; — ako se zbudiš po noči, moli, ako te skušnjava močno nadleguje, vstani, poklekni pri postelji in v pobožni molitvi izročuj se Bogu in Materi božji; — med tovarše, kteri govoré nesramno, ne hodi, tudi ne v pivnico, ker obodvoje naravnost neti nečisti ogenj; — varuj svoje oči, da jih ne boš obračal na reči, pri kterih so ti že drugikrat prišle slabe misli in skušnjave na nečistost; — varuj se lenobe in pohajkovanja

daj si zmiraj kakšno pošteno opravilo, ali pojdi v društvo pametnih mož; — ne zahajaj med lahkomisljene vetrnjake, posebno ne v drušnje, kjer pridejo mladenči in dekleta skupaj; — najnevarniše ti je ponočno shajanje z nesramnimi tovariši ali z drugim spolom. To so ti glavne stvari, kterih se moraš varovati, zraven se moraš pa še posebej prizadevati, da si zopet pridobiš lepo čistost, da zopet postaneš veselje Bogu in angeljem! Zato moraš bolj pogostokrat iti k spovedi; ako bi po nesreči zopet v greh padel, pridi precej k spovedi, ne čakaj na kteri določeni čas, ker greh uzroči drugi greh, ako se hitro ne zatare. Zapomni dobro, to je eden najmočnejših pomočkov zoper greh, da precej prideš k spovedi, ako bi te skušnjava zopet premagala! Prosi veliko Boga za pomoč, priporočuj se bl. D. Mariji, posebno, kadar čutiš, da prihaja skušnjava! (Ako zna spovedenec brati, naj bere kakšne pobožne bukve, n. prim. — Lesarjevo: Jezus devicam govori — Nebeška krona — Življenje svetnikov — Filoteja). Misli večkrat na vsevednost božjo, ki te zmiraj vidi, tudi v najtemnejši noči; pomisli na smrt svojo — pomisli, kako boš enkrat ležal v tesni mrtvaški trugi, zakopan globoko pod zemljo; — hodi na pokopališče, poklekni na kteri grob in reci si: Tukaj noter bom jaz ležal, kaj mi bo enkrat pomagalo, ako bi zdaj stregel grešnemu poželjenju! O Bog, daj mi moč, da se zmagam! Blažena Devica pomagaj mi, reši me! — Veruj mi, skušnjava bo bežala, kakor beži noč pred soncem!

Opazka: Ako ni posebne potrebe za sv. obhajilo, ali ako ne kaže izvenrednega znamnja resničnega kesanja, naj se mu odloži sv. odvezo za nekaj časa, n. pr. za 14—21 dni, v kterem času se bo skazal, ako ima resno voljo se odvrniti od te nesrečne navade. (gl. §. 124.)

Ako je spovedenec kterega drugega navadil ta greh, opomniti ga je treba na dolžnosti izvirajoče iz pohujšanja (gl. §. 144.).

§. 148.

Spovedencu, ki je v bližnji grešni priložnosti.

A. Spovedenec ima deklo, s ktero je večkrat grešil nečisto, toraj mu je bližnja *prostovoljna* priložnost v greh.

Pokazati mu je treba najprej ostudnost nečistega greha, ki je gnjusoba pred Bogom in ljudmi, — ki zatare človeka na telesnem zdravju in na duši, — mu vzame mir vesti in zadovoljnost duše, — mu vzame prijaznost božjo, — zaslužuje največe kazni že na tem svetu, in gorje v peklu, — dokazujejo nam to neštevilni izreki iz sv. pisma in tudi vsakdanja skušnja. Pri takem spovedencu je »conditio sine qua non,« da prileżnico odžene od sebe, »kdor ljubi nevarnost, bo poginil v nevarnosti.« Spovednik naj zbere vso svojo zgovornost, da ga na to napelje, reče naj mu n. prim.:

Dokler imate to žensko v hiši, vam kratkomalo ne morem dati sv. odveze; — ne rečem, da je nečem dati, ampak ne morem in ne smem. Ženska vam je najbližnja grešna priložnost, in ako jo svojovoljno držite pri sebi, sami ljubite nevarnost in greh; kdor pa ljubi greh, ne more dobiti odveze od njega. Toraj če bi vam prav dal odvezo, slepil bi vas in sebe, ker bi vam odveza bila neveljavna. Greh vam ne bo šel iz duše, dokler ona ne gre iz hiše! — S tim vam ne nakladam kakšne pokore, ampak to je zapoved božja, ki veli, da se moramo varovati grešne priložnosti. Jezus naravnost pravi: »ako te oko tvoje pohujšuje, izderi ga! ako te pohujšuje tvoja roka, odseci jo! to se pravi: ako bi ti ktera stvar bila tako potrebna in koristna, kakor je oko, roka, in te pohujšuje, odvrzi pohujšljivo stvar, ker boljše ti je, da prideš slep v nebeško kraljestvo, kakor z zdravimi očmi v pekel!

Nikar se ne izgovarjajte, da vam je dobra in skrbna, da jo potrebujete, itd. Naj vam bo še tako dobra in potrebna, več dobra in potrebna vam ni, kakor nebeško kraljestvo. Jezus reče: »Kdor očeta ali mater več ljubi, kot mene, ni mene vreden.« Jezusa morate več ljubiti, kakor vse drugo, tudi kakor časni dobiček, kterega imate od te ženske.

Ako pogledate z očmi sv. vere, bodete pa tudi spoznali, da vam ta ženska ni dobra, — ona vam krade, ona vas ubija! — Krade vam čednosti, krade vam zasluženje za nebesa, krade vam dušni mir, krade vam večno življenje, in morebiti poštenje pri ljudeh; ubija vas na telesu, ubija vas na duši, v pekel vas poganja! Proti vsemu temu, kaj je tisto malo posvetnega dobička?! »Kaj pomaga človeku, ako bi si pridobil ves svet, na duši svoji pa bi trpel škodo? — Kaj pa bodete dali enkrat za dušo? — Morebiti ono malo prislužka, kterega vam ona poskrbi? — Morebiti bo v večnosti vsaj ona za vas Boga prosila? — O, gotovo ne! — Klela in preklinjala vas bo, ker ste tudi vi nji v grešno priložnost, kakor je ona vam; eden drugemu sta si v pohujšanje, — zdaj se ljubkujeta, a, enkrat se bodeta klela v večnem pogubljenju, ako se ne razločita in ne nastopita pot čednosti.

Rečete, da jo imate tako rad. Prav všeč mi je, da jo imate rad, saj je največa zapoved, zapoved ljubezni. Ali treba je, da jo imate res rad v srcu in ne samo na jeziku, da imate rad njo, ne njeno vživanje! Ako jo res ljubite, želite in skrbite ji zato, kar je nji najboljše, to je zveličanje duše! Toraj hodite domu, opomnite jo, v kaki nevarnosti večnega življenja sta dozdaj živela, — recite ji, naj si poišče drugo službo, ali ji vi, če morete, poskrbite, — prosite jo naj se kesa in pokoro dela za svoje grehe, naj opravi veliko spoved, — molite za njo, itd.« Tako bodete pokazali, da jo resnično ljubite; a kakor zdaj delate tirate jo v večni pekel, uzročujete ji najhujše zlo, — to vendar ni prava ljubezen! Ako vas bo poslušala in se bo poboljšala, rešili ste ji dušo in spoznali bodete iz tega, da ima ona tudi vas rada; zdaj se bodete lahko ločili in z zaupljivim pogledom bodete

gledali proti nebesom, kjer se bodeta v čisti ljubezni ljubila na vekomaj! Ako vas pa ne bo hotela poslušati, morebiti se bo norčevala iz spovedi, iz greha, iz večnosti, — spoznajte, da je orožje satanovo, ki vas hoče z njo v pekel potegniti, — nevsmiljeno jo vrzite od sebe! (Ako je spovedenec oženjen, ta greh ni samo prileštvo, ampak tudi prešestovanje. Spovednik naj ga opomni na veliko nečast, ki se stori sv. zakramentu, — na veliko krivico, ki se stori zakonskemu družetu, — na slabe posledice, ki slede iz tega greha, namreč nemir v družini, slaba odgoja otrok, oškodovanje zakonskih otrok, itd.)

Pa rečete — kaj bodo rekli ljudje... Kaj bodo rekli? — Ako o vajnem grešnem življenju nič ne znajo, tudi zdaj o tem ne bodo mogli nič reči, — koliko jih je, ki premené službo! — Ako bi pa kteri hudobnež kaj rekel, pustite ga, naj brusi jezik; pametni in pošteni ne bodo slabo čez vas govorili, na hudobne se pa ne ozira pri tako velevažnem delu, kakor je zveličanje svoje duše. — Ako pa ljudje znajo za vajno grešno življenje, bodo iz vajne ločitve spoznali vajno poboljšanje; ako vas ni sram, da zdaj slabo o vami mislijo, vas mora pač manj sram biti, da bodo mislili na vaše poboljšanje. Sploh pa se ni treba ozirati toliko na ljudsko govorico; kaj bi vam pomagalo zdaj slepiti ljudi, — na sodnji dan bo vendarle vse znano. Za tisti dan skrbite, da ne bodo slabega vidili nad vami; to pa morete poskrbeti edino s tem, da zapustite greh; greh pa bodete zapustili, ako poprej zapustite — odpravite grešno priložnost.

Opazka: Ako so ugodne okoljšine, more se mu tudi svetovati, da se pozakoni s prileţnico.

Ako je s to osebo zdaj zagrešil prvikrat, in mu je res prav potrebna, more se ga za prvikrat poskusiti, da rabi kake posebne pomočke proti grehu, n. pr. da nista nikdar sama skupaj, posebno ne po noči.

Ako bi hlapec in dekla, ki skupaj služita, živela v nečistem grehu, ukaže se spovedencu, naj zapusti dotično hišo in si poišče drugo službo, najboljše v drugem (oddaljenem) kraju. Naj pomisli, da bi hitro pustil službo, ako bi pri velikem trudu imel slabo ali nikakšno plačilo, ako bi bil v nevarnosti zgubiti življenje; — tukaj si služi najslabše plačilo, ker si služi pekel, — je v največi nevarnosti, da zgubi življenje, sicer ne telesno, ampak kar je mnogo hujše, zgubi dušno življenje — toraj proč iz te službe!

Res je, da je spovedencu težko in morebiti tudi v posvetno zgubo, ako mora odpraviti skrbno služabnico (zapustiti dobro službo), ali to težavo naj spovedenec radovoljno sprejme kot pokoro za toliko grehov, s kterimi je Boga razžalil. Taki namen mu težavo mnogo polakša (prim. §. 123. *d.*)

§. 149.

Nadaljevanje.

B. Ako je spovedenec v bližnji grešni priložnosti, ne prostovoljni ampak neogibni (potrebni), svetuje se mu okoljšinam primerne pomočke in sredstva, s kterimi more bližnjo priložnost premeniti v dalnjo.

Iz pretečenega življenja zna dobro spovedanec, v kterem kraju, kdaj in v kterih priložnostih je s svojo udeležnico navadno zagrešil; ravno pri takih priložnostih se mora zdaj največ varovati in že naprej odločiti, da bo v tih okoliščinah posebno na sebe pazil. Paziti mora posebno, da z dotično osebo ne bo nikdar sam skupaj, posebno ne na samotnem, skritem ali temnem mestu. Paziti mora na svoje oči, da ji ne bo nikdar naravnost gledal v lice, da mu oči ne bodo vhajale na stvari (n. pr. na njena prsa), kar mu je drugekrati prebudilo grešno poželjenje. Paziti mora na svoje roke, da je ne bo prijemal, ne stiskal ji roke, ne se z njo nespodbno cukal, pehal. Paziti mora na svoj jezik, da z njo ne bo govoril nepotrebnih govorov, tem manj nespodobnih. Čeravno mu je priložnost v hiši, mora se vendar prizadevati, da se je ogiba, kolikor mogoče.

V pobožni molitvi naj se večkrat priporočuje Bogu in Materi božji. Dobro je, da stori kako posebno pobožnost na čast bl. D. M. s prošnjo, da mu pomaga premagati skušnjave, n. pr. večkrat moliti rožnivenec.

Premišljevanje je takemu grešniku posebno potrebno; naj poklekne pred sv. razpelo in premišljuje Sina božjega v njegovem trplenju in smrti in naj se domisli, da ga je tudi on sam s svojimi grehi pomagal križati. Naj premišljuje svojo smrt; — ako si je ne more lahko predočiti, naj, n. pr. zvečer, ko se vleže v posteljo, se tako vleže, kakor bo ležal mrtev, toraj stegnjen, roke sklenjene na prsih, molek med prstmi in naj si misli — enkrat bom tako ležal v mrtvaški trugi, v tamnem grobu, črvi bodo zjedali moje meso, kaj mi bo pomagalo, ako bi zdaj stregel poželjivem mesu! Take misli so kaj močne proti skušnjavam nečistosti. Naj premišljuje tudi pekel z vsem trplenjem in z vso grozo, kolikor je njegova domišljija zmožna misliti, in naj si misli, da si ravno s svojo nečisto ljubeznijo in nesramnim življenjem s to osebo služi večno gorje v peklu! — Tamo bo večni ogenj, večna žalost, večno trplenje! Tamo se bodeta z njo, s ktero se zdaj ljubkujeta, nasprotno klela na vse veke brez konca!

Ako mu skušnjava posebno dodaja, naj djansko poskusi kako bol, n. pr. naj stavi prst na plamen (ako ni druzega, dobra je žigica) in si misli, te male vročine ne morem prestati, kako pa bom prestal večni peklenski ogenj, — toraj beži skušnjava — beži greh!

Naj potrebniše in naj zdatnejši pomoček pa je pogosta spoved (vsaj vsaki mesec), in sicer spoved pri enem spovedniku. Kdor spovednika premenjuje, ga hoče slepiti in še nima dosti trdnega sklepa se poboljšati, in se tudi poboljšal ne bo!

Ako se spovedenec na ta način prizadeva, upati se sme, da se bo z božjo pomočjo varoval greha. Ako bi ga skušnjava vendarle zopet premagala, naj pride hitro k spovedi, naj ne čaka drugega, tretjega greha, ampak očisti naj se ga poprej, nego se mu je v dušo zajedel.

Udeležnici greha naj pové, da se je spovedal, da se hoče poboljšati in nikdar več z njo grešiti; reče naj ji, da naj ga pusti na miru in ne skuša na greh! Tudi naj jo opominja in prosi, naj opravi spoved, zapusti greh, se pokori itd. Morebiti bi udeležnici bilo na kteri način mogoče odpraviti grešno priložnost, n. pr. da ona poišče drugo službo, — spovedenec naj jo to prosi, ker ji ukazati ne more.

Morebiti se bo vse to zdelo težavno spovedencu, zato naj ga opomni spovednik, da je vse neobhodno potrebno za odvezo; ako pa neče porabiti primerna in zadostna sredstva za poboljšanje, mu v njegovih okoljšinah noben spovednik ne more dati veljavne odveze (gl. §. 123. *b.*).

§. 150.

Vasovavcu.

Spovedenec se deloma obtoži, deloma se z vprašanji izvleče iz njega, da je mnogokrat kvantal, preklinjal, pel nesramne pesmi in sicer le po noči z mladenči na vasi; da je z istimi mladenči zahajal v kakšno pivnico, kjer se je pilo, pelo, plesalo in razgrajalo; potem pa je šel večidel k svoji ljubi pod oknjo, s ktero sicer ni storil nesramnega djanja, a govoril je vsake vrste in imel tudi mnogokrat nečisto poželjenje.

Kvantal si, klel si, itd. Glej, to so grehi, s kterimi si žalil Boga, s kterimi osramotuješ podobo božjo v sebi. Vsi ti grehi ti pa izvirajo iz ene slabe navade, proti kteri ti moram kaj več opomniti, namreč iz vasovanja. Ti še pomisliš ne, da je vasovanje greh; a vendar je, bi rekel, pri tebi poglaviten greh, iz kterega veliko drugih izvira. Zato ti precej naravnost povem, da moraš vasovanje pustiti. Upam, da si prišel k spovedi iz dobrega namena, namreč, da si očistiš dušo in počneš pravo kršansko živeti; a, ne eno ne drugo ne storiš, ako ne skleneš za trdno, da ne boš več zahajal v staro družnjo, da ne boš več po noči hodil na vas.

Ne pomaga nič, ako obljubuješ, — ne bom več klel, kvantal, itd. ako ne odpraviš uzroke in priložnosti teh grehov. Sv. pismo pravo: «S svetim boš svet, s hudobnim boš hudoben», s kvantačem boš kvantavec; kdor po blatu hodi, oblati se, ni drugače. Eno najvažnejših pravil je, — varuj se slabe tovaršije, ako hočeš biti in ostati dober in pobožen, — ena grintava ovca okuži celo čedo; — tako je tudi s hudobnim človekom, in še bolj gotovo te bodo okužili, ako prideš med več grintovcev! Ponočni tovarši te zapeljujejo na kletve, na nesramno govorjenje,

*

pri kterem imaš nečisto poželjenje, na popijanje, na razgrajanje po noči, itd. Ako bi ne hodil v njihovo družnjo, ne bi bil storil teh grehov; glej, koliko ti škodujejo na duši!

Ni mi treba praviti, kterih slabih tovaršov se moraš ogibati; sam lahko znaš, da tistih, ki te vabijo na vasovanje, ki govorijo nesramno, ki preklinjajo, ki zahajajo v pivnice in še druge silijo, ki se radi prepirajo, ki k dekletam pod oknja zahajajo itd. Sploh, brez opravka ne hodi nikamor po noči, ako ti je ljubo čednostno življenje; kdor zahaja med vasovavce, živil bo, kakor bo vidil pri njih, s takim življenjem si pa človek nakopuje nesrečno življenje na tem svetu in večno gorje v peklu!

Vasovanje pa je še iz drugih uzrokov zavržljivo in grdo. Oče in mati gotovo niso zadovoljni, da po noči na vas zahajaš, ker dobro znajo, da si zmiraj v nevarnosti greha in vsakovrstnih časnih nesreč. — Koliko grehov se stori v temni noči z besedami in z djanji tako grdimi, da se nebesa nad njimi groze! — Kolikokrat se ponočevalci skregajo, zbijejo; kolikokrat se zgodi, da kterega zjutraj na mrtvaški oder pokladajo, ki je še zvečer na korajžo klical, njegove tovarše pa vlačijo po kajhah, kakor ubijalce in razbojnike! — Pomisli nekoliko, kaj bi rekli tvoj pošteni oče, tvoja dobra mati, da se s teboj kaj takega zgodi! — Ne ugovarjaj, tako ne bom nikdar storil. — Rad ti verujem, da ne misliš kaj slabega storiti; ali noč ima svojo moč, — od jeze in prepira, od vina ali žganja razvneta kri pa velikokrat zakrivi, za kar je potem človeku srčno žal vse dni svojega življenja!

Če bi te tudi ne zadela ta nesreča, vendarle si z vasovanjem brezpotrebno vničuješ zdravje, sam sebi koplješ zgodni grob! Po dnevu imaš dosti težkega dela; Bog je vstvaril noč, da bi si opočil, da bi si okrepčal oslabljene moči; — ti pa namesto počivati okoli rogoviliš, — drugi dan si okoren za delo, oslabljene moči se še več trosijo in korak za korakom bližaš se onemoglosti, ktera bi te še dolgo ne dohitela, ako bi živil redno in pametno. Koliko jih je, ki v najboljših letih počnejo hirati, bolehati, itd.! Kakor bleda senca lazijo med drugimi čvrstimi, kakor živi mrliči tavajo med bujnimi junaki, — zakaj? — Zato, ker jih v njihovi mladosti ni bilo nikdar moč vgnati!

Glej, koliko slabega in kolikih nevarnosti izvira ti iz vasovanja na duši in na telesu! Menda lahko spoznaš, da moraš to razvado opustiti; drugače za tebe ni dobrega ne za ta svet, ne za večnost!

Upam, da bodeš od zdaj zanaprej postal ves drugačni; vendar te moram še nekaj opomniti, da se boš znal vladati.

Ako ne bodeš prišel na vas, prišli te bodo tvoji tovarši klicati; kaj bodeš storil onkrat? — Treba ti je poguma, posebno za prvikrat, da te ne bo sram jim kratko odgovoriti, da ne boš več hodil na vas. Sicer to ní nič težavnega in posebnega, da se preneha zahajati v kakšno društvo, ker se mnogokrat še močnejša prijateljstva razderejo za kakšen prazen nič; a priznam ti rad, da se za to hoče vendarle precej premagovanja samega sebe,

ker je človek toliko pokvarjen, da se več boji zasmehovanja od posvetnjakov, kakor zavrženja od Boga. Zavoljo tega v ponižni molitvi prosi Boga, — posebno danas po sv. obhajilu, — da ti za čas take skušnjave dá svojo pomoč; prvokrat je težko premagati, potem pa je zmiraj ložej.

Pomisli, da bi te tovarše gotovo zapustil, ako bi znal, da ti delajo kakšno škodo, ali te pripravljajo v posmeh; — glej, delajo ti največo škodo, kakor sem ti poprej razložil, na duši in na telesu, — in pripravljajo te tudi v posmeh in zaničevanje od strani Boga, angeljev in dobrih ljudi Nikar ne misli, da te ti tovarši ljubijo, ker te imajo radi med seboj, ker so ti prijazni, se ti prilizujejo, itd. Ljubiti se pravi, dobro želeti in kolikor mogoče dobro storiti bližnjemu; — a kakšno dobro ti delajo? — S svojimi slabimi zgledi te zapeljujejo, da bi hodil po stezi pogublenja! — To pač ni prava ljubezen!

Toraj naj bo dosti tega; razumi dobro, — ali moraš biti za Boga in z Bogom, ali proti Bogu in za pekel! — Odločiti se moraš! — Zapustiti moraš vasovanje in slabe tovaršije, ali pa upanje na nebesa!

§. 151.

Nadaljevanje.

Pri tvojem vasovanju je pa še nekaj drugega, kar treba, da popraviš; namreč ljubkovanje s tvojim dekletom.

Sicer, rečeš, nista nič slabega storila, a, vendar si imel grešna poželjenja, sta govorila tudi kaj nespodobnega. Glej, to so tudi grehi. Pohajanje pod okno k dekletu ti je priložnost v te grehe in nevarnost še v veliko veče. Ako hočeš opraviti dobro spoved, moraš za trdno obljubiti in skleniti, da zanaprej ne boš zahajal k dekletu pod oknjo.

Sam svojo vest vprašaj, in naj ti odgovori, če moreš nadaljevati tako ljubkovanje in biti tudi v milosti božji!? Že sam mnogo Boga razžališ z mislimi in besedami, in v nevarnosti si ga še več razžaliti; — kaj pa tvoje dekle? Kaj nima tudi nečistih poželjenj, kaj ne greši tudi z nespodobnimi govori? — Glej, za te grehe si ji ti uzrok, si ji ti pohujševalec!

Priznam ti, da je vajna ljubezen poštena toliko, kolikor svet zahteva poštenosti; ali prav lahko spoznaš, da pred vestjo in pred Bogom ni povse čista. Zato se je treba odločiti; — ali jo misliš vzeti v zakon, ali ne.

Ako je ne misliš vzeti v zakon, toraj z njo ljubkuješ le za kratek čas, opustiti moraš to enkrat za vselej in povse; ker ne samo, da je to ljubkovanje obema grešno in pohujšljivo, lahko bi ji s tem tudi zapravil posvetno srečo, da se ne omoži na dobro mesto, kamor bi se, ako ne bi imela znanja s teboj. S tem ji lahko storiš veliko škodo in krivico, za ktero bi moral enkrat odgovor dajati pred Bogom!

Ako pa resno misliš se z njo poročiti, povej to stvar svojim in njenim staršem; ako so zadovoljni, stori hitro, kar misliš storiti, — to je: oženi se, čem bržje, tem boljše. Ako tvoji ali njeni starši ne pusté, je najboljše, da vse na stran pustiš. Res je, da te ne more nihče siliti, ktero nevesto si boš izbral; a tudi je gotovo, da zakon ni srečen, ako ga ne blagoslovijo starši. Ako želiš imeti srečno in zadovoljno zakonsko življenje, porazumi se s starši, in sicer tudi z njenimi, ker boš z njimi stopil v najbližijo sorodstvo, ako se vzameta, — a grdo je, ako se sorodniki pisano gledajo.

Čeravno bi se v kratkem z njo poročil, vendar po noči ne smeš zahajati pod njeno okno. Za sv. zakon se moraš pripravljati pobožno, čisto in sveto; potem smeš od Boga upati obilnega blagoslova v zakonskem stanu. Ako sta si že zaročena in so starši zadovoljni, greš jo lahko obiskati po dnevu, in vpričo njenih staršev se vse lahko pogovorita, kar je prav in pošteno; — toraj ti ni treba k nji zahajati, kakor tat v noči.

Ako pa si v takih okoljšinah, da se še dolgo časa ne boš mogel oženiti, opusti popolnama pohajkovanje za njo. Ako je volja božja, še zmiraj jo boš dobil, kadar jo boš smel vzeti; ako pa ni božja volja, si je ne boš pridržal z vsem ljubkovanjem. Bog da vsakemu po zasluženju, toraj glej, da v mladeniškem stanu ne bodeš z grehi nase klical jeze božje, ki bi te zadela v zakonskem stanu. Zapomni si dobro, nedolžno mladeništvo je naj gotovejši porok srečnega zakona!

Iz srca bi rad, da bi ti ta spoved bila uzrok zadobljene milosti božje in početek življenja, kakoršno se spodobi dobremu kristjanu; zato ti to toliko priporočujem, ker znam dobro, da taka ljubkovanja s časom zapeljejo v najgrše grehe. — Ne reci, tako daleč jaz ne bom šel. — Tako je vsaki od začetka govoril; a šel je naprej korak za korakom, da je padel v brezno najostudišnega greha, zgubil svojo, zatrl dekliško nedolžnost, in z njo mir dušni, spoštovanje pri ljudeh, staršem skopal zgodnji grob, a sebi v srce vgnjezdil grizečega črva! Ti ne bi rad padel tako globoko? — Dobro, vstavi se, dokler je čas! — Ako tvoje dekle res kaj ljubiš, pomisli, kaj bi bilo, ako bi ljudje s prstom za njo kazali, da je nesramnica! — Toraj varuj nedolžnost sebi in nji! Varuj si poštenje, dokler ga oba imata; saj si že slišal pregovor: «ura zamnjena, nedolžnost zgubljena, ne pride nobena». (Oziroma odveze gl. §. 123).

Opazka. Vsako zaljubljeno znanje (Liebschaft) sploh se ne more zabraniti, ali kar naprej imenovati grešno. Znanje, ktero imata neoženjeni z neoženjeno med seboj z namenom se poročiti, naj spovednik tako napeljuje, da ne bo greha med njima in da jima zaljubljenost tudi ne bo v grešno priložnost. Kršanski zakon mora se skleniti svobodno, zato je zanj treba resnega prevdarka. Za se ložej obvarovati pred nesrečnim zakonom, je prav, da se dotična dva poprej bolj natanko spoznata in že poprej eden do drugega dobita nagnenost, ki se jima bo v zakonu premenila v zakonsko ljubezen, ki jima ima gladiti trnjevo

pot skoz življenje. — Zaljubljeno znanje pa je nedopustljivo, *a*) ako ima eden ali drugi grešno dopadajenje ali poželjenje po nečistosti; — *b*) ako sta zaljubljena v takih okoljšinah, da se med seboj nikakor ne smeta poročiti, in tudi, ako enemu ali drugemu z zadostnim uzrokom branijo starši ženitbo in dosledno ljubkovanje z dotično osebo; — *c*) ako se shajata skrivaj, po noči, na samotnem kraju, ker je v teh okoljšinah vselej bližnja nevarnost za greh; — *d*) ako eden od zaljubljenih drugega zapeljuje v greh, je vselej vsaj nevarnost za greh, čeravno bi se drugi še ne vdal grehu. — V teh in enakih slučajih naj spovednik sili, da spovedenec zapusti dotično zaljubljeno znanje.

§. 152.

Krivičniku.

Nekteri spovedenci, ki so bližnjega na kterikoli način oškodili, iščejo vsake vrste izgovore, da bi se odtegnili povračenju škode; spovednik jim mora izgovore ovreči in jih s prepričevalnimi razlogi napeljati, da bodo povračenje ne samo obljubili, ampak djansko storili; n. prim.

Pravite, — »saj bom povrnil, in želim, da bi se nihče ne mogel potožiti čez mene, da sem ga kaj oškodoval«. — Znati morate, da ni dosti, obljubiti z besedami, treba je storiti z djanjem. V peklu jih je neštevilno, ki so samo obljubovali, a zraven odlašali, dokler jih smrt ni prehitela. Kdor mora in more ptujo stvar povrniti, po je ne povrne, toliko časa ponavlja greh krivice, dokler samo obljubuje, v djanju pa ne povrne. Zato uči sv. cerkev z besedami sv. Augustina, da se mu greh ne odpusti, kdor ne popravi krivice, ki bi jo mogel popraviti.

Rečete, — »ne morem zdaj povrniti, nimam s čem«. — Premislite dobro, če je ta izgovor tudi resničen, ali ne. Spovednika se lahko preslepi, Boga se pa ne more, on je vseveden. Zato pomislite dobro, če si res ne morete toliko pomagati, da bi povrnili. Če nimate pri roki toliko denarjev, pa imate morebiti v svoji hiši, v svojem gospodarstvu, kar vam ni neogibno potrebno, kar bi se lahko dalo prodati in s skuplenimi denarji plačati s krivico storjen dolg! — Morebiti živite razsipno, raztrosljivo, na obleko, na veselice in na druge stvari trosite brez potrebe, da vam nikdar nič ne ostaja; — ako je tako, morate opustiti nepotrebne stroške, morate živeti varčno, da s prihranjenimi denarji popravite krivico. Ne izgovarjajte se, da morate živeti, kakor drugi vašega stanu, ker vam ne ukažem, da bi za potrebne reči ne smeli trositi; temveč vam govorim za reči, kteri niso potrebne, ktere imajo ljudje le zavoljo veče ugodnosti in zavoljo ošabnosti, da se z njimi skazujejo pred drugimi. — Glejte, pri takih štedite! — Morebiti si morete tudi pri hrani kaj prištediti, da se za kaj časa zadovoljite z navadnejšo jedjo in pijačo in ne izbirate dragocene jedi in pijače! — Zapomnite

si dobro, čem prej bodete popravili svojo krivico, tem ložej vam bo pri srcu! — Morebiti vam ni mogoče povrniti vse na enkrat, morete pa po malo; — toraj povrnite precej, kolikor morete, a za ostalo se prizadevajte z varčnostjo in s pridnim delom, da bodete mogli kmalo povrniti!

Rečete, — da se vam zdaj zdi jako težavno, da bodete povrnili, kadar vam bo bolj priložno. Pomislite nekoliko, kadar ste oškodili bližnjega, — ste čakali, da bo bližnjemu priložno, da se pusti od vas oškodvati? — Niste čakali. — Zakaj bi pa zdaj vaš bližnji moral čakati na vašo priložnost? — Je to pravica? — Lahko razumite, da ta izgovor ne velja, — pripeljal bi vas gotovo v pekel, ker krivičniku ni nikdar priložno, da bi povrnil.

Rečete, — imam ženo in otroke, ki bi morali z menoj trpeti pomanjkanje. — Prav všeč mi je, da ljubite svojo družino; a ne smete jo več ljubiti, kakor svojo dušo! — Kaj, zato, da bodo vaši otroci nekaj časa mogli zložno živeti, da bodo imeli na izbir dosti jedil in obleke, itd., zato hočete vi na vse veke trpeti v peklu? — Menda ne? — Ako bodete zavoljo slepe ljubezni do otrok in žene prišel v pekel, bodo mar oni prišli in vas rešili iz pekla? — Menda ne upate tega? — Bojite se, da bodo morali trpeti kakšno pomanjkanje, ako vi storite, kar Bog zapové; — Kako ste zaslepleni! — Kaj ne znate za nebeškega očeta, ki hrani ptice v zraku in oblači rožice na polju; kaj mislite, da bo pozabil na vaše otroke!! — Glejte, ravno s tem, da s krivičnim imetkom skrbite za svoje, delate jim tudi v posvetnih rečeh največ škode. Krivično blago nikdar ne tekne; — en krivičen denar pojé deset poštenih! Vaše gospodarstvo bo šlo zmiraj več rakovo pot, dokler bodete imeli krivico na vesti. Toraj otresite se krivice; zaupajte na dobrotljivost in previdnost božjo, Bogu se izročujte, — in pri mirni vesti imeli bodete tudi blagoslov pri posvetnih opravilih!

Pomislite na smrt! — Kaj bi bilo, ako bi vas smrt prehitela poprej, kakor povrnete in vam bo brezkončno pravični sodnik kazal, kdaj bi bili mogli povrniti, pa niste hoteli! Kaj vam bo ostalo od vsega premoženja? — Mrtvaška truga, mrtvaški prt! Vse drugo bodete pustili tukaj! — Kaj pa bo za dušo? — Kaj bodete dali za njo? — Pomislite na priliko evangeljsko o dolžniku, kterega je gospodar ukazal vreči v skrajne tmine, kjer bo jok in škripanje z zobmi, dokler ne plača najzadnjega vinarja! — S čim bodete plačevali tamo? — Toraj hitro poravnajte svoje račune, ker ne znate, kdaj bo treba stopiti pred sodbo božjo!

Mislite si, da ste kteremu ojstremu človeku toliko dolžni, kolikor imate popraviti krivice. Ako bi vas on resno tirjal, in vam žugal, da vam vse proda, ako ne plačate dolga, — kaj ne bi vse mogoče poskusili, da bi dolg hitro, hitro plačali!? — Glejte, ta ojster verovnik je Bog, branitelj nedolžno trpečih, ki vam po mojih ustih ukazuje, — plačajte kar ste dolžen, ako ne pogublena vam je duša in telo na vekomaj v peklu!

Upam, da se bodete prizadevali na vse mogoče načine, da čim bržje popravite krivico; vendar vam naročim, da bodete pri prihodnji spovedi povedali, koliko bodete do takrat povrnili krivice.

Ako se spovedenec boji osramotenja, ker je njegov greh oškodvanja tajen, naj mu spovednik svetuje način skrivne povrnitve; n. pr. s pismom po pošti, ali naj spovedenec dotično svoto izroči spovedniku, ki jo potem da poškodvancu; v tem slučaju naj bojazen spovedenčevo pomiri s tem, da mu pové, da od njega (spovednika) ne bode in ne sme nikdar nihče znati, kdo mu je izročil denarje, ktere da poškodvancu (prim. §. 115).

§. 153.

Bolniku.

Pri bolniku naj ima spovednik tudi ozir na njegovo bolezen, v kteri naj ga tolaži, in napeljuje, da mu bo bolezen res to, za kar mu jo Bog pošlje; namreč klic, s kterim ga Bog vabi k sebi. N. prim.

Vsaki človek ima svoje težave in križe. Bog je, ki po svoji neskončni modrosti dá vsakemu, kar previdi, da bo boljše za njega. Vam je poslal zdaj bolezen. Čeravno se vam zdi težavna, radovoljno potrpite v nji in mislite si, — Bog že zna, zakaj mi jo je poslal!

Sv. vera nas uči, da se brez križa ne pride v nebesa; toraj zahvaljujte Bogu, da vam daje lepo priložnost s potrpežljivostjo in vdanostjo v voljo božjo služiti si nebesa.

Ako svoje življenje pregledate, rekla vam bo vest, da ste dozdaj še premalo zaslužili za večno življenje. Glejte, kako ugodno priložnost imate zdaj nakopičiti si bogatstva, s kterim si bodete pri sodbi božji kupili kraljestvo nebeško.

Rekla vam bo tudi vest, da ste v svojem življenju velikokrat Boga razžalili. Za vsako razžaljenje božje čeravno odvezano pri spovedi, mora priti pokora, in sicer velika pokora na tem svetu, ali pa še veča v vicah. Morebiti imate pred Bogom veliko dolga zapisanega. Spoznajte in hvalite neskončno dobrotljivost božjo, ki vam tukaj pošlje bolezen in nadloge, da bi vas po smrti toliko prej mogel vzeti k sebi v rajsko veselje! Zato v svoji bolezni večkrat izdihnite: O Bog, zahvaljujem ti za priložnost, s ktero morem zadostovati za svoje grehe, s ktero si morem zasluževati za nebesa! Gospod, iz ljubezni do tebe rad trpim bolečine, ktere si mi naložil! Prosim te, vzemi moje trplenje kot zadostenje za tolike grehe, s kterimi sem te razžalil! Jezus Kristus, odrešenik moj, prideni k mojemu slabemu zasluženju tvoje zasluženje! Pomagaj mi, da tukaj zbrišem dolgove, da si po tem trplenju zagotovim večno veselje pri tebi v nebesih!

Da bodete ložej potrpeli ponižno in vdani v voljo božjo, poglejte večkrat na sv. razpelo; premišljujte, koliko je on

najsvetejši trpel za vaše grehe, kaj se ne spodobi, da tudi vi kaj trpite!? Kakor je on spolnoval voljo božjo, prizadevajte se tudi vi, zato večkrat ponavljajte: zgodi se volja tvoja!

Žalostni ste, ker ne morete marsikaj dobrega storiti, kar bi bili storili, ako bi bili zdravi. Zato vam ni treba žalostnim biti. Med vsemi djanji je v očeh božjih najboljše — spolnovanje volje božje. Ne vsaki, kteri mi pravi: Gospod, Gospod; pojde v nebeško-kraljestvo; ampak, kteri stori voljo mojega Očeta, ki je v nebesih, tisti pojde v nebeško-kraljestvo. (Mat. 7.21). Toraj ne ravno molitev, tudi ne ravno milošnja, ampak spolnovanje volje božje je najboljše dobro delo. Glejte, v bolezni je volja božja, da radovoljno potrpite, da se izročujete v previdnost božjo; — storite to, in najboljše skrbite za čast božjo in zveličanje svoje duše! «Kdor hoče za manoj priti, naj vzame svoj križ, in naj nasleduje mene»; — toraj vzemite križ bolezni, in po trnjevi poti trplenja bližajte se Jezusu v njegovi nebeški časti!

Ne rečem vam, da ne smete prositi za zdravje; ampak še priporočim vam, le molite za zdravje! Zdravje je velika dobrota za človeka, kdor ga zna prav ceniti in rabiti. Zato pa tudi pri molitvi za zdravje pristavite, — ako je volja božja! Ako pa Bog previdi, da je za vas boljše, da ste bolni dolgo časa, ali da vam je ta bolezen za smrt, recite: — ne moja, ampak tvoja volja naj se zgodi!

Včasih nam Bog pošle bolezen in druge nesreče, ker nas hoče s tem opomniti, da od nas kaj želi; zato uči skušnja, da se jih je že mnogo ravno zavoljo bolezni poboljšalo, ker so v bolezni storili dober sklep, da se bodo odvadili tega in tega greha. Morebiti Bog tudi od vas kaj takega išče. Preglejte svoje življenje; morebiti imate ktero slabo navado, ktere bi se bili že zdavnej morali odvaditi? Obljubite Bogu, da se bodete z vsemi močmi prizadevali, da se tega greha ali te slabe navade zdriite ali odvadite, ako vam Bog dá zdravje. Taki sklep je Bogu veliko bolj všeč, kakor zaobljuba, da bodeti šli kamo na božjo pot, ali dali kakšen dar cerkvi.

Toraj ne plašite se preveč v bolezni! Domislite se, da ste v roki božji; ako je njegova sv. volja, bodete ozdravili; ako pa on hoče, da vam je ta bolezen za smrt, se tudi ne smete preveč žalostiti in bati. V očenašu vsaki dan molite: «Pridi k nam kraljestvo tvoje» — glejte, zdaj se vam bliža! Vest ste očistili s skesano spovedjo, dolgove za grehe zbrisujete s potrplenjem in z vdanostjo v voljo božjo; toraj upajte v Boga, da vam bo telesna smrt početek večnega življenja!

Večkrat obudite vero, upanje, ljubezen vsaj s kratkimi zdihleji, n. prim. O Bog, verujem vse, kar si ti razodel in kar uči sv. katoliška cerkev! — O Bog, v tebe zaupam, ti si moje odrešenje; vsmili se me, vbog in potreben sem, pomagaj mi! — O Bog, ljubim te iz vsega srca; ljubim te čez vse! — Pomagaj, da te zmiraj več ljubim! — O večna dobrota, pozno sem te začel ljubiti! — Oh, da bi Te ne bil nikdar razžalil! —

Žal mi je, žal mi je iz vsega srca, da sem Te razžalil! — O Marija, mati milosti, mati usmiljenja, pomagaj mi proti sovražniku, pomagaj mi na smrtno uro! — Angelj varh, stoj mi na strani, ne zapusti me v zadnjem boju! — Dušo mojo pelji v raj!

§. 154.

Konec.

Iz opominov sv. Frančiška Sal. do spovednikov.

«Preljubljeni bratje, vzvišena je služba, ktero v cerkvi božji opravljate; dal vam je namreč Jezus toliko oblast soditi duše, da so vaše obsodbe na zemlji, ako so izrečene pravično, potrjene v nebesih. Vaša usta so kakor mistični vodotoki, po kterih na ljudi dobre volje prihaja pravi mir iz nebes. Besede vaših ust so trobente velikega Jezusa, ktere porušujejo zide pregreh, ali mističnega Jeriha.

V resnici, z veliko častjo je neizmerna dobrotljivost Božja počastila ljudi, ktere je vzvišila do dostojanstva, kterega celo angelji niso deležni; kteremu od angeljov bilo jo namreč kdaj rečeno: Prejmite sv. Duha, kterim bodete odpustili grehe, bodo jim odpuščeni. Rečeno pa je bilo to apostelnom, in v njih vsem, ki bodo po postavnem nasledstvu prejeli isto oblast.

Čisti bodite, in prosti vsakega greha, ker se prizadevate drugim očiščevati vesti; da se vam ne bo oponašal stari izrek: Zdravnik, ozdravi sam sebe, ali besede apostelnove: v čem drugega sodiš, sam sebe obsodiš. Ako vas toraj kličejo spovedovati, kadar ste (kar Bog obvari) morebiti v smrtnem grehu, morate najprej svoje grehe očistiti v zveličavni spovedi, ali, ako ni priložnosti, vsaj s popolnim srčnim kesanjem.

Goreči bodite za zveličanje duš, posebno tistih, ktere k vam pridejo; prosite Boga, naj spreobrne njihova srca, da bolj in bolj napredujejo od čednosti do čednosti.

Pomislite, da vas vbogi grešniki v početku spovedi imenujejo oče; sprejmite jih tedaj s prisrčno ljubeznijo, dobrotno potrpite njihovo neotesanost, nevednost, slabost in počasni razum. Ako je le kaj upanja za poboljšanje, ne odtegnite jim svojega sveta, kakor opominja sv Brnard: Breme duš, breme bolnih, ker jih ni treba nositi, ktere so zdrave, toraj niso breme. Čeravno se je zgubleni sin od svinske čede vrnil nag, zamazan in osmraden, ga je predobrotljivi oče vendar spoznal, ga objel, ga poljubil in od veselja nad njim jokal: bil je namreč oče, ki ima navadno do otrok največo ljubezen.

Bodite previdni kakor zdravniki; grehi namreč so bolezni in dušne rane; resno presodite spovedenčevo pripravljenost, da ga bodete pravo obsodili. Ako opazite, da se kdo sramuje, dajte mu poguma s temi besedami: Kakor drugi, tudi vi niste angelj; saj ni čuda, da so ljudje podvrženi grehu. S pokoro zaslužite večo hvalo, kakor sramoto z grehom; tudi spovednik vas ne bo

sodil po tem, kar ste bili, ampak po tem, kar ste zdaj. Grehi se pri spovedi tako pokrijejo in pokoplejo, kakor, da so uničeni z večno pozabljivostjo.

Ako opazite človeka ki pristopi predrzno, brez sramežljivosti, komu ni mar za storjene grehe, opomnite ga, da je tukaj pred sodnim stolom božjim. Tukaj gre za njegovo večno zveličanje. Na smrtno uro ne bo za nobeno reč dajal težjega odgovora, kakor za nevredne spovedi. V tem zakramentu razdeluje se cena smrti in trplenja Gospoda našega Jezusa Kristusa. Boječemu, na duhu pobitemu, in na odpuščenju obupajočemu vdihnite upanje, pokažite mu, kako veliko veselje ima Bog nad grešnikom, ki pokoro dela. Čim veča je naša reva, tem več se kaže božja dobrotljivost. Jezus je molil za te, ki so ga križali, da bi mi spoznali, da bi tudi nam odpustil, čeravno bi ga bili s svojimi rokami na križ pribijali. Bog pokoro tako ceni, da, storjena na tem svetu, zadostuje za največe grehe, čeravno bi bila prav majhna, da je le prava. Ako bi bile duše pogubljenih zmožne jo storiti, odpustili bi se jim vsi grehi Največi svetniki bili so nekdaj grešniki, namreč Peter, Matevž, Marija Magdalena, David, itd.....»

O. A. M. D. G.

KAZALO.

UVOD

O pokori sploh.

Str.

§. 1. Sv. pokora 5
§. 2. Sv. pokora pravi zakrament 9
§. 3. Tvarina in oblika 12
§. 4. Kesanje. 15
§. 5. Spoved in pokora 16
§. 6. Učinek vredne spovedi in njeni dobrodelni vpliv na nravnost —

I. DEL.

Spovedniku potrebna svojstva. — 1. Poglavje. Potrjenje in sodnost.

§. 7. Spovednik 18
§. 8. Potrjenje in sodnost . . . . . —
§. 9. Podeljenje sodnosti 20
§. 10. Omejena sodnost 22
§. 11. Sodnost omejena oziroma oseb . . . . . —
§. 12. Nadaljevanje 23
§. 13. Nadaljevanje 24
§. 14. Sodnost omejena oziroma grehov 25
§. 15. Pogoji, s kterimi je kteri greh zadržan 26
§. 16. Papežu zadržani grehi 27
§. 17. Nadaljevanje 31
§. 18. Nadaljevanje 35
§. 19. Škofom zadržani grehi 36
§. 20. Samostanskim predstojnikom zadržani grehi . . . 38
§. 21. Sodnost oziroma zadržanih grehov 39
§. 22. Nadaljevanje 41

2. Poglavje.

§. 23. Lastnosti in čednosti, potrebne spovedniku . . . 45
§. 24. A. Znanje 46
§. 25. Nadaljevanje 47
§. 26. B. Modrost 49
§. 27. C. Gorečnost 51
§. 28. D. Ljubeznivost in potrpežljivost 53
§. 29. E. Srčnost 55
§. 30. F. Molitev in ponižnost. 56
§. 31. G. Neomadežvano življenje 58

II. DEL.

O dolžnostih spovednika in spovedenca gledé zakramenta sv. pokore.

§. 32. Razdeljenje tega oddelka 60

1. Poglavje.

Str.
§. 33. Kesanje 61
§. 34. Kakšno mora biti kesanje . . . . . —
§. 35. Nadaljevanje 62
§. 36. Dolžnosti spovednikove oziroma kesanja spovedencev . 64
§. 37. Nadaljevanje 65

2. Poglavje.

§. 38. Spoved 68
§. 39. Kaj mora grešnik spovedati 69
§. 40. Spraševanje vesti 71
§. 41. Formalno popolna spoved 72
§. 42. Nepopolna spoved 75
§. 43. Neveljavna in nevredna spoved 77
§. 44. Način spovedovanja 78
§. 45. Nadaljevanje 80
§. 46. Kraj in čas spovedovanja 82
§. 47. Spovednik more spraševati spovedence 84
§. 48. Vprašanja o številu, okoljšinah in vrsti grehov . . 86
§. 49. Vprašanja o grehih, za ktere spovednik sumi, da jih je spovedenec storil, čeravno jih ni spovedal . . . 89
§. 50. Vprašanja o spovedenčevem dušnem stanu . . . 93
§. 51. Kako naj spovednik vprašuje? 95
§. 52. Spovednik mora opominjati spovedence 97
§. 53. Nauki o verskih resnicah in dolžnostih spovedenčevih . 98
§. 54. Opomini za spoznanje velikosti storjenih grehov . . 101
§. 55. Opomlni o poboljšanju 104
§. 56. Nadaljevanje 107
§. 57. Način in tvarina opominov 108
§. 58. Nadaljevanje 110
§. 59. Velika spoved 112

3. Poglavje.

§. 60. Zadostenje ali pokora 115
§. 61. Učinek pokore 117
§. 62. Kakšna naj bo pokora 118
§. 63. Nadaljevanje 119
§. 64. Nadaljevanje 121
§. 65. Nadaljevanje 123
§. 66. Premenenje pokore 124
§. 67. Pokora v prvih kršanskih časih 125
§. 68. Posnetek iz starinskih spokorniških pravil . . . 126
§. 69. Spokorna djanja 130
§. 70. Molitev . . . . . —
§. 71. Nadaljevanje 132
§. 72. Češčenje Matere božje in svetnikov 134
§. 73. Nadaljevanje 136
§. 74. Pobožne vaje (v širjem pomenu) A. Obiskovanje službe božje 137
§. 75. Nadaljevanje B. Duhovne vaje (v ožjem pomenu) . . 139
§. 76. Nadaljevanje C. Premišljevanje večnih resnic . . . 140
§. 77. Nadaljevanje. D. Spraševanje vesti 142
§. 78. Nadaljevanje. E. Branje pobožnih spisov 144
§. 79. Nadaljevanje. F Pogosta spoved 145
§. 80. Nadaljevanje. G. Pogosto sv. obhajilo 147

Str.
§. 81. Nadaljevanje. H. Duhovno obhajilo 151
§. 82. Nadaljevanje. I. Zvrševanje djanskih čednosti . . . —
§. 83. Post 152
§. 84. Zdržanje od dopustljivega razveseljevanja 154
§. 85. Prikrajšanje spanja 155
§. 86. Radovoljno potrpljenje v nadlogah . . . . . —
§. 87. Mrtvenje 156
§. 88. Milošnja 157

4. Poglavje.

§. 89. Sv. Odveza 158
§. 90. Nadaljevanje 161
§. 91. Odložena in odrečena odveza 162

5. Poglavje.

§. 92. Dolžnosti spovednikove po spovedovanju . . . 165
§. 93. A. Spovedna tajnost . . . . . —
§. 94. B. Popravljanje pogreškov 170

III. DEL.

Posebna pravila oziroma različnih spovedencev.

§. 95. Otrok pri spovedi 171
§. 96. Nadaljevanje 175
§. 97. Mladeneč pri spovedi 176
§. 98. Dekle pri spovedi 179
§. 99. Zaročniki pri spovedi 181
§. 100 Oženjeni pri spovedi 183
§. 101. Starši pri spovedi 188
§. 102. Poglavar in mogočnjak pri spovedi 191
§. 103. Gospodar pri spovedi 192
§. 104. Posel pri spovedi 193
§. 105. Rokodelec in obrtnik pri spovedi 194
§. 106. Vojak pri spovedi 196
§. 107. Bogatinec pri spovedi 198
§. 108. Vbogi pri spovedi 199
§. 109. Klerih pri spovedi 200
§. 110. Duhovnik pri spovedi 201
§. 111. Nuna pri spovedi 202
§. 112. Starec pri spovedi 203
§. 113. Gluh in mutast spovedenec 204
§. 114. Blazen pri spovedi 205
§. 115. Spovedenec, ki mora popravljati posledice svojih grehov 206
§. 116. Spovedenec, ki želi odvezo ali premenenje storjene zaobljube 209
§. 117. Spovedenec z malimi grehi 210
§. 118. Pobožni, ki želi večjo popolnost 212
§. 119. Nadaljevanje 214
§. 120. Spovedenec, ki je v bližnji nevarnosti greha . . 216
§. 121. Spovedenec, ki je prvič smrtno zagrešil . . . 217
§. 122. Grešnik iz hudobije . . . . . —
§. 123. Spovedenec, ki je v grešni priložnosti 219
§. 124. Grešnik iz navade 223
§. 125. Spovedenec, preganjan od skušnjav 228
§. 126. Spovedenec s sumljivo vestjo 231

Str.
§. 127. Spovedenec, ravnokar spreobrnjen od krive vere . 235
§. 128. Spovedenec, ki je v posvetnih rečeh naučen . . 236
§. 129. Spovedenec, ki ima dvome o veri 237
§. 130. Spovedenec, neveden v verskih resnicah . . . 238
§. 131. Jetnik pri spovedi 240
§. 132. Nadaljevanje 242
§. 133. Spovednik pri bolniku 244

Primeri opominjevanj.

§. 134. Spovedenki, naj se ne sramuje 250
§. 135. Spovedencu, ki se za grehe ne kesa zadostno . . 252
§. 136. Spovedencu, ki živi v sovraštvu z bližnjim . . 255
§. 137. Spovedencu, ki obupuje nad odpuščenjem grehov . . 258
§. 138. Preklinjevalcu 259
§. 139. Spovedencu, ki ne praznuje praznikov . . . 265
§. 140. Sinu, ki ne spoštuje svojih staršev 269
§. 141. Roditelju oziroma skrbi za otroke 273
§. 142. Možu, naj živi v sloščini s svojo ženo . . . 275
§. 143. Pijancu 277
§. 144. Pohujševalcu 280
§. 145. Spovedencu, ki je imel grešne misli in poželjenja . 281
§. 146. Kvantaču 283
§. 147. Mehkužnežu 285
§. 148. Spovedencu, ki je v bližnji grešni priložnosti . . 287
§. 149. Nadaljevanje 290
§. 150. Vasovavcu 291
§. 151. Nadaljevanje 293
§. 152. Krivičniku 295
§. 153. Bolniku 297
§. 154. Konec 299

Popravki.

Str.	3	vrsta	28	namesti:	§. 50,	beri:	§. 49.
»	6	»	31	»	zadostuzo	»	zadostuje
»	6	»	32	»	ja	»	za
»	13	«	25	»	sustinneris	»	sustinueris
»	31	»	34	»	kriveren	»	krivoveren
»	38	»	3	»	alis	»	alio
»	39	»	20	»	dani	»	dana
»	45	»	42	»	dajo	»	daje
»	56	»	10	»	vrml	»	umerl
»	57	»	18	»	Drage	»	Druge
»	63	»	30	naj se z besedo «greh» umesti: «največ sovražiti, ker je greh»			
»	66	»	41	namesti:	večjih	beri:	večnih
«	66	»	43	naj se izpusti beseda:	tem		
»	75	»	22	naj se izpusti:	»čeravno bi po teh okoljščinah greha»		
»	79	»	40	namesti:	vprašanju	beri:	vprašanje
»	81	»	3	»	impleris	»	implexis
»	85	»	4	»	vnst	»	vest
»	90	»	20	»	s tem	»	o tem
»	98	»	17	»	spominom	»	opominom
»	98	»	37	»	nepotresen	»	nepotreben
»	114	»	40	»	cudnostno	»	čednostno
»	125	»	40	»	agnutur	»	aguntur
»	129	»	14	»	ponderitus	»	ponderibus
»	129	»	25	»	uipit	»	cupit
»	143	»	38	»	Trdeh	»	Trden
»	147	»	28	»	zlek	»	lek
»	155	»	35	»	sgat	»	spat
»	159	»	14	»	ni	»	in
»	159	»	15	»	in	»	ni
»	171	»	22	»	strasti vtežujejo	»	strasti otežujejo
«	181	»	47	»	naj se umesti beseda:		skrbel
»	183	»	45	»	prehanenje	»	prehranjenje
»	200	»	16	»	Omenjejo	»	Omenijo
»	213	»	27	»	Til	»	Fi
»	217	»	23	»	spovednik	»	spokornik
»	231	»	18	»	za	»	ga
»	238	»	32	»	mu	»	um
»	252	»	4	»	častil	»	čislal
»	262	»	40	»	vreme	»	breme
»	264	»	12	»	vsakokrat	»	velikokrat
»	274	»	44	»	gledali	»	gladili
»	281	»	27	»	pohujšanje	»	pohujšane
»	282	»	26	»	naj doma	»	naj bo doma
«	285	»	12	»	go	»	po
»	286	»	24	»	te	»	telo.

Ostale manjše pogreške ne preč. bravci blagovolijo sami popraviti.